piyasaya karşı halkı korumak için

TOPLUMCU BELEDİYE

piyasaya karşı halkı korumak için

TOPLUMCU BELEDİYE

Memleket Yayınları;
Yayına Hazırlayan: İlyas OSMANAĞAOĞLU
Ankara, Mart 2014
ISBN:

Memleket Yayınları
Ziya Gökalp Caddesi 30/17
06420 Kızılay / Ankara
Tel: 0312 430 35 60
merkez@yayed. org. tr

Teknik Hazırlık & Baskı
Hermes Tanıtım Ofset Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cd. No: 105 İskitler/ANKARA
Tel: 0. 312 384 34 32 Fax: 0. 312 341 01 98
Sertifika No: 14847

Bu kitabın yayın giderleri TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası tarafından karşılanmıştır.

SUNUŞ

Küreselleşme sürecinin etkisiyle birlikte yenidünya düzeninde, sermayenin büyümesi ve teknolojinin gelişimi önündeki tüm engellerin kaldırılması yönünde bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşüm ve değişimden yerel, bölgesel ulusal ve küresel tüm aktörlerin katılımıyla birlikte ülkemiz belediyeleri de payını almaktadır. Bu değerlendirme kapsamında, yerel kalkınma politikalarında da değişimlerin yaşandığı ve bu değişim sonucunda, yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde rekabetçi bir sistemin kurgulandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle belediyeler, etkin ve verimli kentsel hizmetleri sunmanın yanı sıra, küresel dünyada rekabet edebilen, yeni ilişkiler ve işlevler üreten bir ticari kimliğe büründürülmeye ve sonuçta piyasa mekanizmasına terk edilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle yerel kamu hizmetleri "kamu yararı" anlayışıyla değil, "rekabetçi" ve "pazarlamacı" anlayışla kentsel rantları belirli kesimlere aktarmayı hedefleyen birimler haline getirilmişlerdir. Ayrıca, halkın bu hizmetler için yapılan harcamalara katılması istenmektedir.

Kentler önemli üretim, tüketim ve ticaret merkezleridir. Kapitalist ekonominin bu döngüsünün sürekliliği kentsel-kamusal hizmetler olmadan olanaklı değildir. Kamu hizmetleri, gelinen süreçte, kapitalist ekonominin bu döngüsü içine sokularak ticarileştirilmeye çalışılmaktadır. Küresel finans kuruluşlarının özellikle belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi yoluyla sürece müdahil olduğunu görmekteyiz. Belediye hizmetlerinin kamusal ihtiyaçların karşılanmasına özgü olduğu ve belediyelerce yerine getirilmesi gerektiği kuşkusuzdur. Ancak kamu hizmetlerinin, küresel finans kuruluşlarının iştahını kabarttığı da açıktır. Özellikle içme ve kullanma suyunun temini ve dağıtılması, kanalizasyon ve altyapı yatırımları, atık bertaraf ve geri kazanım tesisler, ulaştırma yatırımları küresel şirketlerin çalışma alanı içerisindedir.

Hükümetin ortaya koyduğu belediyecilik anlayışının en önemli niteliklerinden birisi de "ihaleci belediyecilik"tir. Diğer bir ifadeyle bir kamusal hizmeti görmek için belediyeler, bütün temel hizmetleri ihale etmeye ve piyasadan almaya zorlanmaktadırlar. Bu anlayışın yasal alt yapısı 2003 yılından bugüne adım adım kurulmuştur.

Belediyeler, ne yazık ki, ranta dayalı işlemlerin en fazla yapıldığı kamu yönetim birimleri olarak bilinmeye başlanmıştır. Pek çoğumuz belediyelerde ne tür yolsuzluk ve hukuksuzluk olduğunu tahmin etmekle birlikte, bunların ortaya çıkarılmasının ve yargıya taşınmasının da güçlüğünü biliyoruz. Yolsuzluk, hukuksuzluk, kara para aklama, adam kayırmacılığın olduğu bir devlet düzeninde, eşitliğin, gelir dağılımında adaletin, hukuki güvenliğin ve devlete güvenin sağlanması mümkün değildir.

Belirtilen hususlar çerçevesinde, ranta dayalı belediyecilikten uzaklaşarak, kamu kurumu niteliğiyle kamu hizmetini kamu yararı doğrultusunda yapan, toplumsal yararı şiar edinen bir belediyecilik anlayışı elbette tüm vatandaşların isteğidir. Türkiye'de toplumcu belediyecilik anlayışını ilgili kesimlerle tartışmak ve uygulanabilmesi için uğraş vermek önemli bir hedeftir ve toplumun menfaatine olacağından kimsenin kuşkusu bulunmamaktadır. YAYED olarak bu hedefin hayata geçirilmesinin ve neoliberal uygulamalara gerçek bir alternatif oluşturulması-gereğinin bilincindeyiz.

Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar, dayanışmacı, katılımcı ve eşitlikçi bir belediyecilik anlayışının artık kaçınılmaz hale geldiğini göstermektedir. Buradan hareketle, YAYED olarak belediyelerle ortak olarak, Türkiye için yeni bir belediyecilik anlayışını geliştirmek amacıyla çalışmalarımıza başladık. Bu hedef doğrultusunda toplumcu belediyeciliğin temel ilkelerini bulmak ve özellikle toplumcu belediyecilik çalışması içinde olan belediyelerimizin karşılaştıkları sorunları saptamak istedik.

2012 yılının Şubat ayında Bergama'da düzenlenen Kış Okulu ile başlayan bu süreç, daha sonra Toplumcu Belediyeciliğin dayanağı olacak temel ilkeler hakkında bir dizi çalıştay ile devam etmiştir. İlk çalıştay 28 Nisan 2012 tarihinde Ankara'da Katılım konusunda yapılmıştır. Devamında 28–29 Haziran 2012 tarihinde "Toplumcu Belediyecilik ve Dayanışma" konulu Malatya Bölge Toplantısı yapılmıştır. Sonrasında 31 Ekim 2012 tarihinde TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi, Harita Mühendisleri Odası İzmir Şubesi ve YAYED'in ortaklaşa düzenlediği Kentsel Dönüşüm Çalıştayı İzmir'de gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 15 Aralık 2012 tarihinde, Toplumcu Belediyecilik çalışmaları kapsamında YAYED, IMO Ankara Şube ve Birleşik Taşımacılık Sendikasının ortaklaşa düzenlediği "Kentiçi Ulaşım Çalıştayı" Ankara'da yapılmıştır. "Toplumcu Belediyecilik ve İstihdam" konulu Çalıştay ise 5 Ocak 2013 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Belediye-sanayi ilişkisini belediyenin toplumsal sorumlulukları bağlamında gündeme getirerek, konunun doğrudan muhatapları ve uzmanlarıyla tartışmak ve ortaya çıkacak düşünceleri bir politika belgesi haline dönüştürmek amacıyla "Toplumcu Belediyecilik ve Sanayi" Çalıştayı 9 Şubat 2013 tarihinde Ostim-Ankara'da yapılmıştır. Yapılması planlanan toplumcu belediyecilik konulu forumun ilk düzenleme kurulu toplantısı 19 Şubat 2013 tarihinde Ankara'da YAYED Genel Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Toplumcu Belediyecilik Ulusal Forumu ise 11 Mayıs 2013 tarihinde Ankara'da üç oturum olarak düzenlenmiştir. Forumun amacına ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla her oturum için birer tartışma çerçevesi önerilmiştir. Bu tartışma metinlerinin soruları; "Neden Bir Seçenek Arayışındayız?", "Bugünün Koşullarında Toplumcu Belediyecilik Ne Anlama Geliyor?" ve "Toplumcu Belediyeciliğin İlkeleri Neler Olacaktır?" olarak belirlenmiştir. "Toplumcu Belediyecilik Ulusal Forumu" sonucunda ise "Toplumcu Belediyecilik Bildirgesi" hazırlanmıştır.

Belirtilen tüm Çalıştay konuşmalarının ve Bildirgenin yer aldığı bu kitabın hazırlanmasında pek çok kişinin emeği bulunmaktadır. Başta YAYED Yönetim Kurulu üyelerinin ve çalışanlarının yanı sıra, çalıştayların gerçekleştirilmesinde katkıda bulunan kişi ve kurumlara çok teşekkür ederim.

Yayınlanan bu çalışmanın "Toplumcu Belediyecilik" alanında bir boşluğu doldurması ve bu yaklaşımı benimseyen belediyelerimize, ilgili kişi ve kuruluşlara yol göstermesi ümidiyle…

Doç. Dr. Süheyla Suzan Alıca

YAYED Başkanı

İÇİNDEKİLER

Kış Okulu 9-144
BERGAMA / 03 Şubat 2012

Katılım Çalıştayı.....145-202
ANKARA / 28 Nisan 2012

Dayanışma Çalıştayı 203-238
HEKİMHAN / 28 Haziran 2012

Kentsel Dönüşüm Çalıştayı 239-328
İZMİR / 31 Ekim 2012

Kent İçi Ulaşım Çalıştayı.....329-428
ANKARA /15 Aralık 2012

İstihdam Çalıştayı.....429-506
ANKARA / 05 Ocak 2013

Sanayi Çalıştayı 507-570
ANKARA / 09 Şubat 2013

Toplumcu Belediyecilik Ulusal Forum 571-718
ANKARA / 11 Mayıs 2013

Toplumcu Belediye Bildirgesi.....719-728

KIŞ OKULU
TOPLUMCU BELEDİYECİLİK

BERGAMA / 3-4 ŞUBAT 2012

AÇILIŞ

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri); *Değerli katılımcılar; günaydın, Kış Okulu programına başlıyoruz. Kış okulu, adıyla uyumlu bir hava koşulu ile bizi karşıladı. İzin verirseniz kendimi tanıtayım. Ben YAYED Genel Sekreteri Serhat Salihoğlu; YAYED Yönetim Kurulu ve YAYED üyeleri olarak burada sizlerle olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Kış koşulları biraz katılımı engelledi; bu bölgede daha çok CHP'li belediyelerimiz var, onların kurultay süreci de katılımı engelledi. CHP Genel Merkezinden katılacak arkadaşlarımız vardı, onlar da kurultay çalışmaları nedeniyle bu çalışmaya katılamadılar. Bu Kış Okulunun ana teması toplumcu belediyecilik. Şöyle bir hedefimiz var; toplumcu belediyecilik üzerine Türkiye'de bugüne kadar çeşitli model arayışları oldu. Buna kimimiz toplumcu belediyecilik dedik, kimimiz halkçı belediyecilik dedi, kimimiz sosyal belediyecilik dedi ama hep mevcut belediyecilik anlayışına farklı bir belediyecilik özlemi ile dile getirildi. Bunları yapanlar da bu toplumun ilerici, Kemalist, demokrat, sosyalist kesimleri oldu genellikle. Bu anlayışların nasıl tanımlandığını bir tarafa bırakarak bütün bu farklı belediyecilik yaklaşımlarını toplumcu belediyecilik teması etrafında, o şemsiye etrafında birleştirmeye çalışıyoruz. Ama bunun ne olduğuna ilişkin olarak biraz tartışmak gerekir diye düşünüyoruz. O tartışmayı bugün burada yürüteceğiz. Bugüne kadar yürütülen bu çalışmalar veya uygulamaya konan politikaların bir ortak hafızası yok; bakıldığında çeşitli uygulamalar yapılmış ama bunlar belediye başkanlarımızın görev süresi içerisinde yapılmaya çalışılmış, ondan sonra da unutulup gidilmiş. Dolayısıyla bir toplumcu belediyecilik platformu yaratabilir miyiz? Aynı zamanda bundan sonrasına ilişkin olarak toplumcu belediyeciliğin ortak bir hafızasını oluşturabilir miyiz?*

YAYED kendisini bundan sonraki çalışmaları bakımından böyle konumlandırmak istiyor. Bir toplumcu belediyecilik iddiası ortaya koyuyor isek bunun bir takım araçlarının olması gerekir, o araçlardan bir tanesini şöyle düşündük, gerçekleşir gerçekleşmez, sonuçta düşünce bunlar; Bir Yerel Yönetim Akademisi oluşturabilir miyiz, toplumcu belediyecilik iddiasında bulunan belediyelerimizle birlikte, yerel yönetimlerimizle birlikte bunu gerçekleştirebilir miyiz? Bunu da konuşmak isteriz sizinle. Kış okullarının bir tanesini yine Bergama'da yapmıştık. Bergama Belediye Başkanımız Mehmet Gönenç'in katkıla-

rıyla, 2010 yılında 5–6 Şubat'ta, yani tam iki yıl önce. Ama o zamanki kış okulu tam kış olmadığı için kış okulu olmamıştı, bu sefer ki tam kış okulu olacak.

Kısaca program üzerinde durmak isterim; toplumcu belediyecilik üzerine, uygulama içinde olan arkadaşlarımızla yani sizlerle uygulamalar neler onları bir konuşmak istiyoruz. Toplumcu belediyecilik kavramı üzerine konuşmak istiyoruz. Toplumcu belediyeciliğin temel ilkeleri nelerdir, bunları konuşmak istiyoruz. Bu, bugünün programı… Yarın da daha çok toplumcu belediyecilik çalışması içinde olan belediyelerimizin karşılaştıkları sorunları konuşmak istiyoruz. Bunları da birkaç ana başlık etrafında toplamak istiyoruz. Onlardan bir tanesi mesela imar çalışmaları çerçevesinde nasıl sorunlarla karşılaşılıyor, ikincisi bugünkü belediyecilik düzeninin yani mevcut hükümetin ortaya koyduğu belediyecilik düzeninin en önemli ayaklarından bir tanesi ihaleci belediyecilik; yani belediyelerimiz her şeyi ihale etmeye zorlanıyorlar, bütün temel hizmetleri piyasadan satın almaya veya piyasaya ihale etmeye zorlanıyorlar. Orada bir sürü sorunlar ortaya çıkıyor, bunları somut bulgularıyla konuşmak istiyoruz, ama tabii ki bunları daha çok uygulama içinde olan sizler dile getirebilirseniz konuşabileceğiz; bizlerin de, akademisyen arkadaşlarımızın da bir hazırlığı var, onları sizlerle paylaşacağız.

İki açılış konuşmamız var; YAYED Genel Başkanımız Yrd. Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu Özuğurlu ve Bergama Belediye Başkanımız Mehmet Gönenç sizlere kış okulunun açılış konuşmalarını yapacaklar. Önce sözü Bergama Belediye Başkanımıza veriyorum.

Mehmet Gönenç (Bergama Belediye Başkanı); Hepinize günaydın, YAYED'in değerli Başkanı ve üyeleri ve değerli akademisyenlerimiz burada, DP ilçe başkanım ve CHP'li belediye ve ilçe başkanları burada, bizim belediyedeki çalışma arkadaşlarımız burada ve sendika temsilcilerimiz, bizim belediye meclis üyelerimiz burada. Sanırım belediyecilik üzerine verimli bir toplantı olacak. Her ne kadar katılım konusunda, biraz önce Serhat Bey in belirttiği gibi bir kış mevsimi sorunu yaşasak bile, sıcak ve önemli bir toplantı olacak.

Biz iki yıl önce benzer bir çalışma yapmıştık. Bu YAYED'in yaptığı üçüncü, Bergama Belediyesi ile yaptığı ikinci kış okulu çalışması, tema toplumcu belediyecilik… Son yıllarda, benim de içinin boşaltıldığını, biraz kimliksizleştirildiğini düşündüğüm bir termino-

loji var; sosyal belediyecilik. Her belediye bir şeyler yapıyor, belki birbirinden çok farklı şeyler yapıyor, sosyal belediyecilik biçiminde tanımlanmaya çalışılıyor. Bu sosyal belediyecilik nedir, ne değildir, hangi uygulamalar gerçekten sosyal belediyecilik olarak adlandırılabilir, bu konularda bir kafa karışıklığı da söz konusu. Herhalde çok net bir tanımı olmasa bile, halkçı belediyecilik, toplumcu belediyecilik konusunda özellikle bu konuda bir şeyler ürettiğini düşünen belediyelerin ortak uygulamaları ya da kimliği konusunda herhalde bir şeyler yapılması gerekiyor. Çünkü bu konuda Türkiye'de çok özel ve başarılı deneyimler de var. 35 yıl öncesinde bir Fatsa deneyimini belki değerli hocamız Can Hamamcı öğleden sonraki oturumda anlatacaktır, ben daha önce bir kez dinlemiştim kendisinden. Tabii Türkiye'de ve dünyada benzer uygulama örnekleri var, bunları paylaşacağız. Günümüzdeki belediyelerin hangi siyasal partiden olursa olsun çok farklı ve ilginç uygulamaları da var, bunları da konuşacağız.

Günümüzdeki en büyük sıkıntılardan birisi de, mevcut yasal düzenlemelerin ya da kamu reformu adı altında çıkarılan bazı düzenlemelerin, hatta en son çıkan 5393 sayılı yasanın bunlara ne kadar olanak tanıdığı... Bunlara olanak tanımak bir yana, tam tersine hızla kamu hizmeti anlayışını aşındıran, hizmet yerine bir satın alma, bir müşteri vatandaş; hizmet veren ve hizmet gören değil de bir müşteri satın alma ilişkisini gündeme getiren bir takım yasal düzenlemeler var. Bize eskiden kamu hizmetini, kamu hizmetinin meccanen olmasını okullarda öğretirlerdi, ama şimdi artık öyle değil; örneğin son çıkan bir düzenlemede katı atıkla ilgili "kirleten öder" denilmektedir. İşte o yüzden kirletenler ödeyecek, belediyeler bu işi kamu hizmeti olarak değil de ücret karşılığı hizmet olarak yapacak, o yüzden su faturalarını şişkin olarak hepimiz ödemeye başladık. Benzeri yasal düzenlemelerle artık toplumcu belediyeciliği yapmak ne kadar kolay? Bunu yaparken hangi risklerle karşılaşabiliyorsunuz? Basında da çok yer alan bir Dikili örneği var biliyorsunuz, toplumcu belediyecilik yapmaya kalkarken başınıza iş alabiliyorsunuz... İşte bunları konuşacağız.

Tabii özellikle belediyede çalışan bürokrat arkadaşların tedirgin olduğu bazı gelişmeler var. Ne yazık ki özellikle ihale süreçlerinde yaşanan bir takım olumsuzluklar, tehdit olarak birçok belediyecinin başında. İmarla ilgili konular yine aynı şekilde. İkinci gün buradaki

uzmanların katılımıyla özellikle çevre belediyelerimizde çalışan ilgili birimlerdeki arkadaşlarımızın katkısı çok önemli, onların yaşadığı sorunları da birazcık paylaşabilme olanağımız olacak. Belediyecilik çok da zevkli bir alan aslında. Ben 2,5 yıldan beri belediye başkanıyım, benden daha çok deneyimli olanlar var içimizde. Ama bu 2,5 yıllık deneyimle bana sorsanız, belediye başkanlığını mı yoksa milletvekilliğini mi tercih edersiniz diye, ben açıkça belediye başkanlığını tercih ederim derim. Şimdi Hakkı Bey de bakıyor bana, gerçekten yerelde bir şeyleri değiştirme ve dönüştürebilme şansınız var. İyi bir ekip anlayışı oluşturduysanız, iyi çalışma arkadaşlarınız varsa, kentte bir şeyleri değiştirebiliyorsunuz. Kentte olsa, küçük bir kasaba da olsa, büyük bir şehir de olsa insanların yaşamını kolaylaştırabiliyorsunuz, insanlar için sorun olan bir takım şeyleri ortadan kaldırabiliyorsunuz, yeni fırsatlar yaratabiliyorsunuz, bu çok güzel bir şey. Tabi bunu yaparken de bir takım yasalarla bazen eliniz kolunuz bağlanabiliyor. Tabii ki belediyeler saydam olmalı, ihale süreçlerine pek fazla bir itirazımız yok, ama belediyelerin asıl yapması gereken, bence öz işi olan işlerin de taşeron sistemiyle, satın alma sistemiyle piyasaya gördürülmesiyle bir takım sıkıntılar yaşanıyor, bunun çok farklı yansımaları da oluyor. Belediyelerdeki iş barışı açısından aynı işi yapan aynı masa başında oturan ama kimisi taşeronda çalışan, kimisi belediye şirketinde çalışan, kimisi kadrolu işçi olan ve kimisi de memur olan çalışanlarımız var, onlar için ciddi sorunlar. Belediyecilik üzerine konuşulacak çok şey var. Personel ve kadro ile ilgili kısımlara da yarın değinebiliriz.

Burada şu da ortaya çıkıyor ki, siyasi partilerimizin kendi siyasal bakışlarına paralel, ideolojilerine paralel bir belediyecilik anlayışı konusunda çalışmalar yapması gerekiyor. İtiraf etmek gerekirse ben kendimizi çok başarılı görmüyorum bu konuda. Belediyelerin sıkı bir dayanışma içinde olması gerekiyor ve eğer ortak bir belediyecilik anlayışından söz edeceksek bu konuda ciddi bir dayanışma ve bilgi paylaşımında bulunmamız gerekiyor, bu konularda da eksikliklerimiz var. Bunları bu iki gün içinde konuşmaya çalışacağız. Umarım verimli bir toplantı olur. Ben çok teşekkür ediyorum YAYED'e, bu kış günü Ankara'dan eksiksiz olarak geldikleri ve deneyimlerini bizlerle paylaşacakları için. Yine katılan tüm belediye başkanı meslektaşlarıma, Denizli'den bir meslektaşımız var, kendisine teşekkür ediyorum. Tüm katılanlara teşekkür ediyorum, başarılı bir kış oku-

lu geçirmemizi temenni ediyorum, hepinize saygılarımı sunuyorum, sağ olun.

Serhat Salihoğlu; *İkinci konuşmayı yapmak üzere YAYED Başkanı Sonay Bayramoğlu Özuğurlu'yu davet ediyorum.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu (YAYED Yönetim Kurulu Başkanı) ; Ben de hepinize teşekkürlerimi sunarak başlamak istiyorum, özellikle kış okulunu Bergama'da ikinci kez ağırladığı için, bize destek verdiği için Bergama Belediye Başkanı Mehmet Gönenç'e teşekkür etmek isterim. Onun dışında da tüm katılımcılara teşekkür etmek istiyorum. Çok uzun tutmayacağım. Doğrudan çalışmalara geçelim diye düşünüyorum, ama bir iki noktaya değinmek isterim. Toplumcu belediyecilik konusunu tartışmak, konuşmak olanaklı mıdır sorusunu sorduk. Biraz önce belediye başkanımızın konuşmasından sonra emin oldum ki kesinlikle tartışmamız gerekir, milletvekilliğinden ise belediye başkanlığını tercih ederim çünkü değiştirme ve dönüştürme umudu var, daha doğrusu böyle bir imkan var diyor. Her ne kadar koşullar sıkışık da olsa, öyle anlaşılıyor ki yerel yönetimler açısından toplumcu belediyeciliği tartışmak gerekiyor. Bir şeyden dolayı da tartışmak lazım; hepimiz biliyoruz, 12 Eylül'den sonra Türkiye toplumu bütünüyle esir alındı, peşinden neoliberal politikalarla, Özal dönemi ile birlikte, çok enteresan, bir sürü yetişmiş insanın da aklı esir alınmış bana kalırsa. 2000'li yıllardan itibaren bugün geldiğimiz noktada, özellikle son 6 ayda yaşanan KHK'leri eklediğimiz zaman, hem vicdanın hem de aklın esir alındığını söylemek mümkün gibi geliyor. Her şeyin çok zor olduğu bu dönemde, yerel yönetimlerde yeni model geliştirmek gerekir. Türkiye'de bunun için gereken ipuçları var. 1977 CHP programı, Fatsa deneyimi, Ali Dinçer'ler, Dalokay'lar dönemi ve peşinden pek çok örnekle bunlar toplanabilir ama bunlar o koşullar içerisinde üretilen modellerdi. 2012 yılında bu koşullar içerisinde, kendi imkanlarıyla yeni bir modele ihtiyaç var, diye düşünüyoruz. Ve yeni bir model yaratmaya çalışacağız. Dolayısıyla hepinize iyi bir okul çalışması diliyorum ve tekrar teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Başlamadan önce, isterseniz kısaca tanışalım;*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Gazi Üniversitesinde öğretim üyesiyim, YAYED'in başkanıyım, siyaset bilimi ve kamu yönetimi

çalışma alanlarım. ***Samiye Özlem Osmanağaoğlu;*** Mali Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nde çalışıyorum, denetmenim, değerleme uzmanıyım, maliye okulu mezunuyum, belediyelerle ilgileniyorum, Maliye Bakanlığı'nın çeşitli birimlerinde görevlerde bulundum, ihale mevzuatı konusunda sorularınızı cevaplamaya çalışacağım. ***Can Hamamcı;*** Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde emekli öğretim üyesiyim, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde ders veriyorum, uzmanlık alanım yerel yönetimler, kentsel politikalar çevre politikalarında çalışmalarım vardır. ***Turhan Çakar;*** Tüketici Hakları Derneği Genel Başkanıyım, Tüketici Hakları Konfederasyonunun Kurucu Üyesi ve Genel Başkanıyım, kimya mühendisiyim, 1970-73 yılları arasında Zonguldak belediyesinde bir belediyecilik deneyimim var. ***Ahmet Dursun Yılmaz;*** Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kooperatif Kontrolörlüğünden emekliyim, eski Ankara Sanayi Ticaret İl Müdürüyüm, Tüketici Hakları Derneğinde bir dönem görev yaptım, halen de disiplin kurulu üyesiyim, YAYED'in kurucu üyelerindenim ve halen YAYED denetim kurulu üyesiyim. ***İlyas Osmanağaoğlu;*** YAYED II. Başkanıyım, Tapu ve Kadastro Başmüfettişiyim, yaklaşık 30 yıllık müfettişlik yaşantım var. ***İsmail Bingöl;*** Ben de YAYED'in kurucu üyesiyim, 5–6 sene yönetim kurulu üyeliği yaptım, şu anda sadece üye olarak bulunuyorum, İçişleri Bakanlığı MİGM'nde başkontrolör olarak görev yapıyorum. ***Hasan Bülent Türközen;*** Ayvalık Belediye Başkanıyım. ***Asım Sürer;*** Ayvalık Altınova Belediye Başkanıyım. ***Niyazi Komşu;*** 3 yıldan beri Ayazkentlerde Belediye Meclis Üyesi, Encümen Üyesi, bir yıldan beri de Bergama DP İlçe Başkanıyım. ***Hakkı Ülkü;*** Aliağa eski Belediye Başkanıyım, eski milletvekiliyim, YAYED'in üyesiyim, yeni görevim de Gazetecilik Yüksek Okulunda öğrenciyim. ***Kemal Düzel;*** YAYED kurucu üyesiyim. ***Mustafa Başkapolat;*** Denizli Bekilli İlçesi Belediye Başkanıyım. ***Mahmut Duvarcı;*** Denizli Bekilli Belediye Meclis üyesiyim. ***Ruhsar hanım;*** Bergama Belediyesi çalışanıyım. ***Şükret Sevgener;*** İzmir DİSK Genel İş 4 nolu Şube Başkanıyım. ***Hüseyin Çağlar Erdem;*** Bergama Belediyesi Meclis Üyesiyim. ***Abdullah Laleli;*** Bergama Belediyesi Meclis üyesiyim. ***Necla Birinci;*** Bergama Belediyesi Meclis üyesiyim. ***Eczacı Gülay Topdanışman;*** Bergama Belediyesi Meclis üyesiyim. ***Mahmut Güler;*** Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesiyim. ***Mehmet Gönenç;*** Bergama Belediye Başkanıyım. ***Argun Akdoğan***; TODAİE'de Öğretim Üyesiyim, YAYED Yönetim Kurulu Üyesiyim.

TOPLUMCU BELEDİYECİLİKTEN NE ANLIYORUZ? TOPLUMCU BELEDİYECİLİKTE HİZMET ANLAYIŞI NEDİR?

Serhat Salihoğlu; *Tanışma bölümünü bitirmiş bulunuyoruz. Bundan sonra söz alacak arkadaşlarımız kendilerini tanıtırlarsa, tutanakları çözen arkadaşımız için kolaylık olur. Bu hatırlatmayı da yaptıktan sonra bu çalışmamızın formatı şöyle; serbestçe konuşacağız, belirgin bir sunuşumuz yok, ama konusunda uzman olan, yıllarını bu çalışmalar için vermiş, akademisyenlik, belediye başkanlığı ve belediye meclis üyeliği yapmış arkadaşlarımız var, dolayısıyla bu birikimi burada ortaya çıkarmak istiyoruz. Konumuz toplumcu belediyecilik nedir? Toplumcu belediyecilikten ne anlıyoruz? Bu fikri nasıl geliştirebiliriz? Şimdi söz sizlerde; Ben Hakkı Ülkü başkanla başlamak isterim, yani o başlatsın bu tartışmayı, tetiklesin isterim, buyurun Başkanım.*

Hakkı Ülkü (Aliağa Eski Belediye Başkanı ve Eski Milletvekili); Aliağa eski belediye başkanıyım. Toplumcu belediyecilikten ben şunu anlıyorum; iki tür belediye başkanı vardır, birincisi kenti için çalışan belediye başkanı, bir diğeri de kendi için çalışan belediye başkanı. Kenti için çalışan belediye başkanı sürekli araştıran, halkına bir şeyler vermek isteyen, çeşitli örgütlenmeleri deneyen, bu örgütlenmelerden hangisi kendi kentine uygunsa onu uygulamaya çalışan belediye başkanlarına ben kenti için çalışan belediye başkanı diyorum. Geçmişte sizin de açılış konuşmasında örneğini verdiğiniz, 12 Eylül öncesi belediye başkanlığı yapmış olan arkadaşlarımız, Ali Dinçer'den Ahmet İsvan'a ve Fatsa belediye başkanlarımıza kadar bunun örneklerini vermişler idi. Hem mahalle örgütlenmesi bakımından, hem de yaptıkları işler bakımından. 12 Eylül'den sonra onların devamı niteliğinde, başta Dikili olmak üzere Türkiye'deki belediye başkanları da bu toplumcu belediyecilik anlayışını yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda belki Aliağa da örnek verilebilir. Çünkü şimdiki gibi henüz 5393 sayılı yasanın içerisinde olmasa bile, o zamanki çalışmalarımızda bizler (şimdiki adı Kent Konseyi olan ve bizim dönemimizde belki Türkiye'de bir ilkti), Kent Parlamentosu adı altında, kentte yaşayan insanların komisyonlar oluşturarak kent için neler üretilebileceğine ilişkin çalışmalar yaptılar. Yapmış oldukları çalışmaların birçoğu, tabi hukuksal anlamda doğru olanları, belediye meclisinden geçirilerek, daha sonra beledi-

yenin hizmetleri arasına alınmıştır ve o hizmetlerin birçoğu şu anda Aliağa'da yatırım olarak bulunmaktadır.

Bunun yanında yine toplumcu belediyecilik anlamında örnek verilirse eğer, çevre konusu gündeme gelebilir. O zaman 1989-90'larda Aliağa'da yapılmak istenen ithal kömüre dayalı bir termik santralin çevreye vereceği zarar ya da çevre için getirip götüreceği ne varsa bunların bilimsel anlamda bir rapora dayandırılması suretiyle ve hukuksal mücadele de göz ardı edilmeyerek, o yerleşim biriminde, o yatırım işe yarar mı yaramaz mı diye incelemeler bitirildikten sonra bir referandumla halka sorulmuştu. Yanı sıra Bakırçay Belediyeler Birliği adı altında Bergama'dan Menemen'e kadar 18 belediyeyi kapsar tarzda bir örgütlenme oluşturulmuştu. Bu örgütlenme sonucunda da ithal kömüre dayalı termik santralin, var olan çevre kirliliğinin üzerine daha çok yük bindireceği nedeni ile yapılmaması konusunda alınmış olan karar uygulamaya geçirilmişti. Hatta tıpkı bugünlerde, Aliağa'da yaşandığı gibi bu karara karşı değişik itirazlar da olmuştu; yaptırmak isteyenler de vardı ama referandum sonuçları öyle söylemiyordu. Açılan davalar da Bakırçay Belediyeler Birliği lehine sonuçlandığından dolayı o santral yapılamamıştı. Bazı arkadaşlar hatırlarlar, o zaman adı Fahrettin Kurt olan bir Enerji Bakanı Rio Konferansı'nda bulunan başbakandan da izin alarak Aliağa'da ithal kömüre dayalı termik santralden vazgeçilmiştir, demiştir. Bununla ilgili olarak daha da merak eden arkadaşımız olursa Bakırçay Sempozyumu adı altında bir kitabımızın belediyelerimizin hemen hepsinde var olduğunu ve oradan yararlanabileceğinizi söyleyebilirim. Bu iki olay bence toplumcu belediyeciliğin iyi örneklerindendir.

Bunu yanında Dikili'deki su, insanların, özellikle talebelerin okullarına otobüslerle ücretsiz taşınması, bunlar toplumcu belediyecilik alanında uygulanan güzel örneklerdir. Sağlık yönünden hemen hemen bedavaya yakın muayenelerin yapılması, bunun yanında klasik anlamda belediyecilik yaparken halka ucuz ekmek sunmak da toplumcu belediyecilik uygulamalarındandır, diye düşünüyorum.

Serbest piyasa koşullarına rağmen, tüm piyasaya hakim olmasa bile, piyasayı denetleme için varsayalım ki, 50 bin ekmeğin 15 bini ucuz fiyat ve güzel bir ambalajla belediye halkına sunabilirse, o da bir toplumcu belediyecilik örneği olabilir. Bunu yapan belediyelerimiz vardır. Şu anda Bergama Belediyesi de bunu yapmaktadır, sadece denetlemek amacıyla, tüm piyasaya hakim olmak amacıyla

değil. Bu denetim olmazsa hem ekmek fiyatları yükselecek, hem de kalitesiz ekmek verilecektir halka. Alt alta ekleyeceğimiz çok şey var. Bunu biraz daha ileri götürmek amacıyla, kulakları çınlasın Ruşen Keleş'le bir işbirliği yapmıştık. Brezilya'daki Porto Alegre kentinin yapmış olduğu mahallelere göre paranın dağılımı, bütçenin dağılımı konusunda epey kafa yormuştuk, o da bize göre bir toplumcu belediyecilik örneğiydi; ancak Ruşen hocanın tavsiyesiyle ertelemiştik. Çünkü sanayi kenti olan Aliağa'da böyle bir olayın henüz bütünüyle uygulanamayacağını, uygulanırsa çok büyük aksaklıklar olabileceğini ve dolayısıyla iyi yönde giden belediyeciliğimizin kötü yöne sapması ile sonuçlanabileceğini düşünmüştük; ama denemekte yarar var bu saatten sonra. Örneğin, işte burada konuşurken, belediye başkanlarımız da olduğuna göre, başka belediye başkanı arkadaşlarımız bugünün koşullarında belki bunu deneyebilirler. Ben toplumcu belediyecilikten bunları anlıyorum, bunların yaşama geçirilmesiyle toplumcu sosyal demokrat belediyecilik de diyebilirim bunun adına; dolayısıyla bundan sonraki süreçte de bazı başarılı uygulamaların diğer belediyelere de sirayet etmesi halinde sosyal demokratların yerel yönetimlerde ne kadar başarılı olabileceğini en iyi şekilde göstererek toplumcu belediyeciliğin sınırlarını da zorlayarak gelişebileceğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkürler başkanım. Başkanın açtığı yoldan veya başka bir yoldan tartışmaya devam etmek üzere söz almak isteyen var mı?*

Mahmut Güler (Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi); Toplumcu belediyecilik, benim tez konum, bu konuda uzun bir çalışma yaptım, burada geçirdiğim tecrübelerime de dayanarak kısa bir sunum yapmak istiyorum. Toplumcu belediyecilik dediğimiz bu kavram, birilerinin oturup da bir araya gelerek buldukları bir kavram değildir. Tabii düşünsel kökenleri önemli ölçüde eskilere dayanmakla birlikte, Türkiye'de 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Özellikle, 1973 seçimleri yerel yönetimler açısından önemli seçimlerdi, çünkü 1973'den önce genelde merkez siyasi iktidar hangisi ise genellikle büyük kentlerde yerel yönetimler de o siyasal partiden seçiliyordu. Ama ilk defa 1973 seçimlerinde bunun tersi oldu, merkezi yönetim merkezi sağ koalisyon hükümetiydi, yerel yönetimlerin özellikle büyük kentlerin hemen hemen hepsini CHP kazanmıştı. İşte bu dönemden sonra merkezle yerel arasında çekişmeler başladı diyebiliriz. Biraz önce sayın

başkanın da söylediği gibi, bu dönem seçilen belediye başkanları, Dalokay olsun ve diğer belediye başkanları olsun, 1973'den bugüne merkezin verdiğiyle yetinen bir belediyecilik ya da istediğini alamayan bir belediye başkanları mücadelesi yaşandı.

Genel olarak bakıldığında; Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinde, Tekeli şöyle bir sınıflandırma yapıyor, temizlikçi belediyecilik anlayışından gecekonducu belediyecilik anlayışına, oradan da üretici belediyecilik anlayışına geçilmişti, üretici belediyecilik anlayışı zaten toplumcu belediyecilik anlayışının en temel ilkelerinden bir tanesiydi. Bu tarihten sonra artık belediye başkanlığı yapmak hakikaten çok zorlaşmıştı. Çünkü merkezi yönetim, belediyelere hak ettikleri paraları aktarmadıklarında, kaynak bakımından bir takım sıkıntılar yaratıyordu belediyelere. İşte bu dönemde ortaya çıkmıştır toplumcu belediyecilik anlayışı. Bunun daha önceden yazılmış bir kitabı yok ve dolayısıyla genelde bu belediye başkanlarının, Ankara, İstanbul ve İzmir başta olmak üzere diğer kent belediye başkanlarının, var olan sorunlara, o dönemki mevcut koşullar içerisinde üretmiş oldukları çözümler biçiminde şekillenmiştir. Daha sonra bu birkaç akademisyen tarafından da kitaba dönüştürülmüştür. Ve kara kitap diye bir anlayışla Türkiye'de çok tartışılmaya başlandı. Ama aynı dönemde Fatsa belediyesi bir başka örnek olarak gösterilebilir. Ama bence Fatsa Belediyesi birebir toplumcu belediyecilik örneği değildi, biraz daha sosyal ve siyasal koşulları içinde barındırıyordu Fatsa, ama her halükarda bir toplumculuk örneği gösteriyordu.

Bunun düşünsel kökenleri nasıl gelişiyor? Bunu biraz da 1961 Anayasası'na bağlamak gerekiyor. Özgürlükçü ortam ve belediyelerin elini kolunu biraz rahatlatan bir anayasa mevcut idi ve bu anayasanın getirmiş olduğu bir sol rüzgar vardı Türkiye'de, aslında bütün dünyada. Türkiye diyorum ama Türkiye de nevi şahsına münhasır bir ülke değil, dünyadan kopuk bir ülke değil, batıda ne oluyorsa Türkiye'yi etkisi altına alıyordu. Hatırlayacağınız üzere veya bildiğiniz üzere bu dönemde, 70'li yıllarda sol, hem batıda hem Amerika'da güçlü bir şekilde kent yönetimlerinde varlığı hissettiriyordu ve Türkiye'yi de etkilemişti bu düşünce.

Geçmişte Paris Komünü diye adlandırdığımız ve ilk kez bir öz-yönetimin, 1871 tarihinde Paris halkının kendi kendisini yönetmesi üzerine kurulmuş olan bir öz yönetimin etkisi vardır. Burada

ünlü bir kent bilimcisi Castells'in bir sözünü aldım; Castells, Paris Komünü'nü, üç farklı düzeyde ele almıştır. Birinci düzeyde, kentsel devrim olarak nitelediği Paris Komünü'nü, Fransız kırsal toplumundan ayırmış ve komünü kentsel bir devrim olarak görmüştür. İkinci olarak, Paris Komünü'nün gelişen işçi sınıfının kentsel talepleri ile şekillendiğini öne sürmüş ve Paris Komünü, özellikle konut krizi ve kiraların iptal edilmesine yönelik olarak başlayan bir kentsel haklar talebi olarak değerlendirmiştir. Üçüncü düzeyde, sanayileşme ile birlikte kenti, siyasi kültürün bir zorunluluğu olarak görmüştür.

Paris Komünü neden önemli? Bu bizim toplumcu belediyecilik anlayışını çıkarması anlamında ne denli önemli? Paris Komünü'nden sonra artık bütün dünyada belediyelerde halkın kendi kendini yönetmesine ilişkin olarak anlayış değişiyor. Bu anlayış, 1970'li yıllarda solun etkisiyle birlikte Türkiye'yi de etkileyecektir ve bu anlamda önemli bir değişim ve dönüşüm yaşatmıştır. Ama bizim toplumcu belediyecilik diye adlandırdığımız ve sayın başkanın da biraz önce birkaç ilkesinde bahsettiği anlayış, biraz daha akademik anlayışla, belediye sosyalizmi diye adlandırılan bir düşüncenin içerisinden doğmuştur. Belediye sosyalizmini biraz daha geriye götürürsek, 1500'le 1600'lü yıllarda İngiltere'deki yoksulluk ve sosyal çalkantılara falan götürebilmek mümkündür. Oralara götürmek istemiyorum ama yoksulluk yasası diye bir yasa çıkarıyorlar, en asgari düzeyde geçimini sağlayamayan insanlar ben yoksulum dediği takdirde, seçme ve seçilme hürriyetlerinden feragat etmelerine yönelik bir yasa olarak çıkar. Bu eğilimini sürdürür ve nitekim 1800'lü yılların sonuna doğru bu gelişmelere bağlı olarak bir belediye yasası çıkarılır. Bu yasada ilk defa olarak yerel yönetim yöneticilerinin seçimle işbaşına gelmesi, yerel yönetimlerin bir idari sisteme kavuşturulması benimsenir İngiltere'de. Bundan sonra da, Fabian Sosyalistleri içerisinde yer alan Webb'in de öncülüğünü yaptığı Fabian sosyalizmi anlayışı ortaya çıkar ve bu belediye sosyalizmine ait entelektüel çabalar 19 yüzyılın sonlarına doğru sosyal devlet anlayışını ortaya çıkaracaktır ve burada sosyal devletle ilişkili olarak belediyelere ilişkin görevlerde bir takım anlayış değişikliği gösterecektir.

Buralardan 1970'li yıllara gelindiğinde, merkezle yerel yönetimler arasındaki çekişme yerel yönetimleri yeni arayışlara itmiştir demiştim. Burada birkaç başlık aldım. Her şeyden önemlisi yeni kaynak arayışlarına gidilmiştir. Çünkü merkezden gelen gelirlerle iş ya-

pamaz duruma gelmiş olan yerel yönetimler, kaynaklarını çok sınırlı olarak kullanma yoluna gitmiştir. Kent halkının desteği önemli hale gelmiştir. Bir takım ilkeler buradan ortaya çıkmıştır.

Bizim toplumcu belediyecilik dediğimiz anlayış nedir? 70'li yıllardan bahsediyorum. Bu bahsettiğimiz ilkeler, 70'li yılların koşullarına göre oluşturulmuş ilkelerdir. Bugün artık 70'li yılları değil, 2010'lu yılları konuşuyoruz.

O dönemi konuşmak gerekirse, her şeyden önemlisi, bütün Paris Komünü ve belediye sosyalizmi anlayışından sonra, birinci ilke demokrasi ve katılım. Kent halkının yönetime katılımı ilkesi üzerine ne yazık ki bugün de en önemli sorun bu çerçevede görülmektedir. Mesela, o dönem belediye başkanı olan Ahmet İsvan'ın şöyle bir düşüncesi benim hoşuma gider; belediyelerde yalnız belediye meclislerinde halkın temsiliyle yetinilmemeli, daha aşağı inilmeli ve mahalle komitelerine doğru bir örgütlenme gerçekleştirilmelidir. Bu İstanbul'da gerçekleştirilemez ama İzmit'de yapılır. Bu birinci ilkeydi.

İkinci ilke; birlikçi ve bütünlükçü bir ilke... Bir belediyenin üstesinden gelemeyeceği büyük çaptaki işler söz konusu olduğunda, bu işleri küçük belediyelerin tek başlarına gerçekleştirmesi mümkün değildir. Yerel Yönetimler Bakanlığı'nın oluşmuş olması da bunun sağlanması için önkoşuldur. Nitekim bu birliği meydana getirebilmek açısından da, Adalar Belediye Başkanının öncülüğünde, daha sonra İzmit Belediye başkanlığı yapmış olan Erol Köse vasıtasıyla ve öncülüğünde Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği kurulmuştur. Bu birlikçi ve bütünlükçülük, özellikle küçük belediyeler için çok büyük anlam taşımaktadır. Çünkü küçük belediyeler yolların yapılmasından tutun da birçok belediye hizmetlerini yapacak güçte değiller. O nedenle bu ilke önemlidir.

Diğer önemli bir ilke; üretici belediyecilik... Üretici belediyeciliği çeşitli kategorilere ayırabiliriz, konuttan bir takım sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesine kadar, birçok iş bu kapsam içerisinde değerlendirilebilir. Sayın başkanın da belirttiği gibi, ekmek üretimi önemli işlerdir. Önemli olduğunu biraz sonra rakamlarla ifade edeceğim.

Bir başka ilke; tüketimi düzenleyici belediyecilik... Birçok kişi hatırlayacaktır, bu dönemde en temel tüketim maddeleri karaborsadadır ve bu ürünler üçüncü kişiler vasıtasıyla çok fahiş fiyatlar-

la satılabilmektedir. İşte tüketimi düzenleyici belediyecilik anlayışı bu noktada ortaya çıkmıştır. Bu dönem belediye başkanları çeşitli birliklerle, Fiskobirlik gibi, Antbirlik gibi birliklerle anlaşarak direkt kaynağından malı alıp hemşerilerine sunmak vasıtasıyla bir sosyalleşmeyi yaratabilmek adına da önemli bir takım düzenlemeler yapmıştır. Bunun içerisinde kültürel etkinlikleri de önemsemek gerekir.

Bir başka ilke; kaynak yaratıcı belediyecilik ilkesidir. Var olan kaynaklar yeteri kadar artmayınca otopark açmak, asfalt fabrikası kurmak, TEK ve SSK gibi kurum borçlarını ödememek gibi bir takım kaynak yaratma yollarına gitmişlerdir.

70'li yılların sonunda 80 darbesi gerçekleştikten sonra uzunca bir ANAP dönemi, Sonay hocanın da belirttiği gibi liberal devlet ve liberal belediyecilik anlayışı yaşanır. Nedir bu liberal belediyecilik? En basit ve kısa tanımla devlet vatandaş ilişkisinden, müşteri devlet ilişkisine geçiş süreci olarak tanımlamak gerekir. Özelleştirme ve bir takım uygulamalarla bu uygulamaya sokulur.

Bu dönemden sonra ilk defa olarak 1989 seçimlerinde hatırlayacağınız üzere sosyal demokratlar tekrar iktidara gelirler ama artık önemli tarihsel misyonunu kaybetmiş sosyal demokratlar karşımızdadır. Son yıllarda ise İslamcı belediyeler, Refahlı belediyeler, AKP'li belediyeler olarak tanımlanan belediye başkanları için, bunlar toplumcu belediyelerdir, onlar her ne kadar istemeseler de böyle bir iddiaları olmasa bile sosyal hizmetleri gerçekleştiriyorlar, kömür veriyorlar, sütü veriyorlar, ekmeği veriyorlar, işte bu da toplumcu belediyeciliktir, diye bir anlayış söz konusu oldu.

İzin verirseniz son birkaç cümle rakamlarla bir şeyler söylemek istiyorum. Mesela sağlık harcamaları 1980'li yıllardan 2000'li yıllarda %32 oranında azalma göstermiş. Bu toplumcu belediyecilik anlayışı ile eğitim harcamalarında bir azalma eğilimi göstermiş... Şimdi süt, ekmek bir çok toplumsal kesim için temel tüketim maddeleridir ama mesela 1970'li yıllarda kişi başına süt tüketimi yaklaşık 4 litre, günümüze bakıyorum 2005-2010'lu yıllarda bu 23-24 litreye çıkmış, yani demek ki süt artık erişilebilir bir şey, 70'li yıllarda kişi başına tüketim 4 litre, o zaman bir belediye başkanının halkına 1 litre süt vermesi çok anlamlıdır, alım gücü açısından çok anlamlıdır. Et tüketimi ve diğer temel tüketim maddeleri de bu kategori içerisinde

yer alabilir. Mesela yoksulluk sınırı Türkiye'de 521 lira, asgari ücret 415 lira, dolayısıyla yoksulu koruyan bir anlayış tartışması burada tekrar soru işareti bizim açımızdan.

Son birkaç cümle ile bitireceğim. Sosyal harcamalara baktığımızda, Türkiye'de 1973–74 yılında konsolide bütçe içerisinde %20 –25 arasında yer alırken, 2004–2005 yıllarında bu oran %16 ile %18'e düşmüş durumda, dolayısıyla sosyallik anlayışı olmayan bir dönemde yaşarken belediyelerin toplumcu belediyecilik, sosyal belediyecilik anlayışı bizi içi boş tartışmalara götürüyor. Toplumcu belediyeciliğin içinin doldurulması gerekir bunu sosyal demokratlar açısından tartışmak gerekirse bu konuda yine izin verirseniz ileriki saatlerde bir şeyler söylemek isterim. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu ; *Ağzına sağlık, çok önemli şeyler söyledin. 70'ler bize ışık tutabilir mi, diye bir değerlendirmen var. 70'ler 70'lerde değerlendirilmeli, bugünü bugünkü koşullar içerisinde değerlendirmek gerekir. Ama saydığın ilkelere baktığımız zaman demokrasi, katılım, üretici belediyecilik, tüketimi düzenleyici belediyecilik, kaynak yaratıcı belediyecilik ilkelerini bugünkü koşullar içerisinde bir tartıya çıkarmamız gerekir. Mesela Dikili'deki uygulamalar tüketimi düzenleyici belediyecilik ilkesiyle örtüşüyor ve son soruyla devam edelim. Toplumcu belediyeciliği nasıl geliştireceğiz? Bugünkü koşullarda içini nasıl dolduracağız? Tekrar sözü sizlere bırakıyorum.*

Asım Sürer, Ayvalık (Altınova Belediye Başkanı); Benim ilk dönemim, mutlaka benden daha çok tecrübeli ağabeylerimiz vardır. Özellikle çaba sarf ettiğim ve incelediğim birçok örnekler var. Bunlara baktığımızda gördüğüm bir şey var; toplumcu belediyecilik, bulunulan yerin nüfusuna, oradaki toplumun ihtiyaçlarına, her türlü konuma göre değişebiliyor. Karşıyaka belediyesinde, Konak belediyesindeki toplumcu belediyecilik uygulamaları ile Ayvalıkta, Altınova'da uygulanan belediyecilik tamamen değişik temele dayanabiliyor.

Bizim ilk başlarda kurmaya çalıştığımız kent konseyi… Mesela, kent konseyi kendi yönergesi içerisinde kendi kendini kısıtlamış. Öyle bir yönerge çıkarmışlar ki, bu kent konseyi bizim belirlediğimiz veya bu işe gönüllü insanlar değil de oradaki kamu kurumlarının belli birimlerin başındakilerden oluşmuş bir kent konseyi, yani bir görev halinde oluşturulmuş bir kent konseyi. Bu da gönüllülük

vasfıyla çalışmadığı için başarılı noktalara gitmemiş ve gitmiyor şu anda... Bu kent konseyi yönetmelikleri değiştirilmeli ya da kendi özgür ortamına dönmeli diye düşünüyorum.

Alan küçüldükçe özel projeler üretmek yerine birebir insanlara ulaşmak, az önce hocamın söylediği gibi, gerekirse mahalle-sokak komiteleri kurup birebir insanlara ulaşmak, birebir insanların ihtiyaçlarını o noktada karşılamak daha doğru olur. Nüfus küçüldükçe bu aşamada başarılı oluyor. Ama nüfus büyüdükçe biraz önce dediğim gibi Karşıyaka, Konak gibi, hatta Bergama'yı da sayabiliriz, bu noktaya çıktığında, birebir ilişkilerden çok genel toplumla ilgili projeler ortaya çıkıyor. Genel toplumla ilgili projeler üretiminde de, insanların katılımının çok farklı etkiler yayarak oluşması gerekiyor. Bugün uyguladığımız bir faaliyetin içine insanları çekmek gerekiyor.

Son yıllarda insanlar arasındaki ekonomik dengesizlikler ve bunun etkileri nedeniyle, her yapmaya çalıştığımız toplumsal bir hareketin arkasında, benim çıkarım ne olacak düşüncesindeki insanlar çıkıyor. Onun için her yarattığınız etki, buradan çıkacak sonuç bence herkes için geçerli olmayan ama her noktada incelenip kendine uyarlamaya çalışılan bir yöntem olacaktır. Toplumsal belediyecilik -geçmişte belediye başkanlarımızın örneklerinde de olduğu gibi- bütün toplumsal belediyecilik uygulamaları ele alınıp ortaya dökülüp bugüne kadar yapılan uygulamaların içinden güzel örnekler alınıp bugün için uygulamaya geçirilir diye düşünüyorum. Onun haricindeki bütün uygulamalar o yörenin ihtiyaçlarına, yapısına ve nüfusuna, o yöredeki bütün olgulara göre tamamen değişiklikler arz etmekte, değişiklikler göstermekte ve hatta toplumun değişik zamanlarda geçirdikleri aşamalara göre biçimlenmektedir. Geçmişte DP döneminde bir takım uygulamalar yapılmış, bu uygulamalar kente göçü sağlamıştır. Bu aşamada toplumsal belediyecilik ne olmalı diye ondan sonra düşünülmeye başlanmış. Şu anda oluşturulan düzen içerisinde insanlar çok yoğun bir şekilde -kendi bölgemden bakarak söylüyorum- fakirleşmektedir, özellikle çiftçilerin hareket ettikleri bölgelerde gittikçe daha ağır bir şekilde fakirleşmektedir, böyle bir toplum içinde yaratacağınız toplumsal faaliyetlerde, mutlaka ekonomik şartlarda ortaya ne koyabilirim, diye düşünmelisiniz, yoksa sizin ürettiğiniz toplumsal faaliyetlerle ilgilenen insanlar olmayacaktır. Ben sadece bu kadar söylemek istiyorum. Özellikle bizden daha

tecrübeli başkanlarımız var, onlarla devam edersek daha uygun olacağını düşünüyorum.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkürler başkan, katkılarınızı bekliyoruz. Söylediğiniz kent konseyi meselesi hakikaten önemli, kent konseylerini katılım açısından dile getirdiniz. Bu katılım meselesini ölçeklere göre değerlendirmek gerekir, bir mahalledeki katılım ile bir kentteki katılım mekanizması nasıl olmalıdır, bunun üzerine de kafa yormamız gerekiyor.*

Yerel özellikler konusu da son derece önemli. Geçenlerde bunu gündeme getirmiştik, şöyle ki kentin sosyolojisini iyi çıkarmak gerekiyor, bir şeyler üretebilmek için, toplumsal ihtiyaçları iyi ölçmek gerekiyor, onunla ilgili de Metin Özuğurlu hoca da geldi SBF'den. Şimdi aramızda yok, öğleden sonra katılacak. Onun da bu konuda, yani toplumsal ihtiyaçları ölçmek konusunda veya değerlendirme konusunda bir çalışması var, onu da bizimle paylaşacak. Devam ediyoruz, bu arada Dikili Belediye Başkanımız Osman Özgüven de geldi, Hakkı başkan kendisinden toplumcu belediyeciliğin özgün örneklerini sergileyen bir başkan olarak bahsetti. Meclis üyelerimizin katkısı nasıl olur acaba bu konuda. Aramızda 1970'li yıllarda da belediye meclis üyeliği yapmış tecrübeli bir siyasetçi var. Tecrübelerinden yararlanmak isteriz.

Hüseyin Çağlar Erdem (Bergama Belediye Meclis Üyesi); Ben 1973–1977 yılları arasında CHP belediye meclisi üyeliği yapmış idim, demin sayın başkan sormuş idi o dönemle bu dönem arasında nasıl bir fark vardır diye… Tabii o dönemdeki meclis üyeliği ile şimdiki arasında büyük farklılıklar var. Biz o dönemde senede 1–2 defa toplantılara katılıyorduk; o da bütçe görüşmeleri toplantıları idi. Bunun haricinde encümen seçimleri falan ama şimdi her ay katılıyoruz. Her türlü plan ve programda her türlü katkıyı vermek üzere toplantılara katılıyoruz. Yine bunun yanı sıra o dönemdeki Bergama ile bu dönemdeki Bergama arasında çok büyük farklılıklar var. Bir defa nüfus olarak o gün 25–30 bin nüfus vardı, bugün o nüfus ikiye katlamış, şehrin ihtiyaçları değişmiş, belediyecilik anlayışı çok değişik bir duruma gelmiş. Mesela o günkü ortamda bugünkü gibi öyle fazla bir katkı bulunmuyordu şehirde ama bugün çok büyük katkılar oluşuyor. O günlerde elektrik, su belediye tarafından tahsil ediliyordu, şimdi sadece su tahsil ediliyor, elektrik ayrılmış durumda. Yine

o günkü ortama baktığımız zaman, belediye meclis üyelerinin öyle büyük katkıları yoktu, sadece belediye başkanı ve daimi encümen dediğimiz heyetin haftalık-aylık çalışmaları söz konusuydu. Yani o günkü ortamla bugünkü ortam arasında çok büyük farklılıklar var. 80 öncesiyle bugünkü 2000'li yıllar arasında çok değişiklikler var; bunları değerlendirdiğimizde belediyeciliğin çok büyük aşamalar kaydettiğini fark edebiliriz. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkür ederiz. 1973–77 dediniz değil mi, yani 35–40 sene öncesi.*

Hüseyin Çağlar Erdem; O günkü ortamda en genç belediye meclisi üyesi idik, bugün ise en yaşlı meclis üyesiyiz. O zaman seçildiğimde 29 yaşındaydım, bugün 65 yaşındayız.

Serhat Salihoğlu; *Ama 65 yaşında gözükmüyorsunuz.*

Hüseyin Çağlar Erdem; Çok teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Katılım meselesi ile ilgili söylediklerinizde şöyle bir şey var; 1973–77 dönemi toplumcu belediyeciliğin, halkçı belediyeciliğin, biraz zirve yaptığı bir dönem ama meclis katılımının çok olmadığını söylediniz, yılda iki kere ama şimdi biraz daha farklı diyorsunuz, ayda bir defa toplanıyoruz diyorsunuz. Katılım bütün konuşmacılar tarafından dile getiriliyor, demek ki katılım üzerinde durmamız gerekiyor. Toplumcu belediyecilik konuşulurken, halk katılımı, yurttaş katılımı konusu üzerine özel olarak durmak gerekiyor.*

Mehmet Gönenç (Bergama Belediye Başkanı); Ben de katılımcılık konusu üzerine özellikle devam etmek istiyorum. Kent konseyleri doğru bir katılım biçimi mi, ya da bir takım eksiklikleri var mı? Toplumcu belediyecilik anlayışının farklı bir katılım modeli üzerinde bir çalışma yapması gerekecek mi, bunu tartışacağız galiba, öyle görünüyor, şu ana kadar ki katkılardan.

Bergama Belediyesi, İzmir ilçeleri arasında kent konseyinin henüz yaşama geçmemiş olduğu ender belediyelerden birisi ve biz sık sık bu konuda, başta kendi partimiz de olmak üzere, il yönetiminden -genel merkez değil ama- eleştiri alıyoruz. İşte Aliağa'da var, birçok yerde var, sanırım İzmir'de 2–3 ilçede yok. Bunlardan biri de Bergama. Tabi 2009 yılına kadar kent konseyinin Bergama'da olmaması, o dönemki belediyelerin belki katılımcılık konusundaki yaklaşımları

ya da siyasi tercihleri sonucuydu ama 2009'dan sonra kent konseyinin hala yaşama geçmemiş olmasının sebebi, benim bu mekanizmaya olan inancımın çok güçlü olmaması... Ama bu tabiî ki yasal olarak da zorunluluk, biz yaklaşık 1 ay önce geçirmiş olduğumuz bir teftişte bununla ilgili resmi bir uyarı da aldık, kent konseyinizi kurun bir an önce diye. Tabii bununla ilgili çalışmalara başlayacağız ama kent konseyine karşı olan inançsızlığımın ya da güvensizliğimin temelinde şu yatıyor; ben öyle düşünüyorum ki, kent konseylerinde görev alan ve oralarda kendisini temsil eden kişiler ya da örgütlü yapılar, zaten bir şekilde yerel yönetime ulaşabilen, yerel yönetime dileklerini ya da varsa istek, öneri ve şikayetlerini farklı mekanizmalarla bir şekilde yerel yönetime ve belediye başkanına iletebilen kesimler... Muhtarlar var, bir takım kamu kurumları var, derneklerin, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri var. Zaten bunlar yerel yönetimlerde güçlü olan unsurlar ama bence yerel yönetimin iletişime geçmesi ve katılımını sağlaması gereken kişiler de mahallelerde oturan belki sıradan diyebileceğimiz, herhangi bir sivil toplum örgütünde, baskı grubunda temsil edilmeyen kişiler... Bizim onların katılımına ihtiyacımız var, diye düşünüyorum. Bunu da kent konseyleriyle yapmak ne kadar mümkün? Belki özgün bir kent konseyi modeli de yaratılabilir ama şimdiki, biraz önce Asım başkanımın da söylediği gibi, şimdiki kent konseyleri ile ilgili yasal düzenlemeler içinde çok mümkün olmuyor... O yüzden Bergama için söylüyorum, 60 bin nüfuslu bir kentte oluşturacağınız kent konseyinde, bu mahallelerdeki insanların kendi sorunlarını ne kadar dile getirebileceği konusunda ben tereddütler yaşıyorum. O yüzden farklı bir model, mahalle komiteleri diyebilirsiniz buna, geliştirilmeli bence... Bu kafa karışıklığı yüzünden bu kent konseyi işini başlatamadık Bergama'da. Ama toplumcu belediyecilik konusunu konuşuyoruz. Belediyeciliğin kendine özgü uygulamaları olmalı mı? Bence bu katılım konusunda da, biz daha farklı bir model üzerinde konuşmalıyız.

Yine bir başka şey, toplumcu belediyecilik nedir? Yoksulu koruyan, yoksulları da kavrayan bir belediyecilik mi, yoksa bu yoksulluğu kullanan bir belediyecilik mi? Tabii ki AKP'li belediyelerin de toplumcu veya sosyal belediyecilik gibi bir takım şeyleri yaptıkları söyleniyor; özellikle vatandaşa bir şeyler dağıtma gibi... Ama tabii burada bunun arkasında yatan felsefe nedir? Düşünce nedir? O yoksulluk kullanılmak mı isteniyor, o yoksulluğun sürdürülebilmesinin siyasal bir takım çıkarları mı var, o belediyeler ve belediye

yönetimleri açısından, yoksa gerçekten kentin ve kentte yaşamak zorundakilerin dezavantajlarını gidermek için mi yapıyorlar? Burada en önemli şey, arkadaki temel felsefedir. O yüzden onları ben toplumcu belediyecilik anlayışı olarak nitelemeyi ya da görmeyi de doğru bulmuyorum. Tam tersine, mevcut olan yoksulluğu kullanıp buradan siyasal bir rant elde etmeye dönük uygulamalardır. Buna başka bir şey söylemek lazım, buna toplumcu veya sosyal belediyecilik demek, çok doğru değil.

Bir de, tabii şehirler büyüdükçe, kentleşmeyle birlikte çok farklı sorunlar ortaya çıkıyor artık, 30–40 bin nüfuslu kentlerde bile dezavantajlı mahalleler, gelir düzeyi düşük olan, altyapı sorunlarıyla uğraşan bir takım mahalleler oluşmaya başlıyor; göç olgusu bazı yerlerde çok daha yoğun yaşanıyor ve adı kent olan bu alanlarda, bunlar kentli gibi yaşamaktan uzaklar ya da kentin sağladığı olanaklardan da yeteri kadar yararlanamıyorlar. O yüzden toplumcu belediyecilik, özellikle bu alanlardaki insanların, kentin ortak yarattığı değerlerden eşit olarak yararlanmasını olanaklı kılacak bir çalışma biçimidir. Bence toplumcu belediyecilik oralardaki yoksulluğu kullanmak değil, oradaki dezavantajlı ve yoksul kesimi de kavrayan bir yönetim anlayışı geliştirmelidir.

Çevre konusu çok önemli, çevre duyarlılığı günümüzde tabii ki gelişen sanayileşme ile birlikte hava kirliliğinden tutun da sanayi atıkları ve diğer atıklarda da çok ciddi olarak gündemde. Bu konuda toplumcu belediyecilik anlayışı toplumun sağlığını, topluma daha yaşanabilir bir çevrede yaşamını sürdürebilmesini de olanaklı kılacak bir belediyecilik modeli olmalıdır. Tabii ki burada zaman zaman rantla mücadele etmek çok da kolay değil. Bu konuda inisiyatif alan belediye başkanları var ama yıllardır sürdürülen mücadelelerde yenik düşen belediye başkanları da var. O yüzden toplumcu belediyeciliğin bence en önemli paydaşlarından birisi de, çevre duyarlılığı karşısında gösterdiği tepkiler veya politikalar diye düşünüyorum. Bu katılımcılık konusunda kent konseyleri konusunda biraz daha konuşacağız, öyle görünüyor, belki bizim de eksik değerlendirdiğimiz, eksik bıraktığımız noktalar olabilir. Özellikle kent konseyi uygulayan ve kent konseyi olan belediyelerin deneyimlerini aktarması, mekanizma ne kadar işleri kolaylaştırıyor, nelerin önünü açabiliyor, bunları görürsek herhalde bizler de aydınlanmış oluruz.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkür ederiz başkan. Bu katılım meselesini, kent konseyleri bağlamında isterseniz öğleden sonraki oturumda masaya yatıralım. Hakkı başkan sizin kent konseyleri hakkındaki deneyiminiz epeyce fazla, isterseniz öğleden sonra onun üzerinde durabiliriz.*

Hakkı Ülkü (Aliağa Eski Belediye Başkanı ve Eski Milletvekili); Başka bir işim nedeniyle ben öğleden sonra bulunamayacağım, isterseniz kent konseyleri hakkında ne düşündüğümü iki cümle ile belirteyim. Deminki anlatımımda söylemeye çalıştım, kent parlamentosu oluşturmuştuk, Urla da bir kent senatosu oluşturmuştu, Osman Özgüven halk komiteleri oluşturmuştu, halk konseyi diyordu ismine. O zaman böyle tek tük baş göstermişti bazı yerlerde, yeni yönetim biçimi olarak. Ama biz o zaman, şimdiki ismi kent konseyi olan oluşumu bir sivil toplum örgütü olarak niteliyorduk. Yani belediye ile birlikte çalışan değil, belediyeyi hemen her konuda uyaran, eleştiren ve kendilerince yapmış oldukları toplantılarda bu eleştirileri gündeme getirip, belediyenin doğru yapmasına olanak sağlayacak yolları açan. . . Sivil toplum örgütünün görevi zaten bu, şimdi gelinen noktada kent konseyleri adeta belediyelerin bir parçası, bir ünitesi olma şekline dönüştürüldü; bunların herhangi bir eleştiri yapma hakkı bile yok bence. Şimdiki kent konseylerinin oluşumunda, hem görev alanlar, hem de bunların başında bulunanlar kent konseyinin yararını değil de, o kentte bulunan ekabir takımının veya kentte bulunan fazla şikayetçi kesimin bir nevi tozunu almak gibi algılıyorum ben. Dolayısıyla kent konseylerinin bu şekilde yararlı olmayacağına inananlardanım. Teşekkür ederim.

İsmail Bingöl (YAYED Kurucu Üyesi); Ben deminki meclis üyemizin yapmış olduğu beyana bir teknik açıklama yapmak istiyorum. 1970'lerde biliyorsunuz, 1580 sayılı belediye yasası geçerliydi, 1930'larda yürürlüğe giren bir yasaydı. Yılda üç tane olağan toplantı vardı, ama istediğiniz kadar da olağanüstü toplantı yapma imkanı vardı. Şimdi bir ayı tatil olmak üzere on bir ay meclis toplanabiliyor. Ama bu katılımı artırdığı anlamına gelmiyor, meclisin iç katılımını artırdığı anlamına gelmiyor, çünkü meclisin görev ve yetkilerine baktığımızda, eski yasadan çok farklı görev ve yetkiler yok, hatta belki daha da kırpılmış halde var. İkincisi belediye encümeni o zaman çok etkiliydi; belediye encümeni adeta baypas edilmiş durumdadır. Mesela Bergama belediyesinde eskiden yılda 500 adet

karar varsa şimdi 70 civarında kararla karşılaşıyorsunuz. Özellikle harcama işlerinde, belediye encümeninin yetkisi kaldırılmış durumda. Belediye meclis toplantılarına baktığımızda yılda 11 tane meclis toplantısı yapılmış ise eğer, bunların yarısından fazlası görüşülecek konu olmadığı için toplanıp dağılmıştır şeklinde. Dolayısıyla şimdiki organlar çok daha katılımcı diye bir sonuca varmak doğru değil, çünkü şöyle bir şey var; Büyükşehirlerde bile, örneğin ben bir meclis toplantısına katılmıştım, gündem 100 küsur madde, toplantı sadece el kaldırıp indirme ile geçiyordu, dolayısıyla çok yararlı da olmuyor. Eskiden meclis toplantılarının süresi daha fazlaydı, dolayısıyla konuları daha detaylı bir şekilde inceleyip tartışmak söz konusuydu. Ayrıca belediye encümeninin denetim yetkileri vardı, kaldırıldı, şimdi sadece toplantı sayısı artmış durumda, katılım daha fazla değil. Bunu açıklama gereği duydum, yanlış anlaşılmasın.

Osman Özgüven (Dikili Belediye Başkanı); Teşekkür ederim. Uzun yıllar belediyecilikle iştigal ettiğimiz için artık bir meslek haline geldi gibi. 80'li yıllarda ilk kez halk meclisini Dikili belediyesi olarak kurduğumuzda, biz toplam 105 kişiydik. Belediye meclisini dışladı, halk meclisini kurdu, belediyeyi halk meclisi ile idare ediyor, diye manşetlerine çıkmıştık gazetelerin. Oysa belediye meclis üyeleri de o halk meclisinin içindeydi. Halk meclisinde kimler vardı? Öncelikle tüm siyasi partiler vardı, Şimdiki kent konseyi ile arasındaki fark şu; şimdi hangi parti iktidarda ise o partinin kent konseyi var, yani böyle değil ama ister istemez böyle oluyor. Ben ya da başkası kendi insanlarını yeğliyor doğal olarak. O günlerde tüm siyasi örgütlerin temsilcileri vardı ama nedense birden bire, komünist örgüt kuruyor bunlar, diye bizi aldılar, doğrudan doğruya savcılığa götürdüler. 105 kişi sıraya girdik ve ifade vermeye başladık. Savcılığa çağrılanlar yavaş yavaş o halk meclisinden ayrıldılar. 105 kişilik halk meclisi, biz kaldık 15 kişi. Yani o baskı, o halk meclisinin çalışmasını engelledi. Demek ki bir takım insanlar toplumsal belediyecilik, sosyal belediyecilik gibi bir şeylerle uğraşmak istemiyor. O günkü iktidarların da görüşü bu idi ki böyle davrandılar.

Daha sonraki yıllarda kent meclisi dediler. Kaymakamlığın başkanlığında bir meclis oluşturdular; bir de baktık kaymakam bu meclisin başkanı, muhtarlar ve belediye başkanı bu meclisin üyesi; geldik oturduk, ne olacak şimdi, bu kentin meclisi mi, neye karar verecek? Kaymakamın bürokratları bir şeye karar verecek, yine ik-

tidarda kim varsa, kaymakamı kim atamışsa, o günkü kent meclisi öyle olacak.

Daha sonra kent senatosu adı altında kuruldu. İşte Aliağa'da bir örneği var, Urla'da bir örneği var. İlk oralarda başladı ve günümüze gelindiğinde de kent konseyleri var şimdi.

Aslında bu meclisler çalıştırıldığı zaman, gerçekten ben önemsiyorum. Eğer tıpkı 20–25 yıl önce kurulan halk meclisleri gibi çalıştırılırsa, o zaman hiç de bir risk yok. Ama bugün ben belediye başkanı olduğum için söylemiyorum, kim belediye başkanıysa, bu kent konseyleri onun istekleri doğrultusunda, hatta hatta, örneğin bir yolla ilgili olarak kent konseyinden bir öneri gelecekse, o öneri belediye başkanının veya meclis üyelerinin düşünceleri doğrultusunda geliyor genellikle. Bunun istisnaları yok mu? Tabiî ki var ama genel olarak kent konseylerinin kuruluş yönergeleri o yönetimin istekleri doğrultusunda yazılmış. Bu meclisler kaldırılmalı mı, bunlar olmamalı mı? Hayır, bunlar da olmalı.

Çevre olayı çok önemlidir. Şimdiki yıllara geldiğimizde, ben sevgili kardeşimize katılıyorum çoğunda, tabii katılmadıklarım da var, ama yıllar önce belediyeler birbirlerine öylesine bağlıydılar ki, bir Bakırçay Belediyeler Birliği vardı, Bakırçay Belediyeler Birliğinin aldığı karar yasaydı, gerçekten yasaydı. Örneğin, biz Bergama Belediyesinin de içinde bulunduğu bir toplantı yaptık, Bakırçay'daki tüm belediyelerde ekmek fiyatları aynı olacak, gramaj aynı olacak dedik ve bunu uyguladık. Ekmeğini çıkaramayan fırıncılar vardı ve ters düşen belediyelerimize ekmek gönderdik. Şimdi ben bu dayanışmayı görmüyorum. Bir Bakırçay Belediyeler Birliğimiz var, ben de başkanıyım. Birliği toplantıya çağırıyoruz, 4 kişi toplantıya geliyor. Zar zor toplanıyoruz, bir takım kararlar almaya çalışıyoruz. Bakırçay Belediyeler Birliği de, diğer belediyeler gibi, bazı konuları gündemlerine alıyorlar, işte biraz önce sevgili kardeşimin söylediği gibi, kaldır indir, hazırladığımız gündem onaylanıyor ama toplumsal olaylara değinmede alınan kararları hiç de göremiyoruz. Bunu bizim birliğimizde de göremiyoruz, asla diğerlerinde böyledir demiyorum. Geçenlerde biz bir toplantı yaptık çevreyle ilgili olarak, aynı toplantıyı 20 yıl önce de yapmıştık, aynı belediyeler birliği o zaman da vardı. Yöneticileri ve belediye başkanları değişikti, ; o günkü koşullarda tüm ülkemizde bahar eylemleri adı altında çevre eylemleri düzenle-

miştik, 15–20 bin kişi toplanmıştı ve termik santral olayında, halkın ve sivil toplum örgütlerinin katılımı, belediyelerin katılımı ile termik santralı püskürtmüştük. Şimdi termik santrali biz çağırıyoruz, aman gelin yapın, biz para kazanırız siz yaparsanız, diyoruz. Böyle bir olay olabilir mi? Ama bu tam da hayatın gerçeği, bunları söylemezsek doğruları tespit etmemiz çok zor.

Oturduk karar aldık; çevreciler, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, hepimiz termik santrale karşı. Hatta belediyelerimizde referandum yapacağız, halka gideceğiz, -bu da toplumsal belediyeciliğin ciddi bir örneği- halkın görüşlerini alacağız. İşte daha sonra afişler yaptık, bildiriler hazırladık, ama belediye başkanlarımızdan bir tanesi, kendi partilimiz - ama kendi partilimiz olması hiç önemli değil bunu söylemek zorundayım- kardeşim biz vermezsek bunu zaten devlet verecek, devlet vermesin de biz verelim ki beldemize birkaç trilyon para girsin dedi. Yok, böyle bir şey. Biz toplumu, insanı belediyeye daha iyi yatırımlar yapmayı, parayı elde edeceğiz diye, kirliliğe terk edemeyiz. Bizim ruhsat verilmemesi konusunda her türlü uyarımıza ve kararımıza karşın belediye ruhsat verdi. Şimdi ne oldu? Belediye başkanları, kent konseyleri hatta o günün karşı çıkan kentlileri de, bugün belediye başkanının vermiş olduğu ruhsata tepki göstererek bunun iptalini istiyor. Böyle bir şey olur mu?

Su ile ilgili olarak, Dikili Belediyesi 10 yıl önce bir karar aldı. Dikili Belediyesi 2,5 yıl mahkemede yargılandı, ciddi ceza da alacaktık. Kamuoyu baskısı, çevre baskısı ağır geldi. Bergama Belediye Başkanından başka, Midilli Belediye Başkanından başka, İsveç'ten belediye başkanları gelmişti, başka bir belediye başkanımız gelmedi, destek vermediler. Nasıl toplumsal belediyecilik yapacağız biz? Daha sonra moral açısından belediye başkanlarımız geldiler, biz yargılanmaya başladıktan sonra, beraat ettikten sonra geldiler, sağ olsunlar, o da önemli ama Belediye başkanları niçin gelmediler, biliyor musunuz? Biz sudan ciddi yatırımlar bekliyoruz, sudan iyi para da kazanıyoruz, aman efendim suyu bedava verirsek, o para belediyeye girmezse, belediye yatırımları eksik kalacak, diye düşünüyoruz, başka belediyeler de aynı şekilde olmasın.

Halbuki ben hala aynı şekilde düşünüyorum; su bir insan hakkıdır, su bir yaşam hakkıdır diyerek suyu 10 tona kadar bedavaya veriyoruz, l0 tondan sonra 13 tona kadar bedavaya veriyoruz, 14

tondan da 14 ton ücreti alıyoruz. Bu aynı zamanda ciddi bir tasarruf da getiriyor ama nedense ben savcının, yargıcın karşısına çıktığımda, bizde ulaşım da bedavaydı, ulaşım da bedava beni yargılayın dedim, kendi kendimi ihbar ediyorum size, dedim, yargılayın. Ondan yargılamadılar. Neden biliyor musunuz? Su tröstleri dünyanın en büyük zenginleri haline geldi. İngiltere'de, İtalya'da, Fransa'da; büyük zenginler suyu satarak -işte bizde de HES'ler, şunlar bunlar, elektrik falan bunların hepsi hikaye- kazanacakları parayı düşünüyorlar. Ayrıca bu tröstler, o hale getiriyorlar ki, biz ilk etapta baktığımızda, ne kadar para geleceğini ve belediyemize yatırım yapacağımızı düşünüyoruz. Ben belediye başkanı olarak o yatırım batsın diyorum.

Kontörlü su sayacı olayını da gündeme getirdiler, şimdi kontörlü sayaçlarla kendilerine zenginlik katıyorlar. Biz de bakarak, bize yarar sağladığını görerek, adeta karşıdan kapıyoruz. Su bir yaşam hakkıdır, su bir insan hakkıdır diyoruz. 4736 sayılı yasaya göre, belediyeler ürettikleri mal ve hizmetlere en az %10 kâr ekleyerek satarlar diye bir hüküm var. Bu yasayı çıkaranlar suyu bizim ürettiğimizi sanıyorlar, oysa biz suyu, havayı, toprağı üretmiyoruz. Beni yargılayın, bende otobüs de bedava dediğimde, öyle algılamadılar. Çünkü otobüs alışılmış, biletin parasını veriyor biniyor, binmiyor falan. Ama su öyle değil, yine toplumsal olarak vatandaşın biri geliyor, bütün çevreyi, her tarafı tarumar ederek o çevreden bir yığın kişiye iş veriyor, aş veriyor. Bizde oradan iş bulanların ya da nemalananların, yemlenenlerin sayesinde kentin, ülkenin yok olmasına göz yumuyoruz.

Burada siyanürlü altından bahsediyoruz, hiç kimse sesini çıkarmıyor. Belediye biraz sesini çıkarıyor, aman bunu seçtirmeyelim diye her şeyi yapıyorlar. Kozak; bugün Bergama'nın en büyük zenginliği. 10 sene sonra Kozak diye bir şey kalmayacak, gerçekten kalmayacak. Burada Bergamalı arkadaşlarımız var, bir kozalaktan 115 tane fıstık çıkarken şimdi 15 tane bile çıkmıyor ve çam ağaçlarını dibinden, yüzlerce binlerce kesiyorlar, bu da devlet denetiminde kesiliyor. Oysa bir tane ağaç kestiğiniz zaman, üç beş tane ağaç dalını arabanızda gördüğü zaman ormancılar, nasıl cezalar yağdırıyorlar biliyoruz, hep beraber.

Şimdi özü söylemek istiyorum; bütün bu olumsuzluklar karşısında, çevremizdeki bir sürü insan da bulundukları koltukları bırakmamak adına ses çıkarmıyorlar, gerçekten ses çıkarmıyorlar. Burada Bergama'da da var, Dikili'de de var, siyanürlü altın nedeniyle kanserden ölüyor insanlarımız, biz de seyrediyoruz. Kavga etmeye başladığımız zaman da, hop diyorlar bize basıyorlar, silah çekiyorlar, dövüyorlar falan. Ama bütün bunlara rağmen toplumsal olarak dayanışma göstermiyoruz,

Karşılıklı saygı ve sevgimiz olduğu zaman dayanışmamız büyüyecektir. Sosyal belediyecilik diyoruz, ama -tabii biraz önce arkadaşlarımız söyledi- biz sosyal, toplumsal belediyeci falan değiliz. Sosyal devletin olmadığı yerde sosyal belediyecilikten söz etmek tabii ki zordur. Biz kıyısından köşesinden, diğer arkadaşlarımız bir tarafından tutuyor, başka bir belediye başkanı arkadaşımız başka bir tarafından tutuyor, hep sosyal belediyecilik yaptığımızı zannediyoruz. Belediye başkanlarımız sık sık bir araya gelerek, kendi dertlerimizi, belediyenin özlük dertlerini falan konuşacağımıza, toplumu konuşmalıyız, toplumsal nedenleri hep konuşmalıyız, sosyal çevreyi konuşmalıyız, çevremizi konuşmalıyız, bunları çok az konuşuyoruz. Bunları gündeme getirdiğimiz zaman hep birlikte göreceğiz, kent konseyleri de kent konseyi gibi konsey olacak, belediye meclisleri de belediye meclisi gibi olacak.

Aslında belediye meclisleri eskiden çok toplanıyordu, bugün az toplanıyor değil, 11 ay toplanıyoruz, olağanüstü toplantılarımız da var, istediğimiz kadar toplanırız ve bu toplantılarda da istediğimiz kararları rahat rahat alırız, diye düşünüyorum. Birliklerden bahsettik biraz önce, bu birlikleri belediye başkanlarımızın sahiplenmesi lazım. Artık birlik kurdurmuyorlar ve biz öyle hale geldik ki, acaba birliği fesih mi etsek, ne gelen var, ne giden, kendi kendimize toplanıyoruz, diyoruz. Bunlardan kendimizi arındırmamız lazım.

Her belediyenin bir derdi var. Bütün kıyı belediye başkanları ve körfez belediye başkanları da başka belediyelerdeki dertlere ortak olup dayanışma göstermelidir. Dertleri bir arada birlikte tartıştığımız zaman toplumsal belediyecilik anlam kazanacaktır, tıpkı yıllar önce Aliağa'daki eylemlerde olduğu gibi... İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı -o zaman Yüksel Çakmur'du- hala o günkü olayını takdirle karşılıyorum, bütün arabalar, motorlar, traktörler, bisikletler

İzmir'den Foça'ya kadar bir zincir oluşturmuştu, aynı zincirler niye oluşturulmasın? Aliağa'nın kirliliği zaten kendine yetiyor dedik ama kimisi efendim burada kirlilik yaratılmıyor, dedi. İşte çelik fabrikaları; buraya attıkları atıklarda ne kadar ağır metal atıkları var, sanki insanlar görmüyormuş gibi, burada herhangi bir kirlilik yok deniyor. Yıllar önce kömürlü termik santraller zararlıydı da şimdi mi yararlı? Bunu acaba düşündüler mi, düşünüyorlar mı, diye kendimi alamıyorum. Teşekkür ederim çok konuştuk galiba.

***Serhat Salihoğlu**: Teşekkürler başkan. Şu çelişki, şu anda hakikaten bütün belediyelerimizde var; sosyal devlet yok ama biz toplumcu belediyeciliği geliştirmek istiyoruz. Bunu öğleden sonraki ve yarınki oturumlarda da irdeleyeceğiz. Böyle bir çelişkimiz var, bir şey ortadan kaldırılıyor, üstelik sadece Türkiye'ye özgü değil, dünya çapında durum böyle, biz de bir şeyleri ayakta tutmaya çalışıyoruz Bu arada Küçükköy Belediye Başkanımız Mesut Bey de geldi. Turhan Çakar'a suyla ilgili bir konuda açıklama yapması için söz vereceğim; ama önce Ayvalık Belediye Başkanımıza bir söz vereyim.*

Hasan Bülent Türközen (Ayvalık Belediye Başkanı); İkinci dönem belediye başkanıyım. Ayvalık'ta yasal zaruret olarak, 5393'den önceki dönemde de kent konseyi kurmuştuk. Kent konseylerinin yapısını değiştirdik. Şu andaki kent konseyleri bence bağımsız olmalı, yani her seçilen belediye başkanının uydusu pozisyonundan kurtarılmalı, genel olarak bir değişiklik gerekiyor. Çünkü ilk çalıştığımız kent konseyinde daha özgür, daha plana, projeye yönelik hizmetlere dönük çalışmalar yapılmıştı. Mesela rüzgar enerjisinden tutun da çöp ayrıştırmasına kadar farklı çalışmalar da olmuştu. Fakat şu anki konumu öyle değil. Ona rağmen biz mahalle temsilcilerini falan seçtik, bir nebze daha çalışır hale getirmek istiyoruz. Fakat bir sıkıntı var burada. mahalle temsilcilerinden tabii ki çok konu geliyor, kent konseylerinden gelen konuları yapmaya kalkarsanız belediyeye yapacak başka hizmet de kalmayabilir, yani birincisi bu. Bir de kent konseyi üyeleri daha çok yaptırımcı olmak istiyorlar, devamlı yaptırım gücünün eksikliğinden bahsediyorlar. Oysa bütün aldıkları kararlar kentin gelişmesine dönük, çevreye dönük projeleri belediye başkanına dolayısıyla belediye meclisine sunmaları gerekir, bu tavsiye niteliğinde bir çalışmadır ama belediye meclisi ister bunu işleme koyar yapar veya yapmaz. Bunu kent konseyi üyelerinin kesin olarak algılaması gerekiyor.

Tabii ki günümüzde belediyecilik sadece zorunlu hizmetleri yapmakla kalmıyor, işte suyu akıtabilirsiniz, otobüs çalıştırabilirsiniz, kenti çok güzel bir hale getirebilirsiniz ama artık 21. yüzyılda yaşayan insanları mutlu etmek veya çağdaş insana yakışır bir yaşam kalitesi oluşturmak gerekir. Bunların ötesinde, insanlar kentte mutlu değilse yapmış olduğunuz hizmetlerin hiçbir anlamı kalmıyor bence. Onun için insanlar tekrardan toplumcu belediyeciliğe dönmüştür. İnsanların ihtiyaçları sınırsız olduğuna göre, toplumcu belediyeciliği sağlıklı bir şekilde yapabilmek için bu katılımcılık ve paylaşım önemli bir hale geliyor. Toplumun öncelikleri ile sizin önceliklerinizin birbirine tutup tutmadığı çok önemli hale geliyor. Hangi hizmetleri toplum sizden bekliyor, siz onlara hangi hizmetleri veriyorsunuz, onun için bence toplumculuk, paylaşımcılık önemli.

Demokratik kitle örgütleri ve meslek örgütleri ile iç içe çalışmak gerekiyor, bazı saptamaları yapmak için. Bir de ben şunu düşünüyorum; bilhassa bizim gibi hem turizm kenti, hem de mübadil kentlerde ülkemizin çeşitli yerlerinden insan grupları yaşıyor, bunları bir arada tutmak, bunların o kente karşı aidiyet duygusunu oluşturmak konusunda çok zorlanıyoruz. Bir kısmımız Girit'ten göçmen gelmişiz, bir kısmımız Rumeli'nden gelmişiz, bir kısmımız Makedon, bir kısmımız daha sonra Kayseri'den gelmiş, Van'dan gelmiş, Güneydoğu'dan gelmiş, bu insan grupları bir arada yaşıyor.

Türkiye'de etnik ayrım, biliyorsunuz ki, son zamanlarda çok önemli hale geldi, Bir insana soruyorsunuz, adam Giritliyim diyor, Kayseriliyim diyor, Vanlıyım diyor. daha küçük ölçekte soruyorsunuz Cundalıyım diyor, Sakarya mahallesindenim diyor. Yani toplum çok ayrışmış durumda. Bizim buralar mı böyle bilmiyorum, biz tabii bu anlamda zorlanıyoruz. Bu kadar ayrışmış toplumdan ne çıkması lazım, hemşerilik ruhu. Bir Ayvalıklı olma kültürünün gelişmesi gerekiyor.

Bu da iyi bir kültür ve sanat politikasından geçiyor. Eğitim, kültür, sanat artık son derece önem arz ediyor. Göreve geldiğimizden beri bu konuda çalışmalarımız var, fakat hala yeterli olamadığını düşünüyorum.

Bu arada iktidarların uyguladığı politikalar da çok önemlidir, neden? İktidar şu anda sadaka siyaseti yapıyor, bizim bir tesisin bahçesinde hala tonlarca kömür var, her gelen alıyor kömürü. Yoksulluk

da bir ölçü olmaktan çıktı, daha iyi konumda olan insanlar da gelip oradan kömür alıyorlar. Siz buna karşı da direnmek zorundasınız. İnsanların onurunu zedeleyecek olan bir siyaseti yanlış buluyorum ama sizde yardımcı olmak zorundasınız. Buna tedbir olarak bizim bir aşevi projemiz var; her gün 300 kişiye bedava yemek dağıtıyoruz, eğitimde katkıda bulunabilmek için Çağdaş Yaşam Derneği ile beraber gönüllü öğretmenlerle 7 senedir öğrencilere etüt takviyesinde bulunuyoruz. Bunlar da yeterli olmuyor. İnsanlar almaya alışmış, 500 kilo kömür için oyunu satabiliyor insanlar veya maddi yardım için… Mesela rutin insanlar var, hepimiz Sosyal Yardımlaşma Vakfının doğal üyesiyiz ve vakıf toplantılarına katılıyoruz. İki ayda bir 100 lira gelip alıyor adam, engellisi varsa evde bakım masrafı 600–700 lira ücret alıyor, yaşlılık maaşı alıyor, siz bunlara karşı siyasi düşünce olarak, hiç bir şey yapmadığınız zaman kaybediyorsunuz. Onun için toplumcu belediyecilik burada önemli, ama burada bunun da sınırlarını iyi çizmemiz gerekiyor. Demin arkadaşımın dediği gibi; Altınova ayrı bir özellik arz ediyor, Ayvalık farklı, Dikili farklı, Bergama farklı, her siyasi görüşe göre farklı, her yöreye göre farklı. Onun için bir takım konuları hatırlamak, tekrarlamak anlamında bu toplantının çok verimli olacağını düşünüyorum ve bunun neticesinde öğleden sonra da bu tartışmaları veya düşünceleri daha da geliştirip bir sonuç bildirisi çıkarabilirsek buradan çok mutlu olacağım. Ayrıca da buraya gelip kış okulunu düzenledikleri için de öncelikle Bergama Belediye Başkanımıza ve YAYED'e çok teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Biz teşekkür ederiz başkan. Hasan Bülent başkanın konuşmasında aslında toplumcu belediyecilik bağlamında şimdiye kadar sözünü etmediğimiz bir konu var, eğitim, kültür ve sanat… Galiba bunları toplumu bütünleştirici bir çerçevede ele alıyorsunuz, bunu da toplumcu belediyecilik kapsamında konuşmamız gerekiyor. Değerli arkadaşlarım saat 11. 50; yarım gibi bırakacağız. Bergama Belediyesi'nin UNESCO başvurusu konusunda bir sunumu vardı; onu öğleden sonraya bırakıyoruz.*

Hakkı Ülkü; Sayın başkan, izin verirseniz ben bir öneri sunup aranızdan ayrılmak istiyorum. Erdal İnönü'nün başbakan yardımcısı olduğu dönemde UNESCO'dan çıkarılmış bir karar var, burada değerli hocalarımız var, onlar da bilirler. O karar Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerin Uluslararası Akdeniz Enstitüsü adı altında eğitim kurumlarına kavuşması, Erdal İnönü de buna imza atıyor, hatta oy

birliği ile kabul ediliyor olay. Parlamentoda bulunduğum sıralarda bir araştırma yapmıştım, o araştırma sonucunda da bir yasa taslağı hazırlamıştım o konuda. Halil İnalcık hocayla, İlber Ortaylı hocayla temas etmiştik. Erdal İnönü'nün kendisine bir daha sormuştum ve oradan özet çıkararak ve gerekçelerini de sıralayarak o zamanlar bir okul olabilir diye düşünmüştüm. Şimdi de mademki konumuz toplumcu belediyecilik, sosyal belediyecilik ve buna benzer sorunları kapsıyor; yani YAYED çalışmalarını bu kapsamda değerlendirebilir düşüncesiyle böyle bir öneri sunuyorum. O Lübnan'da, Fas'da bir iki yerde kuruldu ama Türkiye'de kurulmadı, o söz yerine getirilmedi, UNESCO'nun kararı olmasına rağmen. Dolayısıyla UNESCO'nun bu konuda katkıları da olacaktır, onları da belki deşmek lazım, böyle bir olayı öneri olarak sizlere sunmak istedim. Teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Biz teşekkür ederiz, bu öneriyi değerlendirecektir arkadaşlarımız. Oturum planlamasından bahsediyorduk; Mahmut hoca senden öğleden sonra şöyle bir katkı da isteyebilir miyiz? Dünyada toplumcu belediyecilik denen şey nedir? Var mıdır? Bize ilham verecek bir şey var mıdır? Dünya örnekleri üzerine bir şeyler söyleyebilirsen çok memnun oluruz. Şimdi sözü Tüketici Hakları Derneği Genel Başkanı Turhan Çakar'a vereceğim. Tüketici mücadelesinin son derece önemli isimlerinden birisidir kendisi.*

Turhan Çakar (Tüketici Hakları Derneği Genel Başkanı); Öncelikle bu çok önemli toplantıyı düzenleyen Bergama Belediyesi ve YAYED yetkililerine çok teşekkür ediyorum, YAYED kurucusu olarak da çok memnunum ve onur duyuyorum. Burada bulunan çok değerli belediye başkanlarımıza, toplumcu ve sosyal demokrat belediyecilikten yana tavır alan, mücadele eden, emek veren belediye başkanlarımıza çok teşekkür ediyorum, sağ olsunlar var olsunlar. Bu belediye başkanlarımız diğer belediye başkanlarına ışık tutuyor; dilerim ki diğer belediye başkanlarımız bu başkanlarımızdan örnek alsınlar.

Ben konuyu tüketici hakları yönüyle ele alacağım, ancak konu bir bütündür. Toplumcu belediyecilik, aynı zamanda, buna demokratik sosyal belediyecilik de denebilir, toplum yararını ön plana alan ve o kentte yaşayan toplumun temel ihtiyaçlarını karşılayan bir anlayışa sahiptir.

Konuyu tüketici hakları anlamında değerlendirecek olduğumuzda hemen şunu da söylemekte yarar var, tüketicilerin evrensel hakları vardır, nedir bunlar? En başta sudur, gıdadır, ulaşımdır, ısınmadır, barınmadır; bununla birlikte sağlıklı bir kentte yaşama hakkıdır, insanca yaşama hakkıdır. Bunlarla birlikte tüketicilerin temsil edilme hakları vardır. Tüketicinin belediyedeki ve kentteki uygulamalar hakkında tam ve eksiksiz bilgi sahibi olması gerekiyor. Bu anlamda belediyelerin şeffaf olması gerekiyor, ekonomik çıkarların gözetilmesi gerekiyor, sağlıklı bir çevrenin oluşturulması gerekiyor; mağdur olduğunda ve zarar gördüğünde de bu uygulamalardan dolayı zararının giderilmesi gerekiyor. Örnek verecek olursak su en temel ihtiyaçlardan bir tanesi, vatandaşın parası yoksa -ki ülkemiz işsizliğin yoksulluğun, açlığın yoğun olduğu bir ülke- o kişi su tüketmeyecek mi? Gıda tüketmeyecek mi, bir yerden bir yere ulaşmayacak mı? Ülkemizin mevcut durumunu göz önüne aldığımızda, ekonomik ve sosyal sistemi göz önüne aldığımızda toplumcu belediyeciliğin uygulanabilmesi, mevcut düzenden soyut değildir; ekonomik ve sosyal düzenden soyut değildir. Olayı bir bütünlük içinde ele almamız gerekir.

Sayın belediye başkanlarımız değindiler; çırpınıyorlar ancak bir takım engeller ortada. 1980 öncesi suda fiyat politikalarında bulunmayan birçok kalem 1980 sonrasında karşımıza çıktı. Adına neoliberal politikalar dediğimiz, ya da sosyal devlet ve kamu politikalarını ortadan kaldırmaya yönelik uygulamalar karşısında ne yapıyoruz? Örneğin, 1986 yılında İstanbul su kanalizasyon yasası değişti, halkın büyük bir çoğunluğu büyük şehirlerde yaşıyorlar, 16 tane büyükşehir belediyesi var, büyükşehir belediyeleri %10'dan aşağı olmayacak şekilde sudan kâr etmek zorundadırlar, bu yasayla getirilen bir zorunluluk. Artı bir belediye gelirleri yasası çıktı; bu yasa ile %50 atık su bedeli getirildi, çevre temizlik vergisi getirildi, bunun ötesinde evine su almak istiyor, abone olmak istiyor, örneğin belediye gelirleri yasasına göre 2–7 bin lira arasında semtlerin durumuna göre para ödesin ki abone olabilsin, böyle bir saçmalık getirildi. Yeni bir uygulama da katı atık bedeli ile ilgili... Bir uygulama daha var Türkiye'de: su, elektrik, doğalgaz sayaçları var ve bunlarda büyük bir sayaç soygunu var, ön ödemeli sayaç zorunluluğu getirildi, ön ödemeli sayaç uygulaması suda, doğal gazda insan haklarına aykırıdır. Ülkemizde ne yazık ki mevcut yasalar sosyal demokrat veya

toplumcu belediyecilik anlayışını sürdürmek isteyen belediyelerin elini kolunu bağlamaktadır.

Toplumcu belediyecilik uygulamasında kentin halkla birlikte yönetilmesi gerekiyor. Yani söz, yetki ve kararın halka ait olması gerekiyor, onun da birçok engelleri var. Fakat burada bütün bu engellemelere rağmen bu düşüncedeki belediyeler ve halk, demokratik kitle örgütleri, tabii ki siyasi partiler, eğer bu toplumcu belediyecilikte samimi iseler, böyle bir niyetleri varsa özellikle bu dönemi göz önüne alırsak bir işbirliği içerisinde, bir mücadele içerisinde olunması gerekiyor.

Çözüm birlikteliktir, mücadeledir, direniştir, dayanışmaktır, örgütlülüktür; halkımızı eğitmemiz gerekiyor, halkın bu anlamda, çaresiz bırakılan ve teslim alınan bu günlerde daha çok bilinçlenmeye ve eğitime ihtiyacı vardır. Teşekkür ederim.

TOPLUMCU YEREL HİZMET SUNUMUNDA TEMEL İLKELER - I

Serhat Salihoğlu*: Sabah da söylemiştim, Bergama belediyemizin bir sunuşu olacak, Antik Başkent Bergama adıyla, UNESCO Dünya Mirası Adayı Bergama bunu galiba bize tanıtacaksınız. Buyurun.*

(SUNUM)

Serhat Salihoğlu*: Bu sunum için teşekkür ederiz, kendi adıma bilgilendim, bizler de Bergama'yı daha iyi tanımış olduk. Bana göre dünya mirası adaylığından çıkıp dünya mirasının tescili gerekir, teşekkür ederiz verdiğiniz bilgiler için.*

Mehmet Gönenç: Sefa Taşkın bizim eski belediye başkanımız, bu Sunak'la ilgili olarak getirilmesi konusunda ilk çalışmayı başlatanlardan, bu süreci daha iyi özetleyecektir.

Sefa Taşkın (Bergama Eski Belediye Başkanı) : Sevgili sunucu kızımıza verdiği bilgilerden dolayı çok teşekkür ediyoruz; ama Zeus Tapınağı konusunda bilgilerini yenilemesi gerektiğini söylüyorum. Şimdi Zeus Tapınağı Bergama'dan Almanya'ya yasal süreçlerle gitmemiş, böyle bir şey yok. Olay şu; 1800'lü yılların sonuna doğru

bugün de Bergama'da kazı işlerini yürüten Alman arkeologların atalarından olan bir Alman mühendis Bergama Dikili yolunu yapmak üzere gelmiş ve taş arıyor, yollar taştan yapılıyor tabiî ki... Ona diyorlar ki, Bergama'da taş çok, şurada bir tepe var, oradaki taşları alabilirsiniz. Bu kişi çıkıyor bakıyor ki bu taşlar sıradan taşlar değil, üzerindeki kabartmalar ve heykeller olağanüstü; biraz önce anlatıldığı gibi Bergama heykelcilik ekolünün ürünleri... O zaman orası Almanya değil, Prusya ile sıkı ilişkiler sonucu ve bunların İncil'de bahsi geçen, Bizans kaynaklarında da sözü edilen Zeus adına bir tapınağa ait olduğu anlaşılıyor. O zamanlar yasa yok, Asar-ı Atika yasası yok; hiçbir şey yok...

Carl Human isimli bu kişi vasıtasıyla Bergama'dan kağnılarla bu heykeller ve antik eserler Dikiliye, oradan da İzmir'e taşınıyor; İzmir'den de boş savaş gemileriyle Hamburg'a götürülüyor. Ancak gün geliyor ve bakıyorlar ki götürülen şeyler o kadar sıradan şeyler değil, gemiler dolusu eser taşınıyor. Bergama'da tepki doğuyor, bir ara Bergamalılar bu kağnıların önünü kesiyorlar, siz bunları nereye götürüyorsunuz diye, eylemler falan oluyor. Öncelikle Osmanlı yetkilileri buna aldırmıyorlar, ancak diğer yerlerdeki benzer olaylarla birleşince 1880'lere doğru Osmanlı meşhur o Asar-ı Atika yasasını çıkarıyor. Bu yasaya göre böyle kazılar yapılıp, buluntuların yabancılar tarafından alınıp götürülmesi serbest, ama üçte bir diye bir kural var, üçte birini devlete bırakıyorlar, üçte birini arazide bırakıyorlar, üçte birini de alıp götürebiliyor. Bergama'daki Zeus Sunağı ile ilgili olayda Zeus Sunağı'nın çok büyük bir kısmı götürüldükten sonra bu yasa çıkıyor. Bugün bu belgelerin hepsi Kültür Bakanlığı'nın elinde var. Kültür Bakanlığı bu konuda 1890'larda bir masa kurdu, Carl Humann'ın yazılarını, kazı defterlerini buldular; yazılarında bunları tek tek anlatıyor. Bu belediyeyi ilgilendiren bir konu değil sadece, yerel halkın temsilcisi olduğu için belediye konuyla ilgili. O alan devletin, Kültür Bakanlığı'nın alanı olduğu için muhatap devletlerdir. Şu anda Ankara'da koruma kurulları müdürü olan çok değerli bir şahıs bulunmaktadır; konuyla ilgili Türkiye'deki resmi devlet araştırmalarını başlatan kişilerden birisidir; hala orada, onunla irtibat kurmalısınız. Elinde dünya kadar belge var ve bugün devletin o yetkilileri Zeus Sunağı'nın ki Kültür Bakanlığı'nın bu konuda yayınlanmış iki tane de kitabı var, ben sizlere ileteyim onları, yasal olmayan yollarla Almanya'ya götürüldüğü artık biliniyor.

Devlet neden bunun peşine düşmüyor? Artık olay bir noktadan sonra uluslararası ilişkilere gidiyor. Almanlar bu konuda son derece kıskanç çünkü o Zeus Sunağını kaçırdıkları yıllar Prusya'nın Almanya'ya dönüştüğü yıllar. O yıllarda, işte İngiltere olsun, Fransa olsun, emperyal noktalara sıçramışlarken Almanya geri kalmıştı; Mısır'ı, Yunanistan'ı talan etmişler, bilindiği gibi British Museum ve Paris'deki Louvre Müzesi Mısır'dan, Anadolu'dan ve Yunanistan'dan götürülen eserlerle doludur. Almanya da kendisine Bergama'yı hedef seçiyor, bana sorarsanız talan ediyor ve Berlin Müzesine topluyorlar, Berlin'deki müzenin adı Bergama Müzesi, yani Dünya'da başka bir yer yoktur adına iki ayrı müze kurulmuş iki tane Bergama müzesi vardır, biri Bergama'da diğeri Berlin'de. Görmüşsünüzdür, çok büyük bir bina ve o müzenin açılışını ulusal bayram günü ilan ediyorlar ve şu anda Zeus Sunağı ve Bergama'dan götürülen eserler Berlin'de sergileniyor. Yeni bir kitap çıkardılar; Almanya'daki Bergama Müzesi ile ilgili, parlak kağıda basılmış. O kitabı kurcaladığınızda Bergama'dan götürülen eserlerin sayısının ne kadar fazla olduğunu hayretle görüyorsunuz. Bana sorarsanız Bergama'nın politikası da böyle olmalı devletin politikası da.

Zeus Sunağı'nın orada bulunması yanlıştır, yasal değildir ve bu geri alınmalıdır. Kolay değildir geri almak, ama bu bir politika ve davranış biçimidir. Halikarnas Balıkçısı Mausoleum için söylüyordu; British Müze'de İngiltere'nin sisli puslu havasına yakışmaz... Zeus Sunağı da Almanya'nın sisli puslu havasına yakışmaz, Bergama için yapılmıştır ve geri gelmelidir. Bergama'nın UNESCO'nun kültür mirasına katılması söz konusu olduğuna göre bu süreçte bu konuyu gündemde tutmakta hiçbir sakınca yoktur. Ama şunun kesinlikle altı çizilmelidir: Carl Humann'ın kazı notları ve devletin elindeki belgelere göre Almanların izin var dedikleri o Asar-ı Antika yasasıdır; bu yasa çıktığı anda ise Zeus Sunağı zaten taşınmıştı. Bu kronolojik olarak da bellidir.

Yine Almanlar kazıyorlar kazıyorlar, 150 yıldır hala Bergama'da onlar oturuyorlar, hala kazıyorlar, niçin Türkler kazmıyorlar? Bizim yetenekli insanlarımız yok mu, diye de düşünülebilir? Ben böyle düşünüyorum, Zeus Sunağı'nın Almanya'da bulunması yasal değildir, Türkiye Cumhuriyeti bu konuda ciddi adımlar atmalıdır, atmıyorsa siyasi sebeplerle atmıyordur. Merkel'le fazla didişmek istemiyorlar herhalde, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**: Böylece toplumcu belediyecilik konuşurken tarihe girdik ama toplumcu belediye için önemli konulardan birisi de herhalde tarih bilinci… Şimdi kararlaştırdığımız üzere Mahmut hocamızla devam edelim.*

Mahmut Güler (Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi); Teşekkürler sayın başkan. Sabahki oturumla birlikte tartışılan bir kaç noktaya dikkat çekmek istiyorum. Birinci nokta, Ayvalık Belediye Başkanımız da bahsetti, kentsel kültürle ilgili bir sorun var, daha doğrusu etkileşimle ilgili bir sorun var. Siz de bahsettiniz, Ruşen Keleş yerel yönetimler kitabında yazmıştır, der ki, AB içerisinde yapılan bir çalışmada halkın %75'inden daha fazlası kendini komünün aidiyeti ile açıklar, nerelisiniz diye sorulduğunda komünüyle açıklar. Bizde neden bu yok?

Aslında sabahki oturumda bahsettim; o gecekonducu belediyecilik döneminden kalma, çünkü bu dönemde hızlı bir kentleşme var, ama kentlileşmeyi sağlayamadık bir türlü, yani kentler nüfus olarak çok arttı, ama bir türlü kentlileşemedik. Doğal olarak bu kentlileşememe sorunu, tam tersine kentleri kırsallaştırdı. Mesela İstanbul'un, Ankara'nın içerisinde, farklı farklı yerleşim birimleri, Sivas'ın bir köyü hiç fark etmiyor, Karadenizliler mahallesi vs. hiç fark etmiyor. Dolayısıyla büyük kentlerde birilerine sorduğunuzda, kendisini ben Karadenizliyim diye tanımlayabiliyor, bu tutum kentlileşememekten kaynaklanıyor. O halde bu soruna yönelik olarak yapılması gerekenler nedir, diye bir soru gelirse, en basit cevap Avrupa Kentsel Şartı'nda önümüzde duruyor; 1992 tarihinde yürürlüğe giren, 2007 tarihinde tekrar güncellenen, Kentsel Şart'tan bahsedebiliriz. Bunlar da 4 ana başlıkta sıralanmış; isterseniz birkaç tanesini okuyayım, toplumsal katılım ve halk katılımını sağlamak şartı önemli ilkelerden bir tanesi, önemli bir tanesi de sosyal ve kültürel imkanları artırabilmek, diğerleri de var, 13 tane madde ve 20 bildirgeden oluşmuş. Batıdaki kentlerin birçoğu bu kentsel şarta bağlı kalarak kendi kentsel şartlarını yaratabiliyorlar. Mesela Montreal bunun güzel bir örneği, o halde bizim Türkiye'de kentsel şart yapan kent var mı, diye incelediğimizde birkaç küçük belediye dışında örneği yok. Onlar da 8–10 maddelik bir şey yapmışlar. Bizim kentsel etkileşimi artırabilmek için belediye olarak yönetim olarak ne yapmak istediğimizi ortaya koymamız gerekiyor. Kaldı ki bunu bildirge şeklinde ortaya koyduktan sonra bunlara sahip çıkıp korumak gerekiyor. Birinci dikkat çekmek istediğim konu buydu.

Toplumcu belediyecilik tartışması kapsamında, temel kentsel hizmetler içerisinde en önemlilerinden bir tanesi, ulaşımdı, ikincisi su, bir önceki oturumda tartışıldı. Burada bir tablo var; Edirne Belediyesindeki bir çalışmaya verdiğimiz destek neticesinde çıktı. Kentsel ulaşımda belediyenin rolü konusunda bir çalışma yapmıştık. Ondan önce 2000'li yılların başında tüketim harcaması türleri ki, resmi rakamlardır, bunlar nerelere ne kadar harcanıyor, diye merak ettim. Mesela gıda harcaması %26, ulaşım harcaması, bunları yaklaşık olarak söylüyorum %9 civarında. 2010'lu yıllara geldiğimizde, aynı kalemlerde gıda harcamasında düşüş var, %20'lere düşmüş, yani yoksullaşmanın göstergesi. Bunların içinde ulaşım harcaması %16'ya çıkmış, dolayısıyla burada 1980'li yılların özelleştirme politikalarından sonra kentsel ulaşım hizmetinin özelleştirilmesi halka ek bir külfet getirmiştir.

Toplumcu belediyecilik ilkelerinden en önemlisi ki, üretici belediyecilik ilkesinden biraz önce bahsetmiştim, bu geçen süre içerisinde dünyada örnekleri vardır, ulaşım hizmetlerini devletin veya belediyelerin tekrar geri aldığı ülke örneklerinin sayısı hızla artmaktadır. O halde bizim ulaşım hizmetleri gibi temel kent hizmetlerini ücretsiz veya düşük maliyetlerle sunmamız Avrupa gerçeğinden ve dünya gerçeğinden de kopuk değildir. Şöyle bir hatırlayalım, belediyeler ulaşım hizmetlerini neden terk etti? Bir, yakıt maliyetleri çok yüksekti, iki, bakım onarım maliyetleri çok yüksekti ve üç, ulaşım hizmetini yapan esnaf grubunu küstürmemek gerekiyordu. Çünkü bir sonraki seçimi de kazanmak gerekiyordu. Belediye Başkanı açısından söylüyorum, bütün bunları üst üste koyduğumuzda, bütün bu işlerden belediyeler uzaklaşmış oldu. Bu çalışma bunu sorgulayan bir çalışmaydı, toplu taşımayı tümden belediye yapsın oranı %90, demek ki insanlara artık özel sektörün taşımacılık hizmetinden gına gelmiş durumda. Bir başka tablo daha da ilginç, kent içi toplu taşımada belediyenin sorumluluğu hakkında bilginiz var mı? İkisini topladığınızda %80'lere yakın bir rakam çıkıyor, bu toplu taşıma işinde belediyelerin sorumlu olduğunu unutmuşlar. Toplu taşımada rahatsızlık unsuru olan dolmuşçuların, müzik (arabesk müzik) dinleme gibi, rahatsız edici koltuklar vs. konularında belediyeye hiç şikayette bulundunuz mu, sorusuna %90 hayır demiştir. Çünkü belediyenin muhatap olup olmadığını bilinmiyor.

Bir üçüncü konu seçimlerle ilgili; seçimleri iyi okumak gerekiyor demiştik. Bir takım rakamlar çıkardık: mesela 1973 seçimlerinde toplumcu belediyeciliğin uygulandığı dönemlerde AP genel anlamda % 33–34 aralığında belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisinde oy alırken, CHP % 39/40 civarında oy almış. 1977 seçimlerinde yine yerel seçimlerde AP oyunu bir miktar artırmış olmakla birlikte CHP % 46-47'lere çıkmış. Oy oranındaki bu artış neden kaynaklanıyor sizce? Çünkü halkın beklentilerine cevap veren belediye başkanları mevcuttu. Üstüne üstlük merkezi yönetimin kaynakları mümkün olduğu kadar keserek gönderdiği dönemde... Peki, o dönemde bunu nasıl çözmüşler? Para da yok... Hatta bir örnek vereyim; zannedersem bize derslerde Can hocam bahsetmişti, Belediye işçileri belediye başkanının kapısına dayanıyor, bizim maaşımız nerede diye... O dönemin belediye başkanı Vedat Dalokay merkez bana para vermiyor ki ben size vereyim diyor. O dönemdeki politika şu; merkez paraları kesiyor iş yapamasın belediyeler diye... Toplumcu belediye başkanları da devlet bana para vermiyor ki, ben sizin paranızı ödeyeyim, diye demokratik kitle örgütlerini kullanarak bir politika haline dönüştürüyor. 1977 seçimlerinin açıklamasını burada aramak gerekir bence.

1980 darbesi ve 90'lı yıllara kadar geçen süreç tam anlamında neoliberal politikaların katıksız olarak uygulandığı bir dönemdir, her şeyi özel sektör yapsın, devlet elini eteğini çeksin. Bu iki üç dönem üst üste uygulamalar neticesinde 1989 seçimlerini hatırlarsak, SHP yerel seçimlerde %30'ların üzerine çıktı, büyükşehir belediyelerinde %40'lara yaklaştı. Bu şu demekti; yaklaşık 10 yıldan beri liberal politikalardan bıkan toplumsal kesimler, kentli kesimler, belediyelerde yaşayan insanlar, bu politikalara dur dediler, aslında. Fakat burada ne yazık ki, sosyal demokrat belediyeler geçmişteki o misyonlarını üstlenemediler ve onlar da, birçoğu için söyleyebilirim, belki mazeretleri vardır, ama liberal politikalardan çok daha farklı hizmet ve yerel politika geliştiremedikleri için bir sonraki 1994 seçimlerinde oran %32-40'lardan %15-16'lara falan düştü. Bir sonraki seçimin açıklaması şu; biz sizden toplumcu belediyecilik, halka yönelik belediyecilik beklerken, siz gidip liberal belediyecilik anlayışıyla iş yaptınız, böyle bir politikayla kentleri yönetmeye kalktınız. Dikkat ederseniz ilk defa RP %20'lere çıkmıştı bu seçimlerde. Bu seçimleri ve sandıktan çıkan sonuçları okumak bu anlamda önemlidir.

Bir başka konu; resmi rakamlarla Türkiye'de yaklaşık olarak %18 civarında bir kesim yoksulluk sınırı altında, sabahki oturumda tartışıldı, ekmek bedava, su bedava olsun mu diye. Bu resmi rakam, %20'ye yakın bir kesim yoksulluk sınırının altında yaşıyor, dolayısıyla ekmek, su gibi hizmetlerin ücretsiz olması hatta düşük maliyetlerle gerçekleştirilmesi hakikaten çok önemli bir şey. Başkan sabahki oturumda sordu; dünyada bunu uygulayan ülkeler var mı diye... Bunun en somut örneği Porto Alegre'de yaşandı. Katılımcı bütçe adıyla yaklaşık 3–4 milyonluk bir kentten bahsediyorum. Sokak kurullarından başlayarak, kendisinin en önemli sorununu üst yönetime, semt meclisine, semt meclisinden daha üst ölçeğe ve sonunda en üst ölçekte de bir kent konseyi şeklinde bir yapılanma olacak ve bu belediye meclisinin almış olduğu kararlar hizmete dönüşecektir. Örnek var tabi. Ama çok da yaygın bir örnek midir? Hayır, ama sokaktan gelen talebin belediye meclisince onaylanması şartıyla uygulandığı bir 3–4 milyonluk kentten bahsedebiliriz. Bu doğrudan katılıma en yakın model olarak günümüzde söyleyebileceğimiz somut örneklerdendir.

Yine, toplumcu belediyecilik üzerine öneriler, diye bir çalışma yaptım. Birkaç araştırma yaptıktan sonra 2009 yılında TMMOB'ta nasıl bir kent, nasıl bir yerel yönetim şeklinde bir kitapçık yayınlandı. Toplumcu belediyeciliği nasıl istiyoruz, uzun çalışmalar neticesinde ortaya çıktı bu öneriler. Ethem Torunoğlu'nun önerileri bunlar. Bu şekilde kalabilir, kimisi değerlendirilebilir, kimisinin üzerinde çalışılabilir, burada konuştuklarımız da bir öneri niteliği taşıyabilir, ben şimdilik bu konulara açıklık getirmek istedim, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Toplumcu belediyecilik üzerine öneriler, üzerinde tartışmaya değer bir konu. Bunun üzerinde biraz daha konuşalım. Yarın sabah zaten şöyle bir konuyla başlayacağız yerel hizmetler, toplumcu belediyeciliğin olanakları ve sınırları idari ve siyasal boyutları diye. Bu önerilerin ne kadarını hangi ölçülerde yapabiliriz, sınırlarımız nelerdir, olanaklarımız nelerdir? Onları konuşacağız. Toplumcu belediyecilikte planlama önemli bir boyut, onunla ilgili Argun bizlere bir şeyler söyler mi?*

Argun Akdoğan (TODAİE Öğretim Üyesi-YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Planlama, yönetim aslında birbiriyle çelişir. Niye katılım, planlama ve yönetim birbiriyle çelişir? Çünkü bir tanesi rasyoneldir, tekniklere göre yaparsınız, diğerini ise demografik taleplere

göre yaparsınız. Bu ikisi her zaman için birbirleriyle uyumlu olmayabilir ve en önemli çelişkilerden bir tanesi budur. Bu anlamda, katılımla planlama ilişkisini irdelemek istiyorum.

Fakat katılımla ilgili neoliberal aldatmacanın önemli bir yüzünü sizinle paylaşmak istiyorum. Katılımı ortadan kaldıran aslında neoliberal politikalardır. Çok da derse dökmeden şöyle diyeyim; Amerika ve İngiltere'deki toplumlarda 1970'lerin sonunda ortaya çıkan mali krizlerde, refah devletinin ortadan kaldırılması, neoliberalizme geçişte en önemli sorunlarından bir tanesi, halkın fazla katılımı, diye geçer, hatta buna yönetim krizi denir. Çünkü sorun şurada; çok fazla grup talepte bulunuyor, yani Amerika'da hippiler, yeşiller, savaş karşıtları, ırkçılık karşıtları gibi... Hükümet bu talepleri yerine getirmekte zorlanıyor, ne yapacaksınız? İlk yapılacak iş, bu talepleri dile getiren ve özellikle sendikalardan başlayarak demokratik kitle örgütlerini ortadan kaldırmak. Bu Amerika'da da yaşandı, İngiltere'de de yaşandı, Türkiye'de de askeri yönetimle alası yaşandı. Yanımda sendikacı oturuyor, herhalde buradaki herkesin yaşı müsait, 80 öncesi sendikal hareketin gücüyle, şimdiki gücü ortada... Dolayısıyla katılımı ortadan kaldıranlar, bugünün en önemli katılımcıları kesildiler. Bu çelişkiye dikkat etmek ve özellikle burada katılımda neyin değiştiğini çok iyi görmek gerekiyor ki sabahki oturumda belediye başkanlarımız, o dönemdeki katılımla bu dönemdeki katılımın farkını çok iyi söylediler. Açık açık da kent konseylerine güven duymadıklarını ifade ettiler. Ben kendilerine sonuna kadar katılıyorum. Güven duymayın ve güven duyulacak mekanizmalar değil. Bir kere sokuluş itibarıyla değil. Bunlar Dünya Bankası, Yerel Gündem 21 ve bunun arkasındaki Almanya gibi devletlerin, yani onlara ait kuruluşların, Türkiye'deki çalışmalarıyla girdi. Türkiye'deki kent konseyleri, isimlerini vermeyeyim, çoğu yerde Yerel Gündem 21'lerin Kent Konseyine dönüşmesi şeklinde oldu. Bu kent konseyleri de, dediğim gibi, tamamen neoliberal politikaların başladığı bir süreç.

Burada katılımı şu anlamda fetişleştirmemek gerekiyor. Katılım demek, demokrasi demek, demoskratos (halkın iktidarı). Türkiye'de Aristo'nun dediği monokrasi ile çok karışıyor, yani kitlelerin iktidarı, yığınların iktidarı... Bunu incelerseniz, elitist olursunuz. Elitist falan değilim, ama şu anlama geliyor; Kimler katılıyordu Atina'da? 40 yaşın üstünde, aristokrat, belli bir gelire sahip işi gücü olmayan ve sadece siyasetle ilgilenen kişiler.

Tabii ki çok sınırlı bir katılım, ama günümüze baktığımızda, siyasal kültür çalışmaları var, demokratik ülkelerdeki katılanların toplumsal sorunlar üzerine bilgi sahibi olduğu, duyarlı olduğu, gazete, kitap okuduğu, toplumsal olayları takip ettiği, demokratik kitle örgütlerine üye olduğu, birbirlerine güven duyduğu toplumlardan bahsediyoruz. Türkiye'ye baktığınızda, insanlar birbirlerine güven duyuyorlar mı? 1993'den beri yapılan araştırmalar var; Dünyada 33 ülkede araştırma yapılmış, Türkiye Bangladeş'ten sonra 32. sırada. Tanımadığınız bir Türk'e ne kadar güvenirsiniz, oranını ben size söyleyeyim, %6 ile %10 arasında değişiyor. Bu oran İskandinav ülkelerinde %70'lere çıkıyor, bunları görelim.

Demokrasi, demokrasi diyoruz da, son iki sene önce yapılan çıkış anketleri var. Soru şu; son anayasa oylamasında 26 maddeye oy verdiniz, bu maddelerden bir tanesini bize söyleyebilir misiniz? %63'ü neye oy verdiğini bilmiyor, bir tane maddeyi söyleyemiyor. Halkın iktidarı dediğimiz şey budur, bunları da görelim.

Dolayısıyla bunu kent ölçeğine getirecek olursak, kentle ilgisi olmayanın, duyarlı olmayanın katılımı nasıl bir katılım olacak? YAYED olarak Çankaya Belediyesi kent konseyine davetliydik. Gelen sivil toplum örgütleri tamamıyla çıkar amaçlı geliyor, Belediye bize yer versin, para versin... Kent konseyine katılmayla alakası yok, yani nasıl belediyeden rant sağlayabilirim, manzara bu... Bununla yetinmemeliyiz, ancak buradaki siyasal kültüre dikkat etmeliyiz. Bunu da geliştirmek zorundayız ve bence Ege'deki belediyeler çok önemli. Buradaki halk gerçekten duyarlı, sivil toplum örgütlerine gerçekten duyarlı, hemşerilik derneklerine değil... Bilgi sahibi insanlar, dolayısıyla bu tür yerlerde bu tür mekanizmaları harekete geçirmek daha kolay.

Bu yönetmelik bu tür demokratik mekanizmaları harekete geçirmeye veya kolayca uygulamaya uygun bir yönetmelik değil.

Buradan plana geçelim, sabahleyin Ayvalık Belediye Başkanı söyledi, kent konseyleri öneri getirmek durumunda, ama öyle bir öneri getiriyorlar ki, belediye sanki bunu illaki yapacak, bu anlamda anlamını kaybediyor, Belediye Meclisi anlamını kaybediyor. Bir başka anlamını kaybedenler de, çalışanlar. Çalışanlarınız için söylüyorum, ikidir geliyoruz ve ne kadar nitelikli çalışanlarınız var görüyoruz; belediyelerde de görüyoruz, teknik anlamda imar planı nasıl

yapılır, niçin oraya 10 katlı bir bina yapılmaz da 5 katlı yapılmalıdır, bunun bilgisine sahip insanlar. Halbuki, halk katılıyor diye veya halk istiyor diye, kent konseyindeki birkaç grup öyle istiyor diye, siz 5 katın çıkacağı yere 10 kat verirseniz, bu kentin planlanmasında çok ciddi sorunlara yol açabilir. Bu ikilemi çözmenin yolu, bu teknik anlamda planlamanın nasıl yapıldığını aktarmaktır. Belki orada belediye başkanlarına şöyle bir görev ya da sorumluluk düşebilir; neyin niçin planlandığını ya da yapıldığını, halka daha iyi duyurabilmek. Bu kent konseylerinde olabilir ya da medyayı kullanarak yapılabilir, çeşitli araçlarla yapılabilir. Böylece yanlış bilgilendirmenin önüne geçilip halkın daha sağlıklı karar verip katılım sağlanması olasıdır.

Bir başka sorun da şu; stratejik planlar yapılırken herkes çok katılımcı. Biz Mersin'de bir araştırma yaptık. Tüm belediyeleri ve taşra teşkilatını inceledik. Öyle bir tablo çıkıyor ki, herkes herkesi davet etmiş, herkes başkasının planına katılmış, iyi güzel de, başkasının planıyla ilgili bir şey bilen var mı, diye sorduğumuzda, hiç kimse başkasının planının ne olduğunu bilmiyor. Gitmiş katılmış ama sonucundan haberdar değil, hatta daha da kötüsü bu stratejik planda geçen vizyon yürekten gelmelidir, kolayca hatırlanmalıdır falan, diye gene tercüme edilmiş şeyler var. Orada 67 tane kuruluş vardı, sorduk, bize vizyonunuzu söyleyebilir misiniz diye, bir kişi bile söyleyemedi. Burada belediye başkanımızı utandırmak istemem ama muhtemelen kendileri de söyleyemeyecektir. Benim çalıştığım kurum olan TODAİE'nin vizyonunu sorsanız, ben de söyleyemem, hiçbir anlamı olmayan tamamıyla yurt dışından gelmiş kavramlar, o plana uyulup uyulmadığı da belli değil. Ama burada sorunları konuştuğumuz kadar nasıl olabiliri de konuşuyoruz.

Çankaya Belediyesi'nin kent konseyine YAYED olarak katıldığımızda, Çankaya Belediye Başkanı bir söz verdi, herhalde arkasında duracaktır diye düşünüyorum. Porto Allegre'nin yaptığını Türkiye'de ilk ben yapacağım, dedi. Yani belediyenin gelecek yılı hazırlanırken, söz veriyorum dedi, mahallelerden başlayarak ben bütçe tekliflerini alacağım, dedi. Benim siyasal kültürle ilgili yaptığım vurgu nedeniyle bu tür bir çalışmayı yapmak, Ankara içinde zor olabilir ki mahallelerden kimler katılacaktır, bu da ayrı bir tartışma konusu, ama deneyeceğine söz verdi. Bir çıkış noktası veya bir örnek olabilir.

Katılımla ilgili bir başka şey, gönüllülük. Bahsedildi galiba, bu katılım mekanizmalarının, izninizle, fasa fiso olduğu şöyle belli; biz Van Özel İdaresine bir araştırmaya gitmiştik, ilk kez orada gönüllü gördük. Buradaki belediye başkanlarımızdan gönüllü kullanan var mı, bilmiyorum. Hem belediye kanununda, hem il özel idare kanununda böyle bir hak tanınmış.

Şöyle çalışıyor gönüllülük; toplumcu belediyecilik için değil, sömürücü belediyecilik için güzel bir örnek olabilir. Okullarda müstahdem istihdam edecek, istihdamı il milli eğitim müdürlüğü yapıyor, il özel idaresi vasıtasıyla gönüllülük kurumunu kullanıyorlar. Neyse o teknik konuya girmeyelim. Parası yok, okul aile birliği kendi arasında para topluyor, fakat işe alma gibi bir yetkisi yok. Sonuçta çözüm buluyorlar. Birisine diyorlar ki, sen bu okulda temizlik işlerini yap, gönüllü olarak da gözük, biz sana üç beş kuruş verelim. Yani devlet kendi eliyle, gönüllü adı altında sigortasız kaçak işçi çalıştırıyor, ya da sosyal yardımlaşma fonundan kitabına uydurup sana yardım verelim sen bu okulda gönüllü olarak çalış deniliyor. Personel sıkıntınız varsa sömürücü belediyecilik anlamında düşünebilirsiniz.

Bu katılım mekanizmalarında vatandaşa da suçu çok bulmamak gerekir. Vatandaş bu neoliberal düzende bilgi sahibi olmak istese bile, olması mümkün değil, çünkü ne deniyor? Yapar yaptırır, işletir işlettirir, her şeyi kendiniz yapmayın, zaten bütçede kısıntınız var, personel giderleri şunu geçemez. Sizi kendi kaynaklarınızla değil, taşeron kullanarak işleri yapmaya zorluyor. Kısa bir anekdot anlatayım; ben bir ara Hakkı Ülkü ile birlikte Meclis'te çalışıyordum, tabii o milletvekili ben danışmandım, ama güzelliği şu ki küçük bir iktidar sahibi olmak insanın hoşuna gidiyor, telefonu açıyorsunuz, vekilim şunu istiyor diye hemen oluyor. Ben bunu o anlamda kullanmadım, soru önergeleri de çok hoşuma gitti, aklıma takılan her şeyle ilgili soru önergesi veriyordum. Mesela bir gün yatağımdan kalkıyorum, Melih Gökçek bana sırıtıyor, seçim dönemi yukarıda ilanı koymuş. Hemen soru önergesi, çünkü bu tür posterleri asmak kaymakamlıktan izin gerektiriyor. Yine bir gün şunu gördüm; Fetih Şenlikleri 29 Mayıs, o dönemde Melih Gökçek'in iki oğlu biri Keçiören diğeri Çankaya belediye başkanlığı için aday adayı. Diyelim bu tür şenlikler düzenliyorlar ve Ankara'nın her tarafında belediye otobüslerinde, kentteki panolarda ilanlar var. Ben de döşendim soru önergesini. Anadolu Gençlik Vakfı diye bir vakıf yapıyor bunu. Dik-

men Vadisinde vakfın 5 katlı bir binası var. Belediye otobüslerinde bu posterler ne arıyor? Yasal mıdır ve ne kadar ücret alınmaktadır? Ankara'nın reklam panolarında ne kadar para alındı bunlardan ve Anadolu Gençlik Vakfı ne kadar kira ödüyor? Gelen yanıtlar, belediye otobüslerinde yoktur diye. Halbuki fotoğrafları var. Neyse, kent reklam panolarına ne kadar verildiğini bilemiyoruz, çünkü biz bunu bilmem kaç yıllığına şu şirkete verdik, gidin ondan öğrenin, o şirketi arıyorsunuz, diyor ki ticari sır vermem. Anadolu Gençlik Vakfı binasını biz bilmem kime kiraya verdik, o ona kiraya vermiş git ona sor. Yani tamamıyla gizli saklı ne olduğu belli değil. Bu yasalar sizi özelleştirmeye ve taşeron kullanmaya ittiğinde, bütün bunlar ticari sır anlamına geliyor. Siz bilmediğiniz bir şeye nasıl katılabilirsiniz. Ya da katılsanız bile belediye başkanı ne yapabilir? Ya da bilmem kaç yıllığına katı atık tesisi yapıyorsunuz, 49 yıllığına belediyeyi bağlamışsınız, bunun neyine katılacaksınız. Peki, neye katılmıyorlar? Kent konseyi neye katılıyor? Buradaki örnekler de çok kötü. Bu konuyla ilgili birkaç şey söyleyip bitireceğim.

Antalya'da bir toplantıya katıldım, bu kent konseylerinde gençlik meclisleri, kadın meclisleri, özürlü meclisleri gibi meclisler kurabiliyorsunuz. Benim katıldığım gençlik meclisiydi, 200 tane genç Türkiye'nin her tarafından gelmişler. Hepsi de özgüvenli, biz katılıyoruz İzmir'in geleceğine yön veriyoruz, böyle iddialı şeyler. Peki, ne yapıyorsunuz? Lösemililer için şunu yaptık, Kordon'da çevre için yere uzandık, yukarıdan fotoğraf çektirdik, yani kentin yönetimine katılım bu mudur? Ben belediye katılımından şunu anlarım; belediye imar planı yaparken, bütçe yaparken katılabiliyor musunuz? Yani akçalı konularda katılabiliyor musunuz?

Ayvalık Belediye Başkanımızın dediği gibi illa bunu yapacaksınız anlamında değil, ama bu tür katılım göstermelik bir katılım, bence katılımın anlamı iğdiş ediliyor, yok ediliyor burada. Ya da bakıyorsunuz gençlik meclisindeki arkadaşlara, hepsi pırıl pırıl genç yüzlü arkadaşlar. İçlerinde Halkapınar sanayi sitesinden bir kişi yok, ya da sokaklarda çöp toplayan bir genç yok. İzmir'in gerçek katılımı diyorsanız bunları yapabilirsiniz. Bir de yanlış anlaşılmasın, sonuçta İzmir belki bu konudaki en iyi yerlerden bir tanesi, ama özellikle belediyelerin bu temsiliyete daha fazla dikkat etmesi gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Can Hamamcı (AÜ SBF Emekli Öğretim Üyesi); Dediklerinize katılıyorum. Ben katılım üzerinde çok duruyorum, sadece başlangıçta değil, her düzeyde katılım olsun. Ama sizin dediğiniz, içi boşaltmanın en tipik örneği, Ankara'da Kızılay'daki yaya geçitlerinin kaldırılıp herkesin aşağıdan gitmeye zorlanmasını öneren bir uygulaması vardı. Bir hafta sonu büyükşehir belediyesi, Ankara merkeze hiç hayatında gelmemiş Yeşilyurt'la Bağlum arasında oturan üç mahalleyi otobüslerle topladı getirdi; orada bir sandık var, şunu atacaksınız diyorlar, ondan sonra sandıklar sayılıyor. %99,9 herkes alttan gitsin çıkıyor, ama aşağıda ne olduğunu da bilmiyorlar, böyle bir komedi olmaz. İnsanlara soruyorlar, neden geldiniz buraya diye, adamlar başkan bizi gezmeye getirdi. Niye getirdi? Oy atacakmışız, diye cevap veriyorlardı. İşte katılımı böyle kullanırsanız ki, kullanıyorlar, dediğiniz %100 doğru ama katılım dediğiniz zaman da katılımın öğretilerek uygulanması gerekir.

Eski güzel örnekleri anmanın anlamı yok, ama Fatsa'da gördük ki, sizin mahalle çakıllanacak, şunu yapar mısınız? Yaparız... Önce ne yapacağınızı anlatıyorsunuz, alternatif programınız varsa ikisini de anlatıyorsunuz. Herkes katıldığı zaman hangisini seçtiğini biliyor. Çünkü belediyenin görevi daha önce de başkanların söylediği gibi kültür ve sanat açısından vs. onları eğitmektir. Ne olduğunu bilmeden bir insanın katılması mümkün değil. Peki, katılımdan vazgeçeceğiz mi? Hayır. Onların katılımına karşı çıkıp alternatif katılım budur, demokratik katılım budur, halk öğrenecek ve öğrendikten sonra katılacak. Bu arada şeffaf olmak gerekir. Ben buna bayılıyorum: şeffaflık, hesap verilebilirlik. Hiç hesap vermeyecektir bu anlamda. Şeffaf dendiği zaman da, hiçbir şeyin görünmediği bütçeler. Öyle değil. Bütçe yaparken şu kadar paran var, bununla hangi işi yaparsınız? Böyle bir çalışma olursa olabilir. Bir ara bizde, 1970'lerde Ankara'nın gecekondu semtlerinde toplum kalkınması çalışmaları yapıldı. Sizin işgücünüze ihtiyacım var, ama ne yapacağım diyorlardı. Ben katılmak istiyorum diyorlardı. Böyle olursa olur, katılma dendiği vakit, kanarya sevenler, işte şunları bunları küçümsemiyorum, önemli şeyler, ama sırf onlarla, sanayi odalarıyla, ticaret odalarıyla katılım olmaz. Eskiden katılım dendiği zaman bizim aklımıza sendikalar gelirdi, emeğiyle geçinen insanlar gelirdi, kooperatif birlikleri gelirdi. Katılımcı belediyecilikte konut sorunu kooperatiflerle çözülürdü, ama günümüzde artık ticarete dönüştü.

Katılım yollarımız artık zaten kısıldı, yenisini açmak gerekiyor ama ben size eğitim bağlamında soruyorum: Eğiterek katılımı sağlarsak toplumcu bir proje üreteceğiz, oradaki yerel halkı, karar verecek insanları eğitip de bir şeyler yaptırabilir miyiz? Katılımı gerçek içeriğine kavuşturabilir miyiz?

Argun Akdoğan; Hocama tamamıyla katılıyorum. Belki kendimi tam ifade edemedim ama tam da bunu söylemek istiyordum. Hatta konuşmamda belediye başkanları bilgilendirme yapabilir basın aracılığıyla, kent konseylerinde, yani teknik konular var, halkın daha doğru katılım kararı verebilmesi için bu konularda halkı daha fazla bilgilendirmek gerekir, diye söyledim, yüzde yüz katılıyorum, bu yapılabilir.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu: Ben de Argun'u dinlerken, gerçekten hocamın düşündüğünü düşündüm. Acaba tamamen içi boşaltılan bir kavramı tümüyle red mi ediyor, diye korktum. Çünkü antik Yunanla başladın, doğrudan demokrasi denince antik Yunan örnekleri veriliyor, bir tanesini söyledin, 40 yaş... Sadece o değil, kadınların olmadığı, köleliğin olduğu bir sistemden bahsediyoruz. Sanki doğrudan demokrasi antik Yunan demokrasisidir, gibi bir eşitleme çıkıyor, öyle bir şey yok, 2500 yıl önceki sistemden söz ediyoruz. O zaman için muazzam bir şey, ama bugün için doğrudan demokrasi demek, antik Yunan demokrasisini örnek almak veya ona özenmek anlamına gelmemeli. Can hocanın katkısına çok sevindim; gerçekten katılımın demokratik yönetim mekanizması için çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Evet, toplumsal rızayı sağlamak için bir rıza mekanizması. İşte Ankara'daki Gökçek'in halkoylamaları bu yönde kullanılıyor. Ama katılım böyle bir şey değildir. Sadece onu belirtmek istemiştim.

Argun Akdoğan: Ben şunu vurgulamak istedim; herkesin katılımından bahsediyoruz ama katılım o kadar da hafife alınacak bir şey değil. Onu örnek verme nedenim, o insanlar bilgiliydi, o işe emek veriyorlardı, toplumsal sorunlar hakkında bilgi sahibiydiler, milletle oturup tartışıyorlardı. Bunu günümüze, medeni kültüre getirdiğimizde, bunu yurttaşlık kültürü diye çevirebiliriz, yurttaşlık kültürüne sahip olmak demek. Sadece birincil ilişkilerini değil, yani ben şuralıyım, şurada doğdum, şu dine sahibim, şu cemaate sahibim değil, biraz önce belediye başkanımız da söyledi, ben Ayvalıklıyım ve aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti yurttaşıyım; konular hakkında bilgi

sahibiyim, bilgilerimi daha iyi ifade edebilmek için ve daha fazla bilgi sahibi olabilmek için medyayı takip ediyorum, gazeteleri okuyorum, sivil toplum örgütlerine üyeyim ve ben insanlara güven duyuyorum ve buna benzer bir takım özelliklerin de olması gerekiyor, anlamında söyledim. Yoksa biraz önce bu Anayasa referandumu örneğindeki gibi insanlar 26 tane maddeye oy veriyorlar, %63'ü neye oy verdiğini bilmiyor, bir tanesini bile söyleyemiyor, buna da demokrasi diyoruz, bunu sorgulamamız lazım. Kent konseylerini de bu anlamda sorgulamamız lazım, yoksa Atina demokrasisini güzelleştirme niyetim yok.

Sefa Taşkın; Şimdi tabi şuna çok dikkat etmek lazım; Planlama karşıtı demokrasi mi, yoksa katılımcılık mı? Biz öyle bir gelenekten geliyoruz ki, ya da tarihsel süreçte halkın, insanların yönetimle ilgili hiçbir söz söylemediği belediyeler dahil, böyle bir hakkı olmadığı, tepede bulunan yada yönetici durumunda olanların istediğini istedikleri gibi uyguladığı, bir gelenekten geliyoruz. Bu gelenek demokrasi istekleriyle, Türkiye'de sol hareketin genel davranışlarıyla, yavaş yavaş terk edilmeye başlandı.

Ben şunu hatırlıyorum; 1989'lu yıllarda, biz sosyal demokratız, sosyal demokrat yaklaşım açısından neler isteyebiliriz? Toplu taşımacılık istiyorum, toplu alışveriş istiyorum, efendim katılım istiyorum, belediye başkanına, belediye yönetimine yakın olmak istiyorum. Konseyler istiyorduk, neden istiyorduk bunları, çünkü böyle bir mekanizma yoktu. Belediye başkanı ya da kaymakam, devlet tepede oturuyor ve istediğini uyguluyordu. Bugün gelinen noktalarda şu bizi şaşırtıyor bu neoliberal dediğimiz politikaları uygulayanlar Ankara'da devlet adına karar verenler bizim o zamanki isteklerimizi uyguluyorlar. Bu şu anlama geliyor; o zamanki ideolojik yaklaşımlar, ideolojik bakış bugün toplumsal olarak yaygınlaştı, kabul gördü. Katılımcılığın, demokrasilerin istenmesi hiç de kötü bir şey değil.

Toplumcu belediyecik anlamında biz ne istiyoruz? Toplumcu belediyeciliğin tarifini yapmamız lazım. Ne istiyoruz, nasıl olur, toplumcu belediyecilik ne demektir?

Benim anladığım kadarıyla yöneticiler birinci aşamada insanların daha iyi yaşamasını sağlamak zorunda. Siz insanlara iyi yaşama sağlayamıyorsanız, istediğiniz kadar solcu yada toplumcu olun, hiçbir şey ifade etmiyor. Yollarınız çamursa, sularınız akmıyorsa, istediğiniz kadar sosyalist olun, hiçbir anlamı yok.

İkincisi insanlar özgürlük istiyor, yöneticilere yakın olmak istiyor, istediği gibi, tabii ki belirli sınırlar içinde, fikrini söyleyebilmek istiyor. Evet, toplumcular, sosyal demokratlar veya solcular, toplumun bu özgürlük, demokrasi isteklerine dikkat etmek zorundalar, hatta önüne geçmek zorundalar, önünde olmak zorundalar.

Üçüncüsü tabii ki yönetime katılmak istiyorlar. Bu da çok doğal hakları, yani hep tepedekiler mi planlayacaklar, ne yapacaklarımızı bize söyleyecekler. Elbette sokağı, çeşmesi hakkında fikir söyleyecek, elbette kentin paralarının nasıl harcandığı ya da imar konusunda fikrini söylemek zorunda kalacak, bunun için kanallar arayacak, bunun için ortamlar arayacak, bu son derece normal.

Toplumcu belediyecilik bunun mekanizmalarını oluşturmalıdır. Düşünce olarak toplum böyle istiyorsa, yöneticiler hatta neoliberal politikaları uygulayanlar dahi bunlara kulaklarını tıkayamıyor. Bunlar düzgün mü kullanılıyor, ya da kent konseyleri işlevsel mi, ya da katılımcılığın mekanizmaları nasıl olmalı, bunlar tartışılmalı. Evet, eğitilerek yapılmalı, başka mekanizmalar olmalı, hatta bana sorarsanız toplumcu belediyecilik daha da ileri gitmeli ve yerinden yönetimin koşullarını da oluşturmalı. Eğer demokrasiyi sağlayamıyorsak, katılımı sağlayamıyorsak ya da insanların daha iyi yaşaması için gerekli ortamları sağlayamıyorsak toplumculuğun hiçbir anlamı yok ki. Bu sadece kağıt üzerinde kalır.

Bu istekler, masum ve düzgün istekler, kötü ellerde, kötü dillerde uygulanıyor yanlış yerlere kanalize ediliyorsa, bunu düzeltmek de toplumcuların görevi, katılımcılığın nasıl olduğunu insanlara anlatın. Örneğin bizim Bergama'da geliştirdiğimiz bir yöntem vardı. Muhtarlar meclisi diye bir meclisimiz vardı ve şu anda yaygın olarak uygulanıyor. Muhtarlar bir taraftan devlet görevlisidir, bir taraftan da o yerel halkın mahalle çerçevesinde seçilmiş ve yetkililere ulaşabilecek tek temsilcisidir. Bu mekanizmaları oluşturun, bu bir öneridir, bir görüştür, katılımcılığın nasıl uygulanacağı yönünde.

Kent konseyleri Süleyman Demirel zamanında yasası çıktı; bizler halkı nasıl katılıma katacağımızı düşünürken, devlet eliyle kent konseyleri oluşmaya başladı. Bu bizim düşüncelerimizin doğru olduğunu gösterir, ama uygulama yanlıştır, evet demokrasi olmalı, en ufak noktaya kadar. Planlama yapmak yöneticilerin işidir, halkın işi değil, ama planlamayı kabul etmek ve kendi çıkarlarına olduğu-

nu hissetmek, bunları halka anlatmak, yine yöneticilerin görevidir. Ama buna da halk karar vermelidir, üç tane bürokrat değil. Anlatamıyorsanız, siz toplumcu dahi olsanız, bunu beceremiyorsunuz demektir. Yöntem doğrudur, halk karar vermelidir; toplumcu yöneticilerin görevi, halkı karar vermeye, katılmaya yönlendirmek ve bununla ilgili mekanizmaları oluşturmaktır. Elbette burada yanlışlar olabilir, hatalar olabilir, eksikler olabilir ama düşünceden kesinlikle vazgeçmemek gerekir.

Toplumcu belediyeciliğin en önemli görevlerin biri, kentlerde demokrasiyi sağlamaktır. İnsanlar bilgilenmediği zaman, insanlar doğru görüşe sahip olmadığı zaman, yanlış mekanizmalara da kayabiliyorlar, bu yine sizin kabahatinizdir. Çünkü karşınızdakiler, belediyeyi çıkar amacı olarak kullananlar, her türlü iletişim araçlarına, radyolara, televizyonlara her şeylere sahipler, hatta iktidardadırlar, ama biz kendimizin ne yapacağını tartışıyorsak eğer veya toplumcu belediyeciliği tartışıyorsak, bu ilkelerden kesinlikle vazgeçmemek gerekir. Kent konseyleri işlemiyor, çalışmıyor ve doğru sonuçlar da vermiyor. O zaman yenisini siz yapın, nasıl işleyeceğini siz gösterin, halkı muhakkak kararlara katmalısınız, eğer bunu anlatamıyorsanız halka, halk böyle davranmıyorsa sizi siler süpürür. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**: Teşekkür ederiz. Hem katılım üzerine, hem planlama üzerine, toplumcu belediyeciliği şekillendirmek istiyorsak, sistematiği içinde ifade etmek istiyorsak, katılımcılık ve planlama meselesi üzerinde, demek ki durmamız gerekiyor. Ama bizim tarihimizi şu ya da bu şekilde aydınlatan örneklerle dolu, planlamada demokratik planlama diye bir dönem de var.*

Toplumsal ihtiyaçları ortaya çıkarmak, onu mümkün kılmak, katılımcılığı aslında şekillendiriyor veya katılım mekanizmalarına yoğunlaşmamızı sağlıyor. Öbür taraftan da planlama yapmaya başlıyoruz. Planlama yaparken de aslında kaynakları tahsis ediyoruz. Bunların üzerinde demek ki toplumcu belediyecilik kavramını geliştirmek gerekiyor. Çok geri noktada değiliz, ama bunlar üzerine konuşmamız gerekiyor. Sabahki açılış konuşmasında Sonay Bayramoğlu bu tür somut konular üzerinde yıl boyunca çalıştaylar düzenleyeceğimizden bahsetti. Bir konumuz katılım ise diğer konumuzda yerel yönetimlerde planlama meselesi olacaktır. Dolayısıyla iki tanesi şimdiden şekillenmiş oldu.

Şimdi bütün bunları unutmadan Ahmet Dursun Yılmaz Beye söz vermek istiyorum. Unutturulan bir kavram; kooperatifçilik... Toplumcu belediyecilikten bahsediyorsak, kooperatifçiliği unutabilir miyiz, unutmamamız gerekir diye biliyoruz, ama belki de unutmamız gerekiyor 2010'larda. Bu konuda bize düşüncelerini açıklarsa onun üzerinde biraz tartışma olanağı bulabiliriz.

Ahmet Dursun Yılmaz (YAYED Denetim Kurulu Üyesi); Teşekkür ederim sayın başkan. Algı yönünden en olumsuz algıya sahip sözcüklerin en başında gelenlerden birisi, galiba kooperatifler. Sanıyorum, özellikle kentlerde yaşayan birçok insanın başına yapı kooperatifi tabelası düşmüştür, düşmeyen insan yok gibidir. Yani o yönden yapı kooperatiflerinin ülkemizdeki süreci, bence, hukuken kooperatiftir ama kooperatif olarak tanımlanamaz. Ama herkesin, sayıları da 75 bin civarında olan bu kooperatifleri, deney olarak yaşadığı için ciddi bir olumsuz algısı vardır. Ancak, benim anlatacağım kooperatifler kısmı, bu olumsuz algılarından sıyrılarak dinlenilirse, daha sağlıklı bir sonuç alabileceğimizi düşünüyorum.

Kooperatifler, toplumsal dayanışma, işbirliği, yardımlaşma, katılım örgütleridir, daha da Türkçesi imece örgütüdür, hatta imecedir. Bu anlamda ben işin teorisine girmeden uygulamaya dönük olarak, ben uygulamacı değilim ama gözlemlerime dayanarak, 4 kooperatif türünden söz ederek, belediyeler nasıl bir katılım sağlayabilir konusunu, somut örneklendirmek istiyorum. Öncelikle iki genel gruba ayırabiliriz; birincisi istihdamı artırmaya dönük, ikincisi de refahı artırmaya dönük. Bahsettiğim dörtlü gruplama da şöyle; Birincisi sigorta kooperatifçiliği, ikincisi tüketim kooperatifçiliği, üçüncüsü kreş kooperatifçiliği, dördüncüsü de küçük sanat olabilir, üretim pazarlama olabilir, temin tevzii olabilir.

Sırayla gidersek, birinci kooperatif türü sigorta kooperatifçiliğidir. 2007 yılında, Sigorta Kanunu ile beraber kooperatif kurulmasına izin verilmiştir. Ancak bu uygulama ülkemize yeni gelmiş bir uygulama değildir. 20 yıllık kesintili bir süreci vardır. 1988'lerin sonunda, kooperatif şeklindeki sigorta kurumları örgütlerinin yasaklanması sürecinde anonim şirketlere dönüşmüşlerdir. Ondan önceki süreçte sigorta kooperatifçiliği vardır. Bunun en güzel örneği Esnaf Kefalet Kooperatiflerinin ortak olduğu, Halk Bankası'nın ortak olduğu Birlik Sigortadır. Yasaklanınca anonim şirkete dönmüşlerdir, A. Ş. olarak yaşamını sürdürüyor, A. Ş. olarak şu anda da yabancı bir sermayeye

satılıyor veya satıldı diye bir duyumum var, doğru mu bilmiyorum. Şu anda sigortacılık sektörünün %95'i yabancı sermayenin elindedir. 2007 yılında çıkan yasa sigorta kooperatifçiliğine izin veriyor, yasal kurucu sayısı 7 olmakla beraber sigortacık yapılabilmesi açısından 200 ortağa sahip olunması lazım. Böyle bir kooperatif yeterli teminatlarını ve bugünkü adıyla Ekonomi Bakanlığı veya Hazinenin yetkilendirmesiyle bu işlemi yapabilecek durumda ve sigorta kooperatifinin bu teminatları vermesi durumunda akla gelen bütün sigortacılık hizmetlerini yapabileceğini görüyoruz. Örneğin 50 bin nüfusu olan bir kentte rahatlıkla bir sigorta kooperatifinin olabileceğini ve olayı daha da somuta indirgersek kasko ve trafik sigortası üzerinden sigortacılık yapmaya başlayarak yürünebileceğini düşünüyorum. Bunun iki nedeni var; Birincisi kişilerin, yani kooperatif ortaklarının, kasko maliyetlerini aşağıya indirmek, süreç içinde 3–5 yıllık yarattıkları ve biriktirdikleri değerleri kendisine ayırdığında, bu sürede geri dönmesini sağlamak ve aynı zamanda da kooperatifin, bakım onarım ve tamir sağlayacak bir atölye ve hizmet yapmasıyla ciddi bir birikimi, hem bölge insanına hem de kooperatif ortaklarına sağlayabileceğini düşünüyorum. Bugün kaskoda sigortacılık sektöründe % 65–70 arasında değişen yılık kasko maliyeti var, eğer kooperatif ortakları bu maliyeti oransal olarak %65'in altına indirirlerse, kendilerine ekstradan artı katkı sağlayacaklardır. Bu birikimi çıkarken almaları mümkündür, ayrıca kendi araçlarının tamirini yapabilecek bir sistem kurduklarında ciddi bir istihdam da sağlayabileceklerini düşünüyorum. Bunun ayrıntılarını daha sonra paylaşabiliriz.

Diğer taraftan, tüketim kooperatifleri açısından bir açıklama yapayım;

Bununla ilgili olarak Tüketici Hakları Derneği benden bir çalışma istemişti. Ayrıntıları orada olan bir açıklama yapayım. Ortalama 500 ortaklı diyebileceğimiz tüketim kooperatiflerini kurmak lazım diye düşünüyorum. Değişik şekilde söylendi burada, semt konseyleri, semt meclisleri, mahalle meclisleri gibi… Bunların planlanmasının amacı olarak da görmek lazım… Sanıyorum 50–60 bin nüfuslu bir kentte 10–12 arasında tüketim kooperatifi olabilir. Tüketim kooperatiflerinin kuruluşunda, bugüne kadar gördüğüm en önemli aksaklık, yetersiz sermaye ile başlanıyor, yetersiz sermayeyle başlandığı için ciddi ölçülerde başarısızlık geliyor, bu başarısızlık nedeniyle de tüketim kooperatifleri ülkemizde 3–5 yıl yaşıyor ve ölüyorlar. Bir

kısmı kurumların desteğiyle elektrik, su ve kira gibi desteklerle yürüyorlar; biraz daha uzun yaşasalar da onlar da yine kötü yönetim ve benzeri nedenlerle ya da sermaye yetersizliği nedeniyle ölüyorlar. Bu anlamda bir planlamayı da getiriyor tüketim kooperatifçiliği ve aynı zamanda mahalle ile belediyeler arasındaki iletişim mekanizmalarını kuracak ölçülerde bir örgütlenmesinin olması lazım.

Tüketim kooperatiflerinin önünde iki tane engel var; Çok bariz görünen, birisi büyük marketçilik, ikincisi de esnaf örgütlenmesi. Bunların, tüketim kooperatiflerine karşı sürekli bir olumsuz etkileri veya propagandaları da var, onun verdiği bir başarısızlık da var. Ama bence tüketim kooperatifleri aracılığıyla toplumun örgütlenmesi gereklidir.

Üçüncü tür kreş kooperatifidir. Bu tür kooperatifi de tüketim kooperatifi gibi algılamak lazım. Yaklaşık yine 50 bin nüfuslu bir kentte %1'lik nüfus artış hızıyla beraber düşünüldüğünde 3–6 yaş arasında yaklaşık 2000–3000 civarında çocuk olabilir. Yine kabaca fikir vermek açısından söylüyorum, 5–8 arasında kreş yapılabilir. Kreşe, 3 yaşında olan çocuğun velisi ortak olacak, 6 yaşında çıktığında 3–4 sene kalmış olacak; bu süre sonunda çıktığında, oradaki birikim nedeniyle belli bir devir ücretiyle devrederek de kendi kaynaklarını alabilirler. Bütün bunlara tabii belediyelerin önderlik yapması ve ortaklık yapması mümkündür. Yine tüketim kooperatiflerinde; sendikaların da ortak olarak, önder olarak yardımcı ve destekleyici olmaları mümkündür.

Dördüncü tür, küçük sanat kooperatifidir. Küçük sanat kooperatifleri, yereldeki dayanak noktalarına bakılarak kurulmalıdır. Buna ilişkin YAYED olarak bir çalışma yapmıştık, çalışmayı da yine ben hazırlamıştım. Kısaca şöyle; Turizm bölgesinde ayakkabı üretimine ilişkin bir projeksiyon, bir öngörü. Şöyle; Kooperatif kendi imkanlarıyla ortaklarının yarattığı sermayeyle deriyi alıyor, saya kesimini yaptıktan sonra evlere saya dikimi için veriyor ve orada o anlamda istihdam sağlıyor, alınan sayalar kooperatife geri dönüyor. Kooperatif de otellerde -turizme dönük olduğu için söylüyorum- otellerde ölçü alarak, yani insanların birebir ölçüsünü alarak özellikle yabancılara dönük olarak, ayak ölçülerini alarak onlara 1–2 gün içerisinde el yapımı, kösele ayakkabı satmayı hedefliyor. Böylece bir istihdam sağlanabileceğine ilişkin bir öneri yapmıştık. Ama sanıyorum önerimiz uygulanmadı. Burada ciddi ölçülerde istihdam sağ-

lanacağını düşünüyorum. Yine bu bölgede Aliağa'da söylendiği için biliyorum, ama yine de etüdünün yapılması lazım, ciddi bir parafin ithalat ve satış merkezi var. Aliağa'da bu mum yapım işinin, bu bölgede evlerde emek yoğun olarak sanatsal ve kültürel olarak bunların yapılabileceğini düşünüyorum ve ciddi istihdam sağlayabileceğini düşünüyorum. Bunlar bölgenin durumuna göre değerlendirilmeli, yerel olarak araştırma yapmak lazım, ona bağlı olarak ürün grupları geliştirilebilir, ürünler geliştirilebilir. Buna ilişkin çok şey söylenebilir, kooperatiflerin bu anlamda katılıma önemli desteğinin olacağı ortada ama bunun için önemli olan belediyelerin önderlik etmesi, planlamayı yapması gerekir, şimdilik söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**: Biz teşekkür ederiz, evet 5 dakikamız var, 5 dakika erken bırakabileceğiz buyurun.*

İsmail Bingöl; Bunların avantajları ne? Mesela, bunları şirket kurarak da yapmak mümkün, kooperatif kurarak da yapmak mümkün. Niye kooperatifçiliği öneriyorsunuz?

Ahmet Dursun Yılmaz; İkinci sorudan başlayayım: YAYED'den istendi, biz de hazırladık, verdik. İstenilen yerle ilgili, ben Ticaret Odası üzerinden bir analiz yaptım; en önemli problemlerinden bir tanesi tartışılan ve ilgilenilen alanın ayakkabı olduğunu gördüm ve ayakkabı üzerine de böyle bir şey geliştirip onu gönderdim. Bu alan turizmle ilgili bir bölge, yerini söylemeyelim, uygun olmaz.

Kooperatiflerin avantajı ne diye sordunuz? Aslında benim açıklamam gereken bir boyuttu. Belediyelerin ellerinde bu konuda kullanabilecekleri birkaç araç var, örgütlenme aracı var. Bunlardan bir tanesi belediye birlikleri, ama bunun için artık Bakanlar Kurulu kararı gerekiyor. Şirketler var, bunun için de İçişleri Bakanlığı'nın yetkiyi vermesi gerekiyor. Yine şirketlerin özelleştirilmesiyle ilgili olarak özelleştirme idaresi kanununda düzenlemeler var. Kooperatifler herhangi bir izne tabi değil, yasasında çok açık yazıldığı üzere belediyeler, köyler, il özel idarelerinin kooperatiflere ortak olması mümkün, önderlik etmesi mümkün çok açık olarak yazıyor. Avantajı, adı üzerinde imece örgütlenmesi olduğu için, ortaklarla işbirliği yaptığı sürece kurumlar vergisi muafiyeti var. Yapı kooperatifleri için yok, nakliye kooperatifleri için yok, ama diğerleri için var. Tüketim kooperatifleri için vergi muafiyeti 2006 yılında çıkan Kurumlar Vergisi Ka-

nunu ile kalktı. Aslında genişletilecek olması lazımken, Anayasa'da kooperatiflerin destekleneceğine ilişkin hükümler olmasına rağmen, alanı daraltıldı kooperatiflerin. Artık yaptıkları iş oranında destek almaları mümkün olduğu için de yine kooperatiflerin bir imece örgütlenmesi olarak dayanışma örgütlenmesi olarak sanıyorum daha etkin kullanımı mümkündür.

Serhat Salihoğlu; *Hepimiz belediyecilik dünyasının içindeyiz. Belediyeler mümkün olduğunca küçülsün isteniyor, hizmetleri piyasadan satın alsınlar isteniyor. Bu neredeyse zorunlu hale getirilmiş durumda, öbür taraftan personel kısıtlaması çok katı bir şekilde söz konusu. Bu durumda toplumcu belediyecilik yapmak iddiası hakikaten çok zor bir iddiaya dönüşüyor. Onun için belediyelerin kamu hizmeti üretmesi gerekiyor. Belediyelerin kamu hizmeti üretiminde alternatif hizmet üretme yöntemi olarak kooperatifçilik düşünülebilir mi? Ahmet Dursun'un bize açtığı önemli pencerelerden birisi bu. Bunun üzerinde şimdiye kadar hiç durulmadı. Kooperatiflerin örgütlenmesine öncülük ederek kamu hizmetlerini yerine getirmek veya hem halk katılımını sağlamak hem de kamu hizmetinin niteliğini yükseltmek, o bakımdan son derece önemli. Nasıl katılım mekanizması üzerinde durulması gerekiyorsa planlama üzerinde durulması gerekiyorsa bu neoliberal çağda veya dönemde alternatif hizmet üretme olanaklarımız nelerdir, mekanizmalar nelerdir, bunun üzerinde biraz kafa yormamız gerekiyor. Programa göre ara vermemiz gerekiyor 15 dakika çay içeceğiz sonra burada buluşmak üzere.*

TOPLUMCU YEREL HİZMET SUNUMUNDA TEMEL İLKELER - II

Serhat Salihoğlu*; Gökhan Günaydın, CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Bihlun Tamaylıgil CHP Genel Sekreteri, bu iki arkadaşımız da davetliydi bu toplantıya, katılamadıkların için özür diliyorlar ve bize başarılar diliyorlar.*

Bugünün son oturumu gibi düşünelim, toplumcu belediyeciliğin emek gücüne yaklaşımı nasıl olmalı? En önemli boyutlardan bir tanesidir. Kamu hizmetlerini üretiyor belediyeler, toplumcu belediye daha titiz davranıyor kamu hizmeti üretmekte, bunu da personelle yapıyor, dolayısıyla bu emek gücü ilişkileri nasıl kurulmalı? Bir bunu günde-

me getirmek istiyoruz, bir de Metin Özuğurlu hocanın bir çalışması var. O konuda sizleri bilgilendirmek istiyor. Biz de çok önem veriyoruz bu çalışmaya. Toplumsal talepleri nasıl ölçeceğiz? Toplumun hizmet ihtiyacını nasıl ölçeceğiz? Toplum neyi talep ediyor? Bunu kendisi anlatacak. Bunu toplumcu belediyeciliğin geliştirilmesi bakımından bir olanak olarak değerlendirebilir miyiz?

Bu bölümde iki konuşmacımız olacak, daha sonra söylediğim konularla ilgili bütünsel bir değerlendirme yapalım, bu konuda konuşmak isteyen arkadaşlarımızın görüşlerini alalım, sonra gün sonu değerlendirmesi rica edelim Can Hamamcı ve Sonay Bayramoğlu hocalarımızdan ve günü kapatalım.

Yarın ne yapacağımıza ilişkin bir şeyler söylemek istiyorum. Yarınki konumuz toplumcu belediyeciliğin olanakları ve sınırlılıkları. Bu konuda belli başlı üç tane sunuşumuz var; Özlem Osmanağaoğlu ve İsmail Bingöl ihaleler üzerine konuşacaklar, belediyelerin ihale sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlar üzerinde duracaklar ve sizlerin sorularınızı yanıtlayacaklar. Bir de Müfit Bayram var; o da belediyelerin imar çalışmaları ile ilgili karşılaştıkları sorunları kısaca özetleyecek ve sizin sorularınızı yanıtlayacak. Yarın sabahki bu oturumun olabilmesi için şu anda burada olan belediyelerimizin temsilcilerinin yarın sabah da burada olması gerekiyor. Belediye personelimizin burada olması gerekiyor. Konu ile ilgili arkadaşlarımız Ayvalık'tan gelecek, Bergama zaten burada, Küçükkuyu'dan gelecek arkadaşlarla yarınki oturum anlamlı hale gelecek.

Bugünkü konuşmalarımız çerçevesinde Hasan Bülent başkanın önerisiyle bir de sonuç bildirisi hazırlayacağız, onu da sizlerin bilgilerine sunarız ve değerlendiririz. Şimdi işin emek boyutuyla devam edelim. Sendikacı bir arkadaşımız aramızda, siyasetle de ilgileniyor, aynı zamanda da Bergama belediyesi çalışanı. Bize toplumcu belediyecilik bağlamındaki görüşlerini aktarırsa seviniriz.

Şükret Sevgener (İzmir DİSK Genel İş 4 Nolu Şube Başkanı); Sendikacılık yaşantım yaklaşık 15 yıldır sürüyor. Sayın belediye başkanlarım, çok değerli hocalarım, değerli konuklar, değerli mesai arkadaşlarım, sözlerimin başında sizleri sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bugün burada benim de 20 yıldır hizmet ettiğim Bergama belediyesi ile YAYED'in işbirliğiyle ve sabah 9'da başlayan toplumcu belediyecilik çalıştayında beraberiz. Görüşlerimi açıklamaktan da büyük bir memnuniyet duyduğumu sizlerle paylaşmak istiyorum.

Öncelikle yerel yönetimleri, yerel kamusal hizmet birimleri olarak tanımlamamız gerekiyor. Yerel kamusal hizmetlerin en yüksek yurttaş katılımı ile ve en saydam yöntemlerle halka ulaştırılması gerekmektedir. Bu bağlamda toplumsal, sosyal ve katılımcı belediyecilik anlayışının temel ilkeleri olarak, çağdaşlığın, özgürlüğün ve insan onuru bilincinin, dayanışmanın ve katılımcılığın altını kalınca çizmek gerekiyor. Bunlarla birlikte yerelin ve yerelleşmenin önemini sözle öne çıkarıyor gibi görünen ancak onu ulusal demokrasiyle karşı karşıya getiren cemaatsel yaklaşımlarla, temel kamu hizmetlerini yerelleşmeyi sağlıyoruz görüntüsü altında piyasa koşullarına terk eden, özelleştirmeci, liberal, sağ siyasetçi politikalara dikkat çekilmelidir.

1980 ile başlayan neoliberal dönüşümlerden yerel yönetimlere düşen pay, belediye hizmetlerinin piyasaya açılması, belediyelere ait işletmelerin özelleştirilmeye başlanması, bir piyasa aktörüne dönüştürülen belediyelerin borç batağına saplanması ortadadır. Belediyeleri fonlayan İller Bankası'nın tasfiye edilmesiyle ve merkezden aktarılan bütçelerin siyasal şekillendirilmesiyle küçülen belediyeler, yerli yabancı finansal kuruluşlardan kaynak bulma yoluna gittiler. Bu dönüşümün içinde, değişimi belirleyen temel politikalar, kentin kendi dinamikleri yerine kenti getiri sağlayan araç olarak gören küresel sermaye uzantıları tarafından oluşturulmaktadır. Halbuki yerel kamusal hizmetlerin en yüksek yurttaş katılımı ile ve en saydam yöntemlerle halka ulaştırılması gerekmektedir.

Sosyal anlamda yaşanan sosyal ve kültürel yozlaşmanın, getiri ekonomisinin etkin olmasını sağlayan piyasacı bir anlayışın siyasette egemen olmasıyla yolsuzluğun, yoksulluğun, işsizliğin derinleştiği kent ortamlarında yeni bir süreç yaşanmaktadır. Kentsel hizmetler piyasalaştırma, ticarileştirme, özelleştirme ve yabancılaştırma sarmalına sürüklenmiştir. Bugün artık kentsel hizmet ve ihtiyaçların tıkandığı her alanda hizmetlerin özelleştirilmesi çözüm olarak ortaya konulmakta ya da mafyalaşmış kanallar yoluyla bir takım çözümler üretilmektedir. Türkiye kentleri, belediyelerdeki neoliberal politikaların yağma ve talan uygulamalarının sonucunda sağlıksız yaşam alanlarının oluşmasına ve kitlesel nüfus yoğunluklarının olduğu ortamlara dönüşmüştür.

Oysa yerel hizmetlerin halk için ve halkla birlikte oluşturulmasına ve uygulanmasına örnek teşkil edecek birçok deneyim vardır.

Ankara'da Vedat Dalokay'ın, Ali Dinçer'in belediyecilik tarihine düştüğü notlar; yerel yönetimlerde bize bırakılan mirasları bugün İzmir'de, Dikili'de, Hopa'da hatta son çalışmaları ile Bergama'da yeniden inşa edilen sosyal ve toplumcu belediye uygulamaları üzerinde durulması gereken özgün deneyimlerdir.

Yolsuzluğun, yoksulluğun derinleştiği kent ortamlarında kapitalist güçlerle emekçi güçlerin karşı karşıya bulundukları yeni bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreç değişmez ya da değiştirilemez değildir. Yaşanabilir bir kent ortamı ve çağdaş bir belediyecilik için ilk koşul, katılımcı bir yöneticilik anlayışının benimsenmiş olmasıdır. Başta sendikalar olmak üzere tüm sivil toplum örgütleri ve meslek örgütleriyle eşgüdüm içinde bir çalışma tarzı benimsenmelidir. Her aşamada açıklık ve denetim esas alınmalıdır, özellikle emekçi sınıfların yaşadığı bölgelerde, kentsel dönüşümün siyasal ve sosyal dönüşüm olması gereğinden hareketle, bu bölgelerde kültür ve dayanışma evleri oluşturulmalıdır. Bu sürece katkı koyan tüm belediye çalışanlarına, sendikalarla beraber bu sürecin eğitimi ve bilinci verilmeli, kendileri ve idare arasında karşılıklı sorumluluk temelinde bir güven inşa edilmelidir. Koruyucu sağlık hizmetlerini temel alan, parasız sağlık ve sosyal hizmet uygulamaları hayata geçirilmelidir.

Sonuç olarak, ülkemizin yerel idarecileri, çağdaş, toplumcu ve devrimci dinamikler olarak tarihi bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Halkın öz yönetim alanlarını ve ortamlarını tesis etmek, bilginin paylaşılmasında halkın öz yönetim ve ortamlarının tesis edilmesi, bilginin paylaşılmasında yerel iktidarları devrimci bir tarzla ve toplumcu bir anlayışla inşa etmek zorunlu hale gelmiştir. Kent havasının, insanı ve insana dair her şeyi özgür kılabilmesinin yolu, kentte yaşanılabilir ortamların yaratılmasından geçmektedir. Bugün küresel sermayenin ve yerli taşeronlarının ellerinde kentlerimiz her türlü yağmanın yaşandığı, siyasi, sosyal çöküntü merkezlerine dönüşmüştür. Bu dönüşümün bizim anladığımız anlamda kentsel dönüşüm olmadığı açıktır. Bu bağlamda yüzü aydınlığa dönük bilim insanlarına, sivil toplum kuruluşlarına, meslek odalarına ve sendikalara yani aynı ipte yürüyen herkese çok iş düşmektedir.

Sabah 9'dan beri beraberiz ve siz değerli misafirlerimizi hem dinliyoruz, hem de bilgi alışverişinde bulunuyoruz. Özellikle katılımcılık yönünden sürecin çok da kolay olmadığını da ifade etmek istiyorum. Son günlerdeki İzmir örneği, çok açık kooperatifleşmeye

destek veren bir yapı, sendikalaşmaya destek veren bir yapı, emeğe destek veren bir yapıdır ve şu anda ciddi bir şekilde yargılanıyor. Bu yargılama süreci bizi korkutmamalı; şu anda belediye çalışanları ve belediye başkanlarının bu konuya çok vakıf olduklarını zannediyorum. Sayıştay'dan geçmiş bütün konuların şu anda yargı konusu yapıldığını ve şu anda bununla çok ciddi suçlandığımızı ifade etmek istiyorum. Yani bu süreç kolay bir süreç değil, ama bu süreci de ancak ve ancak birlikte, omuz omuza, iletişim halinde ve samimiyetimizi ortaya koyarak atlatacağımızı düşünüyorum. Teşekkür ederim, sağ olun.

***Serhat Salihoğlu**; Şükret arkadaşımıza biz de teşekkür ediyoruz. Sendika meselesi açılınca ben de bir şeyler söyleyeyim;*

Toplumcu belediyecilik iddiasının en önemli ayaklarından birisi, bence belediye yönetiminin emeğe yaklaşımıdır. Sendikaların amacı belli; emek gücünün daha az sömürülmesi için mücadele etmek. Bu bağlamda düşünüldüğünde sendikalar bu işlevlerini yerine getirmeye çalışıyorlar. Toplumcu belediyecilik düşüncesinin çok önem vermesi gereken konulardan bir tanesi sendikal haklardır; bunlar evrensel haklar, temel insan haklarıdır günümüzde, dolayısıyla sendikal hakları bütün içeriği ile olduğu gibi benimsemek ve buna saygı göstermek toplumcu belediyeciliğin ana gündemlerinden bir tanesi olmalıdır.

Bizim memlekette; özelleştirmeler öncesinde, biliyorsunuz, birçok ilde KİT'ler vardı, fabrikalar vardı, devlet fabrikaları vardı. Bizim toplumumuz, Anadolu insanı sendikal haklarla oralarda tanıştı diyebiliriz. Oralardaki sendikal hakların gelişmesi aynı zamanda yerel düzeyde toplumu geliştiren bir işlev de gördü. Nasıl? Ücretli emeğin kendisini ifade etmesi, ücretli emeğin örgütlenerek kendi haklarını koruması, ücretli emeğin kendisini savunma mekanizması olarak sendikal haklar önem kazandı. Bugün Anadolu'ya baktığımız zaman birçok fabrika özelleştirilmiş durumda, şeker fabrikaları, tütün fabrikaları vs. Anadolu insanı artık sendikaları neredeyse unutmuş durumda, sendikaların varlığı hafızalardan silinmek üzere Anadolu'da. Burada işte toplumcu belediyecilik önem kazanıyor. En önemli vurgulardan bir tanesi, sendikal haklara saygı olmalıdır, sendikal hakların sadece belediye bakımından değil, il sınırları içinde, ilçe sınırları içinde gelişmesi için taraf olmalıdır toplumcu belediyecilik.

Diğer yandan katılımcılıktan bahsediyoruz, Can hocam onu çok veciz bir şekilde ifade etti, katılımcılık dediğimiz zaman, herkesin katılımı tamam, ama en önemlisi katılım mekanizmasını da ortaya koymamız lazım. Bu da sendikalardır. Bir kentin gelişiminde, kentsel hizmetlerin planlanmasında, kentsel kaynakların tahsis edilmesinde, o yöredeki sınıfsal durum göz önüne alındığında, bir sınıfın temsilcisi olarak sendikaların bu sürece dahil edilmesi, toplumun çok önemli bir kesiminin aslında yerel hizmetlerin planlamasına dahil edilmesi anlamını taşır.

Sendikalar olarak bizim yerel kalkınmaya, yerel toplumsal gelişmeye katkımızın mutlaka aranması gerekmektedir. Burada şunu da söylemek gerekir; sendikalarımız buna uygun mudur diye bir tartışma konusu açılabilir. Uygundur veya değildir, sonuçta böyle bir sürecin başlaması gerekir toplumcu belediyecilikten bahsediyorsak. Emeğin örgütlenmesine toplumcu belediyecilik önderlik etmelidir veya katkı sağlamalıdır. Toplumcu belediyeciliğin mütemmim cüzü olmalıdır neredeyse emeğe yaklaşım meselesi.

Sendikal haklar konusunda belediye yönetimlerimizin çok büyük bir kısmının sendikal haklara bakışının olumsuz olduğunu düşünüyorum. Özellikle son yıllarda olumsuzluk epeyce artmış durumda. İşsizliğin bunu çok körüklediği bir gerçek. Belediye başkanları kendilerini piyasa işvereni olarak değerlendiriyorlar neredeyse. Buradaki belediye başkanlarımız istisna, bunun dışındasınız, ama büyük bir çoğunluk böyle. Belediye yönetimlerinin, bu anlayıştan kurtarılması gerekiyor, dolayısıyla toplumcu belediyeciliği tarif ederken veya içini doldurmaya çalışırken, en önemli konulardan bir tanesinin de, sendikal haklar, emeğin örgütlenmesi meselesi olduğunun bence altını çizmemiz gerekiyor. Ben de korsan bir bildiri sunmuş oldum toplantıyı yöneten birisi olarak. Ben sözümü bitirdim, Mehmet Gönenç bir şeyler söylemek istiyor buyurun.

Mehmet Gönenç; Sendika konusu veya bu toplumcu belediyecilik anlayışına sahip belediyelerin emeğe bakışı konusu açılmışken, ben de bir şeyler söylemek istiyorum. Bu aslında yarınki konu başlığı ile de ilintili. Toplumcu belediyeciliğin fırsatları ve sınırları. Burada da belediyelerin bir takım sınırları var. Emeğe bakış açılarını çok net olarak ortaya koymak konusunda, bundan bizim yaşadığımız deneyimi ve yaşadığımız sorunları biraz anlatarak, bu konuda be-

lediye başkanı ya da işveren olarak görüşümü paylaşmış olacağım, ama tabi sendikal örgütlenmeye sıcak bakan ve onun olanaklarını sağlamaya çalışan bir belediye başkanı olarak aynı zamanda.

Bizim Bergama belediyesinde yaklaşık 510 çalışanımız var. Bu 510 çalışandan yuvarlak rakamlarla söylüyorum, 50 tanesi 657 sayılı yasaya göre çalışan memur, yaklaşık 130 tane kadrolu işçimiz var. 250 adet de belediye şirketlerinde çalışan arkadaşımız var. Yaklaşık 2 yıl önce Şükret Bey de bizim belediyemizin bir çalışanı idi. Daha önce taşeronda çalışan yaklaşık 80–90 arkadaşımızı belediye şirketlerine aldık ve o belediye şirketlerinde de toplu sözleşme yaptık. Pişman değiliz ama sonunda da sorunlarla karşılaştık. İzmir Büyükşehir Belediyesinden önce yaptık, ama doğal olarak belediye şirketleri bir takım sorunlarla boğuşuyor, çok da problemli bir alan ve Türkiye'de mutlaka yeniden düzenlenmesi gereken bir alan belediye şirketleri. Ben bu şirkette, piyasadaki diğer şirketlerle, sendikanın ve toplu sözleşmenin olmadığı diğer şirketlerle birlikte, aynı piyasada, belediye ihalelerine girip oradan iş almaya çalışıyorum. Başkalarıyla aynı koşullarda, aynı yasal haklarla, hiçbir ayrıcalığa sahip olmadan, bir belediye hizmetini satın almak için piyasaya çıkıyorum ve ben belediye şirketi olarak teklif veriyorum. Sendikalı toplu sözleşmeli bir işyeriyim, ama bir başka ticari kuruluş da o ihaleye giriyor. Böyle yapmak zorunda mıyız? Evet, çünkü bizim şirketimizde çalışan 200'e yakın insan var. Tabii ki sorunlar çıkıyor, ihaleleri belki bir şekilde alıyoruz düşük kâr marjlarıyla ama düşük kâr marjlarıyla aldığımız ihaleler, hem çalışanlarımızın maaşlarını ödemek, hem sosyal haklarını ödemek, hem vergilerini ödemek, hem de sosyal güvenlik primlerini ödemek sonucunda bir süre sonra çıkmaza giriyorsunuz. Sendikalar bu yönüyle işe bakıyor mu? Tabii sendikaların da, önemli bir kısmının bu pencereden baktığını düşünmüyorum, yalnızca direkt olarak ücret sendikacılığıyla suçlamak da istemiyorum, ama bu konuda sorumluluk alan riske giren belediyelerle sendikaların biraz daha dayanışma içine girmeleri gerekir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi de bu konuda çok büyük bir katkı yaptı, örgütlenme konusunda aynı problemleri onlar da yaşıyor. Şimdi ayrıca yasal bir takım sıkıntılarla da boğuşuyor, belediye şirketlerine verilen ihaleler tabiî ki şeffaf olarak yapılmış ihaleler, ama bu sorunların ardı arkası kesilmiyor. Bir süre sonra İzmir Büyükşehir Belediyesinin dışında da, bazı belediyelerin de başı belaya gire-

cek. Belki bizim de belaya girecek, ama ortada böyle bir sınır da var, toplumcu belediyeciliğin sınırlıkları ya da olanakları bakımından bir noktada takılıyorsunuz.

Kötü bir senaryo çizmek istemiyorum, ama ola ki bir yıl sonraki hizmet alımı ihalelerinde bizim belediye şirketimiz bu ihaleleri alamazsa. Bizim elimizde 170–180 tane işçimiz olacak. Hiçbir şekilde o alana belediyeden para aktarma şansımız yok, eğer bir hak ediş ve ihale ilişkisi yoksa ne yapacağız? Arkadaşlarımızın çok önemli bir kısmı 8–10 yıldır, belki 15 yıldır belediye şirketlerinde çalışıyor, onların kıdem tazminatlarını 10 sene boyunca anca öderiz bir şey yapmazsak. Böyle de ciddi sıkıntılar ve sorunlar var. Bunları da herhalde tartışmamız gerekir, sadece belediyelerin sendikalı ve toplu sözleşmeli işyerleri yaratması yeterli olmuyor, bu konudaki yasal düzenlemelerin uygun olması gerekiyor. Bir yanda merkezi hükümet hızla taşeronlaşmayı ve onunla ilgili yasaları sağlam bir şekilde ortaya koyarken, buna karşı siz mücadele etmeye çalıştığınızda, eliniz çok güçlü değil. Bir süre sonra ekonomik anlamda duvara gelip tosluyorsunuz ve onu aşabilmenin hiç de yolu yok, çünkü bu işi sürdürebilir kılmak için sizin kamu idarelerine, vergi dairelerine, sosyal güvenlik kuruluşlarına borcunuzun olmaması gerekiyor, şirketinizin ihalelere girebilmesi için. Çok doğal olarak da bunlara para ödenebilmesi gerekiyor, bunların hepsini de yapabilmek şu anki durumda çok mümkün değil.

Bir başka şey; 4–5 farklı personel var belediyede, bunların önemli kısmı aynı masa etrafında benzer işleri yapıyorlar, hatta aynı işleri yapıyorlar. Birisi memur, yasal anlamda bir sürü sorumluluğu var, imza atıyor vs, Diğerleri işçi, fazla mesaisi var, sendikal hakkı var toplu sözleşmeden kaynaklanan, bir tanesi de taşeronda çalışıyor, bunların hepsi aynı işi yapıyor, hep berabere çalışıyorlar. Böyle bir çalışma ortamında, böyle bir personel yapısı içinde, iş barışının ve huzurun olması, dayanışmanın olması, ortak bir belediyecilik anlayışı veya bir kurum kültürü aidiyet ilişkisi yaratabilmek çok kolay mı? Bunun çok kolay olmadığını biz görüyoruz. 2,5–3 yıl içinde aynı işi yapan ama birbirinden çok farklı sosyal olanakları olan insanlara, siz bu ailenin bir parçasısınız, biz hepimiz Bergama için çalışıyoruz, kamu hizmeti üretiyoruz vs. bunlar bir noktadan sonra çok da etkili olan şeyler değildir. Sonuçta geliyor bir başka noktaya takılıyor ve biz orada sıkıntı yaşıyoruz.

Şükret Sevgener; Şimdi başkanımın genel bakış açısını ben çok iyi biliyorum, kendisini de yakinen tanıyorum. Bu anlamdaki zorluklarını da, özellikle 20 yıllık bir belediyeci olarak da, nelerin nasıl olduğunu gerçekten de çok iyi bilen birisiyim. Ama şunu da belirtmeden geçmek istemiyorum. Aynı masanın etrafında eşit sıfatlarla çalışan arkadaşlarımızı iş barışını sağlama adına eşdeğer bir bakış açısıyla konumlandırmak gerekiyor. Bu da belediye yönetiminde bulunanların bakış açısı ile ilgili bir şey, ama şunu özellikle açıklığa kavuşturmak gerekiyor: Yarın değerli hocamızdan ihale mevzuatı hakkında bilgi alacağız, ama benim bilgim dışında, şunu da özellikle ifade etmek istiyorum, burada birkaç tane belediye başkanım var, kendi şirketleri içerisinde sendikalaşan işçiler için mevcut toplu iş sözleşmesindeki hakların ciddi bir kısmını hizmet alımı ihalelerinin içerisine dahil edebiliriz. Benim özellikle son 1 yıl içerisinde, yaklaşık olarak 13–14 işyerinde örgütlüyüz, gözlemlediğim tek şey şu maalesef, bilgi eksikliği var.

Bilgi eksikliği şu; özellikle hizmet alımı ihaleleri kapsamında, asgari ücretle çalışan veya asgari ücretin şu kadar fazlası üzerine ihaleye çıkılıyor, ama başkanımın aktardığı gibi, Bergama'daki Beta gibi, Foça'daki Bağkent'deki gibi, İzmir'deki İzelman'daki gibi, sendikalaşmanın olduğu yerlerde, sendikalarla beraber oturup imzaladıkları toplu sözleşmenin içeriğini ihale dosyasına yansıtamıyoruz, diye yakınıyorlar. Bu konu hakkında hem sendika genel merkezi olarak, hem de kendi şubemiz içinde, ciddi bir çalışma içerisindeyiz. Bu bilgileri de hem belediye başkanlarıma hem de diğer çalışan arkadaşlarımıza aktarmaya çalışıyoruz. Ama siz de biliyorsunuz ki, alışkanlıkları değiştirmek çok zor insan yaşamında. Özellikle belediye bürokrasisinde çalışan arkadaşlarımızın kendi alışkanlıklarını, fikirlerini değiştirmek gerçekten zor. Yarın hocamla da konuşacağız, ama şunu özellikle belirtmek istiyorum, hizmet alımı ihalelerinde eğer yanlış hatırlamıyorsam idari şartnamenin 28/ 1 veya 2'sinde diğer hususlar diye bir kısım var. Bize danışmanlık yapan Kamu İhale Kurumu'nda çalışan uzman büyüklerimizden bu konuda görüş aldık bu anlamda. Bu idari şartnamenin diğer hususlar olan kısmına toplu sözleşmedeki ikramiyeler hariç bütün maddeleri yazabiliyoruz. Maalesef hiçbir hizmet alımı ihalesinde, sadece asgari ücret artı kâr konularak eşik maliyeti oluşturulmuyor.

Biz kooperatiflere bakış açısıyla sendikalara bakış açısını değiştirmek istiyoruz. Evet, sendika sadece ücret politikası yapmıyor, yapmamalı ama aynı masada oturduğumuz fakat karşı karşıya oturduğumuz kişileri de olumlu anlamda yönlendirebilmeli, biz bu anlamda özellikle şirketler düzeyinde örgütlendiğimiz tüm yerlerde, bu anlamda bir çalışma içerisindeyiz. Zaten bunlar olmuş olsaydı ben inanıyorum ki, belediye başkanım Mehmet Gönenç'in Beta konusunda herhangi bir tıkanması olmayacaktı. Bir de şunu belirtmek istiyorum; özellikle Beta'nın son 3 yılını çok dikkatli izliyorum, kurumsal yapı yörüngesine girmiş durumda. Bu bilgiler ışığında şunu belirtmek istiyorum; yaklaşık üç gün boyunca bu anlamda seminerler verdik Kamu İhale Kurumu'ndaki uzman arkadaşımızla beraber. Şu gerçeği de bilelim; İzmir'deki mevcut ihale konularındaki eksiklikler ve aksaklıklar tamamıyla az bilmekten ve çok okumamaktan kaynaklanan bir şey. Yani bu diğer hususlar kısmı, İzmir de dahil olmak üzere, bunu hiç kimse bilmiyor. Ama bunu bilgilendirmek ve birlikte dayanışma içinde olmak zorundayız. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Emek meselesi üzerine konuşmak isteyen, buyurun Başkanım.*

Sefa Taşkın; Deneyimlerime dayanarak, sosyal demokratların yerel yönetimler ya da devlet işletme işleri görüşlerinden biri de genel olarak endüstriyel demokrasi kavramıdır. İş yerlerinde belediyeler dahil, yöneticilerle çalışanlar arasında belirli zamanlarda, bir araya gelinip ortak toplantılarda, sorunları paylaşan ve sorunlara çözüm arayan mekanizmalar kurulmalıdır. Böyle bir mekanizma, hem belediye işlerinin ya da çalışmalarının çalışanlar tarafından benimsenmesine, hem de çalışanların görüşlerinin ve deneyimlerinin yöneticilere aktarılmasını sağlar, birinci ayak budur. İkincisi, sendikalar kendilerini sadece ücret peşinde koşan kurumlar olarak görmemelidirler. Örneğin Aliağa'dan bahsedildi; ben 7–8 sene önceden hatırlıyorum, orada toplantılara katılıyordum. Aliağa, Türkiye'nin en önemli işçi merkezlerinden biriydi, ama Aliağa Belediye Meclisinde bir tane bile işçi yoktu. Sadece siyasete değil, sendikalar günlük hayata da katılmalılar. Sendikalar yerel yönetimlerin yönetimine de katılmalılar, kendi içlerinden belediye meclislerine girecek ya da siyasette etkili olacak önderler çıkarmalı, kendi üyelerini bu yönde motive etmeli, bilgilendirmeli, eğitmelidir.

Bunlar iki ana hedef olarak saptanmalıdır. Bergama'da konuşulan şirketlerden biri Bakırçay Madencilik Şirketi; şirketimizde ilk defa, bizimde yardımımızla, DİSK örgütlendi. DİSK geldi diye sanki Bergama'da ihtilal oldu. Ama üç ay geçmeden, o sendikamız, kendi işçilerini tanımadan ve bizi tanımadan tavır gösterdi, ücret konusunda neredeyse birbirimizin yakasını tutacak noktaya geldik. Belediyenin çalışmalarından, gelirlerinden, durumundan haberdar olmayan, ama ben devrimciyim, işçiyim, bende ilericiyim, diye yerel yönetimi de sıkıntıya sokan davranışlar içinde oldular. Madencilik işi yapmadıklarından dolayı şimdi sendika yok. Sendikalar üyelerini bu konuda eğitmeliler, bilgi sahibi etmeliler, neyin ne olduğunu bilmeliler ve bu konuda somut adımlar atmalılar ve ne olursa olsun yerel yönetimlere ve yerel siyasetlere, geneli bir kenara bırakıyorum, katılmanın yollarını aramalılar. İçlerinden belediye başkanı adayları çıkmalı, içlerinden belediye meclis üyeleri çıkmalı, sadece o iş yerinde ve belediyelerde ücret üzerine pazarlık yapan kurumlar olmaktan çıkmalılar. Adı ne olursa olsun Türk-İş olsun, DİSK olsun, Hak-İş olsun. Öte yandan da yerel yönetimler, kendi çalışanı ile birlikte karar veren, sorunları paylaşan, sorumluluk alan mekanizmalar oluşturmalılar, teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Biz teşekkür ederiz. Mehmet başkanın söylediği şeyler çok önemli, buna bir çözüm geliştirmemiz lazım. Bir ihale mevzuatı var; Belediye şirketlerini yasaya göre bir yandan kurabiliyorsunuz, bir yandan kuramıyorsunuz, izin almak zorundasınız, mümkün değil. Belediye şirketleri de piyasa şirketleri gibi belediyenin açtığı ihaleye girmek zorundalar, otomatik olarak o ihaleyi belediye şirketine veremiyor, böyle bir ihale süreci sonunda belediyenin bir şirketi yoksa ister istemez ihale bir piyasa şirketine gidiyor, o şirketlerin de ne olduğu belediyenin rengine göre değişiyor.*

Oralarda, çok detaya girmeden söylemek gerekirse, bir sendikanın bugünkü mevzuata göre örgütlenebilmesi ve toplu sözleşme yetkisini kazanabilmesi neredeyse imkansız. Bir sendikanın varlık nedeni, üyeleri adına toplu sözleşme yapabilmektir. Bunu yapamıyorsa, sendikanın örgütlenmesinin bir manası da yoktur. O bakımdan Türkiye'de piyasa şirketlerinin, taşeron şirket diye tabir ettiğimiz şirketlerin hakikaten sendikal hakların ihlal edilmesi konusunda son derece önemli bir yeri var. Artık devletin istihdam düzeni taşeroncu bir sisteme dönmüş durumda, taşeronculuk bir devlet politikasına dönmüş durumda.

Bunu rakamlarla izlemek de olanaklı, kamuda çalışan işçi sayılarına da baktığımızda görebiliyoruz. Buna karşı toplumcu belediyecilik iddiasının sürdürülmesi gerekiyor.

Toplumcu belediyecilik iddiasının güçlendirilmesi için merkezi iktidarın taşeron politikalarını geriletecek bir politik aktivitenin sergilenmesi gerekir. Biz sendikalar olarak bunu yapmaya çalışıyoruz, ama bunu da kabul edelim ki, sendikacılık hareketi çok güçsüzleşmiş durumda.

Yarın sabah oturumunda ihaleler konusunda neler önerilebilir, neler yapılabilir, üzerine fikir yürütebiliriz. Metin hocam buyurun söz sizin artık.

Metin Özuğurlu (AÜ SBF Öğretim Üyesi); Ben aslında, araştırma merkezi ile ilgili meseleyi yarın sunacağımı düşünüyordum. Ben hem sendikacılık hareketi üzerine çalışıyorum, hem de sosyal bilimci olarak, sosyolog olarak, genel olarak memleketin genel ahvali üzerinde de çeşitli araştırmalar yapıyorum. Mesela; en son kayıt dışılık üzerine, Çalışma Bakanlığı'na TÜBİTAK Ar-Ge projesi, kayıp istihdamın güçlendirilmesi için bir model önerisi, diye bir çalışma yaptık ve onu verdik.

Türkiye'de mevcut iktidar AKP'nin ama AKP'den de daha fazla iktidar blokunun… Böyle kullanırsak, 3–5 senedir yönelimi AB olmaktan çıkmış durumda. G20 içinde ayrıcalıklı bir statü belirlenmiş vaziyette. Bu TİSK'in işveren dergilerinde ifade ediliyor, açıkça Çin'le, Hindistan'la, Brezilya ile rekabet edebilecek, o hat içerisinde yer alabilecek bir Türkiye tasavvur ediliyor, çok açık bir şekilde ifade edilmese bile, satır aralarında çok net bir şekilde bu okunuyor. Bu şu anlama geliyor; Türkiye'yi Asyalılaştırmak, ucuz emek cenneti haline getirmek gibi, bir yönelimin çok açık bir şekilde ortaya konduğunu görüyoruz. Bunun toplumsal ilişkilere yansıması nasıl? AKP seçim bildirgesine şu kavramı almıştı; Piyasa toplumunu inşa etmek, sanki bu matah bir şeymiş gibi. İşte piyasa toplumu inşa edilmek isteniyor. Olumlu bir şey olarak değil, ama AKP'nin kurmay kadrosu içerisindekiler, olayı matah bir şeymiş gibi düşünüp piyasa toplumunu bir hedef olarak koymuşlar. Bu ne demek? Toplumsal ilişkileri, bırakın mal ilişkilerini, mal ve hizmet üretimini, bir bütün olarak toplumsal ilişkileri piyasa gereklerine tabi kılmak.

Toplumsal ilişkilerin örgütlenmesi söz konusu olduğunda, asıl olan irade şirkettir, firmadır ana aktör olarak onun karlılık ve rekabet edebilirlik gerekleri belirleyendir, esas olan. Her şey, devletinden bireyine her şey, bu önceliğe göre kendi konumunu belirlemelidir. Asıl olan irade budur, herkes buna tabi olmalıdır, bu 30 yıldır, neoliberalizm dediğimiz, evrimin ana sloganı olarak da ifade edildi.

Bunun yanında, AKP aynı zamanda ne yapıyor? Toplumsal ilişkilerin örgütleyici ilkesi içine, pozitif hukukun yanı sıra, medeni hukuk dediğimiz hukukun yanı sıra, yeni olarak, muhtemelen imamların rollerinin artırılması filan, böyle düşünmek lazım, toplumsal ilişkilerin örgütleyici ilkesinin referanslarından biri de din olacaktır, diyor ve bunu çok açık bir şekilde ifade ediyor. Dolayısıyla neoliberal-muhafazakar ittifakın ortaya koyduğu manzara bu. İsterseniz bunu bu terimlerle ifade edebilirsiniz isterseniz emperyalist kapitalist gericiliğin ittifakı şeklinde nitelendirebilirsiniz.

Fakat şunu söylemek lazım; evet, Türkiye'de biz bunu derin bir şekilde iliklerimize kadar hissediyoruz, ama uluslararası planda bu dalga kırılmış vaziyette. Uluslararası planda, alan sol'a dönmüş vaziyette, yani 70'lerin ikinci yarısından sonra başlayan o yeni sağ, parasalcı monetarist akım ve onun devamı şeklinde gelen dalga bitmiş vaziyette. Davos'ta, bugün kapitalizmi nasıl kurtarırız, diye tartışıyorlar. Biz bir çıkmazda veya olanaksızlık ve alternatifsizlik hissiyatı içerisinde iken şunu görmek zorundayız ki, 80'lerin başındaki gibi bir dünyada değiliz. Tam tersine yönünü sol'a dönmüş, uluslararalılaşmış eğilimler var, yönünü sol'a dönmüş bir cereyanın tüm şekilde hissedilmeye başlandığı bir dönemde, bütün bunları yaşıyoruz ve tartışıyoruz. Bu bence önemli bir husustur.

İkincisi; sendikacılık tarihi ile belediyecilik tarihi, modern belediyelerin kurulması tarihi, çok iç içe bir tarih. 19. yüzyıl emek tarihine baktığımız zaman, bunların çok açık bir şekilde birbirinden ayrılmadığını görüyoruz. Ben belediyecilik meselesine çalışma alanı olarak uzak birisiyim; sosyal belediyecilik terimini de çok kullanmıyorum, ama öyle bir konuşma yapmam gerekiyordu. Bir baktım, literatürde ne varmış diye. Türklerin dışında bu kavram üzerine yazılmış bir şey bulamadım. Meğerse kavram belediye sosyalizmi kavramı... Uluslararası literatürdeki kavram bu ve bu halkçı belediyecilik olarak anlamlı bir tercüme olabilir, bize gelmiş, toplumcu belediyecilik daha da bunu karşılıyor. O zaman fark ettim ki, aynı zamanda SBF sosyal

politika kürsüsünde akademisyenim, bu sosyal kavramlar da hiç masum değil, bütün mücadele bunun üzerinde cereyan ediyor.

Bu dünyaya büyük esin kaynağı olan, neoliberal çalışmalarıyla bilinen iktisatçı Hayek de bizzat bunu vurguluyor. Hayek, sosyale asla ve asla sosyolojik anlamı dışında bir anlam yüklemeyelim, sadece yapılan mal ve hizmet üretiminin muhatabını, hedef kitlesini niteler anlamda kullanıyorsak, sosyali kullanalım ama asla hukuki ve siyasi anlam yüklemeyelim, diye vurguluyor. Kastettiği de şu; ücret var, sosyal ücret var... Ne farkı var, niye sosyal ücret diyoruz, ne bileyim çeşitli korumacı hizmetler var, sosyal politika diye bir şey var, niye o politikanın başında sosyal sıfatı oluyor?

Gerçekten de bugün belediyeler, AKP'li belediyeler, sosyal belediyecilik terimini çok yaygın kullanıyorlar, yazıyorlar falan da, bu konuda Hayek'in gösterdiği doğrultuda kullanıyorlar. Yani yapılan hizmetin hedef kitlesi, sosyallik bireye değil de sosyale hizmet oluyor, konser falan gibi ya da kanalizasyon gibi değil de sosyal faaliyetler faaliyeti niteleyen kavram olarak sosyal ama asla ve asla tarihsel anlamıyla sosyali kullanmıyor, Yani ücreti sosyal olarak tanımlamıyor, o sosyaldeki siyasal ve hukuki anlam unutturulmuş vaziyette. Kısaca şöyle ifade edebiliriz piyasa gereklerinden bağımsızlaştırdığın ölçüde bir hizmet sosyal sıfatı kazanıyor. Bütün kavga da zaten kapitalizmin tarihi boyunca bu, mücadeleyi böyle nitelendirebiliriz. Sermaye eğilimi sürekli ve sürekli toplumu da piyasa gereklerine tabi hale getirmenin mücadelesini veriyor. Emek cephesi de mümkün mertebe kendini piyasa gereklerinden bağımsızlaştırmak istiyor, yani meta dışı dediğimiz kavram, meta dışı alanlar inşa etmek istiyor. Kâr-zarar muhasebesi dışında kendine yaşam alanları inşa etmek istiyor. Bu sosyalizm akımı, sosyal demokrasi ve Marksist akım bütün bunları ortak buluşturan bir ana eğilim olarak bunun stratejisi, taktiği falan ana yönelim bakımından bu... Dolayısıyla belediye sosyalizmi tam bu açıdan anlam kazanıyor. Piyasa gereklerine tabi olmadan, piyasa gereklerinden bağımsızlaştırılmış bir yaşam alanı inşa edebilmek. Bu günümüzde çok yakıcı bir hal aldı. Neden? Çünkü 19. yüzyıl gibi de değil, metalaşmamış hiçbir alan kalmadı. Gündelik yaşamı sürdürebilmek için tümüyle nakit para gereksinimine tabi hale gelindi. Piyasa gereklerine tabi olmayan geçimlik üretim, geleneksel yaşam alanları tümüyle tahrip oldu. Buradaki kapitalizmin çıkmazı da o, piyasa gereklerine tabi bir toplumsal iliş-

ki de olmuyor. Modern bir toplum oradan doğmuyor, toplumsallık olabilse, olmuyor. Ancak toplum o gereklerin dışında kendini tutabildiği ölçüde olabiliyor, modern toplum, yani kapitalizmin çıkmazı da o. Bir tür genetik yasa işliyor bir anlamda. Dolayısıyla somut işler açısından umutsuz olunabilir ama bakıldığı zaman tarihsel eğilim bu piyasa gereklerine tabiliği yeniden güçlü bir şekilde bağımsızlaşmak yönündedir. Bugün insanlık o arayış içindedir ve burada belediyeler gene tarihsel rollerine benzer bir şekilde en önemli, kritik yerleri işgal etmektedirler. Toplumsal örgütlenme olayının gerçekleşmesinin mekanı, büyük ölçüde artık demokratik şeyler de çok açık, kentsel mekanlarda gerçekleşmektedir. Bu konuyu burada keseyim, araştırma konusu gündemdeyse eğer, bu konuda da bu kadar uzun olmayan bir şeyler söyleyeyim.

***Serhat Salihoğlu**; Yarın sabah da yapabiliriz, ama çok kısa sadece tanıtıcı bir sunum olabilir şimdi; üzerinde düşünülsün üzerinde biraz diye. Bir giriş yapabiliriz şimdi, yarın da biraz daha detaylı bilgi verilebilir.*

Metin Özuğurlu; Hem alaylı hem de mektepli olarak bu sosyal araştırma işiyle iştigal ediyorum. Fakülte'de de araştırma yöntem teknikleri dersi veriyorum. Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nun bir demeci olmuştu, "biz AKP kadar araştırma yapamıyoruz, paramız yok" diye. Ben de onun üzerine yani bu bir para meselesi değil, niyet meselesi yapılabilir dedim. Ben bunun bilgisine hakimim, bunu Çankaya Belediye Başkanı ile de konuştum, kendisine de önerdim, siz bunu kendi bünyenizde kurabilirsiniz diye. YAYED'le de paylaştım bu fikrimi. YAYED bunu önemsedi, çünkü genellikle belediyelerimiz bu işi hizmet alımı şeklinde yapıyorlar ve seçim dönemleri yaklaşınca ve seçimler öncesinde genellikle buna başvuruyorlar. Oysa bunu kendi bünyelerinde yapabilirler, hiç öyle maliyeti yüksek olmaz, oluşturulacak 2–3 kişilik bir birimle ki, ben onun bütün altyapısını, program desteğini, sürecine yönelik bilgisini aktarabilirim. Çok sistematik, konu temelli de yapılabilir; hemşehri memnuniyeti, hemşeri profili bunlar zaten yapılıyor, ama bayağı konu temelli, tema temelli yapılabilir, nitel de olabilir, sadece anket yoluyla nicel araştırmalar değil, ayrıca derinlemesine mülakatlarla nitel çalışmalar da olabilir. Kentin bilgisini üreten, bunu sistematik hale getiren ve kenti yönetenlerin önüne bunu koyan bir yapı oluşturulabilir. Bu konuda baktım dünyada nasıl oluyor diye… Belediyelerin Boston'un, Pekin'in bünyesin-

de bu tür araştırma merkezlerinin bulunduğunu gördüm, ama onlar çok kapsamlı, bayağı Ar-Ge birimi gibi faaliyet gösteriyorlar. Benim şimdilik önerdiğim daha mütevazi sosyolojik araştırmalar yapacak, seçim dönemlerinde hizmet alımı şeklinde değil, süreklileştirilmiş sistematik bir yapı; çok basit bir şekilde ya da sade bir şekilde yapılabilir. Bunu YAYED aracılığıyla üstlenebilirim, yarın bunu daha detaylı konuşabiliriz.

***Serhat Salihoğlu**; Şöyle bir şey yapalım; öğleden sonra konuştuğumuz konular üzerine eğer söz almak isteyen arkadaşlarımız var ise, bu geçen süre içerisinde mutlaka bir şeyler düşünmüşlerdir, bunları bir kez daha değerlendirebiliriz. Şunları konuştuk; katılım ve planlama meselesini konuştuk, kooperatifleşmeyi konuştuk, emek gücünü konuştuk, tüketici haklarını sabahtan konuşmuştuk. Bu çerçevede düşünce belirtmek isteyen ya da kafasında soru işareti olan arkadaşımıza söz vermek istiyorum. Onları dinleyelim, sonra yavaş yavaş toparlama için, Sonay ve Can hocalarıma sözü bırakacağım. Önce İlyas Osmanağaoğlu'na söz veriyorum, buyurun.*

İlyas Osmanağaoğlu (YAYED 2. Başkanı); Yerel yönetimleri konuşurken, özellikle de toplumcu yerel yönetimleri konuşurken, birçok hususun ortaya konması gerekir. Bunlardan en önemlisi; belediyelerin, yerel yönetimlerin partileri ile ilişkileri, halk adına çalıştığını söyleyen partilerin toplumcu politika ve siyaseti olması gerekir. Toplumcu bir partinin, yerel yönetimlerine toplumcu politikalarını, parti politikaları doğrultusunda benimsetmesi lazımdır. Kısaca, yerel yönetimler, güçlerini parti programlarından ve onların yönlendirmelerinden alır ve uyum içerisinde olmaları gerekir.

Başlangıçta biraz temsil, katılım konusunu konuştuk. Trakya Üniversitesinden Mahmut hoca 1989 seçimlerinde SHP'nin yükselişini ve 1994'de de gerilemesini anlatırken çok ilginç bir tespit yaptı. Bu yükselişin ardından gelen düşüşte, o zamanki SHP'nin katılım ve temsil konusuna yeterince önem vermediği için başarısız olduğu; buna karşın 1994 seçimlerinde, RP'nin, örneğin İstanbul'un Beyoğlu Belediyesi seçimlerinde genelev çalışanlarına kadar bile inecek şekilde, halk katılımı ve temsili konusunda gösterdiği çabanın seçim sonuçlarını etkilediği yönünde gözlemler bulunmaktadır.

Temsil konusunu, katılım konusunu hiç küçümsemeden, hem parti politikası hem de yerel yönetimler açısından iyi değerlendirme-

liyiz, doğru ortaya koymalıyız. Partilerin, yerel yönetimler politikasının olması ve onu geliştirmesi ve bunu yerel yönetimlere aktarması, iktidarda olan yerel yönetimlere aktarması hatta muhalefette olan yerel yönetimlere aktarması gerekir, hatta ilçe ve il yönetimleriyle yani partinin yereldeki temsilcileriyle de bir uyum içerisinde, birlikte, omuz omuza, birbirlerinden güç alarak çalışılması gerekir. Bu hususlar, acaba şu andaki toplumcu belediyelerimizin karşılaştıkları sorunlar açısından önemli bir husus olmuyor mu? Bunun üzerinde çok sıkı durmalıyız. Teşekkür ederim.

Hasan Bülent Türközen; Planlamada üst düzey mi, yoksa alttan gelen bir katılım mı önemli? Planlama tekniğini bilen uzman kişilerin katılımı mı önemli, yoksa halk katılımı mı?

Argun Akdoğan; Zor bir soru, çünkü aynı ikileme denk geliyoruz. Sefa başkanla da arada konuştuk. Çekincemi çok iyi anlatamadım herhalde. Biz il özel idaresi araştırması yapıyorduk, Sonay hocamla birlikte bitirdik... 4 ile gittik, bu illerden birisi Trabzon diğeri de Van... Tabii çok boyutlu ama ben katılım ve planlama ile ilgili bilgi vereyim. Biliyorsunuz il özel idaresi kanununda yapılan son değişikliklerle birlikte, Allahtan Anayasa Mahkemesi iptal etti, valinin bile onayı gerekmiyordu. İl Genel Meclisi ne diyorsa o oluyordu, ancak siz Danıştay'a gidebiliyordunuz o kadar. Trabzon İl Milli Eğitim Müdürünün verdiği bir örnek; Yerel hizmet olarak düşünün bunu, okul yapımı konusu, İl Genel Meclisinin tüm üyeleri kendi ilçelerine okul yapılsın istiyorlar. Şimdi biz bunu katılıma bıraksak, hangi ilçenin daha fazla gücü, temsilcisi varsa ve kendine yandaş edinebiliyorsa ki, Mersin'de yapılmış araştırmalar var, farklı partiler sadece ilçelerine hizmet gelsin diye bir araya da gelebiliyorlar, orada kim güçlüyse okul orada yapılacak. İl Milli Eğitim Müdürü diyor ki; bizim MEB olarak saptadığımız bir takım kriterler var, merkezde oluşmuş 15–20 tane krıter söyledi. Şimdi hepsini sayamayacağım ama temel krıter şu; tüm ildeki sınıf başına düşen öğrenci sayısı, Trabzon'da yanlış hatırlamıyorsam 25 idi. Eğer 25'in çok üstüne çıkan yerler varsa, mesela TOKİ oraya konut yapmış 40'a yükselmiş, biz önceliği oraya veririz. İl Genel Meclisinde, buna farklı karar çıkarsa bile biz bu durumu devreye sokarız ve okulu oraya yaparız. Van'da İl Genel Meclisi BDP'nin çoğunluğunda ve İl genel meclisi başkanı kendisi söyledi, biz kendi ilçelerimizde okul yapılsın istemiyoruz. Ama diğer hizmetler yol, su gibi onlarda sadece kendilerinin çoğunlukta oldu-

ğu ilçelere gelsin... Bakın size toplumculuk, halkın istediği oluyor. Toplumsal kaynaklar ulusal bir bakış açısıyla vatandaşlar arasında eşit dağılmalı, biz toplumcu belediyeciliği savunuyoruz, ama sabahtan beri konuşuldu, refah devletinin ortadan kaldırıldığı, eşitsizliğin, piyasalaştırmanın bir ulusal politika olduğu durumda, yerele ulusal bir bakış açısıyla bakarsak bu sorunları çözebiliriz ya da küçük küçük deneyler yapabiliriz.

Son örnek de Fransa'dan... Fransa'ya gittiğimizde, ki biz öğrencilerimizi götürüyoruz, 5 defa gittik, bir müzeleri var, bir türlü gezemiyoruz, sürekli restorasyonda ve orada bu restorasyon işleri belediyeler tarafından yapılıyor. Paranız mı yok ki bitmiyor dediğimizde, bizde öyle bir müzecilik yönetmeliği var ki, her ne kadar belediyeye bırakılsa bile, bir restorasyon nasıl yapılacaksa biz bitiriyoruz, il müdürlüğüne yazıyoruz, onlar da Paris'e yazıyorlar, oradan bir eleman geliyor sürekli bir kontrol var. Ya da bir gidiyorsunuz tüm kiremitler aynı, yine ulusal planlama ile belli bölgelerdeki kiremit türlerine kadar karar vermişler. Hatta Fransa'daki belediyeler o kadar sıkılmışlar ki, bize adem-i merkezileşme olmadı, yetki genişliği oldu, dediler. Belediyeler sanki merkezi yönetimin bir parçası durumunda. Böyle de olsun demiyorum ama muhakkak ve muhakkak ulusal planlamanın sonucunda yerel yönetimler planlamalarını yapmalı; ne yazık ki, şu anda bununla ilgili yönetsel planlamalarla ilgili böyle bir denetim mekanizması yok.

Mersin'de yine bir araştırma yaptık planlarla ilgili... Yerel yönetimlerin planları birbirleriyle çelişkili ve kamuya verdikleri mesajlar da çelişkili. Mersin Büyükşehir Belediyesi diyor ki, kamu kuruluşları arasındaki ilişkide sıkıntı vardır, il özel idaresi diyor ki çok uyumlu çalışmaktadırlar, ya da bir tanesi diyor ki biz sanayi şehri olacağız, diğeri diyor ki tarım şehri olacağız, bir başkası turizm şehri olacağız... Bunların hepsini birlikte yapamazsınız. Bu planların merkezde yapılması gerekiyor, halkın katılımını alarak tabii ama bu planlamanın halkı eğiterek ve bilinçlendirerek yapılması lazım. Yani bizim şehrimizin özellikleri şunlardır, bunlara göre şöyle bir şey olabilir, ama zor bir iş, kolay bir yanıtı yok ne yazık ki.

Hasan Bülent Türközen; Bir de şunu söylemek istiyorum; Bir parti iktidara gelecekse, elindeki yerel yönetim sayısının fazla olması gerekiyor. Mesela bizim partimizin 500–600 yerel yönetim sayısıyla iktidara gelme hayali biraz zor gerçekleşir. Bunun için partiler yerel

yönetimlerini denetlemeli bence. Politikaları olmalı; yazılı politikaların da bir anlamı yok. Kağıt kalemde olan politikaları artık kimsenin uygulamadığı açık. Ben Ayvalık Belediye Başkanı olarak sosyal demokrat bir belediyecilik mi uyguluyorum, yoksa faşist miyim, beni bilen var mı? Yok. Onun için partiler kendini gözden geçirip yerel yönetimleriyle olan bağını güçlendirmeli.

Şu anda partilerin en büyük hatalarından biri bu... Ne oluyor? Yerel yönetim seçimleri oluyor... Ben, 8 seneyi geçti, belediye başkanıyım, hiç kimse bana bir şey sormadı, ne yaptın, ne ediyorsun, nasıl bir politika uyguluyorsun diye; partiden de gelmedi. Ben bunu genel merkezde söyledim; ben seçildim bir toplantı yaptılar Ankara'da seçimlerden sonra, 10 Nisan 2004; ondan sonra yanılmıyorsam, 17 Kasım 2008 yerel seçimlerinden önce yeniden toplandık. Sonra seçim oldu, kazandık, tesadüf diyelim, 18 Nisan 2009'da bir daha toplandık. Ondan sonra genel başkanımız değişti, bu sefer genel başkan değişikliği nedeniyle bir daha toplandık, yerel yönetimler komisyonları kuruldu, ama A vekilimiz bu komisyonun başkanı oldu, ama B vekilimiz oldu, hepsi bir umutla toplantı yaptı. Ancak hiç birisi devamını getiremedi. Yapılan toplantıların hepsi genel merkez düzeyinde toplantılar ve üst düzey toplantılar. Şimdi belediye başkanları birbirini tanımıyor, selam vermiyor, tanışmıyoruz. Yani aynı partideniz ama biz kendi yöremizdeki arkadaşları tanıyoruz, işte kendi çabamızla Ege'de isek, Körfez Belediyeler Birliği ya da bir görevimiz varsa görev gereği temas ettiğimiz kişileri tanıyoruz. Yoksa biz kendi içimizdekileri bile tanımıyoruz. Kendi içinde birbirini tanımayan belediye başkanları başka belediyeye yardım edecek, yardımlaşma, dayanışma olacak. Nasıl olacak? Ben tanımadığım adama mı yardım ederim, yoksa benim yöremdeki adama mı yardım ederim? Bizde her seçilen belediye başkanı Amerika'yı yeniden keşfeder. İşte kadın politikaları, sosyal politikalar, parklar, bahçeler neyse herkes gider araştırır.

Bizim de bir sürü başarılı belediye başkanlarımız var, daha çok ağırlıklı metropol belediye başkanlarımızın altyapı ve diğer belediyecilik hizmetlerini büyükşehirlerde yürüttüğü için bu metropol belediyeleri toplumsal belediyecilikte daha fazla araştırma yapıyorlar ve daha fazla faaliyetleri var. Mesela kadın politikaları, Kadıköy belediyesi tecrübelidir, gıda marketi mi? Karabağlar yapar gibi, bunlar bellidir.

Bir tane internet sitesi, belediye başkanlarına da birer şifre, hangi belediyemiz, hangi konuda başarılı ise, bunun o projeleri, yani şimdi yazıyor işte, Karabağlar Belediyesi bir park yaptı, ödül aldı kalkınma ajansından, yeşil park diye, aydınlatmaları yenilenebilir enerjiden, koyun şunun projesini kimse aramasın yani. Biz kapı kapı dolaşır, politika ararız, birbirimizi tanımayız, birbirimizle dayanışmamız yok, birbirimizi sever miyiz, sevmez miyiz belli değil. Bu şekilde yürüdüğü sürece 500 tane belediyeyle iktidar olma şansı yok.

Partinin içinde belediye başkanlarının yerini bile bana tanımlayacak bir arkadaş göremiyorum. Belediye başkanı kimdir, nedir, nerededir, kimin altındadır, kimin üstündedir? Bakın yazar, işte eski tüzükte, Nisan 2010 tüzüğünü değiştirmek isteyenler yazmışlar, ilçe başkanı belediye başkanıyla iyi ilişkiler kurar arkadaş olur, dost olur, iyi hizmetler yapar... bu mudur bunun tanımı? İlçe başkanının belediye başkanıyla olan ilişkisi bu mudur?

Bu tip sorunlar hep anlatılıyor ve bunları herkes biliyor aslında, bunlar da gizli saklı şeyler de değil... Affedersiniz partiden 70 yılından beri milletvekilliği yapanlar ve o parti örgütünün içinde olanlar 40 senedir 50 senedir bu bizim bildiklerimizi bilmiyorlar mı? Biliyorlar, ama hiç birini de çözümlemiyorlar, çözümlemedikleri sürece de ben onu söylüyorum, belediye başkanları başarılı olamaz.

Ayvalık'ta 15 sene önce CHP yoktu, geldim ben seçildim, arkasından 2 belde seçildi, bakarsınız 10 sene sonra hiç yok yine. Neden? Kişisel kalıyor, arkadaşların gayretine kalıyor, CHP'li belediyelerin sosyal demokrat belediyelerin mutlaka başarılı olmaları lazım. Başarılı olmak zorundalar, başarısız olanın faturası bize kalmamalı, yapan arkadaşlara kalmamalı, genel merkez buna faturayı kesmeli, senin adamın benim adamım olmamalı, bizim sayımız 500'de kaldığı sürece iktidar olamayız biz... Bunu 1000'e çıkarmanın yolu ne? Başarılı olmak.

Diyorsunuz 1989'da başarılı olsaydık iktidara da yürürdük bugün, o elimize aldığımız belediyelerin hepsi AKP'li, bir İzmir var bir Antalya var, Eskişehir var, Mersin var 4 tane belediye var, 16 tanenin içinde. Hepsi bugün AKP'nin elinde, büyükşehir olarak söylüyorum. Yakında 11 tane daha büyükşehir olacak. Nüfusun 48 milyonunu temsil edecek Büyükşehirler. Küçümsemeyin, 75 milyon nüfusun 48 milyonunu bu büyükşehirler temsil edecek ve eyalet sistemine

geçmeye uğraşılacak. Eyalet sistemine geçirilirse, hepsi tüm şehir olacak, ne kadar uğraşacağımızı şimdiden görmek lazım, onun için bunu bir türlü aşamıyoruz, aşamadığımız sürece partiler doğru politikalar uygulamıyorlar, politikaları var olsa bile bunları denetlemiyorlar. Teşekkür ediyorum.

Mesut Ergin (Küçükköy Belediye Başkanı); Hasan Başkana ilaveten, benim bildiğim kadarıyla, Ayvalıkta ve köylerinde geçmişte CHP hiç yoktu. Ayvalık'ta Hasan başkanla başladı, daha sonra biz ve Altınova ile devam ediyoruz. Bizim hiç köyümüz yok, ama yukarıdaki dağ köylerinden elini kolunu sallayarak muhtarlar başta olmak üzere gelip dertlerini anlatırlar, sorumluluğumuz olmadığı halde çare buluruz.

Bugün bakıyorsunuz son genel seçimde CHP %70 oranında köylerden oy almış durumda, yani CHP'nin, genel iktidarın yolunun yerel yönetimlerin kırsalda yapacağı çalışmalarla birlikte açılacağını bilmesi gerekiyor. Bugün iş makinesi diyor muhtar, bir gün sonra greyderi, kepçesi, kamyonu veya malzeme lazım… Ben siyasetin içerisinde eski değilim, ama bunları tedarik ettiğimiz sürece köylerde bizi çok güzel bir şekilde karşılıyorlar, çok güzel bir şekilde dertlerimizi anlatıyoruz, genel seçimde bunu gördük. Başarı mutlaka yerel yönetimlerden gelecektir diye düşünüyorum.

Burada toplumsal belediyecilikten bahsediyoruz. Tepedeki hükümet toplumsallıktan gram dem vurmuyor; bizlerin yerel yönetimlerde belediye başkanı olarak veya belediyelerin toplumsal belediyeciliği uygulamaları çok zor. Dikili belediyesi dedi ki, suyu ben ücretsiz veriyorum, iyi, devlet ne yapmış, gitmiş TEDAŞ'ı özelleştirmiş, iki ay elektriğini ödemediğinde elektriğini kesmek için kapına gelip dayanıyor. Yani burada nasıl bir toplumsal belediyecilik uygulayacağız? Gerçekten bu içinden çıkılması çok zor bir durum oluyor.

Ben de, sayın hocamdan sonra, sosyalist belediyecilik ifadesinden sonra, bundan sonra sosyal belediyecilik ifadesini kullanmayacağım. Bu büyükşehir belediye mantığında da biz bir belde belediyesiyiz. Ayvalık belde belediyelerinin büyükşehir mantığıyla ileride kapanma ihtimali de var; bu tamamen siyasi bir tercihtir. Toplumsal belediyeciliği uygulamaktan çok, baktığınız zaman artık kurumlarıyla bütün ülkeyi ele geçirmiş bir yapı var; geride ne var? Kılcal damarlar, yerel yönetimler var. Bu büyükşehir mantığıyla ilave edi-

lecek ve nüfusun 2/3'ünü yönetmiş olacak, yani bugün için beldeler kapanmış olsa bile, Ayvalığın yetkilerinin yarısı merkezde toparlanmış, bugün için Balıkesir'i alan iktidar AKP ise ne olacak? Ayvalığın aldığı %10–15 oyla Ayvalığın yarısını yönetmiş olacak, çok ciddi bir durum bu.

Biz bazı çalışmalarımızı büyükşehir mantığına göre yürütüyoruz. Özellikle yeni bir revize imar planı ihalesi yaptık, son iki yıl olacaksa da tamamen beldemizdeki imar sorunlarını çözmeye yönelik, en azından 50 yılı planlayacak şekilde bir imar planı hazırlığı içerisindeyiz. Çünkü büyükşehir olursak, imar yetkilerinin en azından onay yetkilerinin büyükşehire geçmesi durumunda, onların yönlendirmeleriyle karşı karşıya kalacak belde insanı, şimdiden biz belde olarak bunun hazırlığını yapıyoruz açıkça. Kooperatif konusunda, biz belediye olarak, ne tür bir kooperatifleşme yapabiliriz, gelir getirme unsuru olarak veya işsizliğe çözüm olarak. Çünkü şirketleşemiyorsunuz, en azından onu çok iyi düşünmek lazım. Bu konuyla ilgili olarak daha sonra ayrıntılı bilgi almak isterim. Teşekkür ederim.

İlyas Osmanağaoğlu; Argun hocamın bir deyişini kısaca değerlendirmek isterim. Bir kere katılımı, temsili karar mekanizmalarında mutlaka sağlamamız lazım, ancak bunu yaparken popülizm yapmamamız gerekir; bilimsel gerçeklere uygun yapmamız gerekir.

UNESCO konusu anlatıldı. O zaman da söz alabilirdim, ama bakın mesela 2863 sayılı yasanın ek 2. maddesine göre alan yönetimi oluştu, buraya baktığımızda 2. maddede ne geçiyor, parsel malikleri de öneride bulunmak üzere alan yönetimi oluşturulmasında söz sahibi olacak. Bu nasıl olacak? Yönetmelikle belirlenecek; ama burada şu var; Argun hocamın dediğine şöyle katılıyorum; bilimsel gerçekler öne alınmalı, popülist yaklaşımların önüne bilimsel gerçekler geçmeli; kültürel, tarihsel varlığı koruyacaksak, bütün dünyaya mal edeceksek, bilimsel gerçekler öne çıkmalı, oradaki halkın popülist yaklaşımları değil.

Bir örnek vereyim, mesela ben bir göreve gittim, kadastro çalışmalarında o köy tamamen kentsel SİT'ti, kaya mezarları vs. var, ama bütün orası kadastrolanmış. Belki ben gitmesem oraya, bir ay sonra ilana çıkacak, orası olacak özel mülkiyet, vatandaşlar, köylüler tapularını alacaklar. Orada, bu tarihsel yeri köylülerin inisiyatifine bıraktığın vakit, burada ne olur, talan olur şimdiye kadar çok yerde

olduğu gibi. Hatta Almanya'ya da gider, Amerika'ya da gider bizim tarihi eserler.

Tarihsel olanların korunması bilimsel gerçeklere göre olmalı. Burada yapılması gereken popülizm değil, ikna metodu uygulanmalı, halkı bunun gerekliliğine ikna edeceksiniz. Mesela Almanlar, 1930'lu yıllarda kırsal kesimdeki imar uygulaması diye bilinen arazi toplulaştırması yapmış. Nedir? Tarımsal arazilerin sınırlarının düzenlenmesi ve farklı yerlerde olan hisselerin tek bir parselde birleştirilmesi ve kullanılabilmesi; arada yollar yoktur vs. arazi toplulaştırması bu... Bunu Almanlar daha 30'lu yıllarda halkı ikna ederek yapıyorlar. Halkın inisiyatifine bıraktığınız vakit hiçbir şey yapamazsınız. Türkiye'de arazi toplulaştırması bundan 20–30 sene önce gündeme geldi, hiçbir yerde uygulanamadı; şimdi yavaş yavaş uygulanmaya çalışılıyor

İsmail Bingöl: Mesut Bey diyor ki, biz şirket kuramıyoruz. Bilindiği üzere şirket kurulması Bakanlar Kurulu'nun iznine tabidir. Doğal olarak, iktidarda bulunan partili belediye başkanları bu kararı çıkarmakta daha şanslıdır. CHP'li belediyeler bu konuda daha sıkıntı yaşıyor olabilir. Ben yıllardan beri gözlemliyorum. CHP'li belediyeler hep yakınıyorlar, ama biz niye iktidara gelemiyoruz diye hesap sormuyorlar. CHP Genel Merkezinde kendi belediyelerine ait her türlü bilginin bulunduğu konusunda çok iyimser değilim. En azından 2004 yerel seçimlerinden sonra böyle olduğunu bir vesile ile biliyorum. İkincisi 2011 yılı başından bu yana yeni büyükşehir belediyesi kurulması gündemde. Partiniz bu konuya şimdiye kadar eğildi mi hiç? Kamuoyuna yansıyan bir çıkışları olmadı, en azından karşı çıkışları olmadı. Dolayısıyla yarın konuşacağız ama böyle toplumcu belediyecilik yapmak son derece güç, çünkü sizin partiniz bile sizin arkanızda değil, nasıl yapacaksanız?

Hasan Bülent Türközen: Bizim de bazı toplantılarımızda kullanılıyor; işte marka şehir falan, rica ediyorum bu marka şehir lafından uzaklaşalım. Kentlerin kimliği olur, markası olmaz... Marka sadece kentin ürünü olur, yani Ayvalığın markası balığı olur, ne bileyim ürettiği leblebisi olur, zeytinyağı olur vs. Kozağın fıstığı olur. Üst düzey bir bürokrat bile, bizim vilayeti marka şehir yapacağı hakkında topladı bizi, şahsen ben çok üzüldüm. Dediğim gibi kentlerin kimliği önemlidir; işte demin de anlattım aidiyet duygusu da ona

bağlı zaten, kent kimliğine bağlı... Yoksa bizler kentlileşemezsek, bir kent kimliği oluşturamazsak, insanlarımız da kendilerini o kentte ait hissetmez.

***Serhat Salihoğlu**: Teşekkür ederiz. Kent kimliğini sabah da biraz konuşmuştuk. Toplumcu belediyecilikten bahsediyorsak veya belediye sosyalizminden bahsediyorsak, kent kimliği meselesi üzerinde durmak gerekiyor. Turhan Bey, söz sizde.*

Turhan Çakar: Yaşadığımız bu süreçte tüketim kooperatifleri gerçekten çok önemli, piyasaya büyük AVM'ler hakim olmuş durumda ve özellikle büyük kentlerdeki büyük AVM'lerin giderek sayıları da artıyor ve piyasadaki hakimiyetleri de artıyor ve orada satılan malların yarıdan çoğu yabancı mallar. Reklamlarla, çeşitli yöntemlerle, insanları buralara çekiyorlar ve çok gereksiz tüketime yönlendiriyorlar, insanların paraları yurtdışına gidiyor. Bu anlamda hem yerli ekonominin canlandırılması hem de özellikle de gıda konusunda, sağlıklı gıda tüketimi konusunda bu kooperatiflerin kurulması çok önemli. Biz yıllar önce, organik tarım ürünleri konusunda, ilk kez Türkiye Cumhuriyeti'nde Çankaya Belediyesiyle bundan önceki yönetimle, 2003 yılında bir ortaklık kurduk.

Buradan şuraya gelmek istiyorum; Bu organik ürünleri üretimi pahalı ve maalesef halk bunlara ulaşamıyor. Örneğin Ankara'da, Çankaya Belediyesi, Çankaya'da ve bir de Çayyolu'nda bir yer kurdu. Yani halkın büyük bir çoğunluğu buna ulaşamıyor. Niye? Bir takım firmaların eline geçti. Türkiye'de 15 tane firma var, bunların yarısı yabancıların elinde, sertifika veren... Şimdi Tüketici Hakları Derneği olarak organik tarım ürünleri tüketim kooperatifi gibi bir düşüncemiz var, ancak mekan sorunu, yer sorunu var. Buradaki belediyelerimize somut önerim, istekli tüketicilere organik tarım ürünleri tüketim kooperatifi kurdurabilirler ve onlara da bir yer sağlanabilir.

Bergama belediyesi sınırları içinde sertifikalı organik tarım ürünü üretenler var mı? Bunlar artırılabilir, çünkü maalesef analizler pahalı; köylü sertifika veren şirketlere analiz raporu parası veremiyor. Belki organik tarım ürünü için köyleri teşvik edip oralarda da organik tarım ürünleri üretim kooperatifi kurulabilir, hatta bu ikisi birleştirilebilir, organik tarım ürünleri üretim ve tüketim kooperatifi oluşturulabilir.

Analiz ücretlerinin ödenmesi konusunda katkı da koyabilirsiniz; dolayısıyla üretim teşvik edilecek, tüketim de artacak. Herkes konvansiyonel ürünleri, tarım ilaçlı, pestisidli ürünlere verdiği fiyattan uygun fiyatlarla onu alabildiğinde, tüketim artacak, dolayısıyla üretim de artacak, işte buyurun size sağlıklı bir politika, hem kır kalkınacak, gelişecek, hem de kentteki yaşayan tüketiciler, ucuz, sağlıklı organik ürünler, gıda maddeleri tüketebilecek. Bu bir öneri.

Burada, toplumcu belediyecilik yapma iddiasında bulunan siz belediyeler ve değerli belediye başkanlarımız, bunu pekala gerçekleştirebilirsiniz. Biz de Tüketici Hakları Derneği olarak her türlü katkıyı ve desteği veririz. Biz örneğin Ankara'da Çankaya Belediyesiyle, Yenimahalle Belediyesiyle işbirliği halindeyiz ve toplumsal dayanışma merkezleri var; oralarda eğitimler veriyoruz insanlara… Şimdi Yenimahalle Belediyesiyle onun planını yaptık, meclisten geçti, planlayıp o eğitimleri vereceğiz. Aynı işbirliğini sizlerle de sürdürebiliriz, halkın eğitimi konusunda. Maalesef, olayın bir de bu tüketim boyutu var ve insanların kafasına çok yanlış şeyler reklamlarla sokuluyor ve meseleye tencere tava düzeyinde bakılıyor. Oysa üretim ve tüketim bir bütündür, etle tırnak gibi birbirinden ayrılamaz. Biz eğitim vererek halkın doğruları ve yanlışları görmesini sağlıyoruz. Burada bir önerim daha var, buralarda Tüketici Hakları Derneği'nin şubelerini kurdurabilirsiniz, kurabilirsiniz, çünkü ülkemizde güçlü, bağımsız ve etkili bir tüketici hareketine şiddetle ihtiyacımız var. Çok teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Turhan Beye çok teşekkür ediyoruz. Hakikaten çok önemli… Ben bu "hakikaten çok önemli" lafını sıkça kullanıyorum, gerçekten katkı sağlıyor bunlar ve toplantıları renklendiriyor, zenginlik sağlıyor, o bakımdan söylüyorum, yoksa bir ağız alışkanlığı diye algılamayın, öyle düşündüğüm için söylüyorum. Sefa başkan buyurun.*

Sefa Taşkın; Sizler tabii akademik yönden tartışıyorsunuz, ama biraz önce dinlediğiniz gibi belediye başkanı arkadaşlarımızın çok somut ve pratik sıkıntıları var. Bu toplantının da bu yönde gelişmesi ve böyle sonuçlar doğurması yararlı olur, diye düşünüyorum. Toplumcu belediyecilik adını verdiğimiz ya da bizim sosyal demokrat belediyecilik dediğimiz, ama 10 kafadan 10 ayrı ses çıkan ya da farklı yorumlara farklı değerlendirmelere yol açan, toplumun yararı, gelişmesi için yerel yöneticilik, belediyecilik nasıl olur?

Bence bunun Anayasası'nı yapmak lazım; CHP'li başkan arkadaşımızın söylediği gibi 10 tanesine sorsanız, ayrı ayrı 10 tane belediyecilik tarifi çıkar, 100 tanesine sorarsanız, belki 80 tane çıkar. Nedir? Yani bir belediye toplu taşımacılık yapacaksa ve bu toplumsal bir hizmetse, CHP'li bir belediye otobüslerle taşır insanları, başka bir belediye de dolmuşlarla taşır, başkaları da at arabaları ile taşır. Toplumun gelişmesi için faydalı olan taşımacılık yöntemi nedir? Sendikalarla ilgili yönetim nedir? Sokaktaki insanla ilgili davranış şekli nedir? Öncelikle teorisini kurmak gerekir.

Bugüne kadar biz bunu yapamadık. 1989 yılında ben de belediye başkanı seçildiğimde, İzmir bölgesinde 22 belediyeydik. Biz bir araya geldiğimizde, hepimiz birbirimizin yüzüne bakıp seçildik, şimdi ne yapacağız, dedik. Önümüzde ne bir deneyim var, ne yazılı bir şey var, bir birikim var ama...

Türkiye'de 1989'dan bu yana çok şeyler değişti; sizler varsınız, sizin de bana sorarsanız çok önemli katkınız vardır, böyle bir anayasanın oluşmasında, böyle kurulların oluşmasında, kuralların oluşmasında yardımcı olmanız gerekir. Bu bizlere de çok yardım sağlar, siyaseten bunları CHP içerisinde yapmak çok zor... Öylesine daha kurumsallaşamadık biz, ne yazık ki... Elbette istiyoruz kurumsallaşmayı ama olmuyor, siyaset çok farklı bir olay, belki ilerde.

Öncelikle ve öncelikle yerel yönetimlerle ilgili, toplumcu deyin adına, isterseniz sosyal demokrat deyin, ben diyorum ki toplumsal gelişmeye yarayan, toplumu geliştiren belediyecilik anlayışı, ne olmalıdır?

Önce bunun anayasası yapılmalıdır, bu anayasanın her soruna, kooperatifçilikten tutun, taşımacılığa kadar her konuda bir cevabı olmalıdır, bu cevaplar tabii ki dogmatik şeyler değildir, tartışılır, konuşulur ve değiştirilebilir ama olmalıdır, 10 ayrı kafadan 10 ayrı ses çıkmamalıdır.

İkincisi eğer böylesine bir teori oluşuyorsa ve yapılıyorsa, bu nasıl uygulanmalıdır? Evet, katılımcılık mı, doğrudan demokrasi mi, yerinden yönetim mi, halkla ilişkiler nasıl olmalı, endüstriyel demokrasi mi, muhtarlar nedir, sosyal propagandalar nedir, bu nasıl uygulanır? Bu konularda artık dünyadaki bilgi birikimi ve Türkiye'deki bilgi birikimi eksik değil, bu konularda somut çıkarsamalar yapıl-

malıdır. Sizler de buna yardımcı olabilirsiniz. Bizler, geçmiş veya şimdiki belediye başkanları, bunları el yordamıyla deneyerek yaptık. Arkadaşımın dediği gibi, bir dönemde edinilen bilgiler diğer dönemde unutulmakta, o kadar birikim ve emek boşa gitmekte, eğer bunlar sağlanabilirse bence birçok soruna cevap verilebilir.

Türkiye'de biz kendi cenahımızı Türkiye'nin ve toplumun gelişmesi yönünde aracı öncü olarak düşünüyoruz. Türkiye'nin gelişmesinde çok büyük katkısı olur diye düşünüyorum. Teori kurulmalı, bu belirlenmeli, bu konuda çalışmalar yapılmalı ve bunların nasıl uygulanacağı konusunda da, yine böylesi çalışmalarla somut durumlar ortaya çıkmalı.

Evet, katılımcılık nasıl olacak? Katılımcılık nedir? Doğrudan demokrasi nasıl olacak? Van'da arkadaşım anlattı neler olduğunu ya da nasıl olacağını, bu konularda çabalar yürütülmeli, evet sizler bu konuların teorisini kurmakla yükümlüsünüz ya da araştırmacılarsınız.

Sevgili Mehmet Başkanın düzenlediği böylesine ortamlar son derece önemli, bunlardan yararlanılmalı ama bizim vaktimiz yok bunların teorisini çıkarmaya… Mehmet Başkan suları kesilen adamla ya da çöpleri dağıtılan insanlarla uğraşıyor şimdi, burada bize ayırdığı vakit son derece önemli, son derece kıymetli ama ne olursa olsun bu yapılmalı, eğer bu yapılmaz ise biz olduğumuz yerde durmaya devam ederiz, yine bir araya geliriz, tatlı tatlı muhabbet ederiz, çiçekleri şöyle mi yapalım, kooperatif mi kuralım… AKP bunu yapıyor, öylesine dikkatli yapıyor ki, bizim uyguladığımız faydalı uygulamaları alıyor, kendisi uyguluyor, o zaman onlar bizden daha akıllı değil herhalde ya da onlar bizden daha akıllı anlamına geliyor bu. Aklımızı ve bilgimizi kullanmak zorundayız, böyle bir güç var elimizde, böyle bir birikim var, en azından bizler varız, üniversiteler var, aydınlık insanlar var ama yol haritası denen şey neyse, bu iyi yerel yöneticilik ya da toplumcu yerel yöneticilik için bunun ana çizgisi çizilmeli teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Çok teşekkür ederiz sizin söylediklerinizde de önemli bu anayasa aslında bir düşünce sistemidir: Belediyeciliğe nasıl yakalaşacağız? Toplumcu belediyecilik nedir?*

Sefa Taşkın; Bizim zamanımızda Bergama'da toplu taşımacılık yapıyorduk, daha sonra başka bir sosyal demokrat belediyeci geldi, DSP'li, kaldırdı. Bunu dolmuşlarla taşıyor, hangisi doğru? Bunu genel kural haline getireceksiniz, bütün arkadaşlarımıza sayın başkanın dediği gibi uygulatacaksınız. Yapamazsanız sayıklarsınız yerinizde

Serhat Salihoğlu; *Sizin yaptığınız toplu taşıma doğru gibi geliyor, Mahmut hocam buyurun.*

Mahmut Güler; Sabırlarınızı zorlayarak birkaç şey söylemek istiyorum. Birinci konu; temsil, daha doğrusu demokrasi bağlamında yerel yönetimlerde temsil, belediyelerde temsildi, tartışma. 1970'li yıllar aslında bize referans olabilir. Bu döneme baktığımızda, yerel meclislerin ağırlıklı olarak esnaf derneklerinin elinde bulunduğu bilinmektedir. Bu dönemdeki belediye başkanlarımız, merkezi yönetimden daha çok, bu esnaf derneklerini, yani meclislerde üye sayılarını devamlı artıran, bu esnaf derneklerini yaşatmıştır. İşte ücretlendirme, taşıma işinin ücretlendirilmesinde falan, diğer meslek örgütlerini saymama gerek yok. Bu dönemi genel olarak incelediğimizde daha fazla siyasetin esnaflaştığı ya da ticarileştiği bir dönem olarak da tanımlamak mümkündür.

Günümüze gelindiğinde, esnaf derneklerinin ağırlığını yavaş yavaş kaybettiğini, onların yerine serbest meslek sahiplerinin, emeklilerin daha fazla bu meclislerde yer aldığı görülmektedir ki, benim incelediğim il genel meclislerinde ve belediye meclislerinde bu tablo ile karşı karşıya bulunmaktayım. Emeklilerin bu son dönemdeki artan ilgisinde, özlük haklarını biraz artırma faktörü yer almış mıdır, onu bilemiyorum tabii, ama netice olarak bu da bir vaka olarak karşımıza çıkmakta. Bunun sonucu olarak, şu soruyu soruyoruz meclislerde; Emekçi bağlamında tartışıyoruz, neden hiç emekçi kesimi temsil edilemiyor? Bu sorunun muhatabı tabii ki siyasal partilerin kendileri olacak, buna siz belediye başkanı olarak belki cevap verebilirsiniz ama daha da ileri gidin, kadın üye niye yok? Var ama tek tük var… Özellikle il genel meclislerinde, kadın üye hemen hemen yok denecek kadar az. Bu mesela önemli bir sorundur. Toplumculuk adına konuşuyorsak, seçmenin %50'sini dışlamış durumdayız. Bunu siyasi partilerin ciddi olarak ki, burada CHP'li belediye başkanları var, kendi aralarında konuşup buna çözüm üretmesi gerekiyor, diye düşünüyorum.

Bir de katılım ve planlama ilişkisi. Argun açtı konuyu ve önemli ölçüde tartışıldı. Planlama konusunda zayıf bir ülkeyiz zaten... 1980'lere kadar bir tek plan tanırdık, o da DPT'nin yaptığı 5 yıllık kalkınma planlarıydı. 1990'lı yıllardan sonra birden bire her taraf plan olmaya başladı. Bir plan hiyerarşisi ortaya çıktı 1/1000, 1/50 000, bölge planları, revize planlar, neyse stratejik plana kadar indi... Bu planlardan hangisi bizi daha çok bağlıyor, o da ayrı bir tartışma konusu. Her ne olursa olsun sonuç itibariyle liberal devlet anlayışının bir parçası olduğunu unutmamak gerekiyor. Ama nüfusu 50 bini aşmış kentlerde stratejik plan yapma zorunluluğu getirildi. Bu liberal politikanın bir aracı olarak bundan kaçış yoksa bundan nasıl faydalanabiliriz, buna kafa yormamız lazım bence. Bu bir zorunluluk ve yapılması da gerekiyor. Ben stratejik planın içeriğini incelediğimde toplumcu anlayışa aykırı herhangi bir düzenleme ya da yasaklama olduğunu görmedim. Eğer siz stratejik planı toplumcu anlayışla yapmak istiyorsanız, buna aykırı bir şey yok. DPT'nin stratejik planlama yönergesi buna aykırı değil, dolayısıyla bizim burada bu liberal aracı toplumculuk lehine çevirecek bir takım düzenlemeler yaparak bunu lehimize çevirme şansımız tabi ki var; bununla ilgili bir kısıtlama da yoktur.

Son olarak, UNESCO başvurusunun zaten bilimsel temelli olması gerekiyor, eğer olmazsa UNESCO bunu dünya listesine almıyor zaten. Bu yeni düzenlemeyle Türkiye'de Selimiye Camii ve Külliyesi UNESCO dünya mirası listesine alındı, artık bu tek bir eser bağlamında değil bir eserin etkileşim alanı ile birlikte planlanıyor ve dolayısıyla bu etkileşim sahası içerisinde yer alan her kesimin de, halkın da yer aldığı bir katılım modeli... Kamu kurumları var, belediyeler var, sivil toplum örgütleri de var, halk var... Dolayısıyla bu yönetim tam anlamıyla oluşturulmadığı takdirde bütün katmanları katmadığınız takdirde zaten UNESCO dünya mirası listesine almayacak. Alınmış olsa dahi bu katılım modeli, alan yönetimi modeli düzgün işlemediği takdirde onu çıkarma yetkisine de sahip, böyle bir disiplin getirilmiş durumda. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**: Biz teşekkür ederiz Mahmut hocam. Mesela sen yapabilir misin? Stratejik planı toplumcu belediyecik planına çevirebilir miyiz? Stratejik planı toplumcu belediyeciliğin aracına dönüştürebilir miyiz?*

Mahmut Güler; Şöyle bir açıklama getireyim; Ben Edirne belediyesinin stratejik planlama yapma sürecinde yer aldım. Orada şunu gördüm; bugüne kadar daire başkanlarının üçü bir araya gelip kendi aralarında bir istişarede bile bulunmamışlar. En azından bu plan bağlamında 10–15 tane daire başkanı bir araya geldi, araştırmadan sorumlu daire başkanının, en yakın daire başkanının yaptıklarından habersiz olduğunu gördük. Mesela bu da bir etkileşimdir aslında. Karara katma konusunda, belki biz hep halkı karara katmayı konuşuyoruz, ama kurumda çalışanların da kararlara katılması, bu anlamda stratejik plan çalışmasında plana katılmış olması da bir katılımcılık değil midir? O bağlamda söyledim.

***Serhat Salihoğlu**: Bunu da yarın sabah görüşürüz. Çözemediğimiz her şeyi yarın sabaha atıyoruz. Konuşmak isteyen arkadaşlarımız işaret buyururlarsa, bir planlama yaparız. Başkan Bey ve Dursun Bey var, önce Başkana verelim sözü, buyurun.*

Mustafa Başkafa (Bekilli Belediye Başkanı); 1943 doğumluyum, bürokrasiden geldim, şu anda da küçük bir beldenin belediye başkanıyım. Bu 3,5 senelik siyasi ortamda edindiğim bir konu var, biraz önce belediye başkanı arkadaşlarım haklı olarak karamsarlık belirten, yapamadıklarını belirten ifadeler kullandı. Daha önce belediye başkanlığı yapmış arkadaşım gayet güzel şeyler söyledi. Çok teşekkür ederim, çok genç bir belediye başkanı arkadaşım var, eski belediye başkanı arkadaşımız da bu toplantıda bulunuyor. Bunlar olumlu yönleri, ama üzüldüğüm şey şu büyükşehir belediye başkanlarıyla görüştüm, büyük ilçe belediye başkanlarıyla görüştüm, hep bir karamsarlık girmiş içimize.

Eskişehir'e gidiyorum; hoca diyor ki, benim de gücüm bu kadar. İzmir'e geliyorum; Aziz Beyle görüşüyorum, benim ki de bu kadar diyor. Ben de 3500 nüfuslu bir ilçenin belediye başkanıyım. O zaman diyorum ki, bu adamların yaptırım güçleri yok, benim o zaman hiç olmaması lazım, o nüfus oranına vurduğunuz zaman.

Parti teşkilatına geldiğiniz zaman, biraz önce arkadaşlarımız bahsetti, bu parti biz olmayı öğrenememiş, benlik var, benim bir kere, sensin de sen kimsin, bu hiçbir zaman sorulmamış. Ben genel başkan yardımcılarına söyledim bunu, genel sekretere söyledim bunu, niye atamadık? Ben politikacı değilim, memurluktan gelen bir kişiyim, hala bunu atamamışız. Bir ilçede ilçe başkanıyla belediye

başkanı tüzük gereği beraber çalışırlar, herhalde öyledir, üç sene oldu, ben belediye başkanıyım. Benim ilçe başkanım bir gün gelip de bana ilçe hakkında bir öneride bulunmadı. Getirdiği öneriler çok basit. Peki, ne biçim örgüt bu? İlçe başkanı beraber olmuyor, öteki beraber olmuyor, toplumcu belediyecilik anlayışıyla nasıl bir toplumcu belediyecilik yapacağız? Sizler bu işin yetkililerisiniz. Ben de öğrenmek istiyorum. Bu anlattığım çerçeve içerisinde, nasıl bir toplumcu belediyecilik beklersiniz, nasıl yaparız? Ben bulamıyorum çözümü, öteki benim, beriki benim diyor. Genel Başkana gidiyorum, o da benim diyor, peki ne olacak, çözüm nedir?

Ben 68'liyim, değişimciyim, eğitimciyim, gelişimciyim. Bunları yapalım diyoruz, ama hiçbir şey yok. Dayanışma yok, belediye başkanları arasında ilişki yok, sevgi yok, en kötü tarafı bu. Bu tür çalışmalar sevgi üzerine kurulur. Bu sevgiyi oluşturamamışız biz... Neden yapamamışız? Nerede kaybımız var? Neden? Biraz önce başkan da söyledi, AKP'li bizden daha mı üstün? Niye biz bunu beceremedik? Bu yaşıma kadar biz olamadık, neden mi, çünkü ben diyoruz. Ben olduğu müddetçe de bu işler yürümez. Üzüldüğüm taraf bu. Karamsar da değilim, çalışacağız; daha genç arkadaşlarımız da var. Bugün 500 belediyeye ulaşır mıyız, ulaşamaz mıyız? Bilmiyorum, belki iktidar olma şansımız olmaz, ama en azından korkudan kurtulacağız. Bir kaymakam geliyor, Cuma namazını takip ediyor, vakit namazını takip ediyor, tamam ben de Müslüman'ım, ama onun görevi bu değil ki. İlçeyle ilgili bir çalışma yapıyor mu? Hayır, koordinasyon kurulu toplantısına gidiyoruz. Kaymakamdan çıt yok, belediye başkanı anlatıyor. Ne yapmamız gerekir? O zaman beraber olmamız lazım, birlik olmamız lazım. Ben Bergama'yı bilmezdim, yoldan geçerdim, ama bugün, genç pırlanta gibi bir belediye başkanı arkadaşımız var, böyle bir toplantı düzenlemiş. Bir ara kısa bir süre için aranızdan ayrıldım ama yine de bir şeyleri paylaşmamız lazım. Partide göremedim, belediye başkanları arasında da göremedim, zaten çalıştığımız yerlerde görüyoruz. Sabah en erken kalkan belediye başkanıdır ve herkesle görüşür. Bu toplantıda çok hoşuma giden bir şeyi paylaşmak istiyorum aynı beldenin eski belediye başkanı da gelmiş ve böyle güzel bir toplantıda görüşlerini ifade ediyor. Çok güzel hoşuma gitti, kendilerini tebrik ediyorum. Kusura bakmayın kafanızı şişirdim, bunları da söylemezsem patlardım herhalde. Bugün de kandil gecesiymiş, kandiliniz kutlu olsun, ben nasıl olsa rakımı da içeceğim, teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkür ederiz başkan, zevkle dinledik, kafamız da şişmedi, Dursun Bey buyurun.*

Ahmet Dursun Yılmaz; Kısaca söyleyeyim; 1580 sayılı Belediye Yasası çok ciddi ölçüde kent ekonomisi planlamasını belediyelere veriyordu. Yeni yasanın bu anlamda böyle bir yetkisi yok. Yani 1580'in vermiş olduğu yetkilerin birçoğu tırpanlanmış durumda. 1580'in özellikle tanzim satışlarla ilgili yetkileri çok güçlüydü. Bunun yerine ben belediyelerin ortak olması ve örgütlenme açısından tüketim kooperatiflerini önermiştim. Aynı şekilde Küçükköy Belediye Başkanımız sorduğu için söylüyorum, mutlaka bence tüketim kooperatifleri olmak zorunda, çünkü eski tanzim satışların yerini bunların alması lazım. Ama tabii bunun 1580'in ışığındaki gibi yürüyemeyeceği de açık, önünde büyük süpermarketçik ve esnaf kesiminin market ve bakkalları var. Bunlara karşı önlemlerle beraber çözmek gerekir. Benim yaptığım çalışmada önerilerim vardı, kooperatif ortaklarının sermayeye katılımı, karar mekanizmalarına katılım açısından. Bunları uzatmak istemiyorum, bunlar işin ayrıntısı. Ama mutlaka tüketim kooperatifi olmalıdır, diye düşünüyorum.

Diğer bir boyutu da, Mahmut hocaya katkısı olsun diye söylüyorum, belediye meclislerinden esnafların çıkmasının nedeni, şoför esnafının, fırıncı esnafının çıkmasının nedeni, 507 sayılı esnaf kanununda tarife alma yetkisinin belediyelerin elinden alınarak esnaf örgütlerine geçmesi nedeniyledir. Artık orada esnafların belediye meclis üyeliğine ihtiyacı kalmamıştır. Belediye meclis kararı veya encümen kararına ihtiyacı kalmamıştır, gerek duymadıkları için meclislere girmemişlerdir. Küçükköy Belediyesi için daha önce de söylemiştim, çiçek yetiştirme ile ilgili bir küçük esnaf kooperatifi kurulabilir, bu öneri üzerinde tekrar görüşebiliriz. Farklı şeyler de olabilir, ama bu bir değerlendirme konusudur, teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Teşekkür ederiz. Şimdi Sonay'a vereceğim sözü, ondan sonra Can hoca toparlayacak. Turhan Bey AVM'leri gündeme getirdi. AVM'ler büyük kentlerde insanların tatil günlerinde zaman geçirdikleri yerler haline dönüştü, dolayısıyla belediyelerin yurttaşların zaman geçirecekleri yerleri de bir şekilde gündemlerine alması gerekir, yurttaşların birlikte zaman geçirecekleri yerleri oluşturmak da belediyelerin görevlerinden olması gerekir, diye düşünebiliriz. Peki, buyurun Sonay hocam.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Sabahtan beri dinlediklerimden bir noktayı öne çekmek istiyorum. Belki birkaç gün daha tartışsak birkaç nokta daha çıkardı. Türkiye için konuştuğumuzda, öyle görünüyor ki, dayanışma dışında, toplumcu belediyeciliği sürdürme ve yeniden inşa etmenin başkaca dayanağı yok. Çünkü, toplumcu belediyecilik tarihine baktığımız zaman, çok güçlü bir sendikal mücadele ya da muhalefetle birlikte var oluyor, zaten olmayan yerde de çöküyor, zaten geriliyor. Türkiye'de böyle bir şey yok. Serhat Bey söyledi, son derece de zayıflayan bir sendikal örgütlenmeden söz edebiliriz. Latin Amerika'da farklı deneyimler var, ama orada da yine biliyorsunuz, gerilla desteğiyle yürüyor diyebiliriz, Meksika'daki Sabataistler gibi. Dolayısıyla toplumcu belediyeciliğin arkasında onu örgütleyen, ona destek veren, onu güçlü kılan başka bir güç var. Yine benim gözlemim, Hindistan gibi yerlerde de, çok çok yoksul, hakikaten üstüne giyecek bir kıyafet almaya bile gücü olmayan en yoksulların, yani ayakta kalmayı başaramayan insanların oluşturduğu bir destekle toplumcu belediyecilik örneklerini görüyoruz.

Türkiye bunlardan hiç birine uymuyor, benim gördüğüm kadarıyla. Ne olacak? Tek bir şey çıkıyor, belediye başkanlarının da katıldığı ve ilk kez katıldığım böyle ortak bir toplantıda, herkesin farkında olduğu, dayanışma dışında çok fazla bir şey araç kalmıyor. Bunu inşa etmek lazım, tabii bu nasıl inşa edilecek sorusuna, şu anda ben buna yanıt veremem, ama bunu gördüğümü belirtmek istedim.

İkincisi, özellikle yerel yönetimlerdeki temsil sistemi Türkiye'de çok çarpıktır. İl özel idaresindeki temsilden söz etti Argun, katılım falan demek çok zordur, %5 barajı var, Trabzon'da aynı il genel meclisini inceliyordum, çoğunluk sayı olarak AKP'de olduğu için, öbür partilerin grupları bile yok, o derecede sayısal bir ağırlık var. Zannediyorsunuz ki AKP'li İl Genel Meclisi üyeleri kendi başkanlarını seçiyor, öyle değil, yani Trabzon AKP İl Başkanın doğrudan, neredeyse il genel meclisi başkanını, atama usulüyle diyebileceğimiz bir yöntemle atadığını görüyoruz. Orada katılım mekanizması, en baştan izlenmesi, takip edilmesi gereken bir şey. Halkın seçtiği demek de zor, zaten adaylık süreci çok şaibeli, adayları seçildikten sonra da söz hakkı il genel meclisi üyelerinde değil, onu çok rahatlıkla ifade edebilirim. O kadar ilginç bir durum var ki, partiyle özdeşleşmiş durumda, kamu örgütlenmesiyle iç içe geçmiş durumda. Sorun katılımda değil, sadece o mekanizmada da sorun var, katılım var gibi görünüyor, ama

orada işlemiyor kararlar, orada alınmıyor diyebilirim, incelediğim il özel idarelerinin geneli için bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Teşekkür ediyorum, zannediyorum Can hoca bir değerlendirme yapacak.

Can Hamamcı; Şimdi, her konuştuğumuz noktayı özetlemeye çalışsak, içinden çıkamayız. Bunlar iyice belleğimize yerleşti herhalde. Başka noktadan hareketle yerel yönetimler, işte belediyeler, o kentte, kentsel siyaseti yürüten temel orada. Yerel iktidar dersek, sanki ülke iktidarından bir pay alıyormuş ve onun dışında bir yaptırım gücü varmış gibi algılanır, bu öyle değil, çünkü yerel yönetimler de ülkedeki hakim iktidarın içinde bu sınıf iktidarıdır, sadece onun bağlantıları olan onun izinde yürüyen bir sınıfındır.

Genelde neoliberalizm her tarafta egemen… Bir yerde, hiçbir neoliberal uygulama yok, biz bunun dışına çıktık diyemezsiniz. Çünkü o iktidar formasyonunda hepsi bir arada bulunacak. Onun içinde neler yapabilirizi konuşuyoruz. Böyle yerel bir bağımsız özerklik olmayacağına göre hepimiz o sistem içinde çözümlemeye çalışacağız. Hatta dendi ki, Türkiye'de sosyal devlet yok ki, biz toplumsal belediyecilik yapalım. Şimdi bir ölçüde doğru olsa da çokta değil. Özellikle 1960'ların sonlarına doğru 70'li yıllara sarkan süreçte İtalya, Fransa ve daha sonra da Almanya'da gündemde olan bir toplumsal belediyecilik var. Sosyalist ve komünist partiler bayağı revaçtaydı. Onların içinde en ünlülerinden biri de Bolonya Belediye Başkanı Zangelli'dir. O dedi ki, bir çoğulcu toplumda, belediyede halkın egemenliğini kanıtlayabiliriz dedi, böyle yola çıktı, böyle aldı Bolonya'yı ve uzun yıllar sürdürdü.

Burada neyi söylemek istiyorum, toplumcu belediyeciliği çeşitli şekillerde tarif ettik, bir başka şekilde de tarif edebiliriz. Halkın kendini kendi belediyesinde zannettiği, o kentte hakikaten kendi belediyesinde kendisi gibi yaşadığı, orada söz sahibi olduğuna inandığı bir belediye kurmak gerekiyor. Halk bir defa tamam burası benim belediyem diyecek, onun parçası olduğuna inanacak. Toplumcu belediye nedir? Halkın belediyesidir, halktan yana bir belediyedir, halkın kendisini ifade ettiği, benimdir dediği, bir belediyedir. Yoksa dışarıdan biz senin için şunu yaparız, bunu yaparız, onu kentin dışına çıkaran bir politika gütmek değil.

Hangi politikalarla buna varabiliriz? Kentsel siyaseti üç eksende toplamayı ben daha uygun görüyorum.

Bunlardan bir tanesi toplu tüketim ya da kolektif tüketim araçlarıdır. Bunların aslında çoğunluğu belediye tarafından üretilen kentsel mal ve hizmetlerdir. Bunların üretildiği halka sunulduğu politika ancak bizim toplumcu olduğumuzu halktan yana olduğumuzu kanıtlayabilir. Bu toplu taşıma ile olabilir, altyapı hizmetleriyle olabilir; bunların hepsi orada herkesin toplu olarak tükettiği kentsel hizmetlerdir. Şimdi bunların 1580'le beraber, o zamanki iktisat politikalarıyla beraber belediye tarafından üretilmesi, dağıtılması öngörülüyordu. Şimdi yapar, yaptırır gibi neoliberal politikalarla, hatta bazıları özelleştirildi zaten, bunları tekrar geri almadan böyle bir politika uygulayamazsınız. Bu belediyeleştirme hareketi 1900'lerin başında İngiltere'de dahil olmak üzere Avrupa'da yürürlükteydi, çünkü bu liberalizmin ilk kuşatma dalgası 1800'lü yıllarda kentsel kamu hizmetlerinde oldu, şirketler eliyle yürütüldü, tekelleşme oldu. Daha sonra halk bunlara ulaşamadı, sosyal ayaklanmalar başlayınca da hepsi belediyeleştirildi. 100 yıl sonra tekrar özelleştiriliyor, ne olacak bunlar, bilemiyoruz. Metin hoca içime su serpti; şimdi tekrar bunların kamuya mal edilmesi gündeme gelebilir. Toplu tüketim araçlarının halka nasıl sunulacağı önemli, demek ki öncelikli nokta bu…

İkincisi, emeğin yeniden üretim süreci, kentteki emeğin yeniden üretimi derken, şunu söylüyorum; Emeğin eğitim, sağlık, kültür, spor gibi hizmetlerle tekrar sağlıklı olarak özellikle beden ve ruh sağlığı yerinde olarak tekrar sektöre katılabilmesi, onların toplumsal kültürel hakların yerine getirilmesidir. Serhat gayet güzel söyledi, AVM'lerin yerini alacak başka bir şey, emeğin yeniden üretilmesi için bir mekan, çünkü seçenek bu kaldı büyükşehirlerde. Eskiden Gölbaşına giderlerdi insanlar, artık gidemiyorlar. Ama AVM açılırsa giderler. Çünkü insanların kalıplarını değiştiriyorlar artık.

Bir de bunun yanı sıra kentsel toplumsal hareketler dediğimiz hareketler vardır ki, bunlar kentteki sıkıntıları da gösterir. Sabah oturumunda dedik ki, toplumcu belediyeler çevreye duyarlıdır ve Türkiye'deki kentsel, toplumsal hareketler tarihine baktığınız vakit aslında Bakırçay Belediyeler Birliği'nin, Aliağa'nın organize ettiği çevreci hareketler temel örneklerdir. Kentsel, toplumsal hareketlerin standartları da bunlardır. Kentsel, toplumsal hareketleri iyi izleyip ona göre halkın tepkisini ölçmek gerekir, çevre konusunda olabilir, başka konularda olabilir. Bu noktalar içi doldurulacak, çalışmalar yapılacak noktalar olabilir.

Bir başka noktaya değinmek istiyorum, kısaca stratejik plandan bahsettik vs. doğru bunların hepsi gerekli, yalnız bir şeyi unutmamak lazım, fiziki planlamayı ne ile yapabiliriz? Fiziki planlamaya halkın katılımı çok önemli.

***Serhat Salihoğlu**: Yarın sabah görüşmek üzere bugünkü toplantıyı bitiriyorum, bugünkü toplantı çok verimli geçti, herkesi teşekkürler arkadaşlar.*

TÜRKİYE'DE YEREL HİZMET BİÇİMLERİ: TOPLUMCU BELEDİYECİLİĞİN OLANAKLARI VE SINIRLARI (İDARİ, SİYASAL BOYUTLARI)

***Serhat Salihoğlu;** Günaydın arkadaşlar, bu oturumda, Türkiye'de yerel hizmet biçimleri, toplumcu belediyeciliğin olanakları ve sınırlılıkları olarak önceden belirlenmiş bir programımız var. Amacımız şuydu; toplumcu belediyecilik düşüncesini uygulamanın kimi engelleri var, hatta bu engeller, bugün neredeyse bu toplumcu belediyecilik düşüncesini imkansızlaştırıyor, gibi görünüyor. Ancak dün Can hocam da konuya değindi, bu böyle olmakla birlikte tam da böyle değil, hatta İtalya'dan bir belediye başkanının öyküsünü aktardı bize. O belediye başkanı da çoğulcu toplumda halkın iktidar olduğunu gösterebiliriz demiş. Dolayısıyla, bu örnek bugünkü koşullarda ne kadar zor olursa olsun toplumcu belediyeciliği uygulamak gene de imkansız değil, düşüncesini bize sunuyor. Buna benzer başka örnekler de var. Zaten kapitalist bir toplumda toplumcu belediyecilik yapmak, bu düşünceyi uygulamaya çalışmak başlı başına çok zorlu bir mücadele. Hatta Metin hocanın dünkü kısa sunuşunda ifade ettiği çerçevede düşünürsek, toplumcu belediyecilik nedir, derken, biz belediye sosyalizmini de kastediyoruz aslında bunları söylerken; çünkü hep toplumsal çıkarları öne alan bir belediyecilik akımını geliştirmeye çalışıyoruz.*

Tüm bu çerçevede bizi en çok zorlayan konuları tasnif ettik, sıraladık, karşımıza birkaç tane konu çıktı. Toplumcu belediyeciliği sınırlayan konular, mesela bugünkü belediyecilik düzeni, piyasacı bir belediyecilik, bütün belediye hizmetlerinin piyasa tarafından yapılmasını öngören, ona göre şekillenmiş, mevzuat ona göre kurulmuş, bu önemli

bir engel toplumcu belediyecilik açısından… Bununla ilgili bu ihale düzeni vs. üzerine konuşacağız. İkincisi imar planlama diye bir konu açmıştık, yönetim planlaması konusunda. Dün hem Mahmut hoca, hem Argun hoca bununla ilgili düşüncelerini ortaya koydular. O konuda bir başlığımız var. Çevre koruma konusunda bir arkadaşımız gelecekti. Biz o başlığı açtık, Gazi Üniversitesi'nde yardımcı doçent Süheyla Suzan Alıca hocamız gelecekti, çok iyi olacaktı o gelseydi, fakat hem kendi hem de eşinin hastalığı nedeniyle maalesef iptal etmek zorunda kaldık. Ama bu konuyla ilgili olarak ortaya çıkacak soruları bize ilettiğiniz takdirde bunu biz bilahare yanıtlayabiliriz, Süheyla hoca ve birkaç arkadaşımız vasıtasıyla. Dünden bugüne bıraktığımız bir konu ile başlayalım, dün giriş yapmıştı Metin hoca, o girişi geliştirip onun üzerine biraz konuşalım, sonra diğer konularımıza geçeceğiz.

Metin Özuğurlu; Teşekkür ederim. Belediye bünyesinde bir araştırma ofisinin tesisi, kalıcı bir araştırma birimi oluşturulmasıdır konumuz. Onun öncesinde, bugünün ana gündemine ilişkin olarak şunu söyleyeyim, toplumcu belediyeciliğin olanak ve kısıtları meselesini tartıştığımız konjonktürde, gerçekten toplumcu belediyecilik anlamında, olanaklardan çok kısıtların olduğu bir konjonktürü yaşıyoruz. Fakat tersinden düşündüğümüzde, piyasa dostu belediyecilik ve onu da aşan bir şekilde şirket gibi belediyecilik anlayışının da mevcut belediyecilik anlayışının da belediyenin doğasıyla, modern belediyecilik olgusunun naturasıyla, doğasıyla derin bir çelişki içerisine girdiği de bir gerçektir. Gerçekleşmesi ve kalıcılaşması imkan dahilinde bulunmayan ve gerçekleşmesi mümkün olduğunda modern belediyeciliğin ancak tasfiyesinin gerçekleştirilmesi anlamını taşıyan belediyecilik anlayışı, bugün bizi kuşatan, bize soluk aldırmayan tarzda varlığını hissettiren bu neoliberal belediyecilik anlayışıdır, bunu vurgulamak lazım. Kendi pozisyonumuzun olanak ve kısıtlarını tartışırken, gerçeklik ve somutta bugün ana akım konumunda olan belediyecilik yaklaşımının da esasen geleceği temsil etmediğini, hatırda tutmak önemlidir diye, düşünüyorum.

YAYED olarak toplumcu belediyecilik anlayışı içerisinde çalışmalarını sürdüren belediyelere önerimiz şudur; kendi bünyelerinde bir araştırma biriminin kurulması ve bunun süreklilik kazanması konusunda teknik destek vaat edilmesidir. Amaç burada şudur; Yerel hizmetlerin ve kentin sistemli ve düzenlilik arz eden bilgisinin üretilmesi. Yerel hizmetler konusunda ve kent hakkında sistemli ve

düzenlilik arz eden bir veri seti tesis etmek, böyle bir birim kurmak suretiyle ve bu veri seti üzerinden de sistematik bir bilgi oluşumu gerçekleştirmek. Araştırma meselesinin üç ana aşaması vardır, çok ana hatlarıyla söylüyorum, planlamadır, saha uygulaması ve analiz ve raporlamadır üç temel aşama. Bu amacı sözü edilen aşamalarla gerçekleştirmek bakımından gerekli unsurlar aslında minimum maliyet arz eden unsurlardır. Söz konusu böyle uzmanlık konusu bilgi olunca insanın gözünde büyüyor ve özellikle araştırma gibi bir mesele olunca, araştırma sonuçlarında geleceği bilme ihtimali olan, geleceğin bilgisini elinde tutan bir güç atfedildiği içinde insanlar kendilerinin dışında çok uzak bir mesele olarak bakıyorlar. Bu böyle değil, bilgisayar kullanabilen, gelişmeye açık, okuduğunu anlayan, optimum düzeyde de üç elemanın belediye bünyesinde mevcut olması böyle bir birimin belediye bünyesinde kurulması için gerekli koşuldur. En başında belediyenin bu birimin kurulmasında irade göstermesi ön koşuldur. Bu iradeyi takiben, biraz önce söylediğim nitelikte personelin varlığı, burada personelin formasyonuna ilişkin özel bir sınırlama yapmıyorum. Ama sosyolog olursa sosyolog istihdamına katkı bakımından iyi olabilir, ama şart değil. Sosyal bilimci de olabilir, mühendislikten de gelebilir, kendisini geliştirmeye açık gören personel de yeterli diye düşünüyorum. Ondan sonra bir tane bilgisayar gerekli, ama olabiliyorsa 2–3 olabilir. Özellikle veri giriş aşamasında bu bilgisayar sayısı 5 ve üzerine çıkabilirse zaman faktörü araştırma lehine dönüşür, iyi olur. Bağımsız çalışılabilecek bir ofis, anketlerin tutulmasını gerçekleştirebilecek olanağa sahip olması, arşiv yapılabilecek bir mekanın olması, gene bu gerekli koşullar içerisindedir. Ve saha çalışması sırasında belli bir sayıda 5–10–15 kişi örneklemin büyüklüğüne bağlı olarak, düzgün anket yapabilecek bir ekibin varlığı da belediye sınırları içerisinde gerekli koşullar içerisinde sayılır. Böyle bir birimin kurulması için bu saydıklarım yeterlidir. Bunun gerekçeleri de şöyle ifade edilebilir; Bir kere şunu görmek lazım, ben kendim de yaşadım, gerçekleşti, araştırma alanına ilişkin teknolojik bilginin gelişim seviyesi bu alandaki araştırmacının bilgisini değersizleştirdi. Her alanda olan şey, tıpta olduğu gibi burada da oldu, yani istatistik bilmenize gerek yok, sadece hangi değişken türüyle hangi analizleri yapabileceğinize karar verebiliyorsanız ve bilgisayarın ortaya çıkardığı tabloyu okuyabiliyorsanız, bunun yeterli olduğu bir hale geldi. Hatta öyle ki bilgisayar programları hiç bilmediğiniz bir analizi bile kendi belleğindeki bir yardım programı

ile size okuyor. Yani bunu interaktif hale getirseler, bu işin en zor tarafı gibi gözüken sonuç okuma, outlook okuma, çıktıyı okuma meselesi ile bizim alan iyice değersizleşecek; onun için istatistikçilerin en büyük bedduası şudur, bir gün bu teknoloji çökecek ve siz bütün bu sosyal bilimciler bize ihtiyaç duymayanlar, basit aritmetik işlemi bile yapamaz durumda olacaksınız ve bize muhtaç olacaksınız. Haklılar tabi aslında ama bu da bir gerçek.

Böyle bir girişimin en önemli alanlarından birisi de budur, bu alanın bilgisi de teknoloji tarafından soğurulmuştur ve sözü edilen değersizleştirme de bunun yaygınlaşmasının da koşuludur, paradoks olarak oluşturmuştur.

İkincisi, sosyal araştırma meselesi bir bilimsel bilgi boyutu güçlü olmakla birlikte aynı zamanda bir zanaat, deneyim işidir. Gerçekten de bu böyle söylenir yani kafayı duvarlara vurarak öğrenme, zanaat boyutunda bunu ders kitapları da yazar, boyutu güçlüdür. Dolayısıyla böyle bir birimin tesisinin ikinci rasyonalitesi de budur. Böyle bir yapı tesis edilir, işin bilimsel bilgi aktarılmasını garanti eden bir teknik destekle cevval bir personel bileşimi bir araya geldiğinde deneyim süreç içerisinde son derece amaca uygun bir yapının oluşması olasıdır.

Üçüncü önemli gerekçe, rasyonalite de şöyle ifade edilebilir ki, burada en büyük husus toplumsal mekana ilişkin sistemli bir bilginin üretiliyor olması. Böyle bir bilgi ve veri setinin mevcut olması o toplumsal mekan hakkında yapılacak yeni araştırmaları da teşvik eder. Bir Bergama kaynakçası olsa diyelim, belki de vardır bilmiyorum, Bergama üzerine yazılan farklı disiplinlerde makaleleri, kitapları hatta açıklamalı bir bibliyografyası olsa bu çok rahat erişilebilir bilgi olsa, araştırmacı, tez konusu arayan birisi, alan seçiminde literatürün var olması nedeniyle, rahatlıkla burada Bergama'yı tercih edecektir.

Sistematik bilginin olması o yöre hakkında yeni araştırmaları da teşvik edecektir. Bunun çok yönlü yararları vardır. İki temel fonksiyonu olabilir, böyle bir birimin ilki survey dediğimiz nicel araştırma yöntemini kullanır, alan taraması olarak Türkçeleştirebiliriz, seçim anketleri buna dahil, müşteri memnuniyetleri bizim konumuz söz konusu olduğunda, hemşeri tutumu, hemşeri eğilimleri yani yurttaşın belediye hizmetlerine dönük tutum ve davranışları meselesi ola-

bilir. İkincisi de nitel araştırmalar olabilir. Bu daha böyle bir birim yerleşiklik kazandıktan sonra, bir süre geçtikten sonra nitel çalışmalar gündeme gelir, çünkü nitel araştırmalarda bilimsel bilgi düzeyi, seviyesi çok daha fazla talep edilir, teknoloji değersizleştirmedi işin bu kısmını.

Burada iki tür çalışma olabilir; bir betimleyici, iki siyasa yönelimleri çalışabilir bu birim... Betimleme yani mevcut durumun ortaya konmasına yönelik çalışma hemen yapılabilir ve bu uygun olandır. Siyasa yönelimli araştırmalar ise o da belli bir aşama kat edildikten sonra devreye girebilir. Bunun avantajları dezavantajları nedir, hususunda da bir kaç saptama yapmak anlamlı olabilir, bunun üzerine düşülürken. Bir kere hizmetlerin etkinliği konusunda durum saptaması yapmak ve eğilimi belirlemek, böyle bir süreklilik arz eden bir araştırma biriminin mevcudiyeti ile olanaklı hale gelir. Bu olumlu yanı ama olumsuz addedilebilecek ya da zayıf yanı da şu olabilir, Belediyenin hizmet birimleri bu araştırmalar neticesiyle bu araştırmalarla kendisinin bir teste tabi tutulduğunu sanarak bir direnç geliştirebilir. Belediyede çalışma ahengini bozan bir durum ortaya çıkabilir. Bu mesele düzgün ele alınamazsa iç uyumu olumsuz etkileyebilir. Yurttaş eğilimlerinin düzenli ve sistemli saptanması doğru, bunu sağlar, ama bu seçmenin, yurttaşın nabzını tutmak şeklinde de olan parti örgütlerini de rahatsız edebilir, biz daha iyi biliyoruz, bu araştırma ne oluyor falan, yani rakip olarak algılayabilir, bu problemin de çözülmesi gerekir.

Mali bir tasarruf olacağı çok açıktır. Çünkü genelde belediyeler seçim dönemleri yaklaştığı zaman bu tür çalışmaları yapıyorlar, ya da bütçeleri olanaklı olmadığı için yapamıyorlar, istemelerine rağmen. Bu bakımdan bir tasarruf evet ama aynı zamanda böyle bir birimin şöyle bir olumsuzluğu da olabilir, o bölgedeki araştırma piyasası tarafından rakip addedilebilir. Araştırma şirketleri vardır bu işi yapan, bilim insanları vardır, bunlar kendilerinin dışlandıkları gibi bir kanıya kapılıp bunu olumsuzlamak yönünde bir tutum içerisine girebilirler. Bunun etkileri şöyle olabilir; en önemli husus bu, böyle bir birimin üreteceği bilgi kamuoyu oluşturmaya dönük, etkileri sınırlı bir bilgidir, oysa araştırma şirketleriyle belediyelerin işbirliği daha çok bu kamuoyu yoklaması işi, kamuoyu oluşturma işi olarak da işlev gördüğü için işin hep o kısmı düşünülerek yapılır. Dolayısıyla kamuoyu oluşturma meselesi bu birimin işi olmaz, olmamalıdır

zaten. Belediyenin yaptığı şeyle biz % kaçız demesi zaten kamu hukukunda inandırıcılığı da olmaz. Tamamen kamuoyuna araştırma bilgisinin kendisi olarak değil de bundan çıkan, buna dayalı siyasaların sonuçları olarak kamuoyunda etkisini hissettireceği bir birim olarak düşünülebilir. Böyle bir problemin de varlığı hatırda tutulmalı. Böyle bir girişim yapılırken, araştırmacı belediye bünyesi içerisinde yetişir, doğrudur ama cidden bilgi önemli olduğu için, bu bilginin gücü ile sarhoş hale gelmiş personel de yetişmiş olabilir, böyle bir risk de var. Bu işin bilgisine sahip olmak bu birimin başındaki arkadaşların, personelin başını döndürebilir. Vatandaşla doğrudan iletişim kurulur. Sistemli ve düzenli bir şekilde, bu olumlu bir yan ve aynı zamanda vatandaş taleplerinin karşılanması, çünkü orada bir sürü talep dile getirilecektir, bu doğrudan iletişim yoluyla kurulan bağlantı taleplerin karşılanması şeklindeki bir algının doğmasına da neden olabilir. Böyle bir riski de kendi içinde barındırıyor; bu liste artırılabilir, detaylandırılabilir ama sanıyorum şimdilik burada kesmek uygun olabilir. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Hocam sağ olun, hakikaten beni etkiledi bu sunuş, daha öncesini bilmeme rağmen… Toplumcu belediyecilik iddiasında olan belediyelerimiz için bence çok büyük bir olanak. Belediye içerisinde bir araştırma merkezi veya birimi diyebiliriz, ismi ne olursa olsun, ama toplumsal beklentileri ortaya çıkarmak, dün Hasan Bülent başkan söylemişti, kültürel birliğin sağlanması konusunda eksikleri saptayıp onların üzerine gitmek, toplumsal bütünlüğü sağlamak bakımından. Bunu bir YAYED etkinliği olarak düşünüyoruz, belediyelere bu konuda elimizden gelen bütün katkıyı sunuyoruz. Ama bununla ilgili olarak konuşmak isteyen arkadaşımız varsa, onlara da bir söz vermek isterim.*

İlyas Osmanağaoğlu; Şimdi Metin hocayı dinledik. Buradaki asıl konu yaşanan çevredeki bilgilerin, verilerin olması. Bu konuda zaten mevzuatımızda da hüküm var. Son yıllarda çok duyuyoruz, kent bilgi sistemleri, bu da farklı biçimlerde kullanılıyor, coğrafi bilgi sistemleri, çeşitli bilgilere yönelik sistemler. Bu zaten belediye yasası içerisinde 5393 sayılı yasanın sanıyorum 14 (a) maddesinde, belediyeler kent bilgi sistemlerini oluşturur, yapar veya yaptırır, denir. Son 10–15 yıldır birçok belediyede, zaten hem hizmetlerin bilgisayar ortamında görülmesi, hem planlama, hem de geleceğe yönelik bazı oluşumların kararlaştırılması için kent bilgi sistemlerinin kurulması

çabaları var. Büyükşehirlerimizde var, ilçe belediyelerimizde var, il belediyelerimizde var. Belediyelerin bu alanda mevzuata yönelik bir sıkıntısı olacağını zannetmiyorum. Bilmiyorum, Bergama'da var mı, ama duyduğum bildiğim yerler var. Piyasada duyduğumuz kent bilgi sistemleri konusu giderek artık bir kurumsallaşma da meydana getiriyor.

Bütün çağdaş dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda genel müdürlük de kuruldu, Mekansal Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü adında...

Bu çerçevede arkadaşımızın ve YAYED'in çalışmasını kolaylaştıracak, bilgi sistemleri oluşturma konusunda belediyelerimiz adım atabilir. Bu bilgi sistemlerinin oluşturulmasında birçok belediye özellikle otomasyon hizmetlerinin yürütülmesi vs. bazı sorun ve sıkıntılarla karşılaştı, sıkıntılara yönelik olarak ülke düzeyinde gerekenler yapılmalıdır. Biliyorsunuz, MERNİS projesi, Adrese Dayalı Nüfus Bilgi Sistemi, hatta muhtarlık bilgi sistemi gibi bu bilgi sistemleriyle gerekli veri altyapısı sağlanabilir. Belediyelerimiz birçok yerde bilgi sistemleri oluşturma konusunda çalışma yaptılar. Bu çalışmanın olmazsa olmaz temeli kent bilgi sistemidir.

Serhat Salihoğlu; *Kent bilgi sistemi konusunu açmanız iyi oldu. Bu Metin hocanınki ile birbirini tamamlayan şeyler olarak değerlendirilebilir. Tabii Metin hocanın söylediği sosyolojik bir araştırma. Kent sosyolojisini ortaya çıkarmak için yardımcı olabilir belki, ben kent bilgi sistemi konusunda çok bilgi sahibi değilim ama bu konuyu destekleyici bir yanı olabilir. Turhan Bey buyurun.*

Turhan Çakar; Bergama'ya gelirken hocamla da konuşmuştuk, biz Tüketici Hakları Derneği olarak Gazi Üniversitesi ev ekonomisi bölümüyle birlikte 2,5 yıldan beri bir araştırma içerisindeyiz. Tüketicilerin Türkiye'deki durumu ve Ankara'daki durumuyla ilgili bir anket taslağı hazırlandı, henüz tamamlanmadı, son halini almadı. Bu konuda hocam da sağ olsun destek verecek.

Bu hazırladığımız ankette daha çok çevre hizmetleri açısından bir sürü sorular soruldu, su ve kanalizasyon hakkında sorular, ürün ve gıda güvenliği başlığı altında sorular, imar ve altyapı hizmetleri başlığı altında sorular, ulaşım ve trafik hizmetleri başlığı altında sorular, diğer belediye hizmetleri. Ama bir eksilik var; eğitim,

kültür ve sanat hizmetleri konusuyla ilgili bir eksiklik var. Başka konular da eksik olabilir, onları da tamamlayıp bunu iyi bir biçimde değerlendirip alınan sonuçları da hocamla birlikte değerlendireceğiz. Amaç, Ankara'daki belediye hizmetleriyle ilgili yurttaşların eğilimlerini ortaya çıkarmaktır. Bu sonuçları yöntem ve tekniğine uygun olarak sınırlı sayıda baskı yaparak çoğaltacağız, web sitemizden de yayınlayacağız.

İsmail Bingöl; Belediye mevzuatı birkaç büyükşehir belediyesi için düzenlendiğinden bu hükmü koymayı unutmamışlar, belediye kanunun 15. maddesi çok açık bir madde, belediye belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir demiş. Nedense, burada yaptırabilir, diye bir şey yok. Ben de kendimi belediyeci sayıyorum, biz belediyeciler rasyoneliz, imkanlarımız çok kısıtlı, dolayısıyla bir proje söylendiği zaman önce maliyeti bize nasıl olur, dışarıya yaptırırsak kaç lira olur diye, düşünürüz. Muhtemelen Metin Bey böyle bir analiz yapmamıştır. Bunu da eklerse bana göre çok daha iyi olur. Diyelim ki, belediye hizmetleriyle ilgili vatandaşın memnuniyetini ölçmeye çalışıyoruz, belediye birimi yaparsa nasıl bir külfet yükleyecek belediyeye veya dışarıda bir kamuoyu araştırma şirketine yaptırırsak neye mal olabilir? Bunun bir kıyaslamasını yaparsak, belediye başkanları bunun üzerinde daha rahat düşünebilirler, sonuç çıkarabilirler.

Argun Akdoğan; Metin hocanın söyledikleri, beni kamu politikaları üzerine çalıştığım için ilgilendiriyor. Bu kamu politikası denen şey de bir belediye politikası olabilir, milli eğitim politikası gibi masum politikalar da olabilir. Nasıl formüle edilir, nasıl gündeme taşınır, bu konuyla ilgili karar nasıl alınır, uygulamada neler yapılır ve değerlendirmesi nasıl yapılır? Bunlar tamamıyla araştırma ve değerlendirmeye dayanıyor.

Günümüzde belki belediyelerin buna vakit ayırmaları zor. Benim bildiğim kadarıyla şu anda İzmir Büyükşehir Belediyesinde, Kentsel Araştırmalar Merkezi diye bir merkez açıldı. TODAİE'de çalışan bir arkadaşımız şu anda orada çalışıyor, ama neler yapıyorlar çok iyi bilmiyorum. İzmir kenti ile ilgili araştırmalar yaptıklarını biliyorum. Bu olumlu bir gelişme. Diğer belediyelerin buna vakit ve kaynak ayırmaları, ne kadar mümkün? Bilmiyorum. Mehmet Başkanın yap-

tığı gerçekten büyük fedakarlık, şu anda delege seçimleri oluyor, belediyenin neler çektiği belli, fakat başkan bunlarla uğraşmak yerine, çok istisnai bir durum gerçekten, oturup bizimle sabahtan akşama kadar vakit harcıyor. Tabii ben siyasetle hiç ilgilenmediğim için bana göre olağan. Zaten bizim tüm öğrencilerimiz memur olduğu için kendimizin onlar tarafından dinlenmesine alışığız ama gerçekten araştırmaya, değerlendirmeye, planlamaya önem vermek gerekiyor.

Şunu söylemek istiyorum; 1922 yılında yanlış hatırlamıyorsam, Ankara'dan Yunan ordusunun top atışları duyulurken, artık Ankara'yı Kayseri'ye taşıyalım mı tartışmaları yapılırken, Atatürk Ankara'da Milli Eğitim Şurası'nı topluyor. Yani Cumhuriyet kurulduğunda nasıl bir milli eğitim politikamız olacak diye. Bu tür mücadeleleri verirken aynı zamanda bunun bir kısır döngüye dönüşmemesi için ya da bu mücadele bittikten sonra, doğru politikalar izleyebilmek için analiz, araştırma ve planlamaya gerçekten önem vermek gerekiyor.

Günümüzde bu nasıl yapılabilir sorusuna gelince; Metin hocadan yola çıkınca burada İsmail abi de mali analizden bahsedince, günümüzde bu değerlendirmeler artık eskiden bildiğimiz gibi kamu yararı gibi kavramlar kullanılarak yapılmıyor. Bunların yerine, bu yeni kanunlara da belediye kanununa da girdi, etkinlik, etkililik, verimlilik, ekonomilik, tutumluluk, hakkaniyet, açıklık, şeffaflık gibi yeni kamu işletmeciliğinin ya da daha açık söylemek gerekirse, neoliberal düzenin kavramları gündemde bugün ve gerçekten de bunların bugün ne olduğunu bilen yok. Bu kavramları bana açıklayın desem, etkinlikle etkililik arasındaki farkı kaç kişi açıklayabilir? Hatta bunu yazanlar da bilmiyor, ama ne olacak bilmiyorum demeyelim, çünkü bu insanları esir alıyor.

Artık eski kavramlarla değil, bu kriterler üzerinden değerlendirmeler yapılıyor ve bunların hepsi de iktisadi kriterler. Yani, mümkün olan en az maliyetle en çok çıktıyı elde etmeyle ilgili maliyetler. Bu hizmetlerden vatandaş memnun oluyor mu, olmuyor mu? Mesela bazı belediyelerin stratejik planlarında yazıyor; belediyemiz geçen yıl bilmem kaç kilometre su borusu döşemiştir, bakın biz ne kadar etkiniz, su borusu döşenmesi bir çıktıdır, sonuç değildir. Niye su borusu döşenir? Evlerden su aksın diye, dolayısıyla siz burada değerlendirme yapmak istiyorsanız tabi ki onu da yazacaksınız. Bilmem

kaç kilometre boru döşediniz, ama esas yazmanız gereken şu kadar evde şu kadar metreküp su kullanılıyor, belki boruları döşediniz, bağlantısını yapmadınız, nereden bileceksiniz. Dolayısıyla bu değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiği belediyeler tarafından kişisel çabalarla yapılabiliyor, ama bir çerçevenin yapılması gerekiyor.

Ne yazık ki DPT'nin hazırladığı bu stratejik plan kılavuzu ya da Maliye Bakanlığı'nın hazırladığı performans kılavuzları son derece yetersiz ve genel. Bu yetmez, yetmesi gereken nasıl bir takım kavramları karşı tarafa kaptırdıysak- mesela Ecevit'in ak günleri bugün ak dediğinizde aklınıza başka bir şey geliyor, Ecevit'in ak günleri gelmiyor- bu kavramların tekrar yeniden geri kazanılması gerekiyor. Bizler üniversitelerde bir takım araştırmalar yapıyoruz. Benim bildiğim şu anda TODAİE'de yerel yönetimler konusunda 5 tane proje yürütülüyor. Belki Ankara Üniversitesi'nde başka araştırmalar yürütülüyordur. Fakat bu araştırmalar şu açıdan kısıtlayıcı, biz bunların kaynağını genellikle, şu an kalkınma bakanlığı oldu, ya da TÜBİTAK gibi kuruluşlardan aldığımız için biraz elimiz kolumuz bağlı oluyor. Yani ben sonuçta bilimsel bir tarafsızlık içinde olmalıyım, inandığım için değil, ama bunu yerine getirmek zorundayım. YAYED'de bu tür araştırmalar yaptığımızda ben kendi siyasal kimliğini çok açık bir şekilde ifade edebiliyorum. Ama bunu bilim insanı kimliğimle yapmam, yaptığım mesleğe ihanet olur, yapamam, bu partide olsaydı daha iyi olurdu ama yapılamıyorsa bunu yapacak bir takım aktörler lazım, illa YAYED olmaz, bir başka yer kurulur, orada da yaparız; orada katkı veririz ama bunun muhakkak yapılması gerekiyor.

Niye yapılması gerekiyor? Bir bu dilin kazanılması anlamında, unutturulan kavramların geri getirilmesi anlamında, mesela belediye hizmetlerini değerlendirirken niye eşitlik veya bağımsızlık gibi kriterleri tekrar düşünmeyelim. Ben utanç duyuyorum, bu stratejik plan, performans yönetimi, işte aklınıza gelebilecek, düzenleyici etki analizi, bunların hepsi ithal kavramlar. Bizim Türkiye'deki bilim insanları, eğri oturalım doğru konuşalım, uluslararası literatüre tek kelime katkıda bulunamıyorlar. Tercüme et belediyelere anlat zengin ol. Bunu yapanlar da var, insan kaynakları, tercüme et anlat. Biz şu an kolaycılığa kaçıyoruz. Ben 1960'lara baktığımda, oradaki bilim insanlarına baktığımda, hepsi de Amerika'da okumuş, siz daha iyi bilirsiniz, hepsi sosyolog Niyazi Berkes'ler, Behice Boran'lar, onlar o literatürü çok iyi bilmelerine rağmen Türkiye'nin gerçekliğin-

den sosyolojik gerçekliği üretmişler, hala bizim elimizde böyle bir imkan var. Ama bu imkanı kullanabilmemiz için, nasıl köylüler onlara kapılarını açtıysa, yerel yönetimler bizim ilgi alanımız olduğu için, bizim onlarla birlikte ortak araştırmalar yapıp, analizler yapıp, bu dili oluşturmamız gerekiyor. Bu dili oluşturamazsak bize 80'lerden beri sunulan performans, etkinlik, etkililik gibi kavramlara mahkum kalırız. Dolayısıyla böyle bir şeye ihtiyaç var, ancak bir de olasılıktan bahsetmek istiyorum. İki sene önce buraya Birgül Ayman Güler ile birlikte geldiğimizde, Osman Başkan buradaydı, Dikili Belediye Başkanı ve bu su olayı daha bitmemişti. Yani sürekli Ankara'ya gidip geliyordu, mahkeme süreci devam ediyordu. Birgül hocanın söylediği şöyle bir şey vardı, burada iddia ne? Belediye kamu kaynaklarını kullanıyor, sonuçta hizmet vermek için... Bu hizmeti verirken tüm vatandaşların vergilerinden yararlanıyor, fakat bu vergiler belli bir kesime gidiyor. dolayısıyla kamu zarara uğratılıyor. Şimdi argüman, bu etkinliğe, etkililiğe fakat aynı dili kullanıp, nasıl onlar bu dili kullanıyorsa, biz de aynı dili kullanıp fayda maliyet analizi gibi teknikleri kullanıp, esasında bunun kamusal yararı artırdığını gösterebiliriz. Sadece fayda maliyet analizi çalışıyorum, mesela nasıl gösterirsiniz, mesela Bergama olarak siz pazaryerlerine bedava servis çalıştırıyorsunuz... Kamuyu zarara soktuğunuz iddia edilebilir... Nasıl iddia edilebilir? Bu otobüsleri tüm Bergama halkı kullanıyor ama tümü pazaryerlerine gitmiyor, karşı taraf bu argümanı kullanabilir. Ama şöyle bir argüman geliştirebiliriz; siz o servisi çalıştırmasanız, belki o pazara gideceklerin sayısı 100 kişi, siz oraya servis çalıştırdığınızda pazardaki iş potansiyeli 2 katına çıkacak, dolayısıyla köylü daha fazla satacak, belediyenin oradan elde ettiği gelir artacak ve öngöremediğim bir sürü dışsallık ortaya çıkacak. Yani pozitif anlamda, gelir yaratıcı anlamda, dolayısıyla ben şunu ispat edeceğim, bakınız sadece maliyet analizi açısından esasında bu belediyeye bir yük değil, bir kazanç getirmektedir.

Osman Başkanın örneğinde, bu suyun bedava verilmesinde veya ulaşımın bedava sağlanmasının, sonuçta o parayı oraya harcamıyorsanız, bu geliri düşük vatandaşlar o parayı eğitim, sağlık veya başka temel ihtiyaçlarını, ekmek gibi temel ihtiyaçlarını almaya harcadıklarını, ben şu an faraziye konuşuyorum, gidip araştırmam lazım. Belki başka bir şey bulacağım. Dolayısıyla biz bu teknikleri kendi pozisyonumuzu güçlendirmek için kullanabiliriz. Bu stratejik planı istediğimiz gibi kurabiliriz, kullanabiliriz ama bu yetmez; onu

kullanıp onu dönüştürmek başka bir şey yaratmak zorundayız. Yerel yönetimler için sosyal demokrat, toplumcu her ne ise yeni analiz araçları, değerlendirme araçları yaratabiliriz. Bunu yapabilmek için oturup çalışmak gerekiyor, bu yüzden gerçekten Metin hocanın önerisini benimsiyorum.

Can Hamamcı; Metin'in açıklamalarına teşekkürler. Argun'un açıklamalarında bir şey var; Kendimizi zarar etmiyoruz ya da belediye zarara girer diye kanıtlamak zorunda değilsiniz. Bir paradigma değişikliği oldu, ona karşıyız. 20 yıl önceki maliyet fiyatlarını açıklamada, kamu fiyatı diye bir fiyat vardır, o nedir? Kamu fiyatı kâra dayanmaz, kamu yararına dayanır. Devlet veya kamu kuruluşları iş yapar, kâr zarar hesabı yapmaz, yurttaşa hizmet için var olan kamunun ben kâr ediyorum, zarar ediyorum demesi ve hesap vermesi mümkün değildir. Bir kere değişen paradigma bu… Toplumculuğun önündeki set bu efendim, bu analize uygun olmadı mı, ben aslında bakın köylünün kârını artırıyorum, belediye de oradan daha fazla kira alıyor gibi, böyle çetrefilli yollardan göstermek yerine, biz kendi paradigmamızı savunalım. Yurttaşa sorsunlar, her yerde, pazarda, mahallede, siz yurttaş mı olmak istiyorsunuz, müşteri mi olmak, istiyorsunuz. Müşteri olmak istiyorsanız otobüs bileti yarın 5 lira, yurttaş olacaksanız 25 kuruş, vatandaş tercihini yapsın… Bu paradigmalara karşı çıkarken de biz aynı tuzağa düşmeyelim. Ama onun dışında eski terminolojimizi ya da günün koşullarına uyan eski terminolojiyi sosyal, refah devleti konusunda daha da zenginleştirip öyle kullansak belki bugün engelleri yıkmak daha kolay olacak. Ben ne kadar zarar ettim, kar ettim diye bir maliyet yok, çünkü bizim kamu hukukunda kamu fiyatı diye bir şey vardır. Bunu söylemek istedim, teşekkür ederim.

Argun Akdoğan: Bu sorular sorulmaya başlandı esasında, bu absürt sorular… Bir örneğini vereceğim Köyceğiz'de, Dalyan'da katı atık tesisi yapılacak, fakat belediyenin bunu yapacak parası yok, paranın vatandaştan alınması düşünülüyor ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nden iki tane hoca şu soruyu soruyor; Katı atık tesisi yapılacak, bunun maliyeti şu kadardır, ödeme istemi diye bir şey var, siz buna ne kadar katılırsınız. 1, 2, 3 Euro paralar veriliyor. Dalyan Köyceğize göre daha istekli, şöyle açıklıyorlar, çünkü Dalyan'a daha fazla turist geliyor, bu tesis yapılırsa turizm gelirleri artacak, Köyceğize o kadar turist gelmiyor, onlar daha az ödemeye istekli. Ben size

katılıyorum hocam, ben şu anlamda diyorum, bize doğrultulan silahı elimize geçirip karşı tarafa doğrultabiliriz, ama söyledim zaten, bizim yeni silahlar geliştirmemiz lazım, bu konuda mutabıkız.

Serhat Salihoğlu; *Mehmet Başkan'a söz vereceğim, yalnız şöyle bir şey söyleyeyim, Dün Mahmut hoca stratejik planla ilgili bir şey söylemişti. Stratejik planı toplumcu belediyeciliğin bir aracı haline getirebiliriz demişti. Bu plan meselesine bir parantez açacağız, o aklımızda olsun, yani planı toplumcu belediyecilik açısından nasıl kullanabiliriz. 5–10 dakika bir beyin fırtınası yapacağız. Şimdi Mehmet Başkana söz veriyorum.*

Mehmet Gönenç; Can hocamın söyledikleri üzerine çok kısa bir şey söylemek istiyorum. Evet, biz öyle eğitim aldık, kamu hizmeti, kamu yararı, kamu hizmetinin meccaniliği gibi bir takım kavramlar vardı, şimdi onlar yok. Örneğin, en son çıkan ve güncel olan katı atıkla ilgili vergi var, onunla ilgili bir yönetmelik hazırlandı, hem katı atık ücreti ile ilgili hem de atık su uzaklaştırma bedeli ile bir yönetmelik. Kirleten öder ilkesi ve tam maliyet esasına göre bunun hesabını yapacaksınız ve vatandaştan bu parayı toplayacaksınız. Bu kafa yapısının şu andaki en taze ve en somut örneği… Ama bu konuda toplumcu belediyecilik örneklerini yaşama geçirdiğimizde de, ben bizim elimizin çok güçlendiğini düşünüyorum, çünkü bu uygulamalar kolay kolay geriye alınabilecek ya da geri çekilebilecek uygulamalar olmuyor, bu uygulama yaşama geçtikten sonra…

Küçük bir örnek vereceğim. Bergama'da yaklaşık 2–2,5 yıldan beri bütün ilköğretim okulu öğrencilerine süt dağıtıyoruz, şu anda rakam 5500'e çıktı. Bu kadar öğrenciye biz süt dağıtıyoruz haftada üç gün, ben olası bir iktidar değişikliğinde yerel yönetimde Bergama'da hiç kimsenin bu uygulamayı geri çekeceğine inanmıyorum. Şimdi kalkıp da herhangi bir belediye başkanı bundan sonra ben vazgeçtim, belediye bu işten çok zarar ediyor, çocuklar nerede süt içerse içsin, evinde içsin diyemez.

Pazaryeri otobüs hikayesinde, öyle ki, bizden önceki dönemde başlamıştı, biz de sürdürüyoruz. Başka bir şey daha yaptık; örneğin, hiç bizim üzerimize vazife olmadığı halde, biz gittik eski bir yapıyı aldık, 3 katlı, 120 milyar lira oraya restorasyon ücreti ödedik, SGK'ya orayı verdik, gelin Bergama'da şube açın dedik. Üç sene kirasını belediye olarak biz ödeyeceğiz ve İzmir'deki SGK geldi buraya; 10 tane

elemanını getirdi. Artık buradaki 60. 000 insan bu işler için İzmir'e gitmek zorunda kalmıyor. Hiç kimse gelip de benden, bu SGK ile yapılan sözleşmeyi iptal et, bana da belediyenin her ay oraya kira ödeme zorunluluğu yok, devlet kendi şubesini kendi açsın, diyemez.

Dikili'de de olası bir iktidar değişikliğinden sonra da, ben artık bu suyu şu kadar paraya satacağım, demek de pek kolay değil. Mutlaka aşındırmalar olacaktır ama bu doğru projeleri yaşama geçirdiğimizde bizim paradigmamız daha güçlü, bunlar kolay kolay geriye çekilebilecek hizmetler değil, bazen böyle matematiksel verilerle kendimizi anlatmamız da şart değil ama geçmiş zamanları da çok kolay anlatabiliyoruz. Örneğin bizim sosyal güvenlikle ilgili yaptığımız işte şunu diyoruz, bizi eleştirenlere, sadece Bergama'dan İzmir'e gidip gelmesi sadece otobüs ücreti 8+8, 16 lira; adam buradan gidiyor, İzmir'de iz bilmiyor, yol bilmiyor orada yemek yiyecek vs. sosyal güvenlik kurumunda işini halledebilmek için en azından cebinde 30 lirası olması lazım, burası şu anda günde 300 kişiye hizmet ediyor. O 300 kişi bir şekilde her gün İzmir'e gidecekti, ne kadar parası cebinde kaldı o adamın, adam o parayı harcıyor, ama neye harcıyor, belki o ay 1 kilo daha fazla kıyma yiyor, belki çocuğuna bir ayakkabı fazla alıyor vs. Oradan tasarruf ettiği parayı başka bir alanda harcamış oluyor. Bu da bilimsel olarak anlatılabilecek bir şey.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Ben de Can hocaya katılıyorum, evet son zamanlarda paradigma değişikliği sadece bizim tarafımızdan yapılması lazım, bu kesin, ama şu anda hakim olan şey hem iktisadi hem de siyasal düşüncede de paradigma kendi içinde de değişiyor. Mesela daha önce piyasayı öne çıkaran, özelleştirmeleri yücelten, ona ağırlık veren politikalar yerine, özellikle kriz sonrası, bütün bu alanların özelleştirilmeden, devlet içinde, yani kamusal mülkiyet altında tutularak dönüştürülmesi söz konusu. Ama orada mantık şöyle işliyor, devlet işletsin, hatta mülkiyeti devlette kalsın, ama işletme mantığı tümüyle firma mantığı olsun. Dolayısıyla önceleri firmalara aktarılan alanlar devlette kalacak ama firma mantığıyla işletilecek, en azından kriz süreci aşılana kadar.

En son Davos'ta örnek gösterilen ve krize girmeyen sistemle genellikle kamu iktisadi teşekküllerinin güçlü olduğu ülkeler ve bunlara özeniliyor. Fransa'da elektrik üreten şirketin büyük oranı, hala %85'i devletin elinde, buna benzer pek çok örnek var ve bunlar kriz-

den daha az etkilenen sektörler. Dolayısıyla orada da bir paradigma değişikliği var, ona karşı da dikkatli olmak lazım. Çok piyasacı söylemlerde bulunmayabilirler, şimdi devleti tümüyle şirket mantığına göre yeniden dizayn ettikleri için aslında mülkiyetin el değiştirmesi bugün daha ikincil düzeyde kalıyor. Önceden çok önemliydi mülkiyetin kimin elinde olduğu, bugün o kadar önemli değil, devletin elinde de olabilir herhangi bir alanın, sektörün, hizmetin yapılışı ve mülkiyeti ama yapılış biçimi tümüyle şirket mantığıyla işliyor, ona karşı da dikkatli olmak lazım, tam da o yüzden bence kesinlikle bir paradigma değişikliği ve kendi araçlarımızı inşa etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Tabii ki çok zorda kalındığı zaman, sizin söz ettiğiniz şekilde stratejik planı, kendi silahını kendisine doğrultmak gibi, ifade edebileceğimiz yöntemlere başvurulabilir, ama bu genel ilke olmamalı diye düşünüyorum. Biz de Türkiye'de neoliberal politikalar hakim olduğundan beri bu bir sürü akademisyen tarafından toplumdaki insanlar tarafından, çalışanlar, sendikalar tarafından açıklanıyor, ama bu yeterli olmadı, çünkü karşı alternatif bir sistem kurulmadı. Bugün bu kadar sıkışmamızın nedeni, muhtemelen toplumcu belediyecilik açısından da bu nokta da, bir alternatif adına, toplumcu, halkçı ne derseniz deyin, bir belediye sistemine dönük, elimizde çok temel ilkelerimiz yok, o nedenle kesinlikle araçlarımızı yaratmamız gerektiğini, düşünüyorum.

***Serhat Salihoğlu**: YAYED Başkanımıza teşekkür ediyoruz.*

Turhan Çakar; 1980 sonrası neoliberal politikalara geçtik, o neoliberal politikaların uygulanması için bir dizi yasalar çıktı. O yasalara göre kamu kâr edecek diyordu. Oysa 1980 öncesi böyle bir anlayış yoktu. Kamunun görevi kamusal hizmet vermektir, şimdi yapılması gereken o yasaları iptal etmek, kaldırmak onların yerine, kamu kar etmemeli, edemez; kamu, kamu hizmeti vermeli, kamu yararını, sosyal devlet anlayışını, insan haklarını, tüketici haklarını, kadın haklarını, engelli haklarını vs. ön plana almalıdır, şeklinde yasalar çıkarılması lazım. Bir de böyle yasal mücadele verilmelidir, şeklinde düşünüyorum.

***Serhat Salihoğlu;** Katkınız için teşekkürler. Bu araştırma merkezi tartışmayı ateşledi, Mahmut hoca konuşsun, sonra konuyla ilgili son sözü Metin hocaya vereyim.*

Mahmut Güler; Metin hocaya söz hakkı gelmeyecek bu gidişle, herhalde biraz yanlış anlaşıldı. ben bu araçları kullanalım anlamında ya da olumluyorum anlamında bir şey söylemedim. Bir kapitalist sistem var, ben bu sistemde yaşamak istemiyorum deme şansımız yok, yaşıyoruz işte. 5393 sayılı yasada stratejik plan yapma nüfusu, belli bir sayıya erişmiş belediyeler için zorunlu. Yani yapılmadığı takdirde cezai bir sorumlulukla karşı karşıya kalacak belediye. Dolayısıyla bu yapı içerisinde bir çözüm önerisi olarak söyledim.

Bir örnek vereyim; stratejik plan kılavuzu içerisinde belli bir takım kavramlar var. Bunların altını doldurmak zorundasınız. İşte misyonu yaz, vizyonu yaz, hatta artık biraz daha ileri gidip artık kimse, güçlü yön, zayıf yön demiyor, SWOT diyor artık, artık İngilizcesi kullanılmaya başlandı. Bırakın argümanları değiştirmeyi, dilimiz değişiyor artık. Bunlara sadık kaldıktan sonra, amaç hedeflerini oluştururken, elimiz serbest, onu söylemeye çalışıyorum ben. Ha bunlar doldurulur genel geçer kavramlarla ama içeriği doldurmak mesela bir amaca yönelik, bir hedefe yönelik, bir faaliyet oluşturmak bizim tercihimiz, örneğin yine bu konu bağlamında, söyleyeceğim o yüzden hocamdan izin istedim... Mesela stratejik plan içerisinde bir faaliyeti yazıp da ona yönelik bir faaliyet oluştururken, örnek veriyorum yasanın 15. maddesiydi zannediyorum, belediye kamuoyu araştırması yapabilir. Bu kapsamda, önümüzdeki yıl diyelim ki 2012 yılında belediye olarak, 25 bin lira verip bir özel şirkete anket yaptırtabiliriz de diyor, ama aynı belediye önümüzdeki yıl maliyetini bilmiyorum, ama hocam 3 bin lira ayırıp bir araştırma merkezi de kurabiliriz de diyebiliyor. Şimdi 3 bin lira mı yoksa 25 bin lira maliyetle mi? İşte bu da toplumcu belediyeyi yakalamaya çaba sarf etmek. Benim önerim toplumculuğu gerçekleştirebilmek için, bu stratejik planın içerisinde zorlamalar yapmak. Teşekkürler.

Serhat Salihoğlu; *Belediyelerde planlama konusunu bir çalıştay konusu yapmak zorunda kalacağız, bu tartışmayı da yapacağız. Metin hoca buyurun.*

Metin Özuğurlu; Bana maliyetle ilgili bir soru soruldu. Orada şöyle bir genel şey söyleyebilirim. Bunun bir proje olarak nasıl fiyatlandırılacağı YAYED'in konusu. Benim şahsım adına bir talebim yok. YAYED'e bunu gönüllü bir şekilde sunacağım. Buradaki yaklaşımım da şu; bana bu bilgi seçilmiş bir kişi olarak gökten inmedi, bu araştırmanın bilgisi bu zaten kamusal nitelik taşıyan bir bilgi,

ben de kendi ömrü hayatım içerisinde çalışarak edindim. Dolayısıyla babamın malı değil, benim bilgiye yaklaşımım böyle. Zaten kamusal içerik kazanıyor, taşıyor, insanların ortak mirasının kullanıcısı konumundayım. Dolayısıyla bundan benim özel bir şey çıkarmam saçmalık olur, zaten maaşımızı alıyoruz falan.

Ama bu önemli bir soru, çünkü ben biliyorum ki, bir araştırma yapıldığında, mesela 25 bin liralık bir fiyat söz konusu ise, anket birim fiyatı şirketler tarafından öneriliyor, bu genellikle anket büyüklüğüne de bağlı, bir haftalık bir süre içerisinde yapılabilir oluyo, en fazla 5–7 gün arasında yapılabilir. Üç aşama dedim önceden, plan, uygulama ve analiz, rapor diye… Genellikle %40-%20-%40 şeklinde oluyor araştırma şirketlerinde, bu en iyi ihtimalle, böyle bir çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için 5 bin lira gerekiyor. Yani 5 bin lirayı harcıyor bu şirket, geri kalan 20 bin lira ise, planlamayı yapan yani anket formunu hazırlayan, örnekleme seçen ve analizi yapıp raporunu yazan vasıfları haiz işgücünün. O da genelde şirketin sahipleri oluyor, onlar alıyorlar, o işin bilge kısmı oluyor.

Buradan yola çıkarsak YAYED böyle bir çalışmada neyi önermiş oluyor? %20'lik dilimle gerçekleştirilebilecek bir araştırmayı yapabilme olanağını belediyeye önermiş oluyor. Yani %80'lik bir tasarruf, yani o %80'lik bilgiyi kendi bünyesinde barındıracak bir birimin, ofisin tesisi, dolayısıyla bunun süreklilik kazanması çok önemli. O zaten ücretli maaşlı kimse, ama genellikle araştırma şirketleri böyle formüle edip çalışıyorlar. O %20'lik dilim bazen %15'e hatta sıkabildiği kadar çünkü orası anketör, emek parası, anket baskı maliyeti, veri giriş maliyeti oralarla oynuyor. Fakat genel fiyat meselesi bu, yani 25 bin liralık bir araştırma çalışmasında firmanın cebinden harcadığı miktar 5 bin lira civarındadır.

Mahmut Güler; Bu tip çalışmalarda şöyle bir sıkıntı da var; 25 bin lirayı özel şirkete veriyorsunuz, genelde belediyeler sıkıştığı zaman, bütçeleri daraldığında ya da ödeme güçlüğü içine düştüğünde, son seçenek olarak akademisyenleri buluyorlar. Biz de son seçenek olduğumuzda şöyle bir sıkıntıyla karşı karşıya kalıyoruz. Kurumla izin problemimiz ortaya çıkıyor yahut da deneyimli bir takım öğrencileri çalıştırmak gerekiyor. Hocamın söylediği gibi 3–5 bin lira para ödemek söz konusu olduğunda belediyeler bunun karşılığını göstermek zorunda kalıyor; hizmet alımı şeklinde yapalım… Bu sefer ihale süreci falan devreye giriyor, her aşamasında sorunlarla karşılaşıyo-

ruz. Dolayısıyla böyle bir birimde çalışacak 3–5 kişi belki sürekli iş yapmayabilir, çalışmalar başladığında buraya yönlendirilebilir ama başka zamanlarda başka işleri de gerçekleştirebilirler. Bir belediyede 3 tane yabancı dil bilen, bilgisayarı çok iyi kullanan genci AB Ofisine yerleştirmişler ama anket vs. gibi çalışmalar söz konusu olduğunda onları o tarafa kaydırıyorlar. . . Bu şekilde çalışma yapılacaksa Metin hoca da bu bilgileri vereceğini beyan ediyorsa müthiş bir katkıdır, önemsenmesi gerekir, belediye başkanlarıma duyurulur.

Bir şey daha söyleyebilir miyim? Bunun bir avantajı da şu; sonuç olarak araştırma bilgisine sahip birinin belediye bünyesinde olması, gene alternatif diye düşünmüyorum, kamuoyu oluşturmaya dönük beklentileri de olabilir, şirketlerle yapılacak olan araştırmaların kalitesini de yükseltir. Çünkü süreci bilen bir birimin o şirketi denetlenmesi çok büyük bir avantaj teşkil eder, işi bilenle muhatap olduğunu şirket anladığı zaman onun davranışı başka olur, işten anlamayan birisi olduğunda ise şirket yönetiminin tavrı farklı olur, bunu saha deneyimi ile de söylüyorum.

Serhat Salihoğlu; *Belediye bünyesinde kurulacak bir araştırma merkezinin hedefleri, araçları, amaçlarını hocam detaylı bir şekilde anlattı, bu faslı kapatıyorum. Bunu bir YAYED hizmeti olarak örgütleyeceğiz, daha olgunlaşmış, daha köşeleri belirgin bir şekilde belediyelerimize göndereceğiz, dileyen belediyelerimiz bu çalışmadan faydalanabilir.*

İsmail Bey ile Özlem Hanımın belediyelerimizin bu konulardaki karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak ve soruları teşvik etmek bakımından kısa sunuşları olacak.

Dünden kalan bir konu da, Ayvalık Belediye Başkanımız Hasan Bülent Bey bu çalışmanın neticesinde bir sonuç bildirisi hazırlayalım demişti. Sonuç bildirisi hazırlıkları biraz akamete uğradı, sağ olsun Bekilli Belediye Başkanımız şarap getirmiş, dün akşam yemeğinde sohbete dalınca çalışamadık ama sabah çalıştık. Şimdi tembel talebeler olarak işi yetiştirmeye çalışıyoruz. Böyle bir bildiriyi çıkaralım… Toplumcu belediyecilik bildirgesine doğru giden bir süreçte belki ilk adım olabilir. Böyle bir şey yapabiliriz. Belki ileride toplumcu belediyecilerin bir sözleşmesi gibi de olabilir buna ihtiyaç olabilir. Mehmet Gönenç de bu ihtiyacı belirtmişti, onun bir ilk adımı diye düşünülebilir. Temel bakış açımız olarak ortaya koyabiliriz. Bir nevi sözleşme,

sözleşmeyi kabul eden belediyelerimiz bu sözleşmeyi kabul ettiklerini ilan ederler. Her şey ufak ufak adımlarla başlıyor, bu da böyle bir şey olabilir. Bu sonuç bildirgesini bu gözle de değerlendirirsek, ne yapabiliriz, bu konuda tam bilmiyorum, ama ilerleyen dakikalarda bir çerçeveye sokacağız, bu konuda onun bilgisini vereyim.

Bir diğer konu olanaklar, sınırlılıklar konusunda planlama meselesine bir parantez açalım demiştim ama onu daha fazla tartışmayacağız çünkü artık bir çalıştay konusu, bir çalıştayda bunu masaya yatırmamız lazım… Bir de katılım meselesi vardı biliyorsunuz. Yani ilk iki konumuz belli biri katılım diğeri planlama meselesi.

Dün konuştuğumuz konulardan bir tanesi bu, ihaleci belediyecilik düzeninde toplumcu belediyecilik nasıl yapılacak? Toplumcu belediyeciliğin bir ayağı da emeğe bakış açısı, emeğin haklarının güvence altına alınması, oysa bize dayatılan, önümüze getirilen sistem emek gücünün olabildiğince değerinin düşürülmesine dayalı bir sistem… Buna karşı biz nasıl bir yanıt üretebiliriz? Bu ihaleci belediyecilik veya piyasacı belediyecilik veya şirketleşen belediyecilik yaklaşımına karşı ve emek gücünün değerini düşürmeyi hedefleyen belediyecilik yaklaşımına karşı emek gücünün değerini yükseltmesini, kendisini korumasına olanak sağlayan bir belediyecik yaklaşımı nasıl geliştirilebilir? Onun olanakları var mıdır? Bu sorunu burada çözemeyiz, Bu konuda da bir çalıştay yapılabilir diye ben düşünüyorum. Ama belediye başkanlarımızın bu konuda söyleyecekleri var ise, onları da dinleyebiliriz, diğer arkadaşlar da bu konuya açılım getirirlerse, ona da kısa bir zaman ayırabiliriz. Yoksa dünkü tartışmalar sorunu saptamak bakımından yeterlidir diyorsak, o zaman bu sorunu da kapatır bunu da bir gündem maddesi olarak çalıştay konusu haline getirebiliriz.

Hasan Bülent Türközen: Hepimiz örgütlü toplumdan yanayız, hepimizin emeğe saygısı var ama Türkiye'deki uygulanış biçimi doğru mudur, değil midir? Bu konuya bir girersek akşama kadar çıkamayız. Dediğiniz doğru, işçiler sadece sendikaları para olarak görüyorlar, aldığı ücretin yükselmesi olarak görüyorlar. Yoksa aldığı sosyal hakların onun için bir anlamı yok, onlar cebine giren direkt paraya bakıyor, onun için konu uzun bir konu.

Ben başkanlığa geldiğimde sendikadan düşmüştü, Ayvalık belediyesi 69 işçiye düşmüştü, şu anda sendikasız işçi de yok, memur da yok, hepsi sendikalı olarak çalışıyorlar.

Ben de bir şeyler eklemek istiyorum. Aslında araştırma ve geliştirme merkezleri belediyeler için son derece önem arz ediyor. Yasalara göre belediye her şeyden kar etmek zorunda olduğuna göre, her şeyden kar eden bir belediyenin elinde mutlaka bir birikimin olması gerekiyor. Bu sefer birikim neyi getiriyor, başka alanlarda hizmet etmeyi gerektiriyor. Yol yapıyorsunuz, parasını alıyorsunuz, kaldırım yapıyorsunuz, parasını alıyorsunuz, arıtma yapıyorsunuz, parasını alıyorsunuz, su borusunu döşüyorsunuz ve parasını alıyorsunuz, ulaşımdan, pazaryerinden her yerden kar ettiğiniz zaman baktığınızda belediyelerde korkunç bir birikimin olması gerekiyor. Temizlik konusunda, mesela ben bu sene almaya başladım, bu seneye kadar hiç özelleşmiş birimim yoktu, sonra işçiler emekli oldu, öldü, ayrıldı, işte son torba yasadan 3–5 arkadaş gitmek isteyince de, bizim temizlik birimimiz aksadı, onun için bir tek temizlik için hizmet alımına çıkıyoruz. Belediye temizliği 4 trilyona mal ediyordu, hizmet alımında 2,5 trilyon. Ulaşımdan biz 1 trilyon lira zarar ediyoruz. Böyle düşünürsek belediyelerde bir sermaye birikimi olur, belediyeler nereye gider, bu sefer otel çalıştırır, plaj çalıştırır falan gibi kendini ilgilendirmeyen bazı konulara yönlenir. Bunu bir sosyal tesis mantığıyla da değil profesyonelce çalıştırmaya başlıyor ve birikim oluyor, bu da bir hizmet takası, sanki bundan olan birikimi başka yere aktarmak gibi.

Yanlış anlamayın, ben göreve geldiğimden beri bir kuruş yol parası, kaldırım parası, su borusu parası, kanalizasyon parası almadım. İsmail Bingöl Beye sorsak der ki, yandın hapse girersin, yargılanan arkadaşlar var çünkü. İşte suda da, katılıyorum Osman Başkana. Burada bir çarpıtılma var, Osman başkan, yaşam hakkı olan suyu bedava veriyor, bütün suyu bedava vermiyor. Bir evin su ihtiyacı nedir? 5 ton belirlendiyse, meclis 5 ton veriyor, 10 ton belirlediyse 10 tonu veriyor, yoksa 11 ton denince 11 tonluk para alıyor. Aslında büyük bir hizmet, bunu hepimizin düşünmesi lazım, diye düşünüyorum.

Ulaşım da böyle, biz ulaşımdan ciddi zarar ediyoruz, alternatif seçenekler de var, çok insan taşıdığı için bizim otobüslerimiz çok yoğun, tabii bu arada cebinde parası olup oturarak seyahat etmek isteyen insanlarımız da var. Onlar için taksi dolmuş veya dolmuş olabilir. Ama biz inanın ulaşımdan zarar etmemize rağmen sürdürüyoruz. Neden sürdürüyoruz? Piyasadaki fiyat dengesini elimizden

kaçırmamak için. Niçin? Taksi dolmuşlarla ve dolmuşlarla olan anlaşmamız, %25 fazla taşır diye, onun için biz ne kadar ucuz tutarsak fiyatı, onlar o kadar ucuz taşımış oluyor, bu dengeyi elimizden kaçırmamak için taşıyoruz. Onun için bu geliştirmeler, araştırmalar ve bunun sürekli yapılması bence çok uygun ve bunu belediyeler genelde halkla ilişkiler, vatandaşlık ilişkileri, ne derseniz deyin, bu birimleri zaten bu işin içinde, bu birimlerin önderliğinde bir iki takviyeyle olabilir. Siz de destek verirseniz belediyeler başarabilir, böyle bir çalışma yaptığınız için hem hocama, hem de sizlere çok teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Başkana biz de teşekkür ediyoruz. İhaleci belediyecilik, toplumcu belediyeciliğin karşıtı, bunun emek üzerindeki etkileri tartışmaya değer. toplumcu belediyecilik iddiasını ortaya koyarken işin emek boyutuna mutlaka dikkat edilmesi gerekiyor. Çünkü o olmazsa öbürü olmaz; toplumcu belediyecilik iddiasını ortaya koyarken emek haklarının göz ardı edilmesi gibi bir durum söz konusu olamaz. Ama bunun engelleri, sınırları var; bunu aşmanın da hedeflenmesi gerekir. Buna ilişkin dün Şükret başkan ifade etti, sendikaların bazı görüşleri var. Toplumcu belediyecilik iddiasında olan belediye başkanlarımızın düşünceleri var. Mesela Bergama bize ev sahipliği yapıyor. Başkan geldiğinde taşeronluk vardı, taşeronda çalışan işçiler belediye şirketine aktarıldı ve sendikalaştı, böyle bir gelişme yaşandı.*

İzmir büyükşehir Belediyesinde 2011 Ocak ayında 1500 taşeron şirket işçisi vardı. Bunların hepsi belediye şirketlerine aktarıldı. Şimdiki operasyonların çok büyük bir kısmının bu belediyenin açtığı ihalelerin belediye şirketleri tarafından kazanılması üzerine, orada ihaleye giren mafyatik şirketlerin suç duyurusu üzerine şekillendi tüm bu operasyonlar, iddianameler vs. Yoksa orada akçalı bir durumdan dolayı belediye bürokrasisinin, belediye yöneticilerinin, hırsızlıklarından, yolsuzluklarından kaynaklanan bir durum yok.

Bizim 5 tane sendikacı arkadaşımız da tutuklandı; 3'ü geçen hafta serbest bırakıldı. Onlar da sendikacı kimlikleriyle, bu ihaleler özel şirketlere giderse bizim sendikal haklarımız elden gidecek, toplu sözleşme haklarımız elden gidecek diye karşı çıktıkları için ihaleye müdahale ettiniz, fesat karıştırdınız, buna aracı oldunuz suçlamasıyla tutuklandılar ve bütün operasyon onlar üzerinden yürütüldü. Hukuk dışı bir saldırganlıkla karşı karşıyayız ve temelinde siyasal bir hesap-

laşmanın olduğu görülmektedir. Bizim açımızdan son derece açık. Demek ki İzmir Büyükşehir Belediyesinin emek konusunda sergilediği, taşeron işçiliği sona erdirmek konusunda ortaya koyduğu irade böyle sonuçlara yol açabiliyor. Başka belediyeler için de aynı sonuçlar doğabilir. Dün Mehmet başkan da söyledi zaten, her an her şey olabilir diye. Toplumcu belediyecilik de bir iddiadır, bu mücadele devam edip gidecektir. Bunu da bu şekilde kapattık, gördüğünüz gibi hiç tartışmadan kapattık. Benim unuttuğum şeyler var mıdır, bilmiyorum, ama ben Can hocaya bir söz vermek isterim; şundan dolayı, saat yarımda gidecek, yani kendisini bir daha dinlemek fırsatımız olmayacak, yani bir genel değerlendirme yapsanız aslında ileriye dönük olarak ne olmalı, neler yapabiliriz, bize ne önerirsiniz?

Can Hamamcı; Aklımızı kullanıp bir şeyler bulmamız gerekiyor. Sorunu, baştan da olmazsa olmaz iki ayağa dayandırdık; birisi katılma, öbürü dayanışma. Bu sadece tüm belde halkının katılması anlamında değil, buradaki katılmayı toplantının katılımcıları olarak da alabilirsiniz, belli bir yörenin belediye başkanları, uzmanlar olarak da alabilirsiniz, öncelikle ortak akıl geliştirmek için katılım şart. Bu toplantıyı ben çok önemsiyorum, özellikle dün ve bu sabahki oturum, ki toplantının yarısını geçtik, ortaya çıkan düşünceler hiç de yabana atılacak düşünceler değil. Önce nereden başladık nereye geldiğimizi gördük, Türkiye'de klasik belediyecilik, işte sokaklar güzel olsun, çamur olmasın, süpürelim, temizleyelimden kalktık, ona da gerek vardı. Tarihsel olarak 1970'lerin ortasından itibaren toplumsal nitelikli bir belediyecilik devreye girince, bunun gereksinimleri ortaya çıkınca, burada bir durmak lazım, çünkü gereksinim var. Bu iki kişinin aklına gelip de, durup dururken olmadı, bu ne ile oldu? Büyük şehirlerdeki gecekondu halkının sosyal demokrasiye dönüşüyle beraber oldu, onların bir talepleri vardı. Önce yıkılması gereken, hastalıklı hücre diye baktığımız gecekonduları daha farklı görmeye başladık. Onlara nasıl hizmet götürürüz, sadece onlar değil, geniş yoksul kesimleri kentsel hayata nasıl entegre ederiz, düşünüldü. İki görüş çıktı karşımıza, kentsel politikalar daha çok ayrımcı olur ki sağcı görüş, kent halkını ayırırsınız birbirlerinden, ayrı yerlerde yaşarlar, hepsinin bir gettosu vardır, kimse dışarı çıkıp da öbürü ile paylaşamaz. Ya da birleştirip, bütünleştirip bir tek kent halkı yaparsınız. Şimdi toplumcu belediyecilik buradan ortaya çıktı, halkı kaynaştırmak ortak bir Ankara'lı, İzmir'li, İstanbul'lu yaratmak, Kocaeli'li yaratmak… Sonra bu nasıl olacak hikayesi.

Dendi ki, kent rantların döndüğü bir yerdir. Bu rantlardan hep bir taraf olmasın, bu rantlardan öbür tarafta bir şeylerden yararlansın, ki diğerleri de bu kentte oturuyorlar, ondan da bir şekilde faydalansınlar. O zaman hizmet nasıl olacak? Hizmet, kamu mal ve hizmetleri belediye tarafından üretilsin ve doğrudan doğruya halka ulaşımı sağlansın. İkincisi bunlar öyle güzel adacıklar olsun ki, insanlar böyle bir idareye özlem duysunlar, ülke çapında da yayılalım. İlk düşünceler doğruydu, 1974'den 1977'ye kadar bunun ürünleri alındı. 1977'deki belediye sayısı daha da arttı biliyorsunuz. Belediyelerin çoğunluğu bu sefer Türkiye çapında muhalefet partisine geçti ve seçime gitmek zorunda kaldı hükümet, erken genel seçimler yapıldı ve belediyelerdeki başarısını genel seçimlerde de ispatladı aynı parti.

Bu yereldeki başarının genele yansımasıdır; bu başarı devam edebilirdi ama 1980 darbesi her şeyi tamamen ortadan kaldırdı ve ciddi bir şekilde yapı, doku bozuldu. Ondan sonra, Mahmut anlattı; 1994'de bir silkelenme ama o zaman da bellek silinmişti, ne yapılacak bilinmiyordu. Sosyal demokrasiye proje demokrasisi diyenler oldu, ama onlar neoliberalizmin kavramlarıyla konuşuyorlardı, liberal kalıplar içinde belediyecilik yaptıklarını zannettiler ve halkla büsbütün kopmasına sebep oldu ve öbür taraftaki hastalıklar bu tarafa da bulaştı, her zaman da doğru işler yapılmadı.

Böyle bir küllenmeden sonra yeniden canlandırmaya çalışıyoruz, çünkü toplumların dönüşüme ihtiyacı vardır. Her yerde oluyor, dün Metin hoca da anlattı bunu. Şimdi uluslararası konjonktür çok önemli, Sovyetlerin çökmesi bir takım şeylere neden oldu. Şimdi Batı Avrupa'da çok etkili olan komünist partiler eski güçlerini kaybettiler ama yeni güçler ortaya çıktı. Almanya'da sosyal demokrat partiden kopan bir grup, sosyalizmi zorlayacak kadar büyüdü. Eski maliye bakanları şimdi bayağı bir güç, o da komünist parti değil ama eski sosyal demokratlardan kopan bir oluşum... Aynı şekilde diğer ülkelerde İtalya'da, Fransa'da tekrar eskiye dönüş, çünkü neoliberalizmin sallanmaya başlaması ile kitlelerin eskiye özlemi açıkça görünüyor.

Biz de düşünüyoruz, bir şeyler çıkarabiliriz, yararlanabiliriz diye... Bu hareketin başlaması da güzel, çünkü uluslararası konjonktüre de paralel bir durum. İkincisi, üç dönem öncesine göre

toplumcu belediye modelini uygulamak isteyen belediyeler var. Bir yerden olayı başlatmak istiyorlar. Tabii sizler YAYED olarak, sizlerin önderliğinde belediyeler de uygun görürse, bu toplantılar, bir nevi seminerler şeklinde, değişik yörelerde aynı tematik görüş üzerinde sürdürülür, belli bölge toplantıları bittikten sonra, 5–6 ay sonra katılabilen bütün taraflarla Ankara'da sonuç değerlendirmesi yapılır. 2 gün çalışılır, belediye seçimlerine yetişecek temel ilkeler ortaya çıkar, sosyal demokrat veya toplumcu belediyeciliğin içi de doldurulur. Oradan emek sermaye ilişkileri alınabilir, özelleştirme sonuçları üzerinden nasıl mücadele edilebilir? Şu anda özellikle sosyal bir belediyecilik yapmaya kalkarsak büyükşehirlerdeki özelleştirmeler ciddi sorunlar yaratacaktır. Benim oturduğum yerde elektrik özel şirket tarafından yönetiliyor, arıza olduğu vakit şikayet edilecek bir yer yok, sadece beni cevaplamaya çalışan bir müşteri memnuniyet servisi var, zorunlu olarak memnun olmamı bekliyorlar. Sorun aktarmak, elektrik kesik derseniz başvuracağınız yer yok. Bunların tabii geri dönüşümü biraz daha zor ama bütün bunları göz önünde tutup ele almak lazım. Eğer herkes uygun görürse böyle büyük bir çalıştaya hazırlanmak gerekiyor. Burada içi doldurulacak şeylerden ev ödevi olarak bu yöredeki belediye başkanlarımıza verilebilir, şu şu konulardaki görüşlerinizi belediyeleriniz içinden bildirir misiniz, diye birer sayfalık soru kağıtçığı olabilir. Bunun içinde tartışmalı, katılım nasıl olmalıdır? Dayanışma üzerinde çok duruyoruz ve ona dayanıyoruz çünkü merkezi iktidar çok güçlü olduğu vakit kaçınılmaz olarak alt birimlerin dikey ilişkiden çok yatay ilişkilerle önce kendilerini güçlendirmeleri gerekir. Belediyeler arasında sıkı, sağlam bir yatay ilişkiler ağı geliştirilmelidir ki bunlar merkeze karşı hep birlikte ayağa kalktıkları vakit güçlü olsunlar. Teker teker hiçbir birim dikey ilişkide başarılı olamaz o da doğal olarak dayanışmaya, belediyeler arasında bir toplumcu belediye örgütlenmesine doğru gitmesi gerekir. Bu nedenle dayanışmanın ele alınması gerekiyor.

Diğer tartışmalı bir konu; Belediye şirketleri. Belediye şirketi deyince illaki 1980 sonrası yaygınlaşan anonim şirket olarak düşünmeyelim. Çünkü belediye mallarının, belediye hizmetlerinin üretilmesinde şirketleşme olması doğrudan şart değil. Büyük yerlerde biraz esnetilir. Ama eskiden yarı doğrudan belediye şirketleri vardı, özelleştirildiler… İşte Ankara'daki EGO, İstanbul'daki İETT, İSKİ vs. Bunları düşünecek olursak, bu türden yarı doğrudan kamu şirketleri belediye tüzel kişiliğine bağlı yeni örgütlenme nasıl olur? İllaki

1930 kanunundaki çerçeveyi korumak gerekli değil ama 2015'de bunun nasıl olabileceğini düşünmek gerekiyor.

Belediyelerin demokratik kitle örgütleriyle olan ilişkileri, meslek odaları, mühendis odaları var, barolar var, bunlara sendikaları eklememiz gerekecek, kooperatif örgütlerini eklememiz gerekecek ve onun dışında tabii kaçınılmaz olarak ticaret odaları, borsaları vs. Bunlar da olacak ve bunlarla da bir ilişki kurulacak, kentin paydaşlarıyla bir bağlantının kurulması da şart. Çünkü belediye kentte politikayı düzenleyen kurum olarak emekle sermaye arasındaki çelişkiyi törpüleyip düzeltebilecek onlar arasında bir bağlantı kurabilecek bir yer, bunu yapmak gerekiyor.

Bir diğeri, dün söyledim; fiziki planlama için bir toplumcu belediye modeli bulmak lazım. Beldelerimizde son zamanlarda ortaya çıkan, her kötü hava koşulunda ortaya çıkan sorun, fiziki planlamanın eksiklikleri olarak ortaya çıkıyor. Yapı denetimi sorunu var. Bu konuda hırsız müteahhitleri sorumlu tutarız ama belediyelerin denetim konusunu da unutmamak lazım. En azından uyarıcı, yol gösterici imar programını bu işe eklemek gerekiyor.

Sonra da yerine göre değişebilir ama mahallelerle olan ilişkiler konusunda bugüne kadar bütün dünyada gördüğümüz mahalle komiteleri var, yani yeni bir şey bulunamadı. Yeni bir örgütlenme olabilir; belki mahalleler yeniden ele alınabilir ama o ileride yerel iktidarla olabilecek şey bu, ama mahalle komiteleri belki semt bazında, her neyse ismi değişebilir, belli yerlerdeki talepleri örgütleyebilecek bir birim olmalı. Bunu daha somut olarak Fatsa uygulamıştı. Belediyede halkla ilişkiler birimi kuruldu, mahalle komiteleri talepleri halkla ilişkilere getirdi, halkla ilişkiler bunları derledi topladı, belediye meclisine sundu. Belediye meclisi de bu işleri ele alırken bir öncelik sıralaması yaparak ele aldı. Oradaki bağlantı mahalleden belediye meclisine geldi. Aynı şekilde Fransa da, İtalya da böyle çalışıyordu. Başka bir şey daha var, Almanya'da bir başka benzeri vardır; Yurttaş ilişkileri orda da sokak sokak ya da mahalle mahalle yurttaş girişimleri vardır. Mahalle ile ilgili talepleri belediyeye iletirler. Mesela, belediye bir yol inşaatına başladı, oralara dokunamazsınız, o bilmem kaç yılından kaldı, o bizim sokağımızın güzelliğidir diye yaptırmazlar. Şuradaki şu hizmet aksıyor, diye yurttaş girişimleri belediyeye uyarılarda bulunurlar. Almanya'daki solcu bir örgütlenme de değil-

dir. Burada gönüllü yurttaş girişimleri her yerde var. Bu modelleri de düşünmemiz gerekli.

Bütün bunları bir araya getirdiğimiz vakit kendi paradigmalarımızı, bunu sabah da konuştuk, bir genel çalıştaya zemin olacak bilgiyle otururuz. O ham bilgi önceden herkese gönderilir; değerli belediye başkanlarımız ve konunun uzmanları, katılmak istedikleri takdirde memurlar, bir iki günlük çalışma içinde sanırım sizin istediğiniz bir genel toplumcu belediyecilik beyannamesine, bildirisine doğru gidilir. Ondan sonra sınırlar çizilir; bilgi aynıdır da uygulamada farklılıklar olacaktır. Dün Altınova'dan gelen başkanımız söyledi, herhalde hepsini bir kalıba oturtmak mümkün değil. Değişik bölgeler var, bu açıdan bölge hassasiyetlerini elde edebileceğimiz bir haritamız olursa çalışma yaparız. Bunu sıcağı sıcağına birkaç zemin yoklayarak değişik bölgelere yayabiliriz. Burada Kuzey Egeyi tanıdık, bunun güneyi var, Akdeniz var, biraz Orta Anadolu, doğu, kuzey derken iyi kötü bir harita yapacak kadar noktalar olabilir. Değişiklikler ortaya çıkabilir ve böylece başkanlar da bilebilirler burada otururken öbür taraftakinin ne düşündüğünü, nasıl yaptığını... Ama tahmin ediyorum ki pek çoğu aynı ilkeler çerçevesinde toplanacaktır; aynı sıkıntılar farklı ifade edilebilir ve böyle bir beyanname koşullara uygun olarak bundan sonraki genel seçime biriken sorunları da ele alarak, Türkiye'nin yerel seçimi ne olmalıdır diye de gayet güzel bir beyannameye dönüşebilir, diye düşünüyorum. İki gündür konuştuğumuz ve benim aklımda kalan ve önem verdiğim noktalar bunlar, şimdi çok detay şeyler var ama bunlar zaten o çalıştaylarda da ele alınacak ve tartışmaları yeniden alevlendirir, burada keseyim. Sizlere çok teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Can hocanın değerlendirme konuşması hakikaten fikir açıcı, bize yol gösterici oldu. Bunları nasıl gerçekleştireceğiz? Bunu planlamak gerekecek. Hocam, bu söylediğiniz şeyler heyecan verici, belediye başkanlarımız da bu heyecanı paylaşıyorlarsa birlikte bu konuda önemli şeyler yapılabilir önümüzdeki döneme ilişkin olarak ve Metin hocanın söylediği gibi, eğer zamanın ruhu değişmeye başlamışsa, tam da zamanıdır böyle şeylere başlamak için... Bu bölümü kapatalım arkadaşlar.*

15 dakika çay molası veriyoruz.

***Serhat Salihoğlu**: Bu oturumumuzda iki tane uzman arkadaşımız var Özlem Osmanağaoğlu ve İsmail Bingöl. Sizlere kamu ihale mevzuatı ve devlet ihale mevzuatı konularında bilgi verecekler, aynı zamanda sorularınıza da yanıtlayacaklar. Bunun dışında imar mevzuatı üzerine sorularınız olursa onu yanıtlayacak arkadaşımız da var, İlyas Bey. Bütçe ile ilgili sorularınız varsa İsmail Beye sorabilirsiniz... Başka sorular varsa onları da sorun, bilirsek cevaplarız, bilemezsek da bizlere telefon veya elektronik posta yoluyla iletirseniz daha sonra yanıtlarız. Ben ilk sözü Özlem hanıma veriyorum, buyurun.*

Samiye Özlem Osmanağaoğlu (Milli Emlak Genel Müdürlüğü Denetmeni); Hepiniz hoş geldiniz, bizi dinlediğiniz ve dinleyeceğiniz için çok teşekkür ediyorum. Öncelikle kendimi tanıtayım; ben İzmirliyim, İzmir 9 Eylül Üniversitesi Maliye Okulu mezunuyum. 16 yaşında Maliye Bakanlığı'nda memur olarak göreve başladım, her masada çalıştım, daha sonra milli emlak denetmeni oldum. Şu anda da kadro değişikliği yapıldığından defterdarlık uzmanı olarak görev yapıyorum. Değerleme uzmanıyım, toplam kalite, ihale konularında ayrıntılı çalışmalarım var.

Sizlere anlatmaya çalışacağım konu; devlet ihale kanunu. Bu konuda piyasada bir araştırma yapmaya çalıştım. Biz o kadar kendi içimize dönüğüz ki, alıyoruz, uyguluyoruz, bir de bildiğimiz için bir şeye bakma ihtiyacı duymuyoruz. Piyasa çıktım, 30 kadar kitapçıyı dolaştım. Hepsi bana devlet ihale kanununun artık yürürlükten kalktığını ve benim kamu ihale kanununa göre işlem yapmam gerektiğini söylediler. Birkaç tane de kitap karıştırdım. O kitaplarda da devlet ihale kanununun, kamu ihale kanunu içinde incelendiğini gördüm. Hayır, Devlet İhale Kanunu halen yürürlükte... Kamu İhale Kanunu, Devlet İhale Kanunu hazırlıklarında ben de o komisyonlarda görev aldım. Olay şöyle gerçekleşti; Biz Maliye Bakanlığı olarak devlet ihale kanununda yapılan birçok değişikliğe itiraz ettik. Sonunda bakanlıkta bizim gibi eskilerle yeniler arasında bir sıkıntı çıktı ve Kamu İhale Kanununu ayırdılar, yeni bir kanun olarak uygulamaya koydular. Biliyorsunuz, 1983 yılında 2886 sayılı kanun yürürlüğe girdi, çok büyük değişiklik olmamasına rağmen kamu ihale kanunu çok kısa bir sürede, bizim söylemeye çalıştığımız ama dikkate alınmayan şeyler yüzünden bir sürü değişikliğe uğradı. Şu anda ihale mevzuatında iki tane kanun var; bir tanesi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, diğeri de 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu.

Bunlar nedir? Ne yaparlar? Devlet ihale kanunu sadece gelirlerle ilgili kısımla ilgilidir. Kamu ihale kanunu ise giderlerle, harcamayı düzenler, farklı hükümleri vardır ve farklı şekilde uygulanırlar, bunların bilinmesi gerekir.

Kamu İhale Kanunu 1983 yılında kabul edilip yürürlüğe girmesine rağmen, hala gördüğüm kadarıyla 2490 sayılı Artırma Eksiltme İhale Kanunu hükümleri yürürlükte gibi işlem görmeye devam etmektedir. Oysa bu 2490 sayılı kanun 1983 yılında yürürlükten kalkmıştır. Bugüne kadar yaptığım çalışmalarda gerek özel idarelerde, gerekse belediyelerde karşılaştığım en büyük sorun bu idarelerin 2490 sayılı kanundan kaynaklanan sıkıntılarla boğuştuğudur. Bu kanunun nasıl hükümleri vardı ki bugün hala bunlarla uğraşıyoruz diye baktığımızda; mahkemelerin de hala bu kanunla ilgili olarak 6570 sayılı kanunla 2490 sayılı kanunun 14. maddesinde kalan bir paragraf nedeniyle oluşan sorunlarla uğraştığını fark ettik.

6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanunun 14. maddesinde, 2490 sayılı Artırma Eksiltme ve İhale Kanununa tabi olarak verilen gayrimenkuller hakkında da bu kanun hükümleri tatbik olunur hükmü var. Bunun büyük bir sorun olduğu biliniyor, bilindiği halde hala ben baktım yeni bir düzenleme yok. Bu nerede sıkıntı yapıyor? 2490 sayılı kanun 2886 sayılı kanunun 94. maddesiyle yürürlükten kaldırıldığı halde 6570 sayılı gayrimenkul kiraları hakkındaki kanunun 14. maddesinde bir değişiklik yapılmıyor. Bundan sonra belediyeler kiralamalarda herhangi bir sorun yaşadıklarında, bilemiyorum arkadaşların bu yönde bir sorunları var mı, ama benim incelediğim belediyelerde ve il Özel İdarelerinde halen bu sorunlar vardı.

2490 sayılı kanun yürürlükten kalktığı halde yerine konan 2886 sayılı kanuna yönelik olarak, bu 6570'deki hüküm değişmediği için uygulamanın devam ettiği yönünde bir görüş vardı. Bu neyi getiriyor? Bu belediyelerin kiralama yaptıkları gayrimenkullerin hiçbir şekilde tahliye edilmemesi sonucunu getiriyor. Çünkü 6570 sayılı Kira Kanunun 14. maddesine göre, yani oğlum Almanya'dan geldi çık gibi, gerekçe dışında, herhangi bir açıklamayla taşınmazları kolay kolay tahliye edemiyorsunuz. 6570'in kiracıyı koruyan sıkı hükümleri nedeniyle, hem belediyeler, hem de il özel idareleri sıkıntı içinde kalıyorlardı. Yargıtay Genel Hukuk Kurulu kararıyla artık beledi-

yelerin 2886 sayılı kanunu uygulayacakları ve buna tabi oldukları hükmü kabul edildi.

Ayrıca 5393 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesiyle belediye mallarına karşı suç işleyenler, devlet mallarına karşı suç işlemiş sayıldılar; 2886 sayılı kanunun 75. madde hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır şeklindeki düzenleme ile artık bizim 6570'i veya 2490'ın günümüze gelen kalıntılarından ve sıkıntılarından kurtulmuş olduk. Belediyeler direkt olarak tahliye edilmeyen taşınmazlarını 2886'ın 75. maddesine göre tahliye edebilecekler.

Ayrıca 5393'ün 15. maddesinde yapılan bu değişiklik neyi getiriyor? Gerçek ve tüzel kişilerce belediye taşınmazlarının işgali halinde ecri misil istenebilmesini ve kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam ettirilmesi halinde idarenin talebi üzerine bulunduğu yer mülki amirince en geç 15 gün içinde tahliye edilerek idareye tesliminin sağlanması kolaylığını getiriyor. Bunlar sadece hazine taşınmazları için söz konusuydu, şimdi belediyeler de bu maddeyi uygulayabiliyor.

Hasan Bülent Türközen; İdari makamlar bunu uygulamıyorlar, benim kaç sefer talebim oldu, hiç birisini değerlendirmediler. Kanunda var ama hiçbir kaymakam bunu uygulamıyor, iki senedir ne cevap geliyor ne de bir şey.

Samiye Özlem Osmanağaoğlu; Ama siz sorumluluğunuzu üzerinizden atıyorsunuz, şu da var ki siz tahliye edemiyorsanız, kişilerden ecrimisil isteyebilirsiniz. Oradaki sorumluluk bunu yerine getirmeyen kaymakama aittir, belediyeler kendi görevlerini yerine getirmiş olurlar. Bizim buradaki amacımız belediyelerin karşılaştıkları ya da karşılaşabilecekleri sorunları veya şu anda kamuoyunda olan ve gündeme gelen ve belediyeleri sıkıntıya sokan hususları en aza indirmek. Belediyelerde çalışan arkadaşların teftiş ve soruşturmalarla karşı karşıya kalmamalarını ve bunlardan nasıl kurtulabileceklerini ve sorumluluk altına girmemek için kanunun kendi araçlarından faydalanarak kendilerinin sorumluluk altına girmemelerini göstermektir. Sonuçta o kaymakamlık tahliyeyi yapmıyorsa onun sorunudur, bu hiç bir şekilde belediyenin sorunu değildir. Sonuç almak çok önemli, uygulayıcıya gerekçesini bir daha sormak gerekiyor, kaymakamlık hakkında da suç duyurusunda bulunabilirsiniz, onu da söyleyebilirim.

Şimdi 5018 sayılı kanundan bahsetmek istiyoruz; 2886'dan bahsederken 5018 sayılı Mali Kontrol Kanununun kabul edilmesiyle performans esaslı bütçe sistemine geçildi. Stratejik planlama ve performans esaslı bütçe sistemine geçildi ve bunların uygulanması gerekiyor.

Temel ilkeleri olan misyonunuzu, vizyonunuzu belirlemek, stratejik amaçlarınızı ve hedeflerinizi saptamak, performanslarını, önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izlenmesi ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik planları hazırlamak; kamu idarelerinin kamu hizmetlerini istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleriyle program ve proje bazında kaynak tahsislerini stratejik planlara ve yıllık amaç ve performans göstergelerine dayandırılma zorunluluğu getirilmiştir.

Sayıştay incelemelerinde belediyelere performans esaslı bütçe yapıp yapmadıkları sorulmaktadır. Biliyoruz ki, zor ve sıkıntılı olduğunu tahmin edebiliyorum, ama burada da tartışıldı, belediyeler kamu yararı amacı güderler. Bu nedenle hizmetlerinin hepsinden gelir sağlamaları mümkün değildir. Bunun bir şirket bütçesi olarak düşünülmesi gerektiği, bir kalemden zarar ederken, diğer kalemden kâr edilebileceği veya başa baş olabileceği şeklinde daha doğrusu performansa dayalı bütçede tüm idarelerin kendi gelir ve giderlerini dengelemesi ve kendisine bir hedef belirleyerek o hedefe uygun çalışma yapması ve bunu değerli arkadaşım anlatacak herhalde, herhangi bir ihaleye çıkmadan önce parasını bir kenara koyup ödeneğini hazırlayın, ondan sonra ihaleye çıkılacağı vs. Mantığı buna dayanıyor. İdarelerin de kendilerini sıkıntıya sokmamak için bu stratejik planlama ve performans esaslı bütçelerini Sayıştay incelemelerinden geçebilmeleri için yapmaları gerekiyor. İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın web sitelerinde bu bütçelerin ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde verilmiş.

2886 sayılı kanun 1983 yılında kabul edilmişti. Bu sefer geliyoruz 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihe... Bu tarihe kadar alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin ayni hak tesisi ve taşıma işleri 2886 sayılı kanuna göre yürütüldü. Şimdi 5018 sayılı Mali Kontrol Kanunu ile idareler merkezi yönetim ve mahalli idareler olarak tanımlandı. Dönüş diyoruz... Burada da

bir dönüş başladı, ilk önce idarelerin bir kısmını genel bütçe içine aldık, bir kısmını da eski sisteme döndürdük, çünkü bazı işler dışarıdan görüldüğü gibi değil. Kamu İhale Kanunu mal ve hizmet ihalelerini düzenliyor, 2886'nın harcamaya ilişkin uygulanabilirliği yok, ancak bunlar kanun metninden çıkarılmadı, daha önce de ifade etmiştim.

4734 sayılı kanunda bu kanunun hükümleri yürürlükte değildir dendi. Sadece gelir getiren kısımlarıyla ilgili bölümler yürürlükte, karıştırılmaması gerekiyor. Gelirlerde kamu ihale tebliğinin birinci bölümünde kamu kaynağı kullanımı gerektirmeyen işlerde, kat karşılığı, arsa karşılığı gibi 4734 sayılı kanunun kapsamına girmediği belirtilmiştir. Buna göre kurumların kamu kaynağı kullanımını bütçe anlamında kamu kaynağı gerektirmeyen işler ile kat karşılığı, arsa karşılığı, yap işlet modelleriyle gerçekleştirilen işlerde 2886 sayılı kanun uygulanıyor.

Ben belediye mevzuatını çok iyi bilmiyorum. Baktığımda belediye meclisinin görevleri nelerdir, diye? 18. maddenin (e) bendinde düzenlenmiş taşınmaz alımına, satımına, takasına tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına, üç yıldan fazla kiralanmasına, süresi 30 yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesisine karar vermek yetkisi belediye meclisinin görev ve yetkileri arasında sayılmış. Belediye encümenine de bu mal satımına, taşınmaz satımına, trampasına, tahsisine ilişkin meclis kararlarının uygulanması görevi verilmiş. 3 yılı geçmemek üzere bir taşınmazın kiralanması da encümen kararıyla mümkün kılınmış. 4734 ile 2886 biraz birbirinden farklı; 2886 daha basit ve eski bir kanun, açıklık ve rekabetin sağlanması esası var. 4734'de çok daha fazla ilkeler konulmuş, bunun nedeni de harcamalarda daha bir çeşitlilik var, gelirlerde işlemler daha kolay ve basit, harcamalarda biliyorsunuz yapım işleri, hizmet alımı gibi işlerde öngörülen kamuoyu denetimi, rekabet, saydamlık, eşitlik, gizlilik gibi bir sürü ilke konulmuş.

2886'nın ihaleye katılabilme şartı da farklı; bunlar kanuni ikametgah sahibi olmak, yeterli niteliğe sahip olmak gibi yine daha basit. Kamu İhale Kanununda konusuna göre, olayına göre bir sürü belgeler isteniyor ve kanuni ikamet sahibi olmak ve istenilen belge-

leri vermek gerekiyor. Belediyeler için önemli bir konu ihaleye kimler katılacak, kimler katılamayacak, eşiniz, dostunuz, kardeşiniz, akrabamız katılacak mı katılmayacak mı, belediyelerin bu konuda dikkat etmesi gerekiyor. İhale işlemlerini hazırlamak, yürütmek sonuçlandırmak, denetlemekle görevli olanlar bunların eşleri, ikinci dereceye kadar kan ve sıhrî hısımları, ortakları ve kanunda sayılıyor ve kamu ihalelerine katılmaktan yasaklı olanlar ihalelere katılamazlar. Özellikle bu komisyonlarda görevli olan arkadaşlarımın bunlara dikkat etmesi gerekiyor.

Kamu ihale Kanununda eşik değerler var, devlet ihale kanununda da tahmin edilen bedel var. Tahmin edilen bedel idarece tespit edilir veya tespit ettirilir. Biz genelde devlet olarak, hazine olarak, belediyelere sorarız, asgari emlak vergi değeri nedir, diye tespit edilirden kasıt budur. İdarenin elinde mevcut değerleri vardır veya ettirilir burada da denetimle ilgili diğer idarelerden sorulması anlamına gelir. Ticaret Odası, Sanayi Odası, Borsa gibi kuruluşlardan yapacağınız işin niteliğine göre sorulabilir. Benim belediyelerdeki uygulamalarda karşılaştığım sorun, gereksiz fazla evrak var deniyor, olabilir ama bir incelemede gereksiz olarak görülen bu evraklar, teferruatlar, gördüğüm kadarıyla, kamuoyundan izlediğim kadarıyla, belediyelerin ayağına dolanıyor. İhale mevzuatı kesinlikle şekil şartına bağlıdır, orada bu hesap tutanaklarının, bedel araştırmalarının mutlaka dikkatli olarak yapılması ve bunlarla ilgili tutanakların ihale işlem dosyasında saklanması gerekir. Onay belgesinin mutlaka ihalelerde alınması gereklidir. 2886 da bedel tahmini kavramı varken kamu ihale kanunda yaklaşık maliyet ve eşik değer kavramları vardır, aradaki fark şudur; 2886'da bedel tahmini yaparsınız ve onu herkese ilan edersiniz, şu bedelden şu taşınmaz satılacaktır, şu tahmini bedel üzerinden kiralama yapılacaktır, dersiniz. Kamu ihale kanunda ise bu değerler gizlidir, aradaki fark budur, açık edilmemesi gerekir. İhalelerin düzenli olarak yapılmaması; önünüze takvimi alıp tek tek gün saymanız gerekir. Bir gün bile eksik olması, on gün önce beş gün sonra, teferruata girmek istemiyorum, maddeye bakmanızı tavsiye ediyorum, o tarihlerde en ufak bir hata ihalenin iptali sonucunu doğurur. Bu nedenle idarelerin ihalenin ilanı ile ilgili sürelere dikkat etmeleri gerekir.

Kanunun sözleşme yapılmasını öngördüğü hususlarda da sözleşme yapılması gereklidir, ihaleler ve sözleşmeler idarelerin sıkıntıları-

nı gidermek için yapılır. Sözleşmelere ilave edilecek diğer bir husus varsa, diğer hususlar bölümü açıklanmıştır. Diğer hususlarda tip şartnamelerde öngörülmemiş hükümler ki bunlar bölgesel, yöresel olabilir veya o konuya özgü olabilir, idarenin söylemek istediği herhangi bir şey olabilir, diğer hükümler kısmında yer alır. Bu ihalelerle ilgili tüm yazışmalar ve gerekli tüm belgeler Maliye Bakanlığı'nın web sitesinde olduğu gibi mal müdürlüklerinde de vardır, ihtiyacınız olduğunda kendilerinden alabilirsiniz.

Komisyonlar önemlidir. Komisyonların kuruluşunda sıkıntı var sanıyorum, komisyonların sene başında farklı birimleri olabilir, farklı isimleri olabilir, belediyenin altyapısında farklı işi farklı birimlerin yaptığı görülüyor. Mutlaka sene başında komisyonların oluşturulması lazımdır. Komisyon üyeleriyle ilgili bir takım sorunlar var. Belediye başkanı tarafından sene başında bir onayla ihale komisyonlarının belirlenmesi gerekiyor, ihale komisyonları belirlenirse komisyonlarla ilgili sorunlar da çözülmüş olur. 2886'da kapalı teklif usulü esas, açık teklif ve pazarlık usulü de uygulanabiliyor; kamu ihale kanunda açık ihale, belli istekliler arasında ihale, pazarlık usulü var, yöntemler farklı ve taşınmaz ihaleleri pazarlıkla yapılamıyor. Belediyelerin 2886' ya göre yapmayacağı işler de var; kanunun 83. maddesine göre başlarına bir takım sıkıntılar geliyor. İhale aşamasında bazı tutanakların doğru tutulması gerekiyor, bu tutanaklara dikkat edilmemesi halinde idare sıkıntıya girebiliyor. Teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Çok teşekkür ediyoruz. Çok akıcı ve yararlı bir sunum oldu. Benim konuyla hiçbir alakam yok ama anladım. Sanıyorum sorularla anlatmak istediğiniz başka şeyler de açılacaktır. Siz olayın gelir kısmını anlattınız, gider kısmını ise İsmail Bingöl anlatacak.*

İsmail Bingöl; Özlem hanım anlatırken, tabii Kamu İhale Kurumu'na da atıfta bulundu, ben de zaman zaman 2886 sayılı yasaya atıfta bulunacağım. Ayrıca belediyeleri çok yakından tanıdığım için belediyelerin bu konularda hangi sorunlarla karşılaştıklarını biliyorum. 2886 sayılı yasa çok eski bir yasa, çok da değişikliğe uğramamış olduğu için aslında belediyelerin bu konuda bir hata yapmaması gerekiyor. Ama 4734 sayılı yasa yeni bir yasa olmasına rağmen çok sayıda değişikliğe uğramış. Kapsamı şu; eskiden 2886 sayılı yasa kapsamında olan mal alımları, hizmet alımları ve yapım

işleri bu yasa kapsamına alındı, eski yasanın kapsamındaki diğer şeyler devam ediyor. Yasanın 2. maddesinde istisnalar belirtilmiş, istisnalar her geçen gün artıyor, şu anda a'dan başlayıp r'de biten istisnalar var, sürekli artıyor, herhalde alfabemizdeki harfler yetmeyecek.

Temel ilkeler diye bir 5. madde var. İçişleri Bakanlığı'nın yaptığı soruşturmalarda, bu çok sık kullanılan bir şey, genellikle bu konuda soruşturmalar yoğunlaşıyor, aynen okuyorum; "İdareler bu kanunda yapılacak ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal ve hizmet alımı işi kısımlara bölünemez". Bu eski yasanın 2. maddesinde de vardı, pazarlık haddinden yararlanmak için işler kısımlara bölünemez şeklinde idi. Kanuna göre yapılacak ihalelerde, açık ihale usulü ve belli istekliler arasındaki usuller temel usullerdir, diğer ihale usulleri kanunda belirtilen hallerde uygulanır diyor. Bu şu demek; mümkün olduğunca ihalelerimizi açık ihale usulü ile yapacağız, bunun başka nedenleri var, bunu daha sonra açıklayacağım.

6. maddesinde ihale komisyonundan bahsediyor, burada değişik bir şey var, 2886 sayılı yasada ihale komisyonları doğrudan doğruya belediye encümenleridir. Dolayısıyla ihale yetkilisi de encümene başkanlık yapan belediye başkanıdır, başkan yok ise yerine başkanvekili ihale yetkilisi oluyordu. Ama bu kamu ihale kanunda farklı bir konum kazanmış durumda. Bütçede ödeneği olan her birimin başı ihale yetkilisi, bu küçük belediyelerde söz konusu değil, nüfusu 25 binin altında olan belediyelerde belediye başkanı aynı zamanda ihale yetkilisidir, ihale komisyonu oluşturma yetkisi de ihale yetkilisine aittir. Ama Bergama veya Ayvalık gibi belediyelerde birim amirleri ihale yetkilisidir. Dolayısıyla ihale komisyonunu onlar oluşturmak durumunda.

İhale dosyası hazırlanması konusunda bir onay belgesi hazırlanması gerekiyor, ihaleye başlarken yaklaşık maliyet belirliyoruz, bunun nasıl belirleneceği yine yasada var. Özlem hanım anlattı bir önceki yasada yaklaşık maliyet yerine tahmini bedel vardı, tahmini bedel hem şartnamede hem onayda mutlaka yer alması gereken bir hususstu, ama şimdi yaklaşık maliyet diye bir şey var, bu çok az da

olsa bazı belediyeler hata yapıp ilanda yayınlıyorlar ama yayınlanmaması gerekiyor. Yaklaşık maliyet hiçbir yerde yayınlanmıyor.

8. maddede eşik değerler var, bunun şu önemi var, özellikle ihaleye çıkardığımızda bir ilan var ilanın eşik değerlere göre nerelerde yayınlanacağına göre kriterler var, dolayısıyla bu eşik değerlere dikkat etmek gerekiyor.

Yaklaşık maliyet 9. maddede belirtiliyor, 10. madde çok önemli. İhale katılımında yeterlilik kurallarını kapsıyor. 2886 sayılı yasada bunlar çok net değildi, eskiden çok az sayıda belge istenirken şimdi çok sayıda belge isteniyor.

Bu yasadaki en önemli kolaylık da şu; tüm belgeler kamu ihale kurumunda var, oradan yararlandığınızda sizi yönlendirme imkanı da var. 15. maddede alt yüklenici düzenlenmiş. Maddeye göre ihale konusu işin özelliği nedeniyle ihtiyaç görülmesi halinde, ihale aşamasında isteklilerden alt yüklenicilere yaptırmayı düşündükleri işleri belirtmeleri, sözleşme imzalamadan önce de alt yüklenicilerin listesini idarenin onayına sunmaları istenebilir. Ancak bu durumda, alt yüklenicilerin yaptıkları işlerle ilgili sorumluluğu yüklenicinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. İhale saatinden önce ihalenin iptal edilmesinin nasıl olacağı 16. maddede düzenlenmiş. 17. maddede yasak fiil ve davranışlarla ihaleye katılma kuralları düzenleniyor. Bu konuyu çok iyi irdelemek lazım, bir sürü soruşturma bu konularda geliyor.

18. maddede ihale usullerini belirtilmiş, yasa çıktığı zaman doğrudan temin de bir ihale usulü olarak belirtiliyordu, sonradan çıkardılar, şu anda açık ihale, belli istekliler arasında ihale, pazarlık usulü diye 3 usul var. 5. maddede açıklanan nedenlerden dolayı açık ihale usulünün mutlaka en fazla kullanılması gerekiyor.

Pazarlık usulünün koşulları ilgili maddesinde yazılı zaten, genellikle 21/f maddesi uygulanıyor belediyelerde. Pazarlık usulünü kısıtlı kullanmak gerekiyor, diğer koşullara uyuyorsa. Bunun nedeni de şu, pazarlık usulünde 3 tane teklif almak imkanı var, kişileri teklife davet etme yetkiniz var, dolayısıyla istediğiniz kişileri davet etme imkanı veriyor. Kamu ihale kurumu, şu anda bir ticarethaneye dönüşmüş durumda, çok yüksek ilan ücretleri alıyor, çoğu belediye de biz o kadar para niye verelim diye pazarlık usulünü tercih ediyorlar.

Doğrudan temin ihale usulü olmaktan çıktı ama onun da bir takım koşulları var. İhale sonucunun bildirilmesinde de sorunlar yaşanıyor. Çoğu zaman belediyelerde ihaleyi kazanana ihale sonucu bildiriliyor, oysa yasaya göre diğer katılanlara da ihale sonucunu bildirmek gerekiyor. Sözleşmeye davet yazısı yazılması lazım, genellikle yazışmaların tümü belediyenin kayıtlarına girmiyor, bu da insanlarda kuşku yaratıyor, dolayısıyla tüm yazışmaların kayıtlara girmesi gerekiyor. Bu kanunun 62/ı. maddesinde, bu kanunun 21 ve 22. maddelerinde parasal limitler dahilinde yapılacak harcamaların yıllık toplamı idarelerin bütçelerinde bu amaçla konan ödeneklerin %10'unu kamu ihale kurumunun uygun görüşü olmadıkça aşamaz, diye bir hüküm var. Buradaki arkadaşların kendi dertleri var, onları bizlere aktarırlarsa, biz de cevap verebiliriz. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu*: İsmail Bey'e biz de teşekkür ediyoruz. Süresine riayet etti, iki tane sunuşumuz oldu, Turhan Bey sizin de görüşlerinizi alalım. Buyurun.*

İsmail Bingöl; Turhan Beyden önce çok kısa bir açıklama yapmak istiyorum. Özlem hanım bahsetti, belediye kanununun 18. maddesi belediye meclisinin görev ve yetkilerini düzenliyor. 18. maddenin g bendi belediye taşınmaz mallarının satışı, tahsisi, 3 yıldan fazla süre için kiralanması konusunda belediye meclisine görev vermiştir. Bazı belediyeler doğrudan doğruya belediye meclisinin kararı ile bunu birine tahsis ediyor veya kiraya veriyor 10 yıllığına. Oysa belediye meclisinin görevi o değil, sadece encümene o konuda yetki vermek, şu şu binanın 5 yıllığına kiralanmasına karar vermek, herhangi bir bedel belirlemeden onun ihalesini yapma yetkisi yine 34 madde gereğince belediye encümeninin görevleri arasındadır. İkincisi belediye kanununda son yıllarda sık soruşturmaya konusu olan maddesi de 68. madde, borçlanma konusunu düzenliyor. Bilindiği üzere borçlanma belli bir limite bağlandı, o limiti aşmamak gerekiyor, bunu sorular kısmında yanıtlayacağız. Bunlara çok dikkat etmek gerekiyor.

Turhan Çakar; Öncelikle tüm konuşmacı arkadaşlara teşekkür ediyorum. Türkiye'de son yıllarda çok önemli bir onu var, ihale yolsuzluğu diye. Bin bir türlü ihale yolsuzluğu var. Kamu ve belediyelerde açık artırmalı ve açık eksiltmeli ihalelerde, kamuyu, dolayısıyla halkı zarara uğratan, tüketiciyi zarara uğratan bin bir türlü yolsuzluk var. bunu uzmanlarımız daha iyi bilir. Ben size birkaç tane ör-

nek vereceğim. Ankara'dan bir örnek vereceğim. Ankara'da o kadar çok yolsuzluk var ki, bildiğimiz ve bilmediğimiz, ben bildiğimiz bir tanesini anlatacağım. Türkiye'de büyük bir sayaç yolsuzluğu var, su ve elektrik sayaçları... Bunun baş aktörlerinden birisi de Ankara Büyükşehir Belediyesi... Elimizde bir dosya var, sayın Kılıçdaroğlu gündeme getirdi ama Kılıçdaroğlu'nun gündeme getiremediği ve elimizdeki dosyada olan ve bir milletvekiline de verdiğimiz bu dosyada yolsuzluklar var. Hani derler ya rüşvetin belgesi olur mu orada var. Daha sonra bunu özel olarak da konuşuruz...

Su ve doğalgaz sayaçlarında Yozgat'ta bir paravan şirket kurulmuş. İzmir serbest bölgesinden sanki o sayaçlar giriyormuş gibi içeriye alıyorlar, 700–800 bin sayaç ve belediyeye pahalıya mal oluyor. Belediyeye ucuza girmesi gereken sayaçlar pahalıya giriyor, pahalıya mal oluyor. Bu sayaçları tüketicilere 300 dolara sattılar. Ön ödemeli su sayaçlarını 300 liraya sattılar. Biz dava açtık. bu ön ödemeli su sayaçlarının 300 liralık fiyatı iptal ettiler. Dava devam ediyor.

İkinci büyük yolsuzluk, özelleştirme; Türkiye'de yüzlerce özelleştirme yolsuzluğu var, bir tane ve en önemlisi Türk Telekom. Tansu Çiller döneminde Türk Telekom'un fiyatı 25–30 milyar dolardı, sonra AKP döneminde 6 küsur milyar dolara satıldı. O tarihlerde 2004 yıllarında Türk Telekom yılda 2 milyar dolar kâr ediyordu, yani 3 yıllık kârına satıldı. Dünya'nın hiçbir yerinde görülmeyen bir yolsuzluktur bu ve vatan hainliğidir, halk düşmanlığıdır ve bu satıldı gitti ve buna benzer bir sürü yolsuzluk var. Bunun üzerine bir sürü dava açtık, sendikalar, örgütler olarak ama hiçbir şey olmadı. Diyelim ki kamu veya belediyeler bir şey satın alacak bir hizmet satın alacak açık eksiltme, o kamu kurumunun uzmanları bir fiyat biçiyor diyelim ki, önemli bir hizmet var, orada bu hizmet şu değere yapılır diye uzmanlar onun hesabını yapıyor. Ondan sonra işi alacak kişiler toplanıyor, onu eksiltiyor, %20 eksiltiyor ve en düşük olana veriliyor. Ondan sonra ne oluyor, o iş kalitesiz yapılıyor, diyelim ki bina yapılacaksa, o bina güvensiz oluyor. Bunlara bir sürü örnekler var ama burada dürüst belediyeleri de bir sürü sıkıntıya sokan uygulamalar da var. Biraz daha somut olarak bunları açarsanız memnun oluruz, bilgileniriz, teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**: Şimdi sorular faslına geçiyoruz. Mehmet başkandan başlayalım.*

Mehmet Gönenç: Bu gayrimenkul kiralarıyla ilgili bir sıkıntılı durum var, onu daha önce de bilgi almak için görüşmüştük sizinle. Tabii belediye mülklerinde kiracılar genellikle uzun yıllar kalırlar, 10–15 yıl gibi ve kira sözleşmelerimiz hep devam eder. Devlet İhale Kanununa göre bu iş olacaksa, o zaman her yıl bu kiracıları tahliye edeceğiz ve o işyerlerinin ihalesini tekrarlayacağız. Örnek olarak, böyle bir süreç İçişleri Bakanlığı denetim raporundan sonra yaşandı. Mesela Selçuk Belediyesi yaklaşık 350–400 tane esnafın hepsini topladı ve dedi ki bizim geçirdiğimiz teftiş sonrası bize iletilen eksiklik bütün bu dükkan ve işyerlerini tekrar ihaleye çıkarıyoruz, tabii bütün şehir çalkalandı, bu eşyanın tabiatına aykırı bir şey, fiili bir imkansızlık da var ortada, biz tabii 6570'e göre kira sözleşmesi yapıyoruz, burada yasaya uymakla fiili durum arasında hemen hemen bütün belediyeler de böyle yapıyor, bildiğim kadarıyla.

Samiye Özlem Osmanağaoğlu; Her sene ihale yapılacak diye bir şey yok, 10 seneye kadar belediye meclisinin yetkisi var. 10 seneden uzun süreli kiralamalar için bu irtifak hakkı tesisi anlamına gelir, medeni kanundan kaynaklanan bir sıkıntıdır, 10 ila 99 yıla kadar olan uzun süreli kiralama olarak değerlendirilir ve o şekilde uygulamaya konulur. Belediye meclislerinin 10 yıla kadar yetkisi vardır, her yıl ihaleye çıkılacak diye bir şey yoktur, artış usulü belirlenir, sözleşmeye hüküm konur, işte tüketici fiyatlarına göre mi, üretici fiyatlarına göre mi, devlet ihaleleri genelgelerine göre mi ona göre tip sözleşmeler var, buna göre uygulanır. Ama kesinlikle belediyeler 6570 sayılı kanunu uygulayamazlar. Belediyeler 2886'ya tabidir, o soruşturma raporunun neyi içerdiğini bilmiyorum, ama sanıyorum yanlış bir ihale şeklinden veya sözleşmelerin yanlış olmasından kaynaklanmıştır. Çünkü 6570'e göre yapılan bir ihale sözleşmesi mahkemeye gittiği zaman, mahkeme daha önce 2490'dan giriyor 6570'in 14. maddesinden çıkıp kiracı lehine karar veriyor, bu da idareleri, belediyeleri çok sıkıntıya sokuyor. Belediye kesinlikle 2886'ya tabidir ve 10 yıla kadar da, tekrar ihaleye çıkmalısınız, sözleşmeyi devam ettirme imkanı vardır.

6570 göre yapılmış sözleşmeler yanlıştır ve buna göre yaptığınız için sorun oluyor ve 5393 sayılı kanuna da hüküm kondu, orada da tahliye yetkisi var, artık Yargıtay genel kurul kararları da bu yönde çıktı. Artık 2490'la ve 6570'le belediyelerin bir bağı kalmadı, bu zamana kadar bu sorunlar vardı, o sorunlar da sözleşmelerden ve

şartnamelerden kaynaklanıyordu. Ama artık kesinlikle belediyeler 2886 sayılı kanuna tabidir ve sözleşmelerini de ona göre yaparlar, bu da belediyelere çok büyük imkanlar sağlar, belediyeler lehine.

İsmail Bingöl; Burada var mı, bilmiyorum ama bazı belediyelerde, bazı insanlar belediye mülklerini çok düşük bir kira bedeli ile kiralıyorlar, yıllarca başkasına devrederek hava parası dediğimiz uygulama ile bu mülklerden para kazanıyorlar. Bir bu sakıncası var, ikincisi siz belediye encümenine 3 yıllık kiralama yetkisi veriyorsunuz ve bu şekilde 20 yıla kadar uzatabiliyorsunuz. Bu konuda Sayıştay genel kurul kararı da var.

Hüseyin Kayacıklı; Ayvalık Belediyesi Mali Hizmetler Müdürüyüm, muhammen bedeli düşürme veya yeniden değerlendirme şansımız var mı? İhaleye katılım olmadı veya az evvel bahsettiğimiz ihaleye katılıp çok yükseklere çıkıldı ve ihale yapılmadı. Yeniden ihaleye çıktığımızda o muhammen bedeli düşürmek, artırmak şansımız var mı?

İsmail Bingöl; Biliyorsunuz ihale sırasında ya katılan olmaz veya verilen teklifleri uygun görmeyiz, ihaleyi erteler ve başka bir ihale günü belirleriz, ya da pazarlığa bırakırız. Bu durumda ihale şartlarını aynen korumak gerekiyor, muhammen bedeli diyelim ki 300 lira koymuşuz, kimse katılmamış, katılmama nedeni mutlaka muhammen bedelin yüksek olduğu anlamına gelmiyor. Bu durumda ya aynı muhammen bedelle ihaleye karar vermek ya da aynı koşullarda pazarlığa bırakılmasına karar vermek gerekiyor. Demin unuttuğum bir şey vardı; kiralama ihalesi oluyor, insanlar katılıyor 2, 3, 5 kişi teklifte bulunuyorlar, işte artırma yapıyorlar, bir tutanak tutuluyor, Ali şu kadar, Veli şu kadar teklif verdi diye. Bu tutanak Belediye Encümeni Üyelerine de imzalatılarak encümen kararı alınmış gibi kabul ediliyor. Bu doğru değil, ayrıca bir encümen kararı almak lazım. Yani o elle tutulan tutanağı muhafaza ediyoruz ama tutanağa dayalı olarak tarih ve sıra numarası verilmiş ve katılan üyelerce imzalanmış encümen kararı düzenlememiz gerekiyor.

Niyazi Komşu (DP Bergama İlçe Başkanı); Belediyenin ihaleye çıkardığı ürünlerin alımı için, alıma çıkan taliplilerin bu aldıkları ürünü ispatlaması zorunlu mu? Örnek veriyorum; çam fıstığı alımı veya ceviz gibi belediyelerin bu konuda da gelirleri var, alımı yapanların bu sektörde olduklarını ispatlamaları gerekiyor mu, ürünü satarken?

İkinci bir sorum, ilçe belediyelerin yan kuruluşu olarak şirketleri var, Bergama Belediyesi etrafında da 5 tane kapanmakta olan belde belediyeleri var. Bu şirketler çiftçi mallarını koruma bağlamında, belediye meclisleri 10 yıllığa kadar kiraya verebiliyor, bu kapanma aşamasında kendi taşınır, taşınmaz mallarını çiftçi mallarını korumaya aktarmasında bir sakınca olur mu?

Bu ihalelerde rekabet olması için 2 ve daha fazla kişinin olması gerekiyor. Benim yaşadığım 1 kişi geliyor ihaleye bu 1 lira geçiyor sembolik olarak alıyor. Bunu öğrenmek istedim, teşekkür ederim.

İsmail Bingöl; Bu sene ben de karşılaştım, Bekilli'de belediyenin fıstık bahçesi veya tarlası yok, ama varsayalım ki belediye mezarlığında fıstık ağaçları var, orada olan fıstık meyvesini toplayıp satmasının bir mahsuru yok. Burada fıstık üreticisi olmayı kanıtlamaya da gerek yok. Önemli olan pazarlayabileceği bir ürünü var mı yok mu? Onu rahatlıkla ihaleye koyabilir.

Çiftçi malları fesih olmuyor. Belediye fesih oluyor, belediye malları nereye bağlanacaksa oraya geçiyor. Şu anda herhangi bir yasa çıkmadı daha, 11 belediyelik bir yasa konuşuluyor, belediye sınırları il sınırlarını kapsayacak şekilde, herhalde İzmir için bir şey söz konusu değil. Bu durumda hangi belediye nereye bağlanıyorsa mal varlığı oraya devredilir.

Üçüncü soru; satış ihalesi ise bir tahmini bedel var, 300 lira tahmini bedelle ihaleye çıkmış bir kişi katılıp da 300 liranın üzerinde bir bedel önerirse, teklif ederse, belediye encümeni onun komisyonu, eğer onu layık fiyat olarak görürse pekala satabilir, başka kimsenin gelmesini beklemeden. Ama onun altında bir bedelle satamaz.

Adil Tunçkan; Bergama belediyesi Emlak Servisinde görevliyim, 2886 sayılı kanuna göre yapılan ihalelerde, dükkan kiralarına ilişkin 6570 sayılı kanunun hükmü uygulanamaz dediniz. Bir taşınmazın tahliyesi gerektiğinde sözleşme süresi dolmadan ve o gayrimenkul de ihtiyaçsa kuruma ve tahliye edilmesi gerekirse aynı hükümlerin uygulanması gerekir.

Samiye Özlem Osmanağaoğlu; Kira sözleşmeleri değişik bir şeydir, 6570'e göre süresi dolmadan tahliye edemezsiniz, sözleşme süresi dolduktan sonra tahliye davası açmanız gerekir. Süresi dolmadan tahliye etmek istiyorsanız, yasaya göre tazminat ödemeniz

gerekir, mükellefin yoksun kaldığı geliri ödersiniz, ya rıza ile ya da muvafakat suretiyle tahliye edebilirsiniz. Bence kira sözleşmelerinde karşı tarafın muvafakati aranır, yoksa süre sonuna kadar beklemek zorundasınız. Tahliye edemezsiniz sözleşme süresi sonunu beklemek zorundasınız. Kira sözleşmeleri çok ince noktalar içerirler, o bildirimleri yapmak zorundasınız, o süreden önce tahliye nedenini belirteceksiniz, ona göre tahliye edecekseniz.

Sedat Akyılmaz; Bergama Belediyesinden katılıyorum, ben hocama 4734'le ilgili bir sorum olacak. Hizmet alımlarıyla ilgili bu 5788 sayılı yasayla güvenlik hizmetleri ihalelerinde birim fiyat cetveli üzerinden birim fiyat üzerinden mali sorumluluk sigortasını da bildirmek gerekiyor. Bu tekliflerde genelde firmalar 12 ay üzerinden oluyor ancak ihale süresi genelde 8–10 ay arasında bir süre olduğu zaman bu ihale sürecini böyle mi değerlendireceğiz? Yoksa 12 aylık poliçe üzerinden mi değerlendireceğiz? İşte ihaleye 3 ayda çıktıysanız, 9 aylık güvenlik hizmeti satın alıyorsunuz ama onların vermiş oldukları poliçelerde genellikle 12 ay.

İsmail Bingöl; Ne kadarlık bir hizmet alınıyorsa o süreye bağlı kalmalıyız. Bu ihaleleri aylık veya yıllık olarak yapmak yerine daha uzun yaparsak, ne mahsuru var mesela. Biliyorsunuz belediye kanunun 67. maddede bir sürü hizmet sayılmış, bunların üçüncü kişilere gördürülebileceğini, süresini takip eden mali yılın 6 ay sonrasına kadar. Mesela belediye başkanı seçildi geldi, bu tür ihaleyi 5 yıl 6 aylık süre için ya da 2 yıldan fazla süre için verebilir. Bence yılın altına düşürmemek lazım, iki de bir ihale yapmamak için biraz uzun tutmakta yarar var. Belediye Meclisinin hangi hizmetin kaç yıllığına verilmesi lazım diye karar alması gerekiyor. 67. madde aynen şöyle diyor, belediyelerde belediye meclisinin belediye ve bağlı kuruluşlardan yetkili organ kararıyla, uzun uzun anlatıyor, park bahçe vs. toplu taşım hizmetleri vs. gibi işler süresi ilk mahalli idare seçimlerini 6 ay geçmemek üzere, maksimum ihale yaptığınız tarihten izleyen seçimleri 6 aydan fazla geçmemek suretiyle, ihale yapabilirsiniz. Bence bu madde başlığıyla madde içeriği birbiriyle uyumlu değil. Meclisle ters düşüyorsanız konuşulabilir, ama böyle bir sorun yoksa, ne mahsuru var?

Serhat Salihoğlu; *Sorular faslını bitiriyoruz. Bir kapanış töreni yapacağız. YAYED Başkanı Sonay Bayramoğlu Özuğurlu ve Bergama*

Belediye Başkanı Mehmet Gönenç birer kapanış konuşması yapacaklar. Bir de sertifika dağıtım törenimiz var, sonra bu grup çalışmaları devam edecek. Ama şu anda kış okulunu resmen sona erdiriyoruz, ev sahiplerimize teşekkür ediyoruz. Belediye başkanlarımıza, belediye personeline, belediye meclis üyelerimize teşekkür ediyoruz, belediye personeli arkadaşlarımıza gerçekten başarılar diliyoruz, çok zor bir ortamda ciddi emek sarf ediyorlar ve belediye hizmetlerini yürütüyorlar. Ben şimdi Mehmet başkana sözü veriyorum.

GENEL DEĞERLENDİRME

Mehmet Gönenç; Gerçekten iki gün boyunca çok verimli bir çalışma oldu, diye düşünüyorum. 2010 yılında da yine YAYED'le bir kış okulu düzenlemiştik, bizden önce de YAYED yine Bolu'da böyle bir çalışma yapmıştı. Bizim 2010 yılında yaptığımız çalışma da çok verimliydi ama bence bu yıl yaptığımız çalışma ondan biraz daha iyiydi, hem katılım açısından hem de belki konunun toplumcu belediyecilik olarak seçimindeki isabetten dolayı. . . Özellikle belediye başkanları, meclis üyeleri, YAYED'den gelen katılımcılar ve hocalarımızla birlikte toplumcu belediyecilik anlayışını tartıştık.

Bütünüyle siyasi bir tavır zaten... İlk gün ortaya çıkan sonuç toplumcu belediyecilik konusunda bir yol haritası ya da bir anayasa hazırlanmasına ciddi anlamda gereksinim var, bu bir başlangıç oldu. Özellikle biraz önce aramızdan ayrılan Can hocanın da önerisiyle belki bu ve benzeri oturumlar başka yerlerde de yine aynı düşünceyi paylaşan belediyelerle yenilenmeli... Bu toplantılar ve onlardan çıkacak sonuçlarla birlikte de belki daha geniş bir Ankara toplantısı ile birlikte toplumcu belediyeciliğin bir beyannamesi ortaya çıkabilir ve bu konuda belediyeler bu anlayışı illerinde ve ilçelerinde ya da beldelerinde hakim kılmak isteyen belediyelerde bu konudaki inisiyatiflerini açıklayıp, evet bu ilkeleri uygulayacağız ve kentlerimizi böyle yöneteceğiz diye bir inisiyatif ortaya koyarlar.

Bu konunun bir de parti ayağı var, bu konuda ilk günkü belediye başkanlarımızın samimi sitemlerinden ya da dertleşmelerinden

ortaya öyle bir şey çıktı ki bu işin siyasi parti ayağı güçlü değil... En azından bizim partimizin yerel yönetimler bölümünün biraz daha aktif çalışması konusunda da burada samimi bazı düşünceler paylaşıldı. Şüphesiz ki hem bizim hem de buradaki uzmanlar tarafından üyesi olduğumuz siyasi partinin ilgili birimlerine de iletilecek. Bu bir siyasi partinin çabası da olmamalı ve bu düşünceyi benimseyen diğer siyasi partiler de mutlaka bu konuda bir inisiyatif geliştirmeli ama biz her halükarda kendi üyesi olduğumuz partinin sürükleyici olmasını tercih edeceğiz.

Ben belediye başkanı arkadaşlarıma teşekkür ediyorum, belediye meclis üyesi arkadaşlarım ve belediyelerimizde çalışan belediye personeli arkadaşlarımıza bu verimli toplantıya katıldıkları için teşekkür ediyorum. YAYED'in tüm üyelerine çok teşekkür ediyorum, bu kışta kıyamette Ankara'dan buraya gelerek büyük bir özveride bulundular, kış okulu bu sefer gerçekten Bergama'ya kışı da getirdi. Biz 10 yıldır böyle kar kış görmemiştik. Umarım önümüzdeki yıllarda da özellikle toplumcu belediyecilik konusunda ortak bir uyanışı, hareketi gerçekleştirmek üzere bu toplantıları yineleyeceğiz, ben herkese verdikleri destek ve katılımları için teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Bundan önce 12 sene önce bir alan araştırmasına çıkmıştık, doktora öğrencisiyiz o zaman. Birgül hoca yerel yönetimlere nasıl bir model bulalım dedi, peki dedik işte Eskişehir, Bilecik, Sivas bu ilin bütün ilçe ve beldelerindeki belediyeleri dolaştık. Gökhan Günaydın da ekipte o zaman, o da doktora yapıyor, çok çalıştık, çok şey ürettik ama bir türlü model çıkaramadık, umarım bu sefer öyle olmaz.

Tabii biz çok şey öğrendik, her farklı bölgenin gerçekten çok farklı dinamikleri olduğunu gördük, demografik yapıdan kaynaklı, coğrafi yapıdan kaynaklı, dinsel yapı, etnik yapıdan kaynaklı, bir sürü sorun vardı. O zamandan beri, aslında bu model arayışı akademide bir nüksediyor sonra bir şekilde kayboluyor. Siyasette yapılması gereken şey belki akademide yapılması gerekiyordu, dolayısıyla o da eksik kaldı, her iki tarafında da eksik olduğu bir ihtiyaçtan bahsediyoruz. Ve bu ihtiyaç artık can yakıcı hale geldi.

Öyle anlaşılıyor ki, toplumcu belediyecilik nedir sorusuna, Türkiye'de bizim hep birlikte cevap bulmamız lazım. Yolumuzu bul-

mak için elimizde bir takım şeyler var, Türkiye'de böyle bir miras var önceden, Aliağa, Ankara, Kocaeli, Fatsa deneyimleri, bunları birebir uygulamak anlamında demiyorum ama burada tartıştık, bugünkü belediyeciliği bugünkü koşullar içerisinde yükseltmek lazım. Dolayısıyla onlardan da ilham almak gerekiyor. Dünyadaki mirastan da yararlanmak gerekir; Bolonya örneği var, İspanya'da, Hindistan'da, Meksika'da toplumcu belediyecilik örnekleri var. Bizde süt dağıtımı çok yaygın, protein yerine zannediyorum, çocuklar proteinsiz kalmasın diye. Hindistan'da protein sorunu daha fazla, piliç dağıtılıyor mesela orada, böyle her ülkenin kendi ürettiği ürünlerle bağlantılı olarak bu tip dayanışma mekanizmaları var belediyelerin.

Bugünkü iktidar yapısı ulusal düzeyde, aşağı yukarı kurumsallaşmış piyasacı kapitalist düzende örgütlenmiş bir devlet örgütlenmesi içerisindeyiz. Onun dışında siyasal iktidarın da dinsel temelli olduğunu da artık rahatlıkla söylemek mümkün. Toplumsal yapı, yine dünden bugüne konuştuk, Argun hocanın deyişiyle, yaygın olarak kendine de güveni olmayan, başkasına da güveni olmayan insanların oluşturduğu bir toplumda yaşıyoruz. Genellikle insanlar geçiş dönemi diye adlandırdığımız bu dönemde, sahip oldukları her hakkın, ki bunlardan bir tanesi Efemçukuru'nda yaşandı, mülkiyet hakkı da dahil olmak üzere, elinden alınacağı tehdidini yaşıyor, dolayısıyla sürekli tehdit altında ellerindekini kaçırma tehdidiyle karşı karşıya olan bireylerin, insanların oluşturduğu bir toplum.

Onun dışında, OECD verilerine göre, çalışabilir nüfusun içerisinde istihdam edilenlerin oranı sadece %45. Bu şu demek; toplumun çalışabilir insanlarının yarıdan fazlası çalışmıyor, çalışamıyor çalışma imkanı bulamıyor. Böyle bir toplum; zaten bu rakam bile insanların kendine güvenlerinin düzeyini gösterebilir. Onun dışında %25 oranında bir genç işsizlerin olduğu bir toplumda yaşıyoruz.

Yine kent düzeyinde, Ayvalık Belediye Başkanı bahsetti, ulusal düzeyde de kentli kültürü yok, kenttaşlık yok, dedi. Ulusal düzeyde de etnik kimliklere, dinsel kimliklere, siyasal tercihlere referansla ayrışmalar müthiş derin bir uçuruma yol açmış durumda. Bu bütün kimliklerin önüne geçmiş durumda, yerel düzeyde de alt kimliklerin çok sert bir biçimde biçimlendiğini görüyoruz. Yine dün bahsedildi, Cundalı, Eskişehirli, Kayserili, Trabzonlu, Diyarbakırlı, Türk, Kürt, Alevi, Suni gibi kimliklerin, özellikle artık birinci kimlik olarak ortaya çıkarıldığını görüyoruz.

Alternatif bir toplumsal güç olarak sendikaların durumu çok iyi değil. Onlar da çok zayıflamış. Yine Türkiye'de genel olarak sisteme muhalefet etme potansiyeline sahip sol yapılara baktığımız zaman, aynı zayıflığı ve aynı dağınıklığı orada da görmek mümkün. Meslek odalarının büyük bir kısmı, evet özveriyle çalışıyor, özellikle HES davalarında meslek odalarının katkılarıyla, pek çok dava açıldığını ve durdurulduğunu biliyoruz. HES karşıtı çevreci mücadele bu konuda istisna oluşturuyor, ciddi bir başarı da elde ediyor, genel sonuç anlamıyla değil ama kısmi başarılar diyebiliriz.

Gözlemlediğimiz bir başka olgu, yerel düzeyde toplumcu belediyecilik ilkesini benimsemek isteyen belediye başkanlarının yalnızlığı ile karşılaştık. Bunlar kendilerini yalnız hissediyorlar, hem partileri tarafından ya da diğer belediyeler tarafından onların desteklerinden mahrum bırakıldıklarını düşünüyorlar. Bu da benim özellikle gözüme çarpan bir başka olguydu.

Bunun karşısında, kötü olanın karşısında, neler var diye baktığımızda, aslında dün de söz edildi, bir takım örgütsel olanaklar hala var, yani toplumcu belediyecilik yapabilmek için örgütsel olanaklar var. Mesela, belediye birlikleri canlandırılabilir denildi, kooperatiflerden söz edildi, yine sessiz ve örgütsüz insanların katılımını ön plana alan yeni mekanizmaların oluşturulmasından söz edildi. Mahalle örgütleri, semt örgütleri gibi, Almanya'daki örnekler biraz farklılaşabilir, ama muhakkak bunları katmanın bir yolunu bulmak gerekiyor. Bunlara izin veren mekanizmalar var, aslında onları canlandırmamız lazım.

Hukuksal çerçeve, toplumcu belediyecilik yapmak için hiç uygun değildir, denilmedi en azından, anayasal çerçevede de olsun, belediye kanununda olsun, uluslararası anlaşmalarda olsun toplumcu belediyecilik yapmak için yollar var ve bulunabilir. Dolayısıyla bu baskıcı, muhaliflere yönelik yok edici tavrıyla bildiğimiz siyasal iktidarın biçimlendirdiği bir toplumda, toplumcu belediyecilik mümkün müdür? Toplumcu belediyecilik nedir, sorusu bile yanıtlanmadığı için belki çok kısa vadede inşa edilemez ama kesinlikle toplumun yararına belediyecilik inşa edilebilir, öyle anlaşılıyor ve bunu da zaten parça parça yapan örnekler var.

Biz çok önceden duymamıştık ama Ayvalık Belediye Başkanı, resmi eğitimden sonra etüd eğitiminden söz etti, evet bir toplum-

cu belediyecilik örneğidir, resmi eğitimden sonra belediye tarafından sağlanan eğitim. Buradaki süt dağıtımı, ulaşım imkanlarının sağlanması, elbette bunlar nüveler, bu nüvelerin Türkiye genelinde iğneyle kazar gibi kazıyıp çıkarmak lazım ve paylaşmak gerekiyor.

Dikili Belediye Başkanımız söz etti, çoğu zaman yerel bir sorun gibi görünen maden ve su gibi sorunlarla uğraşılırken, tröstlerle, tekellerle karşı karşıya kalındığından söz edildi, bu da yine başka ciddi bir sorun.

Can hoca da sabah belirtmişti, bizim dünden itibaren bulduğumuz temel ilke var, Türkiye'de toplumcu bir belediye inşa etmek için dayanışmacı ve katılımcı bir program ihtiyacı var, bunu inşa etmek gerekiyor. YAYED olarak biz bu konuda ne yapabiliriz, belediyeler ne yapabilir? Bunu zaten belediye başkanımız da sözünü etti, önümüzdeki süreçte bunları netleştirmeye çalışacağız.

Dayanışmacı ve katılımcı bir toplumcu belediyecilik beyannamesi hazırlanması için yine bu toplantıdan bir takım ipuçları elde ettik. Giriş niteliğinde sayılabilecek bir takım ipuçları elde ettik. Birincisi, ulusal, bölgesel hatta yerel düzeyde dayanışma mekanizmalarını kurmak, burada özellikle yerel yönetimlerin sorunlarına ortak bir bakış açısı geliştirmek, çözüm üretmek ve genel bir muhalefette bulunmak diyebiliriz. Bunun için belediye başkanları arasında yatay bir ilişki kurulmalı dedi Can hoca, bilmiyorum belediye birlikleri kesin bir çözüm olur mu, ya da başka mekanizmalar kurulabilir mi, ama bunu geliştirmek gerekiyor.

Öncelikle üzerinde düşünmemiz gereken şey, dayanışma modelleri üzerine, özellikle toplumcu belediyecilik yapmak isteyen belediye başkanları arasında dayanışma mekanizmaları. Bunun için yine Ayvalık Belediye Başkanı söz etti, somut ihtiyaçlar var, mesela geçmişteki iyi belediyecilik örneklerinin paylaşılması, ortak hafızamız yok, ortak hafızanın kurulması gerekiyor. İyi bir park planına ulaşamıyoruz, dedi belediye başkanı, dolayısıyla iyi bir park planının veya daha başka planların ortaklaştırılması için artık bir web sayfası mı olur, başka bir şey mi olur, ama ortak bir havuz kurmak gerekiyor. Onun dışında daha önce uygulanmamış yeni uygulamaları da takip etmek gerekiyor.

İkinci özellik; zaten katılımdı, yine halkın katılımını sağlayacak yeni yöntemlere ihtiyaç var dedik, özellikle sosyal hizmetlerin sağlanmasında, sunulmasında onur kırıcı olmayan yardım mekanizmaları geliştirmek gerekiyor, çünkü zaten yoksulluğun baki olduğu bir yerde söz ediyoruz, dolayısıyla yardımlar kaçınılmaz gibi görünüyor, o zaman onur kırıcı olmayan bir yöntem lazım.

Üçüncü olarak; toplumcu belediyeciliğin ortak bir dil oluşturması lazım, katılım ve dayanışmanın dışında üçüncü bir özellik bir ortak dile sahip olmak lazım. Kent dili olmadan yeni bir program kurmak, çok mümkün görünmüyor. Bu kaybedilen dilin kazanılması biçiminde olabilir. Mesela kamu malından söz etti Can hoca, yine bağımsızlık, eşitlik, kalkınma gibi kavramlar olabilir, bunlar zaten var olan kavramlar ama bunun dışında yeni kavramlar da inşa edilebilir.

Öte yandan toplumcu belediyecilik uygulamaları; örnekleri Dikili su örneği, Ayvalık etüt örneği, Bergama süt dağıtımı örneğini muhakkak tanıtmamız gerekiyor. Onu da biz kendimize bir görev olarak alıyoruz, almalıyız. Alternatif bir modelin olduğunu anlatmak gerekiyor, bu hukuksal cendere içerisinde yapacak hiçbir şey yok deyip, bir kenara çekilme tavrından uzaklaşmak için bu örnekleri yaygınlaştırmak gerekiyor ve bunların ben önemli bir katkısının olacağını düşünüyorum açıkçası. Elimiz kolumuz bağlı, o yüzden mevcut dayatılan her şeyi kabul edeceğiz tavrından vazgeçmek gerekiyor.

Bunların dışında yine değindiğimiz ortak noktalar şunlardı; sağlıklı ve temiz bir ortamda yaşama hakkının temel alınması gerekiyor, beyannamemizde, öyle anlaşılıyor, en azından belediyenin denetim mekanizmalarından söz edilebilir. Yine işçilerin haklarını koruyan, belediyeciliğin imkanlarını yaratma derdi olan, bir beyanname bulmamız lazım. Yine insan hakkı olan hizmetlerin, ki su'dan söz edildi, mümkünse bedelsiz sağlanması, avantajsız durumda bulunan çocukların, yaşlıların, özürlülerin, onların toplumda daha rahat yaşayabileceğini sağlayan özel bir kent tasarımına ihtiyaç var, ulaşımdan tutun parklara kadar bunlar için özel bir tasarım gerekiyor.

Çok fazla değinmedik ve açma fırsatı olmadı, kadınların toplumsal hayata, sadece ev hayatı değil toplumsal hayata, daha fazla katılmasını sağlayacak hizmetlerin geliştirilmesi lazım. Buna bilinçlendirme de diyebiliriz ama doğrudan onları belediyelerin onları sokağa çıkaracak mekanizmalara ihtiyacı var.

Bir başka şey; çok fazla konuşmadık, ama ben Hindistan örneğini dinlerken hatırladım, mesela imkanı olmayan köylerde bu Hindistan'da yaşanmıştı, tesadüfen bir sağlık taramasında bütün köydeki herkesin göz bozukluğu olduğu, o yüzden iyi göremedikleri ortaya çıkıyor ve bunun üzerine belediye benim incelediğim belediye de 500 tane gözlük dağıtıyor, zaten belediyeler görevleri olmadığı halde köylere hizmet yapmak zorunda kalıyorlar, bu tip diş gibi, göz gibi çok fazla düzenli hizmet alınmayan sağlık alanlarında saptamalar yapmak, belki her zaman hizmet üretemeyebilirsiniz ama saptama, böyle bir hastalığı saptamak bile bir hizmettir. Dün Dikili Belediye Başkanı söz etmişti; siyanürle altın arama nedeniyle çok tehlikeli bir hastalanma olasılığından söz etmişti, öyle bir çalışma olup olmadığını bilmiyoruz ama en azından bu tür sağlık taramalarına önayak olabiliriz diye aklıma geldi.

Yine bir başka unsur; kentli kültürünün geliştirilmesi için yöntemler bulmak lazım, derin kimlik yarılmaları ortada, bunu ortadan kaldırmak gerekiyor. Farklılıkları değil de ortaklıkları öne çeken yeni yöntemler bulmak gerekiyor.

Dikkat ederseniz, hep o lazım, bu lazım dedik, evet bunu bir çeşit kendimize de görev olarak görüyorum. Ne kadarını yapabiliriz? YAYED'de kendi içimizde konuşacağız, ulaşabileceğimiz diğer kurumlarla da paylaşacağız, elimizden geleni yapacağız, biz birikimimizi paylaşmaya hazırız. Belediye başkanlarımız bundan yararlanmaya, onlar da birikimlerini bizimle paylaşmaya razı olurlarsa ben böyle bir beyannamenin yapılabileceğini düşünüyorum.

Bu arada toplantının hazırlanmasında pek öne çıkmayan, büyük ölçüde bütün koşuşturmayı yürüten, özellikle YAYED'den Kemal Düzel ve Nurhan Türk, kendisi burada değil Nail Çetin Beye ve Serkan Ergit Beye, dünden beri bizi kameraya çekiyor, emeklerinden dolayı hepsine çok teşekkür ederim. Tabii bizi misafir ettiği için Belediye Başkanımız Mehmet Gönenç'e, Yine Ayvalık Belediye Başkanımın dünden beri yaptığı katkıları dinlerken, sonuç konuşması yapmaya gerek yok, çünkü Hasan Bey'in saptamaları bu okulun sonuçları diye düşünmüştüm. Çok önemli katkılarda bulundu. Tüm arkadaşlara burada bulundukları için teşekkür ederim. Umarım devamı gelir.

KATILIM ÇALIŞTAYI

ANKARA / 28 NİSAN 2012

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu (YAYED Başkanı); Hoş geldiniz. Toplumcu Belediyecilik için gerekli olan bir konu da katılım ve dayanışma, bu konuyu konuşmak ve tartışmak için bugün burada toplandık. Bu toplantının dışında Can Hoca'nın da önerisiyle bölge toplantıları yapmak da istiyoruz. Bölge toplantılarının bir tanesini Haziran ayı sonunda Malatya'da gerçekleştireceğiz. Ondan önce de Trakya'da bir toplantı yapmayı düşünüyoruz, ama onun tarihi henüz netleşmedi, bu tarih belli olduğu zaman zaten sizlerle paylaşacağız. Bergama'da yaptığımız kış okulu toplantısında toplumcu belediyecilikle ilgili iki tane ilkeyi derinlemesine tartışalım diye konuşmuştuk. Bir tanesi katılım, diğeri de dayanışma idi. Bugün katılım ilkesini açmaya ve tartışmaya çalışacağız.

Katılım konusunda; Can hocam isterseniz bir çerçeve sunuş yapın, ondan sonra tartışalım. Müfit Bey kent yaşamı ve katılım üzerine fikirlerini söyleyecek. Ömer Bey de ulaşım açısından katılım mekanizmalarını ve kent ulaşımı konusunda düşüncelerini söyleyecek. Yine katılımla ilgili Türkiye'deki en somut araçlardan biri olan kooperatifçilik üzerine Dursun Bey bir açıklama yapacak. Kooperatifçilik son zamanlarda hayli budandı mevzuat olarak, ama yine de bir araç olarak önümüzde duruyor.

Yine bir tartışma konulardan diğeri de, özellikle kent konseyi tipi -farklı isimler alabiliyor- yapılanmalar, katılım ve bizim toplumcu belediyecilik dediğimiz bir anlayışın aracı olabilir mi? Buna dair bir tartışma yürütmek de anlamlı olabilir, diye düşünüyorum. Kent konseyi meselesinde Mehmet başkan da söz etmişti, katılım denilen mekanizmanın sessizlerin sesi olması gerekir. Kent konseyi örgütlü insanların katıldığı mekanizmalardır, ortaya çıkış amacı katılım olabilir. Ancak oradaki katılım yönetişim tipi bir katılım; yani bürokrasi, sivil toplum ve piyasa ortaklı bir katılım esas alınıyor. Doğrudan halkın katılımını çok önemsemeyen bir yapı... Fakat Türkiye'de ilginç bir biçimde, genelde kent konseyinde çalışan insanlar, benim gözlemin tabi yanlış da olabilir, daha demokrat ve daha sol bir kimliğe sahip oldukları için tam olarak kent konseyinin ortaya çıkış yapısına denk düşmüyor. Bu durum, kent konseylerinin daha fazla ilerlemesini, ortaya çıkışını engelliyor.

Toplumcu belediyeciliği biz niye tartışıyoruz? Bir iki cümle söylemek istiyorum. Özellikle son dönemde, var olduğu söylenen parlak

ekonomik göstergelere rağmen, hem Türkiye'de hem de liberal politikaların uygulandığı pek çok ülkede, muazzam bir gelir eşitsizliğinin ve zengin-yoksul derinliğinin arttığını görüyoruz. Belediyeler açısından şöyle bir çıkmaz yaratıyor; Devamlı piyasalaşmayı amaç edinen bir mevzuat değişikliği baskısıyla karşı karşıya belediyeler. Öte yandan yaşadığı yerde hemşerilerine, kentteki yurttaşlara sosyal yardım veya daha fazla sosyal hizmet sunmak zorunluluğu söz konusu. Bir yandan hükümetlerin belediye hizmetlerinin piyasalaşmasına dönük dayatması var diğer yanda işsizlik ve yoksulluğun artması ile kent sakinlerine daha fazla sosyal yardım aktarmak, hizmeti daha ucuz sunmak zorunda. Belediyeler bugün bu açından çıkmazdalar**.** İşte bu nedenle toplumcu belediyeciliği tam da tartışmanın zamanı, özellikle yeni katılım mekanizmalarının geliştirilmesinin zamanı. Ben şimdilik burada bitirip sözü Can Hocaya vereyim.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Ben teşekkür ederim. Katılımdan söz edelim, katılımı derinleştirelim dedik. Katılım deyince çok güzel, herkes kafasında bir şeyler canlandırıyor, ama katılım nasıl olur, nasıl olmalıdır, kimler katılmalıdır, nasıl katılmalıdır, model nasıl üretilir, başkan da çok güzel söyledi, sessizlerin sesi olsun da bu nasıl ve hangi mekanizmalarla yapılacaktır? Bu zor, çünkü Sonay'da söyledi, örgütlenmiş kesim birazcık katılma olanağı buluyor. Etkili oluyor mu? Olmuyor tabi.*

Katılmayı nereden ele alacağız, nereden başlayacağız, nereye kadar götüreceğiz ve bu nasıl örgütlenecek? Çünkü hiçbir şey örgütlenmeden kendiliğinden olmaz, gelip beni dinleyin derseniz, birileri bir şeyler söyler, söyleyen de söylediğiyle kalır ve gider böyle bir şey de olmaz. Bunun ciddi olarak örgütlenmesi gerekiyor.

1960'larda, 70'lerde, yurt dışında da bizde de ufak örnekler var, bir takım komiteler vs. sesler duyuruluyordu, şimdi bunları yeni baştan gözden geçirmek lazım. Nasıl duyuracağız, birim olarak Mahalleden mi başlayacak? Mahalleden başlarsak, bu mekanlar türdeş değil, küçük mahalleler var, büyük mahalleler var, sokak bazında mı örgütlenecek, ya da her semtte kendi içinde türdeş parçalar halinde ele alınıp onlar içinde birimler mi oluşturacağız? Bu dikkat edecek olursanız, her yere göre değişen bir şey. Ama bunu göz önünde tutmadan da, birim şu olsun diyemezsiniz.

Ankara'dan biliyorum, Çankaya İlçesi içinde bir mahalle var, bir ilçe büyüklüğünde, onun yanında da küçük küçük 4'er sokaktan meydana gelmiş mahalleler de var. O halde elimizde katılıma esas olacak, başlangıç noktası olarak işe başlayacak somut bir birim yok, önce bunu saptamak gerekiyor herhalde. Muhtemelen Büyükşehir Belediyesi sınırlarına değil ama ilçe belediyeleri içerisinde bile, orada da, türdeşlik yoktur, hepsi aynı değildir. Bu yüzden bizim öncelikle sesini duyamadığımız, duyulsun dediğimiz insanların hangi düzeyde görüşlerine başvurulacak? Birimi saptamamız gerekiyor, bu olmadan olmaz. Ondan sonra bu birim hangi yollarla sesini duyuracak, bunların dilekleri nelerdir, bu dilekler toplandığı vakit ne hale gelecek, nasıl işlenecek, nasıl politikaya dönüştürülecek? Katılım bir süreç olarak, bütün bu olguyu kapsayacak mı, yoksa tamam ne istiyorsunuz, öğrendik teşekkür ederiz, sizi burada bırakıyoruz mu, diyeceğiz? O zaman bu olmaz bu sahte bir katılımdır, anket de yapsanız aynı sonuç çıkar.

Katılım, eğer toplumcu bir açıdan bakacak olursanız, toplumcu belediyecilik bunun üzerinde yürürse, halk belediyesine sahip çıkar diyor isek, önce insanlar ne istediklerini söyleyecekler, belediye şunları şunları yapsın, öncelikli politikası bu olsun diyecekler. Onlar alınacak, yoğrulacak, tek bir mahallelinin sözü ile olmaz. Belki onların üst düzeyde katılımıyla olacak ve öncelikli işler neler olmalıdır, neler yapılmalıdır, sorusu yanıtlandıktan sonra bunlar yapılacak. Yalnız şeffaf olması lazım, ne yapmak istiyorsunuz, bu şu paraya, bunun bütçesi şu olmalı, nereden para gelmeli, buna daha fazla vatandaş katkıda bulunabilir, katılabilir mi ve nasıl yürür bu işler ve ondan sonra da şu para, bu işin sonuna kadar harcandı, demek lazım.

Katılım sadece görüş alınsın, şu yapılsın değil, onun her aşamasında kararlara ve o kararların yerine getirildiğine yurttaş inansın. Densin ki, ondan sonra belediyeden ayrılmasın, belediyenin tamamlayıcısı olsun. Yönetimle yurttaşın bütünleşmesini ancak böyle sağlayabiliriz.

Çerçeve çizmek kolay belki, ama buna işlerlik kazandırmak da oldukça güç, ama her şey güçtür ona bakarsanız. Amaç bu güç gibi görünen mekanizmayı nasıl çalıştıracağız?

Değişik konuları, Sonay biraz önce söyledi, açıklamalarla katılabilirim ama her şeyi süreç içerisinde görelim. Bunu nasıl döndüreceğiz, bu kararları nasıl uygulamaya geçireceğiz, bu süreçte amaca ulaşabiliyor muyuz, ulaşamıyor muyuz?

Belediyelerde katılım mekanizması, bundan söz ediyoruz ama örneğin kooperatifçilikten de söz edebiliriz, kooperatifçilik aynı zamanda bir yönüyle dayanışmadır, bir yönüyle katılmaktır. Katılımda şu kararları uygulayalım diye bir politika çıktı, şu mahallede bu işi yapacaksınız ama mahallenin de katkıda bulunması gerekiyorsa, işgücü olarak, maddi olarak bu gene dayanışmaya girer. Onun için katılım ile dayanışmayı böyle ortadan böler gibi ikiye ayıramayız. Bunların ikisi de sosyolojik olarak iç içe geçmiştir ayırabiliriz belki, ama süreç içinde katılım ancak dayanışma düzeyinde olur. Bir de şu olması gerekir; yurttaşla yönetim arasındaki ilişkiyi, iyi kötü biliyoruz, yurttaş sürekli şikayet eder, yönetimden yakınır, nasıl olsunun cevabını vermez, ne olsunu vermez, onların ne istediğini bilemeyiz. 1960'larda bir süre uygulanmıştı toplum kalkınması, sonra kentsel toplum kalkınması diye, Ankara'nın gecekondu semtlerinde Dalokay zamanında birazcık uygulandı, orada halkın duyduğu ihtiyaçtan hareket edildi, bu ihtiyaç rasyonel olmaz her zaman, halkın her istediği şey rasyonel değildir. Ama bir kere onun istediğinden hareket ederseniz, bağlantıyı kurarsanız, o süreç içinde, siz halka onun hissetmediği ihtiyacı duyurmak zorundasınız. O onu görmüyordur, onun görmeyen gözünü açacaksınız, senin esas ihtiyacın şu diyeceksiniz. Beraber çalışırken yönlendirmedir, onun da yolları vardır, ama önemli olan, önce halkı harekete geçirmek, mobilize etmek, sürüklemek için onun duyduğu ihtiyaçtan hareket edeceksiniz. O gerçek değildir ihtiyaç olarak, ama güvenini kazanacaksınız, o süreç içinde de siz ona duyması gereken ihtiyacı, ben size bunu yapmak istiyorumu getireceksiniz. Ama gidip de ben size bunu yapacağım o zaman iyi olacaksınız, kalkınacaksınız, yoksulluktan kurtulacaksınız, filan gibi laflar değil, sadece tamam bunu yapıyoruz diye yola çıkacaksınız. Onun bir nevi kavrayamadığı ama ona yapmak istediğinizi gerektiren toplumsal faydayı sağlayacak ihtiyaçlara da onu hazırlamak gerekiyor. Bu süreç o kadar da zor değil, uygulandı ve çok başarılı örnekleri de oldu 1960'larda, sonra her iyi şey gibi bu da terk edildi ve bir tarafta kitaplarda kaldı. Bu nedenle bu yöntemlerin hepsini de çıkarmak lazım, nasıl işbirliği yapacağız?

Unutmayalım ki durum o kadar parlak değil, Türkiye'nin geneline bakacak olursak, Sonay'da söyledi, merkezin politikaları neoliberal politikalar, küreselleşmenin etkisi vs. ciddi sorunlar yaratıyor. Türkiye'ye özgü değil herhalde, Avrupa'da ikinci kentsel şartı çıkarttı. Başlangıcından itibaren diyor ki, neolibelarizmin büyük yaralarını kapatmak için, kentsel politikaları geliştirmek için, biz bu kentsel şartı hazırladık diyor. Hepsinde sonuç olarak ayrımcı kentsel politikalara gittiğini görüyoruz.

Toplumcu politikaları uygulayan ender belediyelerimiz var, onlardan bir tanesinin başkanı da aramızda. Bunun dışında Ankara'ya bakacak olursanız, başka yerlere bakacak olursanız, sürekli olarak, zaten iktisat politikası gereği insanlar yoksullaşıyor, gettolaşıyor, kendi içine kapanıyor, yoksun olmaya başlıyorlar her şeyden, bu yoksullaşmayla beraber ötekileştiriliyor ve hiç kimse çıkıp da Ankara benim kentimdir demiyor, herkesin kendine ayrılmış bir alanı var, tamamen ayrışmış bir politika.

Bu pek çok yerde, bunları bu durumdan kurtarıp kaynaştıracak, yoksulluğunu, yoksunluğunu, ötekiliğini üzerinden silerek, hepimiz aynı kentin insanlarıyız, kentdaşız dediğimiz bir noktaya gelmemiz gerekiyor, sürecin sonu o bizim amaç oraya ulaşabilmek. Bu kenti bütünleyici, kaynaştırıcı entegrasyon politikalarını uygulayabilmek. Bunu uygulayabilmek için de o sessiz kitleyi, yoksunluğunun ve öteki olduğunun farkında olmayan ama kendisini iyi hissetmeyen insanları da mobilize etmek gerekiyor. Dilerseniz hepimiz fikrimizi söyleyelim, detaylarından başlayalım, kimleri, nasıl katılıma dahil edeceğiz ve bunun mekanizmasını nasıl öreceğiz, nasıl örgütleyeceğiz? Örgütlenmeden hiç bir hareket başarıya ulaşmaz. Teşekkür ederim.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Türkiye'de baktığımız zaman, genelde çok karamsarız. Konfiçyüs'ün bir lafı vardır "Karanlık odada kara kedi aramak çok zordur, hele de odada kara kedi yoksa" der. Çoğu zaman, bizim durumumuz böyle mi, diye tartıştığımızda, düşünmeden edemiyor insan. Öte yandan, biraz uzakta, Latin Amerika'ya baktığımız zaman, açıkçası hani, her şey o kadar da imkansız değil, diye düşünüyorum. Özellikle askeri darbelerden bunalmış bir dönemde bile, orada muazzam bir tersine mobilizasyon yaşanıyor ve aslında siyasal rejimi tersine döndürüyorlar. O açıdan mümkün gibi görünüyor. Bugün baktığımız zaman, Latin

Amerika'nın yaşadıkları Türkiye'nin yaşadıklarından daha az vahim değildi, daha az karanlık değildi, ama demek ki, bazı mekanizmalar bulunabiliyor, o nedenle, ben sizin başta söylediğinize katılıyorum, yani kesinlikle yapılabilir ama evet çok kolay değil.

Yolda gelirken de şunu düşündüm; mecliste 23 Nisan'da türbanlı bir çocuk ayakta alkışlandı, hani başka bir çocuk gelse de ayakta alkışlarlar mıydı, bilmiyorum ama böyle bir ortamda o çocuklara, kadınların eve kapatıldığı bir ortamda, onlara ulaşmak, onları mobilize etmek, son derece zor ama bundan başka da yol yok yani. Muhakkak bu karanlığı aralamak gerekiyor, o yüzden bana Latin Amerika çok uzak olmasına rağmen kültürel, dinsel, sömürge geçmişi gibi pek çok açıdan benzememesine rağmen sürecin tersine döndürülebileceğini gösterdiği için ben önemli buluyorum.

Porto Alegre çok sulandırıldı gerçi Kanada'da, İspanya'daki farklı uygulamalarla. Yine Porto Alegre'deki örneğe bakınca da sürecin tersine döndürülebildiğini görüyoruz. O nedenle ben katılım mekanizmalarının inşa edilebileceğini düşünüyorum. Mesela 80'lerin sonunda Porto Alegre'deki uygulama bugün pek çok yerde uygulanıyor. Brezilya'nın büyük kentlerinde de uygulanmaya başlandı ve 150 bin insanın yüz yüze katıldığı, hocamın söylediği gibi farklı birimlerde örgütlenerek katılımın sağlandığı bir katılım mekanizması ortaya çıkmış durumda. Ama orada birimler ve bölgeler çok net ve komşu düzeyinde birimlere ulaşılmış durumda. Aklıma geldi paylaşmak istedim sizinle.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Dilerseniz bu başlangıç noktasını birimler üzerinde konuşalım, hangi düzeyde katılımı sağlayacağız ve burada hepimiz aklımıza ne geliyorsa söyleyelim ve nasılsa bir sonuç çıkarırız ve onu geliştiririz hep birlikte. Buyurun.*

Ahmet Müfit Bayram (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Sizin söylediklerinizle ilişki kurmak istiyorum, aslında çok da konuşulmayan bir konu bu. Katılım konusunu, yönetim konusu, kamu yönetimi ve genel olarak yönetim bilimi konusu olarak tartışıyoruz, oranın alanı içinde.

Ben farklı bir şey söylemek istiyorum; tartıştığımız konu kent yönetimine katılım, toplumcu belediyecilik dediğimize göre, ortada bir

kentten bahsediyoruz öncelikle. Kent nedir? Sorguladığımızda hep şunu görüyoruz; aslında kentler ideolojik yapılar, yani içinde oluştuğu, içinde bulunduğu dönemin bir şekilde ideolojisini yansıtan yapılar. Örnek olarak, Ankara, İstanbul, Ankara'nın Cumhuriyetle özdeşleştirilmesi, buna karşılık İstanbul'un farklı yapısı, aslında benzer yapıları dünyanın pek çok yerinde görmek mümkün. En son neoliberal sistemin yeni kentleri, işte Dubai'yi ortaya çıkardı.

Yine önemli bulduğum bir şey; onu söyleyeyim, bütün bunlardan gelerek, bu kentler ideolojik yapılarsa, aslında bir mekandan bahsediyoruz. İnsanlar kent diye bahsettiğimiz mekanlarda yaşıyorlar bir şekilde ve o mekanın biçimlenmesinin getirdiği çerçevelerde yaşıyorlar. Örneğin; mahalle veya sokağı tartışacaksak, katılımın başlangıç noktası olarak, kentlerde mahalleler, sokaklar nasıl oluşuyor veya nasıl oluşmalı ki burada katılım olabilsin, sorununu da tartışmamız lazım. Kentler aslında bir mekan ve oradaki katılımın bu mekanın düzenlenmesinden bağımsız olarak da ele alınmasının imkanı yok gibi geliyor bana. Halbuki son dönemde, genel şey mekanın planlanması olayı, kentin rantlarının sadece mülk sahiplerine sadece bir şekilde dağıtım aracı olarak görünüyor, ama onun dışında da bir şey var, örneğin Paris'i herkes beğenir, Paris'in planı, Paris komününden sonra yapılmıştır ama esas amacı o radyan yolların uçlarında da askeri kışlalar vardır, Paris komününün yapıldığı şartları ortadan kaldırmak gibi bir tür toplumsal olaylara ilişkin yönetimin hızla müdahale etmesine olanak sağlamaktır.

Mekan dediğimiz yerin düzenlenmesi, öyle pek de sadece estetik kaygılarla yapılan bir şey değil. O yüzden sorunu şuradan başlatmak istiyorum, belki genel kurguya ters gelebilir ama önemli olduğunu düşünüyorum. İddiam şudur; kent yönetimine katılabilmek için, sağlıklı bir katılım mekanizmasının oluşabilmesi için, kentte yaşayanların öncelikle kent yaşamına katılımının sağlanması gerekir. Eğer hocamın demin dediği gibi siz kent yaşamını gettolaştırırsanız, kamusal alanlardan alıp özel alanların içine hapsetmeye başladığınız noktada, istediğiniz kadar katılım lafını edin, aslında bunun pratikte hiçbir anlamı yoktur. Hep verilen bir örnek vardır, İstanbul'da yaşayıp da denizi görmeyen insanlar var, Ankara'da yaşayıp da kendi günlük rutini dışında gidip geldiği dışında Ankara'yı bilmeyen insanlar. O zaman bu kişilerin kentin yönetimine katıl-

maları hangi çerçevede olacaktır. Eğer biz mahalle yönetimine katıldığımız anlamını, mahalledeki parkın korunması, oraya dikilecek ağaç, çöp kutusu, alınacak çocuk oyuncağı noktasına indirdiğimizde, zaten işin katılım bağlamında ideolojik özünden de vazgeçiyoruz aslında. Ama getirilen planlama konseptinde, mekan düzenleme alışkanlığı, yeni neoliberalizmle beraber başka bir şey. Nedir? Bakın dünya'nın her tarafında yürüyüşler, mitingler kent merkezlerinde olur genel olarak. Çünkü kent merkezi, kentin her kesiminin geldiği yerdir ve kamusal bir alandır. Tabi kentlerin meydanları falan vardır, ama kent merkezi, toplumun her ekonomik grubunun, her sosyal grubun geldiği, bir şekilde ilişki içinde bulunduğu, en azından karşıdan karşıya geçerken çarpıştığı, parkta yan yana oturduğu yerlerdir. Ama son dönemde, Türkiye'ye bakalım, benzer yapı dünyada da var benim gördüğüm kadarıyla, en önemli şey olarak kent merkezlerinin işlevsizleştirilmesi.

70'li yıllarda, yine hocam bahsetti, yaya yolu kavramı vardı kent merkezlerinde, insanların toplu taşım politikaları vardı. Toplu taşım politikalarıyla insanların merkeze daha kolay ve ucuz ulaşabilmeleri, yani kentli için mobilitenin tüm toplumsal kesimler için artırılması, kent merkezinin toplumun tüm kesimlerine hitap edebilir şekilde ve orada rahatça yer alabilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi, işte yaya bölgeleri politikaları vs… Bizde de Ali Dinçer zamanında Sakarya caddesinde ilk kez yaya bölgesi uygulandı.

Son dönemlerde ne görüyoruz? Kent merkezlerine karşı AVM'leri görüyoruz. Kent merkezleri boşalırken veya bir anlamda çöküntü alanı haline getirilirken, kent merkezleri işlevleri artık kamusal olmayan özel alanlara taşınmaya başladı. Buralarda artık tüm toplum kesimleri bir araya gelmiyor. Nedir? Sizin bir AVM'niz var, nisbeten geliri yüksek kesim İKEA'ya gidiyor, KENTPARK'a gidiyor vs. bu tüm kentler için var. İşte Mersin'den arkadaşımız var, Mersin'de üniversiteliler kent merkezine gelmiyor, FORM AVM'sine gidiyor.

Aslında sadece merkez politikalarıyla ki ben çok bilinçli olduğunu düşünüyorum, AVM'lerle, aslında sizinde dediğiniz gibi kent aslında gettolaştırılıyor. İnsanlar kendi AVM'lerine gidiyorlar, ki orası özel bir alan, güvenliği var, orada miting yapmanız mümkün değil, sizi alıp atarlar, hatta oralara arabasız gitmeniz de çok mümkün

değil, toplu taşımla ulaşmanız da çok mümkün değil, oraya özel arabanızla gitmeniz lazım.

Yine mekan düzenlemesinden gittiğimizde, katılımla bağlantılı olarak konut alanları da bunun dışında değil. Geleneksel mahalle diyorsak, mahalle sokak üzerine siz bir katılım inşa etmek istiyorsanız, öncelikle bir sokağın olması gerekir.

Son dönemde bir moda, yeni bir moda değil, taa Karayalçın dönemi ile başlayan bir şey, tabi ki son dönemde iyice arttı, artık yeni konut alanları modelimiz, sokak ve mahalle üzerine inşa edilmiyor. Etrafı kapalı kendi içinde bloklar, Çayyoluna veya Çukurambar'a gidin bakın, sokakta yürüyen insan göremezsiniz. Çünkü olay şöyle kurgulanmıştır; arabanızla sitenizin garajından çıkarsınız, işinize gidersiniz, tekrar sitenizin garajına gelir, kendi özel hayatınıza başlarsınız, orada artık bir sokak mahalle olayı yoktur, bu yüzden bu alanlarda sokakta yürüyen insan göremezsiniz fazlaca. Ataşehir'de İstanbul'da göremezsiniz, sokakta yürünmüyorsa, sokakta bir alışveriş yoksa zaten burada siz hangi katılımı kurabilirsiniz? Katılım demek dayanışmadır, dayanışma için tanımak gerekir, yani merhaba demeniz gerekir vs. Bütün bunların olmadığı bir noktada, biz sokağı veya mahalleyi ne ile tartışacağız?

Konut yapım süreçlerini de tartışmamız gerekir. Mesela Batıkent; Batıkent hala nisbeten sosyal polikalar açısından uygun bir bölge olarak görülür. Nedeni; Batıkent'in yapılış sürecinden kaynaklanır, çünkü Batıkent'te sendikal örgütlenmeler üzerinden esas olarak orada bir kooperatifleşme modeli oluşturulmuştur, ona bağlı olarak da hala gelen bağlar vardır. Ama 3–5 sene sonra Batıkent'te ki kooperatiflerin bir araya gelerek, yahu müteahite verelim de, bu bizim dublekslerin yerine bloklar yapsın, bunlar dar ve kötü yapıldı o dönemde zaten, demeyeceklerinden de emin değilim.

İstisnai bir model; bana göre Eryaman modelidir. Eryaman 1, 3, 4. etapla kısıtlıdır bu söylediğim, çünkü oralarda tasarım farklı yapılmıştır. Eryaman 1. etap toplu konuttur, ama sokak düzeni yine esas alınmıştır, 3 ve 4. etap Yiğit Gülöksüz'ün TOKİ başkanlığı döneminde yapılmıştır, iyi mimarlarla çalışılmıştır, kent konusunda dünya görüşü olan mimarlarla çalışılmıştır. O yüzden oralarda, 3 ve 4. etapta, yine sokak mahalle kurgusu olduğu için ki onu en iyi

Candan bilir, hala çok güçlü sosyal aktiviteler vardır. Bir de orada, o zaman katılım modeli, o zaman toplu konut idaresinin katkısı hatta rahmetli Haldun Özen'in de çok katkısı vardır, burada onun isminin verildiği salondayız, toplu konutta bu konu çok yoğun çalışılmıştır.

Bu yapı bina, blok, ada, üst etap örgütlenmesine dayalı, doğrudan katılım süreçleri, orada aslında yasaya aykırı olarak kurgulanmış, biraz da yönetim planına cebren konularak yapılmıştır. O yüzden Eryaman 1, 3 ve 4. etaplar sosyal olarak hala canlı birer mekanlardır. Ama yeni kat mülkiyeti yasasıyla bu da allak bullak ediliyor, diye düşünüyorum.

Kenttin bir başka parçası; kamu binalarının yer seçimi, bu konuda çok önemlidir. Geleneksel kent merkezi ile bağlantılıdır bu tartışma bana göre, ama kamu binaları kent merkezlerinde olur. İnsanlar kent merkezlerine gelir, çalışma alanlarıdır, kamu binalarına insanlar kolayca ulaşabilir vs. Ama yeni bir model; yine bu da maalesef 80 sonrası, bana göre, neoliberale yakın solun öncülüğünde girmiştir bu politika, o dönemdeki Ankara'nın planlamasına da baktığımızda, kamu binaları kent merkezlerinden alınıp kent dışına yerleşke düzeniyle sokulmaya başlanmıştır. Böylece idare vatandaştan uzaklaştırılmıştır.

Dünyanın bütün kent merkezlerine gidiniz, yönetim yapıları kentin merkezlerindedir. Kentin tam merkezinde Belediye binası vardır ve o kentin en gösterişli binasıdır. Bu Viyana'da böyledir, Münih'te de böyledir, Paris'te böyledir, her yerde böyledir. Ama bilerek veya bilmeyerek, sol (!) olarak, 80 sonrası politikalarla bu düzeni ilk bozan biz olduk. Ankara'da; Eskişehir yolu kamu kuruluşları alanı, dedik. Bakın şimdi Anayasa Mahkemesine gidemez kimse, artık Danıştay'a da gidemeyecek, Tarım Bakanlığına da gidemeyecek, bütün bunların bilinçli olduğunu sanmıyorum, yani neoliberalizm çerçevesinde konuyu tartışıyorsak eğer, mekanın planlanmasında oynanan bu senaryoyu da görmemiz gerekiyor, diye düşünüyorum. Olaya böyle bakmakta da büyük yarar görüyorum.

Çok uzatmış olabilirim, ama şunu da son olarak söyleyeyim; böyle mekansal yeni bir kurguda, mesela 90'lı yılların ikinci yarısında sanıyorum, OECD'nin yaptığı bir çalışma vardı, yeni dünya kent sistemi vardı, beni bir arkadaşım aydınlattığında, ben çok şaşırmıştım.

Dubai nereden çıktı diye konuşurken, dedi ki bana, uluslararası finans sisteminin çalışma sistemine bakmak lazım, küresel olarak. Piyasalar ilk olarak Uzakdoğudan açılıyor, Japonya'dan, piyasa 24 saat çalışan bir sistem, uluslararası finans kuruluşları 24 saat boyunca tüm menkullerin, emtiaların vs. alışverişini yapıyorlar ve bu 24 saat çalışan sistem. Uzak doğudan başlayan, işte Hindistan'da Koalo Lumpur oluşturuldu, ondan sonra Avrupa ile arasında ciddi bir boşluk var, Avrupa'ya gelinceye kadar ama piyasalarda hala işlem yapmanız gerekiyor, bu boşluğu Dubai ile doldurdular. Bu saat sisteminde uluslararası finans sisteminin çalışması aksamasın. Bu durum bizim sol kafamızla pek de anlaşılabilir gibi şeyler gelmiyor, yani bilmediğimiz, ilgi duymadığımız konular. Sanıyorum bu konulara biraz daha ilgi duymamız gerekiyor, artık katılımı, dayanışmayı konuşacak ve tartışacaksak. Çok uzattığım için özür diliyorum, teşekkür ediyorum.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Hocam izin verirseniz, Yıldız hocaya bir hoş geldiniz demek istiyorum, bu ekiple hiç tanışmadınız, ilk kez katılıyorsunuz, ODTÜ Sosyoloji bölümünden hocamız. Katılımı tartışmaya başladık Can hoca bir çerçeve çizdi ona devam ediyoruz. İstediğiniz zaman katılabilirsiniz.

Yıldız Ecevit (ODTÜ Öğretim Üyesi); Kendimi tanıtmak isterim, çalıştığım konu bakımından sizlerin arasındayım. Ben ODTÜ Sosyoloji bölümünde öğretim üyesiyim, Sonay'a teşekkür ederim beni davet ettiği için, aynı zamanda 1994'te ODTÜ'nde kadın çalışmaları yüksek lisans programı oluşturduk, o zamandan beri yüksek lisans programında öğrenciler yetiştiriyoruz. Kadın konusunda çalışmam, 30 senelik bir süre, bu anlamda kadınların kent yönetimine katılmaları çok ilgi duyduğum konulardan biri. Müfit beyin bahsettiği gibi, bana çok dokunan, benim çok ilgilendiğim konulardan bir tanesine parmak bastı. Bunlardan bir tanesi şöyle; katılımı artırmak için kenti kullanmak lazım dedi, kentin kadınlar tarafından daha az kullanıldığını biliyoruz erkeklere göre, bu anlamda kent kadınların değil, hatta bunlar kentin marjinal kullanıcıları. Kadınlara kenti daha çok kullandırmak ve yönetime katmak için neler yapmak gerekli sorusu aklımda.

Kadın örgütlenmesi çalışıyorum, kadın örgütlenmesi vasıtasıyla bu katılım nasıl yapılabiliri çalışıyorum, yerel yönetimler ve kadın ilişkisi çalışıyorum uzun zamandır. Bütün bu ilgilerimi bildiği için Sonay beni davet etti, sağ olsun. Kadın dostu kentleri çalıştım bir süre, acaba bu bir fayda sağlayabilir mi diye? Kadın meclisleri yani mümkün olduğu kadar, kadınlar ne kadar çok katılırsa belki o kadar kente sahip çıkarlar diyerek. Bir de tersinden bakarak, yerel yönetimler kadınları düşünerek, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla, kentlere nasıl bakmalarını çalışıyorum. Dolayısıyla sizin söylediklerinizi ilgiyle dinledim, diğer konuşmacıları da dinleyeceğim ve benim de katkılarım olabilir, aranızda bunun için varım, teşekkür ederim.

Mehmet Gönenç (Bergama Belediye Başkanı); İşin biraz da pratiğinde olan birisi olarak, Müfit beyin anlattıklarına bir anlamda destek olacak şeyler, katılımın iki boyutunu ele alacağız herhalde, birisi yönetime katılım, ikincisi kent yaşamına katılım.

Kentin olanaklarından yararlanamayan kişilerde şöyle bir sorun da doğuyor; kendisini kentli hissetmiyor, kendisini oraya ait hissetmiyor ve bir aidiyet sorunu da doğuyor. O aidiyet sorunu doğduktan sonra da, zaten kafasında böyle bir sorunu olan kişiyi, yönetime katma konusunda bir mekanizma oluşturabilmek, onu örgütleyebilmek de çok kolay bir hal olmuyor.

Zaman zaman bana geliyor vatandaşlar, hatta toplu olarak 10–15 kişi geliyorlar. Dün hatta bizim Bergama'da Atatürk diye bir mahallemiz var, oradan 15 kişi ki bunun 12–13 tanesi kadın, bir muhtarın azasıyla birlikte geldiler. İki talepleri var; bir şehir içi ulaşımdan yararlanamadıklarını söylüyorlar, ikincisi de mahallede park, yeşil alan ve çocuk parkı oyun grubu konusunda eksiklikleri olduğunu söylüyorlar. Köyle, kırsalla kentin farkını, sonuçta kentin sağladığı olanaklar belirler, toplu taşım, yeşil alanlar, parklar, meydanlar olmalıdır ve oradaki insanlar mahallelerinde bunun olmadığını düşünüyorlar ve tabi ki çok doğal olarak, bu insanlar, köyde mi yaşıyorlar, yoksa bir kentte mi yaşıyorlar ve kafalarında hep bir dışlanmışlık düşüncesiyle geliyorlar. Ve şunu söylüyorlar; biz ikinci sınıf insan mıyız, Bergama'da, işte şu mahallede park var, oyun grubu var çocuklar için, bizim mahallede yok. Siz başka mahallelere ücretsiz otobüs gönderiyorsunuz semt pazarına ulaşım için ama bizim mahalleye gelmiyor. O İnsanlar kent yaşamının olanaklarından

veya kentin onlara sağlaması gereken olanaklardan yararlanamamış durumdalar ve bunlar bundan şikayet ediyorlar.

Biz 2011 yılı içinde Bergama'da 5–6 tane park yaptık. Gerçekten bunu bilinçli ve bilerek yapmadık açıkçası, ama öyle bir şey çıktı ki ortaya, küçücük paralar harcayarak, yani 60–70 bin liraya böyle bir şey yapabilirsiniz. Belediyeler de bazı şeyleri kendileri üretebiliyor ise, ekonomik değerle ölçülemeyecek kadar çok olumlu geri dönüşler alıyorsunuz. Oraya üç tane alet koymanız insanları inanılmaz mutlu ediyor. Kadınlar için şimdi moda olan cimlastik aletleri, çocuklar için oyun grupları salıncak ve kaydırak vs. bir de küçük bir kamelya, evinden çıksın, yaptığı sarma, börek her ne ise orada oturup komşularla sohbet etsin falan. Bunlar bizim de daha önceden somut yararını öngörmediğimiz şeyler. Özellikle pazaryeri için ücretsiz araçlar, çünkü bizim Pazaryerimiz biraz şehir dışında olduğu için müthiş talep görüyor, çünkü insanlar oraya toplu ulaşımla gitmek istiyor. Pazar yerinden alışveriş yapma gereksinimini hisseden ya da ona ihtiyacı olan yerler, işte bizim türdeş olmayan mahalleler, biraz daha yoksul ve dezavantajlı yerler. Özellikle oralardan çok ciddi anlamda talep var. Bu da yine kentin sağladığı toplu ulaşım hakkının da kentli için ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

Bir başka şey; Müfit bey ve sizler yakından biliyorsunuz, bizim Cumhuriyet meydanında bir anfitiyatroya benzer bir alan vardır. Genel olarak meydana tasarım konusunda baktığınızda, Bergamalıların da pek hoşuna gitmeyen, bu meydan daha iyi tasarlanamaz mı, daha güzel bir kent meydanı olmaz mı, burada tören yapılamıyor, burada bir Atatürk heykeli olsa, dedikleri bir meydan. Ama o meydan da o kadar güzel bir şey var ki; 2000–2500 kişinin oturabileceği bir anfi tiyatro tasarlanmış, meydanın mimarı da Cengiz Bektaş, herhalde Cengiz hoca bilerek yapmış 15–20 yıl önce. Orada Bergamalılar olarak şunu görüyoruz; teneke çalsanız orada akşam 2000 kişi oturuyor, bir ses düzeni kurulmaya başlandığında, insanların o gün orada konser mi var, başka bir şey mi var hiç önemli değil, orada bir tıngırtı başlasın, bir iki saat içinde gerçekten 1000 kişi toplanır. Bu geçekten çok önemli bir şey bir nimet, bu meydan o kadar işlevsel ki biz ondan da vazgeçemiyoruz. Ve başka alan da yaratamıyoruz, çünkü şehrin tam göbeğinde, sizin söylediğiniz şeyleri biraz da somutlaştırmak için bu örnekleri verdim.

Meydanlar, parklar, toplu ulaşım vs. bunlar çok önemli, işte onlardan yararlanamayınca insanlar, kentin olanaklarından yararlanamayınca, başta söylediğim gibi o zaman nerede yaşadıkları konusunda kafalarında bir soru işareti, bir itilmişlik, önemsenmemişlik duygusu oluşuyor. O duygu geliştikten sonra, onları kent için herhangi bir yönetim modeline entegre edebilmeniz, örgütleyebilmeniz de çok zorlaşır diye düşünüyorum. O yüzden hem kent olanaklarından yararlanma anlamında katılım, hem de kentin yönetimine katılım, sanki birbirinin ön koşuluymuş gibi bir durum da çıkıyor ortaya.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Çok teşekkürler sayın başkan, çok da iyi oldu, çok güzel somutlaştırdınız, çünkü Müfit bey ideolojik olduğunu söyledi, mekan kullanmak ideolojiktir, ona yüzde yüz katılıyorum ve mekan kullanımı kendi başına bir ideoloji, bunu öyle ders kalıpları içine sokmadan ifade etmek istiyordum, siz yardım ettiniz.*

Kent ideolojisi üretim-tüketim fonksiyonu ile belli olur. Her mekanın kendine özgü üretim, tüketim ve değişim fonksiyonları vardır, katılımın da can noktası, halkın talepleri de oradan geliyor. Özgün tüketim, toplu tüketim araçları dediğimiz kolektif tüketim, belediye tarafından sunulan hizmetlerden yararlanma, kamusal alanlardan yararlanabilme, parklar, bahçeler, rekreasyon alanları, şimdi hocam sosyolog onun yanında münasebetsizlik etmeyeyim ama, kentte emeğin yeniden üretilmesi süreci aslında önemlidir. Bütün toplumsal politikalarda süreç içinde sunabiliriz kent halkına. Haliyle hem bunlardan yararlanmak için katılım olması gerekiyor, hem de bunların yönetim kararının verilmesi, neyin nerede olacağına, nasıl olacağına ya da hangi düzeyde olacağına elimizdeki olanaklar çerçevesinde neler yapılacağına kadar vermek gerekiyor. Sanırım ilk başlangıçtaki üç açıklamada, bir biriyle güzel örtüştü. En azından nelere katılacağı konusunda bir belirginleşme oldu.

Yıldız Ecevit; Ben ikinci kez söz almak istemem, saygısızlık yapmak istemem ama başkanımın bıraktığı yerden devam etmek istiyorum. Ben yıllar önce kadın emeği çalışmaya başlamıştım. Kadınla kent bağlantısı tam sizin dediğiniz yerden, Müfit beyin dediği yerden doğdu.

Bir gün, çok yıllar önce, Yenimahalle'nin çok dışında, bir gece kondu semtinde, kadınlarla toplantı yaptım, o benim için hakikaten bir milattır, kent ve kadın ilişkisini mutlaka çalışmalıyım dediğim gündür. Bir evin odasında bütün kadınlar oturmuş, beni de başköşeye oturtmuşlar misafir olarak, iki şey çok dikkatimi çekti, bunların ikisi de derstir bana.

Kendinizi tanıtır mısınız, dedim. Baştan başladılar tanıtmaya, hiç biri benim ismim Zeliha, Ayşe, Fatma demedi, bu çok dikkat çekici bir şeydi, evliyim 1 çocuğum var, evliyim 2 çocuğum var, bekarım, yanına geçiyor. Bekarlık veya evlilik önemli kriter, birisi bekarım diyor, bitiyor konuşması. Tek medeni hal üzerinden kendini tanıtım, bana çok dokundu, yani ismini bile söylemiyor, bir bunu hatırlıyorum.

İkincisi de; dedim ki sohbet sırasında, işte Çorum'dan, şurdan buradan geldik, imkanlarımız yok, gezemiyoruz falan, toplu taşım aracı olsa, ucuz veya pahallı, sizi taşıyacak götürüp getirecek hat olsa, nereye gitmek istersiniz, dedim. Aklımda şöyle bir şey vardı; Gençlik Parkına gitmek isterim, Anıtkabire gitmek isterim, falan diyecekler diye, bunlardan hiçbiri gelmedi. Cevap şuydu; Yenimahalle Pazarına gitmek isterim. Onun hinterlandı, gecekondulu kadının hinterlandı, sadece Yenimahalle pazarıydı. Yenimahalle'deki ana caddede dolaşmak istiyor ve Yenimahalle pazarına gitmek istiyor, buna da çok üzüldüm ve mim koydum.

Bu çok kritik bir şey; gecekondu kadınının öyle bir ufku var ki gecekonduda oturuyor ve asla Ankara'nın hiçbir yerini bilmiyor, belki de önündeki 10 senede bilmeyecek, belki de Gençlik Parkını görmeyecek. Gerçi Gençlik Parkının aman aman bir yer olduğundan değil, biz biliyoruz Gençlik Parkının tarihsel dönüşümünü, ama Anıtkabiri, Gençlik Parkını bilmeyecek. İnanın kent ve kadın ilişkisini çalışmaya başladığım noktadır, gündür, ondan sonra kafa yormaya başladım.

Kent kadının değil ve belli yerlerde, belli işlerde kadın ancak hareket edebiliyor ve kadınlar da nüfusun yarısı. Dolayısıyla sizin söylediğiniz parklar çok önemli. Ben yine bir arkadaşımla kentlerde talep ediyoruz, belediyeler yapmıyorlar. Kadınlara verilmesi gereken, sunulması gereken hizmetleri belediye başkanları neden yapmıyor-

lar? Ama onun yerine ne yapıyorlar, çim sahalar yapıyorlar. Cin bir fikir aklımıza geldi. Kentlerdeki çim sahaların sayısını çıkarttık, erkekler için futbol sahaları inanamayacağınız kadar çok, çim saha var. Bir tane bile çocuk parkının olmadığı bir semtte, mesela 4 tane çim saha çıkıyor, dengesizliği, eşitsizliği göstermeye çalıştık.

Sizin söylediğiniz gibi eşinden izin alıp parka çocuğumu eğlendirmeye gidiyorum ya da işte börek çörek yemeye gidiyorum, diyerek arkadaşlarıyla buluşacak, çocuğu eğlenecek kendisi de arkadaşları ile birazcık sohbet etme olanağı bulacak, kamusal alanda. Bunun için her ikinizin söyledikleri de beni çok etkiledi, o anlamda katkı sunmak istedim. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Yıldız hoca, burada bir şey söylemek isterim, aslında burada ayrımcı olan kent politikaları, kentin simgelerini yok ediyor. Ben öğrencilerim arasında, öğrenci dediğim de, A. Ü. SBF'nin 2,3 ve 4. sınıf öğrencilerinin, doktora dersinde bir takım şeyler öğreniyorlar, bunu test edelim dedik. Doktora öğrencileri bir çalışma hazırladı ve çoğunluğu da Ankara dışından okumaya gelmiş, kaç kadar senedir Ankara'dasın sorusundan sonra, sizce Ankara'da simge olabilecek 10 tane mekan ismi sıralayın, soruldu. Hiç birinin sıraladığı birbirine benzemedi, içinde AOÇ yoktu, içinde Gençlik Parkı yoktu, içinde Kızılay yoktu, içinde Bulvar yoktu, akıl almaz bir şekilde belli alışveriş merkezlerinin adı vardı. Gecekondudaki kadın değil hocam, bu eğitim gören öğrenci, ODTÜ'nde yapsak orada farklı olacağını zannetmiyorum.*

Hacettepe'de 1–2 sene derse gittim, öğrencim H. Ü. son sınıfındaydı, memleketi Kütahya idi, Kütahya'dan gelirken Üniversitenin kampusunun önünde iniyormuş, oradan otobüse binip gidiyormuş, Kızılay'a hayatında hiç gitmemiş ve Ankara'dan diploma alıp gitti bu çocuk.

Şimdi kent, dikkat edecek olursanız, ideolojik olarak ortak kullandığımız mekan olmaktan çıkmış, onu Müfit bey de söyledi.

İdeolojik olarak kentin sokakları yok ediliyor, kamusal alanları neoliberalizm tahrip ediyor falan. Ama bunla birleşen bir de İslami ideoloji var; zaten sokakta kimseyi istemiyorlar, kadın özellikle zaten olmayacak. Onun için ikisi birleşince, kamusal alanların tahribi, mey-

danların altgeçit üstgeçit haline sokulup kullanılmaz hale gelmesi, yol genişletiyoruz diye tretuvarların bir kişinin zor sığacağı hale gelmesi, bütün bunlar bence bilinçli bir şekilde yapılıyor ve katılım engelleniyor.

Bir de kadın meselesi dendiği vakit, bana ters geliyor bağışlayın, tamam kadınlar için de bir şey yapalım, biçki dikiş kursu açalım, kadın deyince akla gelen şey şurada bir yer bulalım, bir oda bulalım, nedir o, hanımlar lokali, kadın demeye de utanıyorlar, o da ayrı bir geri zekalılık, neyse böyle garip bir şey, bakın hiç kimse kadınlar için spor sahası yapıyoruz demiyor, kız çocukları için gidip onlarda basketbol öğrensin demiyor, gitsin biçki dikiş öğrensin diyor. Bu da kadın sorunu ortaya çıktığı vakit istismar konularından biri olarak kullanılıyor. Aslında burada kadını ne düzeyde gördüğünü de iyi yansıtmış oluyor. Ancak bizim ülkemizde onları daha ortaya çıkaramadık, insanlara bunu anlatamadık, onun içinde belki katılım üretim amaçlı da olması gerekir ki insanlar toplumsal statüsünü görsünler, çünkü toplumsal statü o toplumun neresinde, o çarkın neresinde, ne yapıyor onu görsün ki artık bilinçlenebilsin.

Ahmet Dursun Yılmaz (YAYED Denetim Kurulu Üyesi); Anlaşıldığı kadarıyla ayrımcılık süreci son 20 yılda çok bilinçli ve hızla gelişiyor. Eskiden ben çok iyi anımsıyorum, çocuğum da küçüktü, okuldan geliyordu, bakkalım vardı, bakkalıma gidiyordum, anahtarımı da bırakıyordum, yerine göre çocuğumu eve götürüyordu, yerine göre bakıyordu ya da bir paketim geliyordu, onu alıyordu, alış veriş ilişkisi şeklinde yürümüyordu, insani ilişkiler daha ön plandaydı. Büyük marketler, süpermarketler ya da çarşılarla beraber bu süreç de kayboldu, biz de fark etmeden gittik, büyük marketlere giderek kendi küçüklerimizi de ortadan kaldırdık. Kent ekonomisi açısından böyle bir handikabı hep birlikte yaşadık.

Sonra çocuklarımızı eğlence mekanı olarak da bir iki kere götürünce, nereye gideceksin diye sorulunca, AVM'ye gideceğim diye söylüyorlar. Sizin söylediklerinizle bire bir çakışıyor ama bu süreçte en önemli şey, galiba gelir dağılımının bozulması, yani insanları gettolaştıran süreçte, bir de gelir dağılımının bozukluğu var görebildiğimiz kadarıyla.

İnsanların gelirleri yoksa kendi kapalı alanlarına giriyorlar ve bu anlamda sanıyorum yerel yönetimlere düşen en önemli görev, kent ekonomisinin de doğru planlanması lazım. Kent ekonomisinin doğru planlanması, katılımı artıracak şekilde, örneğin bakkalların sayılarının planlanması şeklinde olmalı ve o küçük küçük bakkalların belki korunabilir halde olmasında önemli ölçüde yarar var. Bu anlamda kooperatifler önemli bir araç, zaten konuşmanın başında da söylendi. Kooperatifçilik ilkelerinin en önemlilerinden bir tanesi katılım ve dayanışma, demokratik yönetim, toplumsallık gibi ilkeleri de var. Bu ilkelerin yerel yönetimlerle birebir çakıştığı ortaya çıkıyor. Bu anlamda kooperatifler önemli bir araç olarak kullanılmalı. Bergama'da da söylemiştim, şu andaki kooperatiflerin mevcut durumuyla algı yarattığımız zaman, kooperatiflerimiz kooperatif değil, adlarında kooperatif ünvanı var ama kooperatif değil, kooperatifler hiçbir şekilde katılım aracı olarak kullanılmıyor, özellikle herkesin bildiği yada bir kere iki kere girip de darbe yediği yapı kooperatifleri bence kooperatif değil.

Tüketim kooperatifleri açısından bakıldığında onlar belki kooperatif, üretim kooperatifleri belki kooperatif ama onlarda da katılım yönünden ciddi eksikliklerin olduğunu söylemek lazım. Ama Yapı kooperatifleri açısından karşılaştırdığımızda üretim kooperatifleri olsun, tüketim kooperatiflerinde olsun bu anlamda gerçekten adına uygun kooperatifler.

Burada da tarihsel süreç içerisinde kooperatiflere baktığımızda, en önemli şey kuruluş aşamasında doğru planlama yapılmaması, türdeşlik noktasına özen gösterilmemesidir. Bugüne kadar benim yapı kooperatiflerle ilgili gördüğüm özellik; deyim haline gelmiştir, fakir girer zengin ev sahibi olur diye, bunun tek nedeni gelir dağılımını ve geliri gözetmeden insanları, zengin ve fakiri aynı kooperatif içerisine ya da gelir durumu farklı olan insanları aynı kooperatifin içerisine koyulmasıdır. Yapı Kooperatifi içinde, hedefi sonradan yükseltip, beklentileri yükseltip daha sonra da geliri düşük olan insanların çıkmasıyla, ikinci üçüncü aşamasında, gelir durumu iyi olanların konut sahibi olması gerçekleşiyor. Bu da türdeşliğe özen gösterilmemesi, planlanmamasından kaynaklanan bir olay. Bu anlamda türdeşlik önemli, yine ölçek büyüklüğü açısından da kooperatiflerin konuyla bağlantısının olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda kent

planlaması hangi alana girecekse, örneğin tüketim kooperatifleri alanına girecekse ölçek büyüklüğünün 1000 aile bazında olabilir, kreşle ilgili bir kooperatif olacaksa örneğin 250 olabilir. Yapı kooperatifleri olacaksa, bugün çok yaygın olarak 30–40–50 konutluk yapı kooperatifleri var, bence ölçek olarak doğru değil, bunun bu anlamda bir planının olması lazım, yani katılım için sorun tespiti aşamasından sonra önemli ölçüde ölçek planlamasının yapılması, yerel şartları da saptayarak yapılması, lazım diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Ömer Çelik (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Öncelikle ülke yönetimine katılmamız lazım. Çünkü yaşadığımız ülkede yaşam her gün daha da zorlaşıyor, özellikle bizden sonraki kuşaklar açısından ülke yönetimine katılımda bulunmamız gerekiyor. Bunu sağlayamadığımız takdirde bizden sonraki kuşaklar bizden çok daha zor koşullarda yaşayacak. Gelinen bu noktada ülke yönetimine katılıma, yerel yönetimlere katılımla başlanılmasının doğru olduğuna inanıyorum ve bu anlamda yerel yönetimleri önemli buluyorum.

Ülke yönetiminde söz sahibi olabilmenin önemli bir adımı olan yerel yönetimlerde etkili bir katılım ise katılımı yönlendireceklerin toplumcu bakış açısına ve gerekli donanıma sahip olmalarını gerektirmektedir. Günümüzde de iyi niyet mutlaka çok önemli, ama yetersiz kalmaktadır. İletişim teknolojisinin hızla yaygınlaşması; topluma sağladığı faydadan daha fazlasını alıp götürür hale gelmiştir. Toplumcu bakış açısı yerine, bireysel bakış açısına sahip odaklar her geçen gün toplumu geri dönüşü zor olan noktalara kolayca çekebilmektedirler.

Toplumumun yönetilmesinde söz sahibi olabilmesi için öncelikle bilimsel gerçekler ışığında aydınlatılması gerekmektedir. Bireysel bakış açısına sahip odakların, televizyon ve mahalle örgütlenmeleri sayesinde toplumu bireysel çıkarları için yanlış yönlendirmeleri ve bilgilendirmeleri sonucu toplum, ancak yönlendirme ile yönlendirenin istediği şekilde sadece dinleyici olarak katılımda bulunabilmekte ve sadece emir alarak yaşamını sürdürür hale gelmiş durumdadır.

Toplumsal yaşamda yaşam biçimi haline getirilmeye çalışılan söz konusu durum, sadece yoksul kesimlerle sınırlı olmayıp, orta ve üst gelir grupları için de geçerli hale gelmiştir.

1980 darbesi ile başta aydınlar olmak üzere, toplumun ilerici kesimlerinin üzerinden silindir gibi geçilmesiyle birlikte toplumun politize olması önemli ölçüde önlenmiştir. Toplumu doğru biçimde yönlendirerek ülke yönetimine katılımını sağlayacak aydın kesim darağacı, işkence ve hapishaneler ile susturulurken, meydan bireysel odaklı düşünenlere ve onların işbirlikçilerine kalmıştır. Ülkemizin bireysel odaklı düşünenleri, göbekten bağlı oldukları Uluslararası tröstlerin emirleri doğrultusunda toplumu insanlıktan çıkarıp, sürü haline getirme yolunda önemli ilerleme kaydettiler.

Uluslararası tröstlerin emirleri doğrultusunda yerli işbirlikçilerin ülkemiz üzerindeki uygulamaları karşısında toplumsal gerçekleri ve ülke menfaatlerini bilen gruplar da bana dokunmayan yılan bin yaşasın mantığı ile hareket etmeye başladılar ve ülke yönetimine yardakçılık yapmak suretiyle katılımda bulunmaya başladılar ve hala da aynı şekilde katılımda bulunmaya devam etmektedirler.

Ülke yönetimine veya yaşamın her alanında her türden etkinliğe katılım, diğer bir ifade ile kişinin kendi yaşam biçimine kendisinin karar verebilmesi için kişinin donanımlı hale getirilmesinin şart olduğunu düşünüyorum. Bireysel odakların bilinçsiz toplumları istedikleri gibi yönlendirmeleri çok kolay olmaktadır. İnsan odaklı bir toplum, katılımcı bir toplum yaratmak istiyorsak önce toplumu bilinçlendirmek, toplumu; bilgi sahibi olduktan sonra fikir sahibi olmasını sağlamak durumundayız.

1980 darbesinden 30 yılı aşkın süre geçmesine rağmen, toplumsal bilinç kaybı bunun çok daha üzerinde olmuştur. Söz konusu bilinç kaybı maalesef toplumun aydın kesimlerini ve bilim insanlarını da oldukça etkilemiş durumdadır. Bunu bir örnek ile açıklamak isterim. Ülke açısından da ve yerel yönetimler açısından da ulaşım konusu çok önemli, ama ulaşım konusunda ülkemizde neler oluyor, özellikle son 10 yılda? Bu soruyu yönettiğimiz saygın bilim insanları bile cevapları, “ben bu hükümeti desteklemiyorum, ama Ulaştırma Bakanı iyi çalışıyor” şeklinde oluyor. Toplumsal bakış açısına sahip bilim insanları kendi branşlarında son derece donanımlı olmalarına karşın, ulaşım konusunda ile hiç incelemelerinin olmadığı görülmektedir.

Toplumcu bakış açısına sahip bilim insanları, aydınlar ulaşım konusu ile ilgilenmez iken, bireysel odaklı kesimler, her konuya bireysel çıkar açısından bakan bilim insanlarını proje bazında danışmanlık hizmeti adı altında görevlendirme yapmak suretiyle toplumu yönlendirmekten de geri kalmamaktadırlar. Söz konusu yönlendirmeler toplumun geniş kesimlerinde karşılığını bulmakta, toplum yanlış bilgilerle donatılmaktadır. Ulaşım konusunda gerçek dışı bilgiler ile donatılmış toplumun ulaşım konusuna katılımını sağlamak mümkün olsa bile, gerçekleri anlatmak oldukça zor ve sıkıntılı olmaktadır.

Ülkemizde ulaşım konusuna aktif katılım, toplumun geniş kesimlerinde olduğu gibi muhalefet partileri açısından da mümkün olamamaktadır. Deyim yerindeyse ulaşım, tamamen iktidar partisine bırakılmış durumdadır. Gerçekte toplumun tün kesimlerini ilgilendiren ulaşım konusuna iktidar partisin de katılım sağladığını söylemek mümkün değildir. İktidar partisi dahil, tüm siyasi partiler Parti Programlarında ulaşımla ilgili söyledikleri ifadelerin ulaşım ana bilimi açısından bir karşılığı bulunmamaktadır.

Ülkenin ulaşım politikası da diğer konularda olduğu gibi uluslararası odaklarca belirlenmektedir. Toplumsal çıkarları gözetmeyen mevcut ulaşım politikaları ülke kaynaklarının heba edilmesinin yanı sıra çevre üzerinden insanımızın sağlığını da ciddi boyutlarda etkilemekte ve ulaşımdan kaynaklı kanser vakalarında azımsanamayacak ölçüde artışlar görülmektedir.

Toplumun tüm kesimlerinin maddi ve manevi kayıplarının önlemesi açısından konunun önemini anlatmak, toplumda farkındalık yaratmak, ulaşım konusunda alınacak kararlara toplumun etkin katılımını sağlamak için toplumun bilgilendirilmesinin gerekli olduğunu bir kez daha dile getirmek istiyorum. Bu amaçla hazırlamış olduğum çalışmayı bilgilerinize sunmak istiyorum.

Ulaşım konusunu "Türkiye'de Ulaşım ve Demiryolları" başlığı altında anlatacağım ve özellikle son 10 yıla ağırlık vereceğim ama sunum sadece son 10 yıl ile sınırlı olmayacak.

Ulaşım bir ülkenin gelişmişlik göstergelerinden birisidir. Ulaşım sorununu çözememiş bir ülkenin gelişmiş olduğunu söylemek müm-

kün olamamaktadır. Ulaşım bir insanlık hakkıdır. Yerel yönetimler sorumlu oldukları alanda yaşayan insanların ulaşımını sağlamak zorundadırlar.

75 milyona yaklaşan ülkemizde ulaşım konusu ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Mevcutta 15 milyon motorlu araç var, 400 bin km karayolu 12 bin km demiryolu var, 12 bin şehirlerarası otobüs ile şehirlerarası ulaşımı sağlanmaya çalışılıyor. 2023 yılına gelindiğinde sadece kent içi ulaşımda günlük 100 milyon kişilik bir hareketlilik oluşacak.

Toplam taşımanın % 90'ının üzerinde yapıldığı karayolu taşımacılık sektöründe 5 milyon kişi istihdam edilmektedir. Siyasi partiler açısından 5 milyon kişi önemli bir oy deposu olarak algılanması gerekir diye düşünüyorum. Ancak, özellikle muhalefet partileri açısından söz konusu oy deposunun farkına bile varılmamış olduğunu görüyoruz. Ulaşımın toplum açısından önemini kavrayan ve bunu seçimlerde oya dönüştürme yönünde ilk atılımı atan İktidar partisi olmuştur.

İktidar partisi "ulaşım eşittir kısa sürede oy" felsefesi ile ulaşımı ele alarak, çalışmalarında ulaşıma ağırlık vermiştir. İktidar partisinin ulaşıma ağırlık vermesi toplumda, ulaşım konusunda başarılı olduğu şeklinde yerini bulduğu görülmektedir. Ulaşım konusundaki toplumdaki yanlış algılama, başta muhalefet partileri olmak üzere, bilim insanlarından, aydınlardan vb. kesimlerden de tepki çekmeyince topluma mal olur hale gelmiştir.

Ulaşımda son 10 yılda neler yapıldı, önümüzdeki süreçte neler yapılacak, ulaşımda neler oluyor? Ulaşımda 1950–2002 yılları arasındaki çarpıklık aynen devam etmekte ve gerçekte hiçbir değişiklik olmamaktadır. Bunun en önemli kanıtı, Türkiye'nin 2003-2012 döneminde de bir Ulaşım Ana Planı'nın olmamasıdır. İktidar partisinin programında ve seçim propagandalarında ulaşım planlarından söz olarak bahsedilmekte olmasına karşın, 10 yıllık süreçte Ulaşım Ana Planı'nın hazırlanmadığını görmekteyiz. Toplumun gözü 15 km. lik duble yol ve hızlı tren masalıyla boyanmaktadır.

Ulaşım Ana Planı'na dayanmayan hiç bir ulaşım projesi, ülke kaynaklarının etkin kullanılmasına ve toplumun ulaşım talebini en

uygun koşullarda karşılamasına hizmet edemez. Ekonomik ve sosyal yönden gelişmiş ülkelerin tamamındaki ulaşım projeleri Ulaşım Ana Planı kapsamında hazırlanarak hayata geçirilmektedir.

Atatürk'ün "Ana Yurdu Demir Ağlar İle Örmek" olarak özetlediği ulaşım politikası kapsamında son 10 yılda ülkemizde demiryollarında neler yapılmıştır?

Tüm dünyada devlet ve özel demiryolu işletmecileri, günümüz taşımacılık sistemi olan "Kombine Taşımacılık" sistemini (farklı ulaşım modellerini entegre edebilen) hayata geçirebilmek için demiryolu çeken-çekilen araçlarının yanı sıra kendilerine ait liman, yükleme-boşaltma araç ve gereçleri, lastik tekerlekli araçları satın alma veya kiralama yöntemi ile varlıklarına dahil ederlerken, ülkemizde tam aksine bir uygulamaya gidildiği görülmektedir. Bizde TCDD'nin işletmekte olduğu ülkemizin en önemli 7 limanı özelleştirilmeye başlanmıştır.

Uluslararası ulaşımda denizyolu, demiryolu ve karayolu entegrasyonunu sağlamak gerekirken, ülkemizde bu yönde hiçbir ciddi adım atılmamış, aksine limanlar ile demiryolunun bağı kopartılmıştır.

Son 10 yıldaki özelleştirme uygulamaları kapsamında öncelikle çalışanların azaltması yoluna gidildiği görülmektedir. Yük ve yolcu taşımacılığında demiryolu sisteminin payında hiçbir değişiklik olmamış, ülke eskiden olduğu gibi yine tek modlu ulaşım modeline mahkûm bırakılmıştır.

Demiryolu taşımacılığı açısından son derece elverişli bir konuma sahip ülkemizde demiryolu sistemine gerekli yatırımlar yapılmadığı için bir taraftan ülke kaynakları heba edilirken, öte yandan demiryolu sistemi daha da zarar eder hale getirilmiştir. Ülkemizde ulaşım sistemi tüm aksi söylemlere karşın, 1950'den sonraki dönemde olduğu gibi aynen karayolu sistemi esas alınarak şekillendirilmeye devam etmektedir. Duble yollar söz konusu politika çerçevesinde hayata geçirilmektedir.

Hazine Müsteşarlığının bir raporunda; demiryoluna son 10 yıl içerisinde yapılan yoğun yatırımlardan öngörülen faydanın sağlanamadığı, demiryoluna yapılan yatırımların hatalı olduğu net bir ifade

ile belirtilmektedir. Son 10 yıllık dönemde sadece ve sadece Yüksek Hızlı Tren Projelerine ciddi miktarlarda kaynak aktarılmıştır. Ancak, Yüksek Hızlı Tren Projelerinden TCDD ve ülke, DPY Müsteşarlığınca da onaylanmış bulunan "Fizibilite Etütleri"nde belirtilen faydayı sağlayamamıştır.

Son 10 yıllık dönem içerisinde KİT'ler içinde en fazla kaynak TCDD'ye aktarılmış, söz konusu yatırımlar ancak halkın gözünü boyamaya ve Haberleşme Bakanlığı'nca belirlenen 2023 Hedefleri kapsamında; 11. 500 km bölünmüş yol, 5. 300 km otoyol, 10 km yüksek hızlı tren hattı, 5 bin km konvansiyonel demiryolu hattı yapılacağının planlandığı görülmektedir. Söz konusu yatırımların gerçekleşebilmesi için 379 milyar TL ye ihtiyaç duyulacaktır. Söz konusu kaynağın kamu-özel sektör işbirliği yöntemi ile sağlanacağı son günlerde en yetkili ağızlardan sık sık dillendirilmektedir. Ancak, dünyada demiryolu altyapı yatırımlarının kamu-özel sektör işbirliği ile finanse edildiği hiç görülmemiştir. Diğer taraftan, söz konusu uygulama için TCDD'nin çıktığı ihalelerin de talep olmaması nedeniyle iptal edildiği görülmektedir.

Ülkemiz; günümüz dünya ticaretinin ağılık kazandığı Asya-Avrupa, Ortadoğu-Avrupa güzergahının üzerinde köprü vazifesi görebilecek bir konumundadır. Söz konusu ticaretin ülkemiz üzerinden yapılması durumunda ülkemize sağlayacağı lojistik pazarı büyüklüğünün değeri 70 milyar TL olarak hesaplanmaktadır.

Ülkemizde oluşabilecek 70 milyar TL'lik lojistik pazarı pastasından aslan payını yabancı lojis-tik şirketleri kapmaktadırlar ve ulaşım politikasında gerekli değişim yapılmadığı sürece de kapmaya devam edeceklerdir. Çünkü Türkiye'deki toplam taşımanın %90'ı karayoluyla yapılıyor, ama bunun %60'ı yabancı şirketlerin TIR'ları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde son 10 yılda sadece 880 km. lik Ankara-Eskişehir ve Ankara-Konya Yüksek Hızlı Tren Projeleri tamamlanarak işletmeye alınabilmiş, yük taşımacılığının geliştirilmesine yönelik hiçbir adım atılmamıştır. 1950 yılından sonra kaderine terk edilen demiryolu sistemi fiziki açıdan yetersiz ve geometrik standartları günümüz teknolojisine göre çok düşüktür.

Uluslararası demiryolu taşımacılığında Edirne'den (Kapıkule) Van'a (Kapıköy) talep edilen seyir süresi 2 gün olarak talep edilmektedir. Ancak, mevcut demiryolu altyapısı ile talep edilen süre içerisinde taşıma talebinin demiryolu sistemi ile gerçekleştirilmesi imkansızdır. Mevcut demiryolu altyapısı ve tesisleri ile talep edilen sürede, Kapıkule'de sınır geçiş işlemlerini tamamlamak bile mümkün olamamaktadır.

AB, Avrupa ile Asya (Çin) arasındaki ticarette hızlı ve ekonomik ulaşım sistemini oturmak için Ulaşım Koridorları konusunda başlatmış olduğu çalışmaları süratle hayata geçirmiştir. Söz konusu koridorlara ülkemizin de dahil olabilmesi için mevcut demiryolu ağını süratle rehabilite edilmesi ve ilave konvansiyonel yük hatlarını döşenmesi gerekmektedir. Söz konusu yatırımların geri dönüşü, ülkemiz üzerinde oluşacak 70 milyar TL'lik lojistik pastası sayesinde öngörülen sürede sağlanabileceği gibi, yaratacağı katma değer ve istihdam ile ülke kalkınmasının sür-dürülebilirliğinde de etkili olacaktır.

Son 10 yılda demiryolu sistemine ayrılan kaynak sadece yolcu taşımacılığının geliştirilmesine harcanmıştır. Yüksek Hızlı Tren Projeleri diğer projelerde olduğu gibi gerekli kriterleri sağlaması halinde uygulamaya konulabilecek projelerdir. Ülkemizde Ankara-İstanbul ve Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Tren Projeleri gerekli kriterleri sağlayan uygulanabilir projelerdir. Halen inşaat çalışmaları sürdürülmekte olan Ankara-Sivas Yüksek Hızlı Tren Projesi yüksek hızlı tren kriterlerini sağlayabilen bir proje olarak değerlendirilmemektedir. Sivas'ın nüfusu köyleri dâhil 600. 000 kişi olup, son 5 yılda nüfusu %3 azalmıştır. Sivas yoğun göç veren bir ilimizdir. Proje tamamlanıp, işletmeye açıldığında Sivas'ın nüfusunun daha da azalacağı TÜİK tarafından da teyit edilmektedir.

Yüksek Hızlı Tren Projeleri maliyeti yüksek olan projelerdir. Söz konusu projelerin finansmanı genellikle dış kredi ile karşılanmaktadır. Ankara-Eskişehir ve Ankara-Konya Yüksek Hızlı Tren Projelerinden bile fizibilitede öngörülen faydaların sağlanamadığı göz önünde tutularak, vakit geçirilmeden gerekli kriterleri sağlamayan hatlarda Yüksek Hızlı Tren macerasından vazgeçilerek, konvansiyonel hatların rehabilitasyonuna ve yapımına geçilmesi gerekmektedir.

Ankara-Eskişehir ve Ankara-Konya Yüksek Hızlı Tren işletmeciliği sonuçları yıllar itibariyle incelendiğinde yolcu sayısının giderek azaldığı ve bu güzergahlarda Yüksek Hızlı Tren işletmeciliği öncesindeki yolculuk değerlerine çekildiği görülmektedir. Başlangıçta normal olarak oluşan merak nedeniyle artış gösteren talep, bilet fiyatları çok düşük tutulmasına rağmen kişi başına Milli Gelir seviyesinin düşüklüğüne bağlı olarak normal seviyesine gerilemiştir.

Dünyanın sekiz ülkesinde yükse hızlı tren uygulaması yapılıyor ve çoğu kâr ediyor, kâr etmeseler bile en azından başa baş noktasını yakalıyorlar. Ülkemizde olduğu gibi 100 lira harcayıp 30 lira gelir elde edilip, 70 lira zarar etmiyorlar. Avrupa ülkelerinde Ankara-Eskişehir ve Ankara-Konya parkurlarındaki yaklaşık 250 km. mesafedeki yüksek hızlı trenlerde bilet ücretleri 50 Euro'nun üzerinde olduğu görülmektedir.

Toplumcu bir ulaşım için Ülke Ulaşım Ana Planının önemi yukarıda belirtilen örnekler ile daha da açık bir şekilde görülmektedir. Siyasi iktidarların oy kaygısı nedeniyle toplumun belirli kesimine hizmet olarak, geriye kalan çoğunluğuna da televizyon görüntüsü ile sundukları pahalı oyuncakların bedeli, misli ile halkın vergisini veren kesimi tarafından ödenmektedir.

Ülkemizin doğusundan batısına yapılan yoğun göç nedeniyle başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere metropol haline geldiler. Söz konusu illerde kent içi ulaşım sorunu en öncelikli çözüme kavuşması gereken sorun haline geldi. Ancak, sorunun çözümüne yönelik son 10 yıllık dönemde de ciddi hiçbir adımın atılmadığı görülmektedir.

Ulaşım talebinin boyutları Hafif Raylı Sistemden metro ve banliyö seviyelerini çoktan geçmesine karşın hale otobüs ve dolmuşlar topluma çözüm diye sunulmakta ve dayatılmaktadır. Büyükşehir Belediyelerince başlatılan bazı Hafif Raylı Sistem ve Metro Projeleri bulunmakla birlikte, söz konusu projeler hayata geçirilmede yaşanan gecikmenin de maliyeti ile birlikte ağır aksak yürümeye devam etmektedir.

İnsanı esas almayan her bir ulaşım projesi, değerlendirmeye dahi tabi tutulmadan çöpe atılması gereken proje olarak algılanmalıdır.

Toplumcu kent içi ulaşımın planlaması ve uygulamasında öncelikle yaya ve coğrafi koşulların elvermesi halinde bisiklet yollarına öncelik verilmeli ve sosyal kaynaşım için meydanlar oluşturulmalıdır.

Toplumcu belediyelerin insana yönelik ulaşım için gerekli altyapıyı öncelikli olarak oluşturmaları gerekmektedir. Toplumun ulaşım ihtiyacı öncelikli olarak ve doğru bir şekilde çözüme kavuşturulmadığı sürece yaşam kalitesini artırmak bir yana, araçlardan çıkan zehirle hastalanmaya ve dünyadan zamansız göçüp gitmeye devam edeceğiz.

Ülkemizde ulaşım nedeniyle yaşanan her türden sorunun sorumlusu 1950'lili yıllardan bugüne kadar görev yapan siyasi iktidarlardır. Toplumun ulaşım ihtiyacı hazırlanacak Ulaşım Ana Planı çerçevesinde çözüme kavuşturulması zorunluluktur. Oy kazanmak için kuş uçmaz, kervan geçmez yerlere yapılacak duble yollar toplumumuzu daha da fakirleştireceği gibi, yabancıları da güldürmekten öteye gidemez.

Ulaşım kararlarına toplumun katılımını sağlamak için herkesime görev düşüyor, en çok ta bilim insanlarına ve aydınlara düşüyor.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Biz aşağıdan yukarı doğru bir toplumcu belediyecilik kurmaya çalışıyoruz. Bu açıdan baktığımızda, en azından ihtiyaç belirlenmesi noktasında, yerel yönetimler burada nasıl yer alabilir, deminki ifade ile sessiz yoksul mahallelerin ulaşım ihtiyaçlarının belirlenmesinin göz ardı edilmemesi için. Sizin konunuz değil ama buna dair bir öngörünüz var mı?

Ömer Çelik; Ulaşım talebini nasıl karşılamalıyız? Eğer kent içi ulaşımda bir güzergahta yolculuk talebi tek yönde saate 20 bin kişiyi bulmuşsa, talep güzergaha döşenecek hafif raylı sistem ile karşılanabilir. Saatte tek yönde 70 bin kişilik bir talep oluşmuş ise talep metro veya banliyö sistemi ile karşılanabilir. Diğer taraftan yük taşımacılığında da 250–300 km. lik mesafede karayolu ile 300 km mesafenin üzerindeki taşımalar da denizyolu ulaşım imkânı var ise denizyolu ile taşıma gerçekleştirilmelidir. Çünkü denizyolu ulaşımı altyapı maliyeti, enerji tüketimi açısından, özellikle bizim gibi petrol tüketip onu da satın alan bir ülkede en ekonomik sistemdir. Deniz yolu ile taşıma imkanı yoksa demiryolu sistemi kullanılmalıdır.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Toplumcu belediyecilik yapmak için insanlara öncelikle yüzmeyi öğretmek gerekecek.

Yıldız Ecevit; Siz çok haklısınız, sizi dinlerken şöyle bir hisse kapıldım. Alınan kararlara halkın katılımı veya itirazı, protesto etmek, bütün bunlar için asgari şey bilgilenmek, bilgi sahibi olmak, bu konuda bırakın üniversite hocası olmamı sade bir vatandaş olarak bu konuda çok az bilgi sahibi olduğumu düşündüm.

Evet, bizlere de Ankara-Eskişehir çok ballandırılarak anlatılıyor, ama hiç düşünmedim, Ankara-Sivas hattının hızlı trenle yapılmasının, öyle söylendiği gibi nüfus bazında çok verimli bir şey olmadığını. Siz söylediniz neden tercih edildiğini, Van örneğini anlattınız, bütün bunların anlaşılabilmesi ve bunlara itiraz olabilmesi için, iktidarın politikalarına itiraz edebilmemiz için, bilgili olmamız lazım. Oysa bilgi kanallarımız çok kapalı, tıkandı, hiçbir yerden bilgi gelmiyor, bir vatandaş olarak hoca olarak konuşmuyorum, nereden bilgi alabiliriz ki, medya yanlı, televizyonlar yanlı, gazeteler yanlı, ben nereden bilgi alıp da ulaşım politikalarına yönelik bir bakış veya görüş geliştireceğim.

Onu bırakın, biz ODTÜ'de her gün içimiz titriyor, ODTÜ içinden yol geçecek diye, ödümüz patlıyor korkuyoruz. Bu kadar profesör, belediye başkanına ne yapacağımızı bilemiyoruz. ODTÜ içinden yol geçecek, Eskişehir yolu trafiği kaldırmıyor diye. Eskişehir yolu niye kaldırmıyor trafiği, çünkü bütün bakanlıklar oraya yığıldı da onun için kaldırmıyor. Biz kendi üniversitemizi dahi koruyamıyoruz. Ben bilemiyorum, bilgi kanallarının genişletilmesi lazım, halkın her konuda aydınlatılması lazım, siz beni aydınlattınız, şu anda ulaşım konusunda asgari bir bilince sahip oldum, bu pratik çok önemli. Ben bir başkasını aydınlatmalıyım ama bu kanalların hepsi tıkalı, kusura bakmayın, heyecanla konuştum.

İlyas Osmanağaoğlu (YAYED II. Başkanı); Hocamız ODTÜ'nin arazisinin korunmasından bahsediyor, bizde başka toplantılarda ODTÜ'ni örnek gösteriyoruz. AOÇ arazisinin içinden yollar geçirilmesi, bir sürü sanayi tesislerinin yapılması, kısacası yağmalanması; Atatürk'ün mirasına aykırı olarak yağmalanırken, bizler ODTÜ'ni örnek gösteriyoruz, bakınız Anadolu bulvarı geliyor, tam ODTÜ'nin bahçesine gelince sağa, sola dönüyor, bakın böyle sahip çıkılır ara-

ziye, diye söz ediyoruz. AOÇ ve ODTÜ konum olarak bir anlamda benzediği için yağmalanmak istiyor, diye düşünüyorum.

Katılımın en önemli unsurlarından birisi de, temsiliyet. Katılım olacak, ama kimler katılacak? Toplumcu belediyecilik için en önemli hususlardan birisi, bunun için ne yapmalı? Belediyeler ve onların mensup oldukları partilerden başlamalıyız. En temeli bence, yönetime katılma noktasında seçilecek kurullardan başlamak gerekiyor. Seçimlere geliyoruz, özellikle işin temel noktası bana göre belediye meclisleri, encümenler. Burada temsiliyet, katılım çok önemli; o beldede kararları verecek kurum encümen ve meclisler; kimler seçilecek, nasıl seçilecek? İstanbul siyasetinde fiilen çalıştım, bir ara Sarıyer, Beykoz vb. ilçelerde 1989 yerel şeçimler meclis aday yapılarına baktım, hepsi müteahit, emlakçi filan falan, bir partide Tarabya otelindeki garson falan vardı ama onlarda öyle işin çok bilincinde olan kişiler değillerdi. Yani belediye meclislerinde, o yörenin sesi çok yüksek çıkan suskunlar değil de sesi çok yüksek çıkan, emlakçı, müteahit ve hatta arazi mafyası gibi unsurları da sayabilirim. Bir defa toplumcu belediyecilik açısından katılımcılık ve temsiliyet açısından bunun mutlaka kırılması lazım. Beykoz da bir arkadaşım vardı belediye başkanı olduğunda katılımı sağlayacağım, şeffaf olacağım diyordu, seçimi de kazandı, makam odasının kapısını törenle kırarak makamına oturdu, hatta biz de alkışladık, 6 ay sonra selam vermez oldu kimseye. Yani temsiliyet ve katılım noktası çok önemli, o konuda özellikle toplumculuk iddiasında olan partilerin ve yerel yönetimlerin gerekli önlemleri alması zorunludur, mevzuat ve uygulamalar engellese bile. Önseçimi yeterince iyi yapıyor muyuz? Önemli olan burada partilerin yapısı, ne diyoruz seçimlerde, katılım için suskunların sesi olması lazım, suskunlar partide ses çıkarabiliyorlar mı?

Kent deyince aklımıza imar geliyor, Haldun hoca, biraz önce arkadaşımız Müfit bey söyledi, bizim meslektaşımız. Haldun hoca KTÜ'nde 1402'lik olmuş, kamu ölçmeleri konusunda ders veren, Ali Topuz'un İmar İskan Bakanı olduğu dönümde Yiğit Gülöksüz, İlhan Tekeli ile birlikte çalışan, özellikle de imar konularında çalışan, kıyıların 100 metre yakınına kadar yapılaşma yasağıyla ilgili konularda çalışan kişi. Meslek olarak kadastrocuyum, kadastro ile imar aslında aynı şeydir, kadastro vatandaşın ihtiyaçlarına göre, kafasına göre

oluşturulmuş yerleşim yerlerinin saptanmasıdır, imar da bilimsel gerçeklere göre o yerleşim yerlerinin veya yerleşilecek yerlerin yeniden düzenlenmesidir. Bu imar kanunu ile yapılır; 15, 16 ve 18. maddeleri var, imar çok geniş bir mevzuat, kat mülkiyeti uygulamalarına kadar, sadece arazi düzenlemiyoruz, gökyüzünü de düzenliyoruz, 5 kat veriyoruz 10 kat veriyoruz. Kent ve yerleşimlerde, biliyorsunuz, yolsuzlukların temel kaynağı imar işleri, bunu söylemeye gerek yok, herkes bunu biliyor. Toprağın pazarlanması, gökyüzünün pazarlanması, kat karşılıları, kat yükseklikleri vs. Bunlar konusunda, toplumcu belediyelerin nasıl davranması hususunda, hem mevzuata yönelik bazı uygulamalara öneriler getirmeliyiz, hem de şu andaki aksaklıklar konusunda da belli tespitler yapıp toplumcu belediyeler açısından neler yapılması gerektiği konusunda da bir çalışma yapmalıyız, diye düşünüyorum. Söyleyeceklerim bu kadar teşekkür ederim.

SBF Doktora Öğrencisi; Sözden çok soru hocam, biraz da cehaletime dayanarak güven içerisinde soruyorum bu soruyu. Toplumcu belediyecilik özellikle 70'lerde tartışılan, benim de sizin, Ruşen hocanın ya da Cevat hocanın derslerinde duyduğumuz bir kavram. Siz konuşmaya başladığınızda, ben kim katılacak diye yazmışım buraya, soru sormak ihtiyacı hissetmişim belli ki. Yurttaş yönetim ikiliği dediniz örneğin, halk dediniz, mahalleli dediniz, farklı gruplar var, belki bunların içinde belde sakini, buna toplumsal gruplar da diyebiliriz, hocamın affına sığınarak. Bir de şöyle bir şey var; örnekler sürekli yoksul mahallelerden yada gecekondulardan veriliyor, böyle olunca da bu katılacak kişi veya toplumsal öbekler, bunlar nasıl bir sınıfsal öbeklere, toplum sınıflardan oluşur dersek, nasıl bir sınıfsal bir konuma sokmamız gerekiyor. Böyle bir çerçeve altında inceleyebilir miyiz? Yurttaş dediğimiz zaman, varlıklılarla yoksulları göremiyoruz, böyle bir ayrıma denk gelmiyor ya da halk dediğimizde homojen bir yapıdan bahsediyoruz gibi ama topluma baktığımızda uygulamaya baktığımızda birbirine ters insan topluluklarını görüyoruz. Toplumcu belediyecilikteki katılım unsuru nasıl bir sınıfsal konuma dayanacak?

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Şunu hemen söyleyeyim, toplumcu belediyecilik dendiği vakit, toplumun nisbeten gelir düzeyi daha düşük, toplumdan yeterince pay alamayan katmanları düşünüyoruz. Sosyal*

politikalar zaten refah düzeyi yüksek, her şeyi elde etmiş insanlara yönelik değildir. Bunlar vergilendirmeye yöneliktir ki öbür tarafa bir şeyler aktarsınlar diye. Siz burada zor koşullarda yaşayanları düşüneceksiniz. Bu ulaşım sistemiyle ilgili bir şey soracaktım size aslında, tipik örnek verelim, kentin merkezinde oturanlarla gecekonduda oturanları yan yana getirdiğiniz vakit herhalde gecekondu semtinde ya da kentin kenar mahallelerinde oturanlar aynı ölçütlerden yararlanamazlar. Burada kar açısından düşünür de toplu taşımacılığı yaparsanız, Ankara'nın varoşlarında bilmem filanca tepeye, sizin hiç rasyonel değil, ben buraya otobüs işletmiyorum demeniz lazım. Tıngır mıngır 5 kişiyle gidiyor, 5 kişiyle dönüyor ama bu kararı verdiğiniz vakit çok ekonomik. Ama toplumcu ekonomi de aslında bu değil, burada fedakarlık yapmak gerekiyor, oradaki insanın da kentin merkezine ulaşacağı bir toplu taşımacılık sistemi olacak, 10 dakika da bir olmaz ama yarım saatte, 1 saatte her neyse, onun da kentin içindeki kültürel, sosyal aktivitelerden yararlanması lazım. Tiyatrodan çıktığı vakit evine gitmek için otobüs bulamıyorsa tiyatroya gidemez. Devlet tiyatrosuna 25 lira veriyorsa taksiye 75 lira veremez. Belediyenin görevi nedir? Yoksun olanı, bu hizmetlerden yararlanamayanı, özel arabası olmayanı, kentin merkezine getirecek, götürecek toplu taşım onun için.

Sayın başkanın verdiği örnek; o mahalledekiler pazara gitmek istiyoruz diyorlar, her semtin otobüsü var, bizim ihtiyacımız var diyor, Atatürk mahallesi daha zor ulaşıyor. Şimdi başkan saysın, sizin mahalle otobüsü doldurmaz vermeyeceğim demiyor, toplumculuk buradan kaynaklanıyor.

Sınıf diye baktığınız vakit, çalışan emeğiyle geçinen insanlar ön plana çıkıyor ama katılım, kentsel politikayı yürütürken katılım, sadece yoksulları dinleyeceğiz, emekçileri dinleyeceğiz, tüccarlar, zanaatkarlar, esnaf ya da şu iş adamlarını hiç dinlemeyeceğiz değil, ona da karşıyım, çünkü ortak bölüşeceksiniz kenti, herkesin bir kere o kenti kendine göre içselleştirmesi lazım. Bu kent sadece varlıkların yararlanacağı kenttir, diğerlerini biz kenara ittik, merkezin dışına ittik, merkez bizimdir demek de pek doğru değil. Toplumcu belediye aslında bunu kırıp, ortak bir kent kimliğini, sınıfsal ayrımın dışında ortak bir kent kimliğini, kentin hizmetlerinden yararlanmayı ortaya çıkaran diye düşünüyorum. Belki de ilk yapacağımız şey toplumcu belediyeci-

likte katılımın ne olduğu, toplumcu belediyeciliğin ne olduğu üzerinde anlaşsak da, ikinci adım, acaba katılım mı olsaydı? Toplumcu belediyeyi de herkes kendine göre tarif ediyor, bence bu da oldukça kaygan bir zemin üzerine oturuyor, bu açıdan belki toplumcu belediyeyi tarif etmek gerekiyor. Buyurun Yıldız hocam.

Yıldız Ecevit; Ben buraya bir tereddüdümüz olduğunu düşünmeden geldim, hakikaten bu grubun toplumcu belediyeden üç aşağı beş yukarı aynı şeyi anladığını düşünüyorum. Ama başka bir anlayışı da önlememiz gerekiyor. Bugün AKP'li belediyeleri toplumcu belediye olarak tanımlayan pek çok vatandaşa rastlayabilirsiniz, bilim adamları da var, Neden rastlayabilirsiniz? Çünkü toplumun dezavantajlı gruplarına yardım ettikleri ve bu nedenle toplumcu belediye olduklarını savunabilirler. Hem AKP iktidarı belediyeciliğini savunan vatandaşlar, hem de sizin dediğiniz gibi bilim insanları, onları toplumcu belediye uygulaması olarak niteleyebilirler. Asla değil benim için ama bir kere bu algıyı değiştirmek gerekiyor diye düşünüyorum. Bizim anladığımız şuradaki toplumcu belediyecilikten çok farklı bir belediyecilik uygulaması var ama. Ben yeni Gaziantep'den geldim, başka yerlerde de, belediye başkanımız çok iyi, neden, çok iyi işte fakirlere yardım ediyor. Yardım inanılmaz bir şey getirdi AKP'ye, doğrudan yardımlar, sosyal yardımlar, ayni ve nakdi yardımlar başlı başına bununla mücadele etmek lazım, çünkü orda bu yardımı yapmayan belediyelerin başka oynayacak alanı kalmıyor. Bilmiyorum başkanım siz ne düşünüyorsunuz? Başka bir yerden doğru bakamaz olduk belediyelere. Yardımlar o kadar öne çıktı ki, dolayısıyla benim yerel yönetimlerle ilgili düşüncelerimi allak bullak etti.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Dediğinize katılıyorum, bundan sonra çok zor, çünkü insanlar iyice pasifleştiriliyor. Tabi toplumcu belediye yardım etmeyecek, sadaka kültürü değil, aslında o kendi ideolojisine uygun olarak muhtaç ediyor ve ideolojik olarak istediği şey. Burada önemli olan o pasifleştirdiği yurttaşı tekrar aktif hale getireceğiz. Yurttaş ben karar verdim diyecek, ben karar verdim, onun için ben bundan yararlanıyorum, ben varım diye bana geliyor, başkanın ianesi bu değil, başkan cebinden ödemiyor diyecek.*

Şimdi zannediyorlar ki, bizim büyükşehir belediye başkanı cebinden veriyor bunları, bu kamunun parası, hiç kimsenin onu o şekilde harcamaya hakkı yok, bunu bile kimse cesaret edip söyleyemiyor.

İşin kötüsü belediye başkanlığı yarışmasında bunu da muhalefet partisi de söylüyor, ben de bu kadar yardım vereceğim diye, yani yardım üzerinden bir sosyal politika yürütülemez. Toplumsal bir belediye de olmaz, aradaki fark, biz yurttaşı aktif hale getirmek, kendinden sorumlu, kendi kaderini tayin eden, onun isteğiyle ancak bu hizmetlerin olduğuna inandırmak lazım. Yoksa ben evde oturayım, evime yiyecek paketi gelsin, ben bunu Ankara'nın pek çok semtinde gördüm, ellerinde karne var sıraya diziliyorlar, her sabah büyükşehirin arabası geliyor, veriyor ve gidiyor. Ama mahallenin bir kere kaydı var, o mahallede kaç kişi ondan yararlanıyor seçim sonrası sandıklarla da karşılaştırılıyor, isterse vermesin, böyle ele geçiriliyor, bununla mücadele edeceğiz. Müfit söz istemişti.

Ahmet Müfit Bayram; Sanırım toplumcu belediyelerde ulaşımın kamu hizmeti olması lazım, yani biz vatandaş olarak neye katılacağız, eğer bir şey kamu hizmeti ise ona katılabiliriz. Eğer siz o hizmeti kamu hizmeti olmaktan çıkarırsanız, artık ona kamunun, yani toplumun katılımı söz konusu olmayacaktır.

Biz Ankara'ya 1970 yılında geldik, babamın maaşı 2000 liraydı memur olarak, 675 lira kiramız vardı hiç unutmam ve 25 kuruştu bizim talebe bileti, ben iki vasıtayla gidiyordum okula, günlük 1 lira 30 gün hesabıyla ayda 30 lira oluyordu. Şimdi hesap ettim, kira gene ortalama 675 lira olabilir, geçerli bugün içinde, bugün bir talebe bileti 1. 30 lira şimdi yine 30 gün ve 4 kez binildiğinde aylık 162 lira çıktı. Ortalama gelir de bu arada 1000 lira diyebiliriz, herhalde ki bu abartılı bir rakam olsa da 1000 lira diyelim. Bu oranlarla baktığımızda aslında ulaşımın çok pahalı olduğunu, pahalandığını görüyoruz göreceli olarak. Belediyelerin eskiden imkanları daha azdı, buna rağmen bu subvanse edilebiliyordu kamu hizmeti olarak, işte lastik vardı parmağında biletçinin, her gün keserdi bileti otobüslerde. Ama artık çok ciddi bir yük olmaya başlıyor, bu nasıl oluyor diye düşündüğümde, 1989 yıllarında Murat Karayalçın'ın bir lafı vardı, çok iyi hatırlarım, dedi ki artık biz katılımı sağlayacağız, mesela fırın işini artık biz fiyatı belirlemeyeceğiz, fırıncılar bir araya gelecek onlar belirleyecek. Aynı şey UKOME için geçerli oldu, şimdi artık kamu karar vermiyor, UKOME karar veriyor. UKOME'de kimler var? Baktığınızda %80'i dolmuşçular, özel halk otobüsçülerinin dernekleri vs. buralarda krientalist yapıların olduğunu hepimiz biliyoruz.

Toplu taşım diyoruz, ama toplu taşımla kamu hizmeti iç içe bir kavram, birbirinden ayrılmaz. Ankara'da ulaşım şu anda belediyenin kurduğu bir şirketin, EGO'nun değil BUGSAŞ diye bir şirketin elinde, işletilen otobüslerde ona devredilmiş durumda. Aslında özelleşmiş, yani yarın BUGSAŞ'ı da satsa kamusal hizmet olmaktan çıkacak, kamusal hizmet olmasa toplu taşımdan bahsedemeyeceğiz. Aslında kavramlar da altüst oluyor, karışık bir şey bu, katılımla bu ilişkiyi kurabilmemiz nasıl olacak? Bu ortam bu şekilde gittiğinde, artık orada dolmuşçular, otobüsçüler bir araya geliyor, onlar ciddi bir siyasi baskı grubu da oluşturmuş durumdalar ki neoliberalizmin sivil toplum kavramıyla da birebir örtüşüyor. Katılımı kamu hizmeti olmaktan çıktı. Artık biliyorsunuz, son yerel yönetimler ve belediyeler yasaları ve norm kadro vs. ile neredeyse tüm belediye hizmetlerinin özelleştirilmesi öngörülüyor bir şekilde. Hizmet alınması yoluyla temin edilmesi noktasına gelindiğinde, aslında katılımı nasıl tartışacağız? Bilmiyorum.

Candan Er (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Kentin hizmetlerini üreten işçiler var, bunların bir sendikaları var, sendikalar örgütlü yapılar var. İlk başta kimler katılımcı olacak sorusu vardı, katılımcı aktörlerden biri bence olabilir. Çankaya için söylüyorum Çankaya'da yaklaşık 2000 kadar işçi, kentin hizmetlerinin üretiminde rol alıyor. Bu işçiler hizmet üretiminin tümünde de yer alıyorlar, hizmetin planlanmasında, yönlendirilmesinde fikirleri, düşünceleri vardır, bunlardan da yararlanılabilir mi? Son yasal mevzuat bunu epeyce örseliyor ama yine de o ufku olan belediye yönetimi buna bir alan açabilir mi, diye buraya bir soru olarak tartışalım diye sunmak istiyorum. Çünkü bu olursa daha verimli bir kent hizmeti üretimi konusunda, daha uygun bir noktaya gelinebilir, diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Çok teşekkür ederim, zaten somut olarak bir kategoriyi de siz belirlediniz. Çünkü başta sormuştuk, kimler nasıl ve hangi yoldan katılacaklar diye? Burada kentsel hizmet üretiminde çalışan işçilerden söz ettiniz.*

Candan Er; Aynı zamanda kent yaşamının da doğrudan aktörü bunlar.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Bir parçası, aktörü, ama ürettikleri kadar da yararlanamayan bir kategori. Tabi bazı belediyeler için rahat*

bir grup olabilir, belediye hizmetlerinin özelleştirilmesiyle, biliyorsunuz, bu hizmetleri gören sendikalar kan kaybediyor, taşeronlaşmayla beraber sendikalı işçi sayısı da fevkalade düştü, eskiden Genel-İş bayağı kuvvetli bir sendikaydı, çok kuvvetliydi ama eski gücü, herhalde kendi aramızda söyleyelim, kalmadı.

Zeynep Gül; Ben de farklı bir alandan gideceğim, katılım dediğiniz zaman, insanların olaya katılabilmesi için iletişim kurmanız gerekiyor. Ana konu bizim kenttaşlarla iletişimi nasıl kurabileceğimiz, hangi gruplarla nasıl iletişim kuracağız? Bu iletişimi ne kadar sağlıklı yaparsak, onların katılımını o kadar artırabiliriz. Buradan yola çıktığımızda, belediyelerde, kabaca ilk anda Halkla İlişkiler biriminin sağladığını düşünüyoruz. Adı üstünde halkla ilişkiler, ne yapıyor? Bana göre hiçbir şey yapmıyor.

Aslında toplumcu bir belediyede, önce halkla ilişkiler birimlerinin çok sağlıklı oluşturulması lazım. Genelde baktığınız zaman, basın ve halkla ilişkilerin görevi, medyada çıkan haberleri toplamak onları arşivlemek vs. Halkla ilişkilerde bir telefon numarası veriyoruz, şikayetlerinizi bildirin, bu direkt halkla ilişkiler oluyor. Sadece şikayeti olan, artık burnundan soluyarak gelmiş olan halk arıyor ve anında da çözüm istiyor buna. Ama biz halkla ilişkiler birimini insanların katılımını kullandığınız anda çok daha katılımcı bir olay yaratabiliriz. Halkla ilişkiler birimlerini büyütüp de çocuğa yönelik, kadına yönelik, özürlülere yönelik, cinsiyet ayrımına göre yapabilirsiniz, yaş gruplamasına göre yapabilirsiniz, aktif olma, çalışma üretme bağlamında bölümleyerek girebilirsiniz, mahalle bazında gidebilirsiniz, o kadar çok ayrıştıracağımız konu var ki.

Biraz önce hocam söyledi, kitle iletişim araçlarıyla halka ulaşamıyoruz. O zaman iletişim araçlarını kendimiz yeniden yaratacağız, bunun için de halkla ilişkiler birimlerimizin yeniden iletişimi sağlayacak şekilde yapacağız. Başkan burada, sizin halkla ilişkiler biriminiz nasıl çalışıyor? Bize anlatsın. Ama benim söylediklerimden farklı bir şey olmadığını görüyoruz.

Atatürk Mahallesinden 10–15 kişi sizden randevu alıp, size ulaşabildi, ama bugün Çankaya veya Yenimahalle Belediyesinde bilmem ne mahallesinden, 15 kişi ne Bülent Tanıktan randevu alabilir, ne de Fethi Yaşar'dan randevu alabilir ve gidip derdini söyleyemez.

Halkla ilişkiler birimine derdini söylerse, oradaki kızımızın, oğlumuzun keyfine keder, ne kadar ciddiye alınır, ne kadar ilgilenilir. Ben oradaki birimlerin sağlıksız yürütüldüğüne inanıyorum, farklı organizasyonlarla, belki sizin zamanınızı bile almadan sağlıklı yürütülebilir. Seçim zamanlarında propaganda için çok güzel halkla ilişkiler çalışması yapılıyor ama seçim bittiği anda belediyelerin içindeki halkla ilişkiler birimleri yok.

Reşat Demirci (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Ben şunu söylemek istiyorum; bir kere katılımı sağlayabilmek için ortak değerlerin üretilmesi lazım ki, katılımı sağlayacaklar, orada kendinden bir şey bulup, şu da şöyle olsun demek şansına kavuşsunlar. Bir kere yerel yönetimlerin nasıl tanımlarız? Bilmiyorum, ama benim tanımımda, yerel yönetimlerin ortak kent kültürünü oluşturmaları gerekir. Siz o kadar güzel örnek verdiniz ki; benim anfitiyatrom var, 2000 kişiyi oraya toplarım. Şöyle bir projeniz olabilir mi? Bugün 2000 kişiyi oraya toplayıp, bundan 1 yıl sonra, onların içinden 100 kişiyi dans sever hale getirebilir misiniz? Bir örnek; sosyal konumuzun ne olurla olsun, bir masanın etrafında oturan 10 kişi, çatal, kaşık ve bıçakla yemek yemesini biliyorsa, sosyal sınıflar arasındaki farkı kaldırırsınız. Söz söyleme cesareti bulabilir yahut da sahiplenme cesareti bulabilir, o işin bir tarafı.

Öbür tarafta; geçmişte yapılan bir takım şeyler var, özellikle Yenimahalle'de semt birimleri çalışması yapıldı, semt birimleri yoluyla veya mahalle komiteleri yoluyla, hem ileride belediye hizmetlerinde görev yapacak insanlar yetiştirilir veyahut bu konuda çok ciddi niyeti olanlar hazırlanır, bu konuda onun eğitimi verilebilir. Dolayısıyla İlyas beyin bahsettiği belediye meclislerindeki meclis üyelerinin nitelikleri tanımlanır. Burada yerel yönetimlere o anlamda çok büyük görev düşüyor. Eğer yerel yönetimler sadece hizmet götürmenin dışında, görevlerin bir bölümünü, gerçekten ortak kent kültürü yaratmak olduğunu kabullenirlerse ya da bunu resmi sıfat olarak kendilerinde tanımlarlarsa daha başarılı olacaklarını ve katılımın daha yoğun ve sağlıklı olabileceğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

İsmail Bingöl (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Ben de işin biraz mevzuat tarafına bakmak istiyorum. Gelmeden önce biraz baktım, katılımı teşvik eden ne var, yerel yönetim mevzuatında. Bir tek

bula bula kent konseyini buldum. Kent konseyleri aslında Gündem 21'in Türkiye versiyonu, işin garibi de kent konseyi ve Gündem 21'i uygulayan belediyeler, CHP'li belediyeler, başta Çanakkale olmak üzere.

İkinci bir konu, gönüllü yönetmeliği diye bir yönetmelik var, bu 5393 sayılı yasa kapsamında çıkarılmış bir yönetmelik, bunu da genellikle AKP'liler uyguluyor. İl özel idaresi ve belediye hizmetlerine gönüllü katılım yönetmeliği diye. Yıllar önce bunun somut bir örneğine rastlamıştık Deniz Sayın diye bir meslektaşımız vardı, vefat etti biliyorsunuz. İSKİ'de denetim yaparken, o zaman Recep Tayyip dönemiydi, İSKİ'de görev yapıp hiç kamu görevlisi olmayan, resmi görevi olmayan insanlarla, orada 5–6 kişilik bir grup ile karşılaşmıştık, hem de daire başkanı düzeyinde. Gayri resmi bütün işlere onlar karar veriyor ama alttakiler imzalıyor, bunu tespit edince soruşturma başlatmıştı. O zaman bu kadar güçlü değillerdi biliyorsunuz, sıkışacaklarını anlayınca, az görülen bir uygulamayla, o soruşturmayı Deniz Sayın'dan alıp bir başka meslektaşımıza vermek suretiyle, vaziyeti idare etmişlerdi. O zaman gönüllü çalışma yönetmeliği yoktu, bu tarz konulara altyapı oluştursun diye gönüllü çalışma yönetmeliği çıkarıldı. Dolayısıyla ikisi de bizim uygulayacağımız bir yöntem olamaz ne kent konseyi, ne de gönüllü katılım uygulaması, bunun dışında da başka bir şey yok.

İlyas beyin bahsettiği şeyler bence çok sakıncalı, etnik kökene, köy ya da il dernekleriyle filan bu iş yürümez, çünkü hakikaten onlar çok ayrıştırıcı, özellikle belediyede çalışanlar biliyor belli aylarda bu aylarda hepsinin yılın sonlarında ya da başlarında yemekleri vardır, herkes belediye başkanına ne kadar bilet satarsa, ne kadar gelir sağlarsa, onun peşine düşüyor. Belediye başkanları da bunun hakikaten esiri oluyorlar. Onların kente katacağı hiçbir şey olamaz. Bence sendikaların yanı sıra, odalar, tabi belediyeler gerçekten katılımı istiyorlarsa, belediye başkanının katılımı istemesi lazım, özgün örgütler yaratması gerekir.

Hasbelkader 2004 yılı öncesi Muzaffer beyle çalışmıştım birkaç ay, Dursun beyde biliyor. TODAM diye bir projemiz vardı, çok netleşmemişti ama en azından düşünce düzeyinde vardı. Belediye Başkanlığı seçimini kazandıktan sonra, ilk danışma kurulu toplantısına

beni de çağırmıştı, o toplantıda bilim adamları da var. Bilim adamı aynen şunu söyledi, "Başkanım başarılı olmak istiyorsan, Ticaret ve Sanayi Odaları ile Lions klüpleriyle çalışacaksın". Bir sürü insan konuştu, ben de dayanamayıp, seçim öncesinde TODAM diye bir projemiz vardı, onu seçim öncesinde sık sık dile getirdiniz, ama burada hiç gündeme gelmiyor, bence TODAM üzerinde durmak ve onu daha netleştirmek ve örgütlemek gerekiyor, dedim. Seçimlerden sonra TODAM kuruldu, Çankaya ilçesinde, çeşitli semtlerde. Demin, Zeynep Hanım halkla ilişkiler konusunu gündeme getirdi, TODAM'ın başına getirilen yarı bilim adamıydı, bir toplantıda aynen şunu söylüyor, Aşık Mahsuni'nin ölüm yıldönümü anılıyor, Aşık Mahsuni kim diyor, TODAM'ın sorumlusu olan kişi, Aşık Mahsuni'nin eşi de o dönemde Belediye Meclis Üyesi Çankaya'da.

Bence katılım bireysel düzeyde olmaz, örgütlü düzeyde olabilir, örgüt de köy dernekleri, semt dernekleri gibi olamaz. TODAM'da zaten farklı bir mecraya sürüklenmiş durumda, belediye başkanlarının parti içindeki konumunu güçlendiren mekanlar haline gelmiş durumda. Bu anlamda bu kadar kısıtlamaya rağmen, diyelim ki ben belediye başkanı olsam, toplumcu belediyeciliği bütün olumsuz mevzuata rağmen sürdüreceksem, ne yapmalıyım, buna bir cevap aramamızda yarar var.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Bulursak aday olacaksınız o zaman. (gülüşmeler)*

Yıldız Ecevit; 4 sene evvel TÜBİTAK'da, Kimya bölümünden bir hocamız, TÜBİTAK'da çok büyük bir ödül aldı, ben de o zaman Dekan yardımcısıyım, sıfatım nedeniyle gittim ödül törenine, yoksa oralara gitmiyorum, vaktim yok çünkü ama gittim oturdum, çünkü dekanlığı temsil ediyorum. Bir güzel konuşma hazırlamış, konuşmanın üç yerinde, cümlenin başında geçti, ben bir bilim adamı olarak deyip, devam ediyor cümleye, bunu üç kere yaptı. Ben o zaman şöyle düşündüm, o zaman yaşı 60'larda falandı, nasıl bir anlayışsa bu, nasıl bir içselleştirmeyse, bir bilim kadını ODTÜ Kimya bölümündeki bir bilim kadını, kendisine hazırladığı metnin içinde ben bir bilim adamı olarak şöyle, böyle diyor, bunun farkında olmuyor, bu 4 sene falan önceydi. Henüz ağzımız alışmadı bilim insanı demeye, ama alışacağız.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Bazı dillerde değişti hocam, Fransızcada insan haklarının karşılığı erkektir, ama erkek hakkı değil, onu herkes biliyor, insanlar değiştirmiyor, çünkü konsensüs var. Ne yazık ki bütün ünvanlar, tarih boyunca vasküler olarak gelişmiştir. Türkçede o kadar fazla yok, bir de Profesör denince çok da farkına varmıyor insanlar ama Profesör sözcüğü de erkektir. Bir algılama var, kadın demek ayıp gibi geliyor, ama iki erkek bir bayan dediğiniz vakit biraz komik oluyor. İlyas beyden sonra 10 dakika ara vereceğiz ikramımız var.*

İlyas Osmanağaoğlu; Hocam ben şimdi İsmail beyin sözleri üzerine bir iki şey söylemek isterim, cevap değil tabi. Bu mevzuata rağmen, toplumcu belediyecilik konusunda neler yapmalıyıza bir örnek vereceğim. 12 Eylül 1980 öncesinde biliyorsunuz, İmar Planlarında bir yasak vardı, imar planı yapılırken, arsa spekülasyonu olmasın diye planlara ulaşılamıyordu. Darıca Belediye Başkanı bu olayı şöyle yıktı; ne demek yasak, ben halka açıyorum imar planlarını diye, topladı halkı yazlık bir sinemaya, mimarlar, şehir plancıları, arkadaşlar yolu nereden geçirelim, parkı nereye yapalım falan, halkla tartışa tartışa bir toplantı, iki toplantı herkes gelmiş, üçüncü toplantıya 3–5 kişi gelmeye başlamış, şimdi bu bir katılım yöntemidir.

İkincisi, hemşeri derneklerinin önemi, bana göre örgütlenme biçimidir, siz yerel yönetimler olarak onların dediklerine bakacaksınız, ister Kayserili, ister Elazığlı olsun, tabi ki işçi sendikaları, kooperatifler, oradaki demokratik kitle örgütleri olacak. Söylemek istediğim, her çeşit örgütlenmenin, hemşeri dernekleri, sendikalar, her neyse, bunların görüşlerinin alınması lazım. En azından Zeynep hanımın dediği gibi iletişim açısından bu gerekiyor, yoksa onların her dediğine eyvallah yapalım, diye bir şey söylemedim.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Sıra gelmediği için görüşünü açıklayamamış arkadaşlarımız varsa öncelikle onların önerilerini alalım, ondan sonra değerlendirmeye başlayalım. Ben sayın başkanıma da dilerlerse söz vereceğim, bize biraz somut olan yürütülen projelerden de söz edebilirler, kendi katılım örneklerini verebilirler, isterseniz sıcağı sıcağına özürlülerle ilgili bilgi verebilirsiniz.*

Mehmet Gönenç; İlk önce bir selam konusu var, ara vermeden önce Birgül Hoca telefonla beni aradı, çünkü ben aramıştım,

cevapsız çağrı görüp bana döndü, hepinize çok selamı var, başarılar diliyor.

Bergama'da engellilerle ilgili yeni bir çalışmaya başladık. Yaklaşık iki ay önce, engelli iletişim merkezi adını verdiğimiz, şehir merkezinde bir binada hizmet vermeye başladık. Eski tescilli bir yapıydı, önce restore ettik ve engelli arkadaşlarımızın kullanımına olanak sağlayacak düzenlemeler de yaptık. İçine bir atölye, seramik fırını ve görme engelliler için bu kitap okuyucu dedikleri bir şey var, buna benzer materyaller koyduk, orada çalışan bir sosyolog arkadaşımız göreve başladı.

İlk önce, Bergama'da hangi mahallede kaç engelli var, bunların engel durumları kendi başına sokağa çıkabiliyor mu, bir araç gerece gereksinimi var mı, yok mu? Bunların envanter çalışmaları yapılıyor. Bir anket formuyla bunun veri tabanını oluşturmaya başladık. Bu konuda Kaymakamlıklardaki Sosyal Yardımlaşma Vakfından da yararlanıyoruz, onlarda bir takım veriler var zaten, Mal Müdürlüğünden bir takım maaş ve ödemeler söz konusu, onlardan da bilgi alıyoruz. Yine Bergama'da 114 tane de köy var, asıl bu köylerde eğitim de alamayan çok sayıda engelli var. Bergama'da bir tek ilkokulda 6 kişilik özel bir sınıf var, 60 bin nüfuslu bir kentte, sadece o 6 çocuk bir ilk okulda, diğer öğrencilerle birlikte bir OÇEM sınıfı var ama düşünün 60 bin nüfuslu bir yerde sadece 6 çocuk, onun dışında birkaç tane özel rehabilitasyon kurumu var. Onların da hepsinde eğitim gören çocuk sayısı tahminen 50'dir.

Ciddi bir açık var Bergama'da, ama yeni yeni bu çalışmalara başladık. Sağlıklı bir veri bankamız yok, onu oluşturmaya çalışıyoruz şu anda.

Yanılmıyorsam, 2007 yılında çıkan ve uygulaması 5 yıl ertelenen bir yasa vardı, özellikle kamusal alanlar ve tüm kamu binaları engelliler için kullanıma hazır hale getirilmesi zorunluluğu var, Temmuz ayında onun süresi doluyor. Tüm toplu taşım araçları, kamu binaları, örneğin asansör yoksa asansör, engelli girişi yoksa engelli girişi, genel tuvaletlerde engelli tuvaleti yoksa örneğin bunlar uydurulmak zorunda, kaldırımlar keza öyle, Temmuz ayına kadar tüm Türkiye'de bunların bitmiş olması gerekiyor. Eğer bu düzenlemeler yapılmazsa bu engelli vatandaşların kurumlara ve özellikle de belediyelere dava

açma hakkı doğuyor. Ama tabiî ki her şey çok eksik, tabelaların da belli bir standardı var ama o standartlara uyulmuyor ya da kaldırım yapılınca bir daha yükseltiliyor falan.

Bergama'daki bizim toplantımızın konusu, toplumcu belediyecilik için olanaklar ve kısıtları diye, orada ismi çok doğru koymuşuz, ben teşekkür ediyorum YAYED'deki arkadaşlara, sürdürülebilir bir toplantı ya da çalıştay dizisi çıkacak buradan.

Kısıtlardan bahsederken, şu anda İsmail bey de söyledi, mevcut yasal düzenlemelerle biz toplumcu belediyeciliği ne kadar yapabileceğiz? Bergama'da da, belediye başkanı arkadaşlarımızdan birisi şunu demişti, ortada sosyal devlet yoksa ve ona uygun yasal düzenlemeler de yoksa biz sosyal devletin olmadığı bir ülkede toplumcu belediyeciliği nasıl yapacağız?

Buna somut örnekler vereceğim ve biraz da Bergama'daki uygulamalardan bir iki örneği anlatmış olacağım. Dikili'deki su olayını biliyorsunuz. Dikili Belediyesi örnek bir uygulama yapmıştı, 10 tona kadar su bedavaydı, sonra mahkeme kararlarından sonra 1 lira yaptı, şimdi 13 tona çıkardı Osman Başkan. Biz de 5 tona kadar 1 lira yaptık 2009 yılında su fiyatını, hala devam ediyor. Fakat bu senenin başında şöyle bir şey oldu; 5 tona kadar 1 lira olan su parasından olumlu tepkiler de almıştık, biz de bunu 10 tona çıkarabilir miyiz diye düşünüyorduk. Derken evsel katı atık bedeli adı altında bir şey çıktı, su faturalarına bizim yansıtmamız gerekiyor. Hızla piyasalaşan kamu hizmetleri sürecinde AKP zihniyeti diyor ki; kirleten öder ilkesi gereği, sen çöpe ne kadar para harcıyorsan yılda, işte çöp kamyonunun yaktığı mazot, işçinin parası, depolama, bertaraf maliyeti falan hepsi, işte böl parçala, su abonelerine dağıt tam maliyet hesabına göre ve bunun parasını kirletenden yani vatandaştan al diyor. Biz de belediye olarak almaya başladık doğal olarak, tabi kıyamet koptu her yerde olduğu gibi. Bir yandan suyu yaşam hakkıdır diyip 5 tona kadar 1 liraya yapmaya çalışırken, birden bir yasa konuyor ve bırakın suyu ucuzlatmayı, üzerine bir de vergi koyuyorsunuz, onun dışında zaten ÇTV alınmaya devam ediyor, işte KDV'si var, ne bileyim, sayaç bakım ücretleri falan filan. Örneğin bizde şu anda 5 ton su tüketen vatandaştan belediye olarak istediğimiz para 1 lira iken, diğerleri ile birlikte 10 lira oluyor. Vatandaşta diyor ki hani sen 5

tona kadar suyu 1 lira yapmıştın, ne odluda şimdi vergi koydun da 10 liraya çıktı.

Siz bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz, toplumcu belediyecilik anlamında ama başka bir şey çıkıyor ve biz bunu halka anlatamıyoruz. Bunu anlatmak için broşür bastırdık ve yazdık, bu belediyenin kendi inisiyatifiyle uyguladığı bir karar değildir, belediye meclisinin ve belediye başkanının böyle bir tavrı yoktur, bu tamamen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın da kendi sitesinde yayınladığı ve resmi gazetede de yayınlanan yasal düzenlemenin gereğidir, bunu almamız lazım, almazsak bu sefer suç işlemiş oluruz, bu mevcut hükümetin eseridir diye dağıttık. Bu sefer Bergama'da AKP ayağı kalktı, siz ne yapıyorsunuz diye bağırınca, biz doğru bir şey yaptığımızı anladık. Biz sosyal belediyecilik konusunda AKP'nin yaptıklarının sosyal belediyecik olmadığını bu yolla anlattık.

Bir yandan hızla hizmetleri piyasaya sunmak için yasa çıkaran, ya da taşeronluğu teşvik gibi şeyler varken, AKP'nin bunları yaparken, yerelde aş evleriyle veya başka bir şeyle, ayni yada nakdi yardımlarla sosyal belediyecilik veya toplumcu belediyecilik yapıyoruz, demelerini bizim deşifre etmemiz lazım, belki bu bir yöntem olabilir. Ama o iletişim kanallarının çok açık olmadığını, ya da bu konuda sıkıntı yaşadığımızı, aradan önceki toplantıda görüşmüştük. Bu verdiğim örnek kısıt ya da engel olarak görülebilir.

Bazen de olanaklar da yaratabiliyorsunuz. Bergama'da da o örneği vermiştim; bir okul sütü dağıtım projemiz var, İzmir Büyükşehir Belediyesinden sonra ilk biz başlamıştık ve en geniş kapsamlı yapan belediyelerden biriyiz biz. Bergama'daki tüm ilk öğretim okullarında ana sınıfı, 1,2,3,4 ve 5. sınıflarda, biz haftada 3 gün pastörize süt dağıtıyorduk. Ben iddia ediyorum, yarın belediye başkanı değişse bile, bundan sonra gelecek belediye başkanı bu uygulamayı kaldırmaya cesaret edemez. Çünkü bu uygulama halk tarafından da özümsendi benimsendi, biraz evvel siz de demiştiniz. Özgün şeyler üretmemiz lazım diye, bırakınız birisinin gelip kaldırmaya cesaret etmesini şimdi merkezi hükümet 2 Mayıs'tan itibaren bu artık tüm Türkiye'deki okullarda uygulanmaya başlayacak. Bu sonuçta bir toplumcu belediyecilik anlayışı olarak, bizim aslında hiç bu anlayışta olmayan zihniyete de İzmir örneğiyle kabul ettirdiğimiz bir şey.

Bunun bir başka ayağı da, aslında şu anki hükümet onu yanlış yapıyor, kooperatifçiliği destekleyen bir uygulama olabilirdi bu süt öyküsü. Çünkü hem İzmir, hem biz, sütü Tire'deki süt kooperatifinden alıyorduk, kooperatif ve onun üreticilerine de çok ciddi anlamda destek oluyordu. Tıpkı yine İzmir Büyükşehir Belediyesinin çiçeklerini Bayındır'daki kooperatiften alması gibi, yine başka bir takım kooperatiflerden alım yapması gibi.

Yasada zaten bizim kooperatiflerden alım yapmamızı kolaylaştıran bir takım hükümler de var. Ama bunu sanıyorum, Tarım Bakanlığı yapıyor o ihaleleri, onlar öyle yapmadı, gitti işte Pınar, Ülker gibi firmalarla yaptı, aslında bunu daha küçük ölçekte yapıp il bazında veya bölge bazında belki kooperatiflere bir öncelik tanınmasını da sağlayıp direkt tüketiciye doğru şekilde yansımasını sağlayabilirlerdi. Ama yine de o büyük sermayeli şirketlerde süt üretimini artırmayı, üreticiye belki daha az yansıtacak ama yinede yansıtacaklardır. Dolayısıyla bu olanaklarda var, eğer doğru ve özgün modelleri yaşama geçirirseniz, bunu kabul de ettiriyorsunuz.

Bir başka son söyleyeceğim, bir şey genel olarak bu toplantılarla ilgili, biraz daha fazla belediyelerin uygulayıcıları, belediye başkanlarının bu işin içine katmamız gerekir. Tarihi Kentler Birliği'ni örnek vermek istiyorum, bu konuda bence çok başarılı bir örnek, çoğu belediye yakın zamana kadar eski eserlerle ilgili, eski eserlerin restorasyonuyla ilgili, korumacılıkla ilgili çok hassasiyet ya da duyarlık içinde olduğunu düşünmüyorum, ama öyleydi. Bu tarihi kentler süreciyle birlikte o belediyeler için bir okul oldu. Şimdi hiç kendi normal yaşamıyla, kendi ufkuyla, o işleri göremeyecek birçok belediye başkanı, tarihi kentler birliği sayesinde, oranın bu okul işlevi sayesinde aslında çok duyarlı hale geldiler. Toplumcu belediyecilik konusunda, benzer bir şey biz de eğer başarabilirsek, özellikle bu konuda duyarlı ve istekli olan belediyeler ve belediye başkanları açısından çok önemli bir görevi yerine getirebilir.

Bazen kafa karışıklıkları bizlerde de olabiliyor. Örneğin bizim toplu ulaşımla ilgili vermemiz gereken bir karar da var, ben biraz daha netleştim. Çünkü bizim Bergama'da toplu ulaşım, özelleştirilmiş durumda ve daha epeyce de bir süreleri var yapılan sözleşmelerin. İlk olarak bu yılsonundan itibaren bazı araçların süresi dolmaya başlıyor, bir karar vermemiz lazım, sözleşmesi dolanları devam et-

tirmeyeceğiz, kendimizi belediye olarak araç alacağız, tekrar bu işe gireceğiz ama paramız yok, ciddi bir masraf konusu araba almak. Ama her şeye rağmen zorlamak lazım, çünkü gerçekten işin içinde para olduğu zaman, maliyet hesabı yapıldığı zaman, birçok gitmesi gereken mahalleye, sokağa o araçlar girmiyor. Çünkü adam para kazanamıyor, sizin de dediğiniz gibi. O mahalleden 3 kişi çıkıyor, adam 3 kişi için gitmez ki zaten, o 3 kişinin vereceği paranın hepsi kar olsa, mazot parasına yetmiyor. Adamdan da gitmesini çok fazla bekleyemezsiniz, o zaman başka sıkıntılar çıkıyor, hatta belli bir saatten sonra, gece 10'dan sonra gitmiyor, izlemesi gereken rotayı yarıda bırakıp dönüveriyor, çıkmıyor. Yani şehirde saat 10'dan sonra yolculuk edemiyorsunuz. O nedenle bu tür toplantılarda olabildiğince çok belediye başkanlarını katmak ya da uygulayıcıları katmak, bürokratları katmak, çok önemli, o yüzden vurgulamak istedim.

Tarihi Kentler Birliği çok yararlı. Bizim belediyelerden para alıyorlar, hatta iller bankasındaki hesaplarından kesiyorlar direkt olarak aidatları, öyle bir sabit gelir kaynakları da var. Çok kolay bir iş değil ama belediyeler bir akademisyen kadro tarafından, danışma kurulu tarafından yönetilmeli ve yönlendirilmeli. Belediyeler kendi başına yaptığı zaman, belediye birlikleri zaten çalışmıyor, zaten Türkiye Belediyeler Birliği var, Ege Belediyeler Birliği var. Şimdi İstanbul'daki belediyeler, biz henüz üye olmadık ama Sosyal Demokrat Belediyeler Birliği adı altında bir birlik kurmuş, Kadıköy ve Beşiktaş Belediyesi başta olmak üzere. Ama sadece belediye başkanlarının içinde olduğu şey, bir süre sonra toplantılar şova dönüyor, ben şunu yaptım, ben bunu yaptıma dönüyor, herkes kendi yaptığı işi anlatıyor.

İsmail Bingöl; Birlik değil, dernek, basına yansıdı, ilk toplantılarında da ademi merkeziyetçiliği tartışıyorlar.

Mehmet Gönenç; Ben çok fazla ilgilenmedim, ama bize de geldi başvuru formu.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Hocam bir açıklama yapayım, çok doğru, biz zaten toplumcu belediyecilik toplantılarını belediye başkanlarıyla birlikte yapalım, diye karar verdik. Bu Ankara'daki toplantıda ona çok dikkat etmedik. Kendi kafamızda netleşsin istedik, gerçekten uzun zamandır hep çok alıştık, var olanı eleştiriyoruz, yeni bir şey hepimizin kafasında var ama soyutlamıyoruz, ona vesi-

le olsun istedik. Bu toplantıda yaygın bir davet yapmadık açıkçası. Bundan sonra çabalıyoruz, özellikle bölge temelli olsun diye gittiğimiz zaman, sizin yaptığınız gibi 15-20 tane belediye başkanı gelsin diye çabalıyoruz, ama henüz dediğim gibi, Malatya var elimizde kesinleşen, oldukça da duyuracağız. Bu fikri oluşturduktan sonra uygulayacak bir siyasi idare olmadıktan sonra, biz dünyanın en güzel politika setini de üretsek, çok anlamlı değil, en fazla emsal olur, başka da bir şey olmaz herhalde.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Bu işi yapmak isteyen belediyeler, birbirlerinin deneyimlerinden yararlansınlar. İkincisi; bundan sonraki yerel seçimlerde, belki adaylar toplumcu belediyecilik yapacağım diye kendisini tanıtabilirler, onun şartlarını anlatabilirler, o açıdan birazcık da kendi aramızda sesli düşünmek gibi bir çalışma oluyor.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Bugünkü toplantıda da tartıştığımız konulara baktığımızda, katılım meselesi şu açıdan önemli, hocamız açılışta da söyledi, kentte yaşayan insanların, o kentin kararlarını kendileri almadıkları sürece aidiyet hissetmeleri çok kolay değil. Pasif alıcı olarak işte ben buradayım ve bana yardımlar geliyor diyebilir ama etkin olarak katılması gerekiyorsa ki biz bunu amaçlıyoruz, muhakkak karar alma mekanizmasına katılması lazım. Planlamaya katılım, tüketime katılım, bunları ayrıca detaylandırmak lazım, ama öncelikle karar almaya katılması lazım.

Dinlediklerimden kafamda birkaç şey şekillendi, Türkiye için genel bir modelden ziyade il düzeyinde olabilir, her il için ayrı bir birim olması lazım, hangi birim olmalı dediniz ya hocam, oraya şehir düzeyinde yanıt getirmek gerekiyor. Türkiye ortalamasına bakarak, her il 10 tane alt şeye ayrılır demek çok mümkün değil, kentin kendi dinamiklerine göre belki bir birim yöntemine gitmek gerekiyor. Onda da çok fazla mağdur bırakılmış toplumsal kesimlere dönük, onların katılımını daha fazla destekleyecek ek hizmetler, ek mekanizmalar üretilmeli mi, onları biraz daha ayrıcalıklı olacak mekanizmalar üretilmeli mi, yoksa eşitlikçi bir tutum mu, eşitlik deyince, herkes eşittir demek değil de eşitlikçi olmak mı gerekir? Benim kafamdaki sorulardan bir tanesi buydu açıkçası.

Bir başka sorun, yine bu birimler kurulurken öncelik ne olmalı, yani belediye onlara hangi konuda karar alma seçeneği sunacak?

Bunları da belki tartışmamız gerekir, yolu tartışabilir, sağlığı tartışabilir, yani her kişi her şeyi tartışacak mı, yoksa sadece belli konuları mı halkın katılımına açacak? Yine bu mahalli örgütleri konusunda tarihsel deneyimler var, ama Müfit'de söyledi, siteler gibi ölçekler var, bu ölçeklerin yaygın ve yoğun olduğu yerlerde, katılım mekanizması nasıl tarif edilecek? Ona dair somut mekanizmalar bulmamız lazım. Bu süreçte elimizdeki nadir araçlardan biri kooperatifçiliği nasıl işlevsel kılabiliriz? Bunlar soru olarak aklımda kaldı doğrusu, benim de şimdilik söyleyeceklerim bu kadar.

Ahmet Müfit Bayram; Küçük bir katkı yapmak istiyorum. New York'ta, New York Tenants diye bir organizasyon var, New York kiracı dernekleri diye, ben de oraya bir adres verip üye oldum, orada ki tüm mailler bana da geliyor. New York biliyorsunuz olimpiyatlara aday oldu, ne zamandı çok iyi hatırlamıyorum, ama müthiş bir mail trafiği dönmeye başladı. New York'taki kiracılar bunun sonuçlarını tartışmaya başladılar, bundan büyük arazi sahipleri kazanacak, kiralar artacak falan gibi müthiş bir şey çıktı. Bunu şunun için söylüyorum, dert ortak olursa, orada bir örgütlenme mantığı olabiliyor. Bunlar çok etkin oldular, kendi içlerinde müthiş ulaşım yatırımları, kent bütçesinden bu kadar harcanacak, belediye bütçesinden sosyal yardımlar kesilecek şu bu, Olimpiyat harcamaları için. Çünkü hepsinin ortak bir derdi var, hepsi kiracı. Ortak dert sahiplerini bir araya getiren örgütlenmeler, hep biraz daha aktif ve başarılı olabiliyorlar.

Ama bize dayatılan son dönemlerde flu, yani temsil ve içerik olarak, katılımcılar olarak, nitelikleri biraz daha flu ve daha esnek örgütlenme biçimleri de bize öneriliyor gibi. Ne bileyim; çiçek sevenler herkes çiçeği sever sonuçta, çiçeği sevmek önemlidir, hayvan sevmek önemlidir, bu çıkara dayalı bir birliktelik değildir. Bu yüzden mahalle dediğimizde, o mahallenin niteliği bazı ortak çıkarlar, ortak sorunlar konusunda ve tanımlanmış sorunlara bağlı olarak örgütlenmeyi sağlayabilirsek, bir anlamı olabilir gibi geliyor.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Şöyle bir problem de var, senin söylediğin kiracılar gibi ortak dertlerinin farkında mı, mesela yıldız hoca olsaydı söylerdi, evden dışarı çıkmayan kadınlar bilmiyorlarki, belki aynı mahallede aynı sorunun yaşayan bir sürü kadın var, ama

onun farkında değiller. Bu da sessizlerin mobilizasyonu dedi hoca, başlangıçta bunu da üstlenmesi gerekiyor, yani belediye dediğimiz yapının, bence amaçlarından biri o olmalı, senin söylediğin ortak değerinin koruyacağı şeyin farkına varması, onu da aslında bir anlamda farkındalığı da yaratacak katılım mekanizması denilen, nasıl bir mekanizmaysa ve nasıl kurulacaksa, insanların mobilizasyonunu sağlamak zorunda. Mobilizasyon dediğimiz şey, kişinin siyasallaşmasıdır, sorun ne, bu soruna ne çözüm üretilebilir, konusunda kafasının yavaş yavaş netleşmesi lazım. Bizim katılım diye söz ettiğimiz belki flu bir kavram, bir yandan da o mekanizmalar aracılığıyla kurulacak, kurulabilir diye düşünüyorum. Yani belediyelerin ona da soyunması gerekiyor.

Ahmet Dursun Yılmaz; Hocam ona ilişkin yanıtı ben daha önce vermiştim. Bu anlamda en uygun araçlar, kooperatifler. Çok somutlarsak eğer, biz bir beldede çocuk sayısını, 0–5 yaş arası çocuk sayısını biliyorsak, ilk önce o verileri elde ettiysek, rahatlıkla, kreş, anaokulu, ana sınıfı organizasyonunu birlikte yapabiliriz. Konu oradaki insanların, türdeş çocuklarını kreşe göndermesi yönünden türdeştir. Bu ihtiyaç, 10 tane beldede ihtiyacı görüyorsa, 10 tane belde yerel ölçektir. Bizim şu anda kullandığımız mahalle tanımıyla belki çözemeyiz. Ankara için ben biliyorum, 3000 seçmeni olan mahalle de var, 20 bin seçmeni olan mahallede var. 20 bin seçmeni olan artık bir mahalle değildir. İnsanların birbiriyle iletişimi olan bir mahalle ölçeğinde veya fizik alana bağlı olarak, bir mekanda 300 çocukla bu iş yürütülebilir, ama bir başka yerde alan vardır, 50 çocukla yürütüyordur. Eğer orası da ona uygunsa o da bir ölçek üzerinden kurulabilir ve çocuk bakımı yönünden türdeştir. Ama tüketim kooperatifi açısından bakıldığında belki kentlinin tümü türdeştir, aynı şeyi tüketiyor olması açısından, ya da üretime dönük bir kooperatifse, orada aynı işi yapanlar türdeştir. Böyle çözmek lazım

Candan Er; Eryaman'da bir örgütlenme modeli var, yapı planından kaynaklı, her yıl orada seçim olur. Binalarda seçim yapılır ve bina yöneticileri tespit edilir, birkaç binadan oluşan kısım da adadır, o bina yöneticilerinden oluşan bir ada meclisi oluşur, o ada meclisi ada yönetimini ve ada başkanını çıkarır. Bu ada başkanlarının toplamı da bir meclis oluşturur, o meclis de kendi içinden Etap yönetimini belirler, böyle bir örgütlenme modeli.

Bir dönem başımıza gelmişti, Eryaman'da metrük bırakılmış bir bölge vardı, oraya cami yapılacağı söylentisi çıktı ve bunun üzerine o yörenin insanları burada camiden önce okula ihtiyaç var, kreşe ihtiyaç var dediler. Metrüklükten kaynaklı ya kardeşim buraya bir cami olsun da imar görsün abad olsun gibi bir mantıkla davranacaklardı. Orayı biz 15–20 günlük bir çalışmayla ter temiz ettik, 100'lerce insanın katılımıyla vs. 15 yıl boyunca oraya kreş yaptıramadık, ama cami yapılmasını da engelledik. Ama şimdi 15 yıl sonra orada bir cami var. Katılım açısından böyle bir örgütlenme de yararlı olabilir.

Ahmet Müfit Bayram; Burada Etap yönetimleri siyasi yapılarla da doğrudan ilişki kurdu, Çay yolundaki bu biçimde değil.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Şimdi başa tekrar dönecek olursak, ölçek konusunda nereden hareket edeceğiz? Şu ortaya çıkıyor ki, böyle her yerde uygulanabilecek ölçek yoktur. Kalabalık bir mahalleyi düşündüğünüz vakit, nüfus olarak onun içinde de muhakkak 4–5 tane ayrı kategori ortaya çıkabilir, bu kaçınılmaz bir şey. Bu çıkacaktır çünkü o farklı bölümlere göre de, oradaki kenttaşın istemi farklı olacaktır, gereksinimi farklı olacaktır, öncelik şu olsun diyecektir, öbürü o değil bu öncelikli olsun, diyecektir. O nedenle insanın bir yere katılmasını istiyorsanız, biz burada kitlenin katılmasını istiyoruz, onu istemesi lazım. Talep olacak ki, siz ona yol göstereceksiniz, aydınlatacaksınız, tamam diyecek ben de katılırım, destek veririm, birlikte karar verelim ama nasıl yapalım şimdi, diyeceksiniz.*

Öncelikle yerleşim yerlerinin sosyoekonomik ve kültürel yapısına bakmak gerekir. Çankaya'yı ele alalım; Çankaya'nın belli semtlerinde hiçbir şekilde anlamı olmayan bir takım işler vardır ama belli semtler içinde birinci önceliktir, o bu nedenle zaten bölmek zorundasınız. Yenimahalle'yi ele alalım, Mamak da öyle, bir yerlere baktığınız vakit farklılık gösteriyor. Keçiören, Altındağ daha da rengarenk, sanırım burayla kıyaslanamaz. Küçük bir yer ama Bergama'da da, herhalde aynı yerleşim düzeyinde iki taraf arasında fark vardır, birisinin isteğiyle diğerinin isteği aynı olmaz. Eğer halkın katılmak için örgütlenmesini istiyorsak onların önem verdiği öncelikli noktaları bilmemiz lazım.

Şimdi kooperatifçilikte de öyledir, kooperatifçilik hakkında 100 tane nutuk atın çok parlak hatiplerde bulursunuz ama insanların ko-

operatifleşmenin neden gerektiğini anlaması lazım. İki tane iyi örnek olmuştur konut kooperatifçiliğinde; biri İzmit yeni yerleşimleridir, hala bence çok iyi bir örnektir. İkincisi de Batıkent'in kuruluşunda, ilk Akkondu projesidir ilk etapta, ikincisi aynı değildir. Birincisindeki örnek çok güzeldi ama hızla özellikle örgütlü kesimlerin sendikaların vs. burada talep örgütlenmesi yapıldı ve gereksinme sahibi insanlar illaki bizim ihtiyacımız var konuta diye bir araya geldiler. Bunlar iki tane iyi örnektir.

Bunu sonra ihraç edeceğiz diye tutturdu Kent-Koop. Zaten kooperatifçilik her yerde ekonomik değişmeye paralel olarak değiştiği için, şimdi adı kooperatif olup da, aslında bir konut yapım şirketinden farklı olmayan birimler ortaya çıktı. Onun için zaten çok parlak bir itibarı yoktu, biraz daha zedelendi. Bilmem ne yapı kooperatifi lüks villalar yapıp satıyor, başka bir şey kalmadı.

Bu nedenle bazı şeylere sıkı sıkı sarılırız, burada kooperatifçilik ilkelerine, talep örgütlenmesine ihtiyacımız vardır, sarılırız, adına kooperatif demeden de onu düzenlemek gerekir. Önemli olan onun ilkeleridir, onu toparlamak için insanları yönlendirmek için bir takım yöntemler vardır, onları tartışıp her semtin o yöresindeki öncelikli soruna göre onları bir araya getirebiliriz. Böyle bir çalışma yapmak gerekebilir, katılımı sağlayacağınız yerde, katılımı gerektiren hizmetler nelerdir, önce onları bulmak lazım.

Katılımı gerektiren hizmetler ve belediyenin yapabileceği hizmetler, bazen de çok fazla rüya görmemek lazım, belediye somut olarak yapacaksa ortaya çıksın, yoksa güven sarsılır gider. Başkan daha iyi bilir, yapamayacağı bir şeyi vaat ettiği taktirde prestij yitirebilir. Yerel seçimlere ne kadar var, iki yıl var, aslında çok kısa bir sürede, önce program ve noktalar bulmak lazım, şu andaki belediye başkanları, toplumcu belediyecilik yapacaklarsa. Kendilerini tanıtma fırsatları var, yani mevcut belediyelerde daha kolay, bir belediyeyi yeniden ele geçirmek daha zordur ama şimdi katılımın ne olduğunu, ne olacağını, işin en tatlı, en kolay, en ucuzunu, bulmak lazım. İşin politika tarafı, bu işleri yapmak için 1 senede uygulayacağımız örnekler lazım. Bu doğru desinler, gelecek dönemde de devam edersek, siz her şeye katılacaksanız, siz her şeye karar vereceksiniz, birlikte yapacağız, bunun için de sanırım kısa vadede rant getirecek 5–6 tane iyi örnek

bulmamız gerekiyor, her beldede kullanabilinsin. Siz uygulamacı olarak bunu bize biraz açın.

Mehmet Gönenç; 2009 yılındaki yerel seçimlerde, tabi her partinin bir takım önerileri vardı, ama ucuz ekmeği, halk ekmeği söyleyen, 5 tona kadar suyu söyleyen, çocuk sütünü söyleyen, işte bu cenaze evlerine pide ayran vs. işini söyleyen bir tek bizdik. Bizim dışımızda başka hiç kimse bunu söylememişti ama dışında baktığınızda işte spor salonu yapacağım, bütün adaylar bunu söyledi, işte kültür merkezi, hemen hemen hepsinin broşüründe vardı, onun dışında yol yapacağım vs. aklıma şu an gelmiyor, 3 yıl önceki söylemler ama, bazı şeyler hemen broşürleri aldığınızda hepsi var, standart, bütün adayların hepsi, AKP'si, MHP'si, CHP'si hepsinde vardı, evet ben atık su arıtma tesisini bitireceğim. Mesela Bergama'da bir garaj problemi vardı, hepsi onu söylüyordu. Örneğin semt pazarı işi vardı, Cumartesi pazarı onu biz diyorduk, Cumartesi pazarını yeniden açacağız, vatandaş için önemli bir şeydi. Bunlar bize ne kadar oy getirdi, bunu çok sağlıklı ölçebilme yeteneğine sahip değiliz ya da bununla ilgili bir anket çalışması yaptırmadık ama o bence önemli.

Bu toplumcu belediyecilik konusunda biz bir manifesto yayınlayacaksak yada neyse, onun reçetesi veya adı onu koyacaksak, mutlaka seçime hazırlanacak adaylar bunları söylemeli ve bunun zamanı da bir yıldan daha kısa olmamalı hatta ideali 1. 5 yıl yani 2013'ün başlarında aday adayları bunu yada partiler bunu dillendirmeye başlamalı. Biz toplumcu belediyecilik yapacağız, nedir açılım, ekmek, su vs. neyse onları söylemede şimdiden yarar var. Çünkü onları farklı kılan şey onlar olacaktır. Diğer kentle ilgili şeyler hemen hemen sonuçta yapıyor ya da yapmıyor, o göreve geldikten sonra belli oluyor ama sonuçta herkes benzeri şeyleri söylüyor.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Teşekkür ederim. Burada bir şeyi saptamamız gerekiyor, şu anda sosyal demokrat olan veya toplumcu belediyecilik yapmaya yönelik belediye başkanlarına, öncelikler nelerdir, katılım yolları ne olmalıdır diye?*

Biraz düşünelim, her şey için katılım yolu farklıdır, örneğin yol sorunu olan semtlerde, nasıl yol yapacaklar, nerden gidecek, hangi olanaklardan yararlanacaklar? Orada katılımı farklı düzenlememiz lazım, yola hasret olan insanlar için, ulaşım sorunu yaşayan yerler

için. Şimdi pek çok yerde ulaşım özelleştirildi, özelleştirildi ama akşam mesai saatinden sonra ulaşım yok orada aslında, o yer kaderine terk edildi. Eskiden bir dolu insan yarım saatte bir ya da 45 dakikada bir gelecek belediye otobüsünün saatini bilirdi, uzak yerdekiler. Ulaşmak için ona göre çıkardı evinden, hastalandığı vakit doktora gidemeyecek, taksi çağırsa emin olun verecek parası yok, yani verdiğiniz nohut paketiyle taksiye binilmiyor. Bütün bunları insanlar bilmiyor, bunu anlatmak lazım. Öbür tarafta da belki kreş sorunu vardır, o da kreş sorunuyla cebelleşiyordur, onu da kreş yoluyla katılıma yönlendirebiliriz.

Belediyenin yapabildiği hizmetler nelerdir? Hukuken yapılan hizmetler konusunda halk nelere katılabilir, bazen katılım konusu olmayacaktır, gereksizdir, söylememize gerek yok, herkes onu zaten yapıyordur. Ama bazı şeylerde de herkes yapıyor olsa bile, farklı yapılacağını söylemek gerekir. Pasif tüketici olarak, yurttaş olarak, kenttaş olarak değil de kendisinin bizzat karar vererek hizmete katılacağını anlatmak lazım.

Spor salonu yapılıyor, peki yapıldı güzel, her yerde spor salonu vardır, ama nasıl kullanacağız, onu hangi hizmete yönlendireceğiz? İnsanlar çocukları spor yapsın istiyor, hangi sporu yapsın? Müsabaka olsun, veliler de gelip onları seyretsin, ayda bir spor şenliği olsun, bunlara karar vereceksiniz, siz bu salonu yöneteceksiniz, demek lazım.

Herkes salon açar, kültür merkezi tamam, kültür merkezinde bağlama dersi de verirsiniz, kültür merkezinde arabesk şarkı da söylersiniz, Fazıl Say'ı da çağırırsınız, ama kim karar verecek, nasıl olacak ve nasıl yapılacak? Bütün bunlar farklı gösterilir. Biz bu hizmeti farklı olarak, şöyle yapacağız, onun içini siz dolduracaksınız, diyeceğiz.

Kültür şenliği herkes yapıyor. Tarihten bir örnek; Fatsa Kültür şenliği yapmaya karar verdi, başkan dedi ki, yalnız bizim kültür şenliğimiz öbürlerine benzemeyecek, fındık güzeli seçmeyeceğiz, hamsi güzeli de seçmeyeceğiz, böyle saçma şeyler yapmayacağız, dedi. Biz dedi, sahiden kültürle uğraşacağız, edebiyat olacak, spor olacak, folklor olacak, dışarıdan insanlar gelip belki ders verecekler biz dinleyeceğiz, belki biz kendi bildiklerimizi anlatacağız. dedi. O arada çocuk korosu kuruldu, çocuklar bir ay içinde her şeyi söylediler. Onun yanı

sıra spor takımları oluşturuldu, spor müsabakaları yapıldı, yaşlılar için, orta yaşlılar için, çocuklar için spor yapıldı vs. bunlar için karar verdiler. Yaşlılar biz şöyle bir oyun yaparız, dediler, öbürleri biz böyle ve devlet zoruyla değil de herkesin kendi isteğiyle katıldığı bir şenlik oldu. Gerçekten göz kamaştırıcı bir şenlikti.

Şimdi herkes şenlik yapıyor, herkes spor salonu, kültür merkezi yapıyor, ama onu biz nasıl kullanacağız? Sanırım sayın başkan, burada alternatifleri bulmak lazım, yoksa herkes her şeyi yapabilir, herkes her şeye taliptir.

Süt işi; başka türlü yapacaktık, üretici ve tüketici kooperatiflerini karşı karşıya getirecektik, aracı tefeci, ihale bilmem ne olmayacak, ortadan kalkacaktı, birisi emeğinin hakkını alacaktı, diğeri de ucuz süt içecekti. Alıcı belediye idi, belediye de belde halkına ufak bir ücretle süt sunacaktı. Şimdi yapmadan yapmaya fark var, hizmetin nasıl olduğunu anlatmak zorundasınız, bu ihale ile değil, ben bizim yöremizin çiftçisini koruyorum, onlar Pınar sütle anlaşıyorlar. Onların zaten böyle bir derdi yok, sizin vergilerinizi uluslararası sermayeye peşkeş çekmek var, bir de kendi halkına destek olmak var. Sanırım burada rekabet edilebilir, alanda da üslubumuzun farklı olduğunu, tarzımızın farklı olduğunu açıklamamız gerekiyor. Esas katılım burada ortaya çıkacak, sizi katarak biz yapacağız. Bu her şeyde olur, sadece süt değil, semt pazarında da çevredeki üreticilerin kooperatifleşip buraya ürünlerini getirmesi olanağı sağlarsınız, getirirler, işte kentlide gider alır, katılım onun için olabilir.

Neler istiyorsunuz, ne yapalım, hangi gıda maddelerini alalım? Bazı gıda maddeleri vardır, bunların temini, üretici ile tüketicinin karşı karşıya getirilmesi, çok yarar sağlar, aracıyı ortadan kaldırır, hem belediye prim yapar, hem de belde halkı ucuz ve güvenli gıda elde eder, öbür tarafta da çiftçi sömürülmez. Şimdi köylü pazarları sosyetik oldu. Eskiden pazarlarda örgütlü pazarcılar yoktu, köylüler gelirlerdi, Cebeci pazarı böyleydi, sadece Kayaş istikametinden Hasanoğlan'a kadar olan köylerden toparlanıp gelirdi, oradan taze sebzeleri satarlardı.

Mehmet Gönenç; İnsanlar bazen kendi çözümlerini buluyorlar, biz birkaç tane park yaptık ve o parklardan birinde basketbol sahası yapıp etrafını da örgülü telle çevirdik, biz onu yaparken aklımıza in-

sanların orada nişan, düğün yapacağı hiç aklımıza gelmemişti. Bize gelip aydınlatma var üstünde, dümdüz beton, etrafı da çevrili, yoldan geçen, serseri falan da rahatsız etmez, nişan yapacak. Bunun için bir düğün salonu kiralamaya kalksa, Bergama gibi bir yerde bile 600–700 bin liradan aşağı düğün salonu kiralayamaz. Gelip size soruyor, burada nişan yapabilir miyim? Yap diyoruz, zaten orası boş duruyor bazen insanlar kendi çözümünü kendisi buluyor. Bunları yaptıktan sonra, bu da oluyormuş demek var. Bir de belki şehir plancılarını, bu konudaki uzmanların öngörü ve önerisiyle baştan planlayarak, birçok amaçla kullanılabilecek kompleksler yapmak daha doğrusu herhalde.

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Talep olsun ki katılım olsun, ne istiyorsunuz, neye ihtiyacınız var? Talep olsun ki planlama yapılabilsin. Bir de tabi yapıyı iyi kurmak lazım, mahalle toplantıları yapılır, her mahalleden 5–6 temsilci de seçilir, onlar sürekli mahalleyi gezer, mahalleliyle konuşurlar vs. kararlar alınır gelir, belediyede yapıya göre, en rahat bölüm halkla ilişkiler, tabi halkla ilişkilere sunar. Halkla ilişkiler onu belediyenin karar formatına dönüştürüp başkana sunar, başkan meclise gönderir, meclis şunun yapılmasına karar verilmiştir der ve belediye meclisi kararı olarak ortaya çıkar. Aslında belediye meclisi orada şeklen karar vermiştir, esas kararı veren oradaki halktır. Bu sistemin anlatıldığı ve onlardan bir tanesinin bu yolla yapıldığını görürse emin olun iş orada biter ve ondan sonra da kimseye yüz vermezler, bunu ben yapıyorum der onun tadına bir kere vardı mı, herhalde sadaka ile ayakta durmayı istemeyecektir.*

İkincisi, toplumcu belediye politikaları ne olmalıdır, sorusunu da yanıtlamak lazım. Katılımı sağlayacaksınız, ama farklılığı ne olacak toplumcu belediyenin, katılım laf diye mi olacak? Şimdi bir laf vardır, atasözleri de boşuna değil, aklıma geldi, Dimyat'a Pirince giderken evdeki bulgurdan olmayayım, böyle güzel de, ne olacağı belirsiz, sana güvendim arkandan geldim, ne oldu, nohut da alamıyoruz, ekmek de alamıyoruz, ertesi gün aç. Birde 50–100 haftada bir para veriyorlardı o da gitti. O açıdan halkımız tutucudur, bir de olmazsayı düşünür, orada güven vermek gerekiyor, sağlam olması gerekiyor.

Şu yanlış, seçimlerde gördük, ben de size para vereceğim, deyince yürümedi. Üstelik öbürü sadaka diye veriyor, helal etmiştir, onun için onlarla popülizm konusunda yarışırsak batarız bence.

Bir şey daha var; iyice insanlar tembelleşmeden onları istihdama kazanmak gerekiyor, onun için belediyenin biraz da yatırımcı olması lazım. Bugünkü iktisadi gidişe oldukça ters ama biz tersine olarak kürek çekiyoruz, yoksa neoliberalizmin kurallarına uygun olarak çalışmaya devam edersek, olmaz. Bunu gördük bazı yerlerde; bazı adaylarımız neoliberal adaylardan farksızdı, bu olmaz, ona karşı bir hareket lazım, bundan memnun olmayanların ve sesi çıkmayan insanların bunun yüzünden sesinin çıkmadığını anlatmak gerekir. Onları kazanmamız gerekiyor, bunun politikalarını da belirlemek lazım. İşte belediye birazcık üretici belediye haline gelecek. Üretici belediye olmak; sadece hizmet üretmiyor, iş de üretiyor, istihdamın artmasına yarar yardımcı işler yaratıyor, yatırım yapıyor vs. bu önemli bir şey.

Şimdi iş değişti, eskiden belediyeleri en çok bunaltan şey, istihdam sorununu çözmekti, herkes gelir, kapıya bana iş bul derdi. İş; yatırım yaparak, iş alanları açarak bulunur, bu da bugün istenmeyen bir şey, kamu hiçbir şey yapmasın, ama kamu hiçbir şey yapmazsa insanlar aç sefil ve o insanlara da sadakadan başka doyuracak bir şey kalmıyor. Bu nedenle oyunu öbür taftan oynamak lazım, ben neoliberalizmin kurallarını kabul etmiyorum, ben kamu fiyatını uygulayıp yurttaşımı hizmetten esirgemem demeli. Ankara'da elektrik işini özel şirket yapıyor çok iyi, telefon ettiğiniz vakit şikayet için sadece müşteri memnuniyeti birimi çıkıyor, memnun değilim diyorsunuz, şikayet edeceğiniz yer yok diyorlar.

Bir Katılımcı; Bütünşehiri nasıl getirecekler? Yeni dönemde, sanırım bu yasama döneminde çıkaracaklar, bu Mayıs ayında da gelebilir, Haziran ayında da gelebilir, çok da kurcalıyoruz falan ama ser verip sır vermiyorlar. Böyle gelirse birçok belde belediyesi yok olacak, belediye sayısı düşüyor.

Belediye sayısı düşerken İstanbul, Kocaeli modelini alırlarsa, bu sefer İl Genel Meclisleri ne olacak, Türkiye'nin yönetim yapısı mı değişiyor, ama bunu hızlandıracaklar mı, ilk denemesi mi olacak, muhalefet burada nasıl duracak, bu tür dernekler oraya ne tür katkı verecek? Bir belirsizlik var.

Eğitim yasasında gördük, üç tane üniversiteden zorla çıktı, iki tane dernekten katkı çıktı, sendikadan katkı çıktı, muhalefet kürsü

işgal ederken komisyon salonunu hesaba katamadıkları için dayağı yiyip diğer maddeleri duymadan geçirdiler falan.

Burada oraya bir şeyler ekleyecekler mi? Yeni yerel yönetimlerle ilgili, muhtarlıkların kaldırılacağı yolunda çok net söylemler var, muhtarlıklar kaldırılırsa, 40 binlik Demetevler'de kiminle muhatap olacaksınız, örnek olarak?

İlk başta arkadaşımın söylediği Kent Konseyleri, belediye başkanlarının arka bahçesi konumuna gelmiş. Ben Denizli örneğini biliyorum; büyükşehir belediye başkanına karşı olan öteki isim tüm sivil toplum örgütlerinin, sendikaların önerisiyle seçim kazanıyor, büyükşehir belediye başkanı kent konseyi kararını tanımıyor. Bir süre sonra bir belediye meclisi üyesini seçtiriyor, kent konseyinin sekreteri, bu arkadaşımdır, diyor. Denizliye bakıyorsunuz, belediye meclisi üyesinin bir tanesi, kent konseyinin başkanı sanki kent konseyleri belediyenin farklı bir birimi gibi.

Olmazsa olmazları belirlemek gerekir. Nedir? 23 Nisan'da çocuklar oynayacak, kadına yönelik şiddet konusunda Genel-İş Sendikası bir uygulama yaptı, ama sadece BDP'li belediyelerde var, ilginç, kadına şiddet uygulayan işçinin yevmiyesini keserim diyor, mesela. Çok ilginç birkaç belediyede de bunu uygulamış.

Belediye Birlikleri bu konuda hukuk, çevre, kadın gibi departmanlarını oluşturamamış, Belediye Başkanları istememiştir, buna bir taraf olmak lazım, siz bu departmanları kuracaksınız. Atıyorum Bergama Belediyesinin sorunu yoktur ama Dikili'nin ya da Çandarlı'nın vardır, devreye girecek, çevre konusunda bir çalışma yapılıyordur, Bergama Belediyesi de destek verecektir, Karadeniz'in dağlarında olacaktır gibi, bu tür yaptırımları işin içine sokmak lazım. Belediyeler Birliğine işlev kazandırmak lazım, özelleştirme ve sendikasızlaştırma konusunda net olmak gerekiyor

Prof. Dr. Can Hamamcı; *Belediye sınırı ile il sınırı çakıştırılacak, bütün Türkiye için değil ama 10–15 il için düşünüyorlar galiba. Toplum da zaten farkında değil, İl Genel Meclisi ne yapar, kalsa ne olur, kalkmazsa ne olur açıkçası. Büyükşehir zaten o alan içinde yapamaz ki, rasyonalitesi de yok.*

Bir, satılabilir ölçek çıkacak. İkincisi, birçok yeri büyükşehir sınırları içine koyduğu için tarım vasfını kaybedecek, oraları da imara açacak. Satacak, ne yaparsanız yapın? Dikkat edin, eninde sonunda, toprak rantı ekonomisine eklemleniyor, dönüp dolaşıp ucuz para oradan kazanılıyor, kendi yandaşlarına, müteahitlik hizmetlerine, ucuz parayı oradan veriyorlar, ihale sistemini öyle işletiyorlar ve durmadan bir kendi sermayelerinde artış oluyor. Bütün kaynak bu işte, birkaç yerde de uluslararası sermayeye hoş göründüklerinden uluslararası destek de sürüyor, bütün sebebi varlıkları bu.

Onun dışında halk hizmet alıyormuş, Ankara Büyükşehirin sınırları genişletildi, yarıçapı 50 km oldu, bunun içine Elmadağ girdi. Elmadağ'da yangın çıksa buradan itfaiye oraya gitmez, zaten gittiğinde de şehir bitmiştir o zaman. Ayaş yansa buradakilerin ruhu duymaz.

Çubuğun Aydos'un eteklerinde hayvancılık vardı, besi hayvancılığı, gelip ya bunları satarsınız demişler ya da bilmem kaç gün sonra gelip keseceğiz, atacağız, parasını da vermeyeceğiz demişler. Adam ne ile geçinecek? Aydos'u büyükşehire sokmuşsunuz, neye yarayacak? Temelli'yi büyükşehirin içine aldılar, daha bir şeye benzemiyor, bir de üç gidiş gelişli bulvar açmışlar, yan tarafa, şehrin orta yolu değil, kenarında böyle cılız ağaçlar dikmişler, bir resim çekmiş bizim genç arkadaşlar, çok güldüm, köylüde onlara gidip hayvanlarını bağlamış, 6 şeritli bir bulvar Temelli'de.

Üreticilik konusunda neler yapabilir? Belediyeler konusundaki örnek uygulamanızı dinleyebiliriz. Bir sunuyla çalıştayı kapatıyoruz. Buyurun.

Bergama Belediyesi Yetkilisi; Katılım ancak dayanışma ile olur, bunu çok tekrar ettik, daha sonra diyor ki halkın istediği her zaman rasyonel olmaz ama çoğunlukla rasyoneldir, matematiğe dayalı görünür bir şey istiyor. Gider ama görmez, onun duyduğu ihtiyacı duyup onu yapmak gerekir. Ve toplum taleplerinin doğru ölçümü gerekir diye notlar almışım ben. Baktığımızda en büyük problemin işsizlik olduğunu gördük.

(İŞKUR BERGAMA PROJESİ ANLATIMI)

DAYANIŞMA ÇALIŞTAYI

HEKİMHAN / 28 HAZİRAN 2012

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri); *Değerli dostlarımız, hoş geldiniz. Toplumcu Belediyecilik Bölge Toplantısını açıyorum.*

Aramızda Hekimhan dışında konuklarımız var. Kendilerini tanıtmak istiyorum; CHP Doğanşehir İlçe Başkanı Mehmet Canpolat, Doğanşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaman, Fethiye Belediye Başkanı Habip Yücel, Malatya İl Genel Meclisi CHP Grup Başkan Vekili Mustafa Mengüç, Malatya CHP Merkez İlçe Başkanı Abdullah Aysaçar, ADD Malatya Şube Başkanı Yunus Millioğulları ve Malatya CHP İl Başkanı Enver Kiraz aramızda.

Toplumcu Belediyecilik Bölge toplantısını YAYED ile Hasançelebi Belediye Başkanı Şerif Yıldırım, Güzelyurt Belediye Başkanı Ali Seydi Millioğulları, Hekimhan Belediye Başkanımız Sait Özoğlu birlikte organize ediyorlar.

Değerli arkadaşlarım bu toplantıda yerel yönetimler konusunda uzun yıllardır akademik çalışma yürütmüş çok değerli Hocamız, A. Ü. SBF'den Prof. Dr. Can Hamamcı burada aramızda.

Toplantımıza başlamadan önce hepinizi Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları için 1 dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

(Saygı duruşu ve istiklal marşı)

Teşekkür ederim buyurun.

Siyasi partilerimizin değerli yöneticileri, değerli belediye başkanları, değerli meclis üyeleri, değerli belediye çalışanları, belediyecilik konusunda daha önce burada böyle bir toplantı oldu mu, bilemiyorum. Umarım bu toplantı yararlı olur.

YAYED, Türkiye'de belediyelerin halkın yararına faaliyetlerde bulunması için ve halkın yararına ne tür çalışmaların yapılabileceğini belirlemek için bugüne kadar çeşitli etkinlikler düzenledi. Bu etkinlikleri biraz sonra Dernek Başkanımız Yrd. Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu Özuğurlu sizlerle paylaşacak.

Derneğimiz 2004 yılında kuruldu, kurucularımız arasında akademisyenler, belediye başkanları, çeşitli kitle örgütü yöneticileri bulunmaktadır; şu anda milletvekili olan ve siyasetle uğraşan arkadaşları-

mız Derneğin kuruluşunda öncülük yaptılar. Şöyle bir ihtiyaçtan yola çıktık; Belediyelerimiz, beldeler, ilçeler ve iller açısından çok önemli kurumlar, toplumun ortak ihtiyaçlarını yerel düzeyde karşılamak üzere kurulmuş kamu kurumları olan belediyelerin bu görevlerini yerine getirirken çok daha etkili çalışmaları, halkın daha fazla yararına çalışması gerekir, diye düşündük. Çünkü son yıllarda şöyle bir düşünce gelişmeye başladı ve bizi endişelendiren nokta o; belediyeler halktan uzaklaşmaya başladılar, bu tabi buralar için geçerli değil daha çok nüfusun büyük bir kısmının yaşadığı büyük metropollerdeki belediyeler için geçerli. Yerel kamu hizmeti üreten ve özellikle ihtiyaç içinde bulunan yoksul halk için önemli olan belediyelerin halktan uzaklaşması bizi tedirgin etmeye başladı. Belediyelerin birer ticarethane gibi, sanki bir şirket gibi yönetilmeye başladığını gördük, onun üzerine YAYED'i kurduk.

Bu toplantımızda çok önemli gördüğümüz şu konulara değineceğiz; Bunlardan bir tanesi biliyorsunuz belde belediyelerini kapatan bir yasa girişimi var önümüzde. Belde belediyelerinin kapatılması ile birlikte sayısı daha net olarak bilinmemekle birlikte, çıkarılan bir genelge ile ortaya konduğu kadarıyla 15–16 tane ilin büyükşehir haline getirilerek belediye sınırlarının il sınırları ile aynı hale getirilmesi söz konusu. Bugünkü İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyelerinde olduğu gibi tüm büyükşehirleri kapsayan yeni bir yönetim biçimine doğru bir hazırlık yapıldığını görüyoruz. Bu gerçekleşirse beldeler kapatılacak, köyler ve beldeler büyük ilçelerin mahallesi haline dönüşecek. Malatya'da da böyle bir yasanın etkileyeceği illerimizden birisi. Bunları da sizlerle konuşmak istiyoruz. Böyle bir düzenleme ne getirecek, ne götürecek?

Güzelyurt Belediyesi'nde akşam konakladık. Sağ olsun, Belediye Başkanımız Aliseydi Millioğulları evinde bizi misafir etti. Güzelyurt 55 yıllık bir belediye, 55 yıllık bir belediyeyi kapatıp, bir başka belediyenin mahallesi haline getirmek, orada 55 yılda yaratılan bir kamu birikimini ortadan kaldırmaktan başka ne anlam taşır.

Bu tür kararların merkezi hükümetten ziyade halkın kendisi tarafından verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Buna Güzelyurtlular karar versin, Hasançelebililer karar versin düşüncesindeyiz. Bunları sizinle konuşmak istiyoruz. Daha doğrusu bu konuda sizin düşüncelerinizi almak istiyoruz, sizin düşüncelerinizi aldıktan sonra da bunu

Türkiye'ye yaymak istiyoruz. Bu önemli bir şey; Hükümet böyle bir şey düşünüyor olabilir, yüksek siyasetçiler böyle düşünüyor olabilir, onların kendilerince bir gerekçeleri olmuş olabilir, ama bakalım halk, beldeler, beldelerde yaşayanlar, ilçeler, ilçelerde yaşayan yurttaşlar ne düşünüyor?

Siz halkın temsilcisisiniz; bunları dile getireceksiniz, sizin bu görüşleriniz bu anlamda çok önemli. Çünkü bu yasa henüz çıkmış değil. Bir kamuoyu oluşması gerekiyor, doğru ise doğru diyelim, doğru tarafı varsa doğru diyelim, ama yanlış tarafı varsa, bizi olumsuz olarak etkileyecek tarafı varsa, bu beldelerde yaşayan insanların yaşam kalitesini kötüleştirecekse, onları hizmet alamaz hale getirecekse, o zaman da karşı çıkalım. Bunları sizinle konuşmak istiyoruz; sizin görüşleriniz Türkiye'de bütün bu düzeydeki beldelerin ve ilçelerin görüşlerini yansıtacak. Çünkü siz burada ne düşünüyorsanız, hangi gerekçelerle karşı çıkıyorsanız veya taraftar oluyorsanız, diyelim ki Balıkesir ilindekiler de aynı gerekçelerle karşı çıkacaklar veya taraftar olacaklar. Bu konuda ortaya bir görüş çıkarmak istiyoruz.

Biz az konuşmak istiyoruz, sunuş yapacak arkadaşlarımız var ama çok az konuşacaklar. YAYED Başkanı Sonay Hocam, Can Hocam ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Baş Kontrolörü Hüseyin Çağatay Bey, YAYED Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Müfit Bayram ve 19 Mayıs Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Nuray Ertürk Keskin Hocam konuşacaklar. Sunuşları çok kısa olacak. Biz burada daha çok belediye dünyasının sorunlarına odaklanmak istiyoruz.

Sunuşlardan sonra düşüncelerinizi bizlerle paylaşırsanız bundan çok büyük bir memnuniyet duyacağız. Konuşma sürelerinize hiç müdahale etmeyeceğim ama burada sanıyorum 100'ün üzerinde arkadaşımız var, dolayısıyla zamanımızı de çok iyi kullanarak toplantımızı yürütmek istiyoruz.

Bu toplantıya ev sahipliği yapan değerli belediye başkanlarımız ve dernek başkanımızdan önce ben CHP Malatya İl Başkanına söz vermek istiyorum, herhalde kendisi sizleri selamlamak isteyecektir. Buyurun Başkan.

Enver Kiraz (CHP Malatya İl Başkanı); Çok değerli, misafir olarak gelmiş ve bizleri yerel yönetimler konusunda bilgilendirecek hocalarımız, ev sahibi belediye başkanlarımız, dışarıdan gelen

belediye başkanlarım, çok değerli Güzelyurtlular, Hasançelebililer, Hekimhanlılar, öncelikle sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Hoş geldiniz.

Değerli dostlar, hocamızın da ifade ettiği gibi burada iki gün sürecek olan Hekimhan, Güzelyurt, Hasançelebi Belediyelerinin YAYED ile birlikte düzenlediği Toplumcu Belediyecilik Bölge toplantısını gerçekleştiriyoruz. Ben bir siyasi partinin il başkanıyım, siyasi partinin bir temsilcisiyim, dolayısıyla bizler CHP olarak gerek merkezde, gerekse yerelde, toplumsal olarak bakıyoruz, bu anlamda bu toplantının bizim açımızdan ayrı bir önem ifade ettiğini burada söylemek istiyorum.

Yerel yönetimler bizim anlayışımıza göre demokrasinin beşikleridir, demokrasinin temelleridir, bu çerçevede belediye başkanları, il genel meclisi üyeleri ve belediye meclisi üyeleri gibi yerel yöneticilerimizin yurttaşları ile birlikte, o bölgenin halkıyla birlikte çalışma yapmak, onlara hesap verme, toplum yararına çalışma gibi zorunlulukları söz konusudur. Bugün ülkemizde yerel yönetimlerde derin anlamda bir sıkıntı da yaşanmaktadır. AKP hükümeti yerel yönetimleri adeta kendi iktidarının bir parçası olarak görmeye başlamış ve böyle yürütmeye çalışmaktadır. Tabii bu düşünceyi biz tümden reddediyoruz. Seçimlere 2 yıla yakın bir süre varken büyükşehir kapsamına alınan ilimiz de dahil olmak üzere belde belediyelerinin kapatılması gündeme gelmiştir. Yine bu kapatılacak olan belde belediyelerinin yetkileri daha seçimlere 2 yıllık bir zaman varken, İçişleri Banlığının bir genelgesiyle, bizzat bu seçilmişlerden alınarak atanmış vali ve kaymakamlara devredilmiştir. Bu anlayışı kabul etmek mümkün değildir diye düşünüyoruz.

Yine beldelerin kapatılmasıyla ilgili birçok arkadaşımız burada düşüncelerini ifade edecekler ama ben kısaca şunu belirtmek istiyorum: Bu beldeler kapatıldığında Hasançelebi'nin en uzak köyünü düşünün, oraya bile Malatya Büyükşehir Belediyesinin hizmet götürmesi bir anlamda sağlanmış olacaktır, tabii bu mümkün olan bir şey değildir. Bizim anlayışımıza göre yerel yönetim adı üzerinde yerinde olması gerekiyor, yerel olması gerekiyor ve kendi bölgesine daha verimli hizmet etmesi gerekiyor. Çok basit olarak belediye ile bir işiniz olmazsa bile, kendi özel bir sorununuz bile olsa ilk kapısını çaldığınız yer neresi, oradaki belediyeniz. Peki, belediyeniz kapatı-

lırsa, yarın gidip de büyükşehirde bir muhatap bulabilecek misiniz, acaba sizin sorununuzu çözebilecek veya paylaşabilecek biriyle karşılaşabilecek misiniz? Ya da büyükşehir belediyesine ulaşma imkanınız olabilecek mi? Burada bunu değerlendirmek gerekiyor. Tüm bu olumsuzluklarla önümüzdeki süreçte karşı karşıya kalacağız, tabi tüm bu olumsuzluklara rağmen belediyeler ve yerel yöneticiler birer şikayet yeri değil onu biliyorum ama belediyelerimiz ve yerel yöneticilerimizi bir çözüm mercii olarak görüyoruz ve biz olaya öyle bakıyoruz. Buraların bir hizmet yeri olduğunu elbette ki düşünüyoruz. Bütün CHP'li belediyelerin de, yerel yöneticilerin de bu anlamda baktığını düşünüyorum.

Bu sorumluluk duygusuyla hareketle hizmet noktasında, çözüm noktasında elinden gelen bütün çabayı sarf ettiğini düşünüyorum. Bu duyguyu en iyi yaşayanlar da burada bulunan Hekimhanlılardır. Çünkü Hekimhanlılar uzun süredir sosyal demokrat belediyecilik anlayışıyla yönetilmekte ve bu farkı da her gün kendi ilçelerinde, kendi beldelerinde yaşamaktadırlar. Bizim belediyecilik, yerel yöneticilik anlayışımız kendine değildir. Az önce başkanımız ifade etti, beldeler birer şirket haline dönüştü dedi, bizim anlayışımızda bu yok, bizim anlayışımızda belediye yöneticileri kendilerine değil kentlerine göre çalışma anlayışı ile hareket ederler. Bizim belediyelerimiz yine insana hizmet eden, topluma hizmet eden, birlikte düşünüp, birlikte üreten bir anlayışla hareket ederler. Bizim yerel yönetim anlayışımızda dili, dini, mezhebi ne olursa olsun, hiç kimsenin dışlanmadığı, hiç kimsenin ötekileştirilmediği, eşitlik, özgürlük, kardeşlik duygularıyla herkesin hakkını alabildiği, herkesin hizmeti alabildiği bir anlayış hakimdir.

Bu duygularla CHP olarak bütün beldelerimizde, ilçelerimizde, illerimizde ve hatta Türkiye'mizde önümüzdeki yerel seçimlere yönelik halkımızın hak ettiği bir yerel yönetim anlayışını elbette ki hakim kılmaya çalışacağız. Bu düşüncelerle, burada değerli hocalarımız var, yerel yöneticilerimiz var, düşüncelerini sizlerle paylaşacaklar, tabi dışarıdan gelen değerli hocalarıma tekrar teşekkürlerimi sunuyorum, yine bu etkinliği gerçekleştiren YAYED'e ve ev sahibi belediyelerimize ve sizlere bu çalışmaya katkı vereceğiniz için teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; İl Başkanımıza bu kapsamlı konuşması için teşekkür ediyoruz, aslında öğleden sonra konuşacağımız konuları kendisi soru haline getirmiş. Siyasetin en önemli özelliğinden birisi soru sorabilmektir. Bizim hayatımızı belirleyen konularda önemli soruları ortaya atabilmektir, kendisi özellikle beldelerin kapatılması konusunda bunu yaptı, teşekkür ederiz. Hekimhan'ı biz ilk defa görüyoruz ve çok beğendik, Hasançelebi'den itibaren dün gelir gelmez ayağımızın tozuyla Taşhan'a geldik, burada olduğunu biliyorduk toplantının, Taşhan'ı da çok beğendik, çok tarihi bir mekan ama hikayesini bilmiyoruz daha... Sanıyorum başkanımız akşam bize anlatır. Hasançelebi Belediye Başkanı Şerif Yıldırım beye söz veriyorum, buyurun Başkan.*

Şerif Yıldırım (Hasançelebi Belediye Başkanı) YAYED'in çok değerli yöneticileri, sayın il başkanım, ilçe başkanlarım, değerli belediye başkanı arkadaşlarım, yerel yönetici arkadaşlarım, belediye meclisi üyesi arkadaşlarım, muhtarlarım, beyefendiler, hanımefendiler, değerli konuklar, sizleri temsil etmekten onur duyduğum Hasançelebililer adına en içten sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sayın Güzelyurt Belediye Başkanımız bu toplantı fikrini bana açtığında hiç tereddüt duymadan destek sunacağımı söyledim. Ama biraz da endişe ile bir yanda katılımcı bir yönetimle daha verimli hizmet üretmek, diğer yanda üretileni toplumla paylaşmak, halkı soran ve sorgulayan yola koymak, şeffaf ve hesap verilebilir bir belediyecilik anlayışı, diğer yanda kapanacak belde ve ilçe belediyelerinin endişeli bir bekleyişi var. Başka bir deyişle dengeli bir ekonomide paranın değerinin artırılması istenirken aniden tedavülden kaldırılacak bir çalışma ile karşı karşıyayız. Yani toplumcu belediyeciliği yaygınlaştıralım çabalarına karşı, belediyelerin kapatılma çalışmaları ve bu çalışmalarla ilgili hiçbir paylaşımın da olmaması... İşte şaşılacak durum tam burasıdır. Halkın haberi yok, halkın seçtiklerinin haberi yok, millet kelimesi ağzından düşmeyen milletvekillerinin haberi yok, bir bilgi paylaşımı yok, ortada taslak yok, kanun metni yok, Bakanlık genelgesi var. Bu genelgede de yetki gaspı var. Ortada bir şey yok, vekillere soruyoruz, hiçbir şey bilmiyoruz diyorlar, iktidar vekilleri, bizzat hepsiyle görüştüm, hiçbiri bilgimiz yok diyorlar. Devleti yönetenlere soruyoruz, bilmiyorlar, bilinen tek şey belde belediyeleri kapatılacak, muhtarlar dahi temsil edilemeyecek... Oysa belediyeler halkın siyasetle ve devlette ilk buluşma yerleridir. Bizler

halk nazarında devletin temsil makamlarıyız, hem devleti hem de siyaseti temsil ederiz.

Her belde ve belediyenin bir öyküsü ve bir tarihi vardır, büyük çoğunluğu da yarım asırı devirmiş belediyelerdir. Bunların mal varlıkları vardır ve çoğu halkın yaptığı bağışlardır. Sen onların rızası olmadan ben belediyeleri kapatacağım diyorsun, belde belediyelerinin tüm mal varlıklarına, taşınır, taşınmazlarına el koyup gasp ediyorsun. Alıştıkları yaşam biçimi ve seçtikleriyle yönetileni, başka yerlere bağlayıp alışık olmadıkları ve tanımadıkları bir yönetici ve yönetimi dayatacaksın. Bu kabul edilir bir durum değildir.

Bugüne kadar belediyeler özellikle küçük belediyeler köyleri birer küçük kent yaptılar, bunları kendi olanaklarıyla yaptılar, hizmet üretmenin yanında devletin yetişemediği hizmetlerin bir ucundan tuttular, işini yapmayanların ayıplanmadığı ülkemizde hem kendi işlerini yaptılar, hem işini yapmayan kurumların da işlerini yaptılar. Eğitime, sağlığa, asayişe destek verdiler, kendilerini hiçbir kurumun önünde görmeden görev tanımında rol almanın mutluluğunu yaşadılar. Ama aynı samimiyeti bazı kurumlarda göremediler, kendini devlet zannedenler seçilmişleri atanmışlara yem etmem derken, atadıklarıyla seçilmişlere düşmanlığı her fırsatta yaşattılar. İktidar yalakası olmayanlara her türlü negatif ayrımı yaptılar. Seçilmişliğin şımarıklığında olmayan aksine sorumluluğunu, ağırlığını bilenler bu durumları halkına yansıtmadı. Çünkü biz diyoruz ki, ayrım halkın mutsuzluğunu, mutsuzluk da devlete güvensizliği getirir. Devlete güven zedelendiğinde, tekrar tesisi de çok zor olur. Bugün biz bunu en acı şekliyle Türkiye'de yaşamaktayız. Tüm bunların ışığında belediyelerle ilgili yapılacak tasarılarda daha dikkatli olunması, ileride telafisi mümkün olmayacak hasarların bugünden giderilmesi ve engellenmesi gerekmektedir. Bizler plan bütünlüğüne evet, büyükşehire evet, uzak belde belediyelerinin kapatılmasına ben hayır diyorum, toplantımızın verimli ve başarılı geçmesini diliyor, seçkin heyetinizi ve tüm katılımcıları en içten sevgi ve saygılarla selamlıyorum.

Serhat Salihoğlu; *Değerli Belediye Başkanım hem belediyecilik üzerine hem de yaşanan gelişmeler üzerine çok etkili bir konuşma yaptı, kendisine teşekkür ediyoruz. İkinci olarak Güzelyurt Belediye Başkanımız Ali Seydi Millioğulları'nı davet ediyorum, buyurun Başkan.*

Ali Seydi Millioğulları (Güzelyurt Belediye Başkanı); YAYED'in Başkan ve Yöneticileri, değerli belediye başkanı arkadaşlarım, il ve içe başkanlarım, il genel meclisi üyelerim, belediye meclisi üyelerim, muhtarlarım ve değerli dostlar ve sevgili Hekimhanlılar, Toplumcu Belediyecilik toplantısına hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Oturum başkanımız, il başkanımız ve belediye başkanı arkadaşım çok güzel konulara değindiler. Ben de bir kırsal kesimde belediye hizmetleri nasıl yürütülüyor, nasıl başarılar oluyor, eksiklerimiz nedir, yanlışlıklar nedir, bir nebze açıklamaya çalışacağım. Zaten beldelerin ve köylerin kapanması, hatta nüfusu 10 binin altında olan ilçelerin kapanması ile ilgili konuları da öğleden sonra görüşeceğiz.

Değerli konuklar, Güzelyurt beldemiz 7 mahalleden oluşmakta ve yerleşim alanları çok dağınıktır. Ben belediye başkanı olduğum zaman 32 yıllık belediyeydi ve hiçbir alt yapı yoktu. Belki bu yaptığımız çalışmalar övülüyor ama bu beldelerin, kasabaların özellikle de devletin başka kurumları tarafından yok sayıldığı için biz halkla bire bir iç içeyiz. Ben beldemde 100 yıllık içme suyu sorununu çözdüm, çünkü her belediye başkanı bina yapar, yol yapar birçok hizmetler yapar, görevimiz de budur. Fakat belki de çoğu illerde olmayan kanalizasyon sorununu çözdük 15 sene önce... Yine Güzelyurt'ta yapılan göletler, yer altından çıkarılan sular sayesinde ağaçlandırma, teraslama ve sulamaya imkan tanıyan büyük havuzlarla, insanlarımızın gelirlerini artırıcı ve insanca yaşayacak bir ortamı sağlamak için, ilgi alanımda olmasının da etkisiyle gerek organik, gerekse alternatif tarım konusunda da halkımızın gelirini artırıcı büyük atılımlar yaptık.

İlk kez beldemizde toplu taşımacılık hizmeti verilmeye başlandı ve sosyal tesisler açıldı. Malatya belediyesi ile çevresindeki birkaç belediye hariç -Malatya'da 53 tane belediye var- belki hiçbirisinde olmayan yaklaşık maliyeti 2 milyon dolar olan atıksu arıtma ve biyolojik arıtmanın üç ay önce temeli atıldı ve çalışmaları başladı. Ben her toplantıda vurgulamaktayım, benim gibi uzun yıllar belediye başkanlığı deneyimi olan Hekimhan ve Hasançelebi Belediye Başkanı arkadaşlarımda ve diğer gördüğüm sosyal demokrat belediyeler gerçekten şehrin nüfuslarına göre, coğrafi büyüklüklerine göre, araç ve gereçlerine göre halkı mutlu edecek, halkın geleceğine dönük olarak

büyük işler yapmaktadırlar. Bu nedenle de ben rahatlıkla söyleyebilirim ki elbette kasabalarımızı Avrupai kasabalar haline getirdik. Zaman zaman düşünüyorum, ben kendi beldemde hem şanslıyım, hem de şanssızım. Niçin şanslıyım, çünkü insanlarımız bilinçli, kültürlü, iyi, güzel her şeyi biliyorlar. Şanssızım derken halkımız kültürlü olduğu için büyük kentlerdeki güzel hizmetlerin gelmesini istiyorlar ama bizim gelir kaynaklarımız nüfusumuza göre... Bu nedenle biz kendi projelerimizi daha ekonomik ve daha tasarruflu olarak, halkımıza en iyi şekilde sunmaya çalışıyoruz.

Dört dönemdir belediye başkanı olduğum halde kendi kasabamızda hala halledemediğimiz sorunlarımız var. Her belediye de benzer durumda, o bakımdan söylüyorum, bu hükümetin yaptığı, başbakanın iki dudağının arasında, kanun tasarısındaki gerçek düşünceleri bilmiyorum ama halkımızla uyuşmayacak. Bu beldeler kaldırıldığı zaman merkezi belediyeler belki bakım ve onarımı dahi yapamayacaklardır. Bu toplantının gündeminde çok iyi konular var, zaman zaman söz alacağım.

En büyük sorunlarımızdan biri de çevre; biz şu anda pis su atıklarını hallediyoruz ama katı atık konusunda çalışmamız yok. Bu konuda birliklerin ve özellikle de çevre ve şehircilik bakanlığının bize yol açıcı çalışmaları olmuştur ki en büyük sorunlarımızdan birisi de katı atık sorunudur. Katı atık sorunu konusunda değerli hocalarımızın yapacakları bilgilendirmelere ihtiyacımız var ve bunu yapacaklarına inanıyorum ve teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Sevgili Başkana biz de teşekkür ediyoruz, ağzına sağlık şimdi Hekimhan Belediye Başkanımız Sait Özoğlu, buyurun başkanım.*

Sait Özoğlu (Hekimhan Belediye Başkanı); Saygı değer hocalarım, değerli belediye başkanı arkadaşlarım, il ve ilçe başkanlarım, il genel meclisi üyelerim, muhtarlarım, belediye meclisi üyelerim, saygıdeğer bayanlar ve baylar. Bugünkü Hekimhan toplantısına katıldığınız için hepinize teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum. Ankara'dan buraya kadar bizleri aydınlatmak için ilçemize gelen saygıdeğer hocalarımıza ayrıca teşekkür ediyorum. Bugün burada hocalarımız bizlere aydınlatıcı yol gösterici değerli bilgiler vereceklerdir.

Son büyükşehir yasasıyla ilgili, arkadaşlarımın dediği gibi, bazı şeyler de ben eklemek istiyorum. Kesin olmamakla birlikte Malatya'da Akçadağ, Darende, Doğanşehir ve Hekimhan ilçelerinin kalacağı, diğer ilçelerin kapanacağı da söyleniyor. Ama bu bir varsayımdan ibaret. Ben ilçe belediye başkanı olarak şöyle düşünüyorum; kendi ilçemdeki sorunları çözer iken, çözmekte zaman zaman zorlanırken, bu durumda Güzelyurt, Hasançelebi vs beldelere nasıl hizmet götüreceğiz, diye zaman zaman düşünüyorum. Şuna yanıyorum ki zaten şu anda bile il özel idaresi hizmetleri zor götürüyor. Hekimhan Belediyesi'nin bu hizmetleri götürürken çok zorlanacağına inanıyorum.

Değerli katılımcılar, bizim ilçemiz aşağı yukarı 90 yıllık bir ilçe... Buna rağmen birçok sorunumuz var. 2009 Mart ayında görevi devraldıktan sonra şöyle bir baktım, belediyenin en büyük sorunlarından bir tanesi elektrik giderleri, içme suyu ile ilgili giderler. Biz bu suyu nasıl halledeceğiz diye, çevredeki muhtarlarla, köylülerle, suyun ne kadar önemli olduğunu bize eski bir belediye başkanı Yazıhan Belediye başkanı Hacı Akyol ile görüştüm. Bizim yaylamızda su varken belediye başkanı ne yaptı, çok zorlandım, çok zorluk çektim, hemen çalışmalara başladım. Önce İller Bankası ile başlamam gerekirken projeye biz tersinden başladık, Dedik ki biz bu projeye 240 bin 300 bin lira vermeyelim. Ne yapalım? Biz bu işi il özel idaresine bedava veya 5 bin liraya yaptırırız, çünkü belediyenin bütçesi yok imkanı yok. Projeyi yaptırdık, daha sonra mahalli idareler projesi olarak bize başvursunlar dendi, biz başvurduk DPT'den geçti, İller Bankası Genel Müdürlüğüne geldi. Türkiye'deki önemli projeler arasına girmesine rağmen İller Bankası, kardeşim ben sana para vereceğim ama projeyi ben yaparım dedi. Şu anda saniyede 2 litre su Hekimhan'a getirtilmek için yeni baştan İller Bankası vasıtasıyla proje ihaleye çıkarılmış, projeyi bir firma almış. Çok kısa sürede de projeyi tamamlamak üzere, birkaç gün içerisinde Hekimhan'a geleceğini taahhüt etmişlerdir. Ayrıca 14 yıl önce Malatya İnönü Üniversitesi kampusunda eğitime başlayan Hekimhan Meslek Yüksek Okulunda bir ağabeyimize, burada kendisini saygı ve hürmetle anıyorum, emeği geçen ve bana yardımcı olan Hasançelebi Belediye Başkanına, Güzelyurt Belediye Başkanına ve buradaki diğer belediye başkanı arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Bu arkadaşlarımız zaman zaman bize destek vermişlerdir. Benden sonra da konuşmacılar ol-

duğu için fazla uzatmayacağım, hepinizi saygıyla selamlıyorum, hocalarıma da hürmetlerini bildirir, saygılar sunarım.

***Serhat Salihoğlu**; Ev sahibi belediye başkanımıza teşekkür ediyoruz. Başkanım, henüz yasa çıkmadı, yasanın ne zaman ve nasıl çıkacağı belli değil, ama çıkarsa siz bu su şebeke işlerinden kurtulacaksınız. Nasıl kurtulacaksınız? Bütün şehir olunca Malatya ilinde bir tane su idaresi olacak; Ankara'nın ASKİ'si, İstanbul'un İSKİ'si gibi bir tane su idaresi olacak. O su idaresi bütün bu ilçelerin, beldelerin, köylerin su işlerini halledecek; siz hiçbir şeye dokunmayacaksınız, çok rahat edeceksiniz. Konuşmamın başında söylemiştim, bu işler ticarileşiyor, şirketleşiyor diye… Su işlerini bir uluslararası şirkete verecekler. Bir Fransız veya İtalyan şirketi, her ne ise o gelecek, burada bizim sularımızı güzel güzel işletecek, sizler de bunlardan kurtulacaksınız. Ama birazcık su faturaları kabaracak, artık ona da katlanacağız, ne yapalım? Yani musluktan suyu şimdi bedava içiyoruz, bu iş olduktan sonra artık litresine 1 lira mı, 1,5 lira mı veririz? Onun için başkanım bu iş olursa bu sorunlar da çözülmüş olacak, yani parasını veren suyu içecek.*

Arguvan Belediye Başkanı Hüseyin Taştan rahatsızlığı nedeniyle aramızda olamadığından, selam ve saygılar sunuyor, toplantının başarılı geçmesini diliyor, biz de kendisine şifa diliyoruz. Şimdi YAYED Başkanı Yard. Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu Özuğurlu'ya açış konuşması için söz veriyorum, buyurun. Ardından söz sırası Can Hamamcı hocamda olacak.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Değerli konuklar günaydın. Ben de çok fazla uzatmayacağım. Benden önceki konuşmacılar bugün belediyelerin içinde bulunduğu duruma genel özellikleriyle değindiler. Öncelikle YAYED adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz bu sene, 2012 yılının başında, Bergama'da bir kış okulu yaptık Toplumcu Belediyecilik konusunda. Toplantının sonucunda gördük ki gerçekten Türkiye'de belediyeciliğin gittiği yön çok yeni bir yön, çok da bilmediğimiz bir yön, birazdan bir iki cümle ile buna değineceğim. Bunun üzerine bu toplantılardan üretilmiş yeni bir yerel yönetimler modeli geliştirmemiz gerektiğine orada toplantıya katılan belediye başkanları ile birlikte karar verdik. Bu toplantı aslında Bergama toplantısının bir sonucudur diyebiliriz. Orda aldığı-

mız bir karardı; fakat burada Güzelyurt, Hekimhan ve Hasançelebi Belediyelerinin desteğiyle gerçekleştirdik, kendilerine bir kez daha teşekkür ederim.

Kış okulundan sonra Ankara'da toplumcu belediyecilik ve katılım üzerine bir çalıştay yaptık. Bu 1 günlük çalışmada da aynı sorunları gördük. 30 yıldır belediyeciliğin itelendiği yeri tartışıyoruz, bunların ne anlama geldiğini çözmeye çalışıyoruz ama biz nasıl bir model istiyoruz? Biz nasıl bir yönetim istiyoruz? Temel ilkelerimiz neler olmalıdır? Genel bir ilke yerine her bölge için, her kent için ayrı ilkeler mi olmalıdır? Bu konularda kendi kafamızın bile çok fazla net olmadığını gördük. Onun üzerine öncelikle kendi aklımızı temizleyelim dedik. Biz ne istiyoruz, nasıl yönetmek istiyoruz?

Büyükşehir yasa tasarısından gerçekten sadece haberdarız, onun dışında tasarının içeriğine ilişkin hiçbir şey bilmiyoruz. Sürekli olarak yerelleşmeden söz ediliyor, 30 yıldır yerellikten söz ediliyor, yerelin geliştirilmesinden söz ediliyor. Nisan genelgesiyle ortaya çıktı ki tasarı ortada olmadığı için ona dayanarak konuşamıyoruz, sadece bakanın açıklamaları var, onların da tasarıyı ne kadar yansıttığını bilmiyoruz, geldiğimiz nokta şunu gösteriyor, yerelleşmeden kastedilen bugünkü yerel yönetim modeli değil, mevcut kent yönetimi değil, başka bir ölçekten söz ediliyor, daha büyük bir ölçekten bahsediliyor. Büyükşehir köyleri de kapsayan, orman köylerini de kapsayan yeni bir yönetim ölçeği. Büyükşehir sınırları içerisinde her yeri imara açan, her yeri ranta uyarlayan yeni bir ölçekten söz ediliyor.

Açık olan bir şey var; yerel yönetimler güçlendirilmelidir derken, kastedilen yerel yönetimler değilmiş. 30 yıldır yerel yönetimler güçlendirilmelidir derken, kastedilen yerel yönetimler, sizin belediyeleriniz değilmiş. Bugün bunu çok net olarak gördük diyebiliriz.

30 yıldır kent yönetiminde söylenen şeyler aşağı yukarı şöyle; kent hizmetlerini daha ucuz daha nitelikli olarak piyasadaki şirketler sağlayabilir. Şirket hizmetleri taşerona da yaptırabilir. Özelleştirme baskısı ile altında yürüdü yerelleştirme süreci. Rekabet edebilen kentlerden söz ediliyor. Belediyeler şirket gibi sürekli kara odaklanacak, rant üretecek. Yarışmacı, rekabet edebilen belediyeler, sık sık duyduğumuz sloganların başında geliyor. İktisatta çok temel bir kural vardır, rekabetin en büyük düşmanı rekabettir, çünkü tekel-

leşmeyi doğurur. Bugün belediyeler arası rekabetin geldiği aşama büyük belediyeler lehine küçük belediyelerin ortadan kaldırılması aşamasıdır, yani bir anlamda tekelleşme… Belediye dünyasında bir tekelleşmeden söz ediyoruz ama ikisi çok farklı dünyalar, birinde kar amacı daha farklı, öbürü öyle değil ki devlet adına, kamu adına, halk için halkın yararına halkla birlikte hizmet üretmek zorundasınız, ikisinin birbiriye bırakın aynı ilkeyle yönetilmesini kıyaslamak bile çok güç diye düşünmek gerekiyor.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelere yansımasını görüyoruz, küreselleşme biraz daha kaynakları yok ediyor, küreselleşiyoruz diye doğal kaynakları yok ediyoruz, tarım topraklarından vazgeçiyoruz. Bizdeki biraz daha yok etmeye yönelik.

Sorunları konuşacağız. Büyükşehir yasası il sınırları ile çakışmaz, metropol alanlar vardır, 5–10 milyon insan yaşar, 20 milyon insan yaşar, onlar için bir yönetim modeli geliştirirsiniz ama köyleri ortadan kaldıracak bir uygulama yapamazsınız. Büyükşehir olduğunuz vakit, belediye oluyorsunuz, belediye olduğunuz için de aynı zamanda tarım topraklarınızı kaybediyorsunuz. Temel ekonomik sektör tarım sektörü olduğu için, hayvancılık gidiyor, ziraat gidiyor, ormancılık da gidiyor. Sadece kırsal kesimlerde bu tür yönetimlere rant sağlayacak bir imar faaliyeti işliyor.

Buradaki tartışmalarımız, aslında bize empoze edilen küreselleşmenin ortaya çıkardığı kamu yönetimi ve özelde de yerel yönetimler anlamında ne tür alternatif politikalar üretelim ki yurttaşları bu üretilen alternatif politikanın doğruluğuna inandıralım ve son zamanlarda uygulanan politikaları ortadan kaldıracak bir güce erişelim. Toplumcu belediyecilik dediğimiz zaman, insan öncelikli belediyecilik… Burada bizim istediğimiz nedir? İdeolojik olarak değerlendirdiğimizde toplumcu belediyeciliğin amacı bugünkü toplumsal koşulların yarattığı ürkek, edilgen, güvensiz, korkak insan tipinin yerine yeni bir insan tipi getirmektir.

Sadaka türü şeyler veriyorlar, karnını doyuruyorlar… Onların iktidarının sürmesine yardım eden türden insan yerine, aktif politika yapan bir yurttaş, kendine güvenen bir yurttaş, toplumu ve toplumsal sorunları bilen bir insan tipine dönüştürmek lazım. Bu insan

tipi küresel politikaların ezici, yok edici, etkilerine karşı aktif olarak çalışacaktır, mücadele edecektir. Sadece temsilci gibi değil, belde belediye başkanının o beldedeki tüm aktif vatandaşlara sahip çıkması lazım. Bir yerde herkesi afişe etmeniz gerekir ki baştan yalnız kalmasın arkasından o bilgiyle onları sonuna kadar destekleyecek ve sorun çözecek değerler yaratılabilsin. Bu tabi istenen insan tipi değildir, hele bugünkü iktidar kendi kaderini tayin edecek, kendi hakkını koruyacak insan tipini kabul etmez, pasifleştirilmiş, sessizleştirilmiş, verilene şükreden, biraz da modası geçmiş dini motiflerle süslenmiş ama sömürmek için süslenmiş bir insan, tevekkül eden insan tipi ister.

Onun için sosyal reformlar açısından baktığımız vakit, toplumcu belediyecilik için sosyal adaletli olmak lazım. Sosyal adaleti sağlayabilmek için tüm yurttaşların, tüm kesimlerin kararlara katılması gerekir, uygulanmasına katılması gerekir, oluşturulmasına katılması gerekir. Bu katılma yurttaş için maddi katkı da olabilir manevi katkı da olabilir, ama her şeyden önce inandırılması gerekir.

Nasıl katılıyor, niçin katılıyor ve ona ne fayda sağlayacak geleceğini nasıl etkileyecek? Bir diğeri katılmak sözde kalırsa işe yaramaz, insanları katılıma davet edersiniz, onlar da gelir katılırlar ama neye katıldıklarını bilmezler, ortada bir şey yoktur, sadece katılma duygusu... O değil onu gerçekleştirmek gerekiyor. Bence zor olan bu örgüyü tamamlamaktır. Katılmak için bir kere dayanışmanın sağlanması gerekir. Dayanışma herkesin tümünün sorumluluğunu alabileceği, tek bir bütün olacağı, yani birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için söyleminin gerçekleşmesi demektir. Bu dayanışma kültüründe vardır. Sonay'ın dediği gibi yarışarak değil dayanışarak sorunları çözmek gerekiyor. Şimdi Güzelyurt Belediyesiyle Hasançelebi Belediyesi yarışsa ne olacak, birbirinin ayağına çelme taksa ne olacak? Bir başkası gelecek ve olaya el koyacak, ama ikisi dayanışsa daha kuvvetli olacak, dayanışmayı engellememek lazım.

Bir de, dayanışma sosyalizmden gelmiş bir kavramdır ama dayanışma Anadolu'da çok eskiden olan, gelenek olarak yaşanmıştır, pek çok şekilde vardır. Köy Kanununda vardır; köy kanununda imeceden bahseder, onların hepsi kaldırıldı. İmece ile ne kadar güzel çalışmalar vardı, şimdi onların hepsi kaldırıldı, dayanışma istenen bir şey olmaktan çıktı. Şimdi elimizden alınan bu değerleri, kavramları

yeniden kazanmamız gerekir. Bu çalışma çerçevesinde bizim kendimize uygun toplumcu, katılmacı, dayanışmacı bir politika geliştirmek için iyi bir görüş alışverişinde bulunmamız gerekir. Çünkü sosyal adaleti sağlarsanız, herkes katılırsa, herkes dayanışma içinde bulunursa, yönetime artık şirketlere kurtar diyemezsiniz, herkes bir aradadır ve bu ise demokrasidir. Herkesin eşit olduğu, alınan kararlarda, uygulamalarda, sonuçlarda herkesin ortak sorumluluk taşıdığı ve kendinin de rızası olduğu bilincidir.

Demokrasi ancak budur, yoksa iktidarın söylediği demokrasi o yerelleşme değil merkezileşmedir, biraz önce genç arkadaşımızın söylediği gibi, o muhalefet eden milletvekilinin söylediği gibi, kendine bağlı belediye başkanları ve kendine düzenli rant ekonomisi gelirlerini aktarmaktır. Bu nedenle o partilere oy veren insanların da uyarılması için çalışmamız gerekir. Bu nedenle lütfen toplumcu belediyeciliği, katılma, dayanışma ve buna göre hizmet nasıl üretilir, bunların bir albenisi olacak bu konuları tartışırsak, sanırım yararlı bir sonuca varırız ve bunu mücadele için kullanabiliriz.

Burada çok önemli bir konu daha var; bu büyükşehir yasasıyla insanların elinden alınan şeyler siyasal haklardır. Şu anda kapatılan belediyelerin belediye başkanları, siyasal olarak seçilmiştir ve siyasal haklar da insan haklarından biridir. Anayasamıza göre insan hakları ihlalleri doğrudan doğruya AİHM'ne başvurma gerekçesi olur. Böyle bir kanun çıkarılırsa burada kullanılması gereken bir siyasal hakkın gasp edilmesi oluyor, onun başka yolları olduğunu, bunları AİHM düzenlemelerine uygun olduğunu düşünelim, yani bir kanuna karşı çıkarken bir takım girişimler yaparken bu hususlar uygulanabilir. Aslında yaptıkları belediye yasasında sınır değişiklikleri düzenlemeleri Anayasaya aykırı, ikincisi AİHM Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartını imzalamış bir üyesi olduğumuz için çekince koymadığımız sivil yönetime aykırı bundan da yararlanabiliriz. Çok teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Hocama çok teşekkür ediyoruz. Değerli arkadaşlar, toplantıya yarım saat, 45 dakika geç başladık, saat yarımda yemek yiyeceğiz, yarıma kadar aşağı yukarı, 1 saatimiz var. Bu bir saati şu şekilde değerlendirelim istiyorum; Bir kere bütün şehir yasasını bir tarafa bırakalım, kafamızdan bunu silelim bu bir saat için. Çünkü öğleden sonra İçişleri Bakanlığı Baş Kontrolörü Hüseyin Ça-*

ğatay arkadaşımız bu konuda bize bilgi verecek. Yani bir bilgi sahibi olalım, ne götürüyor ne getiriyor, bugüne kadar neler elimize geldi? Bu tabloyu görelim, onun üzerine konuşalım. Onun için önümüzdeki 1 saatte bu konuya hiç değinmeyelim. Öğleden sonra bütünüyle bu konuya kendimizi verelim. Oradan bir sonuç çıkarmaya çalışalım, ondan sonra il başkanımız organize eder mi etmez mi yürüyerek mi gidersiniz, çıplak ayakla mı gidersiniz, eylem mi yapılır, no olur, ne biter onu bilemeyiz, onun kararını siz verirsiniz. Ama biz bunu ülke çapında bir düşünce ve görüş haline getirmeye çalışacağız.

Şimdi bu 1 saati şöyle değerlendirelim; sizler buralarda yaşıyorsunuz, belediye başkanlarınız var, belediye meclis üyeleriniz var, muhtarlarınız da var… Bu kenti, bu belde belediyelerini yöneten, yönetim sürecine katılan yurttaşlarımız olarak, Can Hocam çok kısa ve çok öz olarak bazı konulara değindi, özetlemek gerekirse, bir belediyeden bahsetmek için sosyal adalet kavramına vurgu yaptı, katılımcılık dedi, dayanışma dedi, bunları geliştirmekten bahsetti. Yarışarak belediyecilik yapılmaz dedi, dayanışarak belediyecilik yapılır dedi. Belediyecilik toplum yararına olur dedi, şirketleşen bir belediyecilik olmaz dedi.

Toplumcu belediyecilik lafına da dikkat çekelim arkadaşlar, aslında belediyeciliğin kendisi toplumcu bir iştir. Neden biz bunun başına toplumculuğu getiriyoruz? Çünkü günümüzün ihtiyacı bu… Belediye artık halkın belediyesi olmaktan çıkıyor, belediye halkın belediyesi olmaktan çıkınca, bizde tekrar onun halkın belediyesi olduğunu vurgulamak için bu kavramı kullanmaya başlıyoruz. Bu kavram yaygınlaşsın istiyoruz, aklımızı bu şekilde çalıştıralım istiyoruz. Şimdi sizlerden ricam görüşlerinizi, düşüncelerinizi katılım sorununa odaklayın…

Katılım yapabiliyor muyuz, katılımdan ne anlıyoruz? Dün akşam Ali Seydi Başkanımızla bu konularda biraz sohbet ettik, yerel düzeyde sizlerin bu konuda önerileriniz, tecrübeleriniz neler? Dayanışma konusunda toplumun dayanışması konusunda sergilediğiniz örnekler, politikalar neler, bu konuda ayağınıza dolanan konular neler, birleştirici işler yapabiliyor muyuz? Bu konulardaki tecrübelerinizi deneyimlerinizi almak istiyoruz. Bunları da kendi toplumcu belediyecilik düşüncemizin bir kenarına not ederek o düşünceyi yükseltmek istiyoruz. Şimdi söz sizin arkadaşlar, 1 saat zamanımız var, bu bir saati sizlerin görüşlerinize ayırıyoruz. Bayan arkadaşlarımız var, onların

da konuşmasını istiyoruz, yalnız konuşan arkadaşlarımız mikrofonla konuşacaklar ki biz kayıt yapacağız, kendilerini de tanıtsınlar. İlk olarak siz söz istediniz buyurun.

Mustafa Mengüç (Arguvan Belediye Meclis Üyesi); Değerli katılımcılar, ben Arguvan Belediye meclis üyesiyim, aynı zamanda CHP İl Genel Meclisi Grup Başkan Vekiliyim, hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. Yerel yönetimler konusunda çok fazla zamanınızı almadan il genel meclisinin çalışmaları ve toplantıları hakkında sizleri biraz bilgilendirmek istiyorum. 2004 yılında İl Genel Meclisi Üyesi seçildik, 2005 yılında bir yerel yönetim yasası çıktı. Bu yasa çerçevesi içerisinde bizler o zaman şöyle sevindik; biz kendi ilçemizi, kendi ilimizi yöneteceğiz, sorunlara çözümleri hep birlikte bulacağız diye, kendi adımıza çok sevinmiştik.

Valiliğin ilgili dairelerinin, bizlerin sorunlarına siyasi olarak bakmaması gerekiyor, o siyasi iktidarın, her kim olursa olsun meclis toplantılarında tarafsız olması gerekiyor. Fakat ne yapılıyor? İktidar partisinin il başkanı valiliğe baskı yaparak toplumsal olayları ve istekleri tek taraflı olarak iktidar lehine değerlendiriyor. Büyükşehir olunca bu beldelerdeki hazine arazileri, maden ve su kaynakları büyükşehirin eline geçecek, bu bir rant kapısını açacak, eskisi gibi o hazine arazilerinden yararlanamayacaklar. Bu model ne kadar başarılı olur? İlimizdeki bütün belediyeler kapatılıyor, sanki iktidar partisinin belediyeleri kapatılmıyormuş gibi intiba var. Değerli katılımcılar, bu iktidar halkın toplumsal sorunlarına eğilmiyor, ihtiyaçlarını dikkate almıyor, hiçbir köyümüzde, hiçbir mahallemizde hiç ayrım yapmadan oralardaki ihtiyaçları gidermeye çalışıyoruz. Teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Yerel yönetimlerin önemli halkalarından bir tanesi de; il özel idareleri, il genel meclisi. Mustafa Bey oradaki sorunlara değindi, bahsettiği kanun 2005 yılında çıktı, demek ki kanun çıkarma sorunu çözmüyor. Bahsettiği sorunların çözümü için kamu yönetiminde objektiflik ilkesinin yerleşmesi gerekiyor; oysa günümüzde bu ortadan kalkmış, siyasi yandaşlık ortaya çıkmıştır. O zaman çıkarılan kanun toplumu birleştirmek yerine toplumu ayrıştırmayı sağlıyor. Kendisine teşekkür ediyoruz. Yaptığı katkıdan dolayı ama onu öğleden sonra detaylıca konuşacağız.*

İbrahim Çınar (Doğanşehir Belediye Başkanı); Çok değerli katılımcılar, toplumcu belediyecilik anlayışı önyargılardan uzaktır, bugüne kadar yaptığımız belediyecilik hep bu olmuştur, yöneticilerimiz başta olmak üzere halkımız için çaba göstermişlerdir.

Değerli arkadaşlar, beldemize gelen ödeneklerimiz var, bu ödenekler nüfus başına gelir, bu da nüfusun küçük olmasıyla önemsizleşir. Bu büyükşehir yasasıyla birlikte her şeyi konuşmak durumundayız. Biz belediye başkanı olarak sandıktan çıktıktan sonra herkese hizmeti eşit olarak götürmek zorundayız, toplumsal belediyecilik budur.

(Kayıt yapılamadı)

Katılımcı belediyecilik parti teşkilatının oluşmasıyla başlar, kentlerde ki yapılanmada başlar. CHP'li belediyelerin belediyelerinde şu anda %30 kadın kotası var, bunun kadınının cinselliği ile ilgili olarak değerlendirilmesi anlamsızdır, bunun mutlaka düzeltilmesi lazım.

(Kayıt yapılamadı)

Serhat Salihoğlu: *Şimdi sunumu yapması için İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü Hüseyin Çağatay'a söz veriyorum.*

Hüseyin Çağatay (İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü); Herkese mutlu, keyifli ve sağlıklı bir gün dileyerek sözlerime başlamak istiyorum. Aramızda akademisyenler, sendika uzmanları, siyasi parti yöneticileri, belediye başkanları, belediye ve il genel meclis üyeleri, belediye çalışanları ile bölge halkı var.

Öncelikle konumuza ilişkin mevzuat hükümlerine çok kısaca değinmek istiyorum. Belediyelerin nüfus ve mesafe yönünden birleşme ve katılımına ilişkin düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 11. maddesinde yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelere yansıda yer verilmiştir. Buna göre; "meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50. 000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5. 000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile kaldırılarak bu belediyeye

katılır. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri hâline gelir. . . ”

Nüfusu 2. 000’ nin altına düşen belde belediyeleri ile ilgili düzenleme de, 5393 sayılı yasanın 11. maddesinde yapılmıştır. 11. Maddede, “Nüfusu 2. 000’in altına düşen belediyeler, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür...”

2008 Mart ayında yayımlanan, ancak Anayasa Mahkemesince kısmi olarak iptal edilen 5747 sayılı yasa kısmi olarak iptal edilmemiş olsaydı, 863 belde belediyesi kapatılmış olacak idi.

5747 Sayılı yasa ile tüzel kişiliği kaldırılan nüfusu 2000 altındaki belediyeler sayımı şöyledir; AKP 493 (%57), CHP 133 (%15), DYP 95 (%11), MHP 73 (%8), ANAP 19 (%2), Bağımsız 16 (%2), Diğer 34 (%4)

2008 yılı Mart ayında yayımlanan 5747 Yasa ile statüsü değiştirilerek ilçeye dönüştürülen veya birleştirilen 283 ilk kademe belediye yönetiminin siyasi partilere göre dağılım ise; AKP 166 (% 59), CHP 39 (%14), DYP 32 (%11), MHP 15 (% 5), ANAP 11 (% 4), Bağımsız 7 (%2), Diğer 13 (% 5) şeklindedir.

5747 sayılı Yasanın Genel Gerekçesinde; borçlu oldukları gerekçe gösterilmek suretiyle tüzel kişiliği sona erdirilen ancak Anayasa Mahkemesince Yasanın kısmi olarak iptal edilmesi nedeniyle tüzel kişiliği devam eden nüfusu 2000 altındaki belde belediyelerinin 2007 yılı sonu itibariyle borç durumları ise şöyledir; kamu Kurumlarına, 55. 000. 000. -TL, Yapılandırılan 80. 000. 000. -TL, İller Bankasına 65. 000. 000. - TL olmak üzere toplam 200. 000. 000. - TL’dir.

5747 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği sona erdirilen ancak Anayasa Mahkemesince Yasanın kısmi olarak iptal edilmesi nedeniyle tüzel kişiliği devam eden kapatılan/birleştirilen belediyelerin 2007 yılı sonu itibariyle personel durumu ise aşağıdaki gibidir;

Nüfusu 2000 altındaki belediyelerde; memur 3820, işçi 5840, sözleşmeli 134, geçici personel 492, toplam, 10286 iken ilk kademe belediyelerinde bu rakamlar memur 4169, işçi 11463, sözleşmeli 548, geçici personel 2215, toplam, 18395’dir.

5747 sayılı yasa ile tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde çalışan personel il özel idarelerine, birleşme halinde, ihtiyaç halinde vali tarafından ildeki kamu kurumlarına belediyelere devredilecektir. Kazanılmış hakları korunacaktır. Norm kadro düzenlenmesi İçişleri Bakanlığınca 6 ay içinde sonuçlandırılacak ve taşınır ve taşınmaz malları ile borç, hak ve alacakları İl Özel İdarelerine devredilecektir.

Şu anda kaç belediyemiz var derseniz, 16 tane büyükşehirimiz var, nüfusun % 45'i büyükşehir sınırları içinde yaşıyor; 65 tane il belediyemiz var, nüfusun % 13'ü; 750 tane ilçe belediyesi var, nüfusun % 17'si; 1978 adet belde belediyesi var, oralarda da nüfusun %8'i yaşıyor. Toplamda şu anda Türkiye'de 2951 belediye var, nüfusun %83'ü.

13 İlde, il mülki sınırları büyükşehir belediyesi sınırları olmak kaydıyla büyükşehir belediyesi kurulmasıyla ilgili olarak henüz kamuoyuna yansıyan bir yasa tasarısı taslağı gibi bir metin yok, tartışmaya açılan bir metin de yok, yazılı ve görsel medyada zaman zaman bu konudaki haberleri okuyor ve izliyoruz. Ancak, şu anda sadece İstanbul ve Kocaeli'nde il sınırları aynı zamanda büyükşehir belediyesi sınırları durumunda; şu anki örnek iki tane.

16 büyükşehir belediyemiz var; Mart 2008 tarihinden önce 8 büyükşehir belediyesi (Adana, Ankara, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya) sınırları içerisinde büyükşehir ilçe belediyesi mevcut iken, diğer büyükşehir belediyelerinin (Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Kocaeli, Mersin, Samsun, Sakarya) sınırları içerisinde ise sadece ilk kademe belediyeleri mevcut idi. 5747 sayılı Yasa ile ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliği sona erdirilerek, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yeni ilçeler oluşturulmuştur.

İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir belediyeleri dışında kalan diğer büyükşehir belediyelerimizde sınırlar, nüfus esasına göre belirlenmiştir.

Büyükşehir Belediye Kanunu'nun geçici 2. maddesi gereğince; Valilik hizmet binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içerisinde kalmak koşuluyla;

Nüfusu 1 milyona kadar büyükşehirlerde 20 Km'lik bir dairenin yarıçapı içinde kalan alan büyükşehir sınırları;

Nüfusu 1 milyonla 2 milyon arasında olan belediyeler için 30 km'lik yarıçaplı dairenin içinde kalan alan büyükşehir belediye sınırları,

Nüfusu 2 milyondan fazla olan büyükşehirlerde de 50 km'lik yarıçaplı daire içinde kalan bölümü,

Büyükşehir sınırlarıdır.

Şu anda Ankara, İzmir için bu mesafe 50 Km, İstanbul ve Kocaeli illerinde il mülki sınırları; büyükşehir belediye sınırları, Adana ve Bursa' da 30 km, diğer büyükşehirlerde ise 20 km'lik bir alanı kapsıyor.

İçişleri Bakanlığının 24 Nisan 2012 tarihinde yayınlandığı bir genelgesi var. Bu genelgede; 13 ilde büyükşehir kurulması ile ilgili teknik çalışmalar son aşamaya gelmiştir. Aynı zamanda belde belediye başkanlarını da çok önemli sorumluluklar yüklüyor. Belde belediye başkanları genelgede belirtilen iş ve işlemleri valilikten izin almak suretiyle yapacak. Yeni büyükşehir olarak düşünülen iller şunlar, Aydın Denizli, Balıkesir, vs. Genelge diyor ki, teknik çalışmalar son aşamaya gelmiştir. Bazı belediyeler mallarını elden çıkarıyorlar, satış yapıyorlar bazı belediyeler de borçlanma yapıyorlar diyor, Personel alınması ve toplu iş sözleşmesi yapılması, borç ve kredi alınması, imar planı uygulaması, plan değişiklikleri, imar planı yapılması ve onaylanması, (yapı ruhsatı işlemleri hariç olmak üzere) ticari plaka verilmesi gibi konularda Valiliklerden izin alınması gerekiyor.

Burada istisna olan şey orman köylerinin tüzel kişiliği devam edecek, önceki uygulamalar bu yönde idi. 5216 ve 5747 sayılı Yasalarda orman köylerinin tüzel kişiliği devam edecek şeklinde düzenlemelere yer verildiği için, yeni düzenlemede de böyle bir istisnai hükme yer verilebileceğini tahmin ediyorum ve orman köylerinin tüzel kişiliği devam edecek diyorum. Yasa koyucu farklı bir düzenleme de yapabilir. Diğer köylerin tüzel kişilikleri kaldırılacak ve mahalleye dönüştürülecek. Orman köylerinin muhtarlıkları tüzel kişilik olarak devam edecek.

Bir de geçici bir madde koyuyorlar yasaya, büyükşehire katılan ilçe ve belde belediyelerinin karar organları, bir sonraki yapılacak seçimlere kadar görevlerine devam edecekler. 2014 yılının Mart

ayında genel yerel seçimlerin yapılacağını dikkate alırsak, şu anda kanun çıktığında yürürlüğe girmiş olsa dahi kapatılmış olan belediyelerin karar organları bir sonraki seçimlere kadar görevlerine devam edecekler.

Ahmet Müfit Bayram; Peki, kapatılan belediyelerin ortak malları ne oluyor?

Hüseyin Çağatay; Onlar katılacağı belediyeye devrediliyor. Genelde geçici bir madde koyuyorlar. Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalan belde belediyelerinin borçları, alacakları, hakları, taşınır ve taşınmaz malları ile çalışan personeli, katılacağı veya bağlanacağı belediyeye devredilecektir.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Orman köylerinin İstanbul ve Kocaeli'de kapatılacağına dair sözler var.

Hüseyin Çağatay; Doğru söylüyorsunuz, İstanbul ve Kocaeli çok özel, burada ilginç bir durum var. İstanbul ve Kocaeli şu anda Türkiye'nin alan bakımından en küçük şehirleri; nüfus, ekonomi, gelir düzeyi, okuma ve yazma oranı, finans-bankacılık sektörü gibi alanlar yönünden söylemiyorum... Bu iki ilimizde il mülki sınırları ile belediye sınırları aynı oldu, her taraf ana kent oldu; ulaşım daha kolay ama diğer illerde bu daha zor. Bununla ilgili olarak yeni bir düzenleme yapılabilir ama bu sadece duyumdan ibaret... Yasa taslağı veya tasarısı elimizde olmadığı için bununla ilgili bir değerlendirme yapmak mümkün değil.

Malatya için önerim; meskün mahal ve belediye sınırları korunmak koşuluyla, Malatya'nın durumuna göre 5 ya da 10 kilometrelik yarıçapı içinde olan belediyeler büyükşehir sınırları içine alınarakhali hazırda bu yakın belediyelerin ulaşım ve altyapı hizmetlerini zaten Malatya belediyesi yapıyor- 10 kilometrelik bir çapta büyükşehir kurulabilir diye bir önerim var.

Sorusu olan var mı?

Bir Katılımcı; Köy tüzel kişiliği kaldırılıp mahalle olacak yerlerde tekrar muhtar seçimi nasıl olacak?

Hüseyin Çağatay; Köylerin bağlılık durumu ve idari yönden nereye bağlanacak ise yasa metnine ekli listeler düzenleniyor, köy tüzel

kişiliği kaldırılacaksa bağlılık durumuna göre il veya büyükşehirin mahallesi oluyor, muhtarlarla ilgili bir düzenleme yok.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; 16 bin civarında köyün kapatılacağı söyleniyor.

Hüseyin Çağatay; Kamuya yansımış veya belli bir taslak yok. Önceki uygulamalar ile mevcut genelgeye göre söylüyorum; bir ilde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için, merkez nüfusunun 750 bin olması lazım, yani şu anda Malatya Merkez belediyesi nüfusunun en az 750 bin olması lazım, şu anda bu nüfus 420 bin, dolayısıyla bu 750 bin nüfusu yakalayamamış durumda. Bu defa ne yapıyor? İl ve ilçe sınırlarının toplamı diye kanun değişikliğine gidiyor. İl sınırları içindeki nüfus bu sefer 750 bini geçiyor. Bir taslak yok ama orman köyleri yönünden de 6831 sayılı Orman Kanununda orman köyü olarak kabul ediliyor, dolayısıyla orman köylüsü yönünde bir şey olabilir… Mesela tarıma elverişli olan sulak araziler büyükşehir sınırları içine alınınca tarıma elverişli araziler de imara açılacak, dolayısıyla büyükşehir belediye meclisi plan ve kullanım amaçlarını değiştirecek, köyden kente göç mutlak olur. Ancak elimizde bir metin olmadığı için buna ilişkin bir yorum yapamıyoruz.

Önceki 2008 uygulaması ve şu andaki genelgeye göre bir örnek vereyim; Muğla da büyükşehir olacak. Muğla Merkez İlçe 60 bin, 750 bin değil, ama ilçeleriyle birlikte, değerlendirildiğinde, Fethiye, Bodrum, Marmaris, Milas vs. her biri 50 bin -100 bin nüfuslu ilçeler, o zaman il sınırları içinde yaşayanların sayısı 750 binin üzerine çıkıyor. Dolayısıyla il sınırları büyükşehir belediye sınırları olacak, elimizde bir taslak yok biz bunu 2008 deki uygulama ve son genelgeye göre ve basına yansıyan haberlere göre değerlendiriyoruz.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Erdoğan Bayraktar, büyükşehir yapılacak illerde nüfusu 100'ün altında olan köylerin kapatılacağını, ayrıca büyükşehir yapılacak illerde nüfusu 2000'in altına düşen belde belediyelerinin kapatılarak mahalleye dönüştürüleceğini, 13 vilayetin il sınırları içindeki belde belediyelerinin kapatılacağını dile getirmiş; dolayısıyla, büyükşehir statüsü olursa belde belediyesi kalmayacak anlamına geliyor. Başka şeyler de var ama söyleyemem diye bitirmiş konuşmasını. Dolayısıyla bütün şehir gibi görünüyor, sadece İstanbul ve Kocaeli'de değil, bütün büyükşehirler il ve beledi-

ye sınırları birleştirilerek bütün şehir belediyelerindeki diğer belediyeler kapatılacak gibi görünüyor, bu açıklama net bir açıklama.

Hüseyin Çağatay; Malatya büyükşehir olsun mu? Olsun diyorum. Kamuoyunun beklentileri bu yönde herkes diyor ki büyükşehir olsun… Malatya için 10 km' yarıçapındaki bir dairenin sınırları büyükşehir belediyesi sınırı olarak kabul edilirse, bu sınırın dışında belediyeler kalır… Bu benim kişisel önerim. Eğer, Malatya'nın il mülki sınırları, büyükşehir belediye sınırları olursa belde belediyesi kalmayacak, tüzel kişilikleri sona erecek, sadece ilçe belediyelerinin tüzel kişiliği devam edecek.

Ahmet Müfit Bayram; Aslında Malatya özelinde tartıştığımız şey bir belediye değil… İstediği kadar adı büyükşehir belediyesi olsun, Tüm Malatya'yı, tüm Ankara'yı, tüm Kayseri'yi kapsayan bir idarenin adı belediye olamaz… Dünya'da böyle bir belediye benim bildiğim kadarıyla yok. Bu kadar geniş sınırları, bu kadar geniş yetkileri olan bir belediye olamaz. Belediye mahalli müşterek ihtiyaçların yerine getirilmesi için kurulmuş idaredir. O zaman yapılmak istenen şeyin gerçek ismini koymamız lazım. Bu belediye değildir. Başka bir şeydir, bunu tartışmak gerekir. Üstüne bir de Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartını kabul ettiğinde, artık burada belediyeden ve mülki idareden farklı bir yapılanmayı konuşmaya başlamak gerekir diye düşünüyorum. Bu konuları Bölgeli Devlet, Federal Devlet tartışmalarından bağımsız olarak yapamazsınız artık.

Hüseyin Çağatay: Beldenin yönetimi; o yerin, kentin yönetimidir. Dolayısıyla beldenin, o yerin dışına çıktığınız zaman belediye olmaz. Müfit Bey'e katılıyorum. Belediyenin tanımında, belediye mahalli müşterek hizmetlerin karşılanması için oluşturulmuş yerel idare tanımı yapıldığından, belediye tanımının dışına çıkılmış oluyor.

AB Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 1990'lı yıllarda kabul edildi, 5. maddede diyor ki; bir beldenin sınırları birbirine dönüşecekse, zorunlu değil ama mümkünse orada yaşayanların görüşüne başvurulur, yani bir halkoylaması yapılması gerekir diyor.

Bu söylediklerimize paralel olarak bir şey söyleyeceğim;

Diyelim ki bir belde belediyesi hizmet alımı suretiyle, yani personel giderleri yüksek olduğu için, belediye kanunun 49. maddesin-

de sınırlamalar nedeniyle, personel çalıştıramıyor. Geçici personel çalıştırmaya yönelik düzenlemede diyor ki, geçici personel ancak 5 ay 29 gün çalıştırılabilir, bu süreyi geçemez, geçenlerde de ilgililere sorumluluk yüklenir. Diyelim ki hizmet alacak cadde ve sokakları temizletecek, işte bugünkü rakamlarla 1 milyon liralık bir ihale... Bu ihaleye ülke düzeyinde ki şirketler girmezler. O bölgedeki şirketler girerler, büyükşehir belediyesi olunca bütün bir ile ait çöp toplama ve temizlik işini ihale edecek. Tek ihale yapacak. İhaleyi bir defada çıkaracak, boyutu büyüyünce küçük şirketler katılamayacak, büyük şirketler veya uluslararası şirketler katılacak, bunun böyle bir boyutu var.

Bir Katılımcı; Yerel yönetimlerde bir de il genel meclisi var. İl genel meclisinin almış olduğu kararlarda şu şekilde bir uygulama var; il genel meclisi karar alır, aldığı karar valiye gider, vali kararı uygun görmezse tekrar mecliste görüşülmesi için geri gönderir, tekrar karar aynı şekilde gelirse karar onaylanır. Fakat il genel meclisi kanunu değiştirildi, kararla ilgili yargı yolu kapatıldı. Bu ne demektir? İl genel meclisinin kararı, yani seçilmişlerin kararı, atanmışların kararını tutmuyor.

İkincisi İl Encümeninde daire müdürlerinin sayısı 5 idi, son düzenlemeyle 11'e çıktı, bunlardan 6' sı daire müdürlerinden oluşuyor, bu da seçilmişlerin kararının, atanmışlar tarafından engellenmesi anlamına geliyor.

Hüseyin Çağatay; 5393 sayılı kanuna tabi olan ve büyükşehir dışında kalan belediyelerde encümende iki tane bürokrat var. Bu zorunlu. Büyükşehirlerde seçilmiş üyeler yok, daire başkanlıklarından oluşuyor, yani bürokratlar ve belediye başkanı... Ayrıca büyükşehir belediyesi çay bahçesi, büfe, otopark ve kantin gibi yerleri kendi şirketlerine ihale yapmadan verebilir. Yani büyükşehir belediyesinde % 51'i belediyeye ait olan şirketlere ihale kanununa tabi olmaksızın bu yerlerin işletmesini verebilir. Bu alınan yerler de üçüncü şahıslara ihalesiz olarak verilebilir. Büyükşehirlerin böyle bir ayrıcalıkları var.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Hocam biz YAYED olarak belde belediyelerinin dava açmalarına ilişkin bir dilekçe hazırladık; ilgilenen belediyeler bu dava dilekçesinden yararlanabilir. Dernek web sitesinde dilekçe örneği var.

Hüseyin Bey söz etti, Müfit Beyin açıklaması ile de örtüştü, bu ölçek ekonomisi üzerinden bir bağlantı var. Özellikle uluslararası sermaye, uluslararası şirketler için küçük beldeler yatırım yapmak için makul ve mantıklı bir ölçek değil, o yüzden büyük şehirler ülkenin idari yapısını değiştirecek. İkinci bölümde de, Uluslararası firmaların yerel yönetimlerde ihalelere girmelerini çok kolaylaştıracak, çünkü daha rantabl bir ölçek oluşuyor onlar için.

Kuşkusuz burada Malatya ya da diğer büyükşehir olacak illeri tartışmıyoruz. Onların büyükşehir olarak daha fazla avantajlardan yararlanması zaten o yörelerde yaşayan insanların ortak arzusudur. Burada vurgulamak istediğimiz başka bir şey, bütün bu sürecin başka boyutu var. Bu süreci sadece iyi yönleriyle görelim diye geçiştiremeyiz, çünkü kötü yönleri iyi yönlerini ortadan kaldırıyor. Büyükşehir olmak istiyorsunuz ama başka bir şey olacaksınız, dolayısıyla Türkiye geneline baktığımız zaman, basına yansıyan bilgilere göre söylüyorum, 29 tane büyükşehir söz konusu ve her köşesinde belediye başkanının söz sahibi olduğu bir sistemden söz ediyoruz. Buna mantıklı olarak baktığımız zaman, ilk aklımıza yangın geliyor, çöp geliyor, su geliyor ama başka boyutu var, yönetime katılma dediğimizde, artık belediye başkanını bile göremeyeceksiniz ki, ona ulaşma sansınız ortadan kalkacak. Birde böyle bir boyutu var. Sadece büyükşehir değil aynı zamanda bütün şehir projesi, ikisini bir arada düşünmek gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir Katılımcı; Bu konuda bir hak kaybı var, biz müracaatımızı yaptık. Yani hakkın gaspı var burada… Biz Danıştay'a müracaatımızı yaptık ama ben tüm arkadaşlarımın dava açmalarını istiyorum, çünkü yapılanlar ne ahlaka sığıyor, ne yasaya sığıyor. Bunun için bugünden bilinçli bir şekilde mücadele edilmelidir. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Hüseyin Çağatay; Başka sorusu olan veya katkı yapacak var mı? Bu konularda bizlere destek veren belediyelerimizin sevgili başkanlarına teşekkür ediyoruz.

Serhat Salihoğlu*; Hüseyin Bey'e çok teşekkür ediyoruz, uzmanından dinlediğimiz zaman çok daha aydınlanmış oluyoruz. Benim şahsen kafamda bir soru işareti kalmadı. Ama bu kanun tasarısı açıklandığı zaman bir takım soru işaretleri çıkacak. Mevcut politikalarla*

ilgili çok iyi tespitlerde bulundu, bu yapılanların bir yetki gaspı olduğunu belirtti. Bu kapsamda Başkanımızın da belirttiği gibi biz Dernek olarak bu gelişmeler çerçevesinde elimizden gelen yardımı yapmaya hazırız. Çünkü belediyeler ve yerel yönetimlerin gidişi gidiş değil. Bu çerçevede Dernek olarak herkese katkı vereceğimizin bilinmesini istiyoruz.

Belediye yöneticileri arasında gördüğümüz kadar pek fazla kadın arkadaşımız yok, bunu çok büyük bir eksiklik olarak değerlendirmeliyiz. Milli mücadeleyi hatırlayın; kadınlar olduğu için başardık… Bu konu toplumcu belediyecilik anlayışının köşe taşlarından birisi olarak sürekli gündemimizde yer almalıdır.

Şimdi genel istek üzerine belediye denetimleri konusuna yarım saatlik bir yer açmak istiyorum. Hüseyin Çağatay Bey'in aramızda olması bizim için bir şans… Belediyelerimizin denetim konusunda karşılaştığı en önemli sorunlar nelerdir? Hem İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü olarak, hem de halkçı belediyeciliğin gelişmesine katkı veren bir kişi olarak, görüşlerinizi bizlere paylaşır mısınız, Hüseyin Bey?

Hüseyin Çağatay; Denetimin ana amacı; eğitici olmak, yol gösterici olmak ve rehberlik etmektir. Yanlışları bulup ortaya çıkarma yerine, neden yanlış yapıldığını ve hatalı işlemlerin bir daha tekrar etmemesine yönelik olarak rehberlik etmek, yol göstermek ve yönlendirmektir.

2005 yılına kadar İçişleri Bakanlığının yaptığı denetim, idari iş ve işlemler ile hesap iş ve işlemlerinin denetlenmesi şeklindeydi. Ancak 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girdikten sonra İçişleri Bakanlığı sadece idare iş ve işlemleri denetliyor. Bunları da başlık itibariyle sayacak olursak, belediyelerde alınan meclis ve encümen kararlarının mevzuata uygun olup olmadığını, imar uygulamalarının, imar planı değişikliklerinin, ihale iş ve işlemlerinin, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının, resmi evrak tanzimlerinin, defter kayıt ve işlemlerinin, borçlanmaların ve personel ile ilgili uygulamaların hukuka uygun olup olmadığını denetliyoruz.

Ali Seydi Millioğulları (Güzelyurt Belediye Başkanı); Belediye olarak bir şehir plancısı almamız gerekiyor, ama bizim kadromuzda yok. Şehri güzelleştirmek istiyoruz, planlı ve modern kent yapmak

istiyoruz ama buna teknik olarak yetemiyoruz, bu tür ihtiyaçlarımız nasıl karşılayacağız? Tam zamanlı eleman almak istediğimiz zaman, teknik elemanlar yasal olarak gelmiyorlar ama o yasanın dışına çıktığımız zaman denetim esnasında sizlerin yaptırımları ile karşı karşıya kalıyoruz, şu kadar para vermeniz gerekirken fazla veriyorsunuz diye... Bazen denetim elemanı da bize zimmet çıkarabiliyor. Kısmi zamanlı avukat istihdam ediyoruz, en büyük sıkıntımız da buradadır. Avukata verilen ücretler, bırakın bizim gibi küçük belediyeleri büyük belediyelerde bile sorun oluyor, bu konularda bize bilgi verirseniz çok seviniriz.

Hüseyin Çağatay: Şimdi önce Hekimhan Belediye Başkanımızın sorusuna cevap verelim. Tabi belediye başkanı olmak çok zor zenaat. . . Özellikle istihdam konusunda ve iş arayan vatandaşların başvuruları nedeniyle ne kadar sıkıntı yaşadıklarını tahmin edebiliyorum.

Avukatlarla ilgili olarak ben de katılıyorum, Maliye Bakanlığının genelgesi var, Belediyelerde, Belediye Kanunun 49. maddesi gereğince sözleşmeli personelin tavan ücretlerini belirlemesine yönelik... Tam zamanlı avukat çalıştıramıyorsanız, kısmi zamanlı avukat çalıştırmaya da cevaz veriyor, ama tespit edilen ücretler gerçekten çok düşük, eğer sözleşme yapılarak bir avukat çalıştırılacaksa 2012 yılında 945 lira ödenmesi gerekiyor. Normalde Avukatların çalışma koşullarını biliyorsunuz. Bildiğiniz gibi; dilekçe yazma, mütalaa verme, dava açma gibi faaliyetleri daha yüksek ücretle yapıyorlar, dosyaları takip için haftada 1 gün dahi belediyeye gelseler sonuç olarak tam zamanlı ve kısmi zamanlı avukat istihdamı ve avukatlara ödenecek ücretlerin günün koşularına göre yeniden düzenlenmesi ve belirlenmesi gerektiği açıktır.

Bir de personel giderleri, belediyenin kesinleşmiş en son yıl yeniden değerlenmiş bütçe gelirinin %30 ‘ unu, nüfusu 10. 000’ in altındaki belediyelerde ise % 40’ını aşıyorsa ve eğer yeni personel istihdam edecekseniz, İçişleri Bakanlığından 5393 sayılı Belediye Kanununun 49. ve geçici 1. maddesine göre istihdam izni almanız gerekiyor. İstihdam izni alınmadığında kamu zararı oluşuyor; 49. madde diyor ki, oluşan kamu zararı belediye başkanından faizi ile birlikte tahsil edilir. Geçici işçileri ise en fazla 5 ay 29 gün çalıştırabiliyorsunuz.

Serhat Salihoğlu; *Biliyorsunuz kamuda geçici işçi çalıştırmak yasaklandı, fakat belli işlerde, kampanya işleri, yangınla mücadele işlerinde ve orman işlerinde geçici olarak işçi çalıştırılabiliyor. Bunların süresi de yılda 6 ayı geçemiyor, bunun sayısı da belli, norm kadroda çalışan memur sayısının %20'sini geçemiyor. Bu ne demektir? 20x12= 240 adam/ay… 240 adam/ ayı bir yıl içinde siz istediğiniz gibi dağıtabilirsiniz. 20–25 günde çalıştırabilirsiniz, 35 gün de çalıştırabilirsiniz, ihtiyacınıza göre çalıştırırsınız ama Hüseyin Bey'in söylediği gibi işçileri 1 gün bile çalıştırırsanız 1 günlük sigorta primini yatırmak zorundasınız. Yani sigortalı çalıştırmak için bir süre kısıtı yoktur, bu iş kanunu ile de alakalı değildir, sosyal güvenlik kanunuyla alakalıdır, sigortalı olarak 1 gün bile çalıştırsanız sigortasını yatıracaksınız. Süresi belirli hizmet akdiyle çalıştıracaksınız, diyelim ki ben sizi 20 gün çalıştıracağım veya 30 gün çalıştıracağım; bu kararı da yılbaşında yaptığınız belediye meclisi toplantısında alıyorsunuz. Bunu da bir not olarak iletmiş olayım.*

Hüseyin Çağatay; Teşekkür ederim Başkanım, ayrıca ev sahibi Hekimhan Belediye Başkanına ve çalıştaya katkı koyan belediye başkanlarına ve sizlere katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu*: Hüseyin Bey'e bizde çok teşekkür ederiz. Çok önemli açıklamalar yaptı. Ben şimdi Doç. Dr. Nuray Keskin Ertürk'e söz vereceğim, buyurun Nuray Hanım.*

Doç. Dr. Nuray Keskin Ertürk; Kadın konusu sabah ki toplantıda ele alınsaydı daha doğru olabilirdi, çünkü aramızda çok sayıda kadın vardı. Onlar da her zaman olduğu gibi bu tür toplantılarda erkek konuşmacıları dinlediler ve aramızdan ayrıldılar.

Türkiye'nin 70 milyon nüfusu var ve bunun yarısını kadınlar oluşturuyor. Yerel yönetimlerde kadın katılımı ne aşamada? Bu katılımın yerel düzeydeki en önemli organları İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi; buralara baktığımızda kadınların mevcudiyeti nedir? Burada belediyelerde çalışanların %3 ya da %4'ü kadın dendi, ben bazı raporlardan örnekler vereceğim, sözü fazla uzatmayacağım. Çok çarpıcı rakamlar. AB ile de karşılaştırdığımız zaman, oralardaki katılımda kadınların oranı çok yüksek oranlarda.

2950 belediye başkanlığı var, bunlardan sadece 29'u kadın. 2010 yılında yapılan yerel seçim sonuçlarında, 31290 belediye mec-

lisi üyesinin yalnızca 1340'ı kadın, bunu yüzdeye vurduğumuzda % 4,52 yapıyor. İl Genel Meclisine geldiğimizde 81 ilde 3379 kişi il genel meclisi üyesi olarak karar sürecinde yer alıyor, bunun yalnızca 110'u kadın yani %1,26'sı.

Ülkemizde toplam 34275 köy muhtarı var, bu köy muhtarlarının içinde yalnızca 65'i kadın, bunun oranı %0. 19'dur. 139177 köy ihtiyar meclisi üyesinin yalnızca 329'u kadın.

Türkiye'de kadın istihdamını AB ile kıyasladığımızda şunu görüyoruz; AB'de belirli meslekler içinde kadınların oranı çok yüksek, bunlardan birincisi mühendislik, AB'de mühendis kadınların sayısı çok yüksek, kadın doktor oranı çok yüksek, akademisyen olarak da sayılarının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Belli başlı mesleklerde kadın sayısının yüksek olması bize şunu gösteriyor. Kadınlar çalışma yaşamında yoksun değiller, belli işleri yapabiliyorlar. Akademisyenlikle ilgili olarak baktığımızda bir akademisyen olarak şunu görüyorum, üniversitelerimizde dekanların hiç birisi kadın değil, rektörler arasında yalnızca 2 tanesi kadın. Kadın olarak toplumun her kesiminde varız ama yönetimde ve karar almada kadın yok.

Kentlerimizde, büyük kentlerimizde de, öyle uzaklara gitmeye gerek yok, Samsun'da da kadınlar çok az. Yerel yönetimlerde konuşulan konular çok önemli, çok değerli, hepsini çözmek de gerekiyor. Bu kadar çok konuda kadınlar da olabilir diye düşünenler olabilir. Erkeklerin aldığı kararlar da karar değildir, diye düşünenler de olabilir. Dolayısıyla kadınların içinde yaşadığı toplum var ama kadınların o toplumun nasıl yönetileceğine ve o toplumla hangi konularda karar alınacağına dair kararlarda adı yok. Burada da şu anda konuklar dışında hiç kadın yok, bilmiyorum başkanlarımız nasıl yaparlar ama kadınları da sokaklara çıkarıp onları hayatın çeşitli alanlarına sokmamız ve kendilerine güven duyacakları başka alanlarda da yer almalarını sağlamamızın gerekli olduğunu düşünüyorum. Kadınlar ne istediklerini dile getirmelidir. Kadınların karar süreçlerinde yer almaları konusunda öz güvenleri de vardır, yönetim kademesinde olan erkekler lütfen eşlerinizi, kızlarınızı, annelerinizi siyasette ve karar organlarında yer almaları için teşvik ediniz.

Serhat Salihoğlu; *Nuray Hocama çok teşekkür ediyoruz. Belediyelerde katılım sosyal politikalar konusuyla da ilgili. Sosyal politi-*

kaların en önemlisi de, Nuray Hocanın dikkatimizi çektiği kadınların katılımı konusu.

Diğer yandan, sabahki oturumda bazı arkadaşlarımız dile getirdiler; maalesef belediye mevzuatı, son dönemlerde, artık belediye hizmetlerinin üretilmesini belediyenin dışına çıkarmış durumda, bunu şirketleşen belediyecilik olarak tanımlıyoruz.

Belediyelerin kamu kurumu olarak hizmet verdiği alanlarda en temel görevlerinden bir tanesi, emeğin yeniden üretilmesi için gerekli koşulları hazırlamaktır. Başkanlarımız ifade ettiler, personel yetersizliği belediyelerin elini kolunu bağlıyor. Bu konuda merkezi idare tarafından kısıtlamalar getirilmesi toplumcu belediyecilik düşüncesini temelden yaralayan bir konu. Bunun böyle olmaması lazım. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey zaten olmaz. Alternatif bir belediyeciliğin gelişmesine fırsat vermiyorsunuz, yani ben kendi hizmetimi kendi personelimle yaparım diyen belediyelerin önünü kapatmış oluyorsunuz. Belediyelerden iş isteyen bir seçmen, yurttaş talebi var, tamam belediyelerin istihdamı geliştirme konusunda yapacakları şeyler son derece kısıtlı bu aslında, makro ekonomik politikalarla, Türkiye'nin ekonomik politikalarıyla doğrudan ilgili şeyler. Ama bu konularda da bizim yurttaşlarımızı geliştirmemiz ve bu konularda onları bilgilendirmemiz gerekiyor.

Belediyeler konusunda belediye personeli ile hizmetlerin yapılması son derece önemli, belediye içindeki personel eliyle yapılan hizmetler daha kaliteli ve daha iyi, dünyadaki bütün araştırmalar bunu gösteriyor. Personel kendisini oraya ait hissediyor, ben buranın işçisiyim, ben buranın memuruyum, ben buranın imar müdürüyüm, ben buranın şehir plancısıyım, ben buranın fen işleri müdürüyüm diye kendini o kentle bütünleştiriyor. Ama hizmetin yapılmasını belediyenin dışına taşıdığınız zaman, ne yapacağınızı bilemiyorsunuz ve orada kendinizi güvencesiz hissediyorsunuz. Dolayısıyla toplumcu belediyecilik, toplum yararına belediyecilik yapmayı halkımıza anlatabilmek gerekiyor.

Şimdi iki arkadaşıma söz vereceğim, önce Sonay Hocama söz vereceğim, bize günün değerlendirmesini yapacak, ondan sonra Can Hocama söz vereceğim, sonra da toplantıyı sonuçlandıracağız. Toplantının sonuçlarını sizlere yazılı olarak ileteceğiz.

Bir de bu kapatılan belediyeler sorunu var, belediye kapatmak siyasi bir karardır, onu çok iyi biliyoruz. Fransa'da 30–40 bin belediye var, ne oldu, Fransa geriye mi gitti?

Belediye kurulmuş, halkın ihtiyaçlarını karşılıyor, ne deniyor? Belediye zarar ediyor, belediye zarar eder mi? Belediye halka hizmet için kurulmuştur, kar amacı var mı belediyelerin? Olmaz. Sonay Başkanım buyurun.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Teşekkür ederim, öncelikle kadınların katılımından başlayacağım, katılım mekanizmalarının geliştirilmesi lazım, bunların geliştirilmesi toplumcu belediyecilik için zorunlu, başka bir alternatif yok.

Biliyorsunuz, günümüzde belediyeler şirket gibi davranmaya zorlanıyor ve bu zorlamaya daha da fazla devam ediliyor. Bu çözüm değil, muhakkak alternatif bir belediyecilik anlayışının ortaya çıkması gerekir. Bunu tartışmaya devam edeceğiz, ama sizlerin de düşünmesi lazım. Yerel yönetimlerde kadınların da kararlara ve uygulamalara katılmaları gerekmektedir.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Benim açımdan toplantı çok güzeldi, çünkü birbirimizi karşılıklı olarak bilgilendirdik. Karşılıklı görüşler ortaya atıldı ve işin en güzel yanı da görüşler de örtüştü. Yani ihtilaf noktası da yok, bu bir dayanak noktasıdır. Belli konularda bir oydaşma sağlandığına göre aramızda, pek ala bir model kurmada ya da mücadele etmede başlangıç noktası olabilir. Bir belediye başkanı arkadaşımız dedi ki, bir isyan başlatalım.

Toplumcu belediyecilik nasıl yapılır, katılım denir, dayanışma nedir sosyal adalet nasıl sağlanır daha refah içinde bir kent yaşamı nasıl olur? Yerel yönetimler, insanın refahını nasıl artırabilir? Bunlara çözüm bulmaya çalışıyoruz. Başlangıçtaki ilkelerde bir örtüşme saptadık. O zaman herkes inanıyorsa, bunu mümkün olduğunca etrafa yaymak lazım. Öncelikle belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri için söylüyorum, onların bir kere kendilerini seçenleri bu işin içine katmaları lazım. Yani bir modelin karşısında ezilip, silinip gidip sonumuz geldi deyip kabul ediyoruz demektense, biz buna karşı mücadele edeceğiz. O kadar da kolay değil, Cumhuriyetin kazanımları için mücadele edeceksek, mücadelede dayanacağımız kitle arkamızdaki kitle olacak. Onların ya da bizim öngördüğümüz yöne-

tim biçiminde teskin olacaklarından da eminim. inandırmak onların desteğini almak lazım. Halkın desteğini kazandıktan sonra, sanıyorum hiçbir baskı uzun sürmez, bir yerden döner.

Biz eldeki hukuk araçlarıyla mücadeleye devam edeceğiz, sürekli olarak onlara çalışılacak, ama öte yandan da halkı bu elimizdeki nimetlerden yoksun etmemek için uyaracağız. Onlara, büyükşehir olacaksınız, birinci lige çıkacaksınız, ne demekse, çünkü takımları birinci lige çıkarıyorlar, birinci lige çıkacaksınız diye bir nevi havuç gösterip, bir yere sevk etmek, alay etmek demektir, onu da söylemek lazım, bu bir tuzaktır. Dışı güzelce boyanmış acı bir şekerdir.

Burada katılım konusunda ve dayanışma konusunda, Nuray da, Sonay da güzel açıklamalar yaptılar. Kadın önemli bir faktör, çünkü 1960'larda Türkiye'nin kalkınma umudu varken, toplum kalkınması diye bir kavram vardı. Kırsal kesimin kalkınması için önce kadınların eğitime tabi tutulması gerekir dendi ve kadınların aracılığıyla erkeklerin eğitilmesi gerekir dendi, doğrudur da, başarılı da oldu.

Dayanışmanın sağlanması için, dayanışma eğitimle olur, onu sabah bir arkadaşımız söyledi, bu dayanışmanın içeriği, dayanışma, işbirliği, kalkınma iç içe girer zaten, kadınların rolü büyüktür toplumda. Eğer bir şey kazanmak istiyorsak, kadınların seferberliğine gitmemiz lazım, kadınlar direkt olarak eşlerini, babalarını, oğullarını, bütün aileyi etkileyecek kilit konumundadır. Dünyanın her yerinde de bu böyledir. Bu açıdan toplumun tüm kesimlerini elinden tutarak demokratik, toplumsal açılım gerçekleştirmemiz gerekiyor, yani bir mücadele başlangıcı görmek lazım. Öyle mi, böyle mi, diye tartışırken bakıyorsunuz ki, tartıştığınızdan hiçbir şey geriye kalmamış, tamamen farklı bir sisteme geçilmiş. Konuştuklarımızı derleyip, bu mücadelede halkı yanımıza çekmek için, açıklayıcı bir takım bilgileri de sunmak daha yararlı olur diye düşünüyorum. Bu arada tüm katılımcılara, bizi ağırlayan değerli belediye başkanlarımıza çok çok teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum.

Serhat Salihoğlu; *Can Hocama teşekkür ediyoruz. Bizimle her yere geliyor sağ olsun. Bugünlerde, bu zamanda bu nitelikte bilim insanı bulmak da çok zor. Bu toplantılarımızı biz devam ettireceğiz, bundan sonraki hedefimiz Trakya'da bir toplantı yapmak, daha sonra Güney bölgelerinde bir toplantı yapmak istiyoruz, sonra Karadeniz'de*

bir toplantı yapmak istiyoruz, daha sonra Ankara'da bir merkez toplantısı yapmak istiyoruz. Bu bölge toplantılarımıza katılan belediye başkanlarımızı Ankara'ya çağırarak, bölge toplantılarında konuştuğumuz ve ortaya çıkan sonuçları her bir ağızdan bütün Türkiye'ye deklare etmek istiyoruz. Biz toplumcu belediyeciliğin peşindeyiz, demek istiyoruz ve bunu da bundan sonraki yerel yönetim seçimlerinden öncesinde yapmak istiyoruz. Düşüncemizi bu şekilde eyleme geçirmek gibi bir yol haritamız var. Toplantıyı bitiriyorum. Katılan belediye başkanlarımıza, belediye meclisi üyelerimize, il genel meclisi üyelerimize, muhtarlarımıza, belediye çalışanlarına çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca Hasançelebi, Güzelyurt ve Hekimhan Belediyelerimize ve Başkanlarına ev sahipliklerinden ötürü çok teşekkür ediyoruz, bu güzel ve tarihi bir binada sizlerle birlikte olmaktan çok keyif aldık. Bu toplantıdan sonra da biraz dolaşacağız, buranın kaysısına yetişemedik, o daha sonra Ağustos ayında imiş. Bizleri davet ediyorlar, belki geliriz. Hepinize çok teşekkür ediyoruz, ev sahipliğiniz, katkı ve katılımınız için…

KENTSEL DÖNÜŞÜM ÇALIŞTAYI

İZMİR / 31 EKİM 2012

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Nehir Yüksel (ŞPO İzmir Şube Başkanı); Değerli katılımcılar ve değerli konuşmacılarımız. Hoş geldiniz. İzmir'de sizlerle birlikte olmaktan gerçekten gurur ve onur duyuyoruz. Özellikle bu çalıştayın İzmir'de yapılması bizim için de çok önemliydi. Gerçekten çok önemli günlerden geçiyoruz.

Şöyle bir şehircilik tarihine baktığımızda, gerçi Sezai hocam anlatacaktır ama özellikle günümüze kadar gelen politikalara baktığımızda, eğitim hakkı, sağlık hakkı gibi barınma hakkı da en temel hak olduğu halde, maalesef devlet politikalarıyla, özellikle de 1950'li yıllardan sonra göz ardı edilmiş, yok sayılmış ve insanlar kendi kendilerine çare üretmeye çalışmışlardır. Bunun sonunda da, ister istemez, göçlerle birlikte, oluşan gecekondu ve kaçak yapılaşmalar günümüze kadar artarak devam etmiştir. Nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte bu konuyu etraflıca tartıştığımızda ve politik yönüyle bu işi değerlendirdiğimizde çok ilginç sonuçlar ortaya çıkacağına inanıyorum.

Özellikle konuşmacılarımız birbirinden değerli konuşmalar ve açıklamalar yapacaktır ve bizler burada eminim çok şey öğreneceğiz. Çünkü özellikle merkezi idarenin çıkardığı kanun hükmündeki kararnameler, son çıkan 6306 sayılı yasayla afet riski altındaki dönüşüm alanlarıyla ilgili yasa ve yönetmeliğin, Türkiye'de özellikle bazı şeyleri çözmeyeceğini, daha büyük felaketlere yol açacağını, her ortamda ve her şekilde vurgulamaya çalışıyoruz. Bunu burada bir kez daha vurgulayarak yeniden düşünülmesi gerektiğine inanıyoruz. Ben çalıştayın başarılı geçmesi temennisinde bulunuyorum ve hepinize çok teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri)*; HKMO İzmir Başkanımız Servet Bey'in de bir konuşma yapması planlanmıştı, ama galiba kendisi şu an aramızda değil, yerine Yönetim Kurulu üyesi Tevfik Yüksel konuşacak.*

Tevfik Yüksel (HKMO İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi); Değerli konuklar hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum, HKMO Yönetim Kurulu adına. Böyle çok önemli bir konuyu çok seçkin davetliler ve uzmanlarla tartışırken ayrı bir mutluluk duyuyorum. İzmir

bir ilkler şehri, yenilikler şehri, batıya açılan çağdaşlığı sinmiş ama kentsel yenileme ve dönüşüm alanında da İzmir bir ilk.

Kentsel dönüşümü, bizler harita mühendisleri, şehir plancıları ve diğer TMMOB'ne bağlı meslek grupları olarak, binaları yıkmak yerine, ruhsuz yüksek katlı binalar olarak algılamıyoruz, kentleri yaşanabilir, kültürlerini devam ettiren, ruhuyla ve güzellikleriyle yaşanabilir bir dönüşüm olarak anlıyoruz. Bu anlamda İzmir Büyükşehir Belediyesi başta Muhittin Selvitopu arkadaşımızın önderliğinde çok başarılı hizmetler verdiler. Bursa'da ucube binalar gördüm, güzel yeşil Bursa'nın ortasında gökyüzüne yükselmiş, insanlar kandırılmış, sadece rantsal dönüşüm meydana getirilmiş, şehir yok edilmiş. İzmir böyle olmasın, İzmir'e hep derlerdi köy kalmış, kasaba kalmış değişmemiş, aman İzmir böyle olsun ama kentsel dönüşüm olacaksa Muhittin Selvitopu arkadaşımızın önderliğinde olduğu gibi dönüşsün. Bu duygularla değerli konuşmacılara ve katılımcılara başarılar diliyorum saygı ve sevgiler sunuyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Tevfik Bey'e de teşekkür ediyoruz. Şimdi YAYED Başkanı Yrd. Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu Özuğurlu'ya söz veriyorum, buyurun.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu (YAYED Başkanı); Değerli konuklar hoş geldiniz bizde aslında İzmir'e dün akşam geldik kentsel dönüşüm konusunu konuşmak için geldik, aslında konumuz kentsel dönüşüm ama Toplumcu Belediyecilik çerçevesinde biz bu konuyu tartışmaya açmak istiyoruz.

Yaklaşık 9–10 aydır alternatif bir belediyecilik anlayışı geliştirme sorusunu sorduk ve bu soruya bir yanıt arıyoruz. Bugünkü toplantı da, Türkiye'de toplumculuğu temel alan yeni bir belediyecilik anlayışı geliştirilebilir mi ve nasıl geliştirilebilir, sorusunun yanıtlarını oluşturacak parçalardan biri. Çünkü kentsel dönüşüm dediğimiz zaman kendi içerisinde pek çok konuyu barındıran bir sorun alanından söz ediyoruz. Daha önce Türkiye'de, genellikle kentsel dönüşüm dediğimiz zaman, hem Dünya'da hem de Türkiye'de aşağı yukarı ortaya çıkmış belli özellikleri var. Özellikle son dönemde Ali Ağaoğlu'nun sembolleştirildiği bir kentsel dönüşüm süreciyle karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz. Ama sadece bu da değil, yeni bir zengin sınıfın oluşum süreci ile karşı karşıyayız.

Esas olarak kentsel dönüşümün üç temel boyutundan söz etmek mümkün;

Birincisi, son dönemde ülke ekonomisinin baş aktörü olarak karşımıza çıkan inşaat sektörü ve inşaat sektörünün kentsel dönüşümle birlikte canlandırılması söz konusudur ya da gündemdedir. Kentsel dönüşüm, bugün aslında Türkiye'nin kalkınmasının, Türkiye ekonomi politikasının, öyle anlaşılıyor ki en temel politik araçlarından biri, yani en önemli iktisat politikasıyla karşı karşıyayız. Öte yandan 30 yıllık neoliberal maceranın sonu gibi de görünüyor. Çünkü yeni bir sermaye biriktirme aracı olarak bakılıyor, yeni bir zenginleşme, yeni bir kar alanı, daha fazla kar elde etmenin bir aracı olarak görünüyor. Tabi bütün bunları kent hakkı, konut hakkı, yuva hakkı, barınma hakkıyla düşündüğümüz zaman sorunun önemi daha da derinleşiyor.

İkinci boyutu, kentsel dönüşümle birlikte, özellikle özel ellerde ve kamunun elinde olan toprakların, konutların, arsaların el değiştirmesi, bir anlamda ele geçirilmesi süreci olarak da karşımıza çıkacak, dolayısıyla yeni bir gasp sürecini içinde barındıracak, Türkiye özelinde yeni bir burjuvazi yükselişine tanık olacağız gibi görünüyor. Kent yeniden en zenginlerine hizmet edecek şekilde yeniden tasarlanacak ya da dönüştürülecek. Bu dönüşümün ele alınması gereken başka bir boyutudur.

Buradan da üçüncü boyuta geçiyoruz, bu dönüşüm eskinin enkazı üzerinden yeniyi kurmak, şiddet gerektirmeden çok mümkün değil. Kamulaştırma öyle anlaşılıyor ki kentsel dönüşümün en önemli şiddet araçlarından biri olarak karşımıza çıkıyor, oysa kamulaştırma daha önceleri kamu yararı ile ilişkilendirilen bir şeydi ama önümüzdeki dönemde bir şiddet aracı olarak karşımıza çıkacak. Peki, bu şiddet kime karşı kullanılacak ya da kentsel dönüşümün bu boyutu ile ilgili olarak bundan zarar görecek olan kesimler kimler? Baktığımız zaman, çok açık ki Türkiye için şunu görmek biraz kolay, iktidar tarafında yer almayan ya da iktidar karşıtı olan ya da taraftarı olmayanlar, işsiz işçiler ve gençlerin tümüyle özellikle gençleri kapana kıstıracak bir süreç gibi görünüyor. En çok acı çekeceklerin bu kesimler olduğunu söylemek mümkün.

İlk bakışta üç boyuttan söz ettik, bunlar artırılabilir ama kentsel dönüşümün bu boyutlarını görmeden konuşmak mümkün değil.

Teknik olarak bir kentin yeniden yapılandırılması, depreme dayanıklı evlerin yapılması süreci değil, son derece politik, iktisadi ve idari bir süreçle karşı karşıyayız.

Bu boyutlarıyla alternatif belediyecilik yapmak isteyen, sosyal, toplumcu, ne dersek diyelim, neoliberal belediyecilik yapmak istemeyen, kamucu, halkçı bir belediyecilik açısından kentsel dönüşüm nasıl olmalıdır? Türkiye özelinde bu ne kadar gerçekleştirilebilir, buna dair neler yapılabilir? Bugün bu soruları sorarak bunlara belli ölçüde yanıtlar geliştirebilirsek, herhalde bu toplantı amacına ulaşmış olacaktır. Burada konuşulup da elde edilecek sonuçlar önümüzdeki Aralık ve Ocak aylarında yapılacak Toplumcu belediyecilik bağlamında, İstihdam, Ulaşım ve Çevre konularında aynı çalıştaylar düzenlenecektir. Bu çalıştayların sonunda bir Toplumcu Belediyecilik kongresi yapmayı düşünüyoruz. Elde edilecek sonuçlar bir araya getirilerek alternatif bir belediyeciliğin ana gövdesi oluşturulmaya çalışılacak. Toplantıya ve herkese kolay gelsin diyorum, ayrıca bu güzel mekanda bulunduğumuz için de teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Çok kısa sürede çok önemli şeyler söyledi Sonay Hoca, kendisine teşekkür ederiz. Toplumcu belediyecilik çalışmaları kapsamında ilk toplantımızı Bergama Belediyesinde yaptık, Belediye Başkanımız Mehmet Gönenç de burada, bize ev sahipliği yapmıştı ve bu çalışmalara çok büyük destek veriyor, kendisine teşekkür ediyoruz. Orada da tarihi bir yapıda gerçekleştirmiştik toplantıyı 2 gün sürmüştü, hakikaten çok keyifliydi.*

Tarihi bir binada Ahmet Piriştina Kitaplığında bu çalıştayı yapıyoruz, Ahmet Piriştina'yı da bu vesile ile sevgi ve özlemle analım hep beraber. Yine tarihi bir mekanda Malatya'nın Hekimhan ilçesinde, Taşhan'da bir çalıştay gerçekleştirdik. Biliyor musunuz, bilmiyorum, orası da çok güzel bir bina idi. Hekimhan Belediye Başkanı CHP'den seçilmiş, orayı restore etmiş, çok hoştu… Bizim toplantıyı gerçekleştirdiğimiz gün, aynı zamanda Hekimhan'ın pazarıydı, köylüler girip çıkıyorlardı toplantıya… Taşhan koskoca bir han, yüzlerce kişi girip çıktı… Eline domatesi, biberi alan geliyordu toplantıya… Giriyor, dinliyorlardı, çok keyifliydi…

Bir hatırlatma yapayım, bir çay arası vereceğiz saat 11'de… Öğle yemeği organizasyonumuz yok, ancak burada çok güzel bir yemekhane var… Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu güzel bir hizmet, çok

güzel yemekler var... Hep beraber yemeklerimizi yiyeceğiz, onu da hatırlattıktan sonra, programa devam ediyoruz... Necati Uyar arkadaşımızı davet ediyorum, Necati Uyar ŞPO Genel Başkanı, aynı zamanda Derneğimizin kurucu üyesi, buyurun...

Necati Uyar (ŞPO Genel Başkanı); Herkese tekrar merhaba, sesimden dolayı peşinen özür diliyorum, bir haftadan fazla İzmir'de kalınca böyle oluyorum, İzmir'in etkisi sanıyorum.

Ben de hızla sunuşumu gerçekleştirmeye çalışacağım. Kentsel dönüşüm nereden geldi başımıza, böyle bir kavramla neden karşılaştık, nereden çıktı, yoktu bundan 10 sene önce, diye hepimiz soruyoruz. Hep konuşuyoruz, düşünüyoruz, böyle bir kavram nedir, karşılığı nedir, yapılan her şey kentsel dönüşüm mü? Öncelikle kavram üzerinden başlamak istiyorum. Türk Dil Kurumu sözlüğünde, olduğundan başka bir biçime girme diye tanımlanıyor, başka bir durum alma diye tanımlanıyor dönüşümü. Kentsel dönüşüme bunu uyarladığımız zaman da, mekanların var olan durumunun başka bir durum alması gibi, bugünkü uygulamaya karşılık gelir mi acaba? Gelebilir diye bir anlam çıkıyor. Ancak böyle baktığımız zaman olumlu ya da olumsuz, her tür değişim aslında bu dönüşüm içine giriyor. Bu dönüşüm ille de olumlu olacak diye bir şey söz konusu değil, bugünkü anlaşılan haliyle olumlu yönde bir dönüşümü nitelendirmek için kullanılıyor.

Aslında kent planlaması açısından bakıldığında, kentsel dönüşümü sağlayacak olan sadece bugünkü uygulanan haliyle yıkıp yapmak değil, toplumsal, fiziksel, çevresel koşulların korunması anlamında, sağlıklandırma, korunma, yenilenme, yeniden yapılanmadır, dönüşümün araçları arasında olan, kullanılan planlama araçları arasında bulunan kavramlardır.

Kentsel dönüşüm, nasıl tanımlandı, nasıl çıktı ortaya? Türkiye'deki uygulamaya baktığımız zaman, genel olarak yıkıp yeniden yapmaya karşı gelen bir kavram olarak karşımızda. Aslında kentsel dönüşüm kavramı AKP iktidarının bu dönemde yaptığı bir uygulamanın araçlarından biri. Etkin iletişim çalışması yürütülüyor, belli kavramlar ortaya atılıyor, belli tanımlamalar atılıyor, geçmişte kullanılmamış bir takım kavramlar, tanımlamalar ortaya atılıyor ve dikkat çekici bu tanımlamalarla insanların aklında kalan bir marka yaratılmaya çalışılıyor. Hepiniz tanıksınız, 10 yıldır nelerle tanıştık,

acil eylem planıyla başladı, duble yollar, bölünmüş yolların yeni adı haline geldi, yani bugün geçerli olmasa da, komşularla sıfır sorun gibi, kriz teğet geçti gibi, fiyat güncellemesi gibi, zam'a yeni bulunan isim gibi, yeni bir takım tanımlamalar, sağlıkta dönüşüm gibi, kentsel dönüşüm projesi gibi, açılıp projesi, çılgın proje, yola devam gibi. Hayırlara vesile olsun gibi günlük konuşma dilimize yansıyan bir takım tanımlamalar bile, bu dönemde çokça insanın kullanabilir hale geldi.

Bu söylemin için yer alan kavramlardan biri de; kentsel dönüşüm. AKP'den önce karşılaşmadığımız, kullanmadığımız bir tanım, yani yerel yönetimler açısından çok tuttu. Hemen hemen her seçim öncesinde, genel seçim olsun, yerel seçim olsun, belediyelerin en büyük projeleri olarak karşımıza hep kentsel dönüşümle çıktıklarını görüyoruz. Aslında Türkiye'de ve bütün dünya'da kentler sürekli dönüşüyor, kentsel dönüşüm bir projeyle yapılacak bir şey de değil.

Türkiye'de 1950'lerde başladı bir dönüşüm. Sürekli bir kentsel değişimi yaşadık, gecekondulaşma başladı, onun yerine ıslah planları geldi, ıslah planları ile bir dönüşüm yaşadık, daha sonra bu alanlarda yık yaplar başladı, yoğunlaşma başladı. Aslında sürekli şekil aldı değişti, dönüştü kentlerimiz. Bir gecekondulaşmayla karşılaştık, gecekondu dokusu oluştu uzun yıllar Türkiye'nin kentlerinde, karşımızda böyle bir tablo vardı, ıslah planı geldi, gecekondunun üst katlara çıkmaya başladığını gördük ve yine bir dönüşüm yaşandı. Islah imar planı yeni bir dokuyu getirdi bize Kentlerde, giderek yoğunlaştık, planlı kentlerde de nefes alınmayacak bir kentsel dokuya sahip olduk. Aslında kentlerimiz son yapılan düzenlemelerle değil, sürekli dönüşerek bugünlere geldi.

80'lerde bir şeyler oldu. Türkiye'de yeni izlenmeye başlayan, Özal ile birlikte izlenmeye başlayan, politikalarla 12 Eylül'ün açtığı süreçte, yeni bir sermaye birikiminin kentlerde oluşmaya başlamasıyla ilgili bir gelişme olan neoliberal politikalar baktığınızda, kentlerde yeni bir takım farklı yapılaşmaları görmeye başladık. Yeni arayışlar başladı, kentin ulaşımından bıkan ya da kentin içinde yaşamaktan sıkılan insanlara bakıldığında, kentin dışına, villa kentlere gitmeye başlayan bir varlıklı kesimi görmeye başladık. Bugüne kadar yansıyan aslında yüksek katlı blokların oluşumu o dönemde başladı 80'li yıllarda Özal ile birlikte, bunlarla karşılaşmaya başladık.

Sadece konut alanında değildi kentlerin merkezindeki değişim, kent merkezlerine ciddi bir darbe indiren AVM'ler süreci, yüksek katlı bürolaşma süreci de bu dönemde başladı. İstanbul tabi ki bunun en önemli ayaklarından biriydi ve Türkiye kentlerinde yeniden bir dönüşümü gözlemlemeye başladık. Herhangi bir kentsel dönüşüm projesi olmadan artık çarşıların yerini AVM'ler aldı.

1999'a geldik. 1999'da yaşanan depremler sonrasında yeniden bir tartışma ortaya atıldı, güvenli yapılaşma, güvenli kent gibi kavramlar ortaya çıktı, yapılarımızın güvensiz olduğu söylenmeye başlandı, güvenli yapılaşma için güvenli planlama yapılması, kentler için risk analizi yapılması kavramlarıyla hep bu dönemde karşılaştık. Deprem artık kentsel alana müdahale için kullanılan önemli araçlardan biri haline geldi. Artık 2000'li yıllara kadar geldiğimizde de yeni bir takım kavramlarla deprem korkusu da kullanılarak, aslında imar rantını yönlendirmeye çalışan bir takım projelerin bu dönemde ortaya çıktığını görüyoruz ve bunu da güvenli, konforlu siteler olarak tanıtımının yapıldığını görüyoruz.

Sürekli arka planda deprem korkusu sürekli pompalandı ve bu dönemde, deprem korkusu da kullanılarak, acaba kentin merkezinde kalmış, müdahale edilebilir, rantı yükselmiş, kent merkezlerine yakın alanlara nasıl müdahale ederiz, tartışmaları bu döneme rastladı. Tam burada deprem korkusu da kullanılarak, merkeze yakın konumdaki alanlara, gecekondu alanlarına, özellikle müdahale ederek buralara varsıl kesimin yeniden dönüşünün bir aracı olarak, kentsel dönüşüm kavramı bu dönemlerde ortaya atıldı.

Deprem dediğimiz gibi acı bir deneyimdi ama 1999 sonrasında depremin aslında inşaat sektörü açısından ve sermaye açısından en çok kullanılan araçlardan biri olması da en üzücü yanıydı. Kentsel dönüşüm tartışmaları başladığında, en çok kullanılan, özellikle İstanbul'da en çok kullanılan, kavramlardan biriydi ve her gün gece insanlar uykusunu kaçıracak haberlerle karşılaştı televizyonlarda, gazetelerde binaların yıkılacağı, milyonlarca insanın ortalıkta, açıkta kalacağı gibi. Mevzuatın hemen buna uyarlanması gerekiyordu, 2004 yılında ilk karşılaştık, bir yasa tasarısı ortaya çıktı.

Dönüşüm alanları hakkında kanun tasarısı 2004'de tartışılmaya başlandı, kavram hemen aynı yıllarda belediye kanununa adapte edildi, belediye kanunu çıktı, tekrar yenilendi ama bu süreç içinde

kentsel dönüşüm kanunu bütün olarak çıkarılamadı. Ama önce Kuzey Ankara için, orada başlatılacak Ankara Büyükşehir Belediyesi projesi için, bir kanun çıkarıldı. 4 Mart tarihinde ilk olarak yasal düzenlemelerin içerisinde kentsel dönüşüm girmiş oldu. Belediye kanunu da girdi ve en son dönüşüm alanları hakkında kanun yine mecliste görüşüldü, komisyondan geçti, ancak bir türlü yasalaşmadı, oysaki 2006 yılında komisyonda kabul edilmişti.

Mevzuattaki dönüşüm tam yeterince oturmayınca, kanun çıkmayınca, kişilerin kişisel haklarını korumak için açtıkları davalarda, meslek odalarının açtığı davalarda, çok sayıda iptal yaşandı, özellikle Ankara örneğinde. Burada yargıda alınan kararlardan yola çıkarak belediye kanununda 2010 yılında bir değişiklik yapıldı, bir paragraflık olan 73. madde, 2,5 sayfaya çıkarıldı, dönüşüm alanlarıyla ilgili kanun olduğu gibi belediye kanunun içine önemli bölümleri sokuldu.

Ne diyordu burada? Boş, dolu, planlı, plansız, her alanda dönüşüm yapılabilir diyen bir düzenleme geldi. Biliyorsunuz bunun içinde kişisel, anayasal haklara önemli darbeler vuran düzenlemeler vardı, kısa süre önce Anayasa Mahkemesi bugünkü yapısıyla dahi, iki paragrafını da olsa bir geçici madde ile içindeki bir bölümü iptal etti, ancak bugünkü haliyle 73. maddenin içinde aslında anayasaya aykırı düzenlemeler devam ediyor.

Tabi 73. madde yeterli olmadı, en son 6306 sayılı Afet Riski Alanlarının Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun 2012 yılında yürürlüğe girdi ve mevzuatta ciddi bir düzenleme, zor kullanmaya izin veren, Bakanlığa zor kullanmaya izin veren, bakanlığın dilerse yerel yönetimlere zor kullandıracağı bir düzenleme ile karşı karşıya kaldık.

Bugün geldiğimiz noktada, kentsel dönüşüm uygulamaları pek çok kentte başladı. Uygulamalara baktığımız zaman, en büyük rantın elde edilebileceği noktalarda, yani tek katlı gecekonduların olduğu ve yüksek katlı yoğunlaşmanın verilebileceği yerlerde ve kent merkezine yaklaşmış yerlerde, genel olarak kentsel dönüşümle karşı karşıya kaldık. Oysaki gerçekten ihtiyacı olan, sağlıklı olmayan, sıkışmış yoğun dokuların içinde böyle bir girişim nedense bir türlü yapılmadı. Parça parça giden dönüşümler oldu. Aslında bunun benzerlerini imar planlarıyla ve yapsatlarla görmeye başlamıştık, yani bu yapılan uygulamaların benzerleri hiç kentsel dönüşüm adı veril-

meden de imar planlarının uygulama sonucunda gerçekleştirilebiliyordu.

İlk Dikmen Vadisi ile karşılaşmıştık kentsel dönüşümün uygulamasına. En kapsamlı uygulamalarından biri de Kuzey Ankara projesi oldu, geçmişte jeolojik sakıncası olduğu için, imar planları yapılamayan alanlarda bu kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirildi ve Kuzey Ankara projesi böyle bir alanda, geçmişin heyelanlı alanlarında, jeolojik risk taşıyan alanda gerçekleştirildi.

Yapılan örneklere baktığımız zaman, ne yazık ki uygulamalar, dönüşebilir alanların artık dönüşemez bir yeni yapılaşmaya evrildiğini görüyoruz. Yani yapılan tüm yapılar, hem bir kimliksizleşme, hem de artık bir kez daha dönüştürülemeyecek ya da dönüşümü çok ciddi maliyetlere neden olacak bir yeni kentsel dokuyla karşılaşmaya başladık, biraz önce harita mühendisi arkadaşımızın söylediği gibi, Bursa'daki örnek de olduğu gibi. Gerçekten yaşanamaz alanlar elde edildi, tüm hesap eğer rant üzerinden yapılırsa, kamusal hiçbir katkı konulmazsa ve sadece birim arsada en yüksek rantı elde etmek üzerinden bir proje geliştirilirse, son dönemde karşılaştığımız tablo böyle olur.

Tabi ciddi sorunlar çıktı. En çok yaşanan sorunlar; hızla geçmeye çalışıyorum, tahsis diye uzaklaştırmayı çokça yaşadık son zamanlarda, son yasayla zor kullanarak bunu yapma hakkı kazandı devlet. Borçlandırma, kredi çekmeye zorlama uygulamaları, rantın el değiştirmesi, en çok yaşanan sorunlardan biriydi, yaşam koşullarının değişimi, yani biz size yeni yaşam için size yeni yerlerden daire vereceğiz söyleminin arkasında da, 750 lira aylık maaş alan bir aileye 500 lira yakıt ödetmeye çalışan bir yeni bir yaşam dayatıyorlar. Aslında terk etmeye zorlanan bir yol açıldığı bu alanlarda ciddi eleştirilerin yöneldiği başlıklar altında topladığımızda böyle bir tabloyla karşı karşıyayız.

Çok ciddi karşı çıkışlar oldu, toplumsal karşı çıkışlar oldu, mahalle örgütlenmeleriyle karşı karşıya geldik ve ilk kez aslında kentlerde yaşayanların kendi yaşam alanlarına sahip çıktığı bir dönemi de yaşamaya başladık. Barınma hakkını savunan insanların bu dönemde Türkiye'nin bütün kentlerinde eylem yapmaya başladığını gördük.

Kentsel dönüşüme her ne kadar teknik açıdan eleştiriler olsa da, böyle bir şeye ihtiyacı vardı Türkiye'nin. Çünkü Türkiye bütün dünyada süregelen bir kriz sürecinin içinde krizi atlatmaya çalışıyordu ve lokomotif sektör olarak tanımladığı inşaat sektörünün mutlaka canlı kalması ve mutlaka yaşaması gerekiyordu, inşaat sektörü durursa Türkiye ekonomisi duracak gibiydi. Gerçekten de yapılan açıklamalarda, bakanlık tarafından, başbakan tarafından, diğer yetkililer tarafından yapılan açıklamalarda da, yansıdı aslında bunun asıl amacının, arka planda neyin yattığının. Son çıkan yasa, zor kullanarak insanları borçlandırıp, evini yıktırıp ona yeniden ev yaptırmanın altında yatan tek bir kazanan vardı, her ne karar depremden koruma adı altında da olsa aslında inşaat sektörü kazanıyordu ve deprem korkusu dediğim gibi çok ağır kullanıldı, her şey için kullanıldı.

Türkiye'deki inşaat sektörünü, ekonomiyi ayakta tutmak için insanları korkutmaya çalışan bir proje. Bu yolda 2010 yılında en çok yasal değişimleri gördük, rakamları buraya çıkarmaya çalıştım, güncelledim. 2012 yılının ilk 6 ayı ile birlikte, 2010 yılına gelinceye kadar, Türkiye'deki konut ruhsatı sayısı ve konut satış sayılarına baktığımızda, ruhsat sayısı satılan konut sayısının altındaydı, çünkü konutlar, ikinci-üçüncü kez el değiştiriyordu, dolayısıyla satış her zaman fazlaydı. Ama 2010'da bir şeyler değişmeye başladı, 2010, 2011 ve 2012 yılının ilk 6 ayının verileri de ortada, konut stoku birikmeye başladı, bu 2,5 yıldaki konut stoku 881 konut fazlası, sadece tüm yeni konutların satışının yapıldığı ve ikinci el konutların hiç satılmadığını varsayarsak ortada. Yani 2,5 yılda bir milyon konut stoku birikti, bunun satılması gerekiyor, bunun satışının gerçekleşmesi gerekiyor, bunlar satılmaz ise yeni inşaat yapılamayacak Türkiye'de, yeni inşaat yapılmazsa da, ciddi bir ekonomik krizin adımı demek. Görmeye başladık bugünlerde, televizyonlarda konut inşaatı için, kentsel dönüşüm için, siz bize evinizi verin, biz size daire verelim, çünkü satamıyoruz, elimizde ev var, yeter ki gelin, diyen yeni kampanyalar başladı. Her gün yeni bir açıklama geliyor devletten, kira yardımı yapacağım, nakliye parasını vereceğim, yani tek sorun insanların evini yıkıp yapmasında, nakliye parasını karşılayamıyorlar, bu da bu hafta açıklanan devlet yardımlarından biri.

Kredi sözleşmeleri imzalanıyor, ciddi krediler açılmaya başlanıyor, yeter ki yıkın evinizi, kredi kullanın, diyen bir tabloya da karşı

karşıyayız. TOKİ ilginç bir şey yaptı, borçlu olanlara yeniden kredi kullandırıyor, öderseniz %20 indirim yapacağım diyor, bunu da yeni başlattı, son bir ayda başlattığı bir şey. Yani 3–4 sene önce TOKİ'den bir ev almışsınız, 20 yıl ödemek için borçlanmışsınız, diyor ki gidin yeniden kredi alın, %20 indirim yapacağım. Bu bankacılık ve inşaat sektörünü desteklemek için her tür girişim artık kullanılmaya başlandı. Böyle bir tablo, geçtiğimiz Ağustos ayında, FİYAPI'nın iflasında yaşanan tablo gösteriyor ki, tüm inşaat şirketlerin için sorun kapıya dayanmış durumda. Böyle bir durumda kentsel dönüşümü tartışacağız, bugün yapalım mı yapmayalım mı, nasıl yapalım, bunun toplumcu yanı nasıldır, herhalde burada bir şeyler söylenecek, ben teşekkür ediyorum tüm katılımcılara.

***Serhat Salihoğlu**; Necati Uyar'a çok teşekkür ediyoruz. Çok bilgilendirici bir konuşma yaptı, ben çok yararlandım. Acaba ekonomik olarak batıyor muyuz, tüm ekonomiyi de zorlayacak bir sürece mi gidiyoruz diye insan düşünmeden edemiyor. Sonay'ın sunumu iktisadi politik bir bakış açısı, süreci bu boyutuyla irdeliyordu, Necati, tarihsel ve güncel konulara el attı; şimdi hukuksal durumu konuşacağız. Burada da çok konuşulacak şey var; üç konuşmacımız var. YAYED Yönetim Kurulu üyesi Yrd. Doç. Dr. Süheyla Suzan Alıca'yı buraya davet ediyorum, kendisi, Doçentlik başvurusunu dün yapmış, onun için sabah geldi uykusunu almıştır umarım. Buyurun.*

Süheyla Suzan Alıca (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Herkese hoş geldiniz diyorum. Çok önemli bir konuyu konuşmak üzere toplandık. Öncelikle çalıştayı düzenleyen ve emeği geçenlere çok teşekkür ediyorum. Hukuken de sorunlu ve önemli bir konu. Biraz önceki güzel sunuştan da anlıyoruz ki çok fazla mağdur yaratacak bu kanun. Mağdur yaratması ne demektir? Çok fazla uyuşmazlık doğacaktır, uyuşmazlık doğması da yargıya çok iş düşeceğini gösterir. Başka ülkelerdeki örnekler var elimizde, özellikle İtalya ve İspanya'nın bu tür uygulamalardan dolayı AİHM'ne pek çok başvuru yapıldı ve bu ülkelerin tazminat ödemeye mahkum edildiğini biliyoruz. Çok büyük olasılıkla bizim önümüzdeki tablo da bu olacak. Yani ulusal yargıya başvuru çok olacak, daha sonrasında da tabi ki Anayasa Mahkemesi süreci başlayacak, bireysel başvuru amacıyla. Ancak ondan sonra AİHM'ne başvurularda da bu konuda özellikle, mülkiyet hakkı dolayısıyla çok fazla başvurunun olacağını düşünüyorum, çünkü önümüzde örnekler var.

Genel olarak hukuki yapıyı sunmaya çalışacağım, daha ayrıntılı olarak da Zuhal hanım anlatacak sizlere. Öncelikle Kanunun amaç ve kapsam maddelerinden yola çıkarak, nasıl bir kanun getirilmek istendiğini gözler önüne sermeye çalışacağım. Biraz önceki sunuşta tarihi süreç içerisinde günümüze nasıl gelindiği anlatıldı. Bu kapsamda söylenecek çok söz var ama öncelikle söylemek gerekir ki, bir mülksüzleştirme yasası var önümüzde.

Amaç maddesine baktığımızda şöyle bir hükümle karşılaşıyoruz; Afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde fen ve sanat, norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevreleri teşkil etmek üzere, iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek. Bakın, öncelikle getirilmek istenen amaç, afet riski olan yerler ile bu yerler dışındaki yerlerde afet riski taşıyan yapıların üzerinde bulundukları arsa ve araziler. Daha önce de belirtildiği üzere bu kanun, deprem korkusu üzerinden bir yapılaşmayı öngörüyor. Binlerce konutu yıkmaya odaklanmış, bunu amaçlıyor. Amacından da anlaşılacağı üzere sadece afet riski alanlar değil, bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler de dönüşüme tabi tutulabilecek. Dönüşümün ne demek olduğu ve neye tekabül ettiğini de biraz önceki sunuşlarda gördük. Bu düzenleme daha önce de söylediğim gibi bir mülksüzleştirme yasası, tek konutu olan ve daha önce barınma ihtiyacı olan vatandaşın elinden konutu alacak ve zengini daha zengin yapacak. Sonuç olarak bu kanunla sermaye transferi sağlanacaktır. Biliyoruz ki, ekonominin çarkı arazi rantı üzerinden yürümektedir. Bu nedenle de önem verilen bir yasa, ama mağduru çok olacak bir düzenleme. Çok fazla uyuşmazlığa neden olacak bir yasa olarak görülüyor. Kanunda afet olan ve olabilecek yerlerde, afeti önleyecek tedbirlere bu amaçla yolların, köprülerin nasıl yapılması gerektiğine, altyapıya ilişkin hiçbir hüküm yok, sadece nasıl yıkılabilir, nasıl dönüştürülebilir, buna ilişkin hükümler var.

İMO'nun raporuna göre, birinci ve ikinci derece deprem bölgelerini de içine aldığımızda, Türkiye'nin %80-90'nı zaten deprem riski altında. Bu ne demektir? Türkiye'nin çok büyük bir bölümü bu Kanun kapsamında dönüştürülecek demektir. Dönüştürmeyi tırnak içinde kullanıyorum tabiiki. Kısaca amacında bahsettim ama kanunun kapsamı çok daha vahim bir düzenleme. 2004 yılındaki dönüşüme ilişkin kanun tasarısında kapsam maddesi vardı ve bu kapsam

maddesinde çok açık ve net bir şekilde Türkiye'nin her tarafında ve her alanda o kanunun uygulanmasına ilişkin hüküm taşıyordu. Bu Kanunun kapsam maddesi yok, niye yok diye düşündüm. Çünkü bütün kanunların amaç ve kapsam maddeleri vardır, kapsam kanunun nerelerde uygulanacağını belirten bir maddedir. Kapsam maddesi yazılmamış, yok ama uygulanamayacak hükümler maddesine gittiğinizde, aslında kapsam maddesinin ne kadar geniş olduğunu görüyorsunuz. Şöyle bir madde getiriyor uygulanamayacak hükümlere ilişkin 9. maddenin 2. fıkrası; bu Kanunun öngördüğü uygulamaların zaruri görmesi halinde, bu uygulamaların gerektirdiği iş ve işlemler hakkında, bu Kanunun uygulanmasını engelleyici hükümler tek tek belirtildikten sonra, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz diyor. Diğer kanunlar dediği hangi kanunlar, belli değil. Bu Kanuna aykırı olabilecek bütün kanunlar engel olarak görülüyor ve uygulanmayacaktır diyor. Ancak tek tek belirtilen bu kanunlara da baktığımızda, özellikle benim alanımla doğa korumayla ilgili olanları görüyoruz. Tamamen korumaya ilişkin, çok değerli yerleri korumayı amaçlayan kanunlar var. Hangi kanunlar bunlar, öncelikle Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkındaki Kanun uygulanmayacak diyor. Orman Kanunu uygulanmayacak diyor, Umumi Hayata Müessir Afetlerde Alınacak Tedbirlerle İlgili Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kıyı Kanunu, Mera Kanunu, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve Boğaziçi Kanunu. Görüldüğü üzere uygulanmayacak kanunlarla kapsamı öyle genişletmiş ki, Türkiye'nin en güzel yerleri, en verimli arazileri, en rantı bol olan yerler bu anlamda dönüşüme açılacak demektir. Bu kanun kapsamının ne kadar geniş olduğunu, uygulanmayacak kanunlar ile görüyoruz.

9. madde içimize su serpmek için şöyle bir açıklık getirmiş; Kanunun öngördüğü uygulamalar sırasında bahsedilen kanunların amaçları ayrıca gözetilir. Bakınız ayrıca gözetilecek, uymak zorunda değil, gözetebilirsiniz. Bu ne demektir? Ben bildiğimi okuyacağım diyor, ama içimize su serpmek için de böyle bir madde getirmiş. Ayrıca Orman Kanunu'na tabi alanların kullanılması zaruri olduğu takdirde başka yerlerde en az bu alan kadar alanın ağaçlandırılmasını istiyor. Zeytinciliğin ıslahı ve yabani zeytinlerin aşılattırılmasına

tabi kanunun uygulanması zaruri olduğu takdirde, başka yerlerde en az bu kadar ağaç dikilecektir diyor. Bu ne demektir? Ben uygulayacağım, ben buraları yok edeceğim, ama biraz daha yumuşatmak için aynı miktarda ağacın dikilmesini, bu kadar ağacın tekrar yerine konulmasını istiyor. Ama bu durum aslında tamamen bu kanunların göz önüne alınmayacağının çok açık işaretidir. O nedenle engel tanımayan bir kanun. Dediğim gibi en güzel yerler, korunan alanlar, anılan Kanunun uygulanmasının istendiği yerlerdir. Bu alanların pek çoğu ülke olarak uluslararası sözleşmelerle yükümlülük altına girdiğimiz, korumayı taahhüt ettiğimiz yerlerdir. Bu anlamda da uluslararası anlaşmalara aykırı biçimde bu alanlarda yapılaşma ve dönüşüm öngörülmektedir.

Buna ilaveten, genel çerçeveden bakmak üzere bir başka hükümden bahsetmek istiyorum. Kanunun uygulamak istemediği bir diğer mevzuat ise imar mevzuatıdır. Uygulanmayacak mevzuat başlığı altında yer alan 9. maddede, bu Kanun uyarınca yapılacak olan planların, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda ve imara ilişkin hükümler ihtiva eden özel kanunlar da dahil olmak üzere diğer mevzuatta yer alan kısıtlamalara tabi olmayacağı belirtilmiştir. Bu ne demektir? İmar mevzuatı uygulanmayacak. İmar mevzuatının uygulanmaması ne anlama gelir? İstediğiniz gibi plan yapmadan dönüştürebileceksiniz demektir. Çok önemli bir hüküm, imar mevzuatının göz önüne alınmayacağını söylüyor, imar mevzuatının uygulandığı yerlerde durumumuzun ne olduğunu biliyorsunuz, açıkça uygulanmayacağını söyleyecek kadar da fütursuz bir Kanun. Plan yapmayacağım demeye getirecek, biliyorsunuz planlar ilan ediliyor ilan sürecinde, askı sürecinde menfaatleri ihlal edilenler tarafından idari yargıda dava açılması mümkündür, bu nedenle de plan yapılmayacak olması önemlidir.

Tasarrufların kısıtlanması başlıklı 4. maddenin 1. fıkrasında, açıkça Bakanlık veya uygulamayı yürütmesi halinde TOKİ veya ilgili idare, riskli alanlarda, riskli yapıların bulunduğu taşınmazlarla ve rezerv yapı alanlarında, bu Kanun kapsamındaki proje ve uygulama sürecinde her türlü imar ve yapılaşma işlemlerini geçici olarak durdurabilir, diyor. Uygulanmayacağını söylediği gibi geçici olarak durduracağını da söylüyor. Hukuka aykırı hükümlere o kadar açık biçimde yer vermiş ki ben hayretler içindeyim. Yıllarca kanun tasarısı ve yönetmelik hazırlayan bir kurumda çalıştım, bu kadar açık,

bu kadar fütursuzca, çok önemli kanunları engel olarak görüp göz ardı eden başka bir kanuna rastlamadım. Kanun "nerelerde uygulanacak ve alanları kim belirleyecek" sorusu önemli. Kanunda rezerv yapı alanı, riskli alan, riskli yapı tanımları getiriliyor. Bunları kim belirleyecek derseniz, tabi ki idare belirleyecek, TOKİ ve özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, biliyorsunuz 2011 yılında örgütlenen bir bakanlıktır. Çevre ve Bayındırlık Bakanlıklarının birleşmesiyle oluşturuldu, çok etkili bir bakanlık haline geldi. Ayrıca çok kapsamlı ve önemli yetkileri var. Tüm ülke düzeyinde tek başına yetkili olmayı amaçlayan bir KHK ile kurulan bir bakanlık, önünde hiçbir engel tanımayan bir bakanlık ve çevreyi de içine aldığı için doğa koruma gibi engel olacak her türlü düzenlemeyi de yok etmeyi amaçlayan bir bakanlık olarak örgütlendi.

Riskli yapıların tespitinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde masrafları kendilerine ait olmak üzere, öncelikle yapı malikleri veya kanuni temsilcileri tarafından, bakanlıkça lisanslandırılan kurum ve kuruluşlara yaptırılacak ve sonuç, anılan bakanlığa veya belediyeye, mücavir alan sınırları içinde belediyelere, bu sınırlar dışında il özel idarelerine, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerine bildirilecektir deniliyor. Sadece bildirilecektir deniliyor, yani bakanlık kararı alırken kimseye sorma düşüncesinde değil, kimseden bir görüş almıyor. Zaten Kanunun hazırlık aşamasında da biliyorsunuz hiç kimseden görüş alınmadı, tartışılmadı kamuoyunda. Dediğim gibi çok mağdur ve uyuşmazlık yaratabilecek bir kanun olarak hazırlanmıştır.

Tespit işlemlerinin masrafının kimler tarafından karşılanacağı da Kanunda düzenlenmiştir. Bakanlık veya belediyeler tarafından yapılan tespit işleminin masrafı ilgili tapu müdürlüğüne bildirilecektir deniliyor. Tapu müdürlüğü, binanın paydaşlarının müşterek sorumlu olmalarını sağlamak üzere tapu kaydındaki arsa payları üzerine masraf tutarında müşterek ipotek belirtilerek bakanlığa veya ilgili belediyeye bildirecektir. Bütün bu hükümlerden çok daha fazlası var ama ayrıntıya girmiyorum.

Ayrıca, mülkiyet hakkına aykırı hükümler de yer almıştır. AİHM'nin de pek çok uyuşmazlıkda üzerinde durduğu önemli bir hüküm, mülkiyet hakkına aykırılığa ilişkin maddedir. Türkiye hak-

kında zaten mülkiyet hakkıyla ilgili pek çok konuda AİHM tarafından tazminata hükmedilmiştir. Mülkiyet hakkı Anayasa'da düzenlenmiş bir hak biliyorsunuz. Mülkiyet hakkı, Roma Hukuku'ndan gelen, çok eskiye dayanan bir hak ve mülkiyet hakkı kişiye mülkiyetinde bulunduğu eşya üzerinde çok önemli yetkiler tanıyan bir haktır. Anayasa'nın 35. maddesine göre; "herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir, bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. " Kamu yararı uygulamada göz ardı edilmektedir ama Anayasada var. Kamu yararı amacıyla sınırlanabilir diyor Anayasa. Kamu yararının ne ölçüde gerçekleşebileceği de biraz önceki hükümlerden çok net anlaşılıyor. Medeni Kanun da mülkiyet hakkını düzenlemiştir. Mülkiyet hakkına ilişkin önemli yetkiler vermektedir.

Kanunun uygulama işlemleri başlıklı 6. maddesine göre üzerindeki bina yıkılarak arsa haline gelen taşınmazlarda daha önce kurulmuş olan kat irtifakı veya kat mülkiyeti ilgililerin muafakatları aranmaksızın Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın talebi üzerine ilgili tapu müdürlüklerince res'en terkin edilerek, önceki vasfı ile değerlemede bulunarak veya malik ile yapılan anlaşmanın şartları tapu kütüğünde belirtilerek malikleri adına payları oranında tescil edilir. Bakın Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, onaylarını aramıyor maliklerin, tapuya res'en bildiriyor. Maliklerin hiçbir hakkı yok, tamamen tapuya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın talebi ile bildiriliyor. Mülkiyet hakkını geçiyorum ama önemli bir hüküm daha yer almış, ceza hukuku açısından önemli. Kanun bu yerlerde karşı çıkarsanız neler olabileceğini de belirtmiş, maliklere biraz gözdağı vermek istiyor. Şöyle ki; 8. maddenin 3. fıkrası, riskli yapıların tespiti, tahliyesi ve yıktırma iş ve işlemleri ve değerlendirme işlemlerini engelleyenler hakkında, işlenen fiil ve halin durumuna göre TCK'nun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulacağı ve riskli yapıların tespiti ve bu yapıların yıktırılması ve tahliyesi iş ve işlemlerine dair görevlerinin gereklerini yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında da tabi oldukları ceza ve disiplin hükümlerinin uygulanacağını söylüyor. Yani kamu görevlisine eğer sen yerine getirmezsen, insaflı davranırsan, ceza kanunu anlamında suçlusun ona göre davran diyor. TCK'nun ilgili hükümleri uygulanacaktır, diyor. Türkiye'de biliyorsunuz gecekondu yıkımlarında neler olduğunu, insanlar kendini yakmaya, çocuklarını yakmaya yönelik hareketlerde bulundular. Bu nedenle bu tür uygulamaların olabile-

ceği düşünülerek, herhalde buna engel olabilecek hükümler getirilmek istenmiştir, diye düşünüyorum.

Hak arama özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin birçok madde getirilmiş Kanun'da. Öncelikle idari yargıda 60 günlük dava açma süresi, 30 güne indirilmiş, ayrıca yürütmeyi durdurma kararı verilemez denilmiş. Esasen toptan bu işlemler için iptal kararı verilemez veya dava açılamaz düzenlemesini getirmek istiyorlar, ancak bu hüküm Anayasa'ya aykırı olacağından, yürütmeyi durdurama kararı verilemez diye bir hüküm getirilmiştir. Türkiye'de biliyorsunuz yargı süreci çok uzun, yürütmeyi durdurma vermezseniz, yargı karar verene kadar çoktan binalar yıkılmış yerine yenisi yapılmış olacaktır. Yürütmeyi durdurma kararının verilmeyeceğine ilişkin bir hükmün konulması ne anlama gelecektir? Mahkeme tarafından işlemin iptaline ilişkin karar verilse bile iş işten geçmiş olacaktır. Bu nedenle de hak arama özgürlüğüne açıkça aykırı bir hüküm bu. Anayasamızın 125. maddesi çok açık bir biçimde yürütmeyi durdurma kararının verilebileceğine ilişkin hükmü düzenlemiştir.

Bu Kanun bundan sonra da çokça tartışılacak gibi geliyor. Çünkü çok fazla kişiyi ilgilendiren ve ülkenin tüm alanlarını bu kapsama dahil eden bir yasa. Bu nedenle de bundan sonra da gündemimizde olacaktır. Dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ederim, herkese iyi günler diliyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Bizde teşekkür ediyoruz. Hukuk dışı bir metini irdelerken demek ki her maddeye değinmek gerekiyor. Şimdi Zuhal Dönmez arkadaşımızı çağırıyorum, Zuhal aynı zamanda siyasetçi CHP Yüksek Disiplin Kurulu Üyesi ve YAYED'in Kurucu Üyesi, buyurun.*

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez (CHP Yüksek Disiplin Kurulu Üyesi); Merhaba, ben tekrara düşmeden ve söylenmemiş noktaları çok kısa olarak vurgulamak istiyorum.

Bir kere kanun, yerel ile merkezi nasıl düzenlemiş, ona bakalım. Bir madde var; diyor ki, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı idareye, TOKİ'ye yetki devrederek işleri yaptırır, diyor. TOKİ tamam da, kanunda idare dediği belediyelere, Büyükşehire, ilçe belediyelerine nasıl yetki verir? Biri merkezi idare bakanlık, diğeri yerel yönetimler. Burada öyle bir şey getirmiş ki; belediye bakanlık emretmedikçe,

sen şunu yap demedikçe, hiçbir şey yapamaz, hatta belediye kanununun 73. maddesini bile uygulayamaz, yani belediyelerin kentsel dönüşüme ilişkin yetkileri ortadan kaldırılmış. Öncelikle bunu söylemek istiyorum, yani kanunun 6. maddesinin 12. fıkrası; yetki devri, bakanlığın bu kanunda belirtilen iş ve işlemlerine ilişkin olarak TOKİ'ye ve idareye yetki devri. Bu iş ve işlemlerden hangilerinin TOKİ, hangilerinin idare tarafından belirlenmesine yetkilidir?

İlk olarak; illerde hangi kurumlara, hangi idarelere yetki vermiş, ona baktım, İzmir'de olduğumuz için İzmir'i çıkardım. İzmir'de Bergama Belediye Başkanı arkadaşım, Bergama yok, gözünüz aydın, Büyükşehir belediyesi, Aliağa, Balçova, Bayındır, iki sayfalık bir liste, İl Özel İdaresi, Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü, bir de ayrıca en sonunda 9 Eylül Üniversitesi ile Ekostik İnşaat Şirketi. Bu yetki devrini, Bakanlık bunlara, ne sorarak, ne de herhangi bir işlem yaparak veriyor. Ben merak ediyorum, İzmir'den bir arkadaşımız, zannediyorum Muhittin beydi, konuşacak, geldi mi böyle bir yazı, nasıl geldi, neye dayanıyor? Uygulamada aslında belediyelerle bakanlığı karşı karşıya getirecek, diye düşünmekteyim.

Vesayet diye bir şey yok, Bakanlık isterse, arazilerin devri konusunda, kanunda bu var, istediği belediyeye devredecek, istemezse devretmeyecek, o zaman kendine yakın belediyeye bedelsiz arsa devri yapacak ama İzmir'e yapmayacak.

Kanun ne getiriyor? Şöyle bir kısaca görelim, ayrıntıya girmeden. Çıralı Olimpos; orada da epey bir kavga gürültü var, buralarda bile kanun uygulanabilecek. Riskli alan ve riskli yapı tanımı getirmiş. Riskli alanı şöyle belirtiyor; zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma nedeniyle, eğer zemin yapısı bozuksa, zaten bu ne demektir, afete dayanıksız bu zeminde yapılaşma olmamalı ve risklidir, burayı boşaltmalıyız. Nereye? Rezerv yapı alanına yani belirlenmiş başka bir alana.

Riskli alan diye belirlenen alan Bakanlar Kurulu tarafından belirleniyor. İlk olarak da, 7 Ekim'di zannediyorum, İstanbul Esenler'e ilişkin Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı. Henüz başka bir şey yok, bildiğim kadarıyla İzmir'le ilgili herhangi bir karar çıkmadı, bu riskli alan ile rezerv yapı alanı, uygulama alanı adı altında yani kanunun uygulama alanı bunlardır diye.

Riskli alanı belirlerken şöyle bir şey yapmış; zemin yapısı ya da üzerindeki yapılaşma. Zemin yapısı sağlam değilse tamam, orayı boşaltıp başka bir yere aktarmak tabi ki çok mantıklı bir şey, yani ilke var orada. Ama burada başka bir yapılaşma yapılamaz demiyor, başka bir yapılaşma imkanı var. Eğer zemin sağlamsa, diyelim ki gecekonudu alanı Altındağ'ı veya burada Bayraklı'yı dönüştüreceğim, buradaki yapıların bir kısmı dayanıksız, bir kısmı çok sağlam olabilir ama ben alan olarak belirlediğim için buranın tamamını boşaltacağım. Yani benim yapım, zemin dayanıklı zeminle ilgili hiçbir problem yok, benim yapım sağlam beni yıkma diyemiyorum, beni de taşıyor. Nereye? Göstereceği rezerv yapı alanı diye belirlediği yere atıyor.

Türkiye'nin her yerinde bu kanun uygulanabiliyor, Süheyla arkadaşım da söyledi, orman alanı, askeri bölge, kıyı, mera vs. Boğaziçi her yerde uygulanabiliyor. Bunu nereden çıkarıyoruz? Sadece alan ilanı anlamında değil, Bakanlar Kurulu kararı değil, ama Bakanlığın kararıyla da riskli yapı bulunan bütün her yerde mümkün. Hatta öyle ki mera alanında bile, gerekirse ki orada yapılaşma yok, ben burayı rezerv alan olarak ilan edebilirim.

Tahsise ilişkin çeşitli düzenlemeler var. Riskli alanı dediğim gibi, bakanlık, belediyeler, TOKİ riskli alandır diye bildirdiğinde, bakanlığın teklifi üzerine bakanlar kurulu karar veriyor. Rezerv yapı alanı, sınırsız, işte zeytinlik, mera her yer olabilir, bunu da bakanlık belirliyor, TOKİ veya idare de belirleyebilir.

Bu kanunda, medeni kanundaki taşınmaz tanımına atıf yapıyor, 704. maddeye, yani kanunda geçen taşınmaz budur diyor. 704'deki taşınmaz, yani bütün araziler, arsa, imar geçmiş, geçmemiş, hepsini kapsar, arazi üzerindeki hakları da kapsar aynı zamanda. Dolayısıyla kanun hepsi için uygulanabilir durumda.

Belediyelerin yetkisi; aslına bakarsanız bu yetki yük verme şeklinde, bakanlık yıkmadı, işte 60 gün içinde yıkacak binasını yıkmadı, idare yıkacak, idare masraf yapacak. İdare dediğim yani belediyeler, kanunda idare içine TOKİ konmamış, ayrı tutulmuş, yerel yönetimler kanunda da öyle, yıkım konusu olsun, diğer yük yükleyen işlerle ilgili hep idare diyor, TOKİ demiyor, dikkatinizi çekerim. Yani belediyeler, yük getiren, parasal ve işlev anlamında yük getiren işleri yapacaklar.

Riskli yapıların tespitini, vatandaş isterse lisanslaştırılan kuruluşa yaptırabiliyor. Bunlar; Üniversite, Odalar, Denetim kuruluşu, STK'lar vs. olabilir. STK derken inanılmaz bir madde var, bu konularla ilgili, mesela Dernek diyor, yani bu çok ilginç bir şey. Bu konularla ilgilenen bir dernek isterse bu riskli yapı tespitini de yapacak. , Tespitin nasıl yapılacağına ilişkin hukuki düzenlemeler var, o kadar ayrıntıya gerek yok zaten.

Tespit sonrası, tespit raporu çıktı, tespit edildi diye geldi, gerekli yerlere bildirilecek. Tabi ki mülk sahiplerine de bildirilecek, mülk sahibi itiraz edecek, yani isterse, 15 gün içinde itiraz edebilir. Bunu teknik heyet değerlendirecek, teknik heyetler de Türkiye'nin her yerinde oluşturulacak, müdürlükler nezdinde. Bunlar Oda ve Bakanlıktan 7 kişilik bir grup aslında, yeni bir iş alanı diyebiliriz buna. Bunlar huzur hakkı alacaklar, itirazları bu heyet değerlendirecek, heyetin kararına dava açılabilir mi, açılamaz mı, aslında o bile belirsiz. Niye bunu böyle söylüyorum? Ben itiraz ettim, dedim ki benim yapım riskli değil, heyet kararını verdi, bence heyet kararına dava açılamaz, çünkü ortada işlem yok karar var, peki kararı kim verecek? Burada belirsiz şeyler çok ama bütün yetkiler bakanlıkta toplanmış, bunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Tespitin nasıl yapılacağına dair hususlar var. İşte kıymet taktir komisyonu, bildiğimiz kamulaştırma yasasına göre tespit yapacak, hizmet alımı yoluyla da yapılabileceği getirilmiş, yani tespiti belediyeler yapıyorsa belediye dışarıdan ihale ile hizmet satın almayla bu işi yaptırabilecek.

Uygulama alanı dediğim; rezerv yapı alanı ve riskli alan. Rezerv yapı alanında da yapısı olan olabilir, isterse uygulama alanından anlaşırsa, gönüllülük esası getirdik, vatandaşı yani mülk sahibini rahat ettirelim diye, propagandalar öyle, eski bina yerine yeni bina yapılacak. Halbuki iş öyle değil, benim eski binama değer tespiti yapacak, riskli alana girdiği belli oldu, ya da riskli yapı olduğu tespit edildi, benim yerime kıymet takdiri yapılacak, bu kıymet takdiri diyelim ki 80 lira çıktı yerimin değeri, uygulama için sözleşme yaptım, bana teslim edilecek ev, diyelim ki 300 lira olacak ve aradaki farkı benden alacak bir kere ve diğer masraflarıyla birlikte. Vatandaş bunu karşılayamayacağı için ne yapacak? Çankaya'da evim var, diyelim ki Mamak'da çok uzakta bir yerde, işte sana buradan yer

veriyorum diyecek. 73. maddede bunu yapmaya çalıştılar, olmadı, iptaller oldu vs. sonra da bu kanun geldi.

Riskli yapı konusu; alan içindeki zaten yıkılacak. Peki, alan dışındakiler? Şöyle, diyelim ki, kent içinde bir apartmanda yaşıyoruz, 10 daireli bir apartman, aramızdan biri dedi ki, bizim yapımız riskli, riskli değil ama eskidi, yenilemek istiyoruz. Mesela ben böyle bir şey yapmak istiyorum, tespiti yaptırdık, dediler ki eskimiş, sadece riskli değil eskimiş olması bile yeterli kanuna göre, yıkacağız ama 3/2 çoğunluğu sağlamamız lazım. Kat mülkiyetinde 3/2 çoğunlukla tamam dendi, bu fikre katılmayan diğer kişilerden biri hayır dedi, onun evini bizim satın alma hakkımız var, yani satmak istemezse de zorla biz satın alacağız. Eğer satın almıyorsak idare veya bakanlık res'en orayı satın alabiliyor. Dünyanın başka yerinde böyle bir şey var mı? Hakikaten inanılmaz bir şey, ben satmak istemiyorum, zorla elimden alacak, hatta gerekirse acele kamulaştırma yapma imkanı bile var. Parasını Kamulaştırma Kanunu 3. maddesine göre, olağan dışı bir ödemedir, peşin değil galiba 5 taksitle, ona sokarak ödeyecekler. Sanki olağanüstü bir durum varmış gibi, tabi elimizden evlerimizi alacaklar.

Bir de kamu arazileri konusu var. Uygulama alanında, rezerv yapı alanı ya da riskli alanda, kamuya ait taşınmazlar var, hazinenin özel mülkiyetinde olan. Kamu idaresine tahsisliler Maliye bakanlığının teklifiyle Bakanlar Kurulunca, kamu idaresine tahsisli olmayanlar da doğrudan maliye bakanlığınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığına tahsis edilecek. Bakanlık isterse, hani dedim ya, isterse idareye veya TOKİ'ye, bedelli veya bedelsiz tahsis edebilir veya etmez. Hazine dışındaki kamu arazileri Bakanlar Kurulu kararıyla bakanlığa tahsis edilecek, yani hazine üzerine kayıtlı değil, buna tescil dışı araziler deniyor yollar, köprüler, tapuda kayıtlı değil, bunlar tescil dışı aslında, kamunun ortak malları, bunları bakanlığa tahsis edecek.

Bu tahsis çok önemlidir aslında, şimdiye kadar son 50–60 yıl boyunca, hazine arazileri kamuya hep tahsis edilerek, örneğin üniversite arazileri bu şekilde yürümüştür, hiç kimse bunu ben kamu idaresiyim, üniversiteler de öyle, belediyeler öyle, diğer kuruluşlar öyle, elimden arazimi kim alabilir, böyle bir şey kimsenin aklına gelmiyor. Ama son 5 yıldır şöyle bir şey yaşanıyor; geçmişte örneğin, 1930-40-50'lerde, örneğin Çukurova Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi Erzurum, AOÇ gibi çok değerli arazilerde, tahsis değişikliği

yoluyla üniversiteden alıyor, başka bir üniversiteye veya başka bir kuruma tahsis ediyor. Bu tahsisi kamudan kamu dışına çıkarma diye düşünüyorum, kamudan kamuya aktarıyor görünüyor ama iş öyle değil. Bu da bence çok önemli.

Belediyeler ne yapabilirler? Bakanlığın yetkilendirmesiyle, riskli yapı tespiti yapacak, yıkım yapacak, acele kamulaştırma yapabilir, vatandaşlarla sözleşmeyi büyük olasılıkla bakanlık doğrudan değil, belediyeler yapacak. Çok zor bir şeydir, 73. ün uygulamasında da öyle oldu. Vatandaş tabi ki yaşadığı alandaki belediyeyi muhatap alıyor, kavga gürültü orada kopuyor, bu nedenle tüm davalar aslında belediyelere açılacak. Çünkü sözleşmeyi belediyelere yaptıracak, özellikle yetki devrini bu nedenle verecek diye düşünmekteyim.

Bir de ayrıca belediyeye bir yük daha getiriyor, yatırım için yıllık bütçenin %5 ile harç gelirlerinin %50'si belediyelerin, belki de belediyelerin gelirlerinin en yüksek payı buradan geliyor, bunlar dönüşüm kasasına verilecek. Kısaca özet olarak böyle, ayrıntı olarak dava şu kadar sürede açılacak gibi, bunları söylemeye gerek yok, zaten hepsi açık, durum bu. TOKİ'den sonra Bayraktar hükümeti gibi bir şey, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Uygulamanın içinden bir arkadaşımızı dinledik, müdahale de edemiyorum, çok güzel konuşuyorlar, çok yararlı oluyor konuşmaları, programı aksatıyorlar, ama değer. Şimdi Müfit'e söz vereceğim; Ahmet Müfit Bayram bir sürü iş yapıyor, ODTÜ'de öğretim görevlisi, Çankaya Belediyesi bürokratı, YAYED kurucu üyesi ve Yönetim kurulu üyesi. Mülkiyet meselesine çok kafa yoran bir arkadaşımız, kentsel mülkiyet üzerine, toprak mülkiyeti üzerine, umarım uzun uzun konuşur.*

Ahmet Müfit Bayram (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Hepinize saygılar sunuyorum. Konuşmamda, tartışmaya, paylaşmaya çalışacağım konu kentsel dönüşüm yaparak afetlere gerçekten engel olabilir miyiz sorusu Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi için çıkarılan özel yasa dahil, konuyla ilgili tüm mevzuat değişikliklerinin gerekçesinde deprem tehlikesine vurgu yapıldı. "Burası deprem ülkesi kentsel dönüşüm yapmazsak vatandaş ölecek, biz bu yasaları onun için çıkarıyoruz denildi. Karşı çıkanlar, siz bu düzenlemeye karşı çıkarak vatandaşın ölmesini mi istiyorsunuz", denilerek sindirilmeye çalışıldı.

Kaç tane yasa çıktı hepsini biliyoruz. Yaklaşık 7 yıl süren bir yasa yapma, ya da yapboz süreci sonunda, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanlarının Dönüştürülmesi Hakkında Kanun 2012 yılında yürürlüğe girdi. Benden önceki konuşmacıların değindikleri sorunları bir yana bırakarak, "bu yasa gerçekten afetlere engel olabilir mi, daha sağlıklı kentlerin oluşmasına, sağlıksız konutların yıkılıp, daha sağlıklıların yapılmasını sağlayabilir mi?" sorusuna yanıt aramaya çalışacağım konuşmamda.

İlk soru ya da sorun, sağlıksız konutların nasıl tespit edileceği konusu. Yasa ile karmaşa ve keyfiliğin kurumsallaştırılması söz konusu. Bir yapının ya da kentsel alanın sağlıksız olup olmadığına kim, nasıl, hangi ölçütlerle karar verecek? İdarenin aldığı kararlara "artık idare mi, onu da tam söylemek mümkün değil", itirazın nasıl yapılacağı net değil. Sizi evinizden, mülkünüzden edecek, malınızı yok pahasına elinizden alabilecek komisyon kararlarına itiraz edebilmek için ise ciddi bir maddi güç ve hukuki desteğe ihtiyacınız söz konusu. Komisyonların sorumluluğu neredeyse sıfır.

Gelelim ikinci soru ya da soruna. Yasayı sizler de bir göz önüne getirirseniz, kentlerin düzgün planlanmasına, yeni yapıların daha güvenli ve sağlıklı yapılmasına ilişkin bu yasalarda hiçbir yeni hüküm olmadığını göreceksiniz. . O zaman bizim dönüp gideceğimiz yer mevcut imar yasasıdır. Mevcut imar yasasında bir yapı nasıl yapılıp nasıl kontrol ediliyorsa, afet yasası kapsamında yıkılıp yeniden yapılacak alanlarda da o hükümler uygulanacak demektir. Değişen tek şey, müteahhit seçimi konusu. Eskiden malınızı siz, kendi çıkarlarınız doğrultusunda müteahhide veriyordunuz. Artık böyle olmayacak. Müteahhidi belediye ya da TOKİ seçecek sizin yerinize. Pazarlığı onlar yapacak. Pazarlığı onlar yapınca ne olacak? Cevabı herkes biliyor. Onun dışında prosedürde hiçbir değişiklik yok.

Yapım sürecinin denetlenmesine ilişkin yeni bir şey var mı derseniz, o da yok. Peki, planlama ve bina yapım süreçlerine hiçbir değişiklik getirmeyen bir yasa nasıl daha sağlıklı kentlerin ve daha güvenilir konutların oluşmasını sağlayacak? Yasaya bakıyoruz daha etkin bir kamu denetimini mi getiriyor? Hayır. Yapım süreçlerine ki ben senelerdir o yapım süreçlerinin içerisinde, çeşitli kademede görevler almış biri olarak, şu anki yapım süreçlerinin denetiminin nasıl yapıldığını iyi bilenlerdenim. Sade ben değil, sürecin içerisinde

yer alan herkes her şeyi biliyor aslında. Biliyor da bilmiyor gibi yapıyor herkes. Öyle büyük çıkarlar söz konusu ki, mafyanın suskunluk yasası gibi bir şey söz konusu.

Burada çok sayıda belediyeci var. Yapı denetim sürecinin, yapı denetim şirketleri kanalıyla yapılan yapı denetiminin nasıl bir şey olduğunu, neyin ne kadar denetlendiğini yada denetlenmediğini hepimiz biliyoruz. İşin kötüsü yapı denetim şirketleri öncesini de biliyoruz. Şunu kabul etmek gerekir. Türkiye'de hiçbir zaman doğru dürüst yapı denetimi olmamıştır. Özel yapı denetim şirketlerinin devreye sokulması ve hazır beton uygulamalarının daha güvenli konutların üretilmesini sağladığı iddialarının da hiçbir geçerliliği bulunmamaktadır.

Planlama açısından baktığımızda da durum farklı değil. Samsun'da yaşanan olayı gördük, sözüm ona insanlar daha sağlıklı yapılarda yaşayacak, yaratılan çevre afetlere engel olacaktı. Plan kararıyla, belediye meclis kararıyla, derenin yatağı değiştirildi oraya konut yapıldı oradaki insanlar su altında kaldı öldü. Yaşasın yeni nesil planlı gelişme.

Gerek planlama gerekse yapım süreçleri açısından olumlu bir değişiklik söz konusu değilse (planlama açısından daha kötü bir noktaya gelindiğini, parçacı planlamanın bu yasayla kurumsallaştırıldığını söylemek mümkün) bir bu yasaları niçin çıkardık? Kentsel Dönüşümün gerçek nedeni ne? Bu işin altında ne var? Aslında temel soru bu bana göre. Zurnanın zırt dediği yer…

Şunu bir kez daha ve açıkça tekrar ediyorum. Bu yasa daha sağlıklı kentlerin ve daha güvenilir konutların üretilmesini sağlamayacak. O zaman biz 8 yıldır niçin uğraşıyoruz, durmadan yasa üzerine yasa çıkardık?

Burada iki tane milletvekilimiz var. Sanıyorum bu konulara değinecekler. Bu işin altında yatan sosyal, siyasi ve ekonomik nedenleri, yapılan uygulamalar sonrası ortaya çıkan yıkıcı sorunları anlatacaklar.

Şunu tekrar söylüyorum. Bu yasa daha sağlıklı, daha yaşanılabilir kentlerin ve daha güvenilir konutların üretilmesini sağlamayacaktır. Yasa metni bu konuda son derece açıktır. Yasa metninde

kamusal denetimi vs. artıracak hiçbir hüküm yoktur. Dolayısıyla bunun altında başka bir şey vardır, sanırım hep beraber o başka şeyi aramamız gerekiyor, çok teşekkür ediyor saygılar sunuyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Müfit hakikaten takdir aldı kendisine teşekkür ediyorum. Tartışmalarda sorduğu sorular üzerine duracağız, şimdi ara vereceğiz. 15 dakika aradan sonraki oturumda, kentsel dönüşüme karşı nasıl bir düşünce sistemi inşa edebiliriz, ne önerebiliriz, işe yarar ne tür politikalar önerebiliriz üzerine yoğunlaşacağız.*

Pof. Dr. Sezai Göksu (9 Eylül Üniversitesi Öğretim Üyesi); Hepiniz hoş geldiniz, bu toplantıda benden İzmir planlaması ve İzmir'de kentsel dönüşüm ihtiyacının tartışılmasını içerecek bir konuşma istendi. Ben de bu yönde bir hazırlık yaptım ve üç parçalı bir ele alış geliştirdim, ama bunun çok önemli bir bölümü sabahki ilk oturumda ayrıntılı olarak ele alındı ve çok önemli şeyler söylendi, o yüzden biraz daha tasarruflu bir konuşma yapmaya çalışacağım. Önce çok kısaca İzmir planlaması hakkında elimden geldiği kadar bilgi vermeye çalışacağım. Ben bu sürecin bir bölümünde yer alma fırsatı buldum, 5216 sayılı yasayla beraber 2004–2007 yıları arasında bir planlama tecrübemiz oldu, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile birlikte. Ondan önceki tarihi hepiniz bilirsiniz ama kısaca anlatmakta fayda var. Bugünkü duruma nasıl gelindiğine ilişkin bir özet çıkarmak açısından bunun yararlı olduğunu düşünüyorum.

Bizim ilk gördüğümüz plan, 1922 İzmir yangını sonrası yapılan planıdır. O plan tasarım kaygıları önde olan ve bugün bizim anladığımız anlamda kapsamlı ve bütüncül bir kentsel planlama olarak değerlendirilemeyecek bir üründür. Zaten planı üreten Rene Danger esas itibariyle Haussmann'cı bir geleneğin temsilcisidir. Önünde duran konut problemini çözmek gibi bir söyleme rağmen, Alsancak dikkatlice okunursa bunun ne anlama geldiği, arkasında nasıl bir mekan düzenleme anlayışının olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Ondan sonra 1955'e kadar, yani Kemal Ahmet Aru ve ekibinin yarışma sonucu kazandığı 1955 planına kadar önemli bir planlama faaliyeti görmüyoruz. 1952 tarihli plan yarışması gündeme geldiğinde, yarışmacılardan planlamaları istenilen sınırlar dışında büyük yapılaşmalar, önemli mekansal gelişmeler var. Daha 1947 yılında o dönemde Kançesme olarak bilinen yerde bir büyük gecekondulaşma hareketi başlıyor. Burası İzmir Belediyesi sınırları dışında olan bir yer.

Yani İzmir Belediyesi sınırları dışında bir gecekondulaşma başlıyor. Özellikle de doğu ve güney Karabağlar'a doğru sarkan bir parçayla, doğuda Gürçeşme'nin batısı, o dönem Kançeşme olarak bildiğimiz yerde ilk gecekonduların yapıldığını biliyoruz. Bu gecekondulaşma, İzmir'de tren yolu boyunca devam eder, güneyden kuzeye doğru. Kançeşme'den başlar kuzeye doğru, Güney, Boğaziçi, Bayraklı yönünde devam eder, kuzeye doğru. 1955 planı bu nedenle çok aciz bir plandır, elbette çok önemli kararlar almıştır, Danger planına göre bir miktar daha kapsamlı denecek bir plandır, ama bütün yapılaşmayı kontrol altında tutabilmekten uzak bir plandır.

Ondan sonraki dönemlerde kapsamlı ve planlı bir gelişme için çok uzunca bir zaman beklemesi gerekiyor İzmir'in. Bu arada İzmir Belediyesi'ne, örneğin Corbusier gibi, danışmanlık yapmak üzere kimi mimarların ya da plancıların geldikleri ve fikir düzeyinde kalacak kimi tasarım çalışmaları yaptıkları bilinmektedir, hatta gecekondulaşma için çözüm öneren çok önemli raporlar yazılmıştır. Bir tanesi Bodmer'in meşhur raporudur. Gecekondulara ilişkin özel çözümleri vardır. Ama bunlar bir plana dönüşmeden kalacaktır.

İzmir'e ilişkin yapılan ilk kapsamlı planlama faaliyeti, eski adıyla İmar ve İskan Bakanlığı'nın 1969'da Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurduğu Nazım Plan Büroları marifetiyle gerçekleştirilmiş olan İzmir Nazım Planı çalışmasıdır. Bu 1973 planı diye bildiğimiz plandır. Burada da önemli bir toparlama işlemi olduğunu söyleyelim. 1950'ler ve 1960'lar boyunca yukarıda belirttiğim alana eklenen yerler de var 1960'larda, Gümüşpala vs. gibi, kuzey-güney doğrultusundaki bütün plan dışı gelişmeleri toparlayan ve haliyle makro formu da kuzey-güney ağırlıklı olarak ortaya çıkan bir 1973 planımız söz konusudur. İzmir uzunca bir süre bu planla gelişmiştir. 1973 planı üzerinde, 1978 yılında bir revizyon yapılmıştır. Bugün yeni kent merkezi olarak bildiğimiz İzmir'in en önemli projesi olarak adlandırdığımız proje alanı 1978 revizyonuyla gelen bir planlama kararıdır. Bugünkü yeni kent merkezi dediğimiz o alan 1978 revizyonu ile beraber 1973 planına eklenmiştir. 1978 yılından beri dönüşmeyi bekleyen bir alan olarak görebiliriz yeni kent merkezini, yani Turan'la Alsancak arasındaki bölgeyi.

1973 planından sonra 1989'da, Büyükşehir Belediyesinin bir revizyonu daha var. 1984'de Büyükşehir Belediyesi kurulacaktır.

1989'da bir revizyon yapılır, ama o da bir toparlama planıdır. Özetle, 1973 planını bir miktar dışarıda tutarsak, yapılan planlama çalışmalarını bugün anladığımız anlamda ileriye yönelik olarak projeksiyonu yapılmış ve plancıların kendilerini biraz geleceğe yönelik olarak rahat hissettikleri ve vizyon sahibi bir planlama faaliyeti olarak adlandıramayız. Bu plan dışındaki çabaları, mümkün olduğu kadar yapılaşmaların arkasından gelip, onları toparlayan çalışmalar biçiminde tanımlayabiliriz. İzmir bu konuda istisna bir kentimiz değil şüphesiz. Bu durum birçok büyük kentimiz için geçerli bir durum. Türkiye'nin bütün kentleri benzer süreçlerle ve kaygılarla planlanmışlardır. Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi, plan biraz arkadan gelmiştir. Bizler, planı yasamın önüne koymak gerek diye yazılar yazardık duvarlarımıza, öğrenci olduğumuz yıllarda. O yazıların ne anlama geldiğini anlamaya çalışmıştık uzunca bir süre. Hakikaten plan yaşamın arkasından gitmiştir.

1989'dan sonra hepimizin bildiği gibi, Türk planlama geleneği, Türkiye'deki mekansal planlama disiplini, tarihi ve geçmişi açısından kara bir leke olarak tarihimize geçmiş bir yasayla, bir büyükşehir belediye sınırı icat edilmiştir ve pergelle kent yönetimi sınırı çizilmiştir. Sonra da, bildiğiniz gibi, 5216 sayılı yasa kapsamında bir planlama çalışması yapılmıştır. Şimdi bu dönüşüm meselesine bağlamak için, bu planın neler söylemek istediğini ifade edeceğim. O plan, bir yağ lekesi gibi büyüyen ve azmanlaşan İzmir kentinin, özellikle merkez kentin etrafındaki eşiklere dikkat edecek şekilde ve bu eşikleri çok önemseyecek derecede, sınırlandırılmış bir merkez kent ve merkez kentin etrafında bir yeşil kuşak tarif etmektedir. 2007 planından bahsediyorum, nihayetinde 2009 ve en son çevre düzeni planı adıyla oluşan planda da bu konuda çok ciddi sapmalar yok, temel ilkeler açısından elbette. Bu merkez kent dediğimiz yer, aşağı yukarı 2,5 milyonluk bir nüfusa sahip, kuzeyde Menemen'den güneyde Menderes'e kadar uzanır. Torbalı biraz kopar. Menemen'den, Menderes'e kadar olan bir bölgeyi düşünelim. Belkahve'den de Güzelbahçe'ye kadar olan bir bölgedir burası. Bunun etrafında ciddi bir yeşil kuşak vardır. Bu, bir miktar tarım alanıdır, bir miktar orman alanıdır, bir miktar sulak alandır, bir miktar özel yasalarla korunan alanlardır ve benzerleri gibidir, ama neticede bir yeşil kuşaktır. Bu yeşil kuşağın ötesinde de dört önemli büyüme kutbu önerilmiştir; Kuzey'de Aliağa, Doğu'da Kemalpaşa, Güney'de Torbalı olmak üzere sanayi odakları, Batı'da ise konut ve tarımsal faaliyetle-

ri ile Urla. Her birisinin rolü ve kimliği farklı olmak kaydıyla böyle bir yapı var o planda. Planın bir diğer önemli özelliği de, İzmir'in doğal nüfus artısındaki yani doğurganlık oranındaki düşüşü tespit ediyor olmasıdır. Diğer yandan, içe göçün eskisi gibi değil, TÜİK tarafından da onaylandığı gibi adamakıllı düştüğü gerçeğini dile getiriyor olmasıdır. İzmir artık çok az sayıda içe göçle büyüyen bir şehirdir. Dolayısıyla İzmir'in bir büyüme problemi yoktur. O zaman İzmir'in problemi nedir? İzmir'in problemi, mevcut kentleşmiş alanlar içerisinde insanların daha sağlıklı yaşayacakları bir kentsel mekânsal değişimi gerçekleştirmektir. Yani bir yaşam kalitesinin yükseltilmesi meselesi vardır İzmir'de. Bu bildiğimiz, sürekli artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik planlama sorunsalından farklı bir şeydir.

Planın temel kurgusunda, en üstte politika vardır, onun altında plan vardır, planın içinde program alanları belirlenmiştir, o program alanları da proje paketlerinden meydana gelir. Bunların program alanları sağlıklılaştırılacak, yenilenecek ya da yeniden geliştirilecek konut ya da işyeri bölgelerini içerdiği gibi, yeşil kuşak içerisinde de tarımsal ıslah meselesi, orman ıslahı meselesi gibi problemleri içerecek alanlara sahiptir. İzmirlinin sağlıklaştırmaya, yaşam kalitesinin yükseltilmesine muhtaç alanları, aslında aynı zamanda iç göç entegrasyon projesi kapsamında İzmir Büyük Şehir Belediyesi'nin İzmir'de yaptığı bir çalışmanın verilerinden hareketle oluşturulan yoksulluk haritalarıyla da çakışmaktadır. İzmir'in üç tane önemli yoksulluk koridoru vardır. Birincisi kuzey koridorudur, içinde Onur Mahallesinin de olduğu büyük yoksulluk alanı. İkincisi içinde güney Buca, Uzundere ve Cennetçeşme'nin de olduğu güney koridorudur. Üçüncüsü ise İzmir'in merkezidir. Hatta en ciddi yoksulluk da İzmir'in kent merkezindedir, yani İzmir'in kent merkezinden doğuya doğru açılan kısımdır. Yoksulluğun merkezinde ise Emir Sultan Mahallesi vardır. Simdi buraların yenilenmesi, sağlıklaştırılması ya da yeniden geliştirilmesi gerekiyor. Biz 1950'lerden beri kentlerin eskiyen, köhneyen, bozulan parçalarının kimi zaman korunarak, kimi zaman sağlıklaştırılarak, kimi zaman da yeniden geliştirilerek yani yıkılıp yeniden yapılarak elden geçtiğini, yani müdahale edildiğini, yani plan ile piyasaya müdahale edildiğini biliyoruz. Bu yeni bir paradigma değil. Planın piyasaya müdahalesi meselesi bize su soruyu sorduruyor. Kentsel dönüşümün Türkiye'de gündeme gelmesi aslında planlamayı nereye koyuyor? Bütüncül planlamanın bir parçası

olarak mı gündeme geliyor yoksa planlamayı dışlıyor mu? Bu soruyu cevaplayabilirsek biz bunun arkasından kentsel dönüşüm söyleminin Türkiye'de neden böyle bir şiddetle gündeme geldiği sorusunu cevaplayabiliriz.

Plan piyasa karşıtlığı diye bizim çok iyi bildiğimiz bir mesele var. Plan piyasaya bir müdahaledir. Başka bir tarifi yoktur, piyasanın karşısındadır, piyasaya bir müdahaledir. Ne var ki, 1980yılından başlayarak, basitleştirme, kuralsızlaştırma ve merkezden uzaklaştırma stratejilerinin ve özelleştirme gibi bir politikanın altında, bir yapısal uyum programıyla başlayan ve o tembel döneminden çıkıp bugün iyice arsızlaşan bir neoliberal dönemin piyasalaştırma süreci ile karşı karşıyayız. Bu süreçte devletin de çok önemli bir rolü olduğunu belirtelim. Şimdi, bu dönüşüm meselesini doğru dürüst tartışabilmemiz için bu sürecin arkasına bakmamız lazım. Üzerindeki örtüyü çekip almamız lazım.

Yukarıda da belirttiğim gibi, İzmir'in elbette dönüşüme muhtaç alanları var, başka bir ifadeyle dönüşüm, sağlıklaştırma, yenileme ve yeniden geliştirme seklinde olabilir elbette. Esasen çatışma burada çıkmıyor, çatışma bunun sonucunda çıkıyor. Çünkü yaratılan büyük bir kapitalin yeniden dağılımı meselesi var, çok büyük bir balon kapital yaratılıyor ve onun yeniden dağılımı konu ediliyor. Dolayısıyla aslında ve tabi bunun araçları ve sonuçları üzerinden çatışma çıkıyor. Ancak burada bir kavram bizi çok rahatlatıyor, siyaset bilimciler olsun, iktisatçılar olsun bize sunu öğretiyorlar; devletin üretim ilişkilerinden, sermayeden görece bağımsız olduğu, özerk olduğu bir alan var. Bu alan planlamanın da iş gördüğü bir alan, fakat simdi öyle bir hale geldi ki, bu devletin göreli özerklik alanı tamamen sermaye tarafından kapatılmaya çalışılıyor. Başka bir deyişle devletle sermaye özdeşleşiyor. O göreli özerklik alanını, yani içinde planlamanın da iş gördüğü alan tamamen örtülünce planlama kurumunun ve onun en yüce kavramı olan kamu yararının işlevsizleşmesi kaçınılmaz oluyor. Elbette planlama kurumu bu alanı açmaya çalışırken, bütün bu yeni yasal düzenlemelerle bu alan kapatılmaya çalışılıyor. Dolayısıyla bu kavram çok önemli, eğer bir mücadele yapılacaksa, sanıyorum bu alanın genişletilmesi için yapılacak, bu alanın tekrar açılması için yapılacak.

Dolayısıyla burada planlamaya bence çok özel bir görev düşüyor, bu alan bize gerekli, çünkü bu alan tamamen kapatılırsa planlamanın varlık sebebi ortadan kalkıyor. İzmir'de zamanında yapılmış, sonra af görmüş, sonra biraz apartmanlaşmış, sonra çok yoğun olmuş, gerçekten okulsuz, yeşil alansız, altyapısız alanlar var. Bu tür alanlar sağlıklılaştırılacak, yenilenecek, toplumcu belediyecilik anlayışının gerektirdiği biçimde kısmen yeniden geliştirilecek alanlar var.

İzmir'in özel başka bir durumu daha var. 2005 yılı MTA Raporu ile 2009 yılında İnşaat Mühendisleri Odası için yapılan bir çalışma var. Bu iki rapor çok net başka bir şey söylüyor. İzmir daha büyük bir risk altında ve bu yoksul bölgelerden ziyade, tam tersine üst gelir gruplarının oturduğu bölgeler ciddi bir afet riski altındadır. Belki yapı kalitesi olarak bir kısmı iyi olabilir ama zemin problemi açısından müdahale edilmesi gereken çok büyük miktarda alanlar var bu bölgelerde.

Son olarak bizim önümüzde bir plan var. Bu planın ne anlama geldiğini henüz bilmiyoruz. Henüz yeni tamamlandı. Bu planda bizim eski program alanlarımız yok. Yani İzmir'in her tarafı böyle bir müdahaleye açık görünüyor. Bu plan kamusal yarar adına bir fırsat olarak kullanılabilir, gerçekten doğru müdahalelerle bir fırsat olarak görülebilir ama bütün mesele planın/planlamanın gerçekten bir müdahale aracı olarak, o özerklik alanında varlığını koruduğu sürece. Çok teşekkür ederim hepinize

Serhat Salihoğlu; *Sezai Hoca'ya çok teşekkür ederiz. Çok bütünlüklü bir konuşma, şimdi hemen sözü İzmir'deki kentsel dönüşüm uygulamalarının başındaki insan diyelim, Muhittin Selvitopu arkadaşımıza bırakıyoruz, buyurun Muhittin Bey.*

Muhittin Selvitopu (İzmir BŞB Kentsel Dönüşüm Projeler Koordinatörü); Sayın misafirler, sayın konuklar hepiniz hoş geldiniz. Ben öncelikle YAYED, HKMO ve ŞPO İzmir Şubelerine bu toplantıyı düzenledikleri için, ayrıca bize de bu imkanı sağladıkları için çok teşekkür ederim. Sunumda bugüne kadar İzmir BŞB'nin kentsel dönüşüm çalışmalarıyla ilgili sizlere kısa bir bilgi sunmaya çalışacağım. Sunum sonuna doğru da, 73. madde kapsamında hepimizin çok bahsettiği 6306 sayılı yasa ile ilgili kısa bir değerlendirme yapacağım.

Hepimizin bildiği gibi, sabahtan beri bu konunun uzmanları anlattılar, ülkemizde sanayileşme ile bozulan ve hızlanan kentleşme süreci sonrasında tüm büyük kentlerimizde olduğu gibi, İzmir'de yoğun göç hareketlerine maruz kalmış ve bu da kentleşmede olumsuz bir etkileşim ortaya çıkarmıştır. Kentlerimizde kontrol dışı gelişen büyüme sonrasında, artan nüfusun barınma ihtiyacının, ekonomik ve teknik altyapı eksiklikleri nedeniyle karşılanamaması sonucunda gecekondu ve kent ile bütünleşemeyen sağlıksız kent dokuları ortaya çıkmıştır.

Kentsel dönüşüm kavramına bakışımız nasıldır? Sağlıksız gelişerek kent ile bütünleşemeyen alanların, son zamanlarda yaşanan doğal afetlerin de etkisiyle, bu alanların iyileştirilmesi, yenilenmesinin artık bir zorunluluk halini alması sebebiyle adını sık duymaya başladığımız bir kavram haline gelmiştir. Kentsel dönüşüm bu anlamıyla kentsel sorunların çözümünde ve sağlıksız kent dokularının iyileştirilmesinde, ekonomik, mekansal ve toplumsal koşulları dikkate alan kapsamlı bir projelendirme süreci olarak tanımlanabilir.

İzmir BŞB olarak, kentsel dönüşümdeki hedeflerimiz 5 ana başlıktan oluşmaktadır, bunlar olmazsa olmaz hedeflerimizdir. Birincisi yerinde dönüşüm sağlamak, ülkemizde bu konu çok tartışılan bir konudur. Yani süregiden yaşamların proje uygulamasından sonra da orada devam etmesini sağlamak. Gene dönüşüm alanlarında bulunan mevcut kültürel zenginlikleri korumak, bu projeleri sosyal dönüşüm projeleriyle desteklemek, gene projeleri toplumsal barışa katkı sağlamak, alanda tarihsel ve kültürel miraslar var ise geleceğe taşımak olarak tespit edilmiştir.

Kentsel dönüşümde ilkelerimizi ise gene 6 başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar bütüncül bir bakış açısı, şeffaflık, sürdürülebilirlik, disiplinler arası uyumlu çalışma, katılımcı bir karar süreci ve sosyal ve teknik altyapının güçlendirilmesi olarak tespit edilmiştir.

Burada üzerinde durmak istediğim bütüncül bakış açısı bizim için önemlidir, bu projelerin üst ölçekli planlar ile birlikte kent bütünü ile uyumlu bir şekilde uygulanması gerektiğine ve bu projenin bu şekilde geliştirilmesine inanıyoruz.

Gene şeffaflık hepimiz için önemli hususlardan birisidir, hem proje konusunda, hem orada yaşayanlar hem de kentin diğer etkin kurumları süreçte yer almalıdır.

Sürdürebilirlik gene önemli hususlardan biridir bizim için, sadece projeyi bitirdiniz yaptınız, bizce iş orada bitmemektedir, ondan sonra süregiden yaşamların da takip edilmesi hedeflenmiştir.

Disiplinler arası uyumlu çalışma; bu da çok önemli bir husustur, kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri tek bir meslek disiplinin kendi başına yapabileceği ya da başarabileceği bir proje değildir, özellikle mimar, harita mühendisi, inşaat mühendisi, şehir plancısı meslek disiplinlerinin çok önemli görevleri bulunmaktadır. Sadece bu meslekler değil, bunların yanında sosyologlar, psikologlar ve diğer burada ismini sayamayacağım diğer birçok meslek disiplini de bu proje sürecinde önemli görevleri, etkinlikleri bulunmaktadır.

Katılımcı karar süreci; çok zaman kaybetmemek açısından konuya girmeyeceğim, bu zaten hepimizce bilinen bir konu.

Tüm bu hedef ve ilkelerimizdeki amacımız, daha yaşanabilir bir İzmir için, sağlıklı ve güvenli konutlarla birlikte kentsel mekan standartlarında yaşam alanları oluşturmaktır.

İzmir BŞB 21 ilçe 580 mahalle ve 166 köyden oluşmaktadır. Şu anki yaklaşık nüfusu 3,5 milyon kişidir. Belediye sınırları içerisinde 627 bin 137 adet yapı bulunmaktadır, demin Sezai bey de bahsetti, 1/25. 000 ölçekli plana göre merkez kentte 11. 100 hektarlık yerleşme alanı mevcuttur. Bu alanın da yaklaşık 4 400 hektarlık kısmı ruhsatsız yapılar ve imar afları sonucu oluşmuş bölümlerden meydana gelmiştir. Bu da merkez kentin yaklaşık %40'ına tekabül etmektedir. Gene İzmir 1/25 000'lik plana göre 18 program alanı tespit edilmiştir, bunlar kırmızı ile gördüğünüz alanlar, İzmir merkez kentte bulunan iyileştirme ve sağlıklaştırma alanları olarak 1/25 000'lik planda tespit edilmiştir. Bunların yanında İzmir BŞB Kentsel Dönüşüm Daire Başkanlığımızca yaklaşık 300 hektar alanın da sağlıklaştırma ve yenilemeye ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Bunlarla birlikte toplam 4. 700 hektarlık bir alanın yenileme ve sağlıklaştırmaya ihtiyacı vardır. Bu da yaklaşık 200 bin adet yapıyı kapsamaktadır. Bu değerlendirmelerimiz daha ziyade özellikle ruhsatsız ve kaçak yapılaşan bölümlerden oluşmaktadır, burada 6305 sayılı yasada öngörülen riskli alan ve diğer şeyler bulunmamaktadır.

Toplam 4. 700 hektarlık alanın 400 hektarlık bölümünde proje çalışmalarımız vardır. Bu projelerde de yaklaşık depreme dayanıklı 30 bin adet konut yapımı hedeflenmiştir.

İzmir BŞB dönüşüm ve yenileme projelerini 2 grupta incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi; yerinde dönüşüm alanları, merkez kentteki dönüşüm alanları, örnek olarak Karşıyaka, Konak, Örnekköy, Bayraklı, Gaziemir, Karabağlar, Uzundere ve Karabağlar Cennetçeşme'den oluşmaktadır. Gene merkez kent dışı Menemen, Torbalı ve Bayındır'da proje çalışmalarımız bulunmaktadır.

Diğer bir İzmir BŞB'nin önem verdiği çalışma alanları da, afete maruz alanlar, bu alandaki çalışmalar İzmir BŞB'de 2006 yılında başlamıştır, yani herhangi bir yasa beklenmeden bu çalışmalar 2006 yılında başlamıştır.

İzmir'e harita üzerinden bakacak olursak, özellikle İzmir BŞB projelerini iki ana grupta incelemek mümkündür, bunlardan bir tanesi Uzundere vadisi ve Yeşildere vadisi bu projeleri üç ayrı grup olarak inceleyebiliriz. Bunlar afete maruz alanlardaki uygulamalar, merkez kent dışı proje alanları, merkez kent proje alanları olarak tespit edilmiştir.

Uzundere vadisi proje alanlarımız, 3 ayrı projeden oluşmaktadır. Bunlar Cennetçeşme, Uzundere ve Aktepe Evres kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarıdır. Bu alanlar İzmir'in güneyinde, İzmir-Çeşme-Aydın çevre yolu üzerinde bulunmaktadır. Bu projeler tamamlandığında kentin gelişen projeli ve düzenli kent dokularıyla bütünleşecektir. Buradaki hedefimiz de kentin çeperlerinden içeriye doğru dönüşümü sağlamaktadır. Bu da tartışılan bir konudur, bazı görüşler kent merkezinden dışa doğru bir görüşü savunmaktadırlar ama İzmir BŞB'nin bakışı kent çeperlerinden içe doğru dönüşüm ve değişimi sağlamaya yönelik çalışmaları vardır.

Diğer bir grup projenin, burada çoğu İzmir'li olan insanlar var, bilmeyenler için de şöyle anlatayım, Yeşildere yolu aksı üzerinde, Yeşildere bölgesinde proje çalışmalarımız sürmektedir, bunlar da hepsi birbirini tamamlayan, birbirine entegre olan projelerdir. Bunlardan Kadifekale Kentsel Yenileme Projesi, Yeşildere Kentsel Yenileme Projesi, Gürçeşme Kentsel Yenileme Projesi, tamamlanmak üzeredir. Diğerleri Ege Mahallesi, Ballıkuyu kentsel dönüşüm alanlarıdır. Ay-

rıca Yeşildere yolu ve İmzan hatları arasında kalan Yeşildere bölgesinde yeni bir kentsel dönüşüm ve gelişim alanı üzerinde fizibilite çalışmalarımız devam etmektedir.

Kadifekale, Yeşildere ve Gürçeşme kentsel yenileme alanları; bunlar Bakanlar Kurulu Kararıyla 1978 yılından itibaren afete maruz bölge ilan edilmesine rağmen bugüne kadar orada insanlar yaşamıştır, bu görev merkezi idarenin olmasına rağmen 2006 yılında İzmir BŞB'ce alınan bir kararla, üçlü bir protokolle bu projeler gerçekleştirilmiştir. Kadifekale'nin güney aksında yer alan 2 hektarlık alan üzerinde çalışmalar tamamlanmak üzeredir. 1968 binadan, 1926 adeti yıkılmıştır, diğerlerinin hukuksal süreçleri devam etmektedir. Proje uygulama sürecinde, ikna ve uzlaşma esas alınmıştır, biraz sonra onlarla ilgili de sizlere bilgi vereceğim. Gene Yeşildere ve Gürçeşme'de de bu çalışmalarla ilgili olarak kısa kısa sizlere bilgi vereceğim. Kadifekale projesi ile kent üç önemli etki kazanmıştır. Bunlar afet yaşanmadan önlem alınmıştır, yani yaklaşık 2000 bina taşınmıştır, orada yaşayan 20. 000 nüfus insan daha güvenli yerlere gidebilmiştir. Kent 420 dönüm yeşil alan kazanmıştır, gene İzmir'in tarihsel simgesi olan Kadifekale'nin güney ve güneybatı sülieti ortaya çıkmıştır. Şu anda burada da restorasyon çalışmaları İzmir BŞB'nce başlatılmıştır. Gene aylanın 2006 ve 2012 yılındaki farklı bir açıdan fotograflarını izlemektesiniz. Gene alandan yıkımlardan sonra yapılan düzenlemelerle ilgili ve alanın sağ köşede Agora ile olan bağlantısını izlemektesiniz.

Yeşildere Kentsel Yenileme ve Gürçeşme Projeleri devam etmektedir. Buralarda da yıkımlarımız, uzlaşmalarla tamamlanan binaların yıkımları, devam etmektedir.

İzmir BŞB'nin diğer bir projesi, Kemeraltı kentsel yenileme alanında sürdürülmektedir, burada da 450 adet yapıda iyileştirme ve restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Agora ve çevresine ilişkin yaklaşık 30 milyon liralık kamulaştırma yapılmış, buradaki 97 bina kaldırılmıştır. Şu anda Kadifekale antik tiyatro ve çevresinin kamulaştırma çalışmaları devam etmektedir, tamamlandığında kazı çalışmaları başlayacaktır.

İzmir BŞB'nin diğer bir projesi mevcut yapı stoku envanter çalışmaları vardır, İzmir BŞB, İnşaat Mühendisleri Odası ve 9 Eylül Üniversitesi işbirliği ile yapılmaktadır. Pilot bölge olarak Seferihisar ve

Balçova ilçeleri seçilmiştir. Şu ana kadar toplam 10 575 adet yapıya ilişkin veri girişi yapılmıştır, proje sonunda bu bilgiler afet zararı azaltma çalışmaları gene kentsel dönüşüm projeleri için veri tabanı oluşturulacaktır, bu çalışma yılsonuna kadar tamamlanacaktır. Önümüzdeki yıllarda da kentin diğer bölgelerinde bu çalışmalarımız devam edecektir.

Kentsel dönüşümde diğer önemi verdiğimiz bir husus; sosyal dönüşüm çalışmalarıdır. Çünkü İzmir BŞB'si şuna inanmaktadır; kentsel dönüşüm projeleri, sosyal dönüşüm projeleri ile desteklenmediği sürece başarıya ulaşma şansı azdır. Bu nedenle dönüşüm alanlarında süregelen mevcut yaşam ile dönüşüm sonrası oluşan yeni yaşam alanlarına uyum süreci maalesef bugün Türkiye'de uygulanan projelerde göz ardı edilmektedir. Oysa kentsel dönüşümle sadece yapılar değil bu yapılar içerisinde süregelen yaşamlar da dönüşüme uğramaktadır. Sosyal ve toplumcu belediyecilik anlayışımız gereği, kentsel dönüşüm projelerinde gerçek başarının, teknik ve hukuksal etmenlerin yanında, sosyal dönüşüm uygulamalarıyla desteklendiğinde yapılabileceğine inanıyoruz. Bu anlayış çerçevesinde de, toplumcu belediyecilik anlayışımız gereği daire başkanlığımızın oluşumunda tanıtım ve sosyal dönüşüm birimimiz kurulmuştur. Bu birim de yerinde ve doğru bilgilendirme çalışmaları, projeye katılımın sağlanması, görüş beklenti ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, dönüşümden en çok etkilenecek olan kadın ve çocuklara kentin ve kent imkanlarının doğru şekilde anlatılması, sosyal altyapının toplumsal ve ekonomik gelişmeye yönelik faaliyetler ile birlikte geliştirilmesi çalışmalarımız sürdürülmektedir. Bu amaçla da proje alanlarında kentli ile iletişim merkezlerimiz kurulmaktadır. Şu anda faaliyette olanlar vardır, bir kısmı da önümüzdeki günlerde faaliyete geçecektir. Bunlar, Kadifekale projesi yapılırken Kadifekale iletişim merkezi, Çennetçeşme kentli merkezi, Bayraklı kent iletişim merkezi. Kadifekale ile bir örnek verecek olursak, orada bu proje çerçevesinde Türkçe'yi anlamakta zorluk çeken vatandaşlar için orada gerekli dilleri bilen görevlilerle bu projeler başarıya ulaşmıştır. Aynı şekilde Cennetçeşme kentli merkezimiz 2009 yılından beri faaliyettedir. Şu anda Bayraklı merkezimiz açıktır. Uzundere mahallemizde de, bakanlar kurulunca sınır onayından sonra, şu anda binayı bulduk önümüzdeki günlerde orada da iletişim merkezimizi faaliyete geçireceğiz. Buralarda çok çeşitli faaliyetler yürütülmektedir, bu çalışmalara çeşitli kuruluşlar destek vermektedir, bunlar içerisinde Çağdaş

Yaşamı Destekleme Derneği, İzmir Kalkınma Ajansı, Ege Üniversitesi, Halk Eğitim Merkezi ve Ege Çağdaş Eğitim Vakfı, TMMOB'a bağlı İnşaat ve Makine Mühendisleri odası bulunmaktadır, daha birçok kuruluş da önümüzdeki günlerde yapacağımız çalışmalara katkı koyacaklardır. Dönüşüm projelerinin doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmesi yerel yönetimler, meslek odaları, STK'ar gibi kent aktörleri ile kamuoyunun destek ve katılımı sonucu mümkün olacaktır. Bu amaç doğrultusunda Daire Başkanlığımızca birçok toplantılar düzenlenmektedir.

Şu ana kadar ki durum itibariyle İzmir BŞB'nin 6 proje sınırı bakanlar kurulunca onaylanmıştır, Bayraklı'da proje çalışmalarımız önümüzdeki yıl Mayıs ayı sonuna doğru sonlandırılacaktır. Cennetçeşme, Ege ve Menemen'de önümüzdeki Şubat ayında 2 yıl dolacak, sınır onayı henüz yapılmamıştır, beklemekteyiz.

Burada yasal dayanaklar; Necati Bey sunumunda detaylı olarak açıkladı, kısa da olsa bir bilgilendirme için şunları söyleyebiliriz; Kentsel dönüşüm 5194'le mevzuatımıza girmiştir, en son 6306 sayılı yasa da mevzuat içerisinde yer almıştır. İzmir BŞB'si ağırlıklı olarak 5393 sayılı yasanın 73. maddesi kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir. Bu yasaya göre sınır onayından sonra tüm yetki belediyeye geçmektedir, kamuya ait gayrimenkuller kıstas değer üzerinden belediyeye devredilmesi mümkündür, 2981 sayılı yasa dışında kalan herhangi bir belgesi olmayan gecekondu sahiplerine, zemin üstü bedelleri ödenmesi veya bunlara konut ve arsa tahsisi mümkündür. Bu alandaki inşaatın 5 yıl süreyle durdurulması anayasa mahkemesince iptal edilmiştir, yeni inşaatların tamamı belediye tarafından yapılacak veya yaptırılacaktır. Belediye tarafından yapılacak inşaatların proje ortak giderleri belediye tarafından karşılanacaktır. Proje içerisinde eğer kendileri yapmak isteyenler olursa, proje ortak giderine katılmak kaydıyla izin verilmesi mümkündür, bu yasa hükümlerine göre.

Şimdi Türkiye'de 5393 sayılı yasanın 73. maddesi ve 6306 sayılı yasa yürürlükte, ikisinin de hedefi ya da amacı aynı doğrultudadır. Ama yasa içeriklerine bakıldığında, biz uygulayıcı bir kurum olarak bakıyoruz, yetkilendirme, kat sahipliği, malik olayları, gayrimenkul değerleri, yapı maliyetleri, uzlaşma konularında çok farklı hükümler içermektedir. Her iki yasa da yürürlükte olmasına rağmen farklı

içerikleri vardır. Örneğin 6306 sayılı yasada, maliyetlerle ilgili şöyle bir madde var, maliyet bedeli bakanlar kurulu kararıyla düşürülebilme yetkisi var, bu 73. maddede yok, bunlar bize göre çelişki, bu çelişkilerin giderilmesi gerekir, bahsedildi tabi, bunların giderilmesi ayrı bir yasayla ve imar kanunuyla birlikte ele alınmasıyla ancak mümkün olabilecektir. Biz de bu görüşü paylaşıyoruz. Burada ben sunumu tamamlamak istiyorum, ama burada Kadifekale projesi süregelirken, orada bulunan bir ilköğretim okulunda, konuya bakışla ilgili öğrencilerin bakışını içeren bir resim yarışması yapıldı, orada öğrencimiz Gülcan Yüksel'in bu olaya bakışıyla ilgili bir resmini izlemektesiniz, ben dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Muhittin Bey'e de çok teşekkür ediyoruz. Kentsel dönüşüm çalıştayının mekan olarak İzmir'de olmasının ne kadar isabetli olduğunu da son iki konuşmayla gördük. Hem Sezai Hocanın sunumu, hem de Muhittin Bey'in sunumu, bu konuda politika üretmek isteyenlere buranın zengin tecrübeler içerdiğini gösteriyor. Öğleden sonraki tartışmalarda tabi bu konuya değineceğiz, çalıştayımızın amacı bir politika belgesi oluşturmak, birbirimizi bilgilendirmek de var içinde ama bu amacımız değil… Amacımız herkesin yararlanabileceği bir politika belgesi oluşturmak, bunun konuşmalarını öğleden sonra yapacağız. Şimdi YAYED kurucu üyesi olan İzmir Milletvekilimiz Prof. Dr. Oğuz Oyan'ı davet ediyorum, buyurun hocam.*

Oğuz Oyan (İzmir Milletvekili-YAYED Kurucu Üyesi); Hazirun'u saygıyla selamlıyorum, değerli kamu yöneticilerimiz var, milletvekillerimiz var, oda başkanlarımız var. Değerli katılımcılar, öncelikle bu etkinliği düzenleyen YAYED'e ve iki odamıza, yani ŞPO İzmir Şubesi ve KHMO İzmir Şubesine, teşekkür ediyorum. ŞPO Genel Başkanı gelip bize sunuş yaptı, ona da ayrıca teşekkür ederim. YAYED kurucusu olarak zaten görevimiz karşılıklı.

Efendim şimdi, AKP'nin en iyi bildiği şey inşaat işidir, biliyorsunuz, bunu nereden bilirler? İstanbul BŞB'nden bilirler, kadrolarını oradan devşirmişlerdir. İnşaatı bilirler, altyapı yani yol ve konut, gerek şimdiki bakan, daha önceki TOKİ başkanı Erdoğan Bayraktar, gerek Bayındırlık Bakanı Binali Yıldırım, bunların hepsi Büyükşehir'den gelme ve değişmez kadrolardır.

Aslında AKP'nin önemli kamu yatırımı olarak kendine seçtiği iki alan vardı, baştan itibaren, bölünmüş yollar ve TOKİ konutları. İd-

dialı hedefleri açıkladı, biz 500 bin konut yapacağız, bunlar çok iddiasız kalıyor bu kentsel dönüşüm yanında ama başlangıçta 2002 sonundan itibaren 500 bin konut yapacağız, diyorlardı. 10 bin km bölünmüş yol yapacağız, bu da aşıldı. Bunlara geleceğim birazdan, bu iki alan geniş kitleler açısından önemli alanlar. Bir tane daha vardı aslında, kamu yatırım alanına girmeyen, sağlıkta dönüşüm alanı. Sağlıkta dönüşüm başlığı altında, kamu yatırımları üzerinden değil de kamu harcamalarının transferleri üzerinden, yani Sosyal Güvenlik Kurumuna (şimdiki adıyla, ilk başta üç kurum varken) transfer ödenekleri üzerinden, destek sağlayarak, onların açıklarını kapatarak buradan kendisine geniş bir seçmen tabanı yaratmak. Buna girmeyeceğim, ama şunu söyleyeyim, özellikle 2011 tarihli değişen yapısıyla son KHK'ler, sağlıkta kamu-özel ortaklıkları modeliyle, özele sen inşa et hastaneyi ve ondan sonra ben sana kira ödeyeyim, devlet olarak hastaneyi senden kiralayayım, bazı bölümlerini de sen işlet, biçiminde yeni bir yatırım ortaklıkları geliştirme projesini de sürdürüyor.

Bu inşaatçılık hevesi nereden, demin söyledim, en iyi bildikleri budur, ama siyasi nedenleri var, ekonomik nedenleri var. Siyasi neden nedir? Akla ilk gelen, görünür yatırımlar yapmak. Görünür yatırımlar her zaman, görünmez yatırımlardan daha fazla halkta olumlu algı yaratır, ya bunlar çalışıyor, bakın şu kadar bölünmüş yol yaptı, şu kadar konut yapıyorlar, denir. İletişim sektörüne hakim olarak, iletişim yönetimi ile algı yaratarak nasıl kamuoyunda olumlu izlenimler yarattığını görebiliyorsunuz.

Toplu konutların çoğu aslında üst ve orta gelir gruplarına yönelik ama o alt gelir gruplarına yönelik küçük bölümünü büyük stadyumlarda toplayıp çekilişler yaparsanız ve büyük tantanayla spektüler bir takım gösterilerle sunarsanız, millette bir gün bize de düşer hayallerini kurmaya başlar. Dolayısıyla bu işin satışını iyi yaptılar, bundan sonrasını bilemem ama şimdiye kadar iyi yaptılar. Biraz önce Müfit de söyledi, bu siyasi coğrafyaya müdahale alanı yaratıyor, şimdiye kadar bu 500 bin konutun yarattığını söyleyemeyiz ama şimdiden sonra 1,5 milyon konut açısından bu daha fazla söylenir bir şey.

Aslında bu görünür yatırımları yaparken bir başka şeyi görünmez kıldılar, o da kamuyu yatırım alanından çekmek. Aslında kamu

yatırımlarını, sanayi başta olmak üzere diğer hizmet alanlarında da geri çektiler, ileriye iki tane Truva atı sundular, bölünmüş yol ve konut. Herkes AKP hükümetinin daha yatırımcı olduğunu sandı, oysa kamuyu birçok yatırım alanından geri çektiler. Bu iki alanı öne çıkararak geri kalanı görünmez kıldılar, bu çok önemli bir şeydi. Bunu tabi vatandaşa anlatmak kolay değil.

Ekonomik neden olarak neydi, bunları bu kadar inşaatçılığı iten? Bir kere iktidar kendi denetiminde, sermaye birikim modelini yeniden oluşturmak tasarımında ve oluşan rant kanalları üzerinden de, yeni sermaye grubu oluşturmak, var olanı da denetimi altına almak. Sadece sınıflar arası rant transferleri değil, sınıflar arası servet transferi değil, sermaye sınıfı için gelir ve servet transferlerinde gerçekleştirebilmek için ipleri tümüyle eline almak. Bu aslında aynı zamanda, otoriter bir siyasi tasarımla da birlikte giden bir proje. İkisi iç içe geçmek zorunda, çünkü bu kadar şeyi denetleyemezsiniz eğer otoriter rejiminizi oluşturamıyorsanız.

Bir iki rakam vereyim, bir kıyaslama yapalım, AKP ne yaptı? Sonuçta 10 yıl doldu, 10 yılda ne kadar konut yaptı, 10 yılda ne kadar yol yaptı? Yaklaşık 15 bin km'lik bir bölünmüş yol yapıldı. Ne kadar para harcadılar bunun için? Toplam 40 milyar lira 10 yılda para harcandı. Yani yılda yaklaşık 4 milyar lira. Bu az değil ama geçmişte yani Türkiye'de daha 1990 başlarına kadar yani AKP'nin gelişinin 10 yıl öncesinde diyelim, henüz Türkiye'deki bütçeler faizin esiri haline gelmemişken, bütçenin %15'i yatırımlara ayrılıyordu. Şimdi AKP döneminde %10'un altında ortalama varken, yani kamu yatırımları geri çekilmiş halde iken, siz AKP'yi yatırımcı olarak algılanmasını sağlayabiliyorsanız, başarılısınız demektir. 40 milyar lira 10 yılda bolunmuş yol yatırımı var, bu verdiğim rakamlar bakanlara sorduğunuz sorulardan yazılı yanıtlardan aktardığım rakamlar.

Şimdi toplu konut alanına geleyim, toplu konutta da Ocak 2003'den Temmuz 2011'e kadar ki dönem rakamlarını vermişlerdi, yaklaşık 10 yıl 550 176 konutun yapımı başlatılmış, bunlardan 414 bini tamamlanmış, yani yıllık ortalama konut başlama hızı 55 bin, yıllık ortalama konut bitirme hızı 41 bin. Yani AKP yılda ortalama 55 bin konut başlatmış 41 binini bitirmiş her yıl ortalama. Büyük rakam sayabilirsiniz ama şimdiki proje yanında küçük kalır. 414 bin konutu bitirmiş ama 550 bin konuttan 427 binini satabilmiş,

yani AKP 550 bin konut başlattı ama 10 yılda daha hala satamadığı 125 bin konutu var elinde. Dikkat ediniz bir arz fazlası var, sadece genel sektörde değil, toplu konutun elinde birikmiş bir arz fazlası var, satamıyor yani. Tabi her satılan da oturuluyor, ikamet ediliyor anlamına da gelmiyor, konutuna girenler toplam içinde kaç kişi, o da ayrı mesele. Yani bunların belli bir bölümü de onu yatırım amacıyla almış, o konutlar boş duruyor, ya da beğenmiyor ya da başka şey, belki tam bitmemiş, bitmiş ama eksikleri var gibi.

Toplu konutun, tırnak içinde, sosyal konut projesi olarak ürettiği konutlar daha az, bunların toplamı 344 bin, yani 427 bin sattığı konuttan 344 bini sosyal konut projesi adı altında sattığı konutlar. Bu satışlardan ne kadar gelir elde etmiş? 25 bin lira, 10 yılda elde ettiği gelir 25 bin lira, yani yılda 2,5 milyar lira, çok küçük rakamlar aslında. Tüm bu devasa gösterilerin arkasında, aslında Türkiye ölçeğinde bir ülke açısından, küçük rakamlarla karşılaşıyorsunuz.

Bir de arsa karşılığı gelir paylaşımı modeli var, birçok yolsuzluklara konu olmuş. Yüksek Denetleme Kurulu vardı bir zamanlar, başbakanlığa bağlı, ondan da rahatsız oldular ve Sayıştay'a bağlayıp fesh ettiler biliyorsunuz. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun denetleme raporlarında, nasıl yolsuzluk yapıldığını gösteriyordu. Bu raporlara göre, 84–85 yıllarında AKP öncesi paylaşım oranı %50'lere yakınken, AKP ile arsa sahibi olarak toplu konut %50'lerden %25'lere razı oluyor, müteahite %75'lik pay veriliyor, yani bu kadar göstere göstere şaibeli bu inşaat işlerini yapıyorlar. Bu raporlardan sonra o yolsuzluğu başka yerlerden yapmaya başladılar, bunu kapattılar, paylaşım oranlarını daha denkleştirdiler. Bu çerçevede 83 110 konut üretildi, bu gelir paylaşım modeli ile bundan da 6,3 milyar lira gelir elde edildi, yani ikisini toplarsanız 31 milyarlık bir toplam gelirden bahsedebiliyoruz. Yani yıl ortalaması 3 milyardan bahsediyoruz.

Şimdi bir kıyaslama yapalım; Önümüzdeki 20 yıl için 6,5–7 milyon konut üretilmesini isteyen bir sistem var karşımızda, bu afet riski altındaki, konutların, alanların dönüştürülmesi meselesinde yılda ortalama 350 bin yenileme, yık ve yap, daha doğrusu yapılacağı öngörülüyor. Bazı yıllar daha az, daha çok olabilir, başlangıç yıllarında daha yüksek olması umuluyor olunabilir, her ne ise, biz ortalamadan gidelim. Projenin toplam maliyetinin, en son Bayraktarın açıkladığı rakam, 500 milyar lira olarak açıklandı. 500 milyar li-

ralık bir kaynağın döneceği bir alandan bahsediyoruz, yani bu yılda 25 milyarlık bir işlem hacmi, yani toplu konutun 10 yıldaki toplam hacmine eşit bir işlem hacminden bahsediyoruz. Devasa bir şey, dolayısıyla sadece toplu konutun yapacağı bir şey değil. O zaman kim var devrede? Özel sektör. Bayraktar ne diyor, bağırıyor, çok sinirleniyor, bu rant yasası dendiği zaman. Diyor ki; insaf, bu yasanın yanına rant kelimesini getirmek, bu yasayla birlikte rant ifadesini kullanmak, çok büyük haksızlıktır, 500 milyarlık ekonomi doğacak diyor. Bunu Türkiye Müteahitler Birliği toplantısında söylüyor, 500 milyarlık bir ekonomi doğacak. Bunu kim yapacak, özel sektör. İhaleyi kim yapacak, özel sektör. Arsasını, arazisini kim müteahite verecek, özel sektör. Biz ne yapacağız, devlet olarak evini boşaltan fakire kira yardımı yapacağız, bunun neresinde rant diyor. Vatandaş ucuz konut alacaksa helali hoş olsun, ben de ancak faizlere destek olacak, kira yardımı yapacak kadar para var, diyor.

Bu zihniyet sermayeye böyle büyük kar alanları yaratmayı bir rant alanı olarak görmüyor. Böylesine büyük bir 500 milyarlık bir pastayı oluşturup sunmak ve bunu kendine göre de o sermaye grupları arasında keyfi biçimde yaratmak hiç de böyle bir rant dağıtımı mekanizması oluşturmuyor, bu zihniyete göre. Anlayamıyor bile ya da çarpıtıyor, her ikisi de doğru olabilir.

Peki, bu kadar büyük kaynak nasıl olacak? Aslında görünür finansman olarak, ne kaynak var derseniz, bir tanesini belli ettiler. Biliyorsunuz üçüz yasalar var, 19 Nisan'de önce 2B yasası çıkarıldı, bu yıldan bahsediyorum, 3 Mayıs'da yabancılara toprak satışı yasası çıktı ve 16 Mayıs'ta da afet riski ve alanlarının dönüştürülmesi yasası çıktı, bağlantılı hepsi. Bağlantı neydi? 2010 yılında biraz önce söyledim belediye kanunun 73. maddesi ve tabi 2010 yılında KHK'lar, 2010'la bağlantı arıyorsanız Anayasa referandumu, çünkü Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay'ın içeriğini değiştirmeden bunu yapamazlardı, sıralamaları doğrudur kendileri için ve nihayet üçüz yasalara eklenen bir bütünşehir yasası, hepsi bir bütünün parçalarıdır.

Bu arada tabi 2B yasasıyla bu afet yasası arasında doğrudan bağlantı var, 2B yasasından elde edilecek gelirlerin %90'ının Çevre ve Şehircilik Bakanlığına aktarılması öngörülüyor o yasada. Yani ilk sermayenin, ilk suyun, ilk operasyonel sermayenin 2B yasasından

geleceği öngörülüyor. Dolayısıyla işte kaynak bulduk şeyi var, fakat kaynağı tam bulamıyorlar. Bir kere oradan beklentileri 20–25 milyar lira idi, bunun gelmeyeceği anlaşılıyor, şimdiye kadar yapılan başvurulardan gelmeyeceği anlaşılıyor. Ekim sonunda bitiyordu başvurular, 3 ay uzattılar. Başvurular yetersiz, başvuranların da metrekare fiyatları belli olunca, alabilecekleri de belirsiz. Dolayısıyla orada ciddi bir belirsizlik alanı var, kaldı ki başka bir şey daha var, bütçe açıkları artıyor. Şimdi Maliye Bakanı o kaynakları biz bütçe için kullanırız demeye başladı. Çevre ve Şehircilik Bakanına bu paradan 1 milyar lira veririz dediler, adam ağlıyordu, 1 milyar lira bu işler için devede kulak bu işler için. Burada gelecek can suyunun pek fazla bir şey olmayacağı anlaşılıyor.

Peki; başka kaynak nerede? Başka kaynak, bu işe girecek Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları adı altında örgütlenmiş şirketler olacak, bunlar zaten var, bir kısmı da yeni peydahlanacak. Bunların finansör olabilmesi için kaynak bulmaları gerekiyor, nereden kaynak bulacaklar, iç piyasadan, dış piyasadan. İç piyasadan kaynak bulabilirler yani banka sisteminden, ama daha çok dış piyasadan bulacaklar, bulabildikleri kadar, yani Dünyada Avrupa'nın başı sıkışıkken, yani kaynak hareketleri, sermaye hareketlerinde bir yavaşlama olurken bu zorlaşabilir. Ama diyelim ki buldular, bu çok riskli bir alan. Biraz önce konuşuyorduk, neredeyse İspanyol modelinin tekrarını bizim karşımıza çıkaracak bir şey, biliyorsunuz İspanya, İtalya vs. Alman sermayesi kendine yeni kar alanları bulmak için oralara gitti hurra verdi, arkasından müthiş bir borç krizine girdiler, arkasından büyük balonlar oluştu, satılamayan konutlar vs. patladı bu ekonomiler.

Şimdi benzer bir şey, bu kaynakları buldunuz, talebi denetleyebiliyor musunuz? Talep gerçekten efektif talep mi, satın alma gücü olan talep ne ölçüde var, bu ne ölçüde geri dönüşü olabilecek bir alan?

Bir şey daha var; bu kadar borç, zaten müthiş bir açık veren ekonomimiz, cari açık, her yeni borç dış açığı artırır.

Bir başka şey; inşaat sektörü sanıldığı gibi, katma değer oranı çok yüksek bir sektör değil, bir o kadar da, hani taş toprağı tamam da, çimento'da bile ithalatçı olursunuz. Böyle bir şey de kısmen var, daha fazla olur, özellikle inşaat malzemeleri araç gereç bütün o bü-

yük makine parkları, bilmem ne, bunları biz mi yapıyoruz, bunları ithal ediyoruz. Bütün bunların yedek parçalarını ne yapıyoruz, ithal ediyoruz, yani Türkiye ithalat faturasının büyüklüğü üzerinden cari açık veren bir ülke. Onu daha da büyütecek bir şekilde yol alacaksınız, alın size yeni bir sorun alanı. Bir de ürettiğiniz konutları ihraç edemiyorsunuz, ha şu olabilir, yani prefabrik yapıp da monte ederseniz, oradan bir şey değeri yok. Yabancılara Türkiye'de konut satabilirsiniz, konutu taşımıyorsunuz ama yabancıyı buraya taşırsınız, evet o zaten var Türkiye'de yılda 1,5 milyar dolarlık satış. Bir de bunların hepsi yeni yapılan konutlar değil, bir kısmı da tarihi konutlar, var olan konutlar, yazlıklar vs. bunlar el değiştiriyor ya da arsa satışı üzerinden bu giriş var, sadece konut satışı değil.

Asıl kaynak ne? Bu da geçici çünkü sonuçta, aradaki şirket borç alıp finanse ediyor olsa da, sonuçta peki kim ödeyecek? Nihai tüketici. Kimdir nihai tüketici? Konutun sahibi, gerek yatırım, gerek kullanım amaçlı olsun. Konutun sahibi, kim bunlar? Şu an Türkiye'de büyük konut arz fazlası varken, piyasaya girmeyenler birden şevklenecek, heveslenecekler de birden çok konut almaya mı gelecekler? Ya da burada borçlandıracağımız, senin konutunun değeri şu kadar, ama sana vereceğim bu kadar, aradaki farkı ödeyeceksin diyeceğimiz, o geniş kitleler mi, bunlar mı? Eğer bunlar Türkiye'nin o yoksulluk ceplerinde oturuyorlarsa, o zaman bu yoksulluk yerleşim birimlerine oturanların böylesine bir kaynağı yaratmaları hangi mucizelerle mümkün olacak. Yani insanlar Bayraklı'da ev alıp üstüne üç kat çıkıyorlar da piyasaya girip yap-satçıdan sıfır daire almayı kendi keyfleri için mi yapmıyorlar, imkanı ona yetiyor, öyle gidiyor. Birden bire onu borçlandırarak yeni bir yol açmaya çalışıyorsunuz, buradan ne kadar gelebilir?

Bir de üçüncü şahıslar var, dediğim gibi yap-satçılar, bunlar son derece sınırlıdır. Çünkü ailelerin borçlanma kapasitelerinin sınırları vardır, aileler Türkiye'de zaten oldukça borçludur ve Türkiye'deki kitleler genelde sınırlı ödeme gücüne sahiptir. Daha önemlisini söyleyeyim, Türkiye'de tasarruf oranları çok düşüktür. AKP döneminde çok düşmüştür, %20'lerden %12'ye düştü tasarruf oranı. Tasarrufu olmayan konut gibi bir yatırım alanına giremez, tasarrufu çok düşmüş bir toplumda yaşıyoruz. Dolayısıyla yıkım masraflarının tahsili üzerinden de insanların tepesine binebilirsiniz, böyle şeyler de olabilir, yok bilmem belediyelerin yatırım fonlarından %5'ini tırtıklayarak

bilmem ne yapmak istersiniz, bütün bunlar derde deva değildir. Bu gemi bu yakıtla yürümez, bu yakıt bu gemiyi yürütmez. Dolayısıyla bir çaresizlik var. O yüzden 5 Ekim'de 6500 tane konut, çoğu kamu binasıydı, bir kısmı da pek ala hala kullanılabilir durumdaydı, 35 ilde 40 noktada, büyük gösterilerle havai fişeklerle, gösteri durumuna getirdiler.

Ben çok uzattığımın farkındayım. Türkiye'de bir sanayisizleşme süreci var. 1980'lerden itibaren 1990'larda kamunun yüksek borçlanmasına sermaye kesimi para vererek, kendi faaliyet alanından zarar etti, ama diğer faaliyet dışı alandan yani devlete borç vermekten kar etti. 2001'den sonra durum değişti. Çünkü devlet daha az borçlanmaya başladı ama bu arada onlara yeni alanlar açıldı. Dediğim bölünmüş yol, konut, sağlıktır, bilmem nedir, bu alanlar açıldı ama yetmiyor. Sistem yeniden tıkandı, yani birikim modeli tıkanmış vaziyette. Birikim modelinin önünü akçam gerekiyor, nasıl açacaksın? Buyurun işte size yeni bir şey, sermaye şu anda Türkiye'de tıkanmış vaziyette, bu sadece AKP'nin projesi değil sermayenin de projesi, çünkü çaresiz, çünkü hedefsiz. O yüzden bugün bu proje, bu kapsamda geliyor devreye, ama tekrar edeyim bu umarsız bir proje.

Bu rant amaçlı dönüşümlere karşı, toplumsal ve siyasi mücadele verilmesinin yasada önünün tıkanması, nasıl dehşetli ürküldüğünü de gösteriyor. Yani Dikmen Vadisi projesi; Bakın bu yasanın 8. maddesinin 3. fıkrasında, riskli yapıların tespiti, tahliyesi ve yıktırma iş ve işlemleri değerleme işlemlerini engelleyenler hakkında TCK'nun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusu bulunması diyor. Sen demokratik işleyişle, demokratik tepkilerle, demokratik bir mücadeleyi yapamazsın, ben bunu ta baştan suç sayarım diyor. Dolayısıyla bu görülmemiş çapta bir mülkiyet dönüştürme operasyonudur ve buna böyle bir tepki var.

Sonuç olarak şunları söyleyeyim; bir kere tek tipleştirme projesidir, aşırı merkezileşme anlayışını yansıtır, büyükşehirlere sadece afet riski altındaki 6306 sayılı yasayla değil ayrıca büyükşehir yasasıyla da büyükşehirin yetkilerinden alınmaktadır. Büyükşehir yasası düzenlemesine bakın; Yatırım İzleme ve Koordinasyon Merkezini (YİKOM diyelim buna) düzenleyen maddenin 1. fıkrasında bu 4. maddedir şunu söylüyor, büyükşehir belediyesinin bulunduğu

illerde yatırım hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi yani. YİKOM neyi aynı zamanda denetleyecek? Büyükşehir belediyesinin bulunduğu illerde, sadece büyükşehir belediyesinin bulunduğu illerde ama diğerlerinde değil. Yatırımların hizmetin etkin olarak yapılması ve izlenmesi, yani her türlü kentsel dönüştürme vs. hepsini izleyecek, kim izleyecek, vali, vali adına vali yardımcısı. Düşünün; bir vali yardımcısı geçici olarak gelmiş, Aziz bey bunu hep söylüyor, , iki yıl orada kalacak, belki de konuyu öğrenmeden değişecek, o vali yardımcısı büyükşehir belediyesinin hangi yatırımları nasıl yapacağını izleyecek, denetleyecek ve karar verecek, onaylayacak. Tabi onun arkasında Ankara'daki yüksek bürokrasi ve siyasi yapı, yani böylece Ankara'dan habersiz kuş uçuramazsınız, diye parmak sallamak.

Bu düzenleme bir sürgün fetvası gibidir, yoksullaştırıcıdır, altyapı ve sosyal donatı yapımını da, konutu yıkılanlara finanse ettirmesi bakımından da yoksullaştırıcıdır. Ya hak kaybına uğrarsın ve bedelini ödersin anlayışı, bir tehdit ve şantaj anlayışıdır, ayırımcı bir uygulamadır.

Bu kentsel dönüşüm yaklaşımı indirgemecidir, sadece fiziki mekanların dönüştürülmesiyle sınırlı bir yaklaşımdır, bunun sosyal, kültürel, ekonomik boyutlarını, planlama, mimari, statik, peyzaj ölçütlerini tamamen dışlamaktadır. Çünkü iktidarın ve sermayenin acelesi vardır.

Kimlerin ihtiyaçlarına göre çöküntü bölgelerinin belirleneceği de, aslında ayrı bir konudur, burada sermaye ve iktidarın istekleri öne çıkmaktadır.

Son bir şey söyleyeyim; mekansal dönüşümün sürdürülebilir olması için, doğru bir şekilde finanse edilmesi gerekir. Evet, kentsel dönüşüm yapılması gereken alanlar olabilir, vardır, her zaman o ihtiyaç vardır, ama bunun finansmanını sadece yap-sat düzeneğine bağlanması kadar yanlış bir şey yoktur ve olamaz. Devlet bütçesinden mutlaka düzenli, istikrarlı yıllık bir ödeneğin, katkının öngörülmesi şarttır. Bakın 1999'da deprem vergileri bunun için getirilmişti, bu vergiler deprem amaçlı olarak, yani konutların ıslah edilmesi, iyileştirilmesi için kullanılmadı, ama doğru bir modeldi, modelin kendisi olabilirdi, evet keşke kullanılsaydı. Ama yeniden bunu kullanmak gerekiyor, yeniden buna benzer bir modeli kullanmak gerekiyor

ama nereden? Aynı deprem vergileri modeli üzerinden değil, ya da dolaylı vergilere, tüketim vergilerine ek zam yaparak değil, dolaysız vergiler üzerinden. Yani ödeme gücüne göre, yani yüksek gelir sahiplerini vergilendirerek, gelirleri değil, servetleri de vergilendirerek finanse edeceksiniz.

İşte toplumcu belediyecilik bir kere, toplumcu iktidarı da içerir, yani iktidar ancak sol bir bakışla, anayasa'nın 73. maddesine göre, anayasa'nın bu konudaki öngörüsünü uygulayarak yapıyorsa o zaman finansmanı vardır. Finansmanı toplumun varsıl kesimleri ödemelidir. Esas itibariyle bugün siz orman köylüleri Türkiye'nin en yoksul kesimidir, o orman köylüleri üzerinden kentlerdeki dönüşümü finanse ediyorsunuz, yani olabilecek en gayri adil en eşitliksizci bir uygulamayı, bir matah gibi piyasaya sürebiliyorsunuz.

Burada ben sunuş yapan tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum. Son olarak sağ ve sol belediyecilik karşılaştırması yapamadım ama burada çok güzel söylendi, sağ belediyecilik planlamayı reddeder, DPT'yi yok eder. Sol belediyecilik planlama ile yürür, piyasaya müdahale ederek yürür, bizim temel farkımız budur, bunun ayrıntıları vardır ama bu temel fark üzerinden belki daha sonra, öğleden sonra tartışmalarda çeşitlendirilir, teşekkür ederim ilginiz için.

***Serhat Salihoğlu**; Hocama teşekkür ediyoruz, başka bir hocamı davet ediyorum Prof. Dr. Birgül Ayman Güler, İzmir Milletvekili, YAYED kurucu başkanı, buyurun hocam.*

Birgül Ayman Güler (İzmir Milletvekili, YAYED Kurucu Başkanı); Değerli Başkanlarım, en çok sevdiğim belediye başkanlarımdan ikisi burada, başka belediye başkanımız var mı? Bergama ve Selçuk Belediye başkanları burada, hakikaten ayağınıza sağlık, burada olmanız çok güzel.

Çok önemli analizler dinledik, ben uzun süredir yerel yönetim köklüyüm, doktora tezim doğrultusunda ama kentsel dönüşüm ile ilgili son yıllarda verilen mücadelelerde sadece şöyle bir seyredebildim, çok içinde çalışma fırsatım olmamıştı. YAYED'in bu konuya en başından beri ilgisi sayesinde eksik kalmadım. Ama bugün kısa süre içinde özünü verdiler, gerçekten ağzınıza, aklınıza sağlık, çok yararlandım.

Söyleyeceklerim, muhtemelen sabahtan beri tüm konuşan arkadaşlarımın söylediklerinden çıkan sonuçlar olacak. Dinlerken şöyle bir şey canlandı aklımda; bir benzetme belki işe yarar, kentsel dönüşüm işi, dişçiye gidip dişteki apseyi aldırma işi gibi bir şey. Çok ağrım var, çürük ön tarafa gelmiş, onu dolguyla tamamlıyorsun, apse varmış, bir yarıyorlar oraya ilaç koyuyorlar, kapatıyorlar, oohh dünya varmış iyi ki dişçiler var, ağzımdaki ağrı bitti, şu kokudan da kurtuldum, çok rahatım, mutluyum yani. Yaşamışsınızdır sizlerde, ben son günlerde diş derdiyle çok uğraştığımdan herhalde. Apseye müdahale veya çürük dişe dolgu yapma işini national geographic kanalda seyrettiğim üzere Hindistan'da sokakta yapan dişçiler var, kerpeteni dayayıp böyle dizlerine oturup hadi git sen diyen, bir de o işi gerçekten yapması gerektiği gibi yapanlar var. Burada teşbihte hata olmaz denir, Hint dişçilerinin yaptığı gibi gidiyor bu iş. Ama onun ötesinde daha büyük bir mesele var, gerçek anlamda bir sağlıkçı ve bu işi gerçekten bilen, ağrıyan diş sahibi, bu apseyi almakla, dişi doldurmakla, derdin bitmeyeceğini de iyi bilir. Bütün ağzı bir görmek lazım, eğer eksik bir tane ise öbür 31'inde durum ne? Belki damaklar çekiliyor, damaklardaki durum ne? Çenede arıza olmasın sakın. Belki çeneye bir cerrahi müdahale lazım, o mutluluğunuzun içerisinde başınız dönüp bütün bunlarla hiç uğraşmadan yaşantınıza devam edebilirsiniz. Ama zaman geçer, bu bütünü düşünmeden yürürsünüz, beden yaşlanır, damakların hali değişir, çene büzülür değil mi, yaşlandıkça insanın kendisi amorf hale geliyor adeta. Acaba geleceğe dönük olarak o dişlerin hali ne ki, ne yapmak lazım şimdiden, nasıl diri kalsın? Onu nasıl sağlamak lazım, ne kadar zamanda müdahale etmek lazım, bu akıllı insanın aklı, modern insan akıllı insan. Bu yaklaşımda Hint dişçisi gibi gel çekivereyim kardeş durumu var, ama akıllı insan tavrından hiç eser yok.

Kenti bütün olarak görmek yok, kentin içinde yer aldığı bölgenin içindeki fonksiyonu nedir, buna bakmak yok. Statik bir şeyden söz etmiyoruz, organik olandan bahsediyoruz, yaşayan bir şeyden söz ediyoruz. Bir bölgenin, bir ülkenin, bir dünyanın parçası olan bir Kadifekale'den söz ediyorum, bir de bu zaman içinde varlığı sürdürecek olan bir şey. Hem bu anda başka şeylerle ilintili, hem zaman içinde kendisi sürekli değişen bir şeyden söz ediyorum. Bu gerçeğe rağmen apseyi, çürük dişi Hint dişçisi gibi çekiveren AKP iktidarından, ağrım bitti, ağzımdaki koku da bitti, memnuniyetini duyabiliriz. Hakikaten Kadifekale yeşillendikçe, şimdiki durumuna göre

kentli için iyi bir seyirlik, gezinti alanı, orada çok standardı düşük konutlarda yetişen çocuklar içinde, o uçuyor ya depremle birlikte apartmanlara, bence dikey cezaevleri. Bu iyi bir şey, yani bizim bütünü görme özelliğimiz var. Eşeyleri bir biri içinde bağlantılı gördüğümüz gibi, zaman içinde de görme özelliğimiz var, biz diyalektik düşünmenin, diyalektik düşüncenin gerçek olduğunu bilen insanlarız. O yüzden biz plan diyoruz, proje değil.

Kentsel dönüşüm denilen bu nokta müdahalelerle çıkış yok kardeşim diyoruz, yapacağımız olan bütüne müdahale. Oğuz hocam en son söyledi, arkadaşlarım söyledi, biz plancıyız. Yaşamı, varlığın özelliğini, hareketi gören tarzımızla, teknik aşamaya gelince biz projelerden söz etmeyiz, biz plandan her şeyden önce söz ederiz. Tüm projeler, tüm ayrıntılar o bütün içindeki yeri itibariyle hep bizim aklımızda vardır.

Burada öyle görünüyor ki, diş benzetmesi gerçekten pek bir boşluk bırakmıyor. Muhittin bey söyledi, İzmir'i biliyoruz, İzmir'in rakamlarını verelim, kentsel dönüşüm söz konusu olduğunda İzmir'e bakıyoruz, 11 400 hektar üzerinden değil, zaten Ege Bölgesi üzerinden hiç değil, 11 bin hektarın içerisindeki, 4600 hektar alana bakıyoruz. Ama çok dikkat etmek lazım, 4600 hektar da 8 parça, o da 11 bin içerisinde böyle yekpare bile değil, o da başka başka yerlerde var olan yapısıyla karşımızda.

Biz bu çalışmayı, sabah dinlediğim muhteşem sunuşlarla nasıl tanımlayabiliriz acaba, diye düşünüp duruyorum. İlginç bir şey çıktı, sermaye açısından tanımladım, iktidar açısından tanımladım, halk açısından tanımlayamadım ben bu yaklaşımı, yardım istiyorum, bir tanım, bir sıfat arıyorum. Öyle anlaşılıyor ki bu kentsel dönüşüm mantığı, sermayenin bir kriz projesi, içinde bulunduğu krizi aşma projesi. Öyle anlaşılıyor ki bu mantığa dayanan kentsel dönüşüm iktidarlar için bir fırsat projesi ama Allah aşkına bu halk için ne projesi, belki öğleden sonraki tartışmalarda ne projesi olduğunu bulurum. Bunu bulamayınca kendi aklımın sınırları mıdır diye düşündüm, şu anda, şu anlık şöyle düşünüyorum ki, yok aklımın sınırları değil, bu projenin halkla alakası olmadığı için onun sıfatını bulamıyorum, gerçekten ilintiyi kurmak son derece güç.

Belki şöyle söylenebilir; özellikler 5 noktada toplanabilir.

Birincisi; çok önemliydi bu saptama, Müfit Bayram çok net söyledi, planı, yapımı, yapı denetimini, yeni esaslara bağlamadan, kentlerdeki belli noktalarda dönüşüm olmaz dedi. Hakikaten planlama sistemi artık kalmadı gibi bir şey, ne plan hiyerarşisi bıraktılar, ne aralarındaki ilinti kaldı, kimse plana dönüp bakmıyor, merkezi idare gelip planı, yok turizm bölgesi, yok sağlık bölgesi, yok bilmem ne bölgesi diye zaten belediyeler açısından yapılamaz hale adeta getiriyor. Plan üzerinde hiçbir değişiklik yok, yani 3194 İmar Kanunu dediğim sistematikte, hiçbir müdahale yok. Yapı özellikleri, inşaat, Bayındırlık Bakanlığı yapardı eskiden, müteahitlik sistemiyle ilgili onları desteklerdi, hatta yapı teknikleri itibarıyla fenni merkezler vb. vardı. Bunların hepsi gitti, yapı tekniklerini geliştirmek üzere Üniversitede, devlet, özel sektör, nereyle isterseniz işbirliği yapan bir Ar-Ge laboratuarımız yok, orada burada ha bire teknoloji siteleri kuruyoruz da, bu yapı teknolojisi üzerine kamunun yaptığı hiçbir şey yok.

Yapı denetimine gelince, o korkunç Marmara Depreminden sonra, hala hiç kimse çözemedi, ona yeni kurallar da getirilmedi, plana, yapı tekniklerine ve yapı denetimine ilişkin hiçbir yenileme yapmıyorsunuz. Neyi hedefliyorsunuz? İki şeyi, sağlıklı kentler ve güvenlik konutlar için kentsel dönüşüm, bütün resmi belgelerde bu yazıyor. Kentsel dönüşümü neden yapıyorum? Sağlıklı kentler ve güvenli konutlar. Şimdi bunun sağlıklı kentler bacağı, kentsel bütünleşme amacına dönük, yani gecekondular, bunlar ayrı bir dünya oluşturuyor, kentle bir bütünleştirelim, bunun sosyal boyutları var, iktisadi boyutları var, sağlıklı kent bu demek, yani gecekondu alanlarını sağlıksız kent parçaları olarak görüyoruz bunu iyileştireceğiz. İki; güvenli konut, deprem riski nedeniyle gündeme gelmiş tek tek konutlarda bu problemimiz var, bu iki amacı birleştirmişiz. Ama Sezai hocam şahane bir saptama bulundu, çok büyük bir soru bence, bütün Türkiye'ye yaymalıyız bunu, güvenli konut sorunu, yoksul semtlerin sorunu mudur, yoksa aynı derecede zengin semtlerin de sorunu mudur? Gerçekten kentlerin zengin olan parçalarında depreme karşı dayanıklılık meselesine acayip hikayeler var. Marmara depreminden gördük, yoksul semtlere vurup yalnızca zengin semtleri es falan geçmedi, her tarafı vurdu götürdü, çünkü berbat bir kentleşmesi var Türkiye'nin. Şimdi planı, yapı tekniklerini ve yapı denetimini hiçbir şekilde değiştirmemişsiniz, siz kentsel dönüşümü nasıl sağlıklı ken-

te ve güvenlik konuta bizi kavuşturacaksınız? Bu büyük soru, bunu sormak lazım, iktidarı denetleyen demokratik kuvvetler olarak bunu sürekli olarak yükseltmek lazım. Yükseltmek lazım, çünkü bunlar doğru ise kentsel dönüşüm afetleri engelleyemez. Kentsel dönüşüm afetleri engellemek için, kanunun ismi bile öyle, gündeme getiriyorsunuz, o zaman ilan ettiğiniz amacı sağlamayan bir mekanizma kurdunuz, bu bir iktidarı koltuktan eder, vaat ettim, vaat ettiklerimi gerçekleştirecek hiçbir mekanizma öngörmedim.

İkinci nokta; evimi mülk sahibi olarak müteahite vermiyorum, evimi müteahite hükümet veriyor, kentsel dönüşümün işleyişinde çok temel özelliklerden biri bu. Sol düşünce mülkiyet sorununu çeşitli yönlerden hatta kökünden dertli görür, o yüzden kamu çıkarı doğrultusunda mülkiyet rejimi üzerine, en meşhuru da Prudon'un "Mülkiyet Nedir" kitabı olmak üzere 200 senedir tartışılıyor. Sağ düşünce mülkiyeti kutsal görür, kimseler dokunamaz der, aha tapu, araya kim girebilirmiş, der. Ama bu sağ düşünce, doğrudan doğruya mülk sahibiyle tapusu arasına giriyor, hem de idari tedbirle giriyor. Başbakan'ın İstanbul'daki açılışlarda izlediğim konuşmasının küçük bir bölümü şöyleydi; "Bak kardeşim sana evini alacağım diyorum, ver şahane bir konut yapalım sana, vermiyor musun anlaş komşularınla, o anlaşma doğrultusunda ver, şahane bir ev yapacağız sana, gene olmaz mı diyorsun, takas yapalım diyorum sana, ona da mı yanaşmadın, eee bizden bu kadar" aynen böyle dedi. Şimdi AKP'nin durduğu pozisyon itibariyle, aynı Osmanlı İmparatorluğundaki müsadere (elkoyma) mekanizmasını getiriyor. O ne demek? Bak bunu dedim, a dedin, bunu dedim aa dedin, bunu da dedim, ona da olmaz dedin, o zaman gerisini sen tamamla yani. Bunun adı müsadere, Osmanlı dönemindeki gibi, bireysel mülkiyet haklarının tanınmadığı devredeki gibi. Mülkiyet hakları üzerindeki ihlaller açık, mekanizma tümüyle buna dayanıyor. Bakanlar Kurulu, TOKİ, belediyeler, şirketler, yani idare ve özel sektör dünyası, bireysel mülkiyet haklarının üzerine çökmüş, her şeyi yaparım kardeşim diyor. Liberal burjuva değerlerin bile alt üst edildiği böyle enteresan bir uygulama tarzı. Biz yapaydık bunu Allah korusun, bilmem ki ne derlerdi? Komünizm çöktü, bunlar komünistlik yapıyorlar derlerdi.

Mülkiyetle beraber yaşam kararına ilişkin de hiçbir alan bırakmıyor. Gerçekten insanın konutu, sokağı, mahallesi yaşam alanı denilen bir şey yani, biraz olanaklarınız belirliyor onu ama bir de

kendi tercihinizle ilgili bir şey, arzu ettiğiniz yerde yaşamak için imkanlarınızı zorluyorsunuz. Ama burada şöyle bir şey oldu, Necati başkan söyledi, gecekondulaşma vardı, şimdi onu yerine kuleleşme var. Gecekondular kent merkezindeydi, banliyöler oluştu, zengin sınıf dışarı kaçtıydı. Ulaşım masrafı var, metrolar bir türlü olmuyor, bir de kentlerin o güzelim manzarası, Kadifekale'den görünen bu manzaraya bak, ne güzel manzaralar, mesela Bayraklı'daki manzara şahaneydi, İzmir körfezi bence başka bir yerden o kadar güzel görünmüyor, buraları soylulaştıralım kararıyla yürüyorlar. Yani mülkiyet hakkına el koyduğu gibi bir de orada yaşayan yoksul nüfusu oradan sürüyor, "Centralization" diyorlar Avrupa'da buna, soylulaştırma, zenginleştirme aslında. Ama çağrışımı da berbat yani, var olanların soysuzluğu falan ortaya çıkıyor oralarda. Mülkiyet haklarına el koyduğu gibi en temel insan haklarına ve yaşam hakkına, hakaretle beraber el koyan bir modelden söz ediyorum. Ama olsun apse geçti, herkes o temel ağrıya mı bakıyor acaba, herkes memnun görünüyor çünkü. Sermaye memnun, iktidar memnun, ilk elde eviyle ilgili üç seçenek, dördüncüsü olsa bile ev sahibi memnun görünüyor gibi. O iş gerçekten de öyle değil, o zaman birincisi, planı, yapıyı, yapı denetimini öngörmediği için afetleri engelleyemeyecek bir sahtekarlık karşısındaysak, ikincisi insanların mülkiyet ve yaşama haklarına el koyan bir despotlukla karşı karşıyayız.

Üçüncü olarak; her türlü doğal varlığın ranta açılması sorunu ile karşı karşıyayız. Belki de dinlediğimiz sunuşların en çarpıcısıydı. Orman Kanunu ilga, Mera Kanunu ilga, Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu ilga, Zeytincilik Kanunu ilga, yani Anayasa'nın yanlış söylemiyorsam 169 ve 170. maddesinde yer alan ve tabii servetler ve orman kamuya aittir, halkındır, korunmak zorundadır denen, bütün o zenginliğin talanı ile karşı karşıyayız. Kentsel dönüşüm bir yerdeki problemi iyileştireceğim adıyla yürüyüp, temel insan ve yaşam haklarının ortadan kaldırırken, aynı zamanda doğal varlıkları da tehdit ediyor. Biz İzmir'de onun çok örneklerini gördük; madencilik üzerinden Bergama'da Kozak Yaylası ölüyor mesela, Balıkesir Kazdağlarında, hemen bize sınır olan yer, orada yapılan madencilik yüzünden o güzelim dağlar ölüyor. Hemen şurada Aşağışakran tarafında, Sakarkaya'da taşocağı var, taşocağının sahibi Ulaştırma Bakanlığı. Ulaştırma Bakanlığı şirket kurmuş taşocağı işletiyor, Çandarlı Limanı'na taş taşıyorlar oradan, inanılmaz bir zeytin ağaçları kıyımı görüyorsunuz, zaten alışıklar demek istediğim, kentsel dönü-

şümle beraber hiç engel yok, doğal varlıkların hepsi tehdit altında. Burada doğal varlıkları bir kullanıma açıyor, iki mülkiyetini değiştiriyor, devletin hüküm ve tasarrufu altında ise hazineye tescilliyor, hazineye tescilledin mi onu, özel mülkiyet havuzuna aktarabilirsin, mekanizma öyle çalışıyor ve burada ranta açılan yerler yeni edindikleri değerlerle, iktidarın çevresinde sermayenin çeşitli kesimleri arasında yeniden bölüştürülüyor. Doğal varlıkların ranta açılması, ülkenin halka ait olan, tarihe, doğaya, dolayısıyla geleceğe ait olan tüm varlıklarının, yeni ortakları arasında yeniden bölüşülmesi anlamına geliyor. O halde doğal varlıklar üzerindeki her tasarruf gerçekte toplum ve siyaset üzerinde denge değişmesi demektir. Bunu hiç akıldan uzak tutmamak lazım.

Dördüncü özellik, mali sermayenin krizi çözülüyor. Necati başkan'ın sunuşunda bir slayt çok çarpıcıydı. TOKİ ilan vermiş, demiş ki "Bana olan borcunu toptan öde, sana %20 indirim yapayım" ooho o para bende olsa ödemez miyim koşarım, yoksa merak etme bankalar sana kredi açacaklar. Yani ödenemeyen borçları, gerçekte bankalara yeni müşteri yaratarak yeniden yapılandırıyor. Bankalardaki kredi kullanmadaki düşüşü, bizim zavallı 85 metrekarelik evlerin üzerine yıktılar. Zaten bu iş böyle, Müfit Bayram'ın yazılarından öğrendim, Morgate sistemi bizim zavallı omuzlarımızdan bütün dünyada iş gördüydü. En son emekli fonları var, Morgate dediğinin altında. Dünya'da battıkça Türkiye'de Morgate'yi yükseltmeye çalışmışlardı, görüldüğü gibi pek bir şey olmuyor. ABD'nin mali sermayesinin krizini yalnızca bizim gariban evlerle çözmek mümkün değil, kriz çok büyük gerçekten. Bu mali sermayeye yeni müşteri açmak, bu varlıkları yeniden değerleme anlamına geliyor, yani bir şey ürettiğin falan yok, bizim yaşamımızda ha bire el değiştirerek, bankaların üzerinden çekerek, daha yüksek değerlerle yeni ortaklar arasında paylaştırıyor. Kriz erteliyor aslında kapitalizm. Sadece Türkiye'nin kapitalizminden de söz etmiyorum, bankalar artık Türkiye'ye ait değiller. Dünya genelindeki o büyük krizi bizim 85 metrekare evlerde görmek mümkün görünüyor.

Beşinci olarak; elbette bütün bu doğal varlıkların ve yeniden değerlemeyle ortaya çıkan, iktisadi değerlerin bir ortağı var, bütün bu sistemi, her şeyi Erdoğan Bayraktar söylemiş aslında, çok güzeldi o özet, Oğuz hocam okudu, siyaset bundan payını alıyor. Bu sistem siyaseti finanse ediyor, sosyal yardım adı altında. AKP'nin kasasın-

dan çıkan bir para yok, devletin kasasından çıkan paraların yanı sıra AKP'nin çeşitli yan kuruluşları, bu yeniden değerlemeyle yükselen ranttan kendine düşen payı alıp yürüyor. Ama bir de bunun oy avcılığı kısmı var. Fırsat demiştim siyaset için, iktidar için, bu kentsel dönüşüm mantalitesi işte bu fırsat, siyasetini finanse ediyor, bir de oy avcılığına dönüştürerek, gerçekten maliyeti kendisi için sıfır, kazancı da çok. Kısa dönem gelecek içerisinde bu kadar net yürüyebiliyor.

Bu beş özellik, kısa sözlerle bir daha söyleyeyim, bir plan, yapı, yapı denetimine hiç dokunmadan sen afeti engelleyemezsin, iddian aldatmacadır, iki mülkiyet haklarına ve yaşam hakkına böyle despotça dokunamazsın, üç doğal varlıkları rant konusu haline getirip böyle har vurup harman savuramazsın, istismar edemezsin, dört bankaları kurtarmak benim işim değil kardeşim, beş AKP siyaseti, hazineden aldığı parayla ve temiz fonlarla yapsın işi, temiz siyaset. Kentsel dönüşümün ortaya koyduğu bu beş kötü şey üzerine gideceğimiz noktalar gibi geliyor bana.

Bizim önerimiz ne? Bizim önerimiz burada bence çıktı. Biz bir bütün olarak, plan olarak bakmak zorundayız. Biz doğal varlıkları geçmişten aldığımız büyük varlık, geleceğe bırakmak zorunda olduğumuz ulusal miras olarak korumak ve geliştirmek zorundayız. Biz yoksul ya da zengin, afet gibi bir şey söz konusu olduğunda bütün halkımızı gerçekten koruyacak mekanizmalar geliştirmek zorundayız, dolayısıyla kendi sözümüzü söyleme zorunluluğumuz büyük. Yalnızca bu sistemi eleştirmekle yürümek mümkün değil, bunun açıklanmayan bütün sonuç ve etkilerini gözler önüne sermeliyiz ve kendi çözüm önerilerimizi gündeme getirmeliyiz. O çözüm önerilerinin sihirli kavramı plan fikri, bize unutturdukları şey.

Elbette Türkiye kapitalist, emperyalist sistem içerisinde, önceden olduğu gibi Dünya kapitalist sistemi, sosyalist sistemi, üçüncü dünya gibi yapılanması yok dünyanın. Ama bu tek sistemin çok kutupluluğu içerisinde kendi yolunu bulmaya çalışan bir ülke olarak bu fırsatları, bize unutturulan bu kavramları, yeniden şaha kaldırarak lehimize çevirebiliriz, kullanabiliriz, kendi hizmetimize alabiliriz. Böyle aklımdakiler, umarım toparlayabilmişimdir.

Sermaye için kriz projesine, AKP için fırsat projesine karşıyım. Çünkü bunun halk için soru işareti projesi olduğunu düşünüyorum,

iyi bir şey olmadığını düşünüyorum. Halk için iyi olanın söylenmesi vakti tüm bu boyutlarıyla beraber, öğleden sonra umarım buna dönük olarak, kendi sözümüzün ana noktalarını bulma şansımız olur, teşekkür ederim, sağ olun.

***Serhat Salihoğlu**; Değerli katılımcılar Birgül Hoca'ya da çok teşekkür ediyoruz. Becerebildiğimiz kadarıyla bir program yapmaya çalıştık. Kentsel dönüşüm meselesine nasıl bakarız diye bütünlüklü bir şeyler yapmaya çalıştık. Konuşmalar buna göre ayarlandı, öğleden sonra konuşmalarımızda eksikleri tamamlayabiliriz. Hedefimiz bir politika belgesi oluşturmak, bu konuşmalardan nasıl siyasal sonuçlar çıkabilir? Siyasete de bir takım malzemeler gidiyor. Birgül Hocanın ve Oğuz Hocanın ve Sezai Hocanın konuşmaları bu anlamda hakikaten çok değerliydi.*

Öğleden sonra belki akademisyen arkadaşlarımız toplumsal sınıflar üzerindeki etkilerden bahsedebilirler. Toplum sınıflardan, işçi sınıfı diye bir sınıf var, yoksullar, zenginler var ama bir de işçi sınıfı diye bir kesim var; örgütlü işçi kesimi artık çok marjinal kaldı, örgütsüz ve güvencesiz çalışan müthiş bir kitle var; aşağı yukarı 11–12 milyon civarında… Bu insanlar, büyük kentlerde yaşıyorlar ve muhtemeldir ki kentsel dönüşümün etkilediği önemli toplum kesimlerinden birisi… Örgütlü emek hareketi maalesef bunlara henüz bu sorunlara eğilmiş değil; bir yanıt aramıyor, kentlerdeki sürece müdahale etme perspektifine sahip değil… Belki bunlar üzerinde de durulabilir. Çalışması olan arkadaşlarımız varsa dinlemekten mutluluk duyarız. İşin bu boyutunu da ileriye dönük olarak sosyolojik bir araştırma konusu olarak tanımlamak gerekebilir. Şimdi öğle yemeği yiyeceğiz, self servis bir öğle yemeği yiyeceğiz, olanaklarımız bu kadar kusura bakmayın, saat 14'de buluşalım diyorum afiyet olsun.

(**YEMEK ARASI)**

***Serhat Salihoğlu**; Değerli katılımcılar öğleden sonraki oturumu açıyorum. Sanırım sayımız bu kadar, gelen arkadaşlar olursa onlar da katılırlar. Sabahki konuşmalarımız son derece aydınlatıcı oldu, sürecin anlaşılması bakımından. Bu oturumda bu konuyla ilgili olarak ne önerebiliriz, politika belgesi diyoruz da, hangi sorular etrafında bir sistematik düşünce oluşturabiliriz, bu tabii ki bir fikir bulma çalışması bir tarafıyla, düşüncelerimize netlik kazandırma çalışması ama aynı*

zamanda da bu sürecin içinde olan kurumlara da yol göstersin istiyoruz. Yoksa bir anlamı kalmaz.

Bu heyet hakikaten çok güzel düşünceler üretebilir, politik öneriler geliştirebilir, ama bu işin, bu düşüncelerin, bu politikaların alıcısı olacak kurumlar bunları dikkate alırlar mı, onu da bilemiyoruz ama sorumluluğumuz gereği bu çalışmayı yürütüyoruz. Bunun benimsenmesi için elimizden gelen her türlü çabayı göstereceğiz. Siyasi partilere, belediyelere, bu çalışmanın sonucunu ileteceğiz, bu konularda da sizlerden düşünce ve öneri bekliyoruz. Şimdi isterseniz şöyle yapalım; neleri konuşalım, hangi soruları ortaya atılım, hangi önerileri dile getirelim üzerine 10–15 dakika bir fikir jimnastiği yapalım isterseniz. Hangi konular, sorular, sorunlar etrafında heyetimiz yoğunlaşsın, onları bir ortaya çıkaralım. Sezai Hocamın mesela, plan-piyasa karşıtlığı sorunu vardı dile getirdiği, buna benzer başka konular var… Ben şimdi sözü size bırakıyorum ve sorular bekliyoruz, hangi sorular etrafında düşünelim konusunda, katkılarınızı bekliyoruz. Ondan sonra o soruları birlikte düşünmeye başlayacağız veya başka sorular olmaz da katkılar olur, onlar üzerinde de konuşabiliriz veya eleştiriler olabilir, onlar üzerinde de konuşabiliriz. Bir 10–15 dakikalık birlikte düşünme çalışması yapalım. Buyurun efendim.

Ahmet Müfit Bayram; Biz hep eleştiriyoruz, eleştirilecek yanı çok yasanın, ama bunu yapmak da durumundayız, yasa burada amir hükümler taşıyor. Yerel yönetimler üzerinde büyük bir baskı var bu konuda, belli yerlerde halkın da talebi var. Gerçekten tehlikeli yerler var, boşaltılması gereken yerler var, dere yatakları var, jeolojik sakıncası olan yerler var vs. Nasıl yürümeli konusuna, biraz daha çözüm konusuna hep beraber kafa yorsak, aslında çok yapılan bir şey değil gibi geliyor. Yani bir grup eleştiriyoruz, bir grup da savunuyor ama sonuçta, gerçekten de işte İstanbul'da bir deprem tehlikesi var, öyle veya böyle. Hala sayıyı bilemiyoruz, bir kısım diyor ki 99 öncesi tüm binalar sakattır diyor, ama hala elimizde bir envanter yok, gerçekten ne kadar bina yenilenmesi gereken hayati tehlikededir. Bu konular üzerine biraz daha çözüm üzerine konuşabilsek, çok iyi olur diye düşünüyorum.

Prof Dr. Sezai Göksu; Bu kentsel dönüşüm meselesiyle ilgili olarak uğraşan bazı kişiler olabilir, muhtemelen tecrübeleri vardır, başka bazı örgütlerde, derneklerde veya kent konseylerinde. Somut modele yönelik olarak hani biraz da Müfit'in açtığı yoldan ilerler-

sek, üretilecek yeni bir model üzerinde tartışmak belki daha iyi olur. Eleştirmek tamam, güzel ama alternatif modeli üretmek konusunda belki bir şeyler söylemekte yarar var.

Erdal Çiftçi; Şimdi eleştirmek kolay cephesinden, cümleye böyle başlarız, devamında da öneri getirelim, ama önümüzde mevcut bir yasa var, bizi zorlayan bir şey var, çerçeveyi çizen bir şey var, bunun dışına nasıl çıkacağız? Burada bu tespiti yapmak zorundayız, burada bu yasa çerçevesinde mi konuşacağız, önerilerimizi bu yasanın çerçevesinde mi yapacağız, yoksa kendimiz yeni bir şeyler mi söyleyeceğiz? Bence yeni bir şeyler söylemek zorundayız. Bu yasaya bağlı olmadan söylemek zorundayız, diye düşünüyorum. Çünkü yasa kullanılan bir yasa, sabah tartışılmıştı, Anayasa ve 12 yasadan bahsedilmişti, bu yasaların Anayasaya aykırı hükümlerinden bahsedilmişti.

Son cümleyi ilk baştan kurmuştu yasa, şöyle bir 12 yasaya baktığımızda, daha çok güvenli yapılaşmayı ve tarihsel kültürel değerlerimizi koruyacak, çevreyi koruyacak yasalar olduğunu görürüz burada. Demek ki bunları bertaraf etmek isteyen bir anlayış var, buradan bakmak durumundayız öncelikle. Bunu tespit ettikten sonra, yasayı kabul etmediğimizi ortaya koyup, devamında biz nasıl bir şey istiyoruzu söylemek gerekir.

Benim öncelikle aklıma gelen, aktörlerin kim olduğu, bu işin içerisinde sadece yerel yönetimler mi, yoksa merkezi hükümet mi vardır. 17 Ekim'de yaptığımız çalıştay çerçevesinde de çok önemli bir şey var aklıma gelen, hepimizin söylediği, halkla birlikte yapmalıyız, onları ikna etmeden bir şeyler yapmanın çok zor bunu biliyoruz. Oradaki imarı yükselterek bunu çözmek başka bir şey, ancak bir şey var ki, işlemden sonra bir rant yaratacak bedelleri hesaplarken, eski mevcut değeri üzerinden hesaplıyoruz. Hesabın yapılacağı yerlerde dar gelirli insanların da oturduğunu düşünecek olursak, burada makasın açılacak ve istemeden de olsa bir hak kaybı ortaya çıkacak. Bunu da göz ardı etmememiz gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Biz teşekkür ederiz. Şimdi meslek odalarımız konuşsunlar, sizin söylediğiniz sayın başkan, yani mevcut üzerinden, yasa üzerinden mi gideceğiz, onun sınırları etrafında mı konuşacağız? Yoksa serbest mi konuşacağız? Serbest konuşmakta galiba bir*

sakınca yok... Bir de Müfit'in söylediği başka bir şey daha vardı... Kendi düşüncelerimize ilişkin olarak, bazı ilkeler saptayabilir miyiz? Mesela plan çok önemli bir ilke olarak ilk oturumda ortaya çıktı; buna benzer başka ilkeleri geliştirebilir miyiz? Belki ilkeler üzerine bir konuşma yapabiliriz. Bir sorumuz veya sorun alanımız bu olabilir, ne tür ilkelerden hareket ederek bu sürece müdahale edebiliriz meselesi olabilir.

Erdal Çiftçi; Tam da o noktadan hareketle, biz yeni bir politika üretmeye çalışıyoruz, burada yasaya bağlı kalırsak onun çizdiği çerçevede bir şeyler söylemeye kalkarız. Onun dışında o yasanın da ne olması gerektiğini ifade etmeye çalışacağız, bu tartışmalar içerisinde. O nedenle bu yasayı aklımızın bir köşesinde tutarak, onun çizdiği çerçevede değil, orada gördüğümüz aksaklıkları onun çerçevesinden anlatmak lazım.

***Serhat Salihoğlu**; Yani toplumsal ortak ihtiyaçlar temelinde serbestçe her şeyi konuşalım; yasa bizim için sınırlayıcı olmasın... O zaman o defteri kapattık öyle gidiyoruz. Buyurun efendim.*

İbrahim Baytok; HKMO İzmir Şubesi üyesiyim. Çevre ve Şehircilik Bakanı bu yasayla ilgili açıklamaları sırasında şöyle bir şey söylemişti, bu yasa Allahın emri değil, eksikleri, yanlışları varsa mutlaka zaman içerisinde düzeltilebilir, değiştirilebilir, gibi bir açık kapı bıraktı ve kapıyı araladı. Bu cümleden hareketle, biz yasayı da dikkate alarak, bilim insanlarının bize gösterdiği doğrultuda olması gereken kent yapısını vurgulayarak ve çokça bunun gerekliliğinden söz ederek, insanları inandırarak, bu değişime ön ayak olabiliriz diye düşünüyorum. Sabahtan çokça söylendi, plan bütünlüğünden hiç söz edilmiyor, yasa sadece binaları yıkalım ve yerine yenilerini yapalım, bina güvenliği sağlanınca kent güvenliği asla sağlanmaz. Plandan başlayıp olması gerekenleri bir bir sıralayıp, bunları halka inandırarak değişimi başlatabiliriz diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Mustafa Kemal Öcal; ADD Karşıyaka Şubesi Başkanıyım. Kentsel dönüşümü vatandaş ya da kentdaş, kentiyle ilgilenen, çevresiyle ilgilenen kişi oluşturulabilecek mi, yani kentsel dönüşüm orada yaşayan insanları, gerçekten kentli vatandaş haline getirebilmesi için ne gibi düşüncelere sahip, bunun için düzenekler var mı? Bunların üzerinde de durulması gerektiğine inanıyorum. Kentsel dönüşüm kentdaş yaratacak mı? Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Necati bey, buyurun.*

Necati Uyar; Henüz taslak halinde olan bir çalışma var, kentsel dönüşüm uygulamalarının temel ilkeleri başlığı adı altında, 13 ilke belirlendi, bunların tartışılması sürüyor, kesin halini aldıktan sonra kamuoyuyla paylaşılacak. Ben onları hızla okumak istiyorum;

ŞPO İlkeleri;

1. Sağlıklı ve yaşanabilir bir kentsel çevre üretilmesi açısından, kent planlama disiplini içinde geliştirilmiş olan tüm planlama ilkeleri ve kuralları, planlama disiplinin bir parçası olan kentsel dönüşüm uygulama alanları açısından da vazgeçilmezdir, bu nedenle geliştirilen tüm projelerde planlama ilkelerine ayrımsız biçimde uyulmalıdır.

2. Geliştirilen projelerde, ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullar birlikte ele alınmalı proje alanlarına yönelik planlama kararları kent bütününden koparılmamalı, ayrıştırılmamalı, üst ölçekli plan kararlarına aykırı uygulamalardan kaçınılmalı, projeler olası çevresel etkileri analiz edilerek kent planı ile bütünleşik olarak ele alınmalıdır.

3. Kentsel dönüşüme konu edilen alanlar ve yapılar açısından tüm tarihsel birikimi ve kültürel zenginliği ortadan kaldıracak, yıkım ve yeniden yapma dışındaki seçeneklerin koruma, yenileme, iyileştirme, güçlendirme ve canlandırma seçeneklerinin öncelikle araştırılması, tartışılması sağlanmalıdır.

4. Dönüşüm projesine konu olan alanların yeniden yapılanmasında, konut alanlarının sağlıklı bir yaşam alanı niteliğine kavuşması için sosyal ve teknik altyapı tesisleriyle, çalışma alanlarına yönelik kararlar birlikte ele alınmalı, kentsel sosyal donatılar standartlara uygun olarak geliştirilmeli, donatıların konutlarla birlikte kullanılabilir duruma getirilmesi sağlanmalıdır.

5. Projeler temelde rant artışını değil, can güvenliğinin sağlanmasını ve yaşam düzeyinin yükseltilmesini sağlamalı, uygulama sonucu oluşan rant artışları kamuya kazandırılmalıdır.

6. Projelerin uygulanması hiçbir koşulda yaşayanlar açısından, sosyal bir yıkıma neden olmamalı, konut dokunulmazlığı ve barın-

ma hakkı ilkeleri kiracıları da kapsayacak biçimde güvence altına alınmalıdır.

7. Projelerde konut edinme koşulları, proje alanında yaşayanların ödeme gücü oranında düzenlenmeli uygulama dışında ve uygulamada tasfiyeye neden olmaları geri ödemeler iskan sonrası başlatılmalıdır. Projeden etkilenenlere ayrımsız biçimde projenin sonuçlanmasına dek, güvenli, sağlıklı yaşanabilir geçici iskan olanakları yaratılmalı ya da günün koşullarına uygun kira yardımı yapılmalıdır.

8. Dönüşüm projelerinde yerel kimliği ortadan kaldıran tek tip mekan üretiminden kaçınılmalı, kentsel mekanı parçalayan ve ayrıştıran uygulamalara son verilmeli, yerelin özellikleri ve özgünlükleri mutlaka korunmalıdır.

9. Dönüşüm projeleri hiçbir koşulda doğal, tarihi ve kültürel değerlere zarar vermemeli, doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi çabasının bir parçası olarak ele alınmalıdır.

10. Zemin yapısı nedeniyle risk taşımayan, yalnızca yapı güvensizliği ve kentsel mekanın niteliksizliği nedeniyle, dönüşüm projesine konu olan yerlerde, proje alanında yaşayanların uygulama sonrası yine aynı bölgede yaşaması sağlanmalıdır.

11. Zemin yapısı nedeniyle risk taşıyan ve yapılaşmaya kapatılması gereken bölgelerde yaşayanların iş olanakları ve ulaşım koşulları dikkate alınarak, gerek geçici iskan aşamasında, gerekse uygulama sonrasında yakın çevrede konut sahibi olması sağlanmalıdır.

12. Proje sürecinin tümüyle hesap verilebilir ve şeffaf olması sağlanmalı, sürecin tamamında projeden etkilenen toplum kesimleri bilgiye kolayca erişebilmeli, proje yönetiminde söz ve karar sahibi olmalıdır.

13. Dönüşüm proje alanlarının belirlenmesinde ve uygulamanın her aşamasında, meslek odalarının, STK'ların Üniversitelerin görüş ve önerileri alınmalıdır.

Bu taslaktaki ilkeler önümüzdeki günlerde kamuoyuyla paylaşılacak. Burada önemsediğimiz konulardan bir tanesi, dönüşüme konu olan yerlerde insanların aynı bölgede yaşamasının sağlanması,

çokça duyduğumuz yerinde dönüşüm sözü. Ama yerinde dönüşüm, sobalı bir yapının yerine doğal gazlı kaloriferli bir daire geldiği zaman, sürdürülebilir olmayan bir proje haline geliyor, kiracılar açısından hiç rasyonel değil ama ev sahipleri açısından gelirleri, hem oranın giderlerinin karşılanması hem aynı zamanda evin taksitlerini ödemesi mümkün değil. Dolayısıyla geliştirilecek projelerde olumlu bir yaklaşım geliştirilecekse, o alan dışına elde edilen bölgenin, ticaret merkezlerinin ortak mülkiyet haline gelmesi ve proje alanındaki giderlerin karşılanması üzere sürekli bir gelir olmasını sağlanması, bunun üzerine gidilmeli. Proje örneklerinde görüyoruz; gecekondu alanında market açamayan süpermarketler, böyle bir alan oluştuğunda hemen orada market açıyorlar, bu gelirin orada yaşayanlara verilmesi gerekir. Buradan elde edilecek gelirin sürekli bir gelir olarak, yakıt giderlerini karşılayacak, ortak giderleri karşılayacak bir gelir haline getirilmesi gerekir. Bu konunun projelerde mutlaka toplumcu bir yaklaşımla ele alınması gerekir diye düşünüyorum.

Oğuz Oyan; Baştan özetlenmiş oldu, ŞPO'sı çalışmış konu üzerinde, dolayısıyla yeni bir düzenleme yapılsaydı, neler ortaya çıkabilirdi? Bunlar büyük ölçüde ortaya çıkmış. Bunlara nasıl katkıda bulunabiliriz?

Mevcut yasayı değiştirmek, ya da biraz önce İbrahim bey'in söylediği, yasa Allahın emri değil, açık kapı bırakılmış dediği, o kadar değil. Çünkü bu yasama sürecinde, biz mecliste gerek komisyon aşamasında, gerekse genel kurul aşamasında, kabul edilebilir, normal gibi gözüken, böyle bir iktidar olmasaydı, kabul edilebilir olan hiç bir şeyi geçiremedik. Bu arada meslek odalarından bize gelen çeşitli görüşleri, notları da aslında değerlendirerek ilettik, onlardan yararlandık ama ne yazık ki onu gerçekleştiremedik. Örneğin, bu düzenlemeler içinde meslek odalarının hiçbir şekilde süreç içinde yer almaması, gibi bir durumla karşılaştık. Yani bu yasanın uygulama bölümünde, tespit, taşınmaz devrinin tescil maddesi, özellikle maddenin 1. fıkrası düzenlenirken, yurttaşların itirazlarının bakanlıktan bağımsız teknik heyetlerce yapılmasını, özellikle TMMOB'nin bu süreçte var olmasını talep etmemize rağmen, asla böyle bir adım atılmadı. Zaten meslek odalarını Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlayan, onların kamu adına, kamu yararı adına bir bağımsız özerk denetim kurumu olarak var olmasını istemeyen, planlamayı reddeden, her türlü denetimi reddeden bir anlayış vardı.

Şimdi yapmamız gereken belki bir simülasyon, yani başka bir iktidar olsaydı, başka toplumcu bir yapı olsaydı, acaba ne olmalıydı? Bu ilkeler gayet güzel sıralandı. Necati Bey, bu ilkelere bir şeyi eklemek lazım, bu dönüşüm alanlarına kaynaklarla ilgili benim daha önceki sunuşumdan söylediğim gibi, bu tür dönüşümlere, mutlaka kamu katkısının olması gerekiyor. Bu kamu katkısı sizin odanın önerilerine de girebilir, bunu mutlaka vergi kökenli gelirlerle karşılanması, Anayasa'nın 73. maddesine uygun olarak dolaysız vergiler üzerinden ve sermaye geliri sahipleri üzerinden finanse edilmesi modeli. Geniş kitlelere bunu yaymayı uyguladık 1999'da, halkın artık güveni yok, verdiği paralar deprem dönüştürülmesine gitmedi. O tarihte geniş kitlelere yayıldı biliyorsunuz, hatta geçici olarak da uygulananlar oldu, duble evler vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi, hatırlayınız. Bir de kalıcı olanlar oldu, iletişim vergisi gibi. Kalıcı olanlar hala sürüyor ve onlar normal vergi içine katıldılar, diğerleri geçiciydi ama kesinlikle amaç doğrultusunda harcanmadılar. Dolayısıyla bugün halk alacaklı, tekrar halkın üzerine dolaylı vergiler veya böyle iletişim vergisi vs. gibi geniş kitlelere yayılan, motorlu taşıtlar vergisi veya emlak vergisi gibi geniş kitlelere yayılan gelir üzerine yük bindiren değil, tam tersine sermaye gelirleri üzerine yük bindiren bir yapının öngörülmesi lazım, eğer kentsel dönüşüm meselesine inanıyorsak.

Bu tek tipleştirme meselesi önemli, yani 29 büyükşehir belediyesinde tek tipleştirme örneğinde olduğu gibi. Daha önce de pergel yasasıyla tek tipleştirme, şimdi bu defa sanki hepsi Kocaeli ve İstanbul modeli imiş gibi, yani hepsi böylesine, kentsel alanın yaygınlaştığı, il sınırlarının dar olduğu yerlermiş gibi hepsi için bir bütünşehir modelinin uygulanmasına karşı çıkmamız gerekiyor, çok iyi bir vurgu yapılması gerekiyor.

Buna benzer fikirler geliştirilebilir. Burada söylendi, Erdal Çiftçi söyledi, tabi ki halkın ikna edilmesi gerekiyor, çünkü aslında bu dönüşüm bazıları için hak kayıpları da getirebilir, yani biz de yapsak getirebiliriz, bu öyle devasa bir şey ki.

Bir de bunun hızının iyi ayarlanması lazım, bütün ülke çapında böylesine bir dönüştürme operasyonu olmalı mıdır? Bunun yanlış olduğunu ben düşünüyorum. Böyle bir şey olamaz, dünyanın hiçbir yerinde böylesine 1 milyon metrekare bir alanda, böylesine bir

dönüştürme yetkilerinin merkezi olarak yoğunlaştırılması, böyle bir şey olamaz.

Yerel yönetimler, söylüyorsunuz çok güzel, mutlaka işin içerisinde güçlü bir şekilde olmalılar, buna ilişkin kurumsal yapıların mutlaka kurulması gerekiyor, mutlaka meslek odalarının, üniversitelerin ve diğer demokratik kitle örgütlerinin işin içinde olması gerekiyor. Ama çalışabilir modeller öngörmek gerekiyor, yani çalışabilir olmayan ulusal yapılar üzerinden bu iş götürülemez. Bu açıkçası merkezi iktidarın değişmesi ile mümkün olan bir şeydir. Bu anlayışa yasa değiştirtmek mümkün değildir, değiştirilse de kendisi açısından işlemeyen yönü değiştirilir. Yani planlama doğruymuş diye, ilkesel olarak o tarafa geçmezler, onlar kendi alanlarındaki aksayan yönleri düzeltirler, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Sağ olun hocam. Şimdi, Sezai Hocamın alternatif model ne olabilir sorusunu işleyebiliriz. İlkeler aşağı yukarı ortaya çıkıyor, sanki Şehir Plancılarının 13 ilkesi artacak gibi görünüyor, o zaman artmasına onay veriyorsunuz, artabilir bu çalışmada onu olduğu gibi kullanabiliriz. Oğuz Hocanın, sermaye gelirlerinin vergilendirilmesine dayalı bir vergilendirme sistemiyle düzenleme sürecinde dönüşümlere kamu katkısının sağlanması ve bunun güvence altına alınması önerisini ekleyebiliriz, bunu da bir ilke olarak kabul edebiliriz. Belki başka ilkeler de çıkar, o zaman ilkeler üzerine bir şeyler söyleyelim, ŞPO'nın ilkelerine ek olarak neler söyleyebiliriz, başka ilkeler dile getirebilir miyiz? Yani sabah ki konuşmaların da ışığında, birincisi plana vurgu yapıyoruz.*

Bu ilkelere Oğuz Hocanın ilkesini de dahil ediyoruz, başka ilke dahil edebilir miyiz? Buyurun, yalnız buraya gelmeniz gerekiyor

Ahmet Müfit Bayram; Teşekkür ediyorum. Benim önemli gördüğüm şey sabahki konuşmamda vurgulamaya çalıştığım konuyla ilgili. Yapı denetim sisteminin etkinleştirilmesi gerekiyor ki gerçekten sağlıklı yapılar üretilebilsin. Ben hala hazırda (kişisel görüşümdür tabi ki) üretilen yapıların da sağlıklı ve güvenilir olduğu kanısında değilim. En azından kendi bilgim kendi deneyimlerim çerçevesinde, emin değilim.

***Serhat Salihoğlu**; İnmeden şu konuda ne dersin. Bu toprak mülkiyetiyle ilgili olarak bu dönüşüm sürecinde kamunun elindeki toprak mülkiyetinin artması hedeflenebilir mi?*

Ahmet Müfit Bayram; Bilmiyorum ama en azından şu söylenebilir, kamunun kaynakları, toprak, vergi indirimleri, harç istisnaları yanlızca dar gelirlilere yönelik olarak kullanılmalıdır. Şu anda lüks konut, bu tür den kamu kaynaklarıyla desteklenir durumda.

Zeki Yıldırım; Bir itirafta bulunma zamanı geldi diye düşünüyorum. Çünkü günümüze kadar, özellikle imarla ilgili, yapılaşma ve kentleşmeyle ilgili, çıkardığımız bütün kanunlar, yönetmelikler, bütün yasalar, demek ki bizim sağlıklı ve yaşanabilir bir şehir ve yaşanabilir bir çevreye yetmemiş gibi görünüyor. Özellikle 1999 depreminde ve daha sonra ki Van depreminde bunu acı bir şekilde gördük. Ben bizzat Karamürsel'de gördüm, bizim önümüzdeki ruhsatlı yapıların tamamı yıkıldı, hepsi kontrollü ve ruhsatlı yapılmış yapılardı.

Daha sonra baktığımızda, bu imar kanunu, yönetmelikleri ve mevzuatı sürekli eleştiriyoruz ve eksikliklerini vurguluyoruz. Şöyle olmalı, böyle olmalı derken, merkezi idare öyle bir yasa çıkardı ki önümüze, bu sefer demeye başladık ki, imar kanununu, şu kanunu, bu kanunu yok sayıyor, nasıl yok sayabilir, diye feryat etmeye başladık. Arada da sohbet ederken konuştuk, yönetime ilk girdiğimizde arkadaşlarımızla konuşuyorduk, ne kadar zor bir dönemden geçiyoruz diyorduk 2006 yılında. Bugün 2012 yılında bu kadar büyük bir felaket, bu kadar sıkıntılı bir süreç olabilir mi, diye hayret içerisinde kalıyoruz. Demek ki şu ana kadar bildiğimiz bazı şeyler yanlış. Bu yanlışları net olarak ortaya koyduğumuzda, en basitinden fiziki planlama konusu dediğimiz, imar planları, imar planlarının anlayışı ve uygulama yöntemleriyle ilgili çok ciddi yanlışlıklar, eksiklikler var, bunları burada itiraf edelim.

Aslında imar planı dediğimiz rantın bölüşülmesidir. Bu bölüşmenin nasıl yapılacağı önemlidir, adaletli mi olacak, kamu yararına mı olacak? Yoksa Oğuz hocanın anlattığı gibi özellikle sermayeye yeni büyük bir pasta oluşturmak şeklinde mi yapılacak, diye bakıldığında, en büyük endişemizde zaten orada çıkıyor. Adaletli ve toplumcu bir bölüşme değil, sermayenin yanında olan bir bölüşmeden bahsetmeye başlıyoruz. Demek ki fiziki planlarımızdaki anlayışımızı değiştirmemiz gerekiyor.

Büyükşehir Belediyesini yaptığı çalışmalarda da; bakın, bölgelerin hemen hemen tamamında imar planları var. Bunları hayata

geçmiş mi geçmemiş mi diye irdelediğimizde, özellikle 80'li yıllardan beri yapılmış olan uygulama imar planlarının hayata geçmediğini biliyoruz. Örnek vereyim; Karabağlar'da eski İzmir caddesi vardır, Üçyol'dan başlayan Uzundere'ye kadar devam eden çok uzun bir caddedir bu. Yürürlükteki imar planları 1985–1987 yılları arasında yapılmış planlardır, bu cadde şu an imar planlarında 24 m, 30 m olarak görünüyor, ama yer yer, yerinde baktığımızda 7 m'lik, 10 m. 'lik bir yol olarak çalışmaya çalışıyor. Oradaki trafiğin ve yaşam standardının ne kadar düşük olacağını siz düşünün. Demek ki biz uygulama imar planlarımızı, fiziki planlarımızı hayata geçirme konusunda bir başarı elde edememişken, bir de kaçak ve gecekondu bölgeleriyle ilgili çözüme çalışıyoruz.

Sonuçta elimizdeki argümanlar bu konuda yetersiz, yeni bir şeyler aramamız gerekiyor. Dünya'daki örneklere baktığımız zaman; mekansal planlama, mekansal tasarım, konusunda farklı örneklerle karşılaşıyoruz. Demek ki bizim artık iki boyuttan üç boyuta geçmemiz gerekiyor. Burada plancılar olarak öz eleştiri yapıyoruz, üç boyuta geçtiğimiz zaman, işte o zaman işin içine belki üç boyut ta değil dört boyut, beş boyut, çünkü insan unsurunu da işin içine soktuğumuz zaman dördüncü boyuta da geçmemiz gerekiyor, işte o zaman belki farklı şeyler ortaya çıkmaya çalışacaktır.

Olayı bir bütün olarak değerlendirmek çok önemli, ama detayları da muhakkak kaçırmamak gerekiyor. Bence en temel öncelikli konu, evet bu yeni yasayı reddediyoruz ama mevcut yasalarımızın da artık yetersiz olduğu kabul etmeliyiz ve bizim şu ana kadar, öğrencilikten beri gelen, öğrendiğimiz bazı şeyleri de tekrar sorgulamamız gerekiyor. Öğrenciliğimizde şöyle bir şey hatırlıyorum; sınıf arkadaşım da burada, biz üçüncü sınıfta iken toplu konut projesi yapmıştık, yaşayan insanların nüfus büyüklüğünden, ne kadar bir alana ihtiyaç olacağından, alçak katlı, yüksek katlı yapılarla onların bir mekan oluşturması konusunda, yeni bir şehir yaratmıştık. Yani 5000 nüfuslu yeni bir şehir yarattığımızda nasıl bir şehir olacağını tartışmıştık. Ama burada baktığınız zaman en büyük sıkıntımız şu; mevcut yapılaşmanın üzerine imar planı çalışması yapmak, yani fiziki planlama yapmak, gerçekten Türkiye'de tanımlanmış çerçevede, yasalarla olmuyor. Bunun örneklerini çok çoğaltabiliriz. En son bildiğim kadarıyla imar kanunu ile ilgili bir yasa tasarısı hala komisyon gündeminde bekliyor, muhakkak, özellikle yasa yapıcılar,

milletvekillerimiz, meslek odası olarak bizler, üzerinde çalışarak somutlaştırıp, orada yeni önerilerde bulunarak, mevcut yasalarımızın yaşanabilir şehirler olması için yeniden elden geçirilmesi gerektiği konusunda hemfikir olmamız gerekiyor. Teşekkür ederim.

Muhittin Selvitopu; Sunumumuzda İzmir BŞB'nin kentsel dönüşüme bakışında ilke ve hedeflerimiz vardı, şimdi ŞPO'sının da belirlediği ilkelerle birçoğu örtüşüyor, böyle bir şeyden de çok memnunuz. Demek ki aklın yolu bir, bazı farklılıklarımız var, onlar da tabi ki bundan sonraki çalışmalara katkı koyacaktır.

Ancak ben burada bir şeyin üzerinde durmak istiyorum; Bu ilkelerimizden bir tanesi disiplinler arası uyumlu çalışmadır. Bu projeler tek bir disiplinin yürüteceği işler değil. Bir defa ortak çalışmayı hepimizin öğrenmesi gerekir, yani paylaşmayı ve üretmeyi bilmeliyiz. Bu konuda meslek odaları açısından biraz da eleştiri yapmalıyız, kendi odam da dahil meslek egoizmine kapılmamalıyız, tüm odalar için söylüyorum. Maalesef odalarımızda, ülkemizde çok açık tartışılmazsa bile, bu var, herkes kendi tarafına çekiyor. Bu tür projelerde böyle bir yaklaşımla sonuca gitmek çok zor, sadece meslek odaları açısından değil, diğer disiplinler açısından da bu böyle. Kentsel dönüşüm projeleri disiplinler arası çok geniş bir çalışma, yani orada sosyolojik bir araştırma yapmak zorundasınız, halkı tanımak zorundasınız, yapının değerini bilmek zorundasınız, bunlarla ilgili olarak bir proje, topyekün geliştirilmesi gereken bir proje, böyle bir yaklaşımla projeyi sonuca ulaştırabilirsiniz. Bu amaçla da bu ilkelerin içerisine, ben şu, bu disiplin anlamında söylemiyorum, disiplinler arası bir uyumlu çalışma mutlaka ama mutlaka koymalıyız.

Kentsel dönüşüm diğer bir çıkış nedeni; Türkiye'de imar affı yasası çıkmıştır, ıslah planları yapılmıştır, ama ıslah planlarından sonra yapılan imar planları uygulanamamıştır. Aslında temel çıkış noktalarından biri de budur, orada yeni imar planları üretilmiş ancak hayata geçirilememiştir. Bunun temel sebebi mülkiyetten kaynaklanmaktadır.

Bir diğer konu da, Türkiye'de bilirkişilik sistemi maalesef iyi çalışmamaktadır. Bilirkişilik sisteminin, özellikle imar kanununun 18. madde uygulamasında, işte bir parselde bir defadan fazla zayiat alınamaz hükmüne dayanılarak verdikleri raporlardır. Bu raporları kimler verdi? Bizler verdik, sonuçta benim meslek grubumdaki in-

sanlar, bu raporların altına imza attılar. Oysaki Anayasa diyoruz, Anayasa'nın eşitlik ilkesine bu aykırı, birisi %5 veriyor, birisi %40 veriyor, bunun neresinde eşitlik var ve bu %5 verenden siz tek bir şey alamıyorsunuz. Bunlar pek dile gelmiyor ama burada dile getirme ihtiyacını duydum, bunların tartışılması gerekir. İzmir'deki uygulamalardan bildiğim için, İzmir'de bu alanlarda önünü tıkayan temel sorunlardan birisi bu. , birçok yerde, birçok belediyede, belediyeler kendi sorunlarını çözebilecekken, bundan dolayı çözememektedir, işte sonuçta da çok basit bir düzenleme ile çözülecekken farklı bir noktaya çekiliyor. Bilinçli olarak çekiliyor, rant gözüyle bakılıyor, oralarda yeni bir şeyler çıkabilir mi gözüyle bakılıyor, bu şekilde bir bakış açısı var. Bunları çok açık ve net tartışarak ancak sonuca ulaşabiliriz. Bu sonuçlara ulaştığımızda, kentsel dönüşüm projelerinde de, belki birçok yerde bunlara gerek olmadan uygulayabiliriz.

Kentsel dönüşüm projeleri sadece bunlarla yapılacak şeyler değil, bize göre imar uygulamaları bir dönüşümdür. Bir kentte bulvar açarsınız dönüşümü sağlar, başka bir fonksiyonu olan bir yer yaratırsınız bir dönüşümü sağlar. Sadece basmakalıp bu yasaları 73 ya da 6306 sayılı yasaya bakarak, dönüşüme o kıstas içerisinden bakmak, çok doğru değil.

Diğer değinmek istediğim konu; biz sorumlu kuruluşlarız, ben şu anda bir kurumda çalışıyorum, şu yasadan, bu yasadan şikayet etme durumundayız ama bir şey de üretmek zorundayız. Yani bu yasalar var, demin Oğuz hocam belirtti, tabi bunların değişmesi için iktidarın değişmesi lazım, şu anda böyle bir şey olmadığına göre sorumlu bir kurum olarak oturup bu değişimi bekleyemeyiz. Biz üretmek zorundayız, bunun için de şu andaki yürürlükte olan yasalar çerçevesinde bir model geliştirmek zorundayız, bu alternatifi koymak zorundayız. İzmir BŞB olarak çabamız bu yönde, bütün arkadaşlarımızla, 40 kişi, çok farklı meslek disiplininden arkadaşlarımızla çalışıyoruz, hedeflediğimiz, amaçladığımız tüm kuruluşlara gitmeye çalışıyoruz, onlardan katkı almaya çalışıyoruz ve bir model yaratmaya çalışıyoruz. Bu modeli yaratırken tabi ki oradaki yaşayanların hak ve hukuklarının korunması, sosyal projelerle bunların desteklenmesi gibi temel tespitlerimiz var, o tespitlerle de hareket etmeye çalışıyoruz, ha bu ilkeler tespit edilirken bunların göz ardı edilmemesi lazım, böyle bakmalıyız, beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Uygulamanın başında olan bir arkadaşımızın görüşleri çok önemli; çünkü sonuçta sizi bağlayan yasalar var ona göre hareket ediyorsunuz. Dolayısıyla burada bir problem yok.*

Ali Rıza Gülerman; Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanıyım. Tabi ki buradaki düşüncelerin kişisel görüş ve katkıları olacaktır. Böyle bir konuyu, büyük kentleri can damarından ilgilendiren böyle bir konuyu, pek tasvip etmediğimiz bir merkezi idarenin koyduğu kurallar çerçevesinde konuşuyor olmak, son derece sıkıntılı. Ve benim gibi teknik elemanları rahatsız edici bir konu, o yüzden tamamen, açıkçası Sayın Oğuz Oyan'ın yönlendirdiği yolda, yani hayalimizdeki ve umudumuzdaki bir yönetim çerçevesinde, böyle can alıcı bir konu nasıl ele alınır, diye düşünmeye çalıştım, buna yönelik katkı sağlamak istiyorum.

Ben netice olarak fiziki bir plancıyım, kamu deneyimim var, bunun dışında da bir deneyim sahibi değilim. Plancı da başka türlü deneyim sahibi olmaz diye düşünüyorum. Çünkü planlama esasında sosyalist bir kavramdır, bunu bazı platformlarda hep dile getirmişizdir. Hatta planlamanın emredici tarafı da vardır, işte bugün dünyada yok olan bir kutbun planlama anlayışıdır. Şimdi bir emredici planlama konuşuyor olsaydık, aslında bugün konuyu temelden çözerdik. Nedir o da, en önemli unsur olan, kent arazisi konusudur. Kent arazisi kamu elinde olabilseydi, zaten birçok şeyi çözmüş olurduk. Bütün mesele, zaten arazidir, bugün konuştuğumuz konu da esasında, kent arazisinin yeniden geliştirilmesi meselesidir.

Çok romantik bir şekilde isim konmuş; kentsel dönüşüm. Gerek bize sunulan yasada, gerek tüm çabalardan görüyoruz ki, aslında konu böyle kentsel anlamda bir dönüşüm değil ki, belirlenmiş arazilerin yeniden geliştirilmesi meselesi, eğer arazi kamunun değilse, bunun altında yatacak olan mutlaka ve mutlaka rant geliştirilmesidir. Esas açmaz burada, ben bu konuyu daha fazla uzatmak istemiyorum ama bakış açısına bağlı bir olay, sosyal, ekonomik ve politik vektörlere bağlı bir olay.

Şunu sizlerle paylaşmak istiyorum; Konu özellikle metropol kentlerde çöküntüye uğramış kent parçalarının adam edilmesi meselesi, yani bunu yasa demiş ki, sağlıklı ve yaşanabilir kent parçaları yaratmak, dikkat ederseniz, çöküntüye uğramış lafını kullandım. Çöküntüye uğramak, düzenli kent parçalarında da oluyor, yani

yıllarca özellikle İzmir kent merkezinde izleyebileceğiniz fiziki planı mevcut olan arazi parçalarının süreç içerisinde birçok vektörler nedeniyle, birçok girdiler nedeniyle gerilemesi, geriye çekilmesi, işgal edilmesi ve kısacası çöküntüye uğraması neticesinde zaten bir takım ihtiyaçlar hasıl oluyor. Bu alanlar esasında bugün konuştuğumuz konunun tam muhatabı gözükmüyor ama bir düşünürseniz eğer, jeolojik son verileri de ele alırsak, yani İzmir'in karşı karşıya olduğu ünlü deprem ayrıntılarını da düşünürsek, yıllarca düzenli konut alanı olarak gelişmiş kent parçalarının çöküntü olarak saptayacağımız bölümlerinin yeniden ele alınması, işte bir kentsel rehabilitasyon projesidir. Kentsel rehabilitasyon projesi için illa da yıkmak gerekmeyebilir, bunu unutmamak lazım. Özellikle yıkarak yerine bir şeyler yapmak son çaredir, yani kamulaştırmadaki gibi, nasıl kamulaştırma bir idam kararı ise, yıkarak yeniden yapmak da bir idam kararıdır kent oluşumunda. Oraya varmadan önce de süreçler vardır, bunların da göze alınmasını talep ediyorum.

Bu olayın bir bölümü ama kentsel dönüşüm ifadesi altında genellenen bu çabaları ikiye ayırmak lazım, bir demin söylemeye çalıştığım, düzenli kent parçalarının rehabilitasyonu ya da yeniden geliştirilmesi ama bizi daha da çok ilgilendiren bir de düzensiz kent parçaları var. Onlar işte gecekondudur, baraka bölgeleridir vs. yani düzensiz kent parçalarının ele alınması bambaşka bir olay. Bugün zaten genel idarenin yapmaya çalıştığı da bu. Dolayısıyla yasa ve mevzuat, aslında benim demin söylemeye çalıştığım iki yolu tarif etmeli, aynı kural da her iki farklı alanda geçerli olamaz. Bunu bilmiyorum nasıl formüle ederiz ama özellikle bunun üzerinde durmak istiyorum. Bunu nasıl ele alırız, hep beraber göreceğiz.

Bir de değerli dostum Zeki Bey iğneyi batıralım kendimize dedi. Aslında fiziki planlamanın (fiziki diye ayırıyorum çünkü DPT'nin ne olduğu da veya Türkiye'deki süreci ayrı bir problem) büyük kentlerimizde ve İzmir'de ne denli başarılı olduğu bizi şüpheler içerisinde bıraktığına göre, fiziki planlama kararlarımızdaki bazı eksikler, tutarsızlıklar ya da kifayetsizliklerin de bu tarz sonuçlara ve müthiş merkezi idare müdahalelerine neden olduğunu unutmayalım.

Şunu düşündüm; İzmir'de benim bildiğim yani yerleşik alanda plansız yer yok, en son ıslah planları diyelim, ama plansız yer yok, planlama kademeleri arasında boşluklar olabilir, ama netice itibari

ile 30 yıldır, en azından ya da 40 yıldır, uygulama planları denilen planlar var. Bunun sonucunda bunlar nasıl hayata geçmiş, aplikasyon planlarıyla. Güzel de bir fiziki plan kaç yıllıktır kardeşim? Biz diyoruz ki bir nesilliktir, 25 yıl, biraz uzatalım 30, hadi biraz gönlü bol olayım 50 yıl. Peki, o fiziki planda 50 yıl sonra ne olacağını anlatmıyoruz ki biz. Yani metre, cm, yükseklik bilmem ne falan vermek, demek ki yetmiyor, dinamik süreci tarif etmiyor. Eğer düzenli konut alanlarında, Alsancak'da, Çin Setlerinin olduğu Mithatpaşa'da, 50 yıl sonrasına yönelik cesur kararlar verebilseydik, belki bugün oralarda da olası kentsel dönüşüm projelerini konuşmaya ihtiyaç duymayacaktık.

Son olarak, yasada özellikle vurgulanan sakıncalı alanlar, daha doğrusu deprem sebebiyle, afet sebebiyle dayanıksız konut bölgelerinin ele alınması var. Fakat konuya bu açıdan bakmak yerine, çöküntüye uğradığını ya da o kentin gerçeklerini yansıtmayan düzensiz konut alanları olduğunu teknik olarak saptadığımız, bırakın afet vs. gibi tehlikeleri, o kentin geleceğine yönelik, o kentin geleceğindeki ekonomik, kültürel ve sosyal hedeflere yönelik kararlarımız nedeniyle, hedeflerimiz nedeniyle dönüşüm kararları almamız lazım. Yani sadece yaşam alanlarında, batakhane bölgelerinde ya da işgal edilmiş alanlarda projeleri belli fiziki sebeplere, yasal sebeplere bağlamak yerine o alanların fonksiyonları hakkında belki de büyük problem olduğuna inandığım, mesela küçük sanayi sitelerinin tekrar bir güzden geçirilmesi, fonksiyonları hakkında yeni düşünceler üretmemiz lazım. Bence dönüşümün geniş yelpazesi altında bütün fonksiyonlar tekrar gözden geçirilmeli, yoksa insanların gece için kullandığı konut bölgelerinde daha iyi yaşam olanakları yaratmak aslında başımızı kuma gömmek olacaktır. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Siz dönüşümü yasanın etkisi dışına çıkardınız. Muhittin Bey, bir model geliştirmek zorundayız, örnek bir model oluşturmak, bu bir ihtiyaçtır ve epeyce yol alınmış. Umarım bu çalıştay bu model geliştirmeye, örnek bir model geliştirmeye katkı da verebilir. Katılımcı arkadaşlarımızdan bunu da rica edebiliriz, nasıl bir model geliştirebiliriz? Necati'nin yerinde dönüşüm konusunda bir önerisi vardı bu ilkeler çerçevesinde buna benzer büyükşehir modeli çerçevesinde belki ilkeler meselesini tekrar gözden geçirebiliriz…*

Necati Uyar; Muhittin bey'e şunu sordum; araştırma yapılan bölgelerde ya da çalışma başlayan bölgelerde, kiracı oranına ilişkin bir bilgi var mı? Çünkü önemsediğimiz en önemli konulardan biri dönüşüme konu alanlar, kentin en yoksullarının olduğu bölgeler, en yoksul konut sahibi olduğu bölgeler olduğu gibi, en yoksul kiracıların olduğu bölgeler. Bundan sonra gidecekleri başka yer yok. Ankara Mamak'da, mahallelerde toplantılar yaptık, kentsel dönüşüme konu olan yerlerde. Orada kiralar 100 lira civarında, şimdi 100 lira kiranın olduğu bir alanı dönüştürdüğünüzde, iki oda salon fiyatıyla 100 lira vererek kirada oturabilme, böyle bir olanağı Türkiye'de yakalama şansı yok. Dolayısıyla bunu yakalama şansı olmadığı zaman kenti terk et demektir, ya da gecekondu yap, ona da izin vermiyorsanız artık bu kentten git demektir. Aslında onu kolaylaştıran şeyler var köylerde de, ruhsatsız yapı yapma şansı var artık son düzenlemelerle, git köyünde yap evini demek, gibi bir anlayış şu anda hakim.

O kiracı sayısının bence çok iyi ele alınması, sosyolojik araştırmanın, ekonomik araştırmanın kiracılara yönelik özellikle yapılması ve bir çözüm geliştirilmesi gerekir. Uygulanacak her proje alanında, mutlaka kamuya kalan kiralık konut stokunun mutlaka oluşması ve onun eski koşullara uygun bir şekilde yine kiracıya kiralanabilmesi gerekir. Yani unuttuğumuz, eskiden var olan, devletin lojmanla başlayan geleneğinde var olan, ihtiyacı olana konut sağlamak gerekir, ille de satmak olmamalı, bu kiralık bir konut da olabilir. Kiralık konutun da, dönüşüm projelerinde, belediyenin belki elinde kalan bir grup konutu kiralık konut olarak tutması gerekir. Buna kapitalizm açısından bakıldığı zaman hiç mantıklı değildir, normalde bile şu anda birçok insan açısından kiraya vermek karlı bir şey olarak görülmez, ama bu sosyal bir projedir, kiracıların sorunun çok ciddi biçimde ele alınması gerekir, diye düşünüyorum. İzmir için Uzundere Cennetçeşme'de kiracı olmak demek, ötesi yok zaten, ondan sonra gideceği bir yer yok bu şehirde, belki İkiçeşmelik. Sezai hocamın söylediğinden gelebileceği en son yer Agora çevresi, ondan sonrası da yok. Dolayısıyla bu alanlarda bence o rakamları biz de araştıralım, bilmiyorum belediyelerin elinde bu bilgiler varsa, belki YAYED bunu araştırmalı. Nasıl bir tablo var, kimin ne yaptığı, ne kadar insanı evsiz bırakıyoruz? İzmir'de 1 milyon konut var 350 bini kiralık, 650 bini sahipli. Kullanılanlar açısından bu korkunç bir tablo, 1/3 oranında.

Bir konu daha vardı, ben ona da vurgu yapmak istiyorum, iki tane konu aslında. Bir tanesi, 29 Ekim'de Cumhurbaşkanı'nın Atatürk'ü ziyaret ettikten sonra yazdığı metin vardı, "bütün alanlarda kapsamlı dönüşümleri gerçekleştiren Türkiye" diye başladı, her alanda kapsamlı dönüşümden bahsediyor. İkinci konu, bu yasada çok dikkat edilmesi gereken bir konu, ekonomik ömrünü tamamlamış yapı tanımlaması var, bakanlığın kullanabileceği, belediyelere de verebilecek bu yetkiyi ama ekonomik ömrünü tamamlamış yapı çok tartışmalı bir konu, herkes durduğu noktadan farklı tanımlar getirebilir.

İstanbul'da Şişli için ekonomik ömrünü tamamlamış yapı, yapıya sahip olanların 2/3'sinin ben artık bu evi yıkmak istiyorum demesi. Yani çok sağlam bir yapı olabilir, herhangi bir yerde, Türkiye'nin Alsancak'ın ortasında olabilir, yeni yapılmış olabilir, ama o binayı yıkmak isteyen bir müteahit 2/3'sini ele geçirdiği zaman, ekonomik ömrü sona ermiş oluyor. Çünkü ben artık kullanmayacağım diyen 2/3 var ve 2/3 yetiyor, bu yasaya göre. 2/3 ben bu evi yıkmak istiyorum dediği anda, sağlam konutların da hiçbir güvencesi yoktur, ekonomik ömrü sona ermiştir, yani çok kritik düzenlemeler var.

Biz Ankara'daki binamızda mülk sahipleriyle çok iyi geçinmeye çalışıyoruz, satmamaları için elimizden geleni yapıyoruz. Çünkü ilk hedeflerde olanlardan biriyiz, Atatürk Bulvarı üzerinde, benzer yerlerde, gözünü diktiği her yerde, her türlü yapıyı indirme hakkını veriyor şu anda bakanlığa. Bu arada şaka yollu öğlen yemek saatinde bazı arkadaşlarla paylaştım oda olarak biz bunu yapacağız, ciddi olarak yapacağız, şaka yollu söylüyorum ama bütün kamu kurumlarına görevlerini hatırlatacağız, Diyanet İşleri Başkanlığından başlayarak. Bnlerce cami cemaatinin, namaz anında depremde yıkılan bir camide yıkılıp altında kalmasını içimize sindiremiyoruz. Böyle bir şeyin başlarına gelmesinden korkuyoruz, yasa bu görevi veriyor, Diyanet İşleri Başkanlığı başta olmak üzere tüm kamu kurumlarının kendi sorumluluğu altındaki okullar ve sağlık tesisleri başta olmak üzere yapıların testlerini hemen yapmaları gerekir ve eğer sakıncalıysa bina 1 ay içinde terk etmeleri gerekir ve yıkmaları gerekir. Bunu yapmazlarsa suçlu duruma düşeceklerini hatırlatan düzenli bir yazışmayı yapmak istiyoruz oda olarak, bunu hatırlatmak gerekiyor.

Bu hakkın bütün vatandaşlarda olduğuna inanıyorum, yani İzmir BŞB'nin dönüşüm yaptığı herhangi bir yerde, anlaşarak yapmaması halindeki, bugüne kadar ki uygulamalarında hep uzlaşmayla gitmiş olması önemli bir durum. Şunu söyleme hakkı vardır İzmir'in, en çok tartışılan binalarından birisidir İzmir BŞB'nin binası, güvenli olmadığı yönünde, sen önce kendi binanı yık deme hakkı vardır vatandaşın, sen önce kendi personelini kurtar, sonra gel benim çocuklarımı düşün.

Şunu da kabul edelim, bugüne kadar hangi depremde, hangi gecekonduda, kim öldü? Yok böyle bir şey, dönüşüm projelerinin ahlaki açıdan böyle bir problemi de var, kabul edelim. Ama uygulanabilirliği açısından evet İzmir için uygulama şansı Cennetçeşme'de ve Uzundere'de var, ama Karabağlar'ın içine girdiğiniz zaman, ben Karabağlar çocuğuyum, ben 5 yaşındayken Karabağlar'a göç etti ailem, üniversite bitinceye kadar da oradaydım, hala babam orada, akşamları oraya gidiyorum. Orada dönüşüm yapılamaz, bizim evimiz 3 emsaldir zaten, yani ne vereceksiniz? Mümkün değil, ekonomik olara çözümü mümkün değil, yani uzlaşma şansı yok gibi gözüküyor. Orada dediğinize katılıyorum, kamu kaynağı olmadan bu iş çözülmez, ama kamu kaynağı da orman köylülerinden çıkmaz. Teşekkür ederim.

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez; Tabi ki bütün düzenlemelerin amacı, aslında kamu yararıdır. Necati hocanın söylediği o ilkelerde, hepsinde esas olan kamu yararı olmalı. Planlamanın tek başına yeterli olduğunu düşünmüyorum, tabi ki plansız olmamalı, plan önemli, ama şimdiye kadar biz yıllardır plan değişikliklerine davalar açtık. Niye? Dere kenarına yapılaşma olmasın, tarım toprağına yapılaşma olmasın veya başka nedenlerle. Bizim açtığımız her davanın sonucunda, mahkemelerin verdiği kararlar, aslında iktidara ya da yasamaya, iktidarın gücü olana, yol göstermiştir. Uygulamada engelleri ortadan kaldırıcı hususları görmüştür, yani davayı açıyoruz, bu nedene iptal ediyor planı, oradaki engeli görünce ona engel olan yasa hükmünü hemen değiştiriyor.

Oğuz hocam bizden iyi biliyor hepsini, bana kalırsa bu yol gösterme, bu yasada da olacak. Bakanlığın çok yetkileri var, sınırsız yetkileri var, hiçbir gücümüz yok, idare ve vatandaş olarak görülse de, aslında uygulamada, dediğiniz şekildeki ilkeleri yerine getire-

rek ben eminim ki, ne kadar değişse de yargıdaki görüşler, yargıya gitme ne kadar kısıtlansa da altında dönüşümün ardında yatacak olan plan olacak. Yani kentsel dönüşümünde ardında bir plan var, 3194'de bağlı olmasa da, o planlar kamu yararına uygun mu değil mi, gene bakılacak. Bilirkişiler gerçekten çok önemli ama bilirkişi ne kadar kötü olursa olsun, sen afet riski nedeniyle bunu kaldırıyorsan, tehlikeli yerlere ya da zemini kötü depreme dayanıksız yerlere gene yapılaşma yapıyorsan, buna onay vermek artık mümkün değil. Gene burada çıkmaza girecek, bunları kullanmak gerekiyor, ilkelere kamu yararını ekleyelim, teşekkürler.

***Serhat Salihoğlu**; Bu süreçte ilkeler neler olmalıdır diye tartıştık onun sonuna geldik…*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; İyi akşamlar. Ben fiziki planlama anlamam, harita okumakta bile çok zorluk çekiyorum, özellikle plancılar kusuruma bakmasınlar, çok vahim bir hata yaparsam. O yüzden plana dönük çok fazla bir şey söylemeyeceğim ama kafamdakileri biraz paylaşmak istiyorum.

Burada söylenenlere ek olarak benim de aslında aklımdan geçen birkaç şey var. Madem konut planı falan yapılacak, kadınlar için cinsiyet körü olmayan yaşam alanlarının inşa edilmesi gibi bir şey uyandı kafamda. Kadınların kamusal alanı daha rahat kullanabileceği bir kentsel dönüşüm belki kurgulanabilir, hayal edilebilir, ortak yaşam alanları, siteler, mahalleler ya da ne tür bir şey yapılacaksa.

Bir başka şey, tabi iktisadi boyutu da var, gündelik yaşama ilişkin bir şeydir, mesela Ankara'da ben bir mahallede oturuyorum, herkesin evinde bütün beyaz eşyalar durur, sık sık bozulur falan, sitelerde ortak kurulabilir bunlar. Türkiye'ye uygun değildir diyorlar ama biz çalışan kadınlar için çok uygun geliyor, çalışmayanları bilmiyorum. En azından, yine kentsel dönüşüm planlanırken, planları yapılırken iktisadi anlamda da son derece rasyonel, apartmansa apartmanların çamaşırhaneleri yapılabilir, değilse yine birkaç bloğun ortak kullanabileceği, çok fazla da sıra oluşturmadan böyle optimal bir nokta yakalanabilir gibi geliyor. Bu hem alan tasarrufu sağlayacağını ve kendimiz açısından da çok işlevsel olacağını düşünüyorum. Tabi çocukları da ihmal etmeden, aynı şekilde çocuklar için de işlevsel bir yaşam alanı eğer kentsel dönüşümle sağlanabilir. Sosyal konutlar inşa edilmesi planlanıyorsa muhakkak çocukların

ve kadınların yer alabileceği, görünür kılınabileceği bir bina planının yapılmasını arzu ederim, bana sorsalar.

Eğer kentsel dönüşüm çok kapsamlı bir şekilde bir gün yapılacak ise, bu çerçevede ne kadar gerçekleşir bilmiyorum ama, yapılacaklar için halkın içine katılmasını, karar alma sürecine, planlama sürecine, denetleme sürecine katılmasını, lafta bırakmayıp bunun mekanizmalarını örgütlemesini yapmak gerekir. STK'lar, meslek odaları tamam, ama orada yaşayan insanların, belki sürekli bir site meclisi, mahalle meclisi yapılarını örgütleyerek onların görüşünü plan aşamasında almayı zorunlu tutarsak, ya da tutulursa, o yapıların da oluşması sağlanır. Bu hakikaten toplumcu belediyecilik açısından, özellikle hep bizim vurguladığımız bir şey, mahalle örgütleri kurulmalı ve mahalle temsilinin sağlanması gerekir. Ne kadar gerçekleşir, bilmiyoruz ama en azından bunu muhakkak denemek lazım, bu insanların kendi yuvalarına sahip çıkmasını daha da artırır diye düşünüyorum. Yuva lafını özellikle kullandım, çünkü Mayıs ayında AİHM'nin bir kararı yayınlandı, Bulgaristan'da bir roman mahalle dava ediyor, sürgün yiyorlar mahalleden, kentsel dönüşüm çerçevesinde. Onlar da AİHM'ne gidiyorlar, Yordanova Davası diye geçiyor. AİHM'si bu insanların, sağlıksız tesisat vs. gerekçelerle o evlerden kovulmasını, barınma hakkının ihlali olarak değil, doğrudan bir insan hakkı ihlali, insanın yuvasından kopartılması olarak tanımlıyor ve doğrudan bir özel yaşam hakkı ihlali olarak kabul ediyor ve başvuranları haklı buluyor. Yüzlerce dairesi, hanı ve hamamı olanlardan, rantiyecilerden değil, bütün ömrünü başını sokacak bir yuva almak için harcayan insanları düşünerek konuşuyoruz. O yüzden ben Müfit'in katkısını çok önemsiyorum, kamusal desteğin muhakkak maddi olarak, ekonomik olarak, gücü olmayan insanlara sağlanması gerekir. Bu basit bir ilke gibi görünüyor ama çok önemli. Aklımdan geçenler bunlardı, özellikle kadın ve çocuk meselesine bir şey daha ekleyeyim, kayıtlara girdiği için bir de tabi engelliler için yaşanabilir bütün avantajsızları düşünecek bir yapı oluşturmak gerekiyor, diye düşünüyorum. Daha çok söylenecek şey var ama burada keseyim, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Şimdi şöyle yapabilir miyiz? Konuşmacılarımız vardı, Oğuz Hoca, Sezai Hoca, Birgül Hoca, Necati Başkan hakkını kullandı. Bugünkü toplantı için değerlendirici konuşmalar yapsınlar istiyoruz. Uygun mudur? Ben konuşmaları kesmek anlamında söylemedim. Buyurun. Sadece önümüzdeki zamanı nasıl değerlendiririz?*

Eyüp Kavuncubaşı; İnşaat mühendisi. Bu yasayla ilgili olarak, bizim de meslek odası olarak, çalışmalarımız var. Bu komisyonların birinde ben de görev alıyorum ama anlatacağım şeyler, kişisel görüşlerim odayı bağlamıyor.

Biz bu yasaya sayın milletvekilinin önereceği bir isim aradık, "tehcir ve talan yasası" adını koymuştuk. Çünkü burada yapılan şey kentin en alt düşük gelir grubunda olan insanlarının, kentin çeperlerinin dışına itilmesi, orta ve üst gelir grubunda olan insanların kentin merkezine taşınması gibi bir tehcir olgusunu görmüştük. İkincisi, tehdit yasası bile olduğunu söyleyebiliriz. Yukarıdan aşağıya maddelerine baktığınızda, bu yasa tehdit, tehcir ve talan yasasıdır, diye tanımlamıştık.

Bu yasa siyasi gücün verdiği kibirle ve şımarıklıkla çıkarılan bir yasadır ve genel görüşümüz bu yasa, pratikte uygulanamaz. Bunu uygulamak siyasal olarak çok ciddi tepkilere yol açacaktır, bunu geçmiş dönemlerde Kartal, Pendik ve Sarıyer seçimlerinde gördük. Daha da üzerine gidildiğinde bu bölgelerde kentsel dönüşüm baharına siyasal iktidar hazır olmalıdır. Çünkü kendinin de çok sevdiği bir şiirle söylemişti, Mehmet Akif'in şiirini söyler, "zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevmem, yumuşak başlıysam kim dedi uysal koyunum" diye okuyor Sayın Başbakan. Kentsel dönüşüm alanlarındaki insanlar de uysal koyun değildir. Başbakanın bu kibrinin burnunu sürteceğinden endişemiz ve kuşkumuz yoktur.

Burada temel ilke, kişisel görüşüm, mekanların kalitesinin artırılırken o bölgelerde yaşayan insanların gelir düzeylerinde ve sosyal statülerinde artırılması olmalıdır. Bunun yolu da orada üretilen kentsel rantın oradaki insanlara paylaştırılmasıdır, şirketlere peşkeş çekilmemelidir. Buna en iyi örnek; 3 yıl önce Sayın Başbakan roman açılımı başlattılar, roman açılımı roman yıkımına dönüştü ve bunun tüm roman mahallelerindeki tepkilerini gördük.

Burada bazı başlıklarla konuşulmayan hususlarla ilgili olarak önerilerimi de sıralamak istiyorum, bir makalemde kullandığım önerileri burada sizlerle de paylaşmak istiyorum. Özel sektör tarafından yapılan, biz bunu kamusal olarak ifade ediyoruz ama yasanın velev ki uygulandığı yerlerde, eğer bu özel sektör tarafından yapılıyor ise, yapı sahipleri ile yüklenici firmalar arasında yapılan kat karşılığı inşaat sözleşmelerinde, dönüşüm kararı veren idare mutlaka müte-

selsil kefil olarak yer almalıdır. Böylece oradaki insanlar kamu güvencesine kavuşturulmalıdırlar.

Yapı sahiplerinin kentsel dönüşümle ilgili yapacakları bütün işlemler vergi ve harçlardan muaf olmalıdır. Bu anlamda yapı sahiplerinden yapılacak işlemlerle ilgili herhangi bir bedel talep edilmemelidir. Burada yapı sahiplerine verilecek konutların sosyal donatı ve altyapı giderlerinin kendileri tarafından ödenmesi öngörülüyor, burada mutlaka bakanlıkça altyapı yapılmalı, bedelleri bakanlık tarafından ödenmelidir.

Yerinde dönüşümde bir temel ilke olarak da şunu düşünüyoruz; hiçbir kimse mevcut kullandığı binadan daha az metrekare bazında küçük, sınıfsal olarak daha değersiz bir konut verilmemelidir. Mutlaka mevcut konutundan daha kaliteli ve sınıfsal standart olarak en az 4D standardında konut verilmelidir ve bu verilirken de borçlanma yolu açılmamalıdır, borçlanmadan konut sahibi olması sağlanmalıdır.

Bir de, kanundaki kira yardımı yapılabilir, cümlesi çok muğlaktır, birkaç maddede yapılabilir, söylenebilir, edilebilir gibi cümleler vardır, mutlaka kira yardımı yapılır şeklinde düzeltilmesi gerekir. İstanbul'daki Esenler Belediye Başkanı, 3 Ekim'deki yıkıntı şöleninde, 500 lira civarında kira yardımı yaptıklarını söylüyordu, bu kira yardımı mutlaka yerinde dönüşüm yapılacak insanlara konutları teslim edilinceye kadar devam ettirilmelidir.

Yoksul insanlar için kentsel dönüşüm alanlarında, ülkemizin koşulları dikkate alındığında, %30'dan az olmamak üzere, sosyal konut payı ayrılmalıdır.

Borçlandırma konusunda bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum. TOKİ Başkanı, 2003 yılından bu yana, 15600 vatandaşımızın borcunu ödeyemediği için binalarını geri iade etme noktasında olduğunu ve 3383 bin lira da vatandaşa para ödendiğini söyledi. Burada bankalara borçlandırmayla ilgili çıkacak tablo aşağı yukarı görülmekte, bunu bugüne kadar yaptıkları konut sayısına orantıladığımızda ortaya çıkan tablo bence daha vahim olacaktır.

Burada gözden kaçan bir şey daha var; ihale yöntemi, ihale yöntemi teklif alma usulü ile yapılacaktır. Bürokratlar teklif alma usulünün nasıl işlediğini bilirler. Yandaşlara rant aktarma noktasında kullanılan yöntem ve yapılış biçimine bakarak, doğal afetlerin olduğu, salgın

hastalıkların olduğu, can ve mal kaybı tehlikesinin olduğu koşullarda yapılacak ihale ve kamulaştırma yöntemleri kullanılmaktadır.

Kentsel dönüşüm yapacak belediyelerimizin kurumsal kapasiteleri yeterli midir? Rutin işlerini bile görmekten aciz belediyelerimizin böyle kapsamlı bir işe girişecek kurumsal kapasite yeterlilikleri olduğu konusunda ciddi kuşkularımız vardır. Bu işleri uygulama konusunda da bir standart yoktur. Riskli yapı tespitlerinde, 2007 yılında çıkarılan deprem yönetmeliğinin 7. bölümünün uygulanacağı söyleniyor. Burası çok kapsamlı bir konu, tam 50 sayfalık bir bölüm, binaların performans analizinin incelenmesi, onlarla ilgili yapılan ön hazırlıklar, yapılan görev hesapları, maliyetleri, onların açıkladığı gibi metrekaresi 225 liraya yapılacak işler değil. Alper İlker hocadan duyduğumuz kadarıyla yeni bir yönetmelik hazırlanıyor, riskli yapılar tespit yönetmeliği, burada yapılacak uygulama daha da basitleştirilecek hatta görsele indirgenecek kadar basit olacak, ucuz olacak, pratik olacak ama mühendislik olarak da tatmin etmeyecek. Böyle bir yönetmelikle riskli yapıların tespiti yapılacak, riskli yapıların tespitini yapacak lisanslı kuruluşta çalışacak. Meslektaşlarımıza baktığımızda, 3 yıllık mesleki deneyim, yani 5 yıllık mühendislik eğitimi ve 3 yıl o işte fiili çalışmış olmak. Bu yeterli midir? Bizce yetersiz. Bu konuda Bakanlık yeterli olduğunu düşünüyorsa, bu arkadaşların mutlaka meslek odalarında bir oryantasyon eğitiminden geçirilmeleri gerekir.

Yine uygulama birliğinin sağlanması açısından, meslektaşlarımızın ilgili meslek odaları tarafından bir eğitimden geçirilmesi gerekir, diye düşünüyorum.

Bir de çevre boyutunu göz ardı ediyoruz, gibime geliyor. 1 metrekare binayı yıktığımızda yaklaşık 1,5 ton moloz çıkıyor. İstanbul'da 150 milyon ton moloz çıkacağı hesaplanmış, bunun nasıl giderileceği konusunda da 350 Arena Stadı hacminde bir alan gerekiyor, bunun için İstanbul'da 1 000 metrekarelik bir alan tespit edilmiş, 350 km'ye 450 metre alan ve deniz doldurulacak. Bence deniz dolgusu işlemlerinden kaçınılması gerekiyor, İzmir'de aynı konumda olduğu için söylemek istiyorum. İkincisi burada çıkacak hafriyatların dönüştürülmesi konusunda bir teknoloji üretilmesi gerekiyor. Yapılan hesaplamalara göre 1000 metrekare binanın yıkımı 20 bin liraya mal oluyor, buradan elde edilen geri dönüşüm malzemesi 10 bin

lira, bu geri dönüşümün %100'e kadar çıkarılması için gereli teknolojik çalışmalar yapılmalıdır, diye düşünüyoruz.

Kentsel dönüşüm alanlarındaki binalara bakıyoruz, gecekondu diye hemen yıkılsın, riskli bina diyoruz. Oysa İzmir'de, örneğin Bucakoop, 10–12 katlı 8 katlı binalar var, ben kentsel dönüşüm alanlarındaki riskli binalardan çok daha riskli olduğunu iddia ediyorum, bir mühendis olarak. Orda kentsel dönüşüm alanı ilan ettiğimiz en küçük birimin ¼ kadar bir alanda, o bölümün en az 10 katı 15 katı kadar bina var ve onlardan 145 kat daha riskli. Bence kentsel dönüşümü riskli binalardan başlatacaksak bu bölgeler öncelikli olması gerekir diye düşünüyorum. Diğer bölgeleri göz ardı etmek anlamında söylemiyorum ama burada ölümler daha yoğun olacaktır.

Binayı yıktıktan sonra fiili imkansızlık ortaya çıkıyor, hukukçularımıza akıl vermek düşmez bana, AİHM'ne gidip geldiğinde ortada bina da kalmayacak, hatta yeni binalar yapılmış olacak. Uygulama nasıl olur? Bu konuda hukukçularımızın bize yardımcı olmaları gerekir, bizde fiili imkansızlık noktasında tıkanıp kalıyor. Bina, riskli bina olarak tespit edildiğinde, hemen iki gün içinde lisanslı kuruluş, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne bildiriyor, o da hemen alel acele bakanlığa ve tapuya bildiriyorlar, hemen üzerine şerh düşülüyor, alamazsın, satamazsın, hiçbir tasarrufta bulunamazsın, bütün kısıtlılıklar başlıyor. Bence hukuksal süreç tamamlanmadan kısıtlılık uygulaması yapılmaması gerekir, kanunun bence en riskli bölümlerinden birisi de burası.

Güvenli yapı, yapı denetimi, proje denetimi, hukukumuz nasıl istiyorsa, eğitimimiz nasıl işliyorsa, sağlığımız nasıl işliyorsa, ne yazık ki yapı denetimimiz de öyle işliyor. Bir toplumsal barometre gibi bakınız, mükemmel olduğunu söyleyemeyiz ama biz meslek odası olarak en iyisi yapılması için, meslektaşlarımızın eğitimini de sicilini de, disiplinini de gözetmeye çalışıyoruz ama her meslekte olduğu gibi bizim mesleğimizde de çürük elmalar oluyor, bu tür yanlışlar yapılıyor, sütten çıkmış ak kaşık değiliz. Meslek odalarımız bugüne dek proje denetimi yapıyorlardı, yani meslek odasının denetiminden geçmeyen proje ilgili belediyelere gitmiyordu ve belediyeler o proje meslek odası denetiminden geçmemiş projeye onay vermiyorlardı. Yine çok kısa süre önce Bakanlığın çıkardığı bir genelgeye dayanarak, belediyelerin meslek odalarından proje denetimi isteme yetki-

lerini ortadan kaldırdı. Şu anda bir projeci projesini meslek odasının denetiminden geçirmeden belediyelere götürmektedir. Bu bence kentsel dönüşümde, yapı denetimindeki riskten 10 kat daha büyük bir risktir. Yanlış projenin üzerine istediğiniz kadar uğraşın bina kuramazsınız. Bunların gözden geçirilmesi gerekir, diye düşünüyorum, şimdilik söyleyeceğim, bunlar dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Oğuz Oyan; Teşekkür ederim, birazdan kimseyi bulamayacağız, bence finali hızlı yapsak galiba iyi olacak. Bir kere çok yararlı bir gün oldu, ben herkese teşekkür ediyorum, katkı sunan her kese, dinleyicilere de, buraya katılmak da başlı başına bir katkıdır. AKP'nin aslında izlediği model Özal modelidir.

Birçok bakımdan Özal modelidir, Özal'da hatırlayınız, 1984'te Toplu Konut İdaresini kurdu. Özal 6 Kasım 1983 seçimleriyle iktidar olduğunda, Aralık ayında hükümet kuruldu, ANAP daha yıl bitmeden çok yasayı geçirdi, vergi yasaları dahil ve bir takım fonların kurulması hazırlıklarını yaptı. 1984'den 1991'e kadar öylesine devasa fonlar oluşturdu ki, sayıca da çok yüksek, 1991'e geldiğimizde fonlarla sağlanan gelirler bütçe gelirlerinin %55'ine ulaşmıştı. Böylesine büyük bir denetlenemez kamu harcamaları birimleri, tüzel kişiliğe haiz birçok birim yaratmıştı. Sağ iktidarlar, böylesine keyfi kaynak kullanımını çok severler. Fakat öyle bir hale geldi ki, kendilerini izleyemez duruma geldiler. O zamana kadar IMF'nin hiç sesi çıkmazdı, bir süre sonra ekonomiyi izleyemiyoruz demeye başladılar. 1993'de bir bütçe ortak hesabı oluşturuldu, o sırada benim 3 aylık bir başbakanlık danışmanlığım vardı, fon tasfiyeni önerdik yapmadılar, 2001 yılında IMF ile tasfiye edildi. Bazı fonlar kaldı, kalanları biliyorsunuz az çok, Fakfuk fonu gibi. Kamu ortaklığı fonu artık biliyorsunuz, o da bitti, ama Toplu Konut üzerinden gelen bir de TOKİ'miz var. Bugün idaremizce ona müthiş işlevler yükleniyor.

Özal modeli aynı zamanda bir otoyol modeliydi, bunlar bölünmüş yol modeliyle geldiler, şimdi bu bölünmüş yol modelini bitirdiler, otoyollara geçiyorlar biliyorsunuz, yani İzmir-Ankara, İzmir-İstanbul falan otoyol modeline geçiliyor.

Özal sağ iktidarlarının, kısa vadede sıfır bedelle, seçmen tavlama modelleri içinde imar afları vardır, Özal'ın tapu tahsis belgeleri vardır vs. Bunlar da şimdi büyükşehir yasası ile köy tüzel kişiliğini kolayca kaldırıyorlar, esas operasyon büyükşehir yasasıyla köy tüzel

kişiliğinin kaldırılmasıdır. Türkiye topraklarının yarıdan fazlasının köy tüzel kişiliğinin yönetiminde olduğunu düşünürsek, inanılmaz bir olaydır o. Hem iç hem dış sermayeye inanılmaz alanlar açıyor, hiçbir ayak bağı olmadan, onlara bir rüşvet vermek gerekiyordu, rüşvet imar affıyla geldi. Sadece köylünün konutuna değil, oradaki şehirlinin villasına da gelmiş oluyor.

Bu tür iktidar açısından bir maliyeti olmayan, bedeli sıfır gibi görünen imar aflarını, çok kolayca yapıp, seçmen desteğini en azından o kısa vadede alabildiler. Özal modelinden tek farkı, biraz önce ben söyledim, başka arkadaşlar söyledi, sadece sermaye birikimini denetlemek vs. Ötesinde de şu an tıkanmış bir sermaye birikiminin önünü açmak. Konjoktürel olarak da gideceği başka bir yer kalmadı. Gideceği başka bir yer kalmadığı için de böylesine geniş çaplı bir uygulamaya giriyor. Birinci söyleyeceğim şey bu.

İkincisi, uygulanabilir değildir, sabah söyledim, bu proje uygulanabilir bir proje değildir. Bunu uygulayamayacaklardır, ne finansal açıdan uygulayabileceklerdir, ne toplumsal açıdan uygulanabilir modeldir, ne de yönetsel açıdan uygulanabilir bir modeldir. Biraz önce mühendis arkadaşım söyledi, inşaat mühendisi arkadaşımız, benim sabahki notlarımda vardı, aslında çok önemli çatışma ve gerilim odakları var burada, merkezi iktidarla yerel yönetim arasında, merkezi iktidarla özellikle vatandaş arasında, bir süre sonra merkezi iktidar bu gerilimi üzerinden atıp yerel yönetimlere atmaya çalışacaktır. Tıpkı eczacılarda olduğu gibi, yani hastane faturalarını eczacılardan alın, milleti eczacılarla karşı karşıya getiren, sağlık sistemiyle karşı karşıya getirmeyen, bir süre sonra böyle değişiklikler yapabilirler.

Bir de yerel seçim sonuçları lehlerine ise, sanmıyorum olacağını, böyle bir şeye gitmeye çalışırlar. Şimdiden yapabilirler, tepkileri ölçerler, her halükarda yerel yönetimler olmadan, büyükşehirler özellikle olmadan, bu yasayı uygulayamazlar zaten.

Biraz önce Muhittin Bey söyledi, elbette siz yolunuzda yürüyeceksiniz, siz kamu idaresi olarak elbette üzerinize düşen yasal sorumluluğu yerine getireceksiniz. Aslında İzmir'in projeleri onaylanmış olsaydı, şimdiye kadar kaç tane dönüşüm alanında çalışmaya başlamış olacaktı. Yapabildikleri var, çok güzel örnekler geliştirildi, ben kutluyorum Kadifekale örneği bizatihi, önemli ve bence Dünya

çapında bir örnektir ve onu bile iktidar kendi projesi olarak satıyor, ben yaptım, parasını ben verdim, diyor. Halbuki hiç para vermedi, hatta belediye Limontepe'deki o şeyi 60 milyon liraya TOKİ'den satın aldı ve onların hepsinin parasını verip satın aldı ve Kadifekale'den göç eden insanlara, halka dağıttı, müthiş bir sosyal proje.

Dolayısıyla söyleyeceğim şey bu, isteseler de dışlayamazlar yerel yönetimleri, ama mümkün olduğu kadar keyfi ve seçici, kayırıcı davranmak istiyorlar. Yani yerel yönetim seçiciliği yapmak istiyorlar, en azından başta sopa ellerinde davranmak istiyorlar, ama o sopayı çok fazla tutamayacaklar. Aslında kira yardımı yapılmasında da bir sopa gösteriyorlar, kira yardımı yapılabilir diyerek, karşısında uysal ve uyumlu yurttaş yaratmak istiyor. Uysal ve uyumlu isen kira yardımı yaparım, yok çatışmacıysan, mücadeleciysen, tepkili isen yapmam haa. Bu tam aile sigortası, hak olarak alsın insanlar, öyle iane gibi, birinin ağzının içine bakarak değil de, hak olarak alsın insanlar. Yoo hak yok, sen bana uygun davranırsan alırsın, tepkileri dizginlemenin bir aracı olarak, sopası olarak kullanmak istiyor. Ama bunu yapamayacaklar. Niye yapamayacaklar, çünkü yurttaş tepkilerinden çekiniyor, o yüzden bunu da yapamayacaklardır. Esas itibariyle bu yapılabilir meselesi, yapılır biçiminde uygulanacaktır, tepkiler muhtemelen yoğunlaşacaktır.

Sezai beyle dışarıda konuşurken, Arap sermayesini hedefleyebilirler demişti, bir finansman aracı olarak bunu da düşünebilirler, ama bu toplamda küçük bir pay işgal eder diye düşünüyorum. Çünkü büyük kentlerin, belki daha seçkin semtleri için söz konusu olabilir. Fakat hedefledikleri şey de, bu altın gömülmesi dediğimiz, yani milletin ziynet, altın vs. tasarruflarına de göz dikme vardır, bu işin arkasında. Vatandaş sıkışınca, altınını bir tek şey için satar, dünyada mekan meselesi karşısına çıkarsa. Bunun hesabını yapıyorlar, ben bunun da tutacağı kanısında değilim. Ayrıca AKP'nin 20 yıllık bu projeyi uygulamaya ömrü yetmeyecek ayrıca.

Son olarak şunu söyleyeyim; sağ ve sol belediyecilik, sağ ve sol yönetimler açısından baksaydık, ne olurdu? Toplumcu bir yönetim anlayışı açısından baktığımızda, gerek merkezi gerek yerel yönetim, ne olması gerektiği, zaten ŞPO'nun 13 maddelik, burada 14, 15'e çıkardık neyse, o metinde var zaten. Toparlamak dendiği için söyleyeyim, önce insan demek lazım, burada bir fiziki mekansal planlamaya indirgenmiş bir şeyden bahsedemeyiz. Sağ bundan bahsede-

bilir ama sol ya da toplumcu belediyecilik önce insan der, demelidir. Kuşkusuz önce insan derken, bunu doğal çevresiyle, kültürel çevresiyle birlikte düşünür, çünkü insan dediğimiz toplumsal bir varlıktır. İnsan toplumsal varlık olarak kendisini yeniden üretebilir. Yani Robinson Crusoe örneği fantezidir ve a tipiktir. Dolayısıyla insan bir toplumsal varlıktır, insanı o bütünlüğü içerisinde yeniden kendisini üretmesinin koşullarını yaratmak gerekiyor. Bunun için de insanı, sadece sağlıklı insanı değil, sağlıklı olmayan, hasta, engelli vs. yani farklı ergonomik koşulları içinde algılayan bir yapıyı mutlaka tasarlamak gerekir. Sağ anlayışlar insanları kolayca, yani maymunun kafesini değiştirir gibi bulunduğu yerlerden sürme konusunda hiç duraksamazlar. Yani ne olacak, bak sana daha iyi mekan, işte Sulukule, ne kötü yer, bak daha iyi yere gönderiyorum. Adam hayatını kazanamıyor, orada yaşayamıyor, tekrar geri dönmek istiyorlar. Bunun ekonomik ve sosyal varlık koşullarını ortadan kaldırıyorsun. Dolayısıyla burada sol, toplumcu belediyecilik mutlaka mülk sahibi olsun, kiracı olsun, yöre sakinini yaşadığı yerde tutmayı, tabii ki zemini uygun olan yerlerde tutmayı ana amaç kabul eder. Yani yerinde dönüşüm temel ilke olarak kabul edilir. Yerinde tutmak; o çevreyi o dokusuyla, o toplumsal dokusuyla, sadece bina dokusuyla değil, toplumsal dokusuyla orada tutmaktır.

Aslında sağ açısından kentsel dönüşüm bir politik oportünite konusudur, bir siyasi coğrafyaya müdahaledir aynı zamanda, belki bunda da oynamak ister, buna Fransızcada siyasi kasaplık denir, oradan buradan keserler. Seçim çevrelerinin değiştirilmesi gibi siyasi kasaplıklar yaparak nasıl değiştiriyorlarsa, burada da o siyasi kasaplığı, mekansal yer değiştirmeleri, dönüştürmeleri ile bir kasaplığa dönüştürebilirler. Sol'un böyle bir hedefi böyle bir kaygısı olamaz, olmamalı zaten, esas olan toplumun refahı ve güvenliğidir.

Sağ zihniyet açısından ekonomik kayırmacılık, günlük yaşamın bir parçasıdır, saydamlık dışına meyletmek, onlar için zaten olağandır. Denetimden kaçış zaten eşyanın tabiatına uygun o anlayış açısından. Sol'un esas itibariyle bu tür anlayışlara meyil etmesi düşünülemez, eleştirilir, en çok da kendi içinden eleştirilir, dolayısıyla bu tür eğilimlerden sakınılır.

Sağ, bugün örneğini gördüğümüz dayatmacılığa, piyasa dışı zor unsurları da kullanarak, iktisat dışı zor unsurları, şiddeti kullanarak, mülkiyeti dönüştürmeye, mülksüzleştirmeye kadar gidebilen,

kendi dayandığı felsefeyi de inkar ederek, mülkiyet transferlerini yüksek dozda yapmaya yönelebilen bir hareket, her zaman olabilir. Oysa sol halkla birlikte çözüm üretir, uzlaşıcı, ikna edici, paylaşıcı bir anlayışın temsilcisidir, haklara riayet eder.

Sağ anlayışlar, oldubittici bir yaklaşım sergiler, yeterli ön hazırlıklar olmadan, böyle bir şey içine balıklama atlayabilirler, teknik, beşeri altyapısı hazırlanmadan işe girişebilirler. Sol ve toplumcu belediyecilik tam bunların tersidir, bir kere proje ve plan yapıyorsa, çok katmanlı olarak, çok boyutlu olarak bunu tasarlar, eksiksiz bir planlamayla yola çıkmak ister. Yani İzmir belediyesinin yaptığı gibi, buradaki insanların uyum süreçleri oluşturmak için, kişisel gelişme ve danışma merkezleri kurar, meslek edindirme kursları açar, eğitime ve sosyo kültürel gelişime destek verir. İzmir BŞB'si yapıyor bunu, onun için söylüyorum, çocuklara dönük atölyeler kurar, bu böyle bir modeldir, böyle bir anlayışla gider.

Sağ bu işlerin finansmanını toplumun en yoksul kesimlerine yığarken, sol açısından bunun tam tersine gelir dağılımını düzeltmenin bir aracı olarak kullanılabilir, tam da bu mesele. Hem gelir toplama, hem harcama yoluyla, iki tarafıyla birlikte, yani harcama, işte bu bir harcamadır, toplumsal harcamaya dönüştürülebilir. Daha adil bir vergileme için, çift yönlü olarak, gelir dağılımını düzenleyici bir fonksiyon işlevi görebilir.

Son olarak şunu söyleyeyim; sağ planlamayı reddeder, yok sayar, DPT'yi yok eder, sol her ölçekte planlamayı savunur, plan bütünlüğünü savunur. Bunlar aslında uzlaşmaz, bir araya gelmez özelliklerdir, tabi bu söylediklerimin bazıları idealize edilmiş olabilir, olması gerekeni de söylemiş olabilir, ama olsun bizim burada bu salonda olanların en azından arkasında durabilecekleri ilkeler, toparlamak açısından böyle de diyebiliriz. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Teşekkürler Hocam, böylece toplumcu belediyecilik, sol belediyeciliğin de yaklaşımını değerlendirmiş olduk. Sezai Hocam buyurun.*

Prof. Dr. Sezai Göksu; Çok şey söylendi, ben de kısaca birkaç şey söyleyeyim. Bir defa en önemli katkı bence, toplumun dezavantajlarının gözetilmesi konusunda yapılan öneriydi, bence bu çok önemliydi.

Bir başka önemli mesele, bu mekan ve yer ayrımı konusunda çok hassas bir öneri geliştirildi. Bizler, plancılar, mimarlar, mühendisler, yıllarca mekan ürettiler, insanlar oraları yer yaptılar, şimdi biz onları yerlerinden kovalıyoruz, yeni mimarların, mühendislerin ürettiği mekanlara yolluyoruz, onların tekrar yer haline gelmesi çok zaman alacak, belki de asla mümkün olmayacak. Yerle beraber bütün ilişkileri de dağıldı çünkü. O çok önemli iki katkının tekrar altını çizmek istedim.

Bir de merak ettiğim bir şey var, onu sizinle paylaşmak istiyorum. Şimdi ne derseniz deyin, kelimeyi tam seçersem eğer, çok salakça bir şey gibi geliyor. Bu sistemin işleyişi konusunda öğrendiğimiz bazı yasalar var, paranın dolaşarak sermaye haline gelmesi. Çünkü duran bir para sermaye olamaz, yani yapışan, sabitlenen bir para sermaye olamaz, paranın dolaşan bir para haline gelmesi için, dolaşım sürecinde sadece sermaye birikimini artıran para, ki artık değer dediğimiz şey, o sadece üretken sermaye alanında gerçekleşebiliyor. Para ve sermaye sadece üretimde bir artı değer üretebiliyor, çünkü kaynağı emek sömürüsü, başka türlü mümkün değil, yani siz toplumda ne kadar mal alır satarsanız satın, sermaye bir kuruş öte gidemez, paranın sermayeye dönüşebilmesi ve onun birikebilmesi için, üretken alanda o işi yapması lazım. Burada iki önemli konu var, siz dolaşmayan bir sermayeyi, dolaşamayacak bir sermayeyi, ne kadar üretirseniz ayağınıza o kadar büyük taş bağlıyorsunuz demektir. Krizin önemli bir şeyi bu ayaktaki taşın büyüklüğüdür, çünkü bu nasıl hareket ediyor, bir taş bağlıyor ayağına ama onu çabuk yıkıyor, değersizleştiriyor, sonra başka taş bağlıyor, onu değersizleştiriyor, kurarak, yıkarak, kurarak yıkarak ilerliyor.

Bu kadar büyük rakamlar, ben bu rakamları duyunca çok şaşırdım. Oğuz Hoca 6,5 milyon gibi bir rakam söylediniz, bunlar büyük sabit yatırımlar, yani dolaşamayacak yatırımlar. Ben geçen gün, Ekspres diye bir dergide bir makale okudum, İstanbul'da şu anda 400 bin konut satılık duruyor, 400 bin konut, büyük bir rakam. Bu büyüklükleri düşününce hakikaten olmaz, yani bu hakikaten çok salakça bir şey. Sonra satacak adam da öyle bulmak kolay değil. Kapitalizm krizini aşmak için ya talep yaratıyor ya da yeni pazar keşfediyor, biz bunu buralarda nasıl yapabiliriz ki, hangi talebi yaratacağız, hangi pazarı genişleteceğiz? Burada çok acayip bir durum var, hakikaten kabul edilemez bir durum var.

Bir başka konu şu; kentsel kapitalin çok rahatlıkla dolaşması lazım, yani kapitalin dolaşımının önüne engel çıkarırsanız, o kapital dolaşamadığı zaman mübarek çoğalamıyor. Bunun çabuk geri dönme süresinin çok çabuk olması lazım, bu ancak çok iyi düzenlenmiş bir şehirde olur, iyi altyapısı, iyi yolları, çok düzenli mekanlarıyla, hiçbir şeyin beklemeye tahammülü olmadan akışını sağlayacak iyi bir kentsel düzenleme ile mümkün. Halbuki bu şimdiki yaptığımız, sistemi kitliyen bir şey, bu iyi bir şehir düzenlemesi değil ki. Orada bilmem ne yapının acayip bir şeyi, burada ata binen bir adamın bilmem nesi, öbür tarafta acayip başka bir şey, yani kentin planı ortada yok, böyle parça parça. Halbuki bu o rahat dolaşımı sıkıntıya sokacak bir şey, bir yandan kenti bu şekilde kitleyen yaptırımlar, bir yandan nüfus artış hızı, bu üç çocuk meselesi de bununla alakalı bir şey.

Acayip bir sabit yatırım var, üretim var, ama bunu alacak insan yok. Dolayısıyla benim burada ciddi endişelerim var. Biz bunları ne yapacağız, bu kadar ürettiğimiz şeyi kime satacağız, kim oturacak buralarda, ne yapacak, bu sirayet mi edecek? Bugün işte İzmir'e ondan sonra bilmem nereye, öteki tarafa, beriki tarafa, yarın Aydın diyecek, Denizli diyecek, Muğla diyecek yani bütün Anadolu'da bu işin sirayet ettiğini düşünürseniz, anormal bir stok yaratılıyor ve bu stokun ne olacağı konusunda benim çok ciddi endişelerim var.

Fakat bir yandan da şunu düşünüyorum, bir an böyle yukarı çıkınca, bütün fotografa bakınca, şöyle bir şey var, bir kere bitti, yani bir kere neoliberal dönemin sonuna gelindi. Bunu kendileri de ilan etti, New York borsası'da ilan etti, kendi gazeteleri de söyledi, bu dönem bitti dedi, hatta postneoliberal bir dönemin başladığını söylüyorlar. Bu bitti, isyan da büyüyor, bütün dünyada isyan giderek büyüyor, İspanya'dan, Yunanistan'dan oradan, buradan, bunun önü alınamayacak bir biçimde, bu müthiş bir yıkım geliyor, müthiş bir yıkım, altında kalacağız hepimiz o ayrı. Çünkü bu bir dünya sistemi, yani dünya coğrafyasının bir noktasında bu olacak da bizde burada başka bir şey yapmaya çalışamayız, böyle bir şey olamaz, hepimiz altında kalacağız.

Şimdi sol bir düşüncenin, alternatif bir projeye ihtiyacı var. İşte en son Harwey'de geldi İstanbul'a, evet yıkılıyor ama arkasından ne geleceğini kimse bilmiyor, o da bilmiyor. Bence çok önemli bir görev

var, bir alternatif proje lazım, bu yerel yönetim düzeyinde, merkezi yönetim düzeyinde, mahalli, ne bileyim, semt, kent, ülke, bölge ne ise ama bütün network'ler seviyesinde bir projenin geliştirilmesi lazım. Böyle ciddi bir görev var solun önünde, çünkü hazırlıksız olmak daha kötü bir şey. Planlamada kontur hegomonik bir pratik tartışılıyor, kontur hegomonik bir pratik, yani planlamayı tamamen neoliberal politikların bir aracı halinde olmaktan kurtarıp, iktidarı kararsızlaştıran ve karşı hegemonik yoğunlaşmalar yaratan bir içerik, mesela planlama tartışmaya başladı. Bu bence iyi bir şey, bazı dergilerde bir planlama için böyle bir proje tartışması iyi, ama bence topyekün solun alternatif bir proje düşünmesinde fayda var. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Çok teşekkürler Hocam ağzınıza sağlık... Mehmet Başkan bir şeyler söylemek ister misiniz? Bergama'da işler nasıl gidiyor.*

Mehmet Gönenç (Bergama Belediye Başkanı); Teşekkür ederim. Bergama'da henüz kentsel dönüşüme bulaşmadık, bir dönem gündeme gelmişti, özellikle roman açılımı kapsamında. Ama tabi o çok sıkıntılı bir iş.

Bir de ben, bu kısa 3,5 yıllık deneyimimde, gelen talepler gerçekten olası bir kentsel dönüşüm alanı içinde yaşayanlardan mı geliyor, yoksa toplumun başka kesimlerinden mi geliyor, Bergama ölçeğinde onu aktarayım. Bana gelen, Başkan Bergama'ya TOKİ gelecek mi, ne zaman gelecek, TOKİ bize ev yapacak mı diyenlerin, hemen hemen tamamı, aslında olası bir kentsel dönüşüm alanı içinde yaşayan insanlar değil, özellikle orta sınıf diyebileceğimiz ve ucuz konut talebi olan insanlar. Bizim kentsel dönüşümü düşünebileceğimiz alanlarda yaşayan insanlar, bu konuda tam tersine bir refleksle karşı durması mümkün. Çünkü oralar, Bergama özelinde en azından onu söyleyebilirim, ya belirli etnik yapıların oluşturduğu mahalleler, ya da toplumun roman mahallesi gibi dezavantajlı diyebileceğimiz kesimleri ve bunların birçoğu da zaten mülkiyet problemi var. Tapu tahsis belgeleri bile yok, hazine arazisi üzerinde zamanında yapılmış konutlar ve tabi şehir merkezlerine çok yakın alanlar. Bir anlamda oralarda bir getto oluşmuş, su parası bile tahsil etmekte, hatta abonelik oluşturmakta güçlük çektiğimiz mahalleler, dolayısıyla buralarda bir kentsel dönüşüm projesini uygulamak, oradaki vatandaş-

ları ikna etmek te çok kolay şeyler değil. Ama tabi TOKİ beklentisi olanlar da farklı bir kesim.

Bir başka şey, biraz önce gündeme geldi aslında, sanırım Ali Rıza bey dile getirmişti. Özellikle 80'lerin ikinci yarısında başlayıp 2000'li yıllara kadar yapılan kooperatifler, İzmir'de Buca örneği verilmişti galiba, çok kötü durumda. Bunların hepsi genelde 3'er 4'er katlı yapılar, tek katlı yapılardan önce, gecekondulardan önce, buralarda bir şeyler yapılması bir zorunluluk. Necati Bey de söyledi, deprem'de hangi gecekonduda kaç kişi öldü, ama Bergama'da da çok ciddi anlamda sıkıntılı kooperatif yapılar var.

Bizim Belediye olarak sıkıntılarımızdan bir tanesi de, arsa üretimi konusu. Arsanız yoksa yerinde kentsel dönüşüm yapamayacaksanız. Örneğin Kadifekale gibi, ya da bizim Bergama'daki Atmaca mahallesi gibi, birinci derecede arkeolojik sit alanındaki bir yerde, sizin bir arsa sorununuz var demektir.

Ben belediye başkanı oluncaya değin zannederdim ki, kamudan arsaların, arazilerin tahsisi çok kolay işlerdir, sonuçta düz mantıkla baktığınızda, o da devlet, birisi yerel yönetim, birisi merkezi yönetim ama böyle bir şey yokmuş meğer. Kamu yararı için bile olsa, bizim mevcut kamu arazilerinden yararlanma olanağımız hemen hemen hiç yok, ya da çok ciddi sıkıntılar yaşıyoruz, özellikle bu arsa konusunda da çok ciddi sıkıntılar var. İşte o zaman da şu öne çıkıyor, iktidar partisine yakın duran belediyeler ya da o taraftan olan belediyelerle diğer belediyeler arasında böyle bir dezavantaj da var, biz her ne kadar kentsel dönüşümü ŞPO'nun belirlediği ya da önerdiği ilkeler üzerinden gerçekleştirmeye çalışma gibi bir niyetimiz olsa bile, bu sefer de fiili imkansızlıklar ortaya çıkıyor. Finansman konusunda biraz önce dinlerken aklıma geldi, şöyle bir şey olabilir, özellikle, tescilli yapıların olduğu belediyelerde bu yöntem çok daha iyi biliniyor. Katkı payları yönetmeliği diye bir şey var, özellikle bu sanırım 2005 ya da 2006'da çıkmıştı, belediyelerin emlak vergilerinden toplamış olduğu %10'luk bir pay kesinti yapılıp özel idareye gönderiliyor, oradan bir havuzla da sadece proje karşılığı olarak belediyelere eski eserlerin restorasyonu için veriliyor. Bu güzel bir örnek ve amacına da ulaştı. Eğer belediyeler bu işleri doğru ve bilinçli kullanıyor ise, kentsel dönüşüm için de benzeri bir fon yaratılabilir, belki emlak vergileriyle olabilir, belki hocamın önerdiği gibi farklı bir vergilendir-

me modeliyle ama farklı bir fonun ya da biriktirilecek bir havuzun işe yarayacağını düşünüyorum.

En son çıkan bir konuşmacı olmak biraz şık olmadı ama, ben dinlemeyi tercih ettim, benim için de çok yararlı oldu, size de çok teşekkür ediyorum, hem bu çalıştay için, hem de daha önceleri gerçekleştirilen toplumcu belediyecilik yönündeki çalışmalar için, saygılar sunuyorum tekrar.

***Serhat Salihoğlu**; Çok teşekkürler Mehmet Başkan... Ben de bu çalıştayı düzenleyen ŞPO İzmir Şubesine, HKMO İzmir Şubesine ve YAYED'e teşekkür ediyorum. İzmir'deki arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz, konuşmacılarımıza çok teşekkür ediyoruz; bizim için çok aydınlatıcı oldular. Katılan ve katkı veren arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Bu çalıştaydan bir politika belgesi üretmeye çalışacağız. İlk konuşma bölümü durum analiziydi ve çok güzel bir bölüm oldu. Bunu bütün yurttaşlarımızın, bütün belediyelerimizin bilmesi gerekir, dolayısıyla onu bir görev olarak yapacağız. Öneriler kısmında bir sürü fikir çıktı ortaya, kılavuzumuz ŞPO'sının ilkeleri olacak, buradan yola çıkabiliriz, bunu kurumlara göndereceğiz, onların da katkılarını alarak son halini vereceğiz ve kamuoyuna birlikte ilan edeceğiz. Tabii yöntem değişebilir ama şu anda aklıma geleni bu ve bunu da en kısa zamanda yapmayı hedefliyoruz. Bundan sonraki çalıştaylarımız Ankara'da olacak. Ankara'da Genel Başkanımızın söylediği gibi Mart ayında bir Toplumcu Belediyecilik Kongresi düzenleyeceğiz. Oraya da hepinizi davet edeceğiz, gelirseniz çok seviniriz, bu birikimi, toplumcu belediyecilik fikrini belki bir arada daha sistematik bir düşünce haline getirme fırsatı buluruz. Şimdi çayımız kaldıysa birlikte çay içelim, hepinize çok teşekkür ediyoruz.*

KENT İÇİ ULAŞIM ÇALIŞTAYI

ANKARA / 15 ARALIK 2012

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu (YAYED Başkanı); Yaklaşık bir yıl önce Bergama'da başladı toplumcu belediyecilik çalışmaları. Bizim başlangıç noktamız şuydu; özellikle son 10 yıldır meydana gelen hem kentsel topraklarda, hem de kırsal topraklarda ve ayrıca yönetsel alanda muazzam bir erozyonla karşılaştık. İktidar partisinin dışındaki partilerin uyguladığı belediyecilik anlayışı, neoliberal belediyecilik anlayışını çok aşamıyor ve toplumsal planda bir alternatiften söz edemiyor. Bunun karşısında biz, yine neoliberal bir belediyecilikle bu sürece karşı çıkılamayacağını görüyorduk.

Peki, ne yapmak lazım? Elimizde bir takım örnekler var, Tarihsel olarak bakıyoruz; 70'li yıllarda yaşanmış çeşitli sosyal belediyecilik deneyimleri var, ama günümüz 70'li yıllar değil, tarihsel koşullar, iktisadi koşullar, sosyal koşullar tamamen değişmiş durumda. Ne yapabiliriz diye düşündük ve Bergama Belediyesiyle yaptığımız "Kış Okulu" çalışmasında şöyle bir karar aldık; Türkiye'de bütünüyle olmasa bile -mesela Dikili Belediyesi su politikasında olduğu gibikamu yararını temel alan uygulamalar var. Biz bunları, bir çeşit iğne ile kuyu kazar gibi toplayıp bir modellemeye gidebilir miyiz, bütün bunlardan belediyenin tüm politikalarını etkileyecek yeni bir belediyecilik anlayışı inşa edebilir miyiz, sorusuyla yola çıktık. Bölgesel toplantılarla yola devam etme kararı aldık.

Daha sonra neler olmalı dedik, alternatif bir toplumcu belediyecilik dedik ve ékış Okulu" çalışmasında ilk öne çıkan ilkeler, katılım ve dayanışma ilkesiydi. Daha sonra Nisan ayında Ankara'da "Katılım" çalıştayı ve yine Malatya'da "Dayanışma" çalıştayı yaptık, İzmir'de "Kentsel Dönüşüm" ile ilgili bir çalıştay yaptık, şimdi "Ulaşım" çalıştayı yapıyoruz. Bundan sonra İstihdam, Kent ve Çevre ve altyapı, sanayi çalıştaylarını da planlıyoruz.

Bu çalıştaylardan elde ettiğimiz sorular veya sonuçları, tahminen Mart ayında yapacağımız bir "Toplumcu Belediyecilik Forumunda" bir araya getireceğiz. Orada da, şimdi ki gibi dar kapsamlı bir toplantı değil, tüm Türkiye'yi temel alan ve daha çok, demokratik kitle örgütleri ve diğer örgütlerin katılacağı geniş bir toplantı planlıyoruz. Ayrıca onunla ilgili çalışmalar da yürüyor, hocalarımızın bulunduğu bir komite var ve onlar hazırlıkları yürütüyorlar.

Genellikle her bir konuyu mümkün olduğunca, toplumcu belediyecilik açısından nasıl inşa edilebiliriz, sorusuyla yapmaya çalışı-

yoruz. Burada tümüyle ilkeleri kesinleşmiş bir toplumcu belediyecik modelimiz yok. Aslında bizim derdimiz biraz büyük, ne kadarını yapacağız bilmiyoruz ama alternatif bir belediyecilik anlayışı geliştirmeye çalışıyoruz, geliştirdiğimiz şeyin neoliberal politikalardan ayrı olması lazım. Belediyecik alanında şöyle bir sıkıntı göze çarpıyor; neoliberal politikalar modellenmiş durumda ve çok kolay uygulanabiliyor, o yüzden insanlar biraz da düşünce tembelliği olabilir, her şeyleri hazır yani, işte stratejik planları, bütün karar alma mekanizmalarına kadar, uygulama alanına kadar, denetleme ve yeniden değerleme alanına kadar hazır şablonlar halinde, o yüzden belediyeler bunları çok kolaylıkla uyguladıkları için, bunlardan vazgeçmek de, çok kolay değil. Bu gerçekten aynı zamanda bir zihniyet değişikliğini beraberinde getirecek bir süreç, yani çok kolay olmayacağı çok kesin. Ama bu bir zorunluluk, hem neoliberal belediyecilik yapıp hem de Türkiye'de alternatif bir belediyecilik yapıyorum, demenin imkanı kalmadı diye düşünüyoruz.

Bugün kent içi ulaşım dediğimiz olguyu tartışacağız, belediyecilik hizmetleri açısından, toplumcu bir bakış açısıyla ulaşım sorunu, ya da ulaşım politikası nasıl belirlenir? Ulaşım sorunu nasıl tarif edilir? Öncelikle buradan yola çıkarak, kamu yararını temel alan bir ulaşım politikasını oluşturmaya çalışacağız. Kent içi ulaşım, toplumcu belediyecilik açısından düşündüğümüz önemli bir konu.

YAYED yönetim kurulundan bir arkadaşımız şunu söylemişti; Ankara'da, herhangi bir yere arabayla gitmek, en uzak köşeye bile arabayla gitmek, belediye otobüsüyle gitmekten daha ucuza geliyor, hele de iki üç vasıta değiştirmek zorunda kaldığınız zaman. Ben kendimden örnek vereyim, Batıkent'ten Oran'a gidiyorum, haftanın her günü aşağı yukarı ve gerçekten benim için belediye otobüsü ile gitmek daha pahalı. Araba üstelik benzinli olarak bile gidilse, maliyet açısından daha ucuz olabiliyor. Bu bile başlı başına bir gösterge, nasıl oluyor da toplu taşımın bu kadar pahalı olduğu bir ülkede özel arabayla gitmek bu kadar pahalı olabiliyor. Pardon, Belediye otobüslerine kıyasladığımız zaman daha düşük maliyetli olabiliyor. Bu bile bizim ulaşım konusunun içinde bulunduğu açmazı çok iyi gösteriyor diye düşünüyorum ki, diğer konular saklı kalmak üzere.

Şimdi düzenleyici kuruluş temsilcileri olarak, İMO Ankara Şube Başkanı Selim Tulumtaş'ı ve BTS Genel Başkanı Yavuz Demirkolu'u davet ediyorum.

Selim Tulumtaş (İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şube Başkanı); Değerli katılımcılar, sizleri İMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu ve şahsım adıma saygıyla selamlıyorum. Sizlerin de bildiği üzere genelde tüm insanlık tarihi, özelde ise ülkemizin tarihi, emekten ve bilimden yana olanlar açısından hep zor ve çetin dönemlerle doludur. Ne acıdır ki, bugün de zor ve çetin bir dönemden geçiyoruz. Her geçen gün gerici ve baskıcı uygulamalar artıyor, ülkemiz ve halkımız emek ve bilimin yok sayıldığı bir ortamda yaşamaya mahkum edilmek isteniyor. Bu gerici ve baskıcı uygulamalarla mücadele etmek, her şeyden önce ön yargısız, ezbersiz ortaklıklar yaratabilmek ve bunları genişletebilmekle mümkündür. Bu bağlamda YAYED, BTS ve İMO olarak ortaklaşa yaptığımız bu çalıştayı bu noktada önemsediğimi belirtmek istiyorum. Burada kent içi ulaşım konusunu tartışacağız, bir inşaat mühendisi olarak öncelikle şunu belirtmek isterim ki, ülkemiz mühendisliğinin geldiği noktaları gözönüne aldığımızda, halkımızın ve ülkemizin ihtiyaçlarını karşılayabilecek altyapıların kurulmasında her türlü araca sahibiz. Yerin 10'larca metre altına girebilir, yerin 100'lerce metre üzerine çıkabiliriz. Bununla birlikte halkının ve ülkesinin mühendisi olduğunun bilincinde olan bizler, sorunun teknik bir sorun olarak algılanmasının doğru olmadığını biliyoruz. Ulaştırmayı temelde insan ve malzeme hareketliliği olarak görüyoruz, bu anlamda ulaştırma sorunlarına çözümler üretilmesi öncesinde, bu teknik hareket ihtiyacını ve bu ihtiyacın gerekliliklerinin tartışılmasının analitik açıdan da doğru bir yöntem olduğuna inanıyoruz. Bu çalıştayın kent içi ulaşım ihtiyacı ve bu ihtiyacın gerekliliklerinin de tartışıldığı bir platforma doğru genişlemesi umuduyla, çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen tüm arkadaşlarıma ve tüm katılımcılara teşekkür ediyorum ve İMO Ankara Şubesi olarak çalıştay sonuçlarının yaygınlaştırılması hususunda, her türlü imkanımızı kullanacağımızı belirtmek istiyorum, saygılarımla.

Yavuz Demirkol (Birleşik Taşımacılık Sendikası Genel Başkanı); Merhabalar, ben de hepinizi BTS adına saygıyla selamlıyorum. Küreselleşme ülkeler arasında, kentsel gelişim modellerini birbirine benzetmiş, kentsel yönetim şekillerini hızla aynılaştırmaya başlamıştır. Mülksüzleştirme yoluyla birikim, bugüne dek görülmemiş düzeylere ulaşmış, bu da haklar bakımından muazzam kayıpları beraberinde getirmiştir. Kent mekanını geliştirme ve pazar disiplini arenasına dönüştürme yolundaki neoliberal dayatma, yerel yöneti-

min baskın projesi olarak sürerken, yoksulluğun yanı sıra sosyal dışlanmışlık da hızla artmaktadır. Dışlanmışların karşısına, kendilerini ve şiddetli kentsel rekabetin gelirlerinden elde ettikleri her çeşit ayrıcalıklarını korumaya yönelen yeni bir korumacı anlayış dikilmeye başlamıştır. Varsıl ve yoksul mahallelerin sanki görünmez bariyerlerle giderek ayrıştığı kentler, kapalı güvenlikli sitelere ve özelleştirilmiş kamusal alanlara dönüşmüş, kentin eskiden herkese açık olan hizmetleri ile tesislerinden faydalanma, yoksullar için git gide kısıtlanmıştır. Bu anlamda %70'leri aşan kent nüfusu ile ülkemiz, bu kapitalist dönüşüm sürecini acımasızca yaşamaktadır.

Bugün katılımcılarımızla kent içi ulaşımı tartışacağız. Bu tartışmanın ideolojik ekseni aslında yeni kent anlayışının yarattığı keskin ayrımla açıkça çizilmiştir. Daha büyük hız, daha çok hareketlilik hedefi ile son 60 yılda nüfus %50, %60 oranında artarken, motorlu araç sayısı yaklaşık 300 kat, km başına düşen taşıt sayısı da 100 kat artmıştır. Yani insanlar hızla kentlere taşınmakta ve kent insanı kaotik bir şekilde, bir yandan yaşama yabancılaştırılırken, bir yandan da sermayenin yönlendirmesiyle, daha hızlı olmaya zorlanmakta ve bellekler silinerek, kimliksizleştirilmektedir. Kuşkusuz bu anlayış, başta çevre olmak üzere birçok alanda da önemli travmalar yaratmaktadır. Bugün artık sadece kara ulaşımının, küresel düzeyde enerjiden kaynaklanan karbondioksit salınımının en az ¼'ünün, sera gazı emisyonlarının da yaklaşık %15'inin sorumlusu olduğu bilinmektedir. Hareket ihtiyacını tartışmadan üretilen, toplu taşıma ve yeşil ulaşım vb. çözümler de doğal olarak bu aşamada anlam ve değerlerini yitirmektedir. Temel problem, başta kent içi ulaşım olmak üzere, kentleşmenin yarattığı sorunların çözümlenebilmesinden çok kentin kendisi ve sermaye birikim sürecine olan etkisini kavramamış olmasıdır. Bu nedenledir ki, bugün kapitalist kural koyucuların dayattığı hıza ayak uyduramayanlar olarak başka bir dünya mümkün diyerek isyanımızı dile getireceğiz. Çalıştayımızın gelecek günlere ışık tutacak olabilmesiyle saygılarımı sunar, emeği geçen arkadaşlara, sendikam adına bir kez daha teşekkür ederim.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Bu çalıştayı yönetmek için Cüneyt Erker hocamızdan yardım isteyeceğiz. İsterseniz başlayabiliriz.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Değerli dostlar, buradaki programda moderatör olarak geçiyor adım, ama ben buna izin verirseniz, oturum*

başkanı diyeyim. Öğleden sonrasını da birlikte planlayalım. Bir de şöyle bir zorluğum var; burada gördüğümüz kişilerin bir kısmını uzun yıllardır tanıyorum, onlar ulaşım konusunda benim bu söyleyeceklerimi benden 5 kere 8 kere dinlemişlerdir. Ben de benzer şekilde onlardan çeşitli toplantılarda dinlemişimdir. Göreceli olarak bu konuya daha az eğilmiş kişiler için de bir şeyler katacağına inanıyorum. Benim sunumum diğerlerinden biraz daha uzun, çünkü işin çerçevesini anlatmaya çalışacağım.

Biraz önce, Sonay hanım neoliberal politikalardan bahsetti, bir de toplumcu belediyecilikten bahsetti. İşin garip tarafı şu; bizim en liberal diye bildiğimiz ülkelerin kentlerinde bile, gelişmiş ülkelerden söz ediyorum, benim söyleyeceklerim artık onlar için de rutin oldu. Önereceğim şeyler, bu garip bir çelişkidir, bizim dünya ile aramızdaki bir zaman tüneli gibi bir şeydir. Bu söyleyeceklerim tartışılmıyor dahi, birçok liberal bildiğimiz ülkede tartışılmıyor bile. Bizim burada derdimizi anlatmakta hala zorluğumuz var, kendi alanında okumuş yazmış kişilere, sokaktaki adama anlatmakta zorluk var. Bazen de yanımdaki odada oturan hoca arkadaşıma bile anlattığım zaman, yadırgadığı, olur mu canım, falan dediği konular var, böyle bir zorluğumuz var. Ben mesleki hayatımın büyükçe bir bölümünü, bunları anlatmakla geçirdim, yenilgi içerisinde hissediyorum kendimi. Evet, birkaç arpa boyu yol gidildi ama Türkiye'de bunları hala söylüyor olmak, anlatıyor olmak, savunuyor olmak, bana gerip bile geliyor, onu da söylemeden geçemeyeceğim.

Burada iki tane terim var; birincisi Çağdaş Ulaşım Politikaları, diğeri de Geleneksel Ulaşım Politikaları… Ben nasıl söyleyeceğimi bilemediğim için, geleneksel diyorum, gelenekselliği de kalmadı bunların. Geleneksel ulaşım politikası dediğim zaman, dünyanın çoktan terk ettiği, ama bizim hala sürdürdüğümüz, o kentimizdeki konuları söylüyorum. Çağdaş deyince de, herkes için normal olanını söylüyorum.

Burada toplu taşım dediğimiz zaman, dünyanın en gelişmiş, donanımlı toplum taşım sistemlerinden söz etmiyorum, bilinçli olarak söz etmiyorum. Bildiğimiz, sabah akşam gezdiğimiz, mesela otobüs, benim için esas toplu taşımdır. Her bir noktaya varabilen, metrolardan falan bahsetmiyorum, hatta bilinçli olarak bahsetmiyorum onu da sırası gelince söyleyeceğim.

Bir otobüsle otomobilin yolcu taşıma kapasitelerini şöyle bir karşılaştıralım. Mesela bir otobüs 60–70 kişiyi rahatça sıkışık olmadan karşılayabiliyor. Buna karşılık bir otomobil de ancak birkaç kişiyi alıp götürüyor. Böyle bir durumda yollar da kalabalıklık gerektiriyor.

Enerji tüketimine baktığımızda, sayılara boğmak istemiyorum. Onun için şematik görüntülerle anlatıyorum; bu yerden yere, şehirden şehre, ülkeden ülkeye, modelden modele tabi ki değişir, ama 5 katı daha fazla enerji tüketiyorsunuz, bir yolcuyu 1 km taşımak için. Ölçümüz bu, 1 yolcuyu 1 km taşımak için yapılan masraftı, enerjiydi onlardan bahsediyorum.

Yatırım ve işletme giderlerine baktığımızda da, yine 1 yolcuyu 1 km taşımak için aşağı yukarı 8 katı, 6 ile 10 katı daha fazla gidere ihtiyacınız var. Hava kirliliğine baktığınızda yolcu başına km/gr'la yapılan kirlenmede de, otobüste 1 yolcuyu 1 km taşımak için (a) kadar hava kirliliği yaratıyorsanız, otomobilde 16a katı yaratıyorsunuz.

Bir de üstüne üstlük, bütün bunlardan sonra başka bir sürü gösterge var. Hani otobüsler ve toplu taşım araçları, kent merkezlerine, mesela banliyölerden geliyorlar, hizmetlerini sürdürmeye devam ediyorlar, gidiyorlar orada kalmıyorlar. Buna karşılık, otomobiller sabah geliyor, park ediliyor, akşama kadar da orada kalmaya devam ediyorlar, şehrin merkezinde.

Dediğim gibi sayısal çok uzun rakamlar verilebilir. Günümüzde bütün bu gerçeklere rağmen ulaşım otomobil ağırlıklı… Bizde de otomobil ağırlıklı. Bazı örnek aldığımız ülkelerde de otomobil ağırlıklı. Trafikteki araçların sayısına bakarsak; toplu taşımın payı sadece %20 ise bireysel ulaşımın yani otomobil vb. nin %80… Buna karşılık, bireysel ulaşım toplam yolcuların olsa olsa %30'unu taşıyor, toplu taşım araçları ise%70'ini taşıyor. Bugün bile beğenmediğimiz politikalar çerçevesinde bile böyle.

Sonuç aynı miktarda yolcuyu taşımak için daha çok taşıt, daha çok altyapıya ihtiyaç var, kamuya ve kullanıcıya, her ikisine de, daha yüksek maliyet ve daha fazla enerji tüketimi gerekiyor. Daha çok hava kirliliği, yüksek kaza riski, daha çok araç olunca daha çok kaza olasılığı oluyor. Çirkinleşen fiziksel çevre, o çirkin yatırımlar, yollar, alt geçitler, üst geçitler, onları kastediyorum.

Ulaşım sorununa "geleneksel yaklaşım" şunu yapmaya çalışıyordu, bizde de hala öyle. Sorunun tanımı, teşhisle tedavi arasında bir ilişki olması gerekir. Eğer yanlış teşhis ediyorsanız, hastalığı bunu tedavi etmeniz mümkün değildir. Dolayısıyla sorunun nasıl teşhis edildiğine bakalım; yollarımız artan trafik talebini karşılamakta yetersiz kalıyor, teşhis bu. Çözüm artan bu yapıyı karşılamak için yatırımlarımızı zamanında yaparsak, buna yetişebilirsek, o zaman biz buna çözüm bulmuş olacağız, trafik de tıkanmayacak, yaklaşım bu, gelenekselde.

Bu benim şematize ettiğim bir şey; sağda solda her zaman kullanırım. Bir yerde trafik tıkanıklığı var; ne oluyor? Ek kapasite yaratmaya çalışıyoruz, onun da adı nedir? Yollarımızı genişletiyoruz, yeni yollar yapıyoruz, alt geçitler, üst geçitler yapıyoruz ve trafikte göreceli bir rahatlama oluyor tabi. O zaman otomobillerini kullanmaktan caymış olan insanlar, bu sefer tekrar kullanmaya başlıyorlar, bizim için cazip geliyor, insanoğlu böyle, bunu da yadırgamamak lazım, ben de yapıyorum bunu, işime ne gelirse, kolayıma ne gelirse, tabi ki onu yapacağım. Dolayısıyla talep artışı meydana geliyor, talep artınca tekrar tıkanıyor, böyle fasit bir daire bu. Hepimiz örneklerden biliyoruz, alınız Eskişehir yolunu, İnönü bulvarını. Ankara'dan bildiğimiz, hepimizin çok tanıdık olduğumuz, bildiğimiz çözüm yolları, adı üzerinde, eğer doğruysa.

Burada özellik nedir? Bir kere talep tartışılmıyor, değişmez bir veri olarak alınıyor, hata bu. Talep artıyor, buna çare bulmak gerekiyor. Biz talebi etkileyemez miyiz, diye sormak gerekiyor ve çözmek için işte şunları, şunları yapmak lazım. Dolayısıyla yeni politikalara gerek var. Ulaşımda geleneksel ve çağdaş yaklaşımlar arasındaki fark budur,

Çağdaş yaklaşımlar, ulaşım talebinin yönetilmesini içeriyor, talebi nasıl toplumun yararına değiştirebilirimi yapmak gerekir. Sonay hanımın açıklamasındaki toplumcu belediyecilik açısından ulaşım perspektifinden baktığımızda herhalde kilit kelime bu olsa gerek.

Biz talebi yönetebiliyor muyuz? Eğer böyle bir anlayışla ele alırsak, sorunların üstesinden tabi ki gelebiliriz. Dünyada örnekleri sayısız… Politikalarda bazı değişiklikler oluyor. Eskiden sermaye yoğun yatırımlar söz konusu iken, şimdi küçük fakat gerçekleştirilebilir yatırım-

lar. Yani büyük yolar, köprüler, bilmem neler -hatta bunun içerisinde metroları, ağır raylı sistemleri de katabiliriz- yerine, hızla ulaşılabilen, küçük yatırımlarla ulaşılabilen, ama taleple ilgili bir sorunumuz olduğunda da, gerektiğinde kolayca rehabilite edilebilen şeylerden söz ediyoruz. Geri dönülmez kararlar ve esnek kararlar diye bir değişim var. Fiziksel ağırlıklı çözümler yerine, artık yönetsel, yasal, ekonomik çözümlerle de bir şeyler yapılmaya çalışılıyor.

Çözüm altyapıyı yapmaktan ibaret değil, inşaata yönelme yerine, çevreye daha duyarlı yaklaşımlar… Yatırımların; toplu taşımı geliştirici ve çevreye çok daha hassas olarak, kırıp, dökmeden, tahrip etmeden yapılması gerekir.

Çözümler nelerdir? Bunlara sırası ile bakalım.

Bir kere yolculuk talebinin azaltılması, nasıl olacağını biraz sonra söyleyeceğim. Bunu yapmak için bir kere genel talebi azaltmak gerekiyor her şeyden önce. İnsanlar keşke bu kadar fazla yolculuk yapmadan da, o mutlu ve çağdaş yaşamlarını sürdürebilsinler. Ulaşım bazen bir eziyet, yani bu bir gezme değil ki sadece, zorunlu yapıyoruz. Eğer işimize eziyet çekmeden gidiyorsak, çok daha güzel değil mi? Yolculukların otomobilden toplu taşıma kaydırılması tabi şarttır ve bunun da iki yolu vardır. Bir tanesi bir yandan toplu taşımı iyileştireceksiniz, yeterli ve insanlar tarafından kullanılabilir ve cazip bir hale getireceksiniz, ama bir yandan da muhakkak otomobil kullanımını caydırmak için de elinizden geleni yapacaksınız. Bir de mümkün olduğu kadar "yeni yatırımlar yerine mevcut altyapıyı daha verimli kullanmak, ondan daha fazla, yani etinden sütünden daha fazla yararlanmak" için tedbirler alacaksınız. Çünkü öbür türlü yapmaya kalktığımız zaman işte mevcut kültürel miras olan yapılarımızı yıkıyoruz, en azından onların görünmez hale getiriyorsunuz, çevreyi etkiliyorsunuz, bir sürü işin yan etkisi var. Ama tabi bütün bunlar hepsi beraber yapılması gerekiyor, bir bütün olarak ele aldığımızda, gerçekten de olumlu şeyler yapmış olabiliyorsunuz.

Çağdaş ulaşım politikalarından bazı örnekler vereceğim.

Ana başlıklar altındaki bazı örneklere gireceğim, çıkacağım. Üç büyük başlığımız vardı ya onların gene altlarını doldurmaya çalışaraktan gideyim.

Bir kere yolculuk talebinin azaltılması diye başlamıştık. Bu tele çalışma, uyduruk bir tanım, evinizden çalışmak tabi mümkünse, bunu yapıyoruz da bazılarımız, benim bile belirli dönemlerde başıma geldi bazı projelerde, her şeye elverişli değil tabi. Temizlikle görevli kişinin, ofisi evinden temizlemesi mümkün değil. Ama bizim buradaki kişilerin, çoğunun bazı projelerde, pekala haftada 5 gün 6 gün olmadan, bir kere iki kere bir yerlere uğrayaraktan bir projeyi yürütmesi de mümkün, Önemli olan bunu sistematize etmek. Bunu insanlar denk düştüğünde yapıyorlar da. Bunu nasıl destekleriz diye düşünmek lazım, var mı bunun yolları diye. Bazen bunu yasalarla yapmak lazım, bazen siz istersiniz, belediye de ister, fakat ne bileyim sigortalılık, çalışma yasaları açısından uygun değildir, kim bilir? O zaman onları düzelteceksiniz, buna elverişli hale getirmek bunu kastediyorum, çok fazla üzerinde durmayayım bunun.

Çok pratik uygulanan bir şey, batıda bazı yerlerde yapıldı, bazı yerlerde tartışılıyor, çalışma günlerinin azaltılması. Yani haftada 40 saat mi çalışılacak, 5 kere 8 yerine, 4 kere 10 olsa, haftada iki kere az yolculuk yapmış oluyor insanlar. Bir insan önemli değil ama düşünün ki 100 bin kişi böyle yaptı. Kent açısından ne kadar büyük, işin maliyetini düşünün, çevreye zararını düşünün, enerjiyi düşünün, hepsini düşünün, bunun bile %20 civarında birden bire kalemde bundan tasarruf edildiğini düşünün. Hatırlarsınız, çoğunluklu olarak 70'li yıllarda Cumartesi yarım gün çalıştığımız dönemleri hatırlayın, yani haftada 12 kere gidip geliyorduk işimize, bir ekonomik kriz, petrol krizi sonucunda oldu biliyorsunuz, Ecevit hükümeti zamanında, çalışma günleri haftada 5 güne iniverdi. Başka beklentilerde vardı, ayrı mesele ama birden, haftada 6 kere gitmek yerine 5 kere gitmeye başladık işe. Pek çok ülkede 5 gün 4'e de indi. Bu durum verimlilikten, çalışma saatinden azaltma anlamına gelmiyor tabi, yönetsel önlemler derken bunu kastediyordum.

Yolculuk talebinin azaltılmasının başka boyutları da var. Mesela, bu tipik gün içerisindeki trafik yoğunluğunu gösteren bir grafiğe baktığımızda, sabahleyin 8-9'lar civarında bir yükselme, sonra öğleyin azalma, sonra hafif bir yükselme, akşam saatlerinde gene yükselme çoğunlukla biraz yaygındır, ama bu sabah doruğu kadar dik olmaz. Yani çalışma saatlerinin kaydırılması, yani kurumlar, resmi veya özel kurumlar bir kısmı sabah 8'de işe başlıyor, öbürü 9. 30'da başlıyor gibi. Akşam çıkışları da farklı olduğu zamanda ne oluyor? Şu yuka-

rıdaki grafiğe bakın, yukarıdaki yayılıyor gün içerisine. Yayıldığı zamanda neyi elde etmiş oluyoruz? Biz yollarımızı neye göre yapıyoruz? Bırakın yolları, toplu taşım işletmesini de buna dahil edelim, yukarıdaki tabloya gittik gene o kırmızı yeni çizdiğim bir talep eğrisi var. Sabah saatlerinde a'dan b'ye belediye iki tane şift koyduğumuz zaman, insanlar daha çok dağılacaklar, dolayısıyla herkes aynı saatte gitme gereğini duymayacak, ama biz yatırımlarımızı neye göre yapıyoruz, o en sivri nokta var ya, onu karşılamaya çalışıyoruz. Bu sefer, bu yayıldığı için biz bunu belki 10 yıl sonra yapacağız, bu yatırımımızı her ne ise. Bu dediğim gibi toplu taşım yatırımı da olabilir, daha fazla otobüstür, daha fazla yeni raylı sistem hattıdır, ama Ankara'da yapıldığı gibi bilmem, kavşaklı alt üst geçitlerdir, şunlardır, bunlardır. Ama artık 10 yıl sonra trafik artacak, o duruma gelecek, o zaman yapacağız. Bu da çok büyük bir verimliliktir.

Aynı şey esnek çalışma saatlerinde de var. Bakın, burada da şöyle oluyor, bu çalışma yasasıyla da ilgili olabilir, özel sektör bunu daha kolay yapabilir aslında, kamu da yapabilir, niye olmasın, böyle bir anlayışla yaklaşınca. Sen haftada 40 saat çalışacaksın, ama çalışma saatlerini sana bırakıyorum, yalnız 10–12 öğleden sonra da 3 ile 5 arasında bulun mesela, o da eşgüdüm sağlamak için gibi. Böyle dediğiniz zaman, insanlar kendiliğinden, ben erken çıkıp gideyim başlayayım bir an önce de, diyebilir yahut da şu kalabalık geçsin sonra gideyim de diyebilir. Dolayısıyla demin aynen sözünü ettiğimiz o doruk saatteki böyle bir yayılma kendiliğinden olur. Bunun için esnek çalışmayı düzenleme iradesinin olması lazım. Burada kesiyorum, daha bir sürü yönleri var talebi azaltmanın. Benim için önemli olduklarını düşündüklerimi anlattım.

Toplu taşımın geliştirilmesi ki burada şu parantezi koyuyorum; toplu taşım -bazen öyle anlaşılıyor- raylı sistemlerden ibaret değildir. Hele hele günümüzde dünyada yapılanları, literatürü takip edenler, çok iyi bilirler. BRT denilen, bizde Metrobüs denilen, nedense öyle adıyla geçen, ama Ankara'nın hiç yabancı olmadığı, hatırlayacaksınız, Dikimevi-Beşevler arasındaki otobüs özel yolu, gibi anlayışlar aslında hep bunun ilk temelleriydi, tohumlarıydı aslında. Ama tabi ki raylı sistemler de var; onun da hafifi var, ağırı var, ucuzu var, pahalısı var ama bunu unutmayalım diyorum. Dünya'daki adı bunun BRT; Bus Rapit Transit sözcüklerinin ilk harfleri, İngilizce diyemeyeceğim, Amerikanca. Bize de İstanbul'da Metrobüs adıyla girdi, zararı

yok. Bakın solda gördüğünüz otobüs izi gibi ayrılmış, sağ taraftaki yoğunluğu görün tıkanmayı görün. Dünyada o kadar çok örnekleri var ki, saymakla bitmez. Çoğu Latin Amerika'nın büyük şehirlerinde, Asya'nın büyük şehirlerinde olan bir takım çözümler. Toplu taşımı geliştirmenin yolları var, biliyoruz ve bunlar yapılmalı, uzatmayacağım.

Öbür taraftan, bunu yaparken, muhakkak otomobil kullanımının caydırılması gerekiyor. Yoksa otomobil kullanımı arttıkça, ne oluyor? Bir kere yollar yetersiz kaldığından, yeni yatırımlar gerekiyor. Niçin caydırılması gerektiğini söylüyorum. Toplu taşım taşıtlarının hareketleri engelleniyor, eğer bir başka tedbir almazsanız ve de dolayısıyla hala insanlar otomobillerini kullanmaya devam ettikçe, bazen iddialı yaptığınız toplu taşım yatırımları da atıl kalabiliyor. Frenlemezseniz, demin konuştuğumuz, yüksek maliyetler, enerji tüketimleri, hava kirlilikleri, bütün bunlar ortaya çıkıyor.

Şimdi neler yapılabilir?

Kapasite kısıtlamaları bunlardan bir tanesidir. Nasıl kısıtlıyoruz?

Çok mütevazi bir örneğini vereceğim, şu alttaki yola bakın, aşağıdan yukarı doğru gider eskiden, bu tek yönlü işleyen üç şeritli bir yoldu, eğer bunlardan bir tanesini toplu taşıma ayırdığınızı düşünelim, zaten otomatikman üç şeridi iki şeride indirmiş oldunuz, diğer otomobiller için, ama bir de bakın kırmızı ve yeşil diye gösterdim, orada sinyalizasyon var ve bu durma zamanını toplu otomobiller için daha da arttırdınız, daha uzun süre bekliyorlar ama imkanınız var buna karşılık, mesela öbür otobüsler için yaktınız yeşil ışığı hem otobüsler kolayca sola dönüş varsa yapabiliyorlar, duraktan kalkıp geliyorlar çünkü, hem de bilinçli olarak orada tıkanmalar yaratmış oluyorsunuz.

Bu örnekler, tarihte kaldı artık, 1976'dan bahsediyorum ben, bunlar bu politikalar o zaman ortaya çıktı zaten, petrol krizi 70'li yıllarda iki kere bizi vuran, bütün dünyayı vuran petrol krizinin sonucunda, dünyanın aklı başına geldi de, bu tür yaklaşımlara gidildi.

Notthingam bunların en tipik örneğidir; sadece 11 ay uygulamada kaldı. İşçi Partisi dönemindeki belediyede böyle bir uygulama yapıldı örnek olarak, ama bu dünyaca tanınan bir örnek oldu. Toplumcu belediyecilik, liberal dönem dedik ya, 11. ayın sonunda seçimler vardı ve muhafazakarlar kazandılar ve hemen bunu iptal ettiler. Ama bu

literatürde her zaman bir örnek olarak kaldı, ondan sonra da sayısız benzer uygulamalar yapıldı.

Kentlere baktığımızda, konut bölgeleri var, bir de merkez var. Nottingham biliyorsunuz tarihi bir şehir, İngiltere'nin eski başkenti, Aslan Yürekli Richard haçlı seferine çıkarken buradan çıkıyor. Kentin bulunduğu yerde surlar var, dolayısıyla çok belirli bir şekilde belirli kapılardan giriliyor şehre, İstanbul'un surları gibi düşünün mesela, bu da işi kolaylaştırıyor. Sapacağımız yollar yok öyle, sağdan soldan kaçamak yapacak. İki şey yapılıyor; birincisi merkeze girişte çok ciddi yasaklamalar, demin söylediğim tıkanıklıklar yaratmalar var. Herhangi bir bölgeyi ele aldığımız zaman ki, içeride yerel yollar var, bizim Bahçelievler'de olduğumuz gibi düşünün, bir de çevreden geçen büyük bulvarlar var, oralara çıkması gerekiyor insanların, çıkarken toplu taşım araçları normal çıkıyorlar, ama otomobiller çıkarken çeşit çeşit eziyetlerle karşılaşıyorlar. Bazı çıkış yolları tek yönlü yapılıyor, bazılarında sinyalizasyonda gecikmeler yaratılıyor, bazılarında yalnızca otobüsler çıkıyor, gibi önlemlerle insanları bölgesinden çıkarken eziyet haline getiriyorsunuz. Bir de şehir merkezine girerken eziyet çektiriyorsunuz, dolayısıyla otomobil kullanmaktan vazgeçiyorlar, yolların ferahlaması ile ayrılmış şeritlerde hızla işleyen otobüslere biniyorlar, çok daha kolay bir şekilde ve ucuza, otomobilden daha hızlı olarak gidebileceği yere ulaşabiliyorlar.

Otopark kısıtlaması zaten doğal olarak oluyor. Kent merkezlerinde, sadece bizde değil dünyanın her yerinde, şehir merkezinde otopark zordur, pahalıdır, yer bulamazsınız. Kent merkezinde bazı otoparkları kaldırıyorsunuz, yasaklıyorsunuz, yenisini yaptırmıyorsunuz fiziki olarak, insan kent merkezine arabasıyla geldiği zaman çok daha zorlanıyor. Park edecek yer bulamıyor, dönüyor dolaşıyor, lanet olsun, diyor.

Bir başka örnek daha var; fiyatlandırma politikası. Kent merkezindeki otopark fiyatı sözgelimi 10 liraysa, dışarılarda bir yerlerde 5 liraya buluyorsunuz. Para verip de park edecekseniz. Bu 10 lirayı, mesela 25 lira yapıyorsunuz ve bunu zorluyorsunuz ve özel sektör de iş yapıyorsa, bunu zorluyorsunuz. Arabanızdaki benzini kullanırken fazladan yaktığınız 1 km fazla benzini pek algılamıyoruz, pek farkında değiliz, çünkü insanoğlu böyle, en son benzinciye gittiğinizde, ah diyorsunuz. Ama otopark için cebinizden çıkarıp da 10 lira, 25 lira

verdiğinizde o acıtıyor sizi. Dolayısıyla çok etkili bir yöntemdir aslında, böyle bir perspektifle yaklaşmak lazım.

Singapur deneyiminden söz edeyim, bilmeyenler için, alan fiyatlandırmasıyla ilgili bir şey. Singapur bir ada devleti, bağımsız bir şehir kendi başına yaşayan, dolayısıyla yapmış olduğunuz vergilendirme gibi şeyler bile çok etkili olabiliyor. Öncelerde böyle başladılar, sonra alan fiyatlandırması denilen konuya geldiler, yani içinde 4 kişi bulunmayan otolardan, sabah ve akşam saatlerindeki yoğunlukta para almaya başladılar. Bu durumu 70'li yıllarda yerinde gidip gören bir arkadaşımız var burada; Erhan Öncü, 80'de bizzat yaşadı. Bu etkili oluyor. Otomobilde 4 kişi olması başka, tek kişi olması başka, Amerikalıların Solo Driver dedikleri şeydir bu, orada tek kişi çok yaygındır, herkesin arabası vardır. Bizde de ortalama 2 civarında, bazen de 2'nin altında oluyor, eğer bunu 4 kişiye çıkarıyorsanız, 2 kişi yerine 4 kişi ise, demek ki arabaların bir kısmını ortadan kaldırıyorsunuz, bunu uygulayanların otomobil sayılarını yarı yarıya düşürmüş oluyorsunuz. Ne kadar etkili yapabilirseniz? Bu uygulamayı geliştirdiler, alanı genişlettiler, daha sonra 90'lı yıllarda güne yaydılar. Sadece doruk saatte değil, çünkü kaymalar olmaya başladı doruk saatlerde vs… En sonunda 1997 yılına gelindiğinde elektronik yol fiyatlandırma sistemi uyguladılar. Bütün kentte, arabanıza bindiğinizde, hani OGS'ler var ya kartlar için bir banka hesabı açıyorsunuz, kredili bir hesap plakanızla bağlantılı, arabanızın üzerinde bir elektronik sensorların algılayacağı bir kart var, yola çıktığınız anda şehrin her tarafında sağda solda kameralar kullandığınız her km başına fiyat ödüyorsunuz. İnsanları etkiliyor.

Londra deneyimindeki alan fiyatlandırmasını da söyleyeyim. Londra kent merkezindeki hatırı sayılır büyüklükteki bir alanı tarif ediyor, 2003 yılında başladılar. Kent merkezine girişte, aynen Singapur örneğinde olduğu gibi 5 Pound ödüyorsunuz, bizim parayla her gün 16 lira gibi bir şey. Pazartesinden Cuma'ya sabah doruk saatlerde uygulanıyor, çünkü yetiyor, ondan sonra girenler de varsın girsin, diyorlar. Burada esas işine giderken insanları yakalama mesele. Bunu 2006'da 8 Pounda çıkarttılar, daha dengeleri ayarladılar demek ki. Londra için bu hiç yabancı bir şey değil, bundan 30 yıl önce filan da, kent merkezine girdiğiniz zaman, park etme permisi diyorlar, eğer o kentte yaşamıyorsanız, zaten orada park etme hakkınız yok. Girmek başka, bir de park etme hakkınız yok, hala günümüzde öyle. Bunlar

çok yaygın olarak kullanılan 1985'lerden beri yapılan şeyler. Buradan elde edilen gelirler, sadece toplu taşım finansmanında kullanılıyor, bunun yasası öyle, bunların birbirini tamamlayıcı olması esas.

Bu çoğu yerde artık bir devlet politikası haline geldi. Şu örneği vereyim; ben en sonlarını takip etmedim, belki Erhan arkadaşımız daha yakından takip etmiştir ama bu 7–8 yıllık bilgiler buradakiler. İngiltere'de bizdeki İller Bankası gibi bir kurum var, burada yerel yönetimin o krediyi ulaşım konusundaki krediyi hak etmesi için veya hibeyi hak etmesi için, trafiğini azaltmakta olduğunu ispat etmesi gerekiyor. Geçen yıl toplam şu kadar araç trafiği vardı, ben bunu aldığım şu şu tedbirlerle bu kadar azalttım, diyorlar. Halbuki bizim başkanlarımız ne diyorlar? Ben burayı devraldığımda şehrimizde şu kadar otomobil vardı, şimdi günde şu kadar kayıt yapılıyor, şu kadar otomobil oldu filan.

İnsanların otomobil kullanmalarını caydırıcı ve zorlayıcı bir tedbirler alınmalıdır. Amerika'da var, bakın bunlar liberal ülkeler, kapitalizmin merkezi, neler neler var, neler konuşuluyor. AB'nin bir takım böyle manifestoları var, kararları var, iyi örnekler oluşturulması için kentler arasında işbirliği projeleri var.

Gelelim Türkiye'ye; biliyorsunuz otomobil öncelikli projeler, yayalar son planda, toplu taşıma öncelik yok, kavşaklar, tüneller, betonlaşmalar… İstanbul'dan örnekler; bundan 5 yıl kadar önce, İstanbul'un her tarafı billboartlarla donatılmış büyükşehir belediyesi tarafından, İstanbul ulaşımına 128 çözüm diye, çözümlerine de numaralı örnekler veriyorlar. Ben belediyenin sitesine girip böyle bir taradım, bunların neler olduğunu. 128'den 110 tanesi sadece ve sadece otomobile hizmet eden projeler. 7 tepeye 7 tünel gibi şeyler, bir kısmını uyguladılar, daha tamamlanmadı, yani toplu taşımla ilgili olanlar son derece azınlıkta kalan şeyler.

Ankara'yı biliyorsunuz, Kuğulu Park'la ilgili yayalara nasıl az yer kaldığı, falan. Bunları da biliyorsunuz. Şöyle bir soru soruyorum, burası neresi, Antalya, Adana, Samsun, Diyarbakır, İzmit yani nereye giderseniz, hep aynı.

Birkaç kurtarılmış bölgemiz var çok şükür, Eskişehir'de aynı değil, çevre yolu üzerindekileri kastetmiyorum, tabi ki yapılacaktır, o başka bir şey, onlar zaten olması gereken şeyler, ama buranın kent merkezinde böyle bir şey yok.

Üç tane de örneğim var; bakın, Burası New York Towers Guayer, yani New York'un kalbinin kalbi, Kızılay gibi bir yer, Otobüsler, otomobiller, yaya geçitleri falan, hani alt geçitler, üst geçitler, 10 milyon nüfusu olan bir yer. İnsanlar medeni bir şekilde, otobüsler durmuş karşıdan karşıya geçiyorlar, bundan doğal ne olabilir? Ama bizim bazı başkanlarımız bunu doğal görmüyorlar, trafik dediğin akmalı gibi, böyle bir endişe var.

Paris'de Şanzelize; bizim Atatürk Bulvarımız diyeyim, görenler de muhakkak vardır, 5–6 km'lik bir kesimi sonuna kadar görüyoruz. Bir tane katlı geçit var mı? 5 şerit o tarafa, 5 şerit bu tarafa akıyor, yan taraflarda da yürüyüş yolları var, önemli bir örnek, işte 10 şeritli bir yolda bir tane bile katlı kavşak yok, arada bir sürü yol kesiyor, biz sezemiyoruz havadan çekildiği için, bu muhtemelen Zafer Anıtı'nın tepesinden çekilmiş bir resim, normal olarak gidiyor belli noktalarda kesiliyor, yandan geçen dik yollardaki trafik kesiliyor, yayalar karşıdan karşıya geçiyor,

Barselona; bu da ana caddesi Laspalmas, ortadaki refüj, ortadaki refüj'de kuş satıcıları, çiçek pazarları, Barselona kulübü taraftarlarının toplanıp da dedikodu yaptıkları alanlar, iki tarafta ikişer şeritlik yol ayrılmış. Geniş bir yol, ama böyle öngörülmüş, paylaşılmış yayalar arasında.

Batı bugüne kadar kötü örnekler yapmadı mı? Evet, sayısız örnek yaptı, zaten bizlerde onu örnek aldık maalesef. Ama bunlar 70'li yıllarda terk edilmeye başlandı.

İzmir'deki bir seçim öncesinde, bir önceki başkanın bütün kordonu doldurarak, kıyıyı da doldurarak körfezin incisi dediği otoyolu geçiriyordu, İzmir'in Gerdanlığı dediği, bu Karşıyaka'dan başlayıp bütün körfezi dönüp Narlıdere'de falan biten bir yol olacaktı. Çok şükür ki bir yönetim değişikliği oldu, dolmuş fakat yol yapılmamıştı, bütün bunların tabi ki bir maliyeti var, sonuçta burası yeşil alan olarak İzmirlilere kavuşturuldu. Bana sorarsanız hala bir kayıp var geri dönülemeyen, eskiden kordonda yürürken, buzlu bademinizi alıp da kordonun kenarında oturma imkanınız varken, şimdi deniz gitti, birkaç yüz metre ötede bazı yerlerde, ben bunu bile kayıp olarak görüyorum. Bu yeşil alanları biraz pansuman gibi görüyorum.

Aynı şeyleri biz, İzmit'te, Samsun'da yaşamadık mı? Yeşil alan yapıyorum diye, eskiden deniz kıyısında olan Mersin, şimdi deniz 500 metre ötede. Belediyenin arka cephesinden denize girerdik diyor, insanlar, eskileri yaşamış olanlar, yani Mersin deniz kıyısında mı, belli değil.

Seul örneği var, eskiden bir nehir varmış burada, bu nehrin üzerini kapatmışlar, bizim Mecidiyeköy'deki viyadükler gibi, şehir içi otoyol yapmışlar. Belediye başkanı geldi, vaade etti, tekrar nehir akacak, iki tarafından da normal caddeler olacak, insanlar geçecek, otobüsler, otomobiller geçecek. Yeni ulaşım politikaları koydu. Bunlar nedir? Bir taraftan otomobillerin merkeze girişinin caydırılması, otobüslerde radikal reformlar, otobüs yolları yaptı, viyadüklerin yıkılması, maliyeti var bunun, 2 yılda yaparım dedi ve yaptı. Su tekrar akıtıldı ve viyadüklerin olduğu yerlerde küçük küçük yaya köprüleri yapıldı. Kent merkezinde su akıyor, onun yanında insanların oturabileceği platformlar var, bir önceki durumu bir de bunu düşünün. Toplumcu yaklaşım değil, insanca yaklaşım bu, her şeyden önce insanız yani.

Bu politikaları biz aslında uygulamak zorundayız, eski politikalarla gitmek bir çözüm değil, 250–300 kişiyi taşımak için bir tramvay dizisi yeterken, 3 otobüs yeterken, hatta gelin bunları da baş tacı edelim, 18 tane o minibüs yeterken, 125 tane otomobil gerekiyor. Ben dolmuşlara da razıyım. Ne ile karşılaştırdığımız önemli, birinci sorun odur. Çünkü mademki bunları uygulamak zorundayız, maliyetini biliyorsunuz, kaynaklarımız kısıtlı, bunlara ayıracağımız kaynaklarla pek ala, ulaşım dışındaki başka alanlara pay ayırabiliriz. Kim bilir belediyeler ne şekilde gelişebilir o kaynağı bulunca. Çünkü kentler taşıtlar için değildir, havayı kirletmeye hakkımız yok ve belki de en önemlisi, gelecek kuşaklara bu çirkin yapıları bırakmak gibi bir hakkımızda yok. Dolayısıyla ulaşımda karar zamanı geldi ve çoktan geçti, ya buna katlanmaya devam edeceğiz, ya da insancıl çözümler bularak çözümü bulacağız, diye sözümü bitiriyorum. Sağ olun sabrettiniz.

Şimdi, Müfit Bayram beyden, kentsel planlama ve ulaşım ilişkisi, konusundaki sunumunu bekliyoruz.

Ahmet Müfit Bayram (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Siz sunumunuzda söylediniz; yolculuk talebinin azaltılması… Aslında yolculuk talebinin azaltılmasının en önemli araçlarından birisi, plan-

lamadır. Siz yaptığınız planla yolculuk talebi yaratabilirsiniz, farklı bir plan yaparak da yolculuk talebini asgariye indirirsiniz. Bir hane halkı düşünelim; bir baba, anne iki de çocuk olsun. Baba işe gitmek için yolculuk talebinde bulunuyor, anne işe gidiyorsa, yolculuk talebi söz konusu, genelde tüm dünyada işe gidiş geliş amaçlı yolculuk talebi söz konusudur. Anne, baba dışında çocuklar. Bizim zamanımızı düşünüyorum, Esat'ta bizim okulumuz, hemen dibimizdeydi bizim yolculuk talebimiz yoktu, yolculuğumuz vardı ama yaya ulaşımla çözüyorduk, bu lise içinde aynı şekilde oldu. Dolayısıyla ulaşım talebi yaratmayan bir planlamaya ihtiyacımız var.

Biz, Cüneyt hocamın anlattığı gibi, planlamada tam tersini yapıyoruz. Bizim kentlerimiz ve özellikle Ankara üzerinde konuşursak, çok da ulaşım talebi yaratmıyor, orijinal planda. Ama dünyada daha çok ulaşım talebini kısmaya yönelik kentler yaratmaya yönelindiği dönemlerde, tam tersi bir yönelime girdik ve ulaşım talebi yaratan bir planlama ile kentleri yaydık, kentleri hızla saçaklandırdık

Bir hesap yapıldıydı, bunun ne kadar doğru olduğunu bilmiyorum, sadece Melih Gökçek dönemi alınmış ki, Melih Gökçek öncesidir saçaklanmanın başlangıcı, burada çok da haksızlık etmeyelim, ama Melih Gökçek döneminde saçaklanma iyice almış yürümüştür. Bu dönemde kent dokusunun iki katından fazla büyüdüğünü hesaplamış arkadaşlar; bu ulaşım mesafeleri açısından büyüme var, kentin bir yağ lekesi gibi büyümesi, saçaklanması da var. Ancak önemli olan diğer bir husus, çalışma alanları ile konut alanlarının birbiriyle ilişkisidir. Bizde toplum tarafından da benimsenen yanlışlar da var; sanayinin yanında ev olmaz, sanayi alanı kentin dışına atılacak, etrafına böyle yeşil bir kement atılacak, ondan sonra konut alanı olacak vs… bu yanlış da bize has bir şey. Sonuçta yaşam alanlarıyla çalışma alanlarını birbirinden izole eden, ayıran ve bunlar arasına da ulaşım talebi yaratan bir uygulama. Bu bilinçli yapılan bir şey midir? Sadece cahillikten mi yapılıyor, diye bazen düşünüyorum. Sanki bilinçli yapılıyor gibi geliyor bana.

Çok basit bir şeyi sizlerle paylaşayım;

Ankara'da refüjler yeşillendirildi, bu Murat bey döneminde başladı, ama bu dönemde yollarda devam edildi, sonra 98'de su sorunu ortaya çıkınca, küresel ısınma falan filan dediler, peyzaj mimarı

arkadaşlar çıktılar, Melih Gökçek, Ankara gibi suyun kıt olduğu bir yerde refüjleri çim yapıyor, dediler. Onun üzerine düşündüğüm bir şeydi, acaba bunu cahillikten mi yapıyor, yoksa bunun altında başka bir şey mi var? Allahtan Google Earth çıktı. Ben oradan, Ankara'nın tüm refüjlü yollarını ölçtüm, işte belli bir genişlikle de çarptığınızda, size yeşillendirilmiş refüj alanlarının toplamı kabaca ortaya çıkıyor. Sonra Peyzaj mimarı arkadaşlarla konuştum, bu kadar yeşil alan kaç kişi tarafından sulanır, kaç kişi tarafından biçilir, kaç kişi tarafından üstündeki çiçeği böceği yapılır? Ankara'daki refüjlerde, yılın yaklaşık 4 ayı 10 bin kişiden fazla insanı oralarda istihdam edildiğini hesapladık. Bir de hepimiz görmüşüzdür, burada çalışan insanlar genelde emekli insanlar, belli bir emekli geliri var, ama ona ek bir gelir sağlıyor, aslında siyasi bir kriental yaratıyor kendine, siyasi bağımlılık ilişkileri kurmakta bir araç gibi kullanıldığını gördüm.

Aynı şekilde toplu taşım için de, ulaşım talebi yaratan planlamanın bu anlamda bilinçli yapıldığını, toplu taşım sistemlerine de, Cüneyt beyin bahsettiği çağdaş toplu taşım sistemlerinin de, o noktada ihmal edildiğini, bilinçli bir şekilde ihmal edildiğini düşünüyorum. Ankara'da bir tane dolmuş plakası 1,5- 2 milyar liraya yakın, İstanbul'da bunları bazı hatlarda 2 bazı hatlarda 3'le çarpmak gerekiyor. Halk otobüsü plakaları ha keza ve orada da çok ciddi bir nüfus istihdam ediliyor, siyasi olarak da bağımlılık, belediye yönetiminde bir siyasi yapıya bağımlılık oluyor.

Ulaşım talebinde birçok şeyi anlattınız. Ulaşım talebi illaki özel araçla karşılanması gereken bir şey değildir. Belli mesafelerde yaya yapılması esastır. Benim bildiğim Amerika'da, şimdi yaptıkları güzel bir örnek, Washington eyaletinde ismini hatırlayamadığım tamamen kompakt bir kent, ulaşım sistemleri toplu taşım, bisiklet ve yaya ulaşımı üzerine kurulmuş bir kent, kocaman bir kent bunun üzerine çalışabiliyor.

Enerji ithalatın tamamı ulaşımda kullanılmıyor ama büyük kısmının ulaşımda kullanıldığını biliyoruz. Bizim Ekim ayı itibari ile cari açığımız 56 milyar dolar oldu, akaryakıt ve enerji ithalatını bunun dışına çıkardığımızı düşündüğümüzde, eğer bizim bu kadar ulaşım talebi yaratan kentlerimiz olmasaydı, Ekim ayı cari açığımız bundan çok daha az olacaktı.

Planlama, ulaşım talebinin azaltılması için çok önemli bir araçtır, doğru bir şekilde kullanılması gerekli. Türkiye'de de son dönemlerde bu hiçbir yerde yapılmıyor, tüm kentlerde ciddi saçaklanmalar var, tüm kentler özel araç ulaşımına göre tasarlanıyor. Amerika'nın 1940-50'erdeki yaptığı model, bizde yeni bir şeymiş gibi şu anda satılıyor maalesef, bunun alıcısı da var. Bakınız Çayyolu'ndaki konutların fiyatı kent merkezindeki konutların fiyatlarından daha pahalı. Üstelik ulaşım talebi yaratan, sizin günde en az bir iki saatinizi yolda geçmesine neden olan bir yerde konut fiyatları kent merkezinden daha pahalı. Demek ki yaratılan bu yanlış ilizyon toplum tarafından da benimsenmiş görünüyor ki böyle bir eğilim var. Resmi daireleri kent dışına çıkaran başkent Ankara, Anayasa mahkemesi kentin bir ucunda, bilmem ne ayrı dağın tepesinde. Burada örnek gösterildi, Paris'e gidin, tüm kamu binaları, yani Fransa'nın merkezi idarenin tüm binaları Paris'in merkezindedir. Planlama bu işin en önemli aracıdır, ama düzgününü yapılacaksa, İşe başlayacağımız yer, tekrardan kent planlaması olacaktır, diye düşünüyorum ve çok teşekkür ediyorum.

***Prof. Dr. Cüneyt Elker**: Çok teşekkür ederim Müfit bey, aslında çok da iyi oldu. Şimdi Erhan Öncü kentsel ulaşım yatırımlarının finansmanı konusunda sunumunu yapacak.*

Erhan Öncü; Arkadaşlar, bana verilen konu, kentsel ulaşım yatırımlarının finansmanıydı. Kent içi ulaşımda ağırlıklı para yatırımlar için gerekiyor ama işletmeyi de unutmamak gerekiyor. Onun için yatırımları biraz küçültüp, başlıktaki gibi kentsel ulaşımın finansmanı gibi değerlendiriyorum ben.

Ulaşımın maliyet ve yararları nelerdir? Maliyet ya da giderler diye birbiri içine aldığımız iki farklı kapsamda şeyler. Yararlar, gelirler nelerdir? Yatırım karar süreçleri nelerdir? Finansman nerede bunun içinde yer alıyor? Bütün bu süreç içinde sorun nerede? Neyi yanlış yapıyoruz? Ne yapılmalı doğrusunu yapmak için? Maliyetler ya da yararlar bunların parasal hale dönüşmüş hali, giderler ya da gelirler, iki kalem iş aslında ulaşımı açıklayan.

Ulaşım türleri konusunda genel bir bilgi vermek istiyorum;

Ulaşım türlerini biz kapasitelerine göre gruplandırıyoruz. Kapasite saatte bir yönde, bir şeritte kaç kişi taşınıyor ve maliyeti ile açık-

layalım. Minibüs ve otobüslerle 1 saatte 6. 000 kişiye kadar yolcu taşıyabiliyoruz, otobüs yolu yaptığımızda saatte 12. 000'lere gelebiliyoruz. Tramvay'la 12. 000'den başlıyoruz, 30–40. 000'lerde hafif raylı sistemler var, 40. 000'den sonra da metro ve banliyöler sadece hizmet verebiliyor.

Son yıllarda ortaya çıkan metrobüs dediğimiz de, aslında raylı sistem gibi tasarlanıp üzerinde lastik tekerlekli işletilen sistemler. Onun için zaten metrobüs deniyor, bir metro gibi tasarlıyorsunuz ama otobüs gibi işletiyorsunuz. İngilizcesi de aynı şekilde Bus Rapit Transition, Kuzey Amerika'nın metro dediği bir şey, ağır metro dediği bir şey, otobüs metrosu, yani metrobüs anlamında kullanılıyor.

Onun dışında otomobiller saatte 1500-2000 kişi taşıyabilen ama en pahalı yatırım ve işletme giderleri olanlar; teleferik, havaray ve monoray'da bu şey yapıyor, dolayısıyla Ankara ve Türkiye kentlerinde moda terminolojiyle monoray, teleferik dediler mi bilin ki, otomobilden daha pahalı bir şeyler kakalanıyor, birileri kapalı odalar arkasında bunu tezgahlıyorlar bu kentlere, güzel fotoğraflarla, resimlerle, filmlerle.

Peki, şimdiye kadar bunlarla ne yapıldı? Maliyetler nerede? Burada ulaşım plancılarının ve insanların dikkate almadığı iki tür var; birisi yaya; 3 metreden saatte 10. 000 kişi taşıyabiliyorsunuz, diğeri de bisikletler; saatte 18. 000 kişi taşıyabiliyorsunuz. Yani neredeyse bir hafif raylı sistem kadar kapasitesi olan bir ulaşım türü kentlerimizde yok, bunu dikkate almıyoruz, var saymıyoruz.

Yatırım giderlerine baktığımızda şu rakamları verebiliriz;

Minibüs ve otobüs için ayrı bir yatırım yapmadığınızı varsayıyorsunuz. Çünkü yollar zaten var. Otobüs yolu yaptığınızda; ufak bir yatırım yapıyorsunuz, bu genellikle 1,5–2 milyon dolar km başına. Metrobüs yaptığınızda; genellikle 1 milyon dolardan başlıyor, 5 milyon dolara kadar çıkıyor, bunlar solama şeridi olmayan bir gidiş bir geliş olan metrobüsler. Duraklarında ya da tamamında iki şeritli yaparsanız, yani toplam 4 şerit yaparsanız, bu 5 milyon dolardan başlıyor 40–50 milyon dolarlara kadar gidiyor. Bunun örnekleri de dünyada var, 20–25 milyon dolarlıklar, özellikle Amerika'daki metrobüsler km başına çok pahalı yatırımlar olarak ortaya çıkıyor.

Tramvay normal olarak km'si 5–10 milyon dolar düzeyinde bir yatırım olarak çıkıyor. Hafif raylı sistemler özelliklerine, kapasitelerine, yeraltında oluşlarına göre 10 milyon dolara da yapabiliyorsunuz, ama tünele girdiğiniz anda km'ye 30 milyon dolar ilave bedel koymanız gerekiyor. Yeraltına girsin, yukarıda trafik sıkışıyor, diye bir yönetici karar verdimi ya da vatandaş trafiği çok sıkıştırıyorsunuz ya da sıkıştıracaksınız bunu yeraltına alalım dediğinde km'si 30 milyon dolardan yeraltına alın demek istiyor.

Metrolarda 20 milyon dolardan başlıyor. Türkiye 100 milyon dolarları gördü İstanbul Taksim metrosunda. Dünyada 300 milyon doları aşan 400 milyon dolara km'si ulaşan metrolar var. Maliyet çizgisi bu, buradan ne kadar finansmana ihtiyacınız olacağı çıkıyor. Bunlar her zaman uçuk ve yükseklerde kalan ulaşım biçimi.

Türkiye kentlerinde ne oldu? Otobüs yolları 78'lerde Ankara'da ve İstanbul'da yapılan otobüs yolları 34 ve 06 dediğimiz tahsisli otobüs şeritleri, 1 milyon dolar düzeylerinde kaldı km başına. Şu anda yapılan metrobüs, normal mercedes araçlarla hesap ettiğinizde 5 milyon dolara geliyor km'si, ama özellikle, bu özel getirilen araçları hirbit araçları fileansları koyduğunuzda km'si 10 milyon dolara geliyor. Aslında 5 milyon dolarlık bir yatırım ama kapasite olarak da çok ciddi şeylere ulaşan.

Peki, raylı sistemlerimiz ne? Samsun, Antalya, Adana, İzmir'deki hafif raylı sistemlerimiz ve nereden bakarsanız 10–12 milyon dolardan başlıyor km'si, Ankaray ve İzmir metrosunda olduğu gibi, Ankaray 50 milyon dolara geliyor km'si, İzmir 60 milyon dolara km'si geliyor. Dolayısıyla bir metro kapasitesinde hafif raylı sistem yapmış oluyoruz.

Metrolara geldiğimizde, Ankara metrosu en düşüğü, İstanbul'un iki metrosu, Taksim metrosu ve yeni yapılan Kartal metrosu. Türkiye'deki raylı sistemlerin maliyeti açısından, bakarsak hep uçlarda dolaşıyoruz. Havalanmış balonlarımız ve bunlar bize borç olarak maliyet olarak geri dönüyorlar.

Biz Samsun, Antalya'da göre 18–30, Ankara metrosunda 50 bin, İstanbul metrosunda 80 bin kapasite sağladık.

Peki, bu kapasitenin ne kadarı kullanılıyor? Kullanılan kapasiteler burada 18–20 bin kapasitesindeki Samsun ve Antalya saatte 2500 kişi taşıyor. Şu anda 18 bin yerine 2500 kişi taşıyoruz, Adana metrosu yine 3000'ler düzeyinde,

İzmir metrosu 6–7 bin kişide, teorik olarak 45 bin kişi taşıması lazım, ama başka mühendis hesaplarına göre 23–32 bin arasında değişiyor kapasitesi, o sadece 7–8 bin taşıyor.

Metrolarımıza bakıyoruz, inanılmaz bir şey Ankara 70–80 bin kapasitesi var, sadece 10–12 bin kişi taşıyor, benzer şekilde İstanbul metroları da, yeni açılan Kartal metrosu 10 bine ulaşmadı şu anda taşıdığı, kapasitesi 50–60 bin diye bahsediliyor.

Taksim Metrosunun da, ben de çalıştım, kapasitesi 80 bin olarak o projede, fizibilitesini yaptım, şu anda taşıdığı 10–12 bin. Burada çok ciddi bir sorunumuz var. O kadar pahalı yatırımlarımızı yaparken 8'de biri 10'da biri, 5'de biri kapasite ile çalıştırabilirken, otobüs sistemlerine baktığımızda, 8–10 bin kapasite için hazırlanan İstanbul ve Ankara'daki otobüs yolları, tahsisli şeritler; bizim saydığımızla İstanbul'da 18 bin taşıyordu.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Yararlı olacağını düşündüğüm için soruyorum, bu metrolarımızdaki kapasiteye göre taşıdığımız kişi sayısı çok az derken, bu talep yetersizliğinden mi, yoksa işletmedeki bir takım sıkıntılardan mı?*

Erhan Öncü: Geleceğim, burada dolayısıyla otobüs sistemlerinde, İstanbul ve Ankara'daki eski otobüs yollarında, Ali Dinçer ve Ahmet İsvan zamanında yapılan yollarda talebe yetmiyormuş. Talepten daha fazla, 10 bine göre tasarlanmış, 18 bin yolcu taşıyormuş. Biz fiilen 18 bini saydık İstanbul'da 1985 yılında, Ankara'da aynı yıllarda yapılan sayımlarda 11–13 bin kişi sayıldı, Dikimevi-Beşeveler otobüs yolunda.

Şu anda metrobüste, İstanbul metrobüsünde taşınan yolcu sayısı, biz bir sayım yaptık karşıya geçmeden 17 bin kişi taşıyordu. Karşıya geçenler de bir başka proje kapsamında sayım yaptık 22 bin kişi taşıyordu. Ve de kendi sayımlarına göre de 27 bin kişi taşıdığını sayıyorlar, saatlik bir yönde.

Dolayısıyla bir yerde 80 bin yolcu taşıyacak diye yaptığımız, km'si 60 milyon dolara, 80 milyon dolara yapılan yatırımlar saatte 10 bin kişi taşıyor, ama 5 milyon dolara yaptığımız bir otobüs sistemini 10 bine göre tasarlıyorsunuz ya da metrobüste 20 bin kişiye göre tasarlıyorsunuz, 27 bin taşıyor. Burada ciddi bir çelişkimiz var aslında, yanlış bir şeyler var,

Burada birkaç tane temel hata var;

Birincisi, raylı sistem yapmayı çok seviyoruz, olacak her yere. Antalya'da, Samsun'da, Diyarbakır'da, her kasabaya bile raylı sistem. Temel görüş şu; şehrimize yakışır, temel kriter bu. Ben pek çok belediye başkanı ile görüştüm, oradaki sanayicilerle, şehrimize yakışır, Antep'e yakışır, işte şuraya yakışır. Yakışmakla olmuyor, ciddi bir etüdünün yapılması, maliyetinin ve bunun nasıl finanse edileceğinin ortaya konması gerekiyor.

İkincisi, biz raylı sistemleri bir asansör gibi düşünüyoruz. Taksim-4Levent arasına yaptık oldu, olmadı, bunun biz modelini yaptığımızda 1985 yılında, bu Topkapı'ya kadar gidiyordu. Bütün otobüs hatları besleme olarak çalışıyordu, buna göre tasarlanmıştı, kent bu omurga etrafında birleşmişti ki, o zaman 60 bin yolcu taşınıyordu saatte bir yönde. Siz sadece çok ciddi operasyonlar dizisi geçirmesi gereken bir kentte, bir damarı değiştirirseniz, hiçbir şeyi çözemezsiniz. Geriye kalan 360–370 tane daha damarı düzeltmelisiniz, bu damarları düzeltmedikten sonra, oraya yapacağınız en iyi yatırım da olsa, en lüks metro olsa, en yüksek kapasiteli metro olsa, şu andaki Taksim- 4Levent'deki gibi yatay bir asansör gibi, gidip gelip günde 150 bin yolcu taşır, onun kapasitesi günde 1 milyon yolcu, 1/10'ini taşımıyor şu anda.

Bir başka konu, bu raylı sistemlerimizin başarısızlığında, biz kentlerimizi otobüsçülere, minibüsçülere ve halk otobüslerine teslim etmiş durumdayız, biz bunların elinden alamıyoruz, bir özelleştirme furyasıyla, işletme sistemlerimizin yönetimini vermişiz, alamıyoruz. Antalya'da 18 km'lik bir raylı sistem var, bu minibüs hatları ile çakışıyordu, bunun fizibilitesini sadece biz yapmıştık, planlamasını başkası yapmıştı. Ve 2 sene önce bizden yardım istediler, bunu iyileştirin diye. Antalya raylı sistemi günde 350 bin yolcu taşıması lazım, gittiğimizde 10–12 bin yolcu taşıyordu, %5 kapasite ile ça-

lışıyordu. Gittik oradaki otobüs, minibüs hatlarını kestik biçtik, şehir ayağı kalktı, uygulandı ve uygulama sonrasında 20 Ağustos 2012'den sonra 12 bin olan yolcu sayısı 65 bine çıktı. Fakat aradan geçen bir senede minibüsçülerin ve otobüsçülerin baskısıyla bizim koyduğumuz hatlar budandı, değiştirildi, yolcu sayısı 40–45 binlere düştü. Yani biz paramızı yatırıma geçiriyoruz, borca giriyoruz ama minibüsçüleri ve özel halk otobüsçülerini yola sokamıyoruz. Bizim belli otobüs hattı planlama kriterlerimiz vardı, hiçbir minibüs hattı, hiçbir otobüs hattı Antalya'da raylı sisteme paralel olarak 3 duraktan daha fazla gidemez. Onunla rekabet etmesin onun yolcularını almasın diye. Şu anda yine şakır şakır paralel çalışıyorlar beraber, 1 yıl geçti. 22 tane besleme hattı koymuştuk, bir tane kaldı, bir tanesi göstermelik olarak çalışıyor. Yine tekrar sistem eski tas eski hamama döndü, tek karımız 12 binlerden 45 binlere çıkarmış olduk. Yoksa bizim hedefimiz, 60 binlerden başlayıp daha da ileri götürüp 80–90 binlere çıkarmaktı. Ama yaptığımız fizibilitede sadece bir günde 100 binle başlayacaktı, normal kapasitesine geldiğinde 350 bin yolcu taşıyacaktı, 350 bin yolcu taşıdığında 19 yıl sonra kendini finanse edecekti, kara geçiş noktasına geçecekti. Dolayısıyla şu anda 3018 yıllarında belki o raylı sistem kendini fizibıl çıkarabilir.

Bizim maliyet unsurlarımız ne? Finansmanı ortaya koyabilmek için önce giderlerimizi belirlememiz lazım, şu kadar giderimiz var, işletme giderleri ve yatırım giderleri, ondan sonra da şu kadar gelirimiz var, aradakini finanse etmemiz gerekiyor, öncelikle yatırım giderlerini ardından da, işletme açıklarını finanse etmemiz gerekiyor.

Biz fizibilite raporlarında altyapıyı kolayca hesaplayabiliyoruz. İster raylı sistem olsun ister otobüs yolu olsun, mühendislerimiz projeleri hazırlıyor, keşifler yapılıyor bunlar çıkıyor. Araçları da kolayca buluyoruz, araçlarda korkunç bir artış var dünyada, eskiden 1,5 milyon dolar dediğimiz dizi şimdi 3 milyon euroya çıktı, 5 yıl içinde.

İşletme giderlerini de hesaplıyoruz, çünkü benzer şehirlerdeki personel sayısı, enerji giderleri, bilet giderleri bütün bunları da yapıyoruz. Burası işin en kolay kısmı, giderlerimizi belirliyoruz.

Biraz daha hesaplamaya çalıştığımız fizibilite raporlarında giderler var, maddi hasarlı kazalar, yaralanmalı kazalar, ölümlü kazalar, ama bir kişi öldü, bunun değeri kaç paraydı, ya da kazaları azalttık,

eskiden senede 100 kişi ölürdü bu yolda, bunu 10 kişiye indirdik, 90 hayat kazandık, bunun parasal değeri nedir, bunu hesaplayıp koymamız gerekiyor. Bunun farklı yöntemleri var. Benzer şekilde zamanın değeri nedir? Yolculuk süresini kısaltıyoruz, insanlar 1 saat gideceklerine 40 dakikaya gidiyorlar, 20 dakika kar ediyorlar, bu ne demektir? 20 dakika evinde televizyon mu seyredecek? 20 dakika üretecek mi? Hangisi ise, bunun parasal olarak hesaplanması gerekiyor. Bunda da farklı teoriler ve kabuller var, buda yapılabiliyor.

Planlama giderlerini çıkarabiliyoruz, trafik hizmetleri giderlerinin maliyetlerini çıkarabiliyoruz. Yollardaki trafik polisinin de maliyetinin de konması gerekiyor. Ortaya çıkan atıkların maliyetinin hesaplanması gerekiyor, şu anda dünyanın en büyük sorunlarından birisi otomobillerde atık yağ ve atık lastik sorunu. Bunları ortadan kaldırmanın maliyeti ne? Hava kirliliği, gürültü kirliliğinin maliyeti ne? Bunlar için de farklı teoriler var, hesaplama yöntemleri var, yaptığımız fizibilite etütlerine bunları koyuyoruz.

Ama hiç koyamadığımız, hesaplanamayan giderlerimiz var, sıkışıklık giderlerimiz var. Zaman kaybını koyuyoruz, ama sadece o değil, bunun kütlesi var, kaynak tüketimi var. Belli kaynaklar bir daha yerine gelmeyecek şekilde harcanıyor, egzoz gazlarından asfalta dökülen kurşunların, tekrar düzeltilmesi mümkün değil bu dünyada, bunları bilemiyoruz. Arazi kullanımında bozulmalar var, kent alıp başını başka tarafa gidiyor ve bunun kente maliyeti inanılmaz yüksek boyutlarda, bunu parasal değerlere çeviremiyoruz. Bir otoyol yaptığınızda, ya da Eskişehir yolunu 8 şeritli yaptığınızda bir sosyal adaletsizlik oluşuyor, bunun maliyeti var, ama bunu hesaplayamıyorsunuz, dolayısıyla bunlar bizim paraya dönüştürmedeki eksikliklerimizi ortaya çıkarıyor.

Yararlarımız, yani bizim gelir hanesine yazacaklarımız, paraya çevirmeye çalıştıklarımız. Yolcu gelirleri, çok kolay bir kabul yapıyoruz, sabit olsun diye dolar ya da euro kullanıyoruz hesaplarımızda, 50 cent'lik yolculuk ücreti diyoruz. Kira gelirleri var, istasyonlardaki kira gelirleri, reklam gelirleri var, araçların üzerlerinde, dışında, istasyonlardaki reklam gelirleri bunlar kolayca hesaplananlar, örnekleri var çünkü.

Bütün bu hizmetlerin, benzer şekilde hesaplanamayanları da dikkate almamız gerekiyor, ama hiç hesaplamadığımız göz ardı etti-

ğimiz bir tek büyük şey var, o da erişilebilirlik artışı, rant artışı, bu geliri hiçbir zaman gelir hanesine yazamıyoruz. Biz bir metro yapıyoruz, o koridordaki insanların, binaların, yapıların değerleri 10 kat artıyor, bunu biz kamu yapıyoruz yatırımla yapıyoruz, 10 kat artıyor, ama onun yararı insanların cebine gidiyor, oradaki mal sahiplerine gidiyor. Bunu geriye kamuya alamıyoruz. Bizim temel açmazımız bu, biz ulaşımla sağladığımız erişebilirliği geri kazanamadığımız için, bizim ulaşım havuzumuz sürekli açık veriyor. Çünkü bu delik, inanılmaz büyük bir kara delik.

Ulaşım planlama süreçlerinin ne olduğuna kısaca geçmek istiyorum;

Raylı sistemlerde ulaşım ana planı yapıyoruz, yerel yönetimler, avam projeler, ön projeler, kesin projeler, fizibilite hazırlanıyor, kaynak arayışları burada üç defa dört defa DLH onayı var, isimleri değişti gerçi bunların ama Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü oldu, hazine onayı var, sonunda inşaata başlıyor. Bunun süresi planlama hazırlık süresi 3 yılla 7 yıl arasında değişiyor, bunun 1,5 yılı zaten ulaşım ana planı çalışması, bizim yaptığımız çalışmalar 1,5 yıl, 3 ile 10 yıl arasında da inşaatı sürüyor.

Karayolunda ne oluyor? Yerel yönetim karar veriyor, şuraya bir yol açacağım diye, avam projelerini hazırlıyor, müteahhit kesin projelerini hazırlıyor, inşaata beraber başlıyor ve 1 veya 2 yılda iş bitiyor. Süreç kısa, basit ve de çok net, hemen buna giriyor yerel yönetimler raylı sistemle uğraşmıyor. Bedeli düşük, bu taraftaki gibi milyon dolarlardan bahsedilmiyor. Vatandaştan oya dönüşecekse, hemen asfalt dökmek çözüm oluyor, parçalanabilir yatırımlar 1 km, 300 metre, 400 metre yapabiliyorsunuz, böyle işletebiliyorsunuz, oyunuzu alabiliyorsunuz, geri dönüşü var.

Ama bir raylı sistemi en azından 15 km yapmak zorundasınız. Bütün bunlarda şu ortaya çıkıyor, raylı sistemde önceki yıllarda harcamalarını yapıyorsunuz, önce bir yatırımları oluyor, ondan sonra gelirlerle birlikte artırıyorsunuz, 1 yılda kara geçtiğinizi varsayıyorsunuz. Ekonomik değerlendirmede, yani zaman kazancını, ölümlerdeki azalmayı falan hesap ettiğinizde, toplu taşım yatırımları hiçbir zaman karlı yatırımlar değildir, zaten DPT'de buna bakarak karar veriyor.

Peki, proje gecikirse ne oluyor? Örneğin, Antalya gibi yararlar gecikiyor, maliyetler aratıyor ve de faizler artıyor, çünkü siz borç almaya başlamışsınız, bunun faizleri işliyor. Ankara metrolarında durum şöyle oluyor; bizim yaptığımız fizibilitede Ankara metrolarının artık kara geçiş noktasını yakalaması mümkün değil, çünkü 10–15 yıl geciktiler, faiz ödeniyor, maliyetler artıyor, boşa gidiyor.

Sonuç olarak normal bir yatırımda, finansman paketini şöyle yapıyoruz, belediye genellikle 1/3'ni kendi kaynaklarından karşılıyor, inşaat işleri için içten ticari kredi alınıyor %10 civarında, dışarıdan exim kredisi alınıyor, ekipman için %30 civarında, yine dışarıdan ticari kredi getiriliyor, bu da yine %30 civarında. Ama bu demek %70'ini kredi ile finanse ediyorsunuz, Türkiye'deki bütün raylı sistemlerden %70'i kredi oluyor. Yani borç para alıp yapıyorsunuz. Bu sizin tekrar maliyetinizi artırıyor, 100 milyon dolarlık bir yatırım planlıyorsunuz, buna yaklaşık %40 finansman gideri, faiz veriyorsunuz, 140 milyon dolara geliyor sizin yatırımınız.

Peki, sorun nerede? Sorun Euro ile dolarla alıp geri ödemek, yani Limuzin satın alıyorsunuz, dolmuşta çalıştırıyorsunuz. 150 milyon dolarlık bir yatırım yapıyorsunuz, 50 cent'lik yolcu gelirleriyle karşılıyorsunuz. İşte bizim açmazımız bu noktada, biz 50 cent yolcu paralarıyla 150 milyon dolarlık bir yatırımı geri ödemeye çalışıyoruz. Oysa Amerika'da ve Avrupa'da yolcu geliri 2,5 dolar, yolcudan 2,5 dolar alıyor, onunla geri ödüyor borcunu, dolayısıyla çok daha kısa sürede ödüyor. Ondan sonra da biz soruyoruz, eee Avrupa'da her şehirde metro var bizde niye yok, işte onun için yok. Bizim GSMH'mız düşük olduğu için, biz 50 cent ödeyebiliyoruz, 50 cent'le de limuzine binilmez, bunu görmemiz gerekiyor.

Proje sürecinde, seçim kriterlerinde, standart doğru, bilimsel ölçütlerimiz yok, önceliklerimiz yok, buradaki bütün grupların kendilerine göre farklı öncelikleri var, ona göre belirliyorlar. Ne yapmamız gerekiyor? Şu anda yaptığımız hata bu. Kentlerimiz sağlıksız, aşırı kilolu, obez kentler ulaşım açısından. Biz bunları dikkate alarak, bunlara göre uzun dönemli bir planlama yapıyoruz, yani obez kentleri, sağlıksız, kolestrolü, tansiyonu yüksek kentleri 30 sene sonra olacak diye ulaşım ana planı yapıyoruz. Bu yanlıştır, daha ileride daha kötü kentlere yol açacaktır. Yapmamız gereken bu kentleri normalleştirme, iyileştirme, kısa dönemli önlemlerle, Cüneyt beyin

anlattığı önlemlerle, sağlıklaştırma projeleri yapıp bizim normalleştirmemiz, iyileştirmemiz, fit hale getirmemiz lazım, ondan sonra bu kentin ulaşım ana planını yaptığımızda, eskisine kıyasla binlerce km daha az yol, onlarca km daha az raylı sistem yetecektir bu kentlere. Yatırımla çözülmez, hem sopa hem havucu kullanmamız gerekli, yatırımlar akılcı olmalı, bir bütün olarak planlanmalıdır. En önemlisi yaratılan kazanımların kamuya geri dönmesi sağlanmalı, ulaşım gelir ve giderleri kendi içinde kalmasıdır.

Şu anda dünyanın en pahalı benzinini kullanıyoruz, şuna vergi, fazla vergi, ama bunların hiç birisi ulaşıma gelmiyor, hepsi genel bütçeye gidip, pırlanta alanların %0 KDV'sini desteklemeye gidiyor. Dolayısıyla ulaşımı kendi içinde bir bütün halinde almamız lazım, sübvansiyonun yönü değişmelidir, sübvansiyon dar gelirlilere yönlendirilir ve son olarak da ulaşımda kullanan, kirleten, bir kaynağı tüketen ödemelidir. Kendi bütçemizi planlar gibi cimri davranarak bütün otobüsleri, yolları, raylı sistemlerin işletmeciliğini planlamalıyız, şehrimize yakışır raylı sistem ya da şehrimize yakışır bu yatırım yaklaşımını bırakmalıyız. Teşekkür ederim.

***Prof. Dr. Cüneyt Elker**: Aslında süreyi geçtik ama ben şahsen çok şey öğrendim, herkes de eminin yararlanmıştır. Şimdi kent içi ulaşım mücadelesi konusunda Mustafa Eberliköse'yi konuşmaya davet ediyorum. Buyurun.*

Mustafa Eberliköse: Ben bugün kent içinde toplu taşım araçlarını kullanan insanların hak kayıpları ve yaşadığı sorunsallar üzerine bir sunum yapacağım.

Sunuma başlamadan önce şunu ifade etmek istiyorum; merkezi düzeyde AKP hükümetinin ve onun yansıması olarak yerel yönetimlerin, gerek kent içi ulaşım anlayışı, gerek kentler arası ulaşım anlayışı, tamamen insan odaklı olmak yerine, meta üzerine, yani ticari malların dolaşımı üzerine kurulmuş bir sistemdir. Buradan çıkınca bu ulaşım hizmetlerinden yararlanan insanların, halkın birçok konuda mağdur olduğunu görmeye başlıyoruz. Buna karşı da birçok tepki, bir çok eylemler yapılıyor, ben biraz onlardan bahsedeceğim. Buradaki temel sorun toplu ulaşım hizmetlerinin, bir şekilde çökertilmesidir. Biraz önce de gösterildiği gibi otomobil kullanımlarının çoğaltılması, toplu taşım araçlarında yaşanan sorunlardan kaynaklı

kullanımın giderek tercih edilmemesi gibi sorunlar var. Bunun yanında bu hizmetlerin piyasalaştırılması, taşeronlaştırılması, özelleştirilmesi ve pahalılaştırılması. Sonay hocamın bahsettiği gibi, bir pahalılık sorunu da yaşanmakta. . . En büyük pahalılık sorununu da Ankara yaşıyor sanırım, ulaşım hizmetlerine en yüksek ücreti ödeyen kentlerden bir tanesi. Sorunlardan kaynaklı olarak insanlar, toplu taşımı bir şekilde tercih etmeme eğilimine girmekteler. Bu anlamda toplu taşımayı tercih edilebilir niteliğe getirebilmemiz açısından, parasız ve nitelikli bir hale getirilmesi ya da belli saatlerde parasız hale getirilmesi gibi uygulamalara gidilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bugün asgari ücret alan bir kişi 675 bin lira alıyor. Eğer tek kişi olarak kullandığını düşünürsek, %10 ila %15 aralığında bir giderini ulaşıma harcadığı görünüyor. Ailesinden çocuğunun okula gittiğini düşünürsek veya ailenin diğer bireylerinin alışveriş vs. gibi hizmetlerde ulaşımı kullandığını düşünürsek, aldığı ücretin yaklaşık %30-35'i aralığında ulaşıma harcamak zorunda kalıyor. Böyle bir kıyaslamada ulaşım ücretlerinin aslında Türkiye'de oldukça pahalıya geldiğini görmek mümkündür.

Burada seyahat özgürlüğü kavramından yola çıkarak, bizim ulaşım hakkı kavramını kullanmamız gerekiyor. Çünkü insanların toplumsal yaşama katılabilmesinin olanaklarından birisi de ulaşım hakkıdır. Ulaşım olmadan toplumsal yaşama katılmaları gibi bir şansları yok, bu anlamda ulaşımı bir hak olarak görmek gerektiğini düşünüyoruz.

Son yıllarda ulaşımla ilgili insanlar tarafından çok fazla tepki ve eylemler oluyor, toplu taşıma araçlarında yaşadıklarıyla ilgili, bunlarla ilgili bir sınıflandırma yaptık, ne tür eylemler oluyor diye.

Bir, turnikeden atlama eylemleri, özellikle ulaşım zamlarına karşı yapılan, hani bunun ücretsiz yapılması gerektiği noktasında bir tepki olarak, turnikede kart basmadan üzerinden atlayarak yapılan eylem türü.

İkinci bir eylem, zamlara karşı uyarı eylemleri, özellikle zam yapılacağı dönemlerde bu ayda da olur sanırım, Aralık aylarında ulaşım koordinasyon toplantılarında ulaşım zammı istenmediğinin belirtilmesi eylemleri oluyor.

Üçüncü bir eylem şekli; sefer sayılarının artırılmasına yönelik eylemler, çoğu bölgede sefer sayıları gerçekten az, o bölgede yaşayan insan sayısını sefer sayısına böldüğünüz zaman, insanlar yeterli otobüs hizmetlerinden yararlanamıyorlar. Yakın zamanda Dikmen bölgesinde böyle bir eylem oldu, Dikmen'de insanlar yeterli sayıda otobüs gelmediğinden kaynaklı belediyeye bir tepki gösterdiler. Ahmet Arif Parkında bir eylem yapıldı.

Bir başka eylem, eski otobüslere karşı yapılan eylemler, geçtiğimiz yıllarda yapıldı ve hala da devam ediyor. Ankara'da Melih Gökçek 10 yaşın üzerinde 84 model veyahut daha eski model otobüsleri ulaşım hizmetlerinde kullanıyor, bunları kullanmak da bir sürü soruna yol açıyor, mesela otobüs giderken arızalanıyor ve yolcuları mağdur bırakıyor ya da giderken kapısı kapanmıyor, kapısı açık kalıyor, dolayısıyla insanlar o soğuğu alarak ileride sağlık sorunlarıyla karşılaşabiliyorlar.

Bir başka eylem biçimi, yol güvenliği eylemleri, çeşitli yollarda yeterli tedbirler alınmadığından yolların düzenlenmesi, o kentin yapısına uygun yapılmadığı için gerçekleşen eylemler. Buna da Ankara açısından en iyi örnek Natoyolunu verebiliriz. Geçtiğimiz yıllarda Natoyolunda biz bir çalışma da yapmıştık, bu yol planlanırken araçların hızlı geçip gideceği bir yol olarak planlanmış ilk yapılışında, sonrasında kentsel yerleşim o bölgeye doğru kaydıkça, insanlar da bu yolu karşıdan karşıya geçmek için kullanmak zorunda kalmaya başladılar, ama ona göre bir planlama yapılmadığı için birçok trafik kazasına neden oluyordu. Geçtiğimiz yıl sanıyorum 7–8 kişi araç altında kalarak can verdi. Orada insanlar niye o yolu kullanmak zorunda? Mesela, yolun bir tarafında bulunan bir kişi, sağlık hizmetinden yararlanmak için sağlık ocağı karşıda olduğu için karşıya geçmek zorunda, ya da çocukların okulu karşıda olduğu için karşıya geçmek zorunda, bu yüzden bu yol sürekli kullanılıyor ama buna karşın, ne bir trafik lambası, ne bir yaya geçidi, ne bir alt geçit ne de bir üst geçit, hiçbir şey, yapılmamış durumdaydı. Gazi Üniversitesiyle birlikte bir araştırma yaptık ve belediyeye sunuldu. Şimdi yavaş yavaş bir iki tedbir alınmaya başlandı orada.

Ulaşamıyoruz, diye bir eylem biçimi var. Şehrin birçok yerine, otobüs hizmetlerinin gitmemesi, onlardan faydalanamayan insanların yaptıkları eylem biçimleri. Geçen senelerde Ankara'da yaşa-

nan kart basmama ve otobüslere binmeme eylemleri gerçekleşti. Bu eylemlerin ana nedeni, Ankara özelinde konuşursak, siyasal karar alma mekanizmasının tercihini kendi siyasetine, ideolojik bakış açısına göre yapmasından kaynaklı bir şey. Mesela Şirintepe, Şahintepe bölgesinde Mamak'ta, Dostlar bölgesinde, oy potansiyeli AKP'ye doğru olmadığından dolayı oraya daha az sefer ve daha eski otobüsler verilmesinden kaynaklı olarak, 2011 yılında 50 gün süren bir ulaşım eylemi yapıldı, otobüslere binmeme, otobüslere kart basmama gibi eylemler yapıldı. Bazı günlerde yaklaşık 500 ile 1000 kişi arası Kızılay'dan Mamağa kadar yürüyüşler, yolu trafiğe kapatarak yürüyüşler gerçekleştirilmiş oldu. Bu mücadelelerin sonucunda sefer sayılarının artırılması ve yeni otobüslerin gelmesi gibi bir kazanım elde edilmiş oldu.

Bazı yerlerde geçtiğimiz yıllarda, bizim Halk Evleri ulaşım Hakkı görevlileri bunu yaptılar, trafik lambalarının olmadığı bazı bölgelerde, talep edilmesine rağmen trafik lambası konulmaması dolayı, trafik engellemesi yaparak çocukların okullarına geçmelerini sağladılar.

Ulaşım hakkı toplantıları mahallelerde yapılıyor ve daha da artırılması gerekiyor. Ulaşımın bir hak ve bu hakkın talep edilmesi noktasında örgütlü bir topluma ihtiyacımız var. Geçtiğimiz yıllarda, halkın hakları formu içinde, bir ulaşım hakkı atölyesi çalışmamız olmuştu, orada ulaşım sorunlarıyla ilgili bazı başlıklar, talepler çıkarmıştık o taleplerimizi belirtmek istiyorum.

Birincisi ulaşımın kamusal bir hizmet olduğunu kabul ederek, kamusal ve nitelikli sunulmasını talep etmemiz gerekiyor. Ulaşım hizmetlerinin kar amacı gütmeden, tamamen kamusal nitelikli bir hizmet olarak sunulması gerektiğinde birleştik.

İkincisi insana, doğaya, kentlere ve yöreye uyumlu ulaşım hizmet ve politikalarının üretilmesini talep etmek gerektiğini düşündük.

Üçüncüsü ulaşımda her türlü özelleştirmeye karşı çıkmak gerekiyor. Çünkü özelleştirmelerin ulaşım sorunlarını daha da büyüttüğünü, özel halk otobüslerindeki yaşadığımız sıkıntılardan görüyoruz.

Toplu taşım hizmetlerinde özellikle, günün her saatinde, her yerde, yeterli sıklıkta ve ucuz ve güvenli bir şekilde sunulması gerek-

tiği, özellikle kamusal ulaşım hizmetlerinin, işçilere, özellikle asgari ücretle geçinen kesimlere parasız olarak yararlandırılması olabilir diye düşündük. Bu parasız ulaşımın sabah ve akşam saatlerinde olmasından bahsedebiliriz.

Bir başka sorun kadınlar açısından. Toplu taşımda özellikle kadınlar çok daha fazla sıkıntı çekiyorlar, özellikle otobüslerde o balık istifi taşımalarda, tacize uğrama, rahat oturamama, kalkmama gibi sorunlardan kaynaklı olarak çok da tercih etmemeye çalışıyorlar. Bu anlamda toplu ulaşımda kadınlar için kolay ve uyumlu hale getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Engelliler için otobüs hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi, mesela duraklara engellilerin binebileceği şekilde yapıların yapılması, otobüslerde engellileri alabilecek şekilde sistemlerin olması, onların ulaşım hakkından daha fazla, daha kolay yararlanabilmesinin bir şekilde güvence altına alınması gerekiyor.

Bir de üniversite öğrencisi arkadaşların, öğrenci kimliklerinde indirim uygulamasında yeterli olması gerekiyor, bunun için ekstra bir bandrol alma zorunluluğunun olmaması gerekiyor.

Özellikle büyük kentler ve doğu illerinde geçerli olması, çünkü ulaşımın ana dilde sunulması gerektiğini düşünüyoruz. Çok fazla Türkçeye hakim olmayan insanların olmaması, yani Kürtçe bilen veya Lazca bilen, onların da bu hizmetleri almalarında, özellikle onların yaşadığı bölgelerde hizmetlerden düzgünce yararlanabilmesi için, ulaşım dilinin onlara da uygun şekilde olmasını düşünüyoruz. Şimdi nasıl Türkçe ve İngilizce yazıyorsak Kürt bölgesinde de Kürtçe yazılabileceği bir sistem geliştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bu eski otobüsler, gelmeyen otobüsler, bozuk yollar gibi şeylerin aslında bir kader değil verilmeyen bir hizmet olarak algılanmasını yaratacak bir sistem geliştirilmesini, örgütlenme gerektiğini düşünüyoruz. Mesela güvencesiz çalışan öğretmenler son dönemlerde çok arttı, normal bir sağlık çalışanı ulaşım hizmetlerinden indirimli yararlanıyorsa, bu kesimlerin de indirimlerden yararlanması gerektiğini düşünüyoruz. Ulaşımda bu 60 yaşından yukarıları olanlar ücretsiz taşınıyor aslında bunun, 50 yaş sınırında olması gerektiğini düşünüyoruz. Kent içi merkezlerde, yaya öncelikli bir ulaşım mekanizmasının kurulmasını gerektiğini düşünüyoruz. Özellikle

Ankara'da bunu çok fazla yaşıyoruz, Kızılay kent içi merkezimiz, ama Atatürk Bulvarı kesiyor Kızılay'ı, Atatürk Bulvarında karşıdan karşıya geçmek için ya üst geçidi kullanacaksınız, ya da metronun oradaki geçitleri kullanmak zorundasınız, başka türlü karşıya geçiş şansınız yok, araçların hızını artırırken yayaların hızını kestiğimizi düşünmüyoruz. Sadece araçlar kentsel yaşamdan yararlanmıyor yayalarda yararlanıyor bu anlamda, kent içinde özellikle de Ankara'da Atatürk Bulvarının yeniden düzenlenerek, normal yaya geçitlerinden insanların karşıdan karşıya geçebilmesi imkanlarını yaratılması gerektiğini düşünüyoruz. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Teşekkür ederiz Mustafa bey, bir şey dikkatimi çekti, önceki konuşmacının söylediği bazı şeylerle, sizin söylediğiniz bazı şeyler doğru da, aralarında bazı toplumcu belediyecilik açısından o dengenin nasıl kurulması gerektiğine ilişkin kafamda bir soru belirdi. O denge nasıl kurulacak, diye bakmak gerekir. Şimdi, Önder Akgedik Bey kentlerde iklim dostu ulaşım konusunda sunumunu yapacak, buyurun.*

Önder Akgedik (Tüketici ve İklimi Koruma Derneği Genel Başkan Yardımcı); Ben buradaki tarafları duyunca şu resmi koymak istedim, 2004 yılındaki Pamukova'daki tren kazasını hatırlarsınız o zaman, BTS, İMO vs. bir grup olarak bir tren kazası broşürü hazırlamıştık, o broşürün kapak resmiydi. Ve ondan sonra bilirkişi raporuna girmişti ve bilirkişi sayesinde bir süre makinistler kurtarıldı ama sonra hükümet müdahale etti ve Süleyman Kahraman'ı kurtardı. Böyle nostaljik bir fotoğrafla başlamak istedim.

Kentlerde iklim dostu ulaşım zorunluluğu burada aslında anahtar kelimeler var. Kentlerde iklim dostu ulaşım ve zorunluluk, şimdiye kadar anlatılıyor, çok basit yöntemler var, bunlar atla deve değil, teknik olarak hiç problem değil, sadece bir tane politikacının sağlam durması, evet ben bunu yapacağım demesi ve bunu yapacağım diyen politikacıyı da birilerinin seçtirmesi gerekiyor. Her şey burada kilitleniyor.

Bugün burada zorunluluk noktasındayız ve ben sunumuma başlamadan önce ve olaya iklim açısından bakacağım. Şu grafiği anlamanızı istiyorum, üstteki grafik sıcaklık grafiği, son 400 bin yıl, 1950'den geriye doğru gittiğiniz zaman, alttaki grafik ise sıcaklık

grafiği o da son 400 bin yıl, dikkat ederseniz sıcaklık ne zaman artıyor karbondioksit konsantrasyonu artıyor, sıcaklık ne zaman azalıyor karbondioksit miktarı azalıyor. Üstteki karbondioksit miktarı ppm, yani milyonda parçacık olarak veriliyor ve dikkat ederseniz ortalaması da 275 filan civarı.

Biz son 200 yılda bu dengeyi bozduk. Ne kadar bozduk biliyor musunuz? Aslına bakarsanız, bizim soğuma dönemine girmemiz gerekiyor, bakarsanız soğumaya başlamamız lazım, bu grafiği bozduk ve inanılmaz bir yere çıkardık, mevcut fosil yakıtlarla. Yani 275 olan ppm sayıyı, 394'e çıkarttık. Dolayısıyla yukarıdaki karbondioksit artışına bakarsanız, kabaca da orada bir noktada olduğunu düşünürseniz, sıcaklık artışını tahmin etmeniz mümkün. Ama diyeceksiniz ki, sıcaklık artışı ne güzel, doğalgaz dünyanın parası, onun faturasını ödeyemiyoruz, hayat biraz daha sıcak geçer, ama pek öyle olmuyor. Normalde vücut sıcaklığımız 36,7 derede değil mi? 37-38'i bulduğu zaman hastaneye gidiyoruz. Dünyanın vücut sıcaklığı 14 derece, biz bunu şu an 1 derece ısıtmış durumdayız. Bu demektir ki hakikaten feci bir havale geçiriyor dünya. Yukarıdaki çizgiye bakarsanız portakal renkli sarı ışıkta 1 derece ısıttıktan, sonra biraz daha ilave edildiğinde 2. dereceden sonra, 3 derece gelmiyor, 6 derece geliyor. Ne dedik? 14 küsur derece vücut sıcaklığımız, dünya 6 derece ısınacak; çünkü iklimi deviren tehditlerden kurtuluyoruz. Şöyle söyleyeyim, kuzey yaz buzulları alanı Türkiye'nin 10 katı kadar milyon kilometrekare ve bu 7 milyon kilometrekarelik beyaz yüzey güneşi yansıtıyor. Kaybedersek ne olur? 7 milyon kilometrekare güneş yansıtan alanı kaybediyoruz, artı üzerine oranın renk değiştirmesinden dolayı mavi bir yüzeyin emmesiyle karşılaşıyoruz. Süreç hızlanmaya başlıyor. Grönland buzulları 1,7 milyon km^2. Türkiye'nin 2,5 katı kadar bir alan buzullarla kaplı ve eridiği zaman ne oluyor biliyor musunuz? Bütün kara tabakası artı sıcak vermeye başlıyor ve daha da kötüsü ortalama 2 km kalınlığında delik eridiği zaman, denizler yaklaşık 7 metre yükseliyor, yani İzmir Kordonboyu, Lara, Eminönü falan, bunların hepsinin su altında kalması garanti.

Süreçler birbirini tetiklemeye başlıyor, bunu tehlikeli görmemiz lazım ve tehlikenin ne kadar yakınındayız? Ona bakalım isterseniz; Bu resim Kuzey Kutbu yaz buzullarından çekilmiş bir resim, her sene kutup buzulları kışın büyür, yazın küçülür ve yazın en küçük alanına bakarlar. 2000'lerden önce yazın en küçük alanı yaklaşık 7

milyon km^2 idi, Türkiye'nin 10 katı alana sahipti. Bu sene 3,4 milyon km^2'ye, yani yarıya düştü ve tarihi bir rekor kırdı. Bu rekor şu anlama geliyor; biz Türkiye'nin 5 katı kadar güneşi yansıtan alandan mahrumuz artık. Ne zaman erimesi bekleniyor biliyor musunuz? 2015–2016 yaz sonu.

Biraz önceki grafikte ne dedik, artı tetikleyen mekanizmalar başlıyor, bu mekanizmaların içindeyiz. Artık bugün konuştuğumuz şeyler tercih vs. değil zorunluluk olan şeyler.

Ve daha da kötüsü şu grafiğe bakmanızı istiyorum, uydu görüntüsüne. 1980 ile 2012 yılları arasında ki fark; yani ikisinin arasındaki fark 5 tane Türkiye, uzaydan baktığınız zaman görebileceğiniz bir şey. Kötü olan ne, biliyor musunuz? O gördüğünüz mavi tabaka güneş emmeye başladıkça, kutupların altındaki permoprost, yani tortu, fosilleşmiş tortu diyelim, yüzeye çıkacak, eriyecek. Bunun içinde ne var, biliyor musunuz? Metan. Metan karbondioksite göre 21 kat daha fazla iklimi değiştiren bir etkiye sahip.

Bu yazın 8–12 Temmuz arasında Grönland buzulları yüzey tabakasının %97'si 4 günde eridi, bahsettiğimiz alan 1,7 km^2'lik bir ada üzerindeki, bu gördüğünüz beyaz tabakanın, büyük bir kısmı eridi arkadaşlar. Yine en başa dönecek olursak, bugün sürecin hızlandığını söyleyebiliriz ve ben iki yıl öncesine kadar şunu söylüyordum. Gelecek kuşaklar için iklim değişikliğini durdurmak lazım, bugün bunu söylemiyorum, şunu söylüyorum, bu bizim kuşağın sorunu, şu anda karar vermemiz gereken şey, arabayla 180'le mi duvara toslayacağız, yoksa 120 ile mi toslayacağız.

Bilim dünyası bunlara çok iyimser bakıyor, aslına bakarsanız, gerçekleşenler umduğumuzdan çok daha fazla. Toparlayacak olursak, hızla iklim değişikliğini durdurmamız lazım, arabayı durdurmamız lazım, hatta geriye çevirmemiz lazım, Ne yapacağız? Hızla uzaklaşmamız gerekiyor. Diyelim ki bütün kömürü kullanalım, tamam petrolden, doğal gazdan vazgeçelim, bakın ne demiştik 275 parçacıkta karbondioksit miktarı şu an 394'deyiz ve 450'yi geçmememiz lazım. Aslında 450'ye yaklaşmamamız gerekiyor, sadece kömür kullansak 200'e yükseltiyoruz, sadece petrol kullansak 100 yükseltiyoruz, dolayısıyla aslında hızla üçünden ve an başta da kömürden, hemen ardından petrolden vazgeçmemiz gerekiyor ve son dönemde geçişlerde de doğal gazı acil olarak kullanmamız gerekiyor.

Dünyada ülkelerin karbon azaltma hedefleri var. Türkiye'nin yok, 140'dan fazla ülkenin var, Amerika'da 1000'den fazla belediyenin var, Avrupa'da 1000'den fazla belediyenin var.

Sadece birkaç tanesini örnek vermek istiyorum;

Kopenhag Belediyesi, şehir içinde kişi başına karbon salınımını hesaplamış 5. 38 ton, bir Kopenhag'lının bütün yaptığı işlerden kaynaklanan sera gazı salınımı 5,38 ton. Kopenhag belediyesinin 2025 hedefi ne biliyor musunuz? 2025'de karbon salınımını sıfırlamak. Öyle araba falan yok artık, toplu taşıma, tamamen yeşil yakıtlar ve gerektiği yerlerde de bir miktar araç kullanımı, onlar da elektrikli vs. olacak.

Katar Doha'da iklim değişikliği müzakereleri vardı. Granada çıktı, yerini bilirmisiniz bilmiyorum, 2030 yılında ben karbon salınımını sıfırlayacağım dedi. Bunları hayata geçirmeye başladı, örnekler var dünyada. Tabi ki bunlar sonucu çözmek için yeterli değil, ama biz bu kavramların daha çok uzağındayız.

Burası neresi biliyor musunuz, tahmin edin, Ankara. Asıl sorun ne biliyor musunuz hayal etmiyoruz, kendim için de geçerli, teknik çözümler her işi yapabilirsiniz ama hayatta en başarılı olacağınız işi düşünün, hayal ettiğiniz zaman kazandınız. Hırsla falan değil, hayal ettiğiniz zaman başarabileceğinize inanıyorsunuz ve biz bunları sağlamamız gerekiyor. Bakın 1907 yılı Londra Metrosu, o zamanki metronun uzunluğu şu andaki Türkiye'deki metro ve raylı sistemlerden çok fazla, bir de Ankara metrosunun sadeliğine bakın, o nasıl bir sadelik o nasıl bir şıklık, gördünüz mü, çok mütevazi.

2000'lerden sonra artık ulaşım kavramından çok, karbonsuz, yeşil ulaşım kavramına, iklim dostu ulaşım tartışmalarına dönmüş durumdayız. İngiliz Ulaştırma Bakanlığının raporundaki başlık şu, düşük karbonlu ulaşıma geçiş, yeşil bir gelecek. Artık ülkeler ulaşımı hesaplarken bütün bu kavramları kullanıyorlar, artı günün sonunda daha az karbonsuz, daha az fosil yakıt yakan bir sisteme geçiyor.

Ankara böyle bir kent değil, sera gazı azaltımı yapmanız gerekiyor. İklim dostu ulaşım yapmanız gerekiyorsa, karbonsuz ulaşımda araç tercihlerinizi değiştirmeniz gerekiyor, bisiklet, toplu taşıma gibi

ulaşım maliyetlerinin artısı var ama iklim meselesi bunu biraz zorunlu hale getiriyor.

Enerji kaynağınızı değiştirmeniz gerekiyor ve çok ciddi planlama yapmanız gerekiyor. Peki, Türkiye'de ulaşım sürdürülebilir mi? 2000 ile 2012 yılları arasında Türkiye'deki araç sayısındaki değişime bakalım; %200 artırmışız. Yani doğru ifadesiyle, ikiye katlamışız. Otomobil sayımız 4 milyondan 8 milyon küsura çıkmış, 12 yılda başarmışız bunu, çok ilginç. Motosiklet sayısı çok artmış, 1 milyondan 2, 5 milyona artmış, yani %150 artmış, bu kaldırılabilir bir şey değil. Çünkü ne diyoruz? Hızla iklim değişikliği yaşanıyor, hızla salınımı azaltmamız lazım. Peki, Türkiye ne yapmış salınımlarını? 1990 yılına göre biz 2010 yılında salınımlarımızı %115 artırmış durumdayız. Olması gereken 150 milyon ton, biz 180 milyon tondan almışız, bugün 402 milyon tona çıkartmışız. Bu artışta, ulaşım artışının ve ulaşımdaki tercihlerin çok büyük rolü var.

Türkiye'deki, sera gazı salınımındaki artışlarına bakalım;

1990 yılında ulaşımdan kaynaklanan sera gazı salınımı %71 artmış. Demiryolu %10 düşmüş, bunun sebebi dizelden daha çok elektrifikasyon olması gerekiyor. Denizyolu %238 artmış, havayolu %231 artmış, karayolu %64 artmış. O kadar ilginç ki, bu artışlarda karayolu çok masum kalıyor. Ama paylarına bakarsak eğer, daha ilginç bir sonuç çıkıyor, toplam ulaşım kaynaklı sera gazı salınımlarımızın %88'i karayolu kaynaklı, %7'si havayolu kaynaklı, %4'u denizyolu kaynaklı %1'i demiryolu kaynaklı. Yani siz karayolundan raylı sisteme basit bir geçiş yaptığınız zaman ya da karayolları tercihlerinizi değiştirdiğiniz zaman, inanılmaz bir tasarruf yapma şansına sahipsiniz ve o %88'lik karayolu küçülmesi çok şey yaratabilir. Bu kaynaklar Türkiye'nin BM'ler İklim Değişikliği Sekretaryasına verdiği ulusal envanter raporundan alınmıştır. Ama rakamlar ne kadar güvenilir derseniz onu da ayrıca anlatırım ben sizlere. Türkiye'de veri kıtlığı çok fazla, o yüzden siz sadece koklatabiliyorsunuz gerçekten.

Karayolunu çok rahat azaltabiliriz dedik ya, çok basit bir örnek bir yaşam döngüsü karbon ayak izi hesapladım. Bir elektrikli bisiklet, otobüs ve araba, bir kişiyi 1 km taşımak için, toplam beşikten mezara, hani hammadden o aracın yapılması, kullanılması ve ber-

tarafına kadar, bütün yaşam döngüsünden kaynaklanan karbonu dağıtıldığı zaman, bir kişiyi bir km ulaştırmak için harcadığı karbondioksit üretim nedeniyle, otobüs 6 gram, araba 42, bisiklet 5 ila 7 gramdır. Kullanımdan kaynaklanansa, araba 229, otobüs 95, bisiklet 16 gramdır. Çok basit bir hesapla; siz bir kişiyi arabadan otobüse aktardığınız zaman 229-95=134 gramlık, bisiklete aktarırsanız 229-16=213 gramlık bir tasarruf yapıyorsunuz ve böyle bir avantajınız oluyor. Dünyada bu mekanizmalar şöyle çalışıyor.

Bir belediye başkanı diyor ki, ben iklim dostu belediyecilik yapacağım kardeşim, buna yeşil belediyecilik mi dersiniz, iklim dostu belediyecilik mi dersiniz ya da Karayalçın'ın dediği gibi karbonsuz belediyecilik mi dersiniz, bunu açıklıyorsunuz. Bir sera gazı envanteri çıkarıyorsunuz, salınım kaynaklarınızı tespit ediyorsunuz, azaltım önceliklerini belirleyip hangisinde kolay azaltabilirim, diye düşünüp, bir yol haritası çıkarıyorsunuz, hedeflerinizi belirliyorsunuz. Belediye başkanı hedeflerini duyuruyor. Sonra basamak basamak, önce kısa vadelileri, sonra uzun vadelileri yapıyorsunuz ve iki yıl sonra diyorsunuz ki; ben sera gazı salınımını %10 azalttım, bunu yaparken de kentteki yaya ulaşımını %20 artırdım, engellilerin sokağa çıkmasını sağladım vs. . . Sadece karbon azaltmak için ulaşım çözümü yapılmaz, sizin insanları sokağa çıkarmanız gerekiyor. Bugün Türkiye'de engelliler sokağa çıkmıyor mesela, yoksa herkesi tıkarsınız hapse, kimse ulaşmaz, sonra ulaşım kaynaklı karbon salınımı azaldı, hayır mesele bu değil. Yaşam konforumuzu insani sürdürerek yapmanız gerekiyor.

Curitiba, Bogota örneklerini vermek istemiyorum. Brezilya'daki Curitiba'da toplu taşım kullanma oranı % 85'dir. Kolombiya'daki Bogota'yı ise, zaten İstanbul metrobüs sistemi ile falan çok fazla duymaya başladık, artık Pazar günleri kentin kapatıldığı, kentin sokaklarının 300 km kapatıldığı, köşe başlarında dans edildiği, insanların paten kaydığı bir kent haline dönmüş.

Hani diyoruz ya, hayal etmek lazım. Basit bir hızlı ulaşım sistemi ile birlikte bisiklet yolları, raylı sisteme ve metrobüse entegre hale getirildi. Biz böyle şeyleri hayal edemiyoruz.

Burada bunları niye yapmak zorundasınız? Gerçek şu ki ulaşımın bir dışsal maliyeti var. Sayın Erhan Öncü bahsetti, kazalardan

kaynaklanan maliyetler, iklim değişikliğinden kaynaklanan maliyetler var, biz basit bir otobüsle geçişle, toplu taşımla geçişle, yaratacağınız tasarrufun haddi hesabı yok ve önemli bir kalem,

Ankara ile ilgili birkaç söz söyleyeceğim, oradan tamamlayacağım.

Ankara eskiden böyle bir kentmiş, bana çok romantik geliyor. Bilmiyorum? Eskiden Atatürk Bulvarında millet sevgilisi ile filan buluşurmuş, birbirini kesmeye gidermiş, şimdi öyle bir şey yapamıyorsun, en fazla arabanın önünü kesiyorsun. Ankara acayip bir kent oldu, her taraf otobana döndü.

Şuna takılmak istiyorum; 2012 yılı Ankara'daki asfaltlama maliyeti ne kadar biliyor musunuz? 200 milyon dolar, çok acayip rakam değil mi? Asfaltlamayalım, Afrika'ya verelim, yürüyelim, iklime harcayalım, hakikaten çok daha ekonomik ve daha mantıklı, bu rakam korkunç bir rakam.

1994–2012 arası Ankara'da otomobil kullanımı %134 artmış, minibüs %146 artmış, otobüs %88 artmış. Toplam otobüsler 17547, bunun 1800 tanesi belediye otobüsü. Baktığınız zaman otobüsten minibüse kayış var, motosiklet sayısı %224 artmış, demek ki insanlar artık trafikten dolayı ekonomik olduğu için motosiklete kayıyor.

Ben EGO'nun rakamlarına bir daldım, EGO rakamlarına bakarsak günlük 1 milyon kişi taşıma kapasitesi var, ama gerçekleşen 586 bin. Raylı sisteme baktım, oda çok ilginç. Ankaray 135 bin kapasiteli, 80 bin civarında insan kullanıyor günde, diğeri 185 bin civarında, o da 150 bin insan kullanıyor, biraz da banliyöyü ekledim, rakamları tekrar revize ettim. Çok ilginç bir şey gördüm; Ankara'da biz otomobille - 1 700 000- taşınıyoruz, ikinci taşımın adı - 1 152 000-minibüs. Eğer rakamlar doğruysa; minibüsün hemen hemen EGO'nun iki katı falan yolcu taşıyor rakamlar. Minibüsten sonra kim geliyor, servis araçları. Ben bunu anlamadım, öyle servis araçları var ki bizim EGO'dan daha güçlü bir yapıya sahip. Özel toplu taşımaya, halk otobüslerine bakıyorum vs. taksiyi koydum, şunu gördüm, Ankara'nın ulaşımı otomobil ve taksi gibi araçlarla, %42'si, yani özel toplu taşıma %42. Bizim anladığımız anlamda toplu taşıma %18, bu felaket bir rakam. Eskilerde bu rakam %60'lara yakındı Ankara'da toplu taşıma ve bu %60'ın büyük bir kısmı belediyeye aitti.

Ankara aslında son 15–20 yılda ciddi bir toplu taşıma özelleştirmesi yaşanmış bir yer ve burada da ciddi bir sermaye aktarımı var. Nasıl? Bir bakalım; Metro, Ankaray ve otobüslerin yakıt bazlı yolculuk maliyetlerini hesapladım EGO verilerinden yola çıkarak. Metro'nun elektrik maliyeti yolcu başına 12 kuruş, yani Dikimevinden AŞTİ'ye de gitseniz 12 kuruş, bir durak da gitseniz 12 kuruş, Ankaray 15 kuruş, otobüs de 50 kuruşa falan geliyor. Yolcu sayılarını dikkate alarak hesapladığımızda, 203 milyon dolar veya 365 milyon lira gibi bir rakam buldum, iyi bir işmiş bence bu işe girelim, süper para var.

Siz dediniz ya ulaşımdan kaynaklanan paralar ulaşıma gitmiyor diye, biraz evvel hatırlarsınız 365 milyon TL asfalta gidiyor ya, işte bakın toplam 365 milyon TL, yakıtı düştüğünüz zaman para geliyor, ben burada personel parasını çok hesaba katmıyorum, zaten o da özelleştirildi, asgari ücretle şoför çalıştırılıyor, işte amortisman maliyetleri var, o ayrı bir mesele. Niye bunu hesaplıyorum? Aslında siz dediniz ya, arabayla gitmek toplu taşımla gitmekten çok daha ucuz, çok doğru söylüyorsunuz. Maliyeti o kadar düşük ki, sizin aracınızın km maliyeti 40 ile 25 kuruştan aşağı yakmaz, LPG de kullanabilirsiniz, ama adam kocaman yolculuğu 12 kuruşa mal ediyor ve sizden 175 kuruş para alıyor. Farkında mısınız? Aslında şu yaşadığımız sistem hem iklimi değiştiriyor ama bunu yaparken de bizi kazıklıyor, feci bir şekilde. Ankara sokaklarında, korkunç kazıklandığımız bir sistemle karşı karşıyayız.

Toparlayacak olursak; Ben bir çalışma yapmıştım, 15 km duble yol için maliyet ne kadar? Geçen Ekim ayında 47 milyar TL. Bu parayla 250 km raylı sistem yapıyorum, yani 4'e katlıyorum, para kalıyor. Kalan parayla 500 km yüksek hızlı tren yapıyorum, biliyorsunuz Ankara'dan Konya ve Eskişehir'e var, bununla 10'a katlayabiliyoruz, hala para kalıyor. 11500 km demiryolu yapıyoruz, yine kalan parayla da, Bursa'nın, Antalya'nın, Trabzon'un demiryolu ulaşımı, yok oraya da 2600 km demiryolu yapıyoruz çift hatlı elektrikli. Hala para kalıyor, kalanla da 15 bin km bisiklet yolu yapıyoruz. Bugün son 10 yılda yapılan bu yatırımlar, buraya aktarılmış olsa, bunlara sahip olabilirdik,

Paris'deki hanımefendi topuklu ayakkabısıyla işe gidiyor, akşam bara gidiyor ve hiçbir şekilde araba kullanmıyor ise bizde de Jeep'li hanfendiler öyle yapmalı.

İstanbul'da bisiklet yolu, sadece 100 metre boyunda, giriş çıkışı falan yok, önüne de mazgalı koymuşlar. Bizim belediyecilik anlayışımızdaki bisiklet yolu bu.

İklim yollu ulaşım çözümleri, maliyetli değil, tasarruf getiriyor. Bizim iklim düşmanı, o karbonlu ulaşım sistemi daha pahalı, çünkü ne kadar fosil yakıt kullanırsanız o kadar daha fazla maliyetiniz olur. Bisiklet yolu gibi çözümler, sera gazı azaltma hedefleri ile olabiliyor. Bisiklet yolu yapacağım demekle bu işler olmuyor, toplu taşım yapacağım demekle olmuyor, şimdiye kadar Türkiye'de olmadı, ne yazık ki. Ülkeler, artık kentler, sera gazı azaltım hedeflerinden dolayı, çok ciddi bir toplu taşıma, yayalaştırma, engelli dostu kentler yapıyor, bisikletle ulaşımını sağlıyor. Mevcut yatırımlar çok pahalı, zaten işletmesi de pahalı. Çünkü dışsal maliyetleri kattığınız zaman hiç de ucuz şeyler değil ve geleceği değiştiriyor.

Bizim 2009 seçimlerinde, iklim gündemi yaratmak gibi bir gündemimiz ve kampanyamız vardı, Gökçek gidecek sola çek diye. Hatırlarsınız seçimlere 5 gün kala, sağ olsun Gökçek, bütün kenti bizim afişlerimizle donattı, siyah fontlarda solun kızıl yazıldığı bir şekilde afişledi. O zaman Murat Karayalçın'la tartışmıştık ve en sonunda karbonsuz bir belediyecilik için çalışmaya ikna etmiştik ve kendisi de dikte etmişti bunu.

Şu anda önümüzde seçimler var, bu seçimlerde bunu kazanmak zorundayız ve bu seçimlerde böyle bir hedef koydurmamız lazım.

Hemen Yalova örneğini vereceğim;

Bakın Yalova Belediye Başkanı şunu söylüyor; biz ulaşımı arabaları gezdirmek zannediyorduk, ama anladık ki, bu böyle değilmiş, biz artık erişilebilir kavramları kabul ediyoruz, İkna olduk, niçin biliyor musunuz? Yalova Belediyesi sağlıklı kentler kavramına katılmış. Sağlıklı kentler programının da belli kıstasları var; mesela bisiklet ulaşımı kent içi ulaşımının %7,5'nu programına almalı. Hemen 42 km'lik bisiklet yolu hedeflenmiş, 22 km'lik bölümü şu anda tamamlanmış durumda, 42 km bitince 100 km'ye çıkacak. Toplu taşımada minibüsler büyütülüyor. Orada bir model; kamu, özel işbirliği yapılmış ve daha büyük otobüslerle iş yapılıyor, hepsi engelli dostu olacak. Şehir merkezine girişi engellemek için çeşitli yöntemler kullanılıyor; mesela caddelere otopark yapmak yasak, şehrin giriş ve çıkış-

larına otoparklar yapılıyor ve bu sayede araçlar şehre giremeyecek. Ulaşımlarını yayalaştırma, bisiklet ve toplu taşıma ile yapacaklar ve bunun da maliyeti atla deve değil 30 milyon TL, bunun 21 milyon TL'si otoparka gidiyor, geri kalan kısmı, yani toplu taşıma, bisiklet yolu ve yayalaştırmanın maliyeti 9 milyon TL. Ankara'daki bir üst geçidin yarısı falan hatta çok daha altında bir rakam... Kısaca bu. Yalova Belediyesinin çalışmalarına 11. 11. 2012'de biz "iklimi değil, belediyeleri değiştir", diye bir kampanya yaptık ve Yalova aktivistlerimiz böyle bir seçimin, "iklimse seçimim sensin" mesajıyla bir eylem yaptı.

Antalya'da belediye başkanını indirdik ve iklim için oy vermeye ikna ettik, Ankara'da da iklim dostu ulaşım görmek için sokaklardaydık.

Burada kapatıyorum, ama toparlayacak olursam, asıl önemli olan şey şu, şimdiye kadar biz doğruları yapmış olsaydık, iklim meselesi bu kadar ciddi bir sorun olmayacaktı. Ve bunun faturasını çok fazlasıyla ödüyoruz, bugün bunları yapmak zorundayız, bu bir tercih değil, nasıl yapacağımız bu tartışmalardan çıkacak olan şey ama yapmak zorundayız, bir şey yapmak zorunda olduğunuz zamanla istemek arasında bir fark vardır bence, bunun önemli olduğunu düşünüyorum.

Bütün dünya bu konuda çok ilerledi, inanılmaz işler yapılıyor, üçüncü dünya ülkeleri ya da kentleri dediğimiz yerlerde bile çok ilginç şeyler oluyor en basitinden, Bogota ve Curitiba'yı örnek veriyoruz, 1992'de bu kentler Ankara ile beraber BM Çevre Ödüllerini aldılar, şu an Ankara nerede, o kentler nerede. O kentleri anlatırken ağzımız sulanıyor, örnek gösteriyoruz, heyecan duyuyoruz. Bu kaybı kapatmamız lazım, yoksa bırakın gelecek kuşakları, bizim kuşak için de, çok büyük bir gelecek yok. Teşekkürler.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Biz teşekkür ederiz, gene çok şeyler öğrendim, aslında belki bu birim maliyetler konusunda, toplantı bittiğinde oturup belki konuşmakta fayda var, çünkü Erhan Öncünün söylediği rakamlarla bazı tezat olanlar var, ama ana konu bu değil. Şimdi bir çay- kahve molası verelim*

(5 dakika ara)

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Şimdi Ömer Çelik beyin kentsel yük taşımacılığının analizi başlıklı sunumu var, buyurun Ömer bey.*

Ömer Çelik (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Konuya başlamadan önce, bir önceki sunumla ilgili bir şeyler söylemek istiyorum, İzmir kent içi ulaşımıyla ilgili. Ben TCDD'de çalışıyorum, İzmir Aliağa-Cumaovası raylı sisteminde, banliyö sisteminde yaklaşık 15 sene çalıştım, o projede yaklaşık 80 km hatta banliyö işletmeciliği başladı. Günlük 550 bin yolcu hedefiyle yola çıkıldı, ancak şu anda 140 bin yolcu taşınıyor. Erhan beyin konuşmasını dinledikten sonra, zaten kafama takılan şeyler vardı, kafam açıldı gerçekten, işletmecilikte bir yatırım yapıldı, ama yatırımın başlangıcında planlandığı şekilde uygulama yapılmadı. İşte paralel dolmuş, otobüs işletilmeyecekti, biz temel olarak oradan başlamıştık, ancak direkt belediyeyi suçlama anlamında değil tabi, zaten öngörülen araç sayısıyla işe başlanmadı. Ondan sonra sinyal sistemi farklı öngörüldü ancak, zaten yapılmadı, o hedefe ulaşılması mümkün değil, toplama istasyonları öngörüldü, ama bunların uygulamada hiç biri yapılmadı. Dolayısıyla İzmir'de, kuzey güney banliyö, doğu batı da hafif raylı sistemle, Halkapınar istasyonunda entegre olacaktı, o şekilde planlanmıştı. Evet, Halkapınar'da bir aktarma istasyonu yapıldı ama sistemleri herkes işine geldiği şekilde uyguladı. Bu uygulamanın sonucunda bütün bu maliyeti milletimiz ödüyor. İzmir hakkında kısa bir bilgi vermek istedim.

Kent içi ulaşımda, insanın ulaşımını sabahtan beri konuşuyoruz. Ben işin diğer tarafını konuşacağım. İnsanların gereksinimlerini nasıl sağlayacağız? Erişimini nasıl sağlayacağız? Eşyanın taşınması nasıl olacak? Yerel yönetimler, belediyeler bu işi nasıl çözmeli?

Nasıl çözülmesi gerektiği, kent planlanırken, bunun planlanması gerekiyor. İnsanın ihtiyacı olan her türlü cansız eşyanın taşınmasının, insan hareketliliğine herhangi bir zararının olmaması gerekiyor, ancak maalesef böyle bir şey yok bizde. İşin içinden çıkılmadığı zaman gerekli tedbirler alınıyor, işte Kızılay'a bir TIR'ın, bir kamyonun girmesi yasaklandı, bu bilinçli bir yapılanma değil, işin içinden çıkılamadığı için yapıldı. Ama bu böyle mi olmalı? Hayır, böyle olmamalı, daha düzenli bir şekilde yapılmalıydı.

Bu konu kentin lojistiği anlamında ele alındı ve dünyada da tartışılıyor, Lojistik Köyler kavram tartışılıyor. Avrupa bunu uygulama-

ya geçirdi, sonuçta bunlar kombine taşımacılık adı altında hep bu tartışmalar yapılıyor, ama sonuçta bu Lojistik merkezler bir kent sınırları içerisinde, kentten bağımsız bir şey değil, kentin sınırları içinde yer alıyor.

O zaman bu nasıl olmalı? Kentte bir üretim var, genel yükün veya üretimin, o üretimin girdileri ve çıktılarının, kent içi ulaşımını, insan odaklı ulaşımı da, engellemeyecek bir şekilde planlanması gerekiyor. Bu anlamda, lojistik merkezlerin yapılması gerekir. Herkesin istediği yerde depolaması, dağınık depolama ve dağınık merkezler şeklinde oluşması kargaşa yarattığını düşünüyorum. Bu anlamda bir merkez oluşturulması doğru, bir ana merkez oluşturuyorlar, ondan sonra ara depolarla bu işi kent içi ulaşıma minimum zararla, bunları son tüketiciye ulaştırabilme imkanı oluşuyor.

Avrupa'daki bu tartışma, Türkiye'de de başladı, biz yine kendi kafamıza göre bu tartışmaları yapıyoruz, çalışmaları ona göre düzenliyoruz. Çalıştığım kurum açısından da bu böyle, hani gidip geliyorlar yurt dışına, orada görüyorlar, biz de yapalım, bizde de olsun, bize yakışır mantığı ile. Demiryolu istasyonlarında, eskiden Ankara'da Gar'da, yük de yükleniyordu, yolcu da biniyordu trenlere. Zaman içerisinde kamyonlar içeri giremeyince, yükleme merkezlerini şehir dışına alınması, adı altında bu çalışma başladı. Hakikaten bu karar doğru, çünkü Ankara Gar'ında bu işlerin yapılması imkansız hale geldi. Ama bunların planlı bir şekilde olması lazım, ikincisi yer seçiminin doğru olması lazım, üçüncüsü alan meselesi, yerin seçiminin ve alanın büyüklüğü meselesi, önemli diye düşünüyorum.

Demiryolları için ayrılan her yerde, her 50 dönüme, 30 dönüme bir lojistik merkez adı altında bir sürü yatırımlar yapılıyor, bir sonuç da almak mümkün değil. Özellikle yoğun göç nedeniyle Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyükşehirlerde özellikle konu çok daha önemli hale geldi, bunun çok daha planlı bir şekilde çözülmesi gerekiyor.

Avrupa'da ve Dünya'da yapılan Lojistik köylerin etütlerine baktığımızda, o şehrin 30 yıllık ihtiyacı dikkate alınarak ve gelişim alanı olan yerler seçilmiş. Bizim de, önümüzdeki 30 yılı dikkate alarak, ihtiyaçlarımızı karşılayacak şekilde alanları belirlememiz ihtiyacı var. Bir de ulaşım maliyetinin düşük olması lazım, olabildiğince ucuz olması lazım. Bu ucuzluğu neye göre sağlayacağız? Ulaşım modlarının

kendine göre avantajları var, bu avantajları kullanmamız suretiyle sağlamamız gerekiyor. Bu da yer seçiminde belirleyici oluyor, demek ki seçeceğimiz yere tüm ulaşım modlarıyla kolayca erişebildiğimiz noktalarda bunu seçmemiz lazım.

Karayolu, demiryolu, havayolu, varsa deniz yolu, bunların hepsinin o alana en kolay bir şekilde erişebilecek yeri seçip erişebilecek büyüklükte yaptığımız takdirde, bu sorunu, yük hareketliliğini, kentin lojistik konusunu, belli anlamda çözüme kavuşturmuş olabiliriz.

Mesela, Ankara'da, Kazan'da özel sektör yaptı. Türkiye'nin tek örnek gösterilen ilk lojistik köyü oraya yapıldı, 500 dönüm civarında bir alan, bayağı geniş bir alan yapıldı, ama fakat yer seçimi yanlıştı. İstanbul yolu üzerine yaptılar, demiryolu bağlantısı yoktu, şimdi süreç içerisinde işletmeye alındı, bakıldı ki, navlun miktarları yüksek olduğu için, buraya demiryolunun da uzanması gerekti. Şimdi demiryolu bağlantısı yapılmaya çalışılıyor. Malıköy tarafına çok yüksek maliyetli bir hat yapılabilir mi, yapılamaz mı? Onu da bilmiyorum, o çözülmeye çalışılıyor. Bu anlamda konuyu önemli bulduğum için bu konuya da değinilmesi gerektiğini düşündüm.

İstanbul'da, Hadımköy'de, 3500 dönümlük bir alana yapılması öngörüldü, ancak orada da maalesef bir ilerleme kaydedilemedi. Çünkü bu iş duyulunca, alanları toplamış birileri, hem de belediye meclis üyeleri, şimdi istimlakte sorun yaşıyorlar veya çok yüksek maliyetler çıkmaya başladı, bir türlü hayata geçirilemiyor proje.

Bu merkezi kim yapacak, kim yönetecek meselesi var? Özel sektör, bunu devletin yapmasını istiyor, her yerde, her aşamada olduğu gibi. Çünkü bu lojistik merkezlerde her türlü iş ve işlem yapılacak şekilde tasarlanıyor, gümrükleme işinden, istiflemesine, paketlemesine kadar her türlü işi. Normalde Avrupa'dakiler böyle, bizdeki pek öyle değil ama bu şekilde yapılması gerekiyor. Finansmanını kim karşılar konusu belirsiz, ama yönetiminde mutlaka belediyenin olması gerekiyor. Avrupa'daki tüm uygulamalarda yerel yönetimler işin içinde, işin başından sonuna kadar yerel yönetimler söz sahibi. O lojistik merkez kent lojistiğine hizmet ettiği için başından sonuna mutlaka yerel yönetimlerin bu konuyu ele alıp işin içinde olmaları gerektiğini düşünüyorum. Bu aşamada söyleyeceklerim bu kadar teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cüneyt Elker*: Ömer bey teşekkür ederiz, bizim çok üzerinde durmadığımız bir konuya değindiniz, bir de zamanı iyi kullandınız, sağolun.*

Eser Atak (Çankaya Belediye Başkan Yardımcısı); Herkes için yaşanabilir bir kent için ulaşım öncelikleri konusunda sunum yapacağım. Bu tip toplantılarda çok buluşup, konuşuyoruz. Toplumcu belediyecilik ve toplumcu kentsel ulaşım nasıl olabilir? İlgili mercilerce dikkate alınıp sonuçlara dönüşmesini bekliyoruz hepimiz. Söylenecek pek çok şey var bu konuda. Ben kent içi ulaşım konusuna değinirken, tüm değerler sistemimizde olduğu gibi, yaşama nasıl bakıyoruz, sorusuna aslında biraz değinmek gerekiyor.

Nasıl bir dünya kurduk kendimize? Önder Bey iklim meselesinden bahsetti, ondan daha önemli bir şey var mı? Yeryüzünün kaderiyle ilgili bir mesele ve insanoğlunun yaptığı ya da yapmadığı şeylerin de çok büyük etkisi var bunda. Dünyanın kendi doğal dengesi var ama insanoğlunun yapıp yapmadıkları da tartışılmıyor artık. Çünkü araba gidiyor, bir yere götürüyoruz maalesef.

Bu kapsamda bazı sorular sormamız lazım diye düşünüyorum. Ne için ulaşıyoruz, neye ulaşıyoruz, nereye ulaşıyoruz veya nasıl ulaşmalıyız? Mutlu olacağımız bir kent yaratıyor muyuz gerçekten? Bireysel konfor için yaptığımız şeyler, gerçekten kamusal mekanı ne duruma getiriyor?

Bu temel soruları sormadan kurduğumuz yaşam, bugünkü yaşadığımız sorunları ortaya çıkarıyor. Bunda da temel eksikliğimiz şu, bilimsel gelişmeler, pozitivizm vs. o gelişmelerle beraber, biraz felsefeden kopmuş vaziyetteyiz. Felsefeden koptuğumuz için, bilim ve tekniği de felsefeden kopartmış vaziyetteyiz. Nasıl bir yaşam kurduğumuzu, dünya için, kendimiz için nasıl bir yaşam kurduğumuzu, ne yazık ki unutmuş vaziyetteyiz.

Çok kolay cep telefonlarına alışıyorum, ama cep telefonlarının yaşamımıza neler katıp neler getirdiğini, ya da yaşamımızı kolaylaştırdığı iddia edilen bir takım ürünlerin, teknolojinin, arabanın vs. 'nin daha sonra gerek kent yaşamında olsun, gerekse diğer sosyal ve toplumsal yaşamda, bize ne kaybettirip ne götürdüğünün, diyalektik tartışma zemininden çok uzak olduğunu düşünüyorum açıkçası.

Ulaşım bir ulaşma sorunu değil bence, nasıl bir yaşam istiyoruz, sorusunun yanıtlarından birisi. Nasıl bir yaşam istiyoruz? Le Corbusier 1905 yılında bir plan hazırlamış, ondan önce İstanbul ziyaretinde bulunmuş ve İstanbul için şöyle bir kelime kullanmış, İstanbul'a kesinlikle dokunmamak lazım tozuyla, toprağıyla, çamuruyla, bu kent böyle kalmalı demiş. Fakat ondan sonra otomobilin icadı vs. ondan sonra, onların çoğalmasıyla, görüşlerini tamamen değiştirmiş ve onun hayranlığı ile ve bir kent planı hazırlamış, Plan Voisin'i önermiş ve tamamen arabaların hız yaptığı, otoyollarla erişilen yüksek katlı blokların oluşturduğu bir kent önermiş o dönemde.

Yani bilim ve felsefenin kopuş noktasını anlamamız açısından söylemek istiyorum. Tabi teknoloji özellikle de otomobil üzerinden gideceğiz, bir ulaşım teknolojisi ile kent büyüklükleri ne hale gelmiş. Yürüme, tramvay, bisiklet, otomobille ve otoyollarla bir kent ne kadar büyüyebilir? Ulaşım modlarına göre, kent formundaki değişim söz konusu, tabi ulaşım otomobilin icadıyla beraber kentlere bunun girmesi. Aslında şöyle de bir gerçek var; Amerika'da otomobilin ilk yaygınlaşmaya başladığı yerler kırsal bölgeler, otomobiller, kırsal bölgelerden kentlere ulaşım için zorunlu olduğu için kullanılan bir şey, kentlerde sadece moda amaçlı, gösteriş amaçlı, burjuva kesimin kullandığı, doktorların, avukatların vs. daha zengin kesimlerin gösteriş amaçlı kullandığı, bir ulaşım aracı.

Seri üretimiyle, Ford'un geliştirdiği bant sistemi, Fordist üretim tekniği ile seri üretimle, ucuzlaması ve buna ulaşabilecek kesimlerin çoğalması, ne yazık ki bunu bir ulaşım aracı olarak kullanma yönünde bir sürece doğru götürmüş. Kuzey Amerika kentlerinde otomobil kullanımı yoğunluğu ile ilgili bir araştırma yapılmış, buna göre, kentsel yoğunluklarla, otomobil kullanımı arasındaki ilişkide şöyle bir şey var, bir kentin yoğunluğu azaldıkça otomobil kullanımı müthiş derecede artıyor. Kişi başına otomobil kullanımı hektar başına Montreal'de 35 iken, kişi başı kullanılan yol 5000 km civarında. Houstun'a geldiğimizde hektar başına yoğunluk 7–8 civarında ama kişi başına kullanılan, kat edilen yol 14 000 km'ye çıkıyor. Dolayısıyla bu hani sera gazı diyoruz, kentlerin büyümesi diyoruz, yayılması diyoruz vs. bunların hepsinin temeli.

İlk dönemlerde kent arazisinin %10'u ulaşım amaçlı kullanılırken, bu çarpıcı biçimde değişmiş ve motorize olmuş bir şehirde kent-

sel arazinin ortalama %30'u yollarla kaplanıyor, bunun %20'si de yol dışı park alanlarına tahsis ediliyor. Bu Kuzey Amerika kentlerinde daha da fazla, yollar ve park yerleri toplam kent yüzeyinin %30'la %60'a ulaşıyor. Çin'deki kentlerde ise bu oran %6 imiş. ABD'de ekilebilir toprakların %10'u otoyolların altyapısına harcanmıştır. Los Angeles' ta kentsel toprakların üçte ikisi yol ve otoparklara tahsis edilmiş durumdadır

Yine bu bir takım hareketlilik halkaları işte yaya için ayrılacak mekanlar, yol ve park yeri için ayrılacak mekanlar, bisiklet için bir kenti düzenlersek ne kadar mekan ayırmamız gerekiyor onların bir kentte kapladığı alanı ifade eden bir şey.

Hocam siz, Amerika dediniz, ama ben Amerika'ya biraz taktım, çünkü düzeltmeleri çok zor, mevcut eğilimleri düzetmeleri çok zor, en son geçen yıl gitmiştim, yaptıkları şey motor hacimleri daha ufak arabaları kullanmaya başlamışlar, benzin biraz pahalandığı için. Ama hala yol yapımları devam ediyor maalesef. Ankara Belediye Başkanımız da bu anlayışın simgelerinden birisi.

Ulaşım mekanının otomobile göre düzenlenmesinden ne anlamalıyız?

Ulaşım politika ve yatırımlarında otomobilin esas alınması, katlı kavşaklar, otoyollar, yol genişletmeleri, büyük otoparklar vs. tüm önceliğin otomobile tanınması, toplu taşımanın ihmali, toplu taşım sisteminde engellilerin ihtiyacının gözetilmemesi, bir sürü alt yaya geçitleri, düzayak yaya geçitlerinin kaldırılması, ışıklı yaya geçitlerde geçiş süresinin kısa tutulması, taşıt trafik şeritlerinin genişletilmesi için kaldırımların yok edilmesi, taşıt yolunda kavşaklarda kod genişliğinin fazla tutulması nedeniyle yayalar için kat edilmesi gereken taşıt yolunun artması, kent içinde katlı kavşaklar nedeniyle hızlandırılan trafiğin trafik güvenliği riskinin artırılması, kaldırımların park yeri olarak kullanılması, taşıt yollarının aydınlatılırken yaya yollarının yeterince aydınlatılmaması. Bunlara daha başka ilaveler yapılabilir.

Aynı biçimde arazi kullanım deseni de önemli, Müfit bey de değinmişti buna başlangıçta. Otomobile duyulan güven, kent planlamasına da yansıyor ve artık okullar olsun, hastaneler olsun, konut alanları başta olmak üzere, kentin her noktasına yerleşilebilir duy-

gusu üretiyor. Yerel yönetimlerin planlama tercihleri, yatırımcıların kent dışında " yeni yaşam alanları oluşturarak" insanlara cazip alanlar sunmaları, arsanın ucuz olması ve bunların da yine ulaşım yatırımlarıyla, yol yatırımlarıyla desteklenmesi, bu süreci daha da artırıyor.

Kent bütünü ölçeğinde baktığımız zaman, en önemli konu yayalar ve engelliler adil olmayan bir kamusal mekanda hareketlerinin kısıtlanmasına maruz kalıyorlar, alt üst geçitlere mahkum ediliyor yayalar, trafiğin akması için ışıklı geçitler kaldırılıyor, yerlerine alt ve üst geçitler yapılıyor, Ankara'da gördüğümüz gibi. Mesela Kızılay kent merkezinde 19 tane alt ve üst geçit var, herhalde bu hiçbir dünya ülkesinde olmayan bir uygulama. Tabi bu durumda engellilerin haklarından bahsetmek mümkün değil, herkes o merdivenleri kullanmaya zorlanıyor. Tabi bir takım asansörler yapılıyor bunlara, ama çalışmıyor maalesef, yaya geçidi bile yapılmıyor çoğu zaman. Engelliler için zaten düzayak bir geçit olması zorunluluk, tabi ki ışık süresinde de aynı biçimde yaşlı ve engellilerin hızı esas alınarak belirlenmesi gerekir. Trafik ışıklarında karşıya geçiş süresinde ciddi bir adaletsizlik söz konusu Ankara'da. Mesela Kızılay'daki göbekteki geçiş süresi 25 saniyedir karşıdan karşıya geçiş süresi, 25 saniyede sağlam insanlar bile zor geçerler o kalabalıkta.

Kaldırımların daraltılması, budanması ya da ortadan kaldırılması gibi uygulamalar söz konusu, Abdi İpekçi parkının kenarına bakın. Bir zamanlar yürüyüşler için vazgeçilmez mekanlardan biri olan nostaljik Atatürk Bulvarı için, hatırlıyorsanız, Şanzelize gibi yapacağım demişti, Ankara Belediye Başkanı. Çok büyük mücadeleler vererek bu yaya geçitlerini açtırmıştık o dönem. 2003 yılında Kızılay Meydanı beton bariyerler ile donatılmıştı. Çabuk unutuyoruz maalesef, o kadar uzun süredir belediye başkanlığı yapıyor ki, hangi birini hatırlıyoruz. Toplu taşımanın ihmal edilmesi; 2010 yılında çekmiştim 87 yılına ait otobüsler hala kullanılıyordu, hala görebilirsiniz 90'lı yılların otobüslerini, kullandığımız 20 yıllık otobüsler.

Evet, işte dolmuş sisteminden bahsedildi, en pahalı ulaşım sistemidir. İnsanlarımız yılmadan, duraklarda bekler, her tür hava koşulundan etkilenerek, penguenler gibi, Burada sınıfsal ayrımcılıklar da söz konusudur, mesela Mogan parka toplu taşıma sistemi yoktur, sadece otomobilinizle ulaşmak zorundasınız, burada bir sınıfsal ayrımcılık da söz konusudur.

Metro'da gecikme olmayacak demiş 2004 yılında, Ankara Belediye Başkanı, hakikaten gecikme olmadı (!) Keçiören Metrosu 2005 yılında, tanıtım yapmıştı halkımıza,

Kaldırımların taşıtlarca işgali artık kanıksadık. Kavşaklar kısa sürede sonuçlanır, yatırımlarla işte 90 günde, 170 günde yapılır, işte anıtsal yapılarla sonuçlanır, rekorlar kırılır, maalesef bunları yaparken yaya güvenliği hiç dikkate alınmaz, o ışıkların kesildiği trafikte, az da olsa geçiş imkanı bulabilen yayalar artık ölmeye başlar bu yollarda. Çünkü otoyol değildir buralar, çevre yolları üzerinde çok sayıda kullanım vardır, otobüs durakları, marketler, kamu kurumları, konut alanları ama orada tek suçlu yaya ya da sürücüdür, başka suçlu yoktur, onlar arasında kusur paylaştırılır trafik bilirkişilerince, belediyenin hiçbir kusuru yoktur burada.

Aydınlıkevler alt geçidi açıldı, bir hafta sonra bir yayamız orada hayatını kaybetti. Üç tane yaşlı ninemiz ezilmiş sonra 1011 kavşağından sonra. Evet, Deniz Sayın'ı burada rahmetle anmamız gerekiyor, maalesef, o da bu trafik politikalarının kurbanlarından bir tanesi. Gelinen son nokta bu; yani insan hayatından daha değerli bir şey var mı? Yok, ama maalesef bunları yaşamak zorunda kalıyoruz.

Avrupa Kentsel Şartları var, biliyorsunuz orada çok güzel sözleri var, ama bunları anlayacak ve uygulayacak insan gerekli, toplum gerekiyor ve onları uygulayacak idarecileri seçecek bir toplum gerekiyor.

Bilinçli örgütlenmelerin öne çıkması gerekiyor. 2003 yılında yaptığımız mücadelede, Ankaram Platformu bünyesinde, bütün meslek örgütleri, vatandaşlar ve kentliler ortak bir mücadele yürütmüştük ve o mücadeleyi kazanmıştık. Yine ulaşım zamlarıyla ilgili mücadele yapılmıştı, herkes için yürünebilir bir Kızılay yürüyüşü yapmıştık 2002 yılında. Otomobilsiz kent günü etkinlikleri yapmıştık, Esat'tan Kuğuluparka kadar yürümüştük, 2002'de yanılmıyorsam.

2009'da kentleşme şurası yapıldı, burada Erhan hocam, Cüneyt hocam, ben, Ömer bey, muhtemelen sizde vardınız katıldık ve bir takım önerilerde bulunduk, toplam 151 kuruluş katılmış, 96 katılımcı varmış 437 sorunda, 800 strateji ve 1200 eylem önerisi geliştirilmiş.

Sonra ne oldu bunlar? Hakikaten bilmiyoruz. Mesela ulaşımla ilgili bölümü okuyalım; "Kentsel ulaşım alanında kent planları ile ulaşım planları bütünleşik olarak hazırlanmalı ve imar mevzuatında kentsel sürdürülebilir toplu taşım ve bisiklet kullanımını özendirici, yaya öncelikli ve sürdürülebilir ulaşımı teşvik eden kentsel gelişme modellerine dayanan planlama ilkeleri benimsenmelidir. Kentsel ulaşımla ilgili ulusal düzeyde temel politikaları, öncelikleri ve ilkeleri içeren kentsel ulaşım stratejisi belirlenmeli ve yerel yönetimler için bağlayıcı bir çerçeve oluşturulmalıdır. "

Ben şu an bir yerel yönetimdeyim, bu yönde bize gelen hiçbir şey yok yani. Biz bir ilçe belediyesiyiz, ulaşımla ilgili pek bir görevimiz yok ama bilgi mahiyetinde bile ulaştırılan bir şey yok. Başta da dediğim gibi burada sorun insan ürünü, sonuçta kentler, biz nasıl kentler yaratıyoruz, nasıl bir dünya yaratıyoruz, onu yaratırken ne düşünüyoruz. Ve nasıl idareciler seçiyoruz dayanıp geliyor o noktaya. Bunları uygulayacak idarecilerin bir şekilde iktidara gelmesi gerekiyor, bu yönde umuyorum çabalarımız devam edecektir, teşekkür ederim hocam.

Prof. Dr. Cüneyt Elker*: Biz teşekkür ederiz, Şimdi Hediye Türdeş Yamalar'ın, Kent İçi Ulaşım türlerinin konusundaki sunumunu dinleyeceğiz.*

Hediye Türdeş Yaman (İnşaat Mühendisleri Odası Ulaştırma Kurulu Üyesi); Herkese merhaba diyorum, ben inşaat mühendisiyim aslında, ulaşım konusuyla uğraşıyorum ve İMO adına bugün buradayım. İMO'nun ulaştırma kurulundayım ama kurulumuz çok yeni; iki yıldır toparlanmaya çalışıyoruz. Ulaştırmada mühendislik işlerinin planlama aşamaları hatalı yapılmışsa bizim çok fazla yapacak bir şeyimiz olmuyor mühendis tayfası olarak. Diğer taraftan biz de genelde sayısal kısmını seviyoruz, o işleri yapıyoruz, fakat böyle teknik olmayan bir gruba konuşurken bu benim için çok zor olacak.

Bunu da dün gece anladım ne anlatsak diye düşünürken. Çünkü tahmin ediyorum hepinizin buradaki tecrübesi benim burada söyleyeceklerimden eskidir, çok daha detaylıdır. Kaldı ki, şu ana kadar dinlediğim sunumlarda da benim gördüğüm, hepimiz olması gerekeni biliyoruz ama nedense sonuca gidemiyoruz. Ben yurt dışında in-

şaat mühendisliğini burslu okudum, inşaat mühendisliği ulaştırma adına gittim; hani eğitilsin gelsin diye.

Benim Northwerstern Üniversitesi'ndeki yüksek lisanstaki tez hocam çok kıymetli bir profesör ve 1950'lerden beri Amerika'da ulaştırma planlaması, modellemesi gibi bir sürü aşamaları görmüş geçirmiş eski hocalardan birisiydi. Onun bize söylediği çok güzel bir şey vardı; mühendis tayfası oturur çok güzel hesap yapar. Biz oturduk hesap yaptık Amerika için, araç başına doluluk oranını 1,2 kişiden, 1,5 kişiye çıkarsak birçok yerde sıkışıklık kalmayacak... Ama bunca yıldır 1,2'den 1,5'e nasıl çıkaracağımızı bulamadık. Bizim yaptığımız sayısal şeyler çok işe yarıyor ama nihayetinde, nasılını her zaman sadece mühendis tayfası bulmuyor.

Bugün bana verilen konu "kent içi ulaşım modlarının üstün ve zayıf yönleri", belki biraz sayısal yorum yapmamı düşünerek böyle bir konu önerildi ya da bana daha yakın olduğu düşünülerek. Fakat gene yurt dışında öğrendiğim ikinci bir kural gereği, ulaştırmada sonuçların bir yerden başka bir yere transferi çok zor. Bir yerde çok başarılı gördüğünüz bir örnek, başka bir yerde başarılı olamayabiliyor, bazı temel esaslar tabi ki geçerli, ama sayısal olarak karşılaştırmak çok zor, çünkü yere çok bağlı, kullanıcıya çok bağlı, burada bir karar verme mekanizması var -birazdan ona değineceğim-, karar verene ve verilen parametrelere bağlı çok şey var. O yüzden sayısal konuşmak çok zor böyle bir şeyde, belki de hepimizin bildiği şeyleri, birazcık daha özetleyerek ve son konuşmacı olduğum için tekrar ederek devam edeceğim.

Ulaşım modlarının zayıf ve güçlü diye düşündüğüm zaman ilk akla gelen sorular, kime göre zayıf ya da güçlü ya da neye göre, çünkü bir hedefiniz olmalı ki ona göre değerlendireceksiniz. Burada iyi ya da kötü ulaşım modları yok, hani birisi çok iyi ötekisi art niyetli falan değil, sadece bunların verdiği avantajlar, dezavantajlar ve hizmet var. Kent içi ulaşım bizim dediğimizden çok daha karmaşık. Benim bir doktora öğrencim ile Türkiye çapında kamyon taşımacılığını modelliyoruz; çok kolay, yük belli, tonajı belli, bir hesaplıyorsunuz, en kısa yolu belli, bütün Türkiye'ye 900'e 900 bir matrikse dönüştürüyoruz bitiyor. Ama kentiçi ulaşımın içine girdiğiniz zaman karmaşık bir ağ yapınız var. Çok fazla başlangıç ve bitiş noktalarınız var ve kentlerde en büyük sorun ki biz hep böyle öğretiyoruz,

zorunlu (commute) yolculuklarınız var; bunun tam Türkçesini bilmiyorum, yani evden işe veya evden okula her zaman, aynı saatte tekrarlanan yolculuklar. Kentsel yollarınızın kapasiteniz asla buna göre tasarlanmaz, çünkü günün kalan 22 saati ya da 20 saati boyunca boş kalacaktır. Yani kentlerde trafik sıkışıklığının bir miktar olmasın normaldir, öyle planlarız; ama ne kadarı normal, ne kadarı kaldırılabilir, nereden sonra kim ne bedel ödüyor, bunlar ciddi sorun yaratıyor.

Kentlerde yolculuk sebeplerinizde de çok fazla çeşitlilik var, dediğim gibi bu zorunlulukların dışında alışveriş, sağlık hizmeti gibi yolculuklar var... Kent içi kargo ürün dağıtımı çok ciddi oranlarda oluyor, bu yolculukları aslında biz düşünmüyoruz, çünkü biz yapmıyoruz; sadece geldiğini biliyoruz o ürünün bize. Ama işin çetrefilli diğer bir yönü, ben hep modelleme olarak düşündüğüm için bu işe sayısal yönleriyle baktığım zaman, olası varış noktalarındaki çeşitlilik. Ben öğrencilerime şöyle öğretiyorum; diyelim ki AVM'ye gideceksiniz, Ankara'da kaç tane alışveriş noktası var, büyük küçük bir sıralayın bunlar içinde insanlar hep bir ulaşım kararı veriyor; ya siz yönlendirebiliyorsunuz ya da kendilerince bir karar mekanizması var ve o mekanizmalarda çeşitli.

Kentsel ulaşımda seçenekleriniz de fazla. Şehirlerarası yolda belki arabayla gidersiniz, belki otobüsle, imkanı varsa trenle, imkanınız varsa hava yolu olur; yani sadece dört ulaşım türü arasında bölüyorsunuz. Ama kent içi ulaşım modları dediğinizde hepimizin bildiği gibi başlıyoruz; motorize olmayanlar, yaya, bisiklet; motorsiklet, özel araç, taksi, toplu taşım, ben buraya dolmuş, minibüs dedim ama bunlar toplu taşımanın içinde midir, ara toplu taşıma mıdır diye düşünmek lazım. Ben artık minibüse ara toplu taşıma diyorum bir yerde. Paratransitin bir kelime anlamına baktım, toplu taşımaya ek olarak yapılan taşımacılık diyor, ama bu bizim minibüs-dolmuş taşımacılığı onunla yarışıyor. Bir de buraya yazmadığımız bir sürü çeşidimiz de var tabi.

Fakat bir ulaşım modu üzerinden konuşacaksak, ben öğrencilerime hep böyle öğretiyorum, kendimize de hatırlatmak amacıyla söylüyorum bir kere neye mod demeliyiz. Kendi ağı olması lazım; bisiklet ağınız yoksa bisiklet mod olmaz, onunla hareket edemezsiniz. Bir koridorda bir bisiklet yolu yapıyorsunuz o biraz turistik bir koridor

olur. Gerçekten bir ulaşım modu seviyesine gelmiyor. Diğer ulaşım modları ile bir bağlantısı olması lazım. Tamam, mesela metro da bir hatta akacaktır ama onu siz diğer ulaşım modları ile bağladığınız zaman bir entegre akış sağlıyorsunuz, gidilebilir oluyor üzerinde. Daha da önemlisi tercih edenlerin olması, kullanılması gerekiyor, ben yaptım koydum kimse kullanmıyorsa gerçekçi bir mod olmuyor.

Benim öğrendiğim kadarıyla kentsel ulaşımın bazı öncelikleri var. Ketsel ulaşıma tek başına çözüm olacak mükemmel ve en iyi ulaşım modu yok. Yani sihirli değnek yok; bunu kurduk bitecek, her şey çözülecek olmuyor. Hocam, zaten daha önce de söyledi, hani her tarafı böyle metro ağlarıyla örelim gibi öneriler pek mantıklı değil. Ama ulaşım modlarının mükemmel ve entegre planı olabilir, birinden indirip ötekine bindirirsiniz, öyle gayet güzel akar, gayet verimli olur o yüzden.

Bizim öğrencilerimiz de bana hep aynı şeyi sorarlar; çünkü öğrenci grubu doğaları gereği bilmek istiyor ve tek bir doğru yetiyor ona. Ama mümkünse bir tane doğru istiyorlar, öyle çeşitli yorum falan istemiyor. Hocam metro olsa mükemmel olur değil mi? Ama metro kapına kadar gelmez, metronun bir sınırı vardır, kapasitesi vardır falan... Yok, hocam şu iyi. . . Yani seyirci kitlem genelde bunları indirgemeye çalışan grup olduğu için ben bunları özellikle hatırlatıyorum herkese, her toplantıda, her konuda. . . Kentsel ulaşımda yolculuk yapma kararlarını kim veriyor? Burası benim uzmanlık alanım. Ben bunu genelde sayısal çalışırım. Kim neyi, niye seçiyor? Bizim işimiz bu aslında, yani işin mühendislik yönünden bakanlar.

Şunu öğrendim ki yolları yapıp yönetenler ve ulaşım hizmetlerini sunanlar var; bunlar sistemi yönetmeye çalışanlar. Bir de evden çıkıp varmak istediği yere gitmeye çalışanlar var; bunlar da sistemi kullananlar. 1950'lerden beri böyle. O zaman bir matematikçi Wordrop soyadlı birisi, bir bilim adamı, iki tane prensip yazmış ulaştırmanın modellemesi için hala geçerli; 1) İnsanları kendi başına bırakırsanız, herkes kendisi için en iyisini seçmeye çalışır, ama bunun yarattığı bazı bedeller vardır. Biz buna "kullanıcı dengesi" diyoruz. 2) Siz sistemi şöyle şöyle yönetirseniz en iyi, en verimli halini bulabilirsiniz. Biz buna "sistem optimumu" deriz. Bunlar birbiriyle çakışmıyor ama, yani sizin yönetirken yapmak isteyeceğiniz yönlendirmeler, bunu kullananların beklentileri ile her zaman aynı şey olmuyor...

Örnek vermek gerekirse günlük hayatta herkes kendi kararını verir, herkese gidip de "sen bu yolu kullan, sen daha az trafik sıkışıklığı yarat" diyemezsin. Diğer durum örneği ise; bir nükleer patlama oldu yapacak bir şey yok artık her kesin en iyi şekilde oradan çıkması lazım, o zaman merkezi bir otorite ya da kim diyorsa, "şunlar şuradan gidecek, bunlar buradan gidecek" der... Biz sistemi en iyi şekilde kullanacak yöntemleri de biliyoruz, kişiler kendilerini yönlendirmek isterlerse nasıl kullanacağını tahmin edebiliyoruz. Bu ulaşım karar mekanizmasında bir tekel yok; bence işin en kritik noktası bu. Çünkü biz yönetmeye çalışanlar ya da bu konuda bilgi edinenler, literatürü tarayıp duranlar, nasıl yapılması gerektiğini biliyoruz, ama nihayetinde her gün çıkıp, karar verip, sistemi kullananlar bunu bilir, bilmez, uyar uymaz gibi çeşitli durumlara gidiyor.

Bu noktada ulaşım modu seçim mekanizması çok geleneksel bir şey. Aslında biraz teknik bir konu ama çok basite indirgemeye çalışayım, teknik olmadan: Bir yolculuğa çıkmadan önce insanlar amaçlarına bakarlar, bugün nereye gideceğim gibi. Ben öğrencilere derim ki "kimse bugün giyinip süslenip püslenip, gezeyim bari" deyip ulaşım talebi yaratmaz. Herkesin bir amacı var, ona göre aslında bir yerlere ulaşmaya çalışıyor. Uygun başlangıç varış noktalarını seçiyorlar, bu noktalar arasında bir mod seçiyorlar. Beklenti bu yönde, ama gerçekte böyle olmuyor; herkes aslında hangi modla nereye gidebileceğini kafasında tasarlıyor, az çok öğreniyor ve ona göre bir yer ve mod seçiyor ve en sonunda ona göre en kısa ya da en ucuz yoldan gitmeye çalışıyor. Bu son kısım benim aslında çalıştığım alan; burada bile kimse kimseyle uzlaşamıyor, çünkü en ucuz yol ya da en kısa yol kime göre? Zamana göre mi bakıyorsunuz? Paraya göre mi bakıyorsunuz? Konfora göre mi bakıyorsunuz? Ve bu duruma göre de değişiyor. Eğer siz işe geç kalmamak istiyorsanız, gidip taksiye parayı veriyorsunuz çünkü oradan alacağınız sonuç önemli; o işi kaybetmiyorsunuz ya da geç kalmanın bedeli çok büyük oluyor. Ama alışverişe gidiyorsanız başka mod seçiyorsunuz, bu çeşitliliği anlamadan tek tip bir ulaşım planı, modeli, yönetim planı geliştirmek çok zor, hiç kolay olmayabilir; ya da geçerli ve kullanılabilir olmayabilir.

Benim çıkardığım sonuçlar; kimseyi zorla bir ulaşım modu kullanmaya itemezsin, belki zorunlu kılabilirsiniz, mecburiyet olur, ama bir müddet sonra o zorunluluğu aşmaya çalışıyor insanlar. Arabasız-

lık onları eğer toplu taşıma itiyorsa, herkes ilk fırsatta araba almaya çalışıyor, köydeki insan nasıl ilk fırsatta kente göçmeye çalışıyorsa, bizimkiler de kişisel olarak tercihlerine doğru geçiyorlar, geçmeye çalışıyorlar. Kentsel ulaşımda bir modun çok kullanılmasını istiyorsak -ki biz hangi modların kullanılmasını istediğimizi biliyor gibiyiz aslında- onun diğer modlardan daha cazip kılmak gerekiyor ve tercih edilebilirliğini artırmak gerekiyor. Bu da kolay bir iş değil çünkü dediğim gibi amaca göre, saatine göre, konusuna göre, yerine göre herkesin tercihlerini, tercih ettiren sebepler değişiyor.

Ben geri dönüp bakıyorum, ne lazım hani? En son sorumuz ne? Ulaşım modlarının zayıf ve güçlü yanları; Bunu, tamam, sınıflayabiliriz. Mühendis insanlar için çok kolay açıkçası; hemen bir sayı veririz 3,4,5, vb sıralarız. Fakat önce burada bir şeyi bilmek gerekiyor, bir kentteki ulaşım felsefesi ne? Yani neye göre ben bunları sınıflandıracağım? Hepsinin iyi ya da kötü yönlerini biliyorum çünkü ve sanırım bu benden önce çok daha iyi açıklandı. Yani sıfır karbon salınımlı kent, iki tane varmış şu anda, planlanmış yapılmaya çalışılıyor galiba ya da başarılmış belki de. Bu bir hedef; böyle bir hedefiniz varsa ona göre planlıyorsunuz. Yavaş kentler var, güvenli ulaşım olabilir, adil ulaşım olabilir.

Sürdürülebilir ulaşım, bu son 10 yılın en popüler kavramlarından bir tanesi, gerçekten önemli olduğuna inanıyorum, ama o kadar sıklıkla kullanılıyor ki artık içi boşalmak üzere olan bir kavram. Bir de sürdürülebilirlik çok zor bir denge aslında ama "daha sürdürülebilir" olsun bari gibi bir beklentim de var. Ben biraz daha beklentiyi düşük tutuyorum o konuda. Ben Ela Hocanın tanımını burada kullanmak istiyorum, onun yorumlarını seviyorum, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde bir hocamızdır. Bize geldiğinde şöyle açıklamıştı; sürdürülebilir ulaşımı, önce olmaması gerektiği yönüyle tanımlarsak daha kolay anlaşılıyor. Anladığım kadarıyla kendi yorumum şöyle: Gerek kullanılan enerji miktarı gerekse kullanılan enerji türü açısından sürdürülemez kaynakları az kullanarak ya da hiç kullanmayan. Bukavramı çok güzel açıklıyor ya da nelerin olmaması gerektiğini koyduğunuz zaman bir yerde önce kavram ortaya çıkıyor: fosil yakıtlar hakikaten çok kötü, bunları bırakmamız lazım, sıfır karbon salımlı motorsuz modları çok kullanmamız lazım. Ama diğer şeylerimiz de var yapılacak: yolculuk sayılarını, mesafelerini azaltabiliriz, yani burada bir toplam harcanan enerji var, onu azaltmaya

çalışabiliriz. Trafik sıkışıklığını azaltmak bile aslında enerji kullanımını azaltmak anlamına geliyor deniyor.

Özel araç ile ulaşım, sistemi yönetenler açısından hakikaten çok zayıf bir seçenek; olmaması gereken, hepimizin belirttiği bir şey. Özellikle de sadece tek kişi taşıyorsa, o zaman iyice kötüye gidiyor bunun verimliliği. Ama bakıyorsunuz sektör daha verimli motor teknolojilerinden bahsediyor, bu iyi haber olabilir; elektrikli ya da hirbit araçlar diyor, iyi diyorsunuz. Sonra elektrik nereden üretiliyor gibi ikinci sorular geliyor, çünkü nihayetinde harcanan kaynaklar dediğinizde bunlar o kadar masum şeyler olmuyor ya da ümit vaat edici olmuyor. Ve özel araç trafik sıkışıklığı yaratıyor ve bunun zaten yönetimi başlı başına sorun oluyor. Ama bir de lütfen dönüp kullanan açısından bakın, çok güçlü algılanıyor bence. Çünkü kapıdan kapıya ve size özel. Bu maalesef kişisel bir şekilde kendinizi pohpohladığınız mod oluyor. Araç dışında bekleme süresi mimimum. Bu çok ilginç bir şey, bütün analizlerde toplu taşımla özel aracı karşılaştırırken herkes bekleme sürelerini hesaplar. Psikolojik bir seviye var burada, insanlar dışarıda beklemek istemiyor: araç içinde 5 dakika beklemekle sokakta 5 dakika beklemek arasında psikolojik algı farkı var. Bu bayanlar için geçerli olabilir, bunu niye yazıyorum çünkü sadece tek kişi hareket etmiyorsunuz. Çocuğu bir yere bırakma, okula götürme gibi bir şeyler olduğu zaman bunun tabi teknik bir sürü yönü var, zincirleme bir karar veriyorsunuz ulaşımda. Bizim evin önü ilk açılacak metro istasyonu Batıkent'in devamında; eşim bekliyor burası açılsın, o zaman metroyla gideriz falan diyor. Bence yanlış bir hayal, çünkü çocuk üçbuçuk yaşında, kreşe götüreceksiniz her sabahkreşe metro ile gidemeyeceksiniz. O zaman araba ile kreşe gidip oradan da arabayla işe gideceksiniz. Burada toplam bir karar mekanizması var. Bunu görmeden kimi nerden nereye kaydırırızı ölçmek çok zor. Ve bir sonraki yolculuk için araba sizi bekliyor ne zaman isterseniz, ama ulaşacağınız yerde park edebilirseniz: bazen siz onu taşıyorsunuz, bazen o sizi taşıyor. Diğer taraftan özel araç sahip olunması pahalı bir seçenek, yani insanları bu konuda caydıran belki bu. Ama anladığım kadarıyla bir prestij sembolu; bir çok ülkede öyle, bizde de öyle, belli bir yeterlilik üstünde alınabiliyor çünkü.

Taksi ile ulaşıma bakalım, taksi bazen literatürde toplu ulaşım diye algılanıyor, çünkü siz araca sahip değilsiniz, olmak zorunda de-

ğilsiniz, siz kullanırsınız, 5 dakika sonra başkası kullanır. Ama diğer taraftan, sistemi yönetenler için bakarsanız gene tek tek kullanılıyor çoğunlukla. Bazen aslında ortaklaşa kullanılıyor; işte bu taksi dolmuş kavramı, Türkiye için büyük bir potansiyel bu konuda. Boş taksi dolaşımı hala sorun yaratıyor. Özel araç yerine taksi kullanımı ile park ihtiyacı azalıyor çünkü artık kentlerde bir park etmiş araç yoğunluğunuz olmuyor. Kullanan açısından güzel, kapıdan kapıya, arabaya yakın bir değerde, hızlı da, park yeri de aramıyorsunuz ama hakikaten pahalı bir şey. O yüzden herkese çözüm olmayacak, ama bir miktar her zaman olması gerekecek,

Toplu taşım, raylı sistem gibi şeylere girmeye başladınız mı aslında bunlara iyi ya da kötü diye karar veremiyorum, zayıf ya da güçlü bunların avantajı olan yerler var dezajantajı olan yerler var. Kesinlikle daha sürdürülebilir diyoruz ama yeterince kullanan varsa; değilse anlamsız yatırımlara dönüşüyorlar. Hızlı olabiliyor, ama her koridora bunu yapmayı hayal etmemek lazım. Kullanıcı açısından raylı sisteme erişim zor, yani bir durağa gitmeniz lazım bir şekilde, özellikle de sadece belli hatlarda olduğu zaman, bu sefer aktarmalı gitmeniz lazım ki bu işin caydıran kısımları. Yani transferler iyi yapılmamışsa, otobüsten inip trene binmek ekstra iş olabiliyor. Hızlı, ucuz büyük ihtimalle, ama bazen kalabalık olabiliyor, insanların konfor sorunu olabiliyor. Bekleme süresi bunlarda da var ama herhalde bir sonraki karşılaştırmamız olan otobüslere göre daha dakik oluyor çünkü ortak bir trafik akışı içinde olmuyorlar.

Otobüsler en başta fosil yakıt kullanıyor şu an birçoğu. Doluluğun fazla olması üzücü bir şey ve insanları caydıran bir şey. Sistemi yönetenler açısından doluluğun fazla olması iyi bir şey, biz onları doldurmak istiyoruz ama tabi yeterince kullanılıyorsa. Çünkü biz buraya hat koyduk diye insanların onu kullanmasının garantisi yok. Normal trafikten zarar görebiliyor, sıkışabiliyor, çünkü aynı yolları kullanıyor. Ama hızlı ve özel yol yapıyorsanız o zaman çok daha iyi bir hale getirebiliyorsunuz. Daha sık durak yapılsın istiyoruz her yere ulaşsın diye, ama bu daha uzun yolculuk süresi yapıyor, bu da seçilebilirliği azaltıyor. Kişiler olarak bakarsanız daha yakın duraklar hoş tabi, eve yakın durak oluyor fakat daha çok durak daha yavaş bir hizmet oluyor. Ucuz olması iyi olabilir, ucuzluğu da tartışabiliriz o da belirlenecek bilet fiyatına göre değişiyor. Ama araba sahipliğinden daha ucuzdur toplamda. Kalabalık olması kişileri

caydıran bir şey, bekleme süresi olması da caydırıyor ve de gecikme riskinin olması, aslında bu belirsizlik birçok zaman insanları toplu taşımdan uzaklaştırıyor diye geçiyor literatürde.

Bisiklet sistemi kullananlar açısından çok güzel ama bisikletle nereye kadar erişebilirsiniz? Herkesi bisiklete bindirmek ya da her şey için mümkün değil. Ben öğrenciliğimde ve arabasız olduğum dönemlerde bisiklette sırtıma her şeyi yükleyip gelirdim marketten, ama Amerika'da tabi, buradan bahsetmiyorum. Ama bunu herkes yapamaz tabi. Fakat diğer modlarla entegre edilebiliyor, o güzel oluyor. Buna yol ağı yapmamız lazım, ama yani bunu yapacak insanların oturup buna nasıl bir yol ağı olur, şu anki yol ağı içinde nasıl kotarılır düşünmesi lazım: çok ciddi bir güvenlik riski var, çünkü bisiklet bizim kültürümüzde ulaşım modu olarak yok bence. Öyle olunca da, çarptığı zaman ne yapacağını anlayamayan bir sürücü bisikletteki kişiyi maalesef öldürebiliyor. Bisiklet kullanan açısından baktığınızda gerçekten sürdürülebilir ve sağlıklı. Kısa mesafelerde olduğu için her zaman kullanılmayabilir fakat diğer modlarla entegre edilebilir, burada aslında kararsızım, iyi de kötü de olabilir çünkü aktarmalar başlıyor su sefer. Yol ağı hakikaten olmalı, olmazsa güvenlik riski çok büyük. Biz ODTÜ için onu düşünüyoruz; ben geldiğimden beri sürekli düşünüyoruz, ODTÜ içinde bir bisiklet ulaşımı olması gerekiyor. Üstelik mesafeler olarak küçük bir kampüs, büyük de değil. Fakat o kadar çok araç var ki ve yollarımızda kapasite o kadar sınırlı ki. Ayrı bir bisiklet şeridi yapmadan, normal araç yoluna salmak mümkün değil çünkübir kişi de ölse sonuçta birisi bunun sorumlusu olur ve bunun vicdan azabı çok büyük. Ama diğer taraftan hani nerdenbulacağız bu kapasiteyi? Bizde de mesela ODTÜ'de bile kaldırım yok henüz yeterince. Zaten talep olarak gelişmemiş bir sistem içine apayrı bir yol ağı açmak ayrıca zor bir konu.

Ama nihayetinde benim vermek istediğim mesaj şu: biz zaten neyin iyi neyin kötü olduğunu biliyoruz. Ama insanların iyi olanları seçmesi yönünde bir yönlendirmeye ihtiyacı var. Bilmek buna yetmiyor. Ben trafik güvenliği de çalışıyorum. Bakın en iyi bilinen levha hız limiti 50'yi aşma, en çok ihlal edilen hız limiti. Bunu trafik psikologu hocamız Nebi Sümer hocam şöyle açıklıyor: buradaki risk algılanması daha zor bir risk, çünkü her aştığınızda kaza olmuyor. O yüzden kafanızda o riski küçültüyorsunuz ve öteliyorsunuz. Bence iklim değişikliği falan bilinen bir risk, ama siz böyle direkt hissetmi-

yorsunuz bugünden yarına. Deprem bile öyle yani, bir sene vuruyor birkaç sene etkisi geçiyor, ondan sonraki 5–6 sene artık onu hissetmiyorsunuz, ikinci plana düşüyor ve siz o zaman onu ötelemeye başlıyorsunuz.

Bence insanların bilgi sorunu yok, uzman grubumuz zaten uluslararası bütün arenalarda, her şeyi herkes her şeyi takip edebiliyor. Esas nasılına odaklanmak gerekiyor, bunu nasıl olur da iklim dostu, sürdürülebilir ulaşıma doğru itilir, şu anki sistem. Dediğim gibi insanları bırakırsanız -bu literatürde de geçiyor- insanlar bencildir, kendi rahatı için gelecek nesilleri ve komşusunu falan çok rahatlıkla satar. Böyle demek istemezdim ama buna bencillik diyoruz, kullanıcı bencilliği. Çünkü onun kafasındaki algılamalar ve günlük sorunların öncelikleri farklı oluyor. Ben de biliyorum araba kötü ama ben de ODTÜ'ye arabayla gidiyorum, çünkü aksi takdirde Kızılay'a gelip oradan gitmem 1 saati geçiyor, benim de sonuçta 24 saatim var, benim de gün içinde belli bir sürede bitirmem gereken işlerim var. Burada kullanıcıya anlayışlı olmak lazım, ama hocamın da slaytında vardı, bir taraftan havuç, öbür taraftan sopa denen denge ile cazip kılmak lazım. Bence yerel yönetimler, sadece teknik ve planlama unsurlarıyla değil, kullanıcı psikolojisini anlayarak, bazı ulaşım türlerini cazip kılmak için ne gerekiyorsayapmalı. Kullanıcıyı da cesaretlendirecek, motive edecek araçlar bulmak lazım. Ben bu konuda artık klasik şeylerden ümidimi yitirdim. Gençliğe bakıp biraz feyz alıp bir şeyler yapmak lazım, yani insanları motive edecek şeyler. Toplumda daha sürdürülebilir seçeneklerin istenmesi şeklinde bir tepki yaratmak lazım. Toplumdan gelmediği zaman yöneticilerin bunu vermeye çalışması, yöneticinin bunu kendi iyi niyetine kalıyor, zorunluluk olmuyor ve bunun kontrol sistemi yok geriye doğru. Ama birileri böyle dürterse, bir şeyler yapılırsa, çok şey değiştiriliyor. Bakıyorsunuz 1000 tane mesaj geliyor, hemen bir gecede bazı şeyler değişebiliyor. Yani toplumsal bir refleks gerekiyor ama ben onun uzmanı değilim, nasıl yaratılır da artık bilenlere bırakıyorum, sadece hedefleri gösteriyorum. Bu tivitır ve facebok gibi yeni ve alışılmamış iletişim yöntemleriyle bir şeyler yapmak lazım.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Evet Hediye hanım, konunun başlığı içerisinde ulaşım modellerinin yapısı hakkında, hem de hiçbir tane rakam ve bir tane formül bile göstermeden bizlere bilgi verdiniz, sağ olun. Şimdi bir yemek arası var.*

(yemek arası)

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Galiba kafamda birkaç tane yol var, burada biraz daha derinlemesine konuşulsa daha güzel olurmuş gibi. Bir de bunu nasıl bildireceğiz, bunun ürünü ne olacak? Pek bilemiyorum. Burada bir şeyler karalayıp sonuçlandırmak herhalde zor olsa gerek değil mi? Bilemiyorum. Küçük bir redaksiyon komitesi kurup da bir sonuç çıkarmak; o da çok meşakkatli bir iş. Zaten kayıtlar alınıyor onlar çözülür dağıtılır öylesi daha güzel.*

Eğer uygunsa benim notlarımın arasında birkaç tane konu var; ben önce onları sıralayayım ne olduğunu.

Konuşmalar sırasında ortaya çıkan konulardan bir tanesi Erhan Öncü'nün haklı sorusu; çok tipik bir soru, ölen bir kişinin, bir fizibilite etüdünde değeri nedir? Yaşamın değeri nedir? Hayatımızda pek çok maddi olarak ölçülemeyen şeyler var, bununla ilgili küçük bir yorum yapabiliriz, ne olabilir diye? Ben zaten fizibilite etütlerine kökten karşıyım, hani yerine de tam doğrusunu koyamadığımız için söyleyip geri çekilen bir kişiyim.

İkincisi, yine Erhan Öncü'nün söylemiş olduğu finansman ile ilgili konularda; özellikle 50 Cent konusu, o da çok çarpıcı olduğu için kullanıyorum, hani 50 Cent'le limuzine binilir mi meselesi? Bir taraftan da arkadaşımızın, gene haklı olaraktan, mümkünse bedava yapalım isteği var. O konuda bir serbest tartışma olabilir, tabi toplumcu belediye açısından bakıyoruz konuya.

Enerjide karbon salınımlı fosil yakacaklarla ilgili yakıtlar vs. onları saydı. Bir yerde tükeniyor, ondan sonra hidroelektrik santralden elde edilen elektrik var, ki onun da ne derece masum olup olmadığı tartışılıyor, geliyoruz bu sefer nükleer enerjiye, çevreciler aslında çok karşı çıkıyor ama, bazen bakıyorum, acaba yanlış mı düşünüyorum diye, çevresel zararlar açısından o büyük hani bir türlü kurtulamadığımız atıkları dışında bırakacak olursak, bir çoğundan belki daha masum bile olabiliyor. Bu bakış açısı tabi, bu nereden baktığınıza, nasıl baktığınıza bağlı, bize düşmez o ayrı mesele, burası enerji politikalarının konuşulduğu yer değil ama aklımı kurcalayan bir konuydu bu.

Birkaç konuşmacı laf arasında söylediler. Dolmuş toplu taşımdan sayılır mı? Servisler toplu taşımdan sayılır mı? Hatta taksi, otomo-

bilden daha hallice bir şey olabilir mi? Bir iki konu daha var, ama istiyorsanız sonuncudan başlayalım. Ben şöyle bir anımı da sizlere anlatayım; 70'li yılların sonlarına doğru Roma'dan geçiyorum, daha otobüs yolları çok yeni, otobüs izleri var, yolun bir tarafı çizilmiş, orada otobüs işliyor, başkaları girmiyor, bu yolları taksilerin de kullanmasına karar verilmiş ve onlara bu hak tanınmış. Orada daha fiyakalı olsun diye düğünlerde atlı araba konvoyu yapıyorlar, meğerse faytonların da taksi plakası varmış. Orada şu manzarayı gördüm, orada gelinlikle giden bir fayton, arkasından otobüs onların peşinden gidiyor. Hani bunu karikatürize etmek için söylüyorum ama taksiye dönecek olursak bu konuda bir şeyler söylemek isteyen var mı? Taksi veya dolmuş hatta hatta servis araçları toplu taşım sayılır mı?

Hediye Türdeş Yaman; Aslında böyle bir şeyi tek tek tartışmanın bir anlamı yok ama toplu taşımaya alternatif ya da destek sistemler ne olmalı veya nasıl olmalı, minibüsün olmasını yadırgamayabilirsiniz ama minibüsle otobüs aynı hatta gidiyorsa sorun bence orada başlıyor. Yani birisinin olması olmaması değil, bunlardan hangisi diğerini etkinliğini azaltıyor diye bakmak lazım. Dolmuş bence ilginç: Amerika'dan ilk geldiğimde böyle taze bilgilerle Ankara'ya bakıyorum, dolmuşla gidiyorum geliyorum. Bence başarılı bir sistem dedim, çünkü planlamasında olsun, işletilmesinde olsun hiçbir akademisyenden destek ve hiçbir teorik bilgi gerektirmeden, içgüdüsel neredeyse, tecrübe ile gelişmiş bir sistem ve kar da ediyorlar. Yaklaşık toplu taşımayla aynı fiyata taşıyor ama birisi kar ediyor ötekisini destekliyorsunuz. Tam o sıralar bunu bilimsel olarak incelesem mi diye düşünmeye başlamıştım. Bence burada toplu taşıma ve büyük kentlerde bir nevi kaçınılmaz olan şey ara toplu taşıma ile bu nasıl desteklenmeli?Olmalı mı olmamalı mı, çok destek olunmayacak mı? Dolmuş çok büyük bir sistemve niye toplu taşımadan daha popüler, bence o önemli: kullanıcının niye bunu seçtiğini anlamak da önemli, bir de bunları toplu taşıma zarar vermeyecek şekilde nasıl ayarlayabiliriz?

Taksi çok özel bir durum: ben yurt dışında eğitim aldığım zaman, taksiyi biz de hep özel kullanım olarak görürdük, Avrupa'da bir modelleme kursuna gittiğim zaman, bunu bir halka açık bir sistem olduğu için, toplu taşıma demiyorlar ama ortak taşımanın parçası olarak görüyorlardı. Belki de tanımları doğru oturtmak lazım, bugün değil ama bir yerde. Toplu taşıma ve toplu taşıma türü servisleri

nasıl katagorize edilir. Bu "servis" denilen olay bir de çok büyümüş durumda Ankara'da ama Ankara çok büyük bir şehir, İstanbul'u bilmiyorum, Ankara'yı bildiğim için bunu söylüyorum ama büyükşehirlerin kaçınılmaz bir şeyi. Bunu bir yerde kim yorumlamıştı hatırlamıyorum ama yürünemez halde olduğumuz için, özellikle öğrenci servisleri konusunda çok büyük bir talep var, kimse en yakındaki okula bile çocuğunu yürüyerek, yollamak istemiyor. O yüzden hep böyle, kısa mesafe, uzun mesafe fark etmiyor, bir okul servisi var. Bir de anladığım kadarıyla iş servisi var, bunları çok yadırgamamak lazım ama bunun ticari mi olması lazım, onu tartışmak gerekebilir. Çünkü yurt dışındaki sürdürülebilir ulaşım konusunda çalışan şehirlerdeki tartışmalarda, şirketlerin mesela kendi çalışanları için arabadan indirmek üzere çeşitli teşviklerle bunları kullandığı üzerine dair çalışmalar var. "Tamam araba getirmek istiyorsan 150 lira park parası ver ama arabanı getirmeyip benim servisimikullanacaksan..," gibi şeylerle kombine edip aslında, bir promosyon gibi kullandığı konuşuluyor. İyi ya da kötü ulaşım modu yok ama sürdürülebilir ulaşım için bu modlar nasıl kullanılmalı, nasıl entegre edilmeli gibi bir akış açısının daha faydalı olacağını düşünüyorum.

Ömer Çelik: Bir örnek üzerinden meseleye yaklaşmak istiyorum; mesela TCDD işletmesi, Kayaş-Sincan arası banliyö hizmetlerine ara verdi, eskiden Mamak veya Kayaş'tan banliyö ile geliyordu, bu hizmet kaldırıldı, geçici süre ara verildi diye tabir ediliyor. Şimdi tamamen minibüs ağırlıklı çözülmeye çalışılıyor. Bunun sonucu ne oldu? Kayaş'tan banliyö zamanında gelmiyor, ağır aksak çalışıyordu tamam, ama Kayaş'tan binen bir yolcu en geç 20 dakikada Sıhhiye veya Ankara gara gelebiliyordu. Şimdi bu sürenin en az iki katı bir sürede dolmuşla geliyor. Bir de, genellikle hastanelere gelirlerdi, eskiden de zordu hastanelere erişmek, şimdi imkansız hale geldi, bu doğrudan talebin büyüklüğü ile ilgili bir şey.

Erhan Öncü: Aslında ara toplu taşımı ve toplu taşımı tanımlayan literatür çok net; 4 tane kriter koyuyorlar, bir sistemin toplu taşımın olması için. Fiks Fare, yani sabit bir ücreti olması. Fiks road, güzergahının kesin olması. Open to public diyorlar, herkese açık olması. Fiks faced, yani tarifesinin belli olması. Bu 4 taneden bir tanesi bile düşerse ara toplu taşım oluyor.

Dolayısıyla Taksi güzergahı belli değil, oradan düşüyor, fiyatı standart km başına her kese, herkese açık dolayısıyla bir madde kaybederek taksi ara toplu taşım oluyor.

Minibüsler de tarifeli çalışmadığı için ara toplu taşım oluyor, hatta otobüsler bile. Otobüslerin teorik olarak bir tarifeleri var, şu saatler arasında 10 dakikada bir, trafik sıkışıklığında ve beceremediklerinden uygulamıyorlar, tarifeleri var, uyabilirliği düşük tarifelerin.

Ben yazılarımda ve raporlarımda, bu dört maddeye iki madde daha ilave ediyorum.

Birisi toplumca üretilmiş olması, yani kişilerin bireysel olarak getirip sokağa saldığı servis toplu taşım değildir. Tekelden ya da topluca 100 araçlık, 200 araçlık bir filonuz varsa, o zaman toplu taşım üretirsiniz ama herkes tek başına bir şey üretmeye çalışır ve sokağa salarsa, hizmetini verirse bu toplu taşım değildir. Yani kurumsallaşmak, kurumsal olarak üretebilmek gerekir.

Benim koyduğum ikinci kriter de, entegre olabilmek, yani diğer servislere fiyatıyla, güzergahıyla, hattıyla entegre olabiliyorsa, bir metroya, bir ana hat otobüs servisine entegre olabiliyorsa sistem, küçük araç olsa da bir toplu taşımdır. Yani minibüsle yapılan bir besleme hattı, metroya yolcu taşıyorsa toplu taşımın bir devamıdır, kılcal damarıdır, dolayısıyla 4+2 kuralı bence çok net bir şekilde cevap veriyor. Bu araç büyüklüğünden bağımsız, sahipliği ile kısmen bağımlı.

Ben İstanbul'da Tüm Halk Otobüsleri Derneği'nin de danışmanlığını yapıyorum, onlar kurumsallaşmaya çalışıyorlar beceremiyorlar, kuralları koyuyorsunuz, hala dolmuşçu gibi düşünüyorlar. Yani otobüsleri büyük, mantıkları dolmuşçu, kafaları küçük daha dar düşünüyorlar, dolayısıyla o kurumsallaşmayı aşıp bir kurum olamıyorlar. 30 araçlık bir kurum da olabilir, 3000 araçlık kurumda olabilir. Önemli olan yapılanmanın, işletme biçiminin, teknolojinin kullanılıp öbür sistemlere entegre olma sorunu. Yani siz İstanbul metrosuna entegreli, saatli, tarifeli, aynı Akbil'le aktarma yapılacak yolculuk hizmeti üretiyorsanız, 30 araçla da bir hizmet verseniz, orada servis şirketi olarak siz toplu taşımın ayrılmaz bir parçası olursunuz, dolayısıyla böyle bakmak gerekiyor.

Bağlantılı olarak servis araçları konusunda bir noktaya değinmek istiyorum, servis araçları toplu taşımın yeşeremediği bir yerde yeşerir. Yani bir kentte toplu taşımın hizmet kalitesini ve yaygınlığını ölçmenin en iyi yolu, servisteki araç sayısıyla toplu taşımdaki araç sayısını karşılaştırırsınız. İstanbul'da 2500 otobüs, 2000 halk otobüsü var, 16 küsur bin minibüs var, toplasanız 20 bin civarında toplu taşım aracı var, servis aracı 70 bin, bu bilinen, bir de korsanlar var onlarla 90–100 bin. Yani lastiğiniz var, lastik balon yapıyor ve İstanbul'a öyle bir geliyor ki lastiğin yaptığı balon, lastikten daha büyük, inanılmaz bir şey. Siz herkese uygun, ucuz, ekonomik olarak erişilebilir bir toplu taşım hizmeti veremiyorsunuz, herkes kendi sorununu çözüyor, küçük işletici, küçük sermaye grubu, bireysel işleticiler, şahısların ihtiyaçlarına cevap vermeye başlayınca pazarda böyle bir sektör doğuyor, yani Sabancı'nın dediği gibi, danası anasını aşıyor Türk kentlerinde.

En iyi Türk kentinde şu anda toplu taşımdan daha büyük servis araçları, bunda da birkaç faktör var, bir kaliteli hizmet üretilememesi, iki belediyeler bunu rant kapısı olarak görüyorlar, ikide birde plaka satıyorlar.

Ben şimdi Antalya Belediyesi'nin danışmanlığını yapıyorum, gazeteden öğreniyorum, yeni ihaleye çıkmışlar, gidip yapmayın etmeyin diye onlara uyarıyoruz. Belediyeler bunu bir gelir kapısı gibi görüyorlar, değer yaratmanın bir yolu olarak görüyorlar, sonra iptal ederiz dedi başkan, yok dedik iptal edemezsiniz, servis araçlarına plaka vermek, kızı okula gitsin diye pavyona vermekten farkı yoktur dedim. Geri dönüşü yoktur bunun ve şu anda Türk kentlerinde en büyük sorun minibüs, otobüs ve servis araçlarıdır. Onları çözmedikten sonra toplu taşımı çözemeyiz. Halk otobüsleri kurumlaşmaya yakın ama kurumlaşmadıkları sürece, onlar da büyük dolmuş çalıştıran işletmecilerdir.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Çocuklar 3 yaşından itibaren, Ankara için konuşuyorum, servisle tanışıyorlar, kreşe servisle gidiyor, kreş servisleri var, etüt servisleri var, ilköğretim servisleri var, ilköğretim etüt servisleri var. Bizim gördüğümüzün çok ötesinde, o kadar muazzam bir servis büyüklüğü var ki, ek olsun diye söyledim, kamu ve özel işyerlerinin servisleri haricinde böyle çeşitlenmiş servisler de var. Sayıları da onu gösteriyor ve kontrolü zor bir alan-

da hizmet verdiklerini de görüyoruz. Kabaca sizin de konuştuklarınızdan yola çıkarak, servis için ödenen para, annenin, babanın işe gidip gelirken ödediği para, varsa ikinci, üçüncü çocuğun servis parasıyla toplandığı zaman öyle görünüyor ki, Türkiye'de kaba hesapla minimumda tutuyorum, bir bütçenin %40'a yakını ulaşıma gidiyor gibi görünüyor, çok büyük bir rakam. Bir de bunun Türkiye'deki toplamını aldığımız zaman çok büyük bir sektör.

Hediye Türdeş Yaman; Benim trafik güvenliği literatürünü tararken gördüğüm bir şey şu: Amerika'da mesela ulusal bir program var, her eyalette yapmaya çalıştıkları çocukların güvenli bir şekilde okula gitmesi, yürüyerek veya bisikletle okuluna gitme programı. "Walking School Bus" yani elele tutuşarak gitme var ya, onun biraz daha büyüğü ve özellikle kentin dışındaki yerlerdekiler için. Ama kafa yormadan kendiliğinden ulaşılmıyor çözüme; her yerde sorun var. ABD'de de zaten çok araba bağımlılığı olduğu için böyle bir şeye ekstra bir motive yaratma gereği duymuşlar, bunu tartışacaksak, alternatifini konuşmadan, en azından çocuklar için diyorum, zaten bilmiyorum en yakın okula yazdırmak zorunluluğu var mı? Varsa ama işlemiyorsa, onları bir arada düşünmek gerekiyor.

Erhan Öncü: Okul kampusları kuruluyor, buna şimdi bakanlık karar veriyor.

Ahmet Müfit Bayram; Erhan hocam dedi ki; kapasite kullanımı toplu taşım hatlarında çok düşük, durum böyle iken çok gelişmiş servis sektörü var, aynı zamanda belediyeler yeni plakalar vererek kendi ayaklarına kurşun sıkıyorlar, toplu taşımı kullanım açısından.

Toplu taşımın çekici olmasını sağlayan uygulamalar da var, belediyeler çalışanlarına servis yerine toplu taşım kartı veriyor. Birkaç kurumda bununla ilgili hesaplamalar yapılmış, özellikle kamu kurumlarının ihalelerinde, kamu kurumlarının kişi başı servis ihale maliyeti, neredeyse belediyenin toplu taşım kartının iki katına yakın miktarlarla ihale ediliyor. Aslında çok ciddi bir çıkar zinciri ile alakası var ve bu toplu taşım sistemini de çökerten bir uygulama bir yandan da.

Yine dolmuşçularla ilgili, İstanbul'la ilgili söylendi, Erhan hocam onun doğruluğunu daha iyi bilir, şu anda dolmuş plakası sahiple-

rinin çalışma oranı %20'ler civarındaymış, yani alt sektörlerde ve istihdam alanları da oluşmuş durumda. Sırf desteklensin diye, en son Ankara'da biliyorsunuz, dolmuşların belirlenmiş hatlar dışına çıkmalarına da izin verildi, artık her sokak arasından, UKOME kararıyla yanılmıyorsam, gidebiliyorlar. Aslında birçok yolla dolmuş ve servis sistemi destekleniyor gibi geliyor bana. Böyle bir ortamda onları desteklerken, onları sübvanse ederken ekonomik olarak, öbür türlü toplu taşım hatlarını sübvanse etmenizin bir manası da kalmıyor zaten.

Önder Akgedik; Ankara'da hakikaten çok servis var diye biliyorduk ama şimdi rakamları görünce şok oldum. Bizim banliyö'den ya da raylı sistemden daha fazla servis ulaşımımız var, bu korkunç bir şey.

Belediyelerin bu politikadan vazgeçmesi mümkün değil. Ekonomiye çok net bakalım; Türkiye'de ekonomide niye biz en fazla fosil yakıt vergisi alıyoruz, çünkü ekonomi buradan dönüyor, en büyük gelir kaynağı.

Siz toplu taşıma yatırım yapar mısınız?

Öyle güzel bir şey ki, ben dolmuşa plakayı veriyorum, onun plaka parasını belediyeye kaydettiriyorum, öbür taraftan cebime biraz daha para alıyorum, dolmuşçu benim adıma sizin beğenmediğiniz 50 Cent'leri gidip halktan teker teker toplayıp cebe atıyor ve gidiyor, böyle bir ekonomi var.

Servisçi öyle, özel köy otobüsleriniz var, özel kasaba otobüsleriniz var hepsi böyle. Siz bunu keserseniz, nasıl diyeyim, şu an Türkiye'ye küfür edin, hiç problem değil ama ekonominin büyümesini istemiyorum deyin sizi öldürürler. Çünkü bizim namus meselemiz ekonominin büyümesi. Ekonomi neye dayalı? Fosil yakıtlara dayalı. Bakın ben sizin paranızı çalarsam, tabi ki büyürüm, bana hırsız demediğiniz sürece, böyle bir sisteme sahibiz.

Korkunç bir krize gidiyoruz, bunu görmek zorundayız.

Bizim krizimizin sebebi iklimsel bir kriz olacak ve ekonomik boyutu olacak. Şöyle ki; iki tane lokomotif balonumuz var, bir tanesi konut sektörü, bir tanesi enerji sektörü.

Çok basit bir örnek vereceğim, sera gazı envanter raporu veriyoruz dedik ya, orada anahtar sektörler vardır, bizde birinci sırada kömürden kaynaklanan karbondioksit vardır, ikinci sırada doğal gazdan kaynaklanan karbondioksit vardır, üçüncü sırada da mazot kullanımından kaynaklanan karbondioksit vardı, ama çimento sektörü geçti.

Şu anda Türkiye'nin çimento ve demir çelikten kaynaklanan emisyonları, salınımları, 80 milyonluk Etopya'nın toplam salınımları kadar. Biz ne yaptık? Bu çok önemli, herkesin çok net ortaya koyduğu şey şu, toplu taşımı yok et, parçala, uygulanamaz hale getir, oradan sektör oluştur, onun bir kısmını ekonomiye kat bir kısmını cebine kat, işte size ulaşım politikası…

Ne yapmamız gerekiyor meselesinde, hayal kurmamız gerekiyor. Bir örnek vereceğim; Stockholm 1 milyon nüfuslu bir yer, öyle bir şey yapmışlar ki, İstanbul'da ulaşım konferansında Stokholm ulaşım işinden sorumlu adam geldi ve şunu söyledi, Stokholm'deki araçların 170 bin tanesi temiz enerji ile çalışıyormuş. Temiz enerjiden biodizel değil kastımız, en problemsiz olan elektrikli, benzinli araçlarda da sınırları 120 gram/km, şu an Türkiye'de onlar yok öyle araçlar, bunu da 90'a çekeceklermiş. Adamlar yapmışlar, 1920'lerde dünyadaki elektrikli araç sayısı benzinli araçlardan daha fazlaydı, biliyor musunuz? Ford Detroit'e gelirken, şartı şuydu, metroyu kaldırırsanız, ben burada fabrika kuracağım.

Bizim hayal kurmamız gerekiyor. Fosil yakıtların tükenmesi sorun değil, şu anda biz bütün kömürleri tükettiğimizde, dünya otomatikman yok oluyor, burada ana parametre tükenme değil. ikincisi nükleer dediniz, nükleer bir patlıyor, iki çatlıyor, üç çöpünü İzmir'de bulabiliyorsunuz kontrolsüz bir şekilde, yani bir gün çocuğunuz elinde baba bak nükleer bomba diye gelebilir, böyle bir ülkede yaşıyoruz. Dört, asıl önemlisi ekonomi. Türkiye'nin örneğini vereyim, nükleer santralden şirketin 40 yılda alacağı para yaklaşık 150 milyar dolar, yapacağı yatırım 20 milyar dolar. Peki, devletin alacağı vergi ne kadar, biliyor musunuz? Elektrik faturasından alacağı vergi 110 milyar dolar, bana 110 milyar dolar kazandırıyorsanız ben size 150 milyar dolar kazandırırım. Dolayısıyla dönüp dolaşıp ekonomiye geliyoruz.

Toparlayacak olursam, Stockholm başarmış, alternatif enerjilerden çalışıyor, Biz Karayalçın'a söylüyorduk, siz Ankara'nın sahip olduğu enerji sistemi ile tramvay ve metronun enerji ihtiyacı için hem simgesel olarak hem alternatif bir çözüm olarak kullanabilirsiniz, bu bile insanlarda çok şeyi değiştirir diye. Hakikaten olabilecek olan şeyler ama bizim bu bağlantıyı, ekonomiden kurtarıp iklimle, insanla onun bağlantısını sağlamak zorundayız. Bakın 2013 seçimleri bir fırsat, biz 2009'da bir tane adaya bu fırsatı yaratabildik, söyletme şansını kullandırabildik. Şimdi Antalya Belediyesi sera gazı hesaplama işini hayal etmeye başlamış, bizim aktivistlerle konuşmaya falan başlamış ve bunları çoğaltmak gerekiyor. Türkiye'de bu gündemi yaratmazsak hakikaten hiç kimsenin bu fikre yüz vereceğini zannetmiyorum.

***Prof. Dr. Cüneyt Elker**: Teşekkür ederim. Ben de bir bakış açımı söyleyeyim, önce şunu göstereyim, aslında Erhan Öncü onun bir başka benzerini gösterdi, daha şematik olarak anlatımını, benim 80'li yıllardaki doktora tezimde çeşitli ulaşım türlerinin maliyet eğrileri var. Onlarda birinin verimliliği bitiyor, diğeri başlıyor böyle bir kademelenme var. Dolayısıyla Hediye hanımın lafına geliyorum, iyi ulaşım sistemi, kötü ulaşım sistemi yoktur bir kere, bunun doğru yerde kullanılıp kullanılmaması vardır. Eğer siz saatte sadece 50 kişinin seyahat edeceği banliyödeki bir yerleşmeden söz ediyorsanız 50 kişi merkeze doğru gidecek, siz böyle 10 dakika arayla bir şey servis kaldırmak zorundasınız, toplum hizmeti olaraktan, bunu otobüsle yaptığınız zaman, otobüsleriniz boş gidecek demektir. Bu verimli bir anlayış değildir, işte bu arada tariflerin dışında mantıklı olanı burada ortaya çıkıyor, buraya bir çare bulmak lazım, farz edelim 18 tane koltuğu olan bir minibüs bu koşullarda otobüsten daha verimlidir. Nereye kadar, toplu taşımın ana istasyonuna gelinceye kadar, tabi 80 bin kişiyi şehrin merkezine getirmede bir anlamı kalmaz, yolları işgalden başka bir şey değildir. O kademelenmeyi, hiyerarşiyi iyi koymak ve gerektiğinde de saygıyla karşılamak gerekir diye düşünüyorum.*

Bir başka düşüncem servis ve dolmuşlar için, evet ilkeldir, bazen toplu taşımın zafiyeti olduğu yerlerde ortaya çıkar, toplu taşımı bir kere her kesin güzergahına uygun hale getirmeniz mümkün değildir. Örnekler var. Bakın en iyi koordine edilmiş tek bilet, İstanbul kart bilmem ne ile filan, kısmen yardımcı olursunuz, ama çözemezsiniz.

En son ve esas söylemek istediğim de şu; benim dolmuşu sevdiğim, otobüsü sevmediğim gibi bir şey algılamayın ne olur, hepsini seviyorum. Bir de şu var; bardağın dolu yanından mı, boş yanından mı baktığımızla ilgili bir şey, şunu kast ediyorum, siz bir sistem ve ara sistem koyuyorsanız, bunu neyin alternatifi olarak koyduğunuz son derece önemli.

Eğer toplu taşımın iyi yapılamadığından veya insanlar tarafından pahalı olduğundan veya düzenli işlemediğinden ötürü, servisi veya minibüsü tercih ediyorlarsa, o bir kusurdur, siz o toplu taşımı iyileştirmek zorundasınız. Zorunlu faktörler ayrı, bilmem kaç yere gelip uğrayacaksa, bırakın gitsin, ne yapacaksa yapsın. Ama bir de düzenli gidenler var, evinden çıkıyor işine gidiyor, belki bir aktarma yapıyor, belki yapmıyor ayrı mesele.

Bir de tersini düşünün, benim çalıştırdığım servis veya çalıştırdığım dolmuş eğer insanların, bunlar olmazsa, otomobilleriyle gitmesine yol açıyorsa, haa o zaman benim tercih konumdur, yani neyi nereye koyduğumuz bizim için önemli. Ben otomobille değil de 18 kişiyle birlikte gidelim bu benim için kardır hava kirliliğinden tutun, enerji maliyetinden ama neyi koyarsanız her bakımdan avantajlı bir şeydir. Benim kişi başına yapmış olduğum seyahatin işte her biri açısından daha olumlu hale gelecektir.

Duble yollar var; duble yollar, oraya otoyol yapılacaksa, ki km maliyeti 4,5 kat daha fazladır duble yola göre, onun yerine duble yapılıyorsa ve bu otoyolun yapılmasını 20 yıl geciktiriyorsa, bu kamuya doğru bir bakış açısı verir. Ama hiç gereği yok iken, zaten iki şehir arasında bir iki tırmanma şeridi ile bu kapasite sorununu aşıyorsam, ona rağmen laf olsun diye, falanca ile ben hizmet götürüyorum, benim memleketim diye götürüyorsanız, o zaman kötüdür. Tamam, benzetme o tabi, bir cevap çıkmıyor benim söylediğimden. Ben gerçeğin bu olduğuna inanıyorum.

Hediye Türdeş Yaman; Zaten literatürde bunlar var, bir sürü de örnek var, nasıl değerlendireceğimizi de biliyoruz, sizin ne taraftan baktığımıza göre, hangi kritere göre, bence teknik olarak biliyoruz, şunlar şöyle şöyle yarar, fayda hepsini söylüyoruz. Bence Türkiye'nin en büyük eksikliği verisi yok, hepimiz teorik olarak neyin nereden çalındığını, hangi modun hangi modan çaldığını iyi ya da kötü sonuç

olduğunu biliyoruz. Ankara için geri dönüp baktığımızda, ben ciddi bir veri veya sayım olduğunu sanmıyorum ya da bana vermiyorlar. Benim söylemek istediğim belediyelerin ulaştırma konusunda kendilerini değerlendirmeye sürükleyecek, yaptıklarını bir şekilde raporlandırmak zorunda bırakacak bir sistem ve mekanizma yok.

Ama master planı yapması olayın sadece bir aşamasıydı, sonuçta her yıl en azından ne kadar toplu taşım yapıyor, ya da bizim ciddi olarak trafik güvenliği komisyonlarında tartıştığımız şeylerden bir tanesi, belediyeler mesela mühendis çalıştırmıyor, kavşak yapıyor, yanlış yapıyor, kaza oluyor kim sorumlu. Burada bir gerçeğe bakalım ben Melih Gökçek bazında da bakmıyorum o trafik komisyonu kurulduğunda bütün belediyelere anket düzenlettik. Çünkü bu işin başka yönü de bizi ilgilendirdiği için tartışıyoruz: ulaştırma mühendisliği açmak istiyorlar 4 yıllık. Trafik mühendisi, ulaştırma mühendisi gibi mühendislikler açmak istiyorlar ve biz ODTÜ İnşaat Mühendisliği olarak buna olumsuz cevap verdik. İTÜ İnşaat Mühendisliği aynı şekilde. Çünkü interdisipliner alanları olan bu yönetimlerde 4 yıl hap gibi şunu oku gel bana trafik mühendisi ol ya da ulaştırma mühendisi ol diyemezsiniz. Ama şu an popüler olarak olay oraya gitti ve YÖK'den de onay çıktı. Yalova Üniversitesi açtı geçen sene. Demek istediğim, çok iyi bildiğim bir alan olmadığı için belki yanlış söyleyebilirim, belediyelerin kendi alanında kalan bu ulaştırma kararlarının teknik yönleri var, mali yönleri var ama bunları denetleyen kim var? Şu anda pek denetleme görünmüyor; mühendislik konuları denetlenmiyor.

En son gündeme gelen konulardan bir tanesi ki bunu az önce de söylediğim gibi planlamanın da mühendislik kısımları var, tahminler var, talepler var, bence onları başka arkadaşlar yapabilir, bir şekilde teknik yönlerinin zorlanması gerekiyor. Bir anket düzenledik 4 yıl önce ulaştırma mühendisi olsa ne yaparsınız kaç tane alırsınız diye; 81 belediyenin 65'inde cevap geldi, sadece 35 tanesinde inşaat mühendisi var, onlar da ulaştırma biriminde çalışıyorlar mı onu bilmiyorum. Baktığınızda böyle bir başıboşluk var, bence belediyelerin sürekli cevap vermek zorunda kalacakları minimumlarda bazı bilgileri, ister veri toplayarak ister başka göstergelerle sistem yok gibi geliyor bana, ulaştırma konusunda.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Türkiye'de 90'lardan beri aslında belediyelerin sadece tek bir işlevi oldu, normal olarak üç işlevi var. Birisi idari işlevleri yerine getirir, ikincisi evet sermayeye kaynak aktarırlar, rant yaratırlar biraz önce örneklerini verdiniz, plakalarla vs. ya da toprak rantıyla, pek çok biçimde rant yaratarak, kaynak aktarımına vesile olurlar. Bir üçüncü işlev de normalde, kentsel alanda yaşayan emekçi kesimlerin yeniden üretilmesine katkı koymaktır. Bu nedir? kamusal ulaşımdır, diğer varsa sağlıkla ilgili kamusal sağlık hizmeti görevleridir filan. Ama Türkiye'de gerçekten uzun zamandır hem yönetsel anlamda, hem de emeğin yeniden üretilmesine dönük katkı yapmıyorlar. Hiçbir şekilde belediyelerin böyle bir bakışı yok, bütün rant yaratma üzerine kurulu.

Ben size Antalya'dan bir örnek vereyim; Muratpaşa Belediyesi bir dönem herkesi çok rahatsız etmişti, bütün bilbortlarda biz kente rant sağlıyoruz, diyorlardı, rant dedikleri oranın genellikle Rus mafyasının hareket alanı olan oteller bölgesinde yaptıkları düzenlemeler idi, ama rantın kente nasıl döndüğü bilinmiyordu, belli bir kesime rant sağlamadan başka bir şey olmamıştı.

Rantın iyi kullanımından söz ediliyor. Şimdiye kadar pek çok resim gösterdiniz, gerçekten kente rant sağlayan bir şey ben görmedim, emekçi sınıfın yeniden üretimini falan bırakın, görsel anlamda bile kente rant sağlanmadığı görülüyor.

Gerçekten belediyelerin işlevi teke inmiş durumda, bu büyük bir anomalidir. Bu kent yönetimi birimi olarak belediyenin, üçayağından birinin üstüne basması anlamına gelir, son moda terim ile söylersek, bu nasıl sürdürülebilir.

Nüfus yoğunluğunun çok yüksek olduğu yerlerde bu kadar çok ara toplu taşım araçlarının kullanılması; yanlışlıkla alınmış bir karar denemez, konu üstünde düşünmeyebilirler bile. Gördükleri çerçeve, tek işlevlerini gördüğünüzde, kör kalıyorsunuz zaten. Hem kente kör kalıyorsunuz, hem kentte yaşayan insanların yaşam koşullarına kör kalıyorsunuz. Böyle bir sorun da var, Türkiye'deki belediyeler açısından.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *50 Cent meselesi, galiba en tartışmaya değer konulardan bir tanesi gibi geliyor. Erhan arkadaşımız, bunu 50 Cent'e limuzine binmek diye adlandırdı, hepimiz tabi hatırlıyoruz.*

Mustafa beyde özellikle örgütlenerek, mücadele vererek, bu ulaşım hakkını elde etmekle ilgili konuları anlatırken, bu 50 Cent yetmezken, 25 Cent hatta mümkünse bedava, üstüne para gibi abartıyorum, şimdi konuşmacılar değil de diğer arkadaşlar ne derler.

Volkan Karakaş: Avukatım ve Ankara Barosunu temsilen buradayım. Çalıştayınızın daveti bize çok geç ulaştı, onun için yeterlice bir hazırlık yapamadık. Bundan sonraki çalışmalara da fiilen katılmak istiyorum. Hocam konuyu değiştirelim dedi, ama asıl tartışmamız gereken konuyu tartışmadık veya çok ince çizgiyle geçtik diye, düşünüyorum. Müfit beyin sunumunda geçti, ulaşım talebi yaratmayan planlama diye geçti. Bence asıl tartışmamız gereken nokta bu, dolmuşla mı taşıyalım insanları, taksiyle mi taşıyalım, metrolar mı yapalım, bunu tartışmaktansa insanların gün içerisinde ne kadar az seyahat etmelerini sağlamamızı mı hesaplayalım.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Volkan bey, şöyle yapalım mı? Bu çünkü başlı başına bir konu, sizin de söylediğiniz gibi, bu başladığımız tartışma bittikten hemen sonra da gündeme bunu alalım. Olur mu? Teşekkür ederim. 50 Cent konusunda buyurun.*

Eser Atak; Ulaşım ücretleri konusunda, ulaşım zammı mücadeleleri içinde, doğrudan yer almış birisiyim. O dönemde çok sayıda STK ile birlikte mücadeleyi sürdürürken, ulaşım hizmetleri nasıl diye, Avrupa ülkelerine, Kore'ye falan baktık, çok anormal fiyat farkları var. Ankara'nın beşte biri, onda biri, Viyana'dan tutunda Macaristan'a kadar, Fransa'ya, İngiltere'ye kadar, özellikle İngiltere, orası da ucuz.

Bizde niye bu kadar pahalı, meselesine geldiğimiz zaman, birincisi özelleştirme süreçleri karşımıza çıkıyor. Bu da özel kişi ve gruplara kentlerimizdeki ulaşım sistemi tamamen teslim edilmiş durumda ve onlar belirleyici. Ben UKOME toplantılarına da belediye adına katıldım bir dönem, daha sonra çağırma gereği bile duymadılar. O kadar komik belirleniyor ki kararlar, gündem zaten o kadar kalın bir rapor ki, birinci maddenin oylanması, ikinci maddenin oylanması diye bitiyor. Pek çok karar var açıp içine baktığınızda, servis güzergahlarının değiştirilmesi, yeni hatlar açılması, ulaşım ücretlerinin belirlenmesi vs. Tabi ben hepsine şerh düşerek karşı çıkıyorum, ama orada kimsenin sesi çıkmıyor, orada temel belirleyiciler mini-

büsçüler odası, halk otobüsçüleri odası, şoförler konfederasyonu, yani bunlar kentlerimizde temel hakim unsurlar, maalesef ücretlerin belirlenmesinde yerel yönetimlerle kol kola girmişler.

Belediyenin otobüs ve metro ücretleri de, büyük ölçüde o dengeyi bozmamak için pahalı belirleniyor. Çünkü öyle bir şey yapıldığı zaman bu gruplar şiddetle karşı çıkıyorlar. Hatta o dönemde silahlarıyla gelip EGO'nun önünde gösteri yapmışlardı, şoförler, halk otobüsçüleri, özel otobüsçüler vs. Bir defa bunu kırmamız gerekiyor, belki bu toplantının temel sonuçlarından birisinin, Türkiye'deki kentsel ulaşımda, toplu taşımadaki kamu ağırlığının artırılmasına yönelik temel bir şeyin yazılması gerekiyor, diye düşünüyorum.

Candan Er; Hem Erhan hocamızın, hem de Halk Evleri temsilcisi arkadaşımızın söylediklerini şöyle ele alabilir miyiz, diye sorayım ve onun üzerinde biraz tartışalım, daha yol alabiliriz gibi geldi bana.

Şimdi 50 Cent, 25 Cent meselesinde; yolcu sayısı belki de düzgün planlanmadığı için, şehir ve ulaşım planlaması düzgün yapılmadığı için, 80–100 bin kapasiteli bir ulaşım sistemi onbinlerde seyrediyorsa eğer, belki daha düzgün bir planlamayla 80–100 binler yakalanabilir, 50 Cent ucu ucuna kurtarıyor gibi görünüyor. Ama 25 Cent'e de düşse 100 bin yolcuyla, belki onun finansmanı bakımından, geri ödenmesi bakımından bir yol alınamaz mı, diye sormak isterim.

Ulaşım konusunda belediye bir karar alırken, ben hangi yola devam edeyim diye karar alırken, neyi ölçü alacak? Yani toplumun çok geniş kesimlerini mi dikkate alacak, onların çıkarlarını mı dikkate alacak, yoksa minibüsçüler odasının mı çıkarlarını dikkate alacak? Orada bir karar vermek gerekiyor. Ve bu kararları hep bir sınıfsal ayrıma tabi tutarak aldığımızda da, sanki ulaşım konusunda da, diğer pek çok konuda da, toplumcu belediyeciliğe ilişkin bir takım izler yakalayabiliriz, diye düşünüyorum.

Ömer Çelik; Banliyö işletmeciliği olarak bir şeyler söylemek istiyorum; TCDD biraz daha düzgün şekilde banliyö işletmeciliği yaparken, Ankara, İstanbul, İzmir'de, 1993 yılında 120 milyon yolcu taşıyordu. Aslında %30 civarında da biletsiz. kaçak yolculuk vardı, neredeyse 150 milyon yolculuk gerçekleştiriyordu. Şu anda 40–50 milyonu ancak yapabiliyoruz.

Bu dönemlerde, tam doğru olmamakla birlikte, banliyö işletmeciliğinde gelirle giderin karşılama oranı neredeyse başabaş noktasındaydı. TCDD'de yük taşımacılığında 100 lira masraf yapıyorsunuz, 20 lira gelir elde ediyordunuz, ama banliyöde öyle değildi. Bunu gördüler bir sonuç olarak, aynı zamanda banliyö işletmeciliğinde sübvansiyon alıyorduk, buna hazine müsteşarlığı müdahale etti, siz başa baş noktasını yakalamışsınız, belki de kar ediyorsunuz, dolayısıyla sübvansiyonu kaldırdılar demiryollarından. Ama Demiryolları o dönemde de, bu dönemde de, kent içi ulaşımda katkısı olan bir kurumdu. Şimdi öyle bir şansımız kalmadı.

Önder Akgedik; İki soruya ayırmak lazım, yani 50 Cet meselesi, eğer metro için yapıyorsanız, tabi daha çabuk geri döndürürsünüz isterseniz, kritik bir rakam, ama sağ olsunlar, bizim 1 dolar galiba değil mi?

Erhan Öncü; Şöyle düşünün; bu 50 Cent net yolcu geliri, bu net 50 Cent'i elde edebilmek için en az 1,5-2 dolar yapacaksınız, içinde indirimler var, öğrenciler var, bedava seyahat edenler var. Bizim kullandığımız 50 Cent, aslında rayiç yolcu geliri, bunun net geliri 50 Cent oluyor, yani belediyenin cebine yolcu başına 50 Cent giriyor, o piyasadaki 1,5 dolar anlamındadır.

Önder Akgedik; O zaman ben şöyle ayırayım, şimdi metro, ulaşım çözümlerinde, benim anladığım sepetin içindeki bir meyve, en pahalı meyve.

Ben Ankara'yı biraz incelediğim zaman ve dünya örneklerini gördüğümde; şunu görüyorum, Sunumumda göstermiştim, ulaşımda yaklaşık 200 milyon dolarlık bir para kalıyor, amortismanlar falan hariç, yakıt olarak bakıyorum, eleman parasına bakmıyorum, onu zaten özelleştirdi felaket vs. onu kullansam, 200 milyon dolar olur 195 milyon dolar.

Bu para nereye gidiyor, diye bakıyorum? 260 milyon TL'lik kısmı asfaltlamaya gitmiş. Şimdi hesapta bence 25 Cent bile çok fazla, bedava olabilir, o kadar ucuz ki, kesinlikle haklısınız. Ben detaylı bir çalışma yapmadım ama Almanya'da bir örnek vardı; hesaplama yapmışlar, 1 yıl boyunca bir kişiyi taşımanın belediyeye maliyeti 30 Euro ve sonra demişler ki, ikinci bir çevre yolu yapılacak, asfaltlama yapılacak, bakım masrafları da var, bakmışlar ki başa baş kar-

şılıyor, 3-5 Euro belediyeye zarar veriyor ama ben bunu sübvanse ederim diyor ve o kentte ikinci çevre yolunu kaldırdılar, bir sürü yol kaldırıldı, toplu taşım ücretsiz hale geldi, şu anda sanat kenti falan olmuş bir kent.

Aslında biz korkunç değer yaratıyoruz, bu ülkede bu kendi çöplerimiz bile bir değer. Şu bir gerçek; Türkiye'de hiçbir politikacı hala kalkıp da, kaldırım yapmayı beceremedi. Becerdik mi beceremedi, değil mi? Asfalt yapmayı beceren bir kurumumuz var mı? 2 yılda bir, 3 yılda bir, yeniliyoruz, beceremiyoruz. Çok net bir şey ve en ekonomiği, madem beceremiyoruz, kapatalım yolları ulaşıma, tek tük ambulans geçsin, taksi geçsin, geçenler de parasını versin, ama toplu taşım ücretsiz olsun, bu kentte ulaşım ücretsiz olsun. Çünkü Ankara'da bir setur yapmanız mümkün değil, imkansız, çünkü şayet siz şehri mafyaya sattıysanız alamazsınız orayı. Neyi konuşuyoruz? Kendime söylüyorum, yanlış anlamayın, bence ücretsiz olmasına karşı çıkabilirsiniz, ama bir hesap yapıldığı zaman kesinlikle bu rakamların çıkmayacağına eminim.

Siz de çok iyi biliyorsunuz, ama hakikaten kazıklanıyoruz, bence mesele bu, sistem bizim için çalışmıyor doğru, servis gündeminden de çıkmak istemiyorum, ama hakikaten şuna karar vermemiz lazım. Bu ne kadar gidecek böyle?

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Beni hala getirip de buraya çağırdığınıza göre, ulaşımcı sayılıyoruz. Sektörle iç içeyim ama bu son söylemiş olduğum bilgilerle ilgili, en son herhalde uluslararası ciddi bir finansmanla ilgili bir kaynağa, 7-8 yıl önce baktım. Çok güvenilir uluslararası bir rapor; Dünya'daki şehirlerin toplu taşım işletmelerinin karlılığını tartışıyor, birkaç örnek üçüncü dünya ülkeleri de dahil, ama esas gelişmiş batı ülkelerini koymuşlar. Benim gördüğüm sıralama bir grafikti, onun içerisinde kendi maliyetini karşılayan bir kent içi toplu taşım hizmeti yok, ne metro, ne otobüs, ne minibüs, mütevazı orta büyüklükte bildiğimiz şehirler falan var. Zaten hedef o değil, bir sosyal hizmetten söz ediyoruz aslında. Demek ki, şu kadar daha para verilse kendini karşılayacak falan, bunlar hayal, dünyada bunu kimse hedeflemiyor zaten. Burada bunun yüzde kaçını kullanıcıya yükleyeceğiz. Ben Hakkari'nin bilmem ne köyündeyim, bir köyüyüm ve hayatında da hiç metro görmemişim, onun parası benden mi gidecek, yoksa kullanandan mı gidecek? Böyle bakmak lazım açıkçası, kullanmayan insandan alındığını bilmek zorundayız.*

Bu Türkiye'de tartışıldı, zannediyorum Ali Dinçer miydi, ümitsiz bir tablonun olduğu dönemde, yani petrol krizi gelmiş, belediyelerin şimdiki gibi gelirleri de yoktu, çok ciddi olarak tartışıldı. Madem ben bunun %15-20'sini alıyorum, lanet olsun, bedava yapayım herkes binecekse binsin filan, gibi bir noktaya gelmişti. O zaman, şimdi kızdığımız eski model otobüsler var ya, orada çok çok eski model otobüsler vardı, yarısı bozuktu, belediyenin kaynakları yok, hiçbir şey yoktu, bir sürü operasyonlar yapıldı, o zaman, adım adım. Şimdi belediyeler, o günkünden tabiî ki iyi halde, o rantları falan hiç karıştırmıyorum, yasal kısmından bahsediyorum.

Bu yapılabilir, bu bir seçim meselesidir, büyükşehirlerde veya şehirlerde toplu taşım hizmeti vardır, 70 milyon Türk vatandaşı herkes buna katılacaktır denebilir. Yok hayır, ben bunun tamamını binenden alacağım denir. O zaman oturup böyle, 3. 75 kuruş, 4 lira, bilmem kaç kuruş, gibi otobüs bileti de çıkabilir. Metro için hiç hesap yapmıyorum. Böyle bakmak gerekir diye düşünüyorum. Bunun cevabı yine yok, çünkü hakikaten ulaşım sektörünü aşan bir politika, bir değerlendirme, sosyal devlet, bilmem ne, liberal ekonomi, filan falan gibi şeylerin içerisinde karar verilmesi gereken bir konu.

Hediye Türdeş Yaman; Ben kullanıcı açısından baktığım zaman tek kriterin para olduğunu sanmıyorum. Siz otobüsleri bedava yapsanız ne kadar kullanımını artırırsınız onu bir öngörmek lazım. Çünkü en basitinden 1960'larda bu modellemeler başladığı zaman insanlar bir mantığa oturtmaya çalışmışlar niye insanlar hangi modu seçiyor diye. Bunu sayıya oturtursanız o zaman birinden diğerine bu kaydırma oranlarını tahmin etmeye çalışıyorsunuz. O noktada görülen en basit iki parametre bir tanesi para, ücret, diğeri zaman. Siz istediğiniz kadar bedava yapın, birisi bir saatte götürüyor ötekisi yarım saatte gidiyorsa gene parasını verip kullanır insanlar. Minibüslerle otobüslerin şu andaki en büyük farkı o, bazen hakikaten belli saatlerde zaman satın alıyorsunuz minibüste. Bunun bir sebebi var, saatini beklemeden kalkıyor. Dolduğu zaman saati gelmiş oluyor, küçük bir araç olduğu için de çabuk doluyor. İkinci sebep kurallara hiç uymadığı için istediği yerde indiriyor, istediği yerde bindiriyor yani böyle bir esnekliği de var. Neredeyse hat boyunca kapıdan kapıya her yer durak. Bir mühendis olarak, kim neyi niye seçiyor bilelim, ben size hemen bir yüzde hesaplardım bedava olsa kaç kişinin kullanacağını.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Özür dilerim, tamamlayıcı olsun diye sözünüzü kesiyorum. Resmi bir görevle Cenevre'de 3–4 yıl yaşadım, işte bu çağdaş politikalar dediğimiz şeyler orada rutin kullanılıyor. Üç tane şerit, hepsi tek yönlü gidiyor, onlardan bir tanesini otobüse ayırmışlar, öbürlerine girilmiyor hakikaten. Benim bulunduğum yerden şehir merkezine otobüsle gitmeye kalkarsanız 20 dakika, arabayla gitmeye kalkarsanız 45 dakika. Otobüs daha ucuz, otomobil için bir de otopark parası vereceksiniz, yani böyle şeyler olduğunu sizi destekler anlamında söylemek istedim. Biz bir kişiyi otomobilden toplu taşıma çekersek, zaten olumlu tarafa gittiğimizi biliyoruz.*

Hediye Türdeş Yaman; Benim aklıma takılan bir şey de sizin sunumunuzda söylediğiniz en azından düşük gelirliler için daha ucuz olsun konusu. Ben bunun toplumda çok kabul göreceğinden emin değilim, yani indirim ve destekleme aynı şey olmayabiliyor. Öğrenci ile normal bilet ayrımını herkes doğal kabl ediyor çünkü birinin geliri yok. Ama siz çalışanlar arasında daha az kazanan daha az ödesin demeye başladınız mı farklı. Aynı şeyi söylüyorum, subvansiyon olsun ama bunun bilete yansıması veya belli şekilde olması tartışılabilir, ama sizin cümlenizde düşük gelirliler az ödesin diyorsunuz. Ben de düşük gelirli değilim ben de aynı saatte kullanacağım, ben daha fazla mı ödeyeceğim?

Erhan Öncü: Biz 2000 yıllarında Piriştina ile birlikte çalışıyorduk. Oturduk bu indirimlileri çıkaralım dedik. 170 tane falan indirim grubu vardı, Bosna Hersekli öğrenciler, Kazak öğrenciler, şunlar bunlar, yani neredeyse keman çalanlar derneği indirimi, ilçe belediye meclis üyeleri, zabıta, emekli zabıta, falan inanılmaz bir indirim gurupları var. 170 çeşit ve bu insanlar indirimli bilet aldıklarında, öğretmenler indirimli, bu gruplar indirimli, şehitler, gaziler, basın mensupları, PTT'ciler, geriye kalan ve indirimli almayan tam bileti ödeyecek olan, asgari ücretli, temizliğe giden kişiler oluyor, yani siz bu insanlara ne kadar çok indirim sağlarsanız, fakirlere o kadar kötülük yapıyorsunuz. Dolayısıyla indirim olmaması gerekiyor ki, bu herkese dağılsın. İndirim demek, indirim yaptığınız kişilerin parasını başka birilerine ödetiyorsunuz. Kim ödüyor o zaman? Tek maaşla gidip evdeki üç çocuğuna bakacak adam ödüyor bunu. Şoförler bize dert yanarlardı, müdürüm bana kartını gösteriyor, 60 yaş kartını gösteriyor, elinde uduyla ud kursuna gidiyor, öbür tarafta gariban

sabah erkenden kalkıyor, o da asgari ücretle geçinecek ama tam bilet parası veriyor, bu adaletli mi, diye bize soruyorlardı.

Dolayısıyla indirimleri olabildiğince kaldırmamız lazım, en sonunda söylediğim gibi herkes kullandığı kadar, tükettiği kadar, kirlettiği kadar ödemek zorunda. Bir gruba özel indirim veriyorsak, bunu toplu taşım işleticilerinden değil, belediyenin sosyal kaynaklarından vermeliyiz.

Burada ikinci konu giriyor, Türk kentlerinde özel işleticiler ağırlıklı olduğu için, sübvansiyon sistemleri zaten çalışmıyor. Mesele özel işletmecileri tamamen kaldırmak değil, onları sübvansiyon sistemi içinde, sosyal hizmetleri, sosyal hakları, sosyal grupları destekleyecek bir hale getirmek.

Lahor'da metrobüs yapılacak; onun finansmanını çalışıyoruz, adamların ilginç bir uygulaması var, bir havuz oluşturuyorlar, işleticiye, sana yolcu başına şu kadar para vereceğim, sen ne kadar para alırsan bana vereceksin, yani parayı ben toplayacağım, indirimli, tam hiç seni ilgilendirmez, sen benden taşıdığın yolcunun parasını alacaksın. Dolayısıyla ben kamu olarak istediğime istediğim sübvansiyonu yaparım, seni ilgilendirmez, o banim sosyal devlet politikalarım, onu ben bilirim, sen benim taşıyıcımsın, sen yolcu başına 50 Cent'e, taşırsın, gelip benden yolcu başına 50 Cent alırsın, ben öğrenciyi 20 Cent'e taşırım, fakirleri, yeşil kartlıları bedavaya taşırım. Böylece özel işletmeciyi bilet ve fiyat işlerinden koparmış oluyorlar. Artık özel işletici senin sosyal fiyatlandırma kavramlarının dışında kalmaya başlıyor, sosyal politikalarınızı uyguluyorsunuz, ama dediğim gibi, sosyal politikaları uygulamakta da olabildiğince en az indirim yapmak temel ilke. Ne kadar az indirimli ise sistem o kadar hakkaniyetlidir, indirim belediye personeli, zabıta müdürü, ona gider, buna gider, sınırsız olur, burada dikkat etmemiz genel nokta maliyetler.

Yayınlanan EGO rakamlarına bakarsanız; bir otobüs günde 450–500 yolcu taşıyor. Bu sayı bizim dolmuşlarla taşıdığımız yolcudur. Dünya Bankası standartlarına göre, 80 kişilik 12 metrelik standart bir otobüs, günde 1200 yolcu taşıması lazım, körüklü otobüsün ise 1500 yolcu taşıması lazım, Ankara'da otobüsler 500 yolcu taşıyorlar. Bunun maliyeti de yolculara yolculuk ücreti olarak aktarılıyor.

Asıl kritik nokta bu havuzun musluğunun suyu açık ya da alttan bilmediğimiz giderleri var. Bunların öncelikle kapatılması gerekiyor, ondan sonra fiyatlandırmaya bakılması gerekiyor, yani muhtemelen giderler temizlense, kaçaklar temizlense belki 50 Cent'i rahat rahat alırız biz.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Benim verdiğim Londra örneğini hatırlamaya çalışın lütfen, şehre girmekte olan ve hakikaten kamuya maliyeti yüksek olan otomobil kullananlardan alıyorsunuz. Haklısınız, doğru olan odur, çünkü otomobil için yaptığınız yatırım toplu taşım için yaptığınız yatırımdan belki çok daha fazla, onlardan bir kısmını şehre girerken geri alıyorsunuz. Ama öyle bir sistem kurulmuş ki, bu para toplu taşıma gitsin, o zaman doğru bir sübvansiyon eğer o sizi bedava noktasına götürüyorsa da, siz haklısınız.*

Benim çalıştığım üniversitede inanılmaz bir otopark sorunu var, zengin çocukları falan çok var, herkes arabasıyla geliyor, bir kısmı da toplu taşımın yetersizliğinden geliyor ama otobüsler için üniversite servis işletiyor. İşletirken ihale ediyor birilerine, ondan sonra öğrenciden şu kadar para alıp onlara veriyor. Biz de diyoruz ki, siz otobüse binmek için para almayın, yani bedava kart verin, öğrenci kartıyla binsin, oradan bir kaybınız var, şu kadar lira, onu arabasıyla gelen ve buraya park etmek isteyenden yıllık öyle bedeller alalım ki o onu karşılasın. İnsanlar da böyle caysınlar, otomobille gelmekten filan. Yani politika, finansman hepsi iç içe, onu demek istedim.

Mustafa Eberliköse; Geçtiğimiz yıl Temmuz ayında, Ankara'da ulaşıma bir zam daha yapılmıştı. O zaman Büyükşehir Belediyesi UKOME Başkan Yardımcısının yanına çıktık, adamın bana ilk dediği kelime şu oldu, ya kardeş sizin kamu yararı anlayışınızla bizim kamu yararı anlayışımız bir değil.

Burada tartışacak bir şey yok, biz kamudan yararlanan herkesin bu hizmetin bedelini ödemesini istiyoruz. Biz rakamlara maliyetlere vs. girersek, içinden çıkamayacağımız farklı farklı rakamlarla tartışmak zorunda kalırız. Maliyet dediğimiz şeyi neye göre hesaplıyoruz? Maliyeti hesaplarken, bir metrobüsün hattının yapılması için a milyar dolar diyoruz, bunların içerisinde onun yapımı için aldığımız kredinin faizini hesaplayabiliyor muyuz veya o metrobüs hattının geçtiği alanda kamulaştırdığımız arazilerin maliyetlerini. Bunlar gö-

rünmez maliyetler, böyle bir hesaplama yöntemi yok, böyle hesaplarsak çok yüksek maliyetler çıkarabiliriz, çok düşük maliyetler de çıkarabiliriz. Bence bunun hesaplanma yöntemi Türkiye'de hocamın da belirttiği gibi çok fazla gerçekçi değil.

Biz şunu savunuyoruz; ulaşım hizmetleri kamusal bir hizmettir, kamusal hizmet olduğu için de, kamusal yarar öncelikli olarak düşünülmek zorundadır. Biz bir saattir neden bahsediyoruz? Ranttan bahsediyoruz. Burada rant olmazsa, burada bir karlılık olmazsa, özel sektör para kazanamayacağı bir yere girer mi?

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Tabi ki özel söktür girdiği zaman, maalesef istediğiniz kadar kuvvetli bir denetim mekanizması kurun, kamunun yapması gerektiği gibi bunu yapmıyor. Yani falanca saatte sen otobüsü kaldırmak zorundasın diyorsun, akşam boş kalkacak, çaresi yok, gitmiyor, otobüs bozuluyor bilmem gitmiyor, oyalanıyor, bilmem ne oluyor falan filan, biliyoruz yani. Böyle yapmayınca tabi o karlı olur*

Mustafa Eberliköse; Burada gerek taksi, gerek minibüs, gerek halk otobüsü plakalarının değerinden, ne kadar değerli bir alan olduğunu görebiliriz. Melih Gökçek yıllardır ağlıyor, biz Ankara'da ulaşımdan zarar ediyoruz diye. Zarar etmediğini düşünüyorum.

Biraz önce otobüste 50 kuruşluk bir maliyet; burada tartışmamız, ulaşım sadece ücretsiz olsun tartışması değildir. Mesela sosyalist bir belediye için tartışılabilecek bir şeydir, dersiniz kardeşim sosyalist bir belediyesin, ücretsiz taşıyın, o kamusal hizmet içine koyacağı için onun bütçesini ona göre oluşturur, yarınını ona göre yapar, halktan da ücret almaz. Ama toplumcu belediyecilik için tartışıyorsak, en azından bu ücretlerin düşük bir seviyeye indirilmesi gerekir. Yani biz bugün, 1,75 kuruşa otobüse biniyoruz, dolmuş 2 lira. Ben çok eminim, 70 kuruşa da gidebileceğimizi düşünüyorum. 70 kuruş olduğu zaman kimseye indirim yapmaya da gerek kalmaz. Bir indirim tartışmasına da gerek yok, 70 kuruşa herkes biner.

Onun dışında, bunları yapamıyorsak, en azından üretim sürecine katkı sunulması açısından, en azından işe gidiş geliş saatlerinde ücretsiz yapılabilir. Sabah 6–9, akşam 17–20 saatleri arasında toplu taşıma ücretsiz yapılabilir, çünkü o saatlerde sadece üretime katılan insanlar gidip geliyorlar.

Bir de normal asgari ücretlinin ücretinin %15–30 arasında ulaşım masrafına gittiği söylendi. Peki, bu harcama sonucunda oluşan psikolojik bozukluk ve bunun üretime getirdiği belirsizliğin hesabını yapabilecek miyiz? Dünya üzerinde şöyle olsun, böyle olsun, diyeceğimiz bir sistem de yok. Şu an tartıştığımız mevcut ulaşım sistemindeki aksaklıkların kısmi çözümleri şeklinde, bir ulaşım politikası da çıkarmış değiliz.

Belediyenin kendiyle ilgili bir ulaşım politikası vardır belki, bunun karşısına çıkıp, hayır kardeşim bu ulaşım politikası yanlış, böyle bir ulaşım politikası yürütmeyin de diyemiyoruz. Öyle bir çalışma yapma şansımız da olmadı.

Şunu görmemiz lazım, bugün ulaşım politikaları rant ve istihdam üzerine belirleniyor. İşte belediyeler, biraz önce de sunumlarda yapıldı, hem istihdamı artırıcı, hem de rantı artırıcı politikalarla ulaşım politikasını belirliyor, bunun sonucu olarak da, en çok, gerçekten yoksul halk etkileniyor. Çünkü ulaşımı kullanan onlar, özel araçları yok. Belirlenen komisyonlarda gerçekten halkın temsilcilerinin, belki mahalle muhtarları olabilir ya da mahallelerde halkın seçeceği temsilciler olabilir, yer alıp kararların ortak verilmesi gerektiğini savunuyorum. Şimdilik diyeceklerim bu kadar.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Teşekkür ederim sizi çok beklettik, buyurun.*

İsmail Bingöl; Estağfurullah, bir somut örnekten yola çıkarak bir şeyler söylemek istiyorum. Ben Ankara'ya 1971'de geldim öğrenci olarak, o zaman üç çeşit ulaşım aracı vardı toplu taşımada, dolmuş, otobüs ve troleybüs vardı. Siz de hatırlarsınız, otobüslerde 2 kişi çalışıyordu; biri şoför, bir de biletçi çalışıyordu. Buna rağmen otobüs ücretleri öğrenciler için 25 kuruştu, tam bilet ücreti de 50 kuruştu. Şimdi tam bilet 175 kuruş, öğrenci 130 kuruş, o zaman troleybüsler 75 kuruş ve çok az sayıdaki dolmuşlar da 125 kuruştu. Yani kamu hizmeti gören belediye, özel şirketten daha düşük ücret alıyordu, neredeyse yarı yarıya ücret alıyordu ve otobüs başına da 2 personel çalışıyordu. Ben o tarihlerde özellikle EGO'nun hiç zarardan bahsettiğini hatırlamıyorum.

Belki inceleyenler vardır, ama o dönemde, sadece PTT dağıtıcıları, EGO çalışanları, o da dışarı gidip tahsilat yapan çalışanlar, bir de

polisler ücretsiz yararlanıyordu, başka ücretsiz binen yoktu. Şimdi Erhan beyin dediği gibi 170 çeşit indirim var. Örneğin sabahleyin evinden çıkarak orduevine gidip akşama kadar oturup evine dönen kişi bile, emekli albaydır, emekli paşadır, onlar bile indirim hakkından yararlanıyorlar. Kanımca, maliyetin yüksekliği, çok sayıda ücretsiz yararlananlardan ileri geliyor.

Melih Gökçek'le Mimar Odaları arasında, özellikle alt ve üst geçitler konusunda, epeyce bir tartışmalar oldu, çekişmeler oldu. Ben hatırlıyorum; o zaman halk otobüslerinin pencerelerine, mimarlar siz ne karışıyorsunuz, bu iş bizim işimiz, diye afişler asılmıştı. Yani demek istediğim şu; halk otobüsçülüğü ve minibüsçülük, tamamen belli kesimlerde örgütlenmiş insanlar, onları yerinden etmek mümkün değil, onları yerinden etmeden de bir kamusal hizmet de yürütmek mümkün değil. Çünkü şu anda, herhalde yolcu taşıma işinde en fazla dolmuş ve halk otobüsleri yolcu taşıyor. Öylelerini biliyorum ki, eğer siz de halk otobüsüne bindiyseniz ve biraz dikkat ettiyseniz, fark ediyorsunuzdur, sürekli telefonla haberleşerek duraklardaki duruma göre vaziyet alıyorlar. Hatta ben tanık oldum, Batıkent'e giden halk otobüsleri, Lalegül'den sonra şoför muavine terk ediyordu, muavin şoförlüğü öğreniyordu. Dolayısıyla bu sistemi dağıtmadan, bir belediye başkanının toplu taşımı rayına sokması mümkün değil. Bu da çok kolay bir şey değil, yıllar önce biliyorsunuz, İzmir'de Yüksek Çakmur dolmuşçuluğu kaldırdı, hala var mı dolmuşçuluk bilmiyorum, deyim yerinde ise siyasi yaşamına sebep oldu bu olay. O yüzden bir dönemlik belediye başkanlığı yapmak isteyen varsa buyursun.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Deminden beri kulaklarını çınlattığımız Melih Gökçek bile, bir zamanlar metro hattı açıldığı sıralarda, çok ciddi dolmuşçu kesimin ayaklanmalarıyla karşılaştı, sonra geri adım atmak zorunda kaldı, ya da anlaştılar neyse.*

İsmail Bingöl; Diğer bir şey şu; bu özellikle havaalanı yolunda ortaya çıktı, ASKİ'nin bir sürü kaynağını oradaki yola harcadığı biliniyor, gazetelere falan da yansıdı, EGO kaynakları da aynı şekilde başka yerlere harcanıyor. Ben bu olumsuzlukları gidermek koşuluyla arkadaşımızın dediği gibi ücretsiz değil ama daha indirimli bir şekilde vatandaşın belediye imkanlarından yararlanmasının, daha doğrusu toplu taşımdan yararlanmasının mümkün olabileceğini

düşünüyorum, ama bu engellerin kaldırılması koşuluyla. Halk otobüsü niye kamu hizmetini yürütsün ki, ya da dolmuş niye kamu hizmeti yürütsün? Onun amacı kar etmek olduğuna göre, öyle bir görevi de yoktur.

Tüketici Hakları Koruma Derneği Adına; Ben sonunda geldim toplantıya, Tüketici Haklarını Koruma Derneği Yönetim Kurulu üyesiyim, ücret tartışmasına ben de birkaç şey eklemek istiyorum.

Elbette toplu taşım bir kamu hizmeti olmalıdır ve özel sektörün doğrudan bu işe müdahale etmesi, fiyatların artmasına kadar bir sürü şeyi işin içinden çıkılmaz hale getiriyor. Devletin ya da belediyelerin sosyal düzenlemeler açısından oynaması gereken en önemli rol, eşitsizlikleri gidermektir. Bu eşitsizliklerin birisi de ulaşıma erişme olanaklarının olmamasıdır. Ulaşıma erişildiğinde de, ulaşımın çok pahalı olmasıdır.

Gelir seviyesi çok düşük olan insanlar, yürüyerek gidip geliyor işlerine, bir saat yürüyorlar. Burada sadece maliyeti söyleyerek bu işin içerisinden çıkamayız. Elbette birilerinin cebinden çıkacak, ama herkesin verdiği vergiden çıkacak ve birilerinin gelir seviyesi çok yüksekse, diğerlerini finanse etmek durumunda olacak, sosyal devletlerde olması gereken şeyi yadsıyamayız.

Diğer yanıyla sistem ne kadar ücretsize veya düşük fiyata doğru giderse, o kadar fazla toplu taşımın kullanıldığı, Avrupa'dan çok örneklerde görünebilir, örnekleriyle mevcut. Bunun bir diğer artısı da insanlar daha fazla sokağa çıktığı için sosyal mekanları daha fazla oluyor, kültür sanat mekanlarına ya da AVM'lere, her türlü ekonomik canlanmaya, neden oluyor. Yani yaşlıların evden çıkması, gençlerin evden çıkması, sokakta bir takım ekonomik faaliyetlerin yürümesine neden oluyor.

Biraz önce Önder'in söylediği yeri ben de hatırlayamadım, ama çok iyi bir analiz yapmışlar ve bu yerde ekonomik canlanma yüzünden tamamen ulaşım ücretlerini indirmişler. Bir diğer tarafı büyükşehirde, yani Ankara gibi bir kentte, başkentte ulaşımı 24 saat olmayan bir şehirden bahsediyoruz. Avrupa'da düşünülemez böyle bir şey, ama Türkiye'nin en merkezi yerinde aslında insanların ulaşmaması üzerine kurulmuş bir sistem var. Erişmesinler, çıkmasınlar, sosyal yaşama entegre olmasınlara doğru giden bir sistem var.

Karlı olan alanları özel sektöre verip paralarını oradan kazanıyorlar. Biraz önce beyefendinin söylediği gibi, belediye bir miktar zarar ettiğini söylüyor, ama o zarar da ne kadar gerçekçi, bilemiyoruz. Çünkü sudan kazandıklarıyla otoban yapıyorlar, ulaşımdan kazandıklarını başka yerlere, ulaşımın dışındaki başka alanlara aktarıyorlar, belediyenin başka tür faaliyetlerine para aktarıyorlar, yani ulaşımdan aldıklarını ulaşıma, sudan aldıklarını suya aktarmıyorlar zaten. Bunu yapmış olsalar, su altyapımız daha düzgün olacaktı, mesela belki işte Kızılırmak'tan su almak zorunda kalmayacaklardı, başka sistemlerini kurmuş olabilecekti Ankara.

Sadece ulaşımın maliyetini belediyenin harcadığı para olarak görmemek gerekir. İnsanlar ne kadar sokağa çıkar ve sosyalleşirse, ne kadar merkeze ya da işte ticaret alanlarına doğru gelirse, oralardan da belediye kazanıyor, ticaret merkezlerinden aldığı, işyerlerinden aldığı ruhsat vs. gibi şeylerle de paralar kazanıyor. Bu durumda, insanlar daha çok hareket etmiş, hem de belediye daha çok para kazanmış olup, hizmet verme şansı da artacaktır, diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Hediye Hanım, buyrun.*

Hediye Türdeş Yaman; Ben çok kısa bir şey eklemek istiyorum bu ücret konusuna biraz daha detaylı baktığımız zaman aslında teorik olarak biz hep şöyle söyleriz: kim ne kadar kullanıyorsa o kadar ödesin. Ama baktığınız zaman uzun gidenler daha çok, az gidenler daha az ödesine kadar gidiyor. Şimdi baktığınız zaman bu niye uygulanmıyor çünkü bu para toplama zorluğu ve kişilerin ve kişilerin nereye gideceği zaman ne kadar ödeyeceğini hesaplamaya çalışması bir zorluk. Yani kendi kafasından o karar mekanizmasında şununla gidersem bu kadar, bununla gidersem bu kadar diyebildiği basit şeyleri zorlaştırdığı için genelde tek ücret ya da sabit fiyat gibi bir şeye gidiyor. Bu belki küçük şehirlerde makul olabilir yolculuklar çok fark etmediği zaman, ama Ankara gibi yerlerde çok büyük farklılıklar yaratıyor belki de. Tam sayılar olmadığı için tahmini konuşuyorum, hani sistemde eğer bir kayıp varsa çok uzun mesafelerle çok kısa mesafelerde aynı parayı toplamanın bir sorunu olabilir.

Bazen buna alternatif olarak şey yapıyorlar, transfer hakkı verme daha ucuza. Belli bir süre içinde gidiyorsanız, ikinci bir şeye aktarma yapmanız gerekiyorsa, ya da hatlar arasında bir entegras-

yonu güçlendirmek istiyorsanız, böyle bir transfer hakkı ya da çok ucuza sağlanabilir. Ankara'da eskiden daha ucuzdu. Son zamanlarda artmış, 59 kuruş gibi bir şey olmuş. Yani tam ücret indirimi olmadan bu tip şeylerle de belki desteklenebilir. Tamamen düşsün veya düşürme demeden önce, belki farklı tipteki seyahatleri nasıl destekleyebiliriz. Ama burada şeye katılıyorum, uzun yolda giden, nereden nereye hareket ediyor onu bilmek lazım. Mesela düşük gelirlilerin hakikaten belli bölgelerde yoğunlaşmış, başka taraflarda çalışması gerekiyorsa. En azından onları dikkate alarak bu transferleri yapmak lazım, çünkü ODTÜ çok ucunda kalıyor şehrin, bizim Keçiören'den gelen öğrencilerimiz transfer süresini kaçırıyor mesela, Kızılay'a vardığı zaman zaten 45 dakikayı geçirdiği için, ikinci bir bilet ödemek zorunda kalıyor, idealinde konuştuğumuz zaman kayırımcılık olursa, kimi kayırmak istediğinizi bu tür indirek yollarla da aslında sağlayabiliriz diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Peki teşekkür ederim*

Candan Er; Şimdi birkaç konu var; çevre, benzin, zaman, bu tür maliyetleri hesap ettiğimizde, tüm maliyetleri hesaba kattığımızda, ucuz taşımacılık, daha az maliyetli taşımacılık gibi bir sonuca varmak mümkün mü, diye sormak istiyorum.

İkinci bir konu; Müfit beyde sözünü etti, Ankara'da 1,5-2 milyon liraya bir takım plakalardan söz etti. Bu durduğu yerde inanılmaz bir maliyet, böyle bir durumun varlığı bir maliyet yaratıyor, neden o arabayı kullanan şoför, diyelim ki mal sahibine, onun ücretini ödemek zorunda, durduk yere yani, o adamın üretimle, üretim süreçleriyle hiçbir ilgisi olmadığı halde. O adama kardan pay verecek, faiz diyelim biz buna, faiz verecek diye belki toplam olarak o hizmette elde edilen cironun %70'ini tutuyor mal sahibine veriyor. Sadece bu durumu ortadan kaldırmak bile, mesela dolmuş ücretlerinde çok ciddi bir indirimi doğuracağı kesin.

Ben 230 kuruşa ulaşım hizmeti alıyorum Ulus'a kadar geldiğimde, bunun çok önemli bir kısmının mal sahibi denilen adama, plaka sahibi olan adama veriyorum. Bu adamın üretim süreciyle de hiçbir ilgisi yok, yani 70–80 kuruşa rahatlıkla gidilebilecek yol, 230 kuruşa gidilebilir hale geliyor. Yani ucuzlatabilmenin bir sürü yolu var, biraz önce İsmail beyde sözünü etti, o tür unsurları devre dışı

bırakmadan da, maliyet indirimine gitmek, belki de çok zor, bunları da göze almak lazım.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Teşekkür ederiz. Şimdi şöyle yapalım, siz söz istediniz, ondan sonra diğer konuğumuz var, ona geçelim. Burada dediğim gibi son noktaya varmak mümkün değil.*

Ali Selvi; Benim ismim Ali Selvi, Yenimahalle Belediyesi Meclis Üyesiyim, YAYED'in de denetim kurulu üyesiyim. Türkiye'nin en önemli sorunu bence trafik, işsizlik tamam, ayrı bir konu, ama terör derler, bilmem ne derler, Türkiye'nin en önemli üç sorunundan birisi trafik. Bir kere trafikten dolayı çok kayıp veriyoruz, trafik kazaları çok fazla. Neden? Şehirlerarası yollarda ve şehir içi yollarda, toplu taşıma önem vermediğimiz için, standardımızın olmadığından dolayı.

Büyük şehirlerdeki trafik sorunlarından dolayı, Türkiye yıllık 10 milyar dolar akaryakıttan, enerjiden zarar ediyor. Trafik sıkışıklığından dolayı sadece İstanbul'da 4,5 milyar doları boşuna havaya harcıyoruz. Türkiye'de de 10 milyar dolar civarında.

Ankara'ya dönecek olursak; burada olduğumuz için hep Ankara örnek veriliyor, Ankara'da sadece metronun Batıkent'e kadar halkı taşımasından dolayı, çok ciddi olarak merkezdeki trafik azalmıştır. Eskiden Demetevler ve Batıkent'e belediye otobüsleri peş peşe kalkardı, yine de yetmezdi. Ne oldu? Metronun Batıkent'e kadar gitmesiyle birlikte, merkezdeki trafik azalmış oldu.

Çayyolu metrosu 7-8 yıldır çalışıyor olması lazımdı, Sincan hattının tamamlanmış olması lazımdı. Keçiören metrosu bitmiş olsaydı, merkezde, Kızılay'da trafik olmayacaktı. Yani Keçiören'den bir halk otobüsü merkeze gelmeyecekti, gelse de bu kadar olmayacaktı en azından, diye düşünüyorum. Maliyeti de etkiliyor, trafiği de etkiliyor, harcamış olduğumuz enerjiyi de hesaplamak durumundayız.

50 Cent olayı anlattı arkadaşlarımız; bir sürü bedavacı olunca ortalamayı yükseltmeniz gerekiyor. Bunun yanı sıra belediye otobüsleri, halk otobüslerinden daha pahalıya götürüyor. İsmail Bey de söyledi; belediye otobüsleri, dolmuştan ve halk otobüslerinden daha ucuza taşırdı. Son zamanlarda ben hesapladım, aktarmalı giderseniz Eryaman'dan Kızılay'a, Ulus'a 234 kuruş, dolmuşa giderseniz 220 kuruş, bu bilerek yapılıyor.

Bakın arkadaşlar, bu işin içinde tamamen siyaset var. Nasıl siyaset var, diyeceksiniz. Siz belediye otobüsünü, halk otobüslerinden ve dolmuşlardan ucuza tutarsanız eğer, öbür tarafta mafya var, ciddi bir şekilde mafya var, ucuza götüremezsiniz. Yani seçimlerde servis odaları var, halk otobüsleri odaları var, dolmuş odaları var, bunlar ciddi bir şekilde belediyeye baskı yapıyorlar, belediyeler de bunlara tolerans tanıyorlar.

Bunları kaldırmanın yolu nedir? Daha önceki konuşmada şöyle bir şey oldu; niye dolmuşu tercih ediyor insanlar? Şentepe'de oturan birisi dolmuşa biniyor, direkt Ulus'da iniyor, Eryamandaki birisi direk biniyor Ulus'da iniyor. Oysa Kızılay'dan bindiniz, Batıkent'te indiniz, Batıkent'in 2 km ilerisindeki mahalleye gitmek için 15 dakika da servis bekleyeceksiniz, aktarmayı bekleyeceksiniz, verimli olmuyor yani, ciddi bir zaman kaybı, sıcak, soğuk, yağmurlu bir ortamda bekleyeceksiniz.

Bir de 45 dakika uygulaması var. Bindiniz servise Eryaman'dan bindiğinizde 45 dakika kurtarmıyor, geleceksiniz ikinci defa basacaksınız, iki sefer olunca 350 kuruş oluyor. Bunların tamamı hesaplanmış ve bilerek, isteyerek yapılmıştır.

Ankara'nın en büyük sorunu ulaşım sorunudur, su sorunu değildir, 1,5 milyar doları Kızılırmak suyu için yatırdık, o yaz su yok dediler, Lalegül'de patlayan boru 3 gün aktı, bizim 6 aylık suyumuz boşa aktı. Bunlar tamamen bilerek isteyerek yapılan harcamalardır, 300 milyon liraya getirilmesi gereken Gerede'nin suyu getirilmedi, 1,5 milyar doları Kızılırmak suyuna verdiler. Kızılırmak projesi yapıldığında, Ankara Metrosundaki 3 tane hattın tamamlanması için 1,2 milyar dolar paraya ihtiyaç vardı.

EGO zarar ediyor deniyor, ASKİ suyu çok pahalıya kullanıyoruz, diyor. Neden? Sen Ankara'nın girişindeki yolları ASKİ'ye yaptırırsan eğer, elbette suyu pahalıya alırız biz.

Ankara dışından geliyorsunuz, Ümitköy'de oturuyorsunuz, orada inemezsiniz, şehir merkezine gelecekseniz, 20 km, tekrar başka bir araçla Ümitköy'e geri geleceksiniz, bu büyük bir israftır.

İstanbul'dan geldiniz, Eryaman'da oturuyorsunuz, Sincan'da oturuyorsunuz, orada bir servis alanı oluşsa, insanlar binseler ev-

lerine daha çabuk gidecekler, trafik sıkışıklığı da olmayacak, daha doğrusu az olacak. Samsun yolundan geldiğinizde bir servis alanı var, Havaalanından girdiğinizde yok, Eskişehir yolundan girdiğinizde yok, İstanbul yolundan girdiğinizde yok.

Hatırlarsanız, Melih Gökçek sürekli şunu söylüyordu, Odalar karşı çıkmışlardı Akay Kavşağı'nın yapılmasına. Ne diyordu, ben oturdum hesapladım, bunlar mimar mühendis ama kafaları çalışmıyor, Akay caddesinde trafik şu kadar bekliyor, bir araba bu kadar benzin veya mazot harcar, ben burayı yapacağım, kurtaracağım iki yıl sonra. Akay kavşağını yapmaması gerekiyordu, şundan dolayı Eskişehir yolundan gelen metro hattının Akay Kavşağından Kızılay'a girmesi gerekiyordu. Bu olsaydı eğer Eskişehir yolundan gelen halk otobüsleri, toplu taşım araçları Kızılay'a gelmeyeceklerdi. Şimdi nereden getiriyor metroyu? Şehrin altından, Necatibey caddesinden, Devlet Mahallesi'nin altından Kızılay'a giriyor, çok büyük maliyetlerle metro yapılıyor.

Deve'ye sormuşlar, boynun neden eğri diye, nerem doğru ki demiş. Keçiören'e metro giderse eğer vatandaş oradan, doğru dürüst bir aktarımı da varsa, onu besleyici kanalları varsa, halk otobüsü ile dolmuşla Kızılay'a gelmek ister mi? Metroya binecek adam gibi Kızılay'a inecek, oradan da binecek Ümitköy'e gidecek. Kızılay'dan metro kalkacaktı, Batıkent, Sincan, Eskişehir yolu üzerinden Ümitköy, yani 360 derecelik bir proje vardı, Melih Gökçek sırf bu proje devam etmesin diye, yarım yarım bıraktı, bunların uçları kesik kaldı. Halbuki bu 360 derecelik bir proje olsaydı şimdi Ankara'nın önemli bir toplu taşım sorunu çözülmüş olacaktı. 50 Cent'e gelince zaten arkadaşlar söylediler, çok sayıda hak etmeyenler ucuz kullanıyorlar. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Sağolun teşekkür ederim.*

İlyas Osmanağaoğlu; Ben de YAYED Yönetim kurulu üyesiyim, ikinci başkanım. Ben kendimden somut bir örnek vererek, ulaşım sorununu nasıl çözdüğümü söyleyeceğim. 90'lı yıllarda Eryaman'da ikinci etap açıldığında orada oturuyordum, 20 km Kızılay'a, 45 dakikada, 1 saatte hatta daha da fazla sürede geliniyordu. Sonra Batıkent'e yerleştim, orası 10 km, yarı yarıya indirdim, zaman azaldı, işe geliş gidiş sürem de azaldı, baktım olmuyor, Kızılay'ın mer-

kezine yerleştim, yani 10 senedir Maltepe'de oturuyorum. İşe 5-10 dakikada yürüyerek gidip geliyorum. Bu bireysel bir çözüm. Bunu toplumsal hale getirmek gerek, Nasıl olur? Kentsel planlama ile olur, yani kişinin okula, işyerine ulaşması süresini daraltma ile azaltmak ile mümkün olur. Arkadaşımız söyledi, sosyalist bir toplumda olsak, planlı, disiplinli bir toplumda olsa, belki kolay olurdu. Başka bir yerde de söylemiştim, hatırladığım kadarıyla 80'li yıllarda yayınlanan Politika Gazetesi vardı, orda bir yazı dizisinde Moskova'da işe geliş gidiş süresini kısaltmayı anlatıyor, 40 dakikadan 25 dakikaya düşürdük, 20 dakikaya düşürdük gibi yetkililerin söylemleri var. Esas sorun burada, talebi de azaltmak dedik, ama planlama da olması gerekiyor. İşe geliş gidiş süresini kısaltacak bir kentsel planlama olması gerekiyor, bu bizde yok.

Bir kent yaratıyoruz; bunun bir projesi olacak, planı olacak, programı olacak ve denetimi olacak, bunların hiç biri kentlerimizde yok. Öyle olunca tabi, plansız projesiz bir kentleşme, plansız denetimsiz bir kentleşme, sonucunda ulaşım da plansız programsız. Ulaşım planlamasını yaparken kent planını dikkate alacağız, bu koşullarda bunu net bir şekilde söylemek zor, nasıl yapabiliriz? Demokratik kitle örgütlerinin veya meslek odalarının talepleriyle, çözümler bulabiliriz.

Söz gelimi, kentin dışına bir üniversite kampüsü kuruyoruz, kampüsü nasıl planlıyoruz? Diyelim ki 5000 öğrenci, 5000 öğrenciye yurt lazım, kaç kişilik yurt yapıyoruz, 500 kişilik, orada en azından 2-3 bin kişilik yurt olması lazım, planlamasını yaparken. Demek ki 500 kişilik yurt yerine, 3000 kişilik yurt yaparsak 2500 tane öğrenciyi kent içinden kent dışına taşımak zorunda kalmayız. Bu kent ulaşımına somut bir çözüm, yani planlama aşamasında ruhsat verirken veya üniversitenin kuruluş aşamasında bunu denetleyecek organlar, mevzuat ne dersek diyelim. En başında yerel yönetimler, buraya sen üniversite kampüsü yapacaksan, 500 kişilik değil, 3000 kişilik öğrenci yurdunu da yapacaksın, diyecek. Hatta ve hatta oradaki öğretim üyeleri için lojman yaparak, onların da barınma ihtiyacını karşılayacaksın. Şimdi ODTÜ'nde oturuyor öğretim üyemiz, bilmem ta öteki taraftan oraya geliyor. Ulaşım politikasını daha kaynakta iken çözmek yolunda tedbirlerimizi almak zorundayız.

Bir de otopark sorunu; bu da bir planlama sorunu. Kent planlamasında bina yapılıyor, eskiden bizim sokakta tek tük araba bulu-

nurdu yan taraflarda, şimdi yarım saat geç geldin mi, arabayı koyacak yer bulamıyorsunuz, iki sokak üç sokak ileri arabayı koymaya kalkıyorsun. Bu ne demek; kent planlamasında otopark sorununu hiç dikkate almıyorsunuz. Taşıtların geçmesi için yol yapalım, 10 metre değil 20 metre yapalım, ama bu arabalar nerede kalacak? Otopark, otopark hiç yok, kağıt üzerinde planlarda var, imar planlarında var, ama uygulamada arabanızı koyacak yer kalmıyor. Yolların kullanılması açısından yerel yönetimlerin gerekirse kamulaştırarak otopark açması lazım, kentin merkezinde veya gerekli yerlerde. Kent içinde otopark olması araç kullanımını caydırıp caydırmaması, ayrı bir konu bence. O zaman hiç yol yapmayalım, kimse araba kullanmasın, 20 sene önce olsa tamam, ama günümüzde bu bir gerçek var. Kert merkezinde de otopark sorunu var, ODTÜ'nde de otopark sorunu var, öğrencisi için yurt planlanmamış, arabaları için otoparkı planlanmamış bir üniversite var, orada da sokağa çıkamazsınız, kent içinde de sokacağı çıkamazsınız, araba kullanamazsınız.

İsmail Bingöl; Kızılay bir merkez, Kızılay'da kaç tane otopark bu ihtiyacı giderir

İlyas Osmanağaoğlu; Gerektiği kadar otopark yapılmalı. Onu ben bilemem.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Kentlerin merkezleri boşalıyor, bu AVM'ler boşuna çıkmadı, hani bizim sonradan örnek olarak alıp da, sağa sola serpiştirdiğimiz ve AVM'lerin orada olması düşünülen şey, kentin böyle içi boşala boşala, gittikçe otopark alanları büyüyor, büyüyor sonunda o kent merkezini kemiriyor. Bunun cevabı yok, bu yolla hiçbir yere varılamayacağı biliniyor, ama 40 yıldır falan biliniyor, şimdi dünya başka yöne gidiyor.*

İlyas Osmanağaoğlu; Toplu taşımayı özendirmek açısından benim söyleyeceklerim şunlar olabilir; sendikalarımız örneğin, toplu sözleşme görüşmelerinde, işverene her çalışana bir EGO kartı vereceksin, demeli. Memurlar da öyle, sendikalar da, örgütler de, bu şekilde hem çalışanına yardımcı olmuş olacak, hem de toplu taşımayı özendirecek. Ben memurum, Eryaman'dan veya nereden geleceksem geleyim, çalıştığım kurum, bana toplu taşım kartı verecekse, ben tabi ki onunla gelirim. Yarım saat geç gelirim ama bedava gelirim.

Erhan Öncü; Sizin sendikanız işverenle anlaşıp ulaşım parasını verirse, o işveren sizden onun parasını kesiyor gizlice. Bedava yok bu dünyada, indirimli bir şey yok, her şeyin bir bedeli var ve onu bir şekilde ödüyorsunuz.

Prof. Dr. Cüneyt Erker; *Bu bir pazarlık konusu, yüzde kaçının işçinin cebinden, yüzde kaçının işverenin cebinden çıkması gibi bir olay, ama bu bizi şöyle ilgilendiriyor, sistem kendi içerisinde sübvanse oluyor, o bizi ilgilendirmiyor, ama buna karşılık toplu taşım işletmesini yapan kuruluş, her kimse EGO bu parayı bir şekilde alıyor ve toplu taşım desteklenmiş oluyor.*

İlyas Osmanağaoğlu; Mesela bir fabrika kurulacak kent dışına, buradaki çalışanları, yöneticisini, işçisini, kentin içinde oturmaya zorlarsanız, dediğimiz gibi ulaşım sorunu çıkacak, ama siz bu fabrikanın yanına burada üretim planlaması yapıyorsun, kaç tane işçi çalıştıracaksın sen, ne kadar çalıştıracaksın, 100 kişi, daha planlamada bunu yapacaksın 100 kişilik barınma yeri planlayacaksın. Maliyeti artırır artırmaz, ama sonuçta baktığımızda bu kadar insanın kentin içine gelip gitmesi de bir maliyet, toplumsal maliyet ama bunu kullanan üretimi yapan kişiye yüklüyorsunuz, bunun maliyetin içinde düşünülmesi gerekir, diye düşünüyorum ben.

Son olarak toplumcu belediyeciliğin temel ilkelerinden birisi, ranta açık olmamalı, orada rant olacaksa, bir üretim ve değer yaratılacaksa bu rant kamuya mal edilmeli. Belediyecilik açısından ulaşım ve başka alanlarda da, olsun yoksul kesimleri koruyucu olmalı, yani toplumcu belediyecilik açısından böyle olmasını düşünüyorum. Maliyet hesaplarında da toplumsal yarar, yoksul kesimi koruyucu bir politikanın ve ücret politikasının da kesinlikle olması lazım, diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Teşekkür ederim, buyrun.*

Volkan Karakaş; Ben maalesef geç kaldığım için Müfit beyden destek bekleyecektim, Müfit bey ayrıldı, sonra planlama kısmından Eser beyden destek bekleyecektim, o da ayrıldı, Hediye hocamdan destek alacaktım o da ayrıldı. Ben şöyle bir şey söylemek istiyorum; Sabahtan beri konuştuklarımıza bakarsak, hep bir ortak kelime var içerisinde, kaça taşıyalım?

50 Cent'e taşıyalım veyahut da ne ile taşıyalım? Taksiyle taşıyalım, dolmuşla taşıyalım, yani ortak kelimemiz taşıyalım. Tamam, doğru, eğer bir kişiyi taşıyacaksak taşıyalım, ama bence taşıyalımın önüne koyacağım şey, ne kadar az taşıyabileceksek o kadar taşıyalım.

Burada biz gün içerisinde bir kişiyi 30 km taşımak zorunda kalacaksak, nasıl bir çözüm bulmaya çalışırsak çalışalım, bu çözüm bir yerde tıkanacaktır. Eğer biz bir kişiyi 3–5 km'lik mesafeler içerisinde taşımanın yolunu bulabilirsek, bulabileceğimiz çözümler o kadar eşit olacaktır, o kadar çözüme giden olacaktır.

Samsun yolundan, Kıbrıs köyü, Yeşilbayır, Mamak, Akdere, Kızılay, bu saydığım kabaca 5 tane semt ve bu her semtten 200 bin kişinin geldiğini düşünürseniz, Samsun yolundan Kızılay'a günde 1000 insanın gelmesi demek ve dolayısıyla 1000 kişiyi taşıyabilmek demek. Ama siz burada belli rotasyonlar yaratıp, belli alt merkezler yaratıp, planlamanızı ona göre yapıp, örneğin Kıbrıs köyündeki insanların Kızılay'a gelmesini önleyebilirsiniz veyahut Akdere'deki insanın Kıbrıs köyüne gitmesini engelleyebilirseniz, şehir trafiğine daha fazla katkınız olacaktır, diye düşünüyorum. Dolayısıyla burada alt merkezler yaratmak, planlamada en ekonomik çözüm, trafik sorununda en ekonomik ve kalıcı çözüm olarak olacaktır, diye düşünüyorum.

Bu noktada Eser beyden bir şey rica edecektim, UKOME'de, ilçe belediyelerinin çok fazla yetkisi olmadığına, artık büyükşehir belediye kanunundan dolayı bunların tamamen büyükşehirin yetkisinde olduğunu söyledi. Ama zannımca bu birazcık kolaya kaçmak gibi geliyor bana, gerçeklik payı doğru, ama benim yetkim yok, o yüzden ben çalışma yapamıyorum, demek bence birazcık kolaya kaçmak oluyor, en azından burada belediye olarak, Çankaya Belediyesinden bahsediyoruz, milyonlarca kişinin yaşadığı bir belediyeden bahsediyoruz, burada sanki o haberlerdeki fotoğrafları göstermesinden ziyade, tamam doğru, bizim bir planımız yok, yetkimiz yok, ama şu da bizim çalışmamız, alternatif çözümümüz diye, keşke bir çözüm sunabilseydi bize.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Volkan bey burada bir ek bilgi vereyim; şimdi sizin söylemiş olduğunuz, ulaşımın var olan sorunlarından bir tanesidir. Çözüm yolu olarak, ulaşımla kent planlaması arasındaki*

ilişkinin doğru olarak konulması ve dolayısıyla bu kent planları yapılırken ulaşım mesafelerini en aza indirici kararlar verilmesi, diyorsunuz. Bu sizin dediğiniz Nazım İmar Planlarında olabilecek bir şeydir. Yani şehircilikte 1/25000'lerde, 1/10000'lerde değil, 1/5000'lik planlarda olacak bir şeydir, bunun yetkisi de tabi büyükşehir belediyesindedir, günümüzün koşullarında. Eskiden İmar ve İskan Bakanlığı onları denetleyecek üst makamdı, oraya gider denetlenir, geri gelirdi. 1983'den beri bu kalktı. Şimdi böyle bir denetim de yok, bütün yetki büyükşehir belediyelerinde oluyor. İlçe belediyelerinin yetkisi ise daha çok, uygulama planları büyüklüğünde, yani 1/1000 ölçeğinde, eski adıyla tatbikat planları. Burada artık kararlar verilmiştir, yani Nazım Planında, işte orası konut alanı mı olacak, sanayi alanı mı olacak, AVM'mi olacak, bu kararlar verilmiştir, doğrudur, yetkisizdir, ilçe belediyeleri ama işte muhalefet şerhi koyarlar kendisinin dediği gibi, itiraz ederler, şöyle yaparlar, böyle yaparlar, eninde sonunda. Dolayısıyla ben eminim, Çankaya Belediyesinin de bu yönde devamlı teklifler getirdiğini ve mücadele ettiğini düşünüyorum. Sizin dediğiniz konu çok önemli bir konu, hakikaten çözüm yollarında. Biraz önce İlyas bey de söyledi, ana çözümlerinden bir tanesidir. İnsanların, yani İlyas beyin bireysel olarak yaptığı işlemi, toplumsal olarak da, hatta bir düzenleme ile yaparak da gerçekleştirebilirsiniz. Gene insanlara, sen burada çalışıyorsun, burada oturmaya mecbursun, diyemezsiniz ama hani insanlarda kendilerine en kolay yolu seçeceklerinden, muhtemelen bir kısmı ona uyacaktır. Kendisi burada çalışıyordur da, eşi şehir merkezine gelecektir, çocuğu bilmem nereye gidecektir, tabi çaresiz olacak, ama bu adaleti yaratacaksınız.

Erhan Öncü; 1980'lerde incelemek için Singapur'a gitmiştik, Singapur'da trafiği azaltmak için bir sanayi bölgesi vardı, Crowntown diye, 200 bin kişiye falan iş sağlıyor, ne olmuş, sizin dediğiniz aynı mantıkla, bunun yanına bir şehir yapalım diyorlar, Crowntown'ı yapıyorlar ve 300 bin nüfus koyuyorlar oraya. Yolculukları kısaltmak için, şehre gelmesinler diye. O 300 bin nüfuslu şehirde; baba fabrikada çalışıyor, kızı üniversiteye gidiyor şehir merkezine, anne şehir merkezinde çalışıyor, oğlan şehir merkezinde çalışıyor, bir kişinin yolculuğunu kısmak için 3 kişiye 40 km yolculuk yaptırıyorlar. Onu da planla yaptılar. Şu andaki şehirlerimizdeki yolculuklar, sadece işe gitmek kadar basit ve soyut bir şey değil, çok daha karmaşık, iç içe girmiş ilişkiler, farklı dinamikler, bunların hepsini birden çözmek gerekiyor. Bu da sadece zooning yapmıyoruz doğrudur, burası sa-

nayi olsun demiyoruz, olabildiğince karma kullanın, alt merkezlerle yolculukları emmeye çalışılıyor ama bu da yetmiyor. Bunun çağdaş teknikleri de var, modelleriyle ulaşım ana planlarında kullanılıyor ama bu kadar yapılıyor. Temel sorun şu, biz ulaşım ana planlarını yaparken, kentin bundan 30 sene sonraki fotoğrafını alıp onun ulaşım sistemini çözüyoruz. Şu anda Antalya'nınkini yapıyoruz, bir ulaşım sistemini getiriyorsunuz, ama o plan öyle kalmıyor, onaylandığının ertesi hafta revizyonlar başlıyor, her meclis toplantısında 20, 30. 50 revizyon giriyor meclise. Dolayısıyla sizin ulaşım planı yaptığınız gerçek nazım planda bambaşka bir şeyler oluyor. Sorun ulaşım çözümlerinde değil, nazım planın hayata geçirilmesinde, tutarlığının sağlanmasında gerçekleşiyor.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Burada Erhan'ın da dediği gibi, ailenin bir bireyini siz burada kollayabilirsiniz, alışverişe giden eş hanım çalışmıyorsa, mesela alışverişe gitmek için, şehir merkezine gitmesini alt merkez varsa sağlayabilirsiniz. Ama sonu açık, kardeşi vardır, bilmem ne vardır, bir yere gidecektir, çocuğu falanca üniversiteyi kazanmıştır, çözüm değil ama arzu edilen bir şey. Aynı doğrultu içerisinde kent ne kadar kopmak, ne kadar dar bir alan içerisinde, Müfit beyde değindi ona yapılırsa, ulaşım maliyetleri o derece düşecektir, yani mesafeler kısalacaktır. Ama bu ulaşımdan ibaret değil, siz mesela New York'daki Manhattan'da oturmak ister misiniz, gökdelenlerin yoğun olduğu, ama çevresel değerler var. Son derece karmaşık değerler içerisindeyiz, hele bu planlama kısmına da girdiğiniz zaman, kentte estetik değerler ne olacak, gökdelenler arasında mı yaşayacağız.*

Volkan Karakaş; Başka bir örnek vermek isterim; şu anda yeni bir yol açılıyor, Çiftliğin içerisinden geçen, AOÇ'nin içerisinden geçen. Bundan 20 sene önce AOÇ'nin içerisinden yol geçilebileceği, hangimizin aklına gelirdi? Ama bugün sanki bir çözümmüş gibi veyahut bir kurtuluş yoluymuş gibi, bazı kesimler AOÇ içerisinden yol geçirmeye çalışıyorlar, geçti bile. ODTÜ arazisinden yol geçirmeye çalışılıyor. Geçen gün, bilmiyorum takip ettiniz mi TRT'de bir programa katılmıştı, şöyle bir şey söyledi, ben ODTÜ ile anlaştım, planı onlar yapacak, yolu ben yapacağım diye, böyle bir söz sarf etti. Ben anlaşıp anlaşmadığı konusunu da bilmiyorum.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Bu konu ta 70'lerde Nazım Plan yapılırken, o zamanki nazım planın önerilerinden bir tanesidir, o da bir man-*

tığı olan bir plandır. Çetin Emeç'in gelip acayip bir yerde bitivermesi, o öyle gidiyordu. Ama diğeri Eskişehir yoluna paralel olan, ki arazi dalgalanarak gidiyor, tünele giriyor, viyadükle çıkıyor, yani dünyanın en iyi yolunu, en mütevazi yolunu, en yeşil yolunu yapsanız, araziye bundan büyük zarar veremezsiniz, benim bilirkişiliğim vardır da, oradan biliyorum, reddedildiydi o zaman.

Volkan Karakaş; Biz, Ankara Barosunun, Kent ve Çevre Kurulu olarak, 21 Aralık'da bir sempozyum düzenliyoruz. Sempozyumun üç ana konusu var; bir tanesi çevre boyutu, bu toplantıyla çok alakalı değil ama Artvin'de bir Cerrahtepe Hes Projesi var, o projeyle ilgili Artvin Barosundan ve Artvin'deki STK'larından katılımcılar olacak. Yapılan referandumla çevre hukukunda değişiklikler oldu, asıl belki kentle ilgili en önemli toplantımız AOÇ ile ilgili bir toplantımız olacak. Eğer katılımlarınız olursa bekleriz, her zaman için. Kızılay'da Ankara Barosunun Eğitim Merkezinde, eski Danıştay Binasının hemen yan tarafında, saat 4 gibi başlayacak. Yeri gelmişken ben bunu da söylemek isterim. Davetiyelerini getiremedim, kusura bakmayın henüz basılmadı, hepinizi bekleriz.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Volkan beyin konusunun içerisinde sınırlı kalmak üzere bir şeyler söylemek isteyen var mı? Aslında zaten Müfit bey bu konuya değindi, Eser Atak'da kısmen teğet geçti, bir sürü şey konuşuldu daha da var konuşulacak, biliyorum ama.*

Erdem Bey: Biz iklim dostu çözümler, aynı zamanda cüzdan dostudur diyoruz. Bu vesile ile bir şey söyleyebilir miyim? Siz sabahki toplantıda, bir tane slayt gösterdiniz, hatırlarsınız, Seul'un ortasında nehirden geçen kocaman bir viyadük, onu yıkan belediye başkanından bahsettiniz. Bakın bu çok önemli, bir şey konuşuyoruz, belediye mafyayı engelleyemez, dolmuşçular mafya olmuş vs. Adam şehrin ortasındaki kocaman bir viyadüğü yıkmış. Bu adam şimdi ne yapıyor, biliyor musunuz? Şu anda Güney Kore Devlet Başkanı kendisi ve Güney Kore şu anda iklim değişikliği konusunda enötede hedefler alan ve bu hedefleri aldıktan sonra bununla ilgili kaynağı ayıran kişi. Biz krizde hurda arabalara para verirken, krizi atlatmak için o yeşil iklim paketleri açıkladı. Yarısı sulak alanlarla ilgili; dereler, ırmaklar, ormanların kapasitelerinin kazandırılmasıyla ilgili. Yarısı da iklim dostu çözümler ki, bunun da yarısı toplu taşımayla ilgili. Hani niye söylüyorum? Bakın geçen sene Ankara tarihinde

olmayan bir şey oldu, Ankara'nın en büyük gölü hangisi? Mogan Gölü, 10 milyon metreküp suyu var. Ankara'da bir haftada 15 milyon metreküp suyu olan bir göl oldu, hiç gördünüz mü? Gölbaşı'nın olduğu platoyu biliyorsunuz, 7 Mart'a kadar feci bir kar yağışı oldu, 17 Mart'tan sonra 1 hafta içinde hava ısısı 25 dereceye çıktı, o kar eridi 15 milyon metreküplük bir göl oldu. Bunu niye söylüyorum? Bakın bu yapılan yatırımların hepsi ölü yatırım stokumuzu artırıyor. Nasıl Güney Kore Seul belediye başkanı iddialıysa, bizim de o iddiaya sahip olmamız lazım. O kadar çok zamanımız falan yok, AOÇ'de yapılan, bunun üzerinde tartışmak istemiyorum, çünkü öfkeleneceğim, hepimiz öfkeleneceğiz, ama şunu bilmek zorundayız; Bugünkü mevcut politikaları hızla durdurmamız lazım, planlama diyorsunuz, gönülden katılıyorum, ama ben bir yöneticinin planlamayı aşağılamasından artık nefret ediyorum. Dolayısıyla ben artık planlamaya takılmıyorum, ben yöneticinin saygı duymasını, hedef göstermesini ve o hedefi uygulaması için devrilmesinin gerektiğini düşünüyorum. Yoksa başka türlü çözüm yok.

Prof. Dr. Cüneyt Elker; *Sabahleyin ben sözlerime biraz ümitsiz, yenilmiş olduğu söyleyerek başlamıştım. Çünkü 40 küsur yıldır hep aynı söylem, şeyleri söylemekten de bıkmıyorum galiba, aslında emekli etmiştim kendimi de birkaç yıldır. Şimdi buraya geldik, neyse iyi de oldu, benim için nostaljik oldu.*

Bundan 6–7 yıl kadar önce bir İMO'nun İstanbul Şubesi'nin ulaştırma kongresi yapıyorlar, 7. 'si idi galiba. Orada verdiğim birinci açılış bildirisiydi gene, O günkü ortam içerisinde şunun farkına vardım; ben yanımda oturana bu derdimi anlatamıyorum, anlattım zannediyorum yok, o sadece sorulanları alıyor. Mesela bana Mimarlar Odası ulaşım oldu mu, gel diyorlar, gidiyoruz söylüyoruz, ediyoruz bilmem ne, orada bile, kişiler hala metro iyidir, dolmuş kötüdür gibi çok basite indirgeyerek konuşuyorlar, hani derdimizi anlatmakta sıkıntı çekiyoruz. Dediğim gibi yandaki komşu olan profesör olan komşuya anlatamıyorum, İlyas bey gibi. İlyas bey sabah beni dinledi mi? Bilmiyorum, ama mesela anlattım sabahleyin, hiçbir etkisi olmuyor. Otoparktaki insanın kendi sıkıntısını pek ala toplumun bir sorunuymuş gibi koyabiliyor, yanlış da anlaşılmasın ne olur, bir örnek olarak söylüyorum.

Verdiğim bildirinin başlığı şuydu; "Kentsel Ulaşımda Bilinçlendirme Programı, Farkındalıklığı", her ne ise. Olay çok ciddi, şu masa

başında bile derdimizi anlatmakta zorlanıyoruz. Sadece bir belediye başkanını veya birkaç belediye başkanını sorumlu tutamayız, bu farkındalığın toplumun her kesimi tarafından fark edilmesi gerekiyor. Bundan yararlanacağımız parametreler de, hani şu konuştuğumuz şeyler, bu konular o incelikleri falan bilmek, hatta bunun için ben oturdum, hiç benim konum olmamasına rağmen iletişim ve halkla ilişkileri ilgilendiren bir şey, örgüt, kampanyalar, farkındalık programları nasıl yaratılır, dünyadaki örnekleri nelerdir, kullanılacak araçlar nelerdir, filan falan gibi konular üzerinde çalıştım, yarım yamalak, orada bulunan arkadaşlara da sundum. Sizin dediğiniz küresel ısınma, trafik terörü, çevre, her ne ise, bu tür konularda farkındalık programları çok önemli, derdimizi nasıl anlatacağımızı bilemiyoruz. Onun için mesela ben yenildiğimi hissediyorsam onu beceremediğim veya önemsenmediğim için böyle bir durumdayım. Yani benim gibi düşünen, evet tamam önce bir avuç insandık, sonra gittikçe belki artmıştır muhakkak, ama derdimizi demek ki anlatamadık, hem de çok iyi bildiğimiz, çok saygı duyduğumuz başkanlara dahi, isim vermeyeyim.

Melih Gökçek çok kolay bir hedef de, çok inandığımız politik olarak da hani doğru bildiğiniz insan bile, dinliyor dinliyor, ondan sonra tamam Cüneyt bey, şu merkeze şöyle otopark düşündüm, şöyle bilmem ne yaptım, şuradan şuraya da yol açacağım falan diyince insanın kolu kanadı kırılıyor. Demek ki anlatmakta bir sorunumuz var. Bakın demek ki bunun arkasında nasıl bir şey var, bu kendiliğinden olmaz. Bu Kore milletine birden vahiy indi gibi düşünmeyeceğiz herhalde. Demek ki adım adım adım örgütlenerek, kampanyalarla falan o şekilde gidiyor, ha sonunda kendine yarar sağlıyor. Bu Seul'le ilgili 50 slaytlık başka şov var, insanlara otomobili kullandırmayacak önlemler alıyor bir kere, şehir merkezine otomobiller gelmiyorlar bir kere, gelirlerse park yeri bulamıyorlar, otobüs yolları açıyor, dolayısıyla çözümsüz bırakmadan. Ondan sonra da herkes mutlu oluyor. Seul belediyesi en az 3–4 tane ödül aldı, bir tanesi de ulaşımla ilgiliydi.

Toplantıyı bitiriyoruz. Teşekkür ederim.

İSTİHDAM ÇALIŞTAYI

ANKARA / 05 OCAK 2013

Serhat Salihoğlu; *Değerli arkadaşlar; bizim bir açılış konuşması yapmamız gerekiyor, onu Genel Başkanımızın yapması gerekiyor, fakat hasta. Sesi çıkmıyor, bir merhaba dersiniz, değil mi?*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Özür dilerim. Bir haftadır grip dediler ama ağzımın içi yara oldu, o yüzden uzun konuşamayacağım. Yaklaşık bir senedir toplumcu belediyecilik çalışmalarına başladık. Geçen yıl Şubat ayında, çeşitli konular belirlemiştik, bunlardan birisi katılım, diğeri dayanışma, şu ana kadar kentsel dönüşüm, ulaşım ve 2B üzerine çalıştaylar yaptık. Şimdi de İstihdam, çevre ve altyapı sonra da sanayiyle bitireceğiz çalıştayları. Bu çalıştaydan elde ettiğimiz sonuçları bir ulusal forum düzenleyerek bir araya getirmeyi düşünüyoruz.

Temel amacımız kısaca söylemek gerekirse şu; bugünkü neoliberal politikalara karşı, yerel yönetimler neler yapabilir, nasıl bir yeni yerel yönetim modeli geliştirilebilir? Çıkış noktamız bu, çünkü sosyal demokrat, bağımsız, hiç fark etmez, tüm belediye yönetimleri farklı partilerden de olsa, aşağı yukarı bu neoliberal politikaları uygulamaya devam ediyorlar. Kolay bir şablonu var, o yüzden kimse bunu sorgulamadan kabul ediliyor. Ama biz bununla devam edilemeyeceğini düşünüyoruz, bu nedenle de ortak aklı bir araya getirelim diye düşündük.

İstihdam boyutunu bugün tartışacağız. Bizim temel derdimiz şu; Türkiye'de toplumcu belediyecilik bugünkü koşullarda nasıl geliştirilebilir? Daha önceye dönük kısmen yararlanabileceğimiz, elbette tarihsel örnekler var. Bugün nasıl bir model geliştirmek gerekiyor, bunun temel ilkeleri neler olmalı? Bizim çıkardığımız birkaç temel ilkenin biri katılım, biri de dayanışma, bunu da belediye başkanlarıyla birlikte olduğumuz bir toplantıda tespit etmiştik. Çok ciddi bir sorun, dayanışmada karşımıza çıkıyor, hem halkla belediyeler arasında, hem de belediye başkanları arasında hatta aynı partiden belediye başkanları arasında çok ciddi bir dayanışma eksikliği diyebileceğimiz bir sorun var. Bizim gördüğümüz pek çok sosyal, toplumcu belediyecilik örneği bulunabilir Türkiye'de, ama katılım dediğimiz mekanizmanın da gerçekten hiç olmadığını söylemek mümkün. Katılım denilen şey asla katılım değil.

Bu çalıştaylarla bundan sonra toplumcu belediyeciliği Türkiye'de gerçekleştirmek için ne tip ilkelere ihtiyaç duyarız, onları çıkarmaya çalışıyoruz. Bunlardan biri de, istihdam. Çok önemli, hem kentte yaşan insan olarak, hem de belediyede çalışan insanların belediye yönetimiyle olsun, belediyenin hakla ilişkilerinde olsun, çok önemli oluyorlar ve bizim bu konudaki diyeceğimiz şeyler nelerdir? Bunları tartışacağız, tekrar özür dileyerek saygılar sunarım.

Serhat Salihoğlu; *Başkanımız da özetledi aslında, çalışma tarzı üzerine ben birkaç şey söylemek istiyorum, ondan önce iki arkadaşımız sonradan geldi, kendilerini tanıtsınlar, Müfit Bayram ve Serdar Karaduman, sizler de hoş geldiniz. Çalıştaylarda çalışma tarzımız şöyle; sunuş yapan arkadaşlarımız var, ancak bu sunuşlar bir konferans veya bir panel sunuşu değil, konumuzla bağlantılı olarak dar davetli grubu ile bu toplantıları gerçekleştiriyoruz. Konumuzla bağlantılı olarak sunuş yapacak olan arkadaşlarımızın daha çok tartışılmasını istedikleri konuları ön plana getirmelerini istiyoruz ve o çerçevede konu tartışılsın istiyoruz, çünkü buradan bir görüş çıkaracağız, buradaki amacımız bu. Hem kendimizi bilgilendireceğiz, tamam, ama aynı zamanda konunun uzmanları olarak, bir masa başı çalışması veya beyin fırtınası diyorlar ya, işte öyle bir çalışma yaparak, buralardan bir takım sonuçlar, politikalar oluşturmaya çalışacağız. Bu çalıştayların son adımı bir ulusal forum olacak, o forumu da bu yılın bahar aylarında gerçekleştirmek istiyoruz. Hem de bu forumda ortaya konulacak görüş ve düşüncelerle biraz da niyetimiz belediye seçimlerini etkilemek. Yani belediye seçimlerinde bir toplumcu düşüncenin ortaya çıkması veya ön plana çıkması için Derneğin gücü oranında katkı yapmak. Bu toplantılarımızı İzmir'de yaptık, Malatya'da yaptık, Mersin'de yapılacak, dışarıda yaptığımız çalışmaları belediyelerin desteğiyle yapıyoruz, dolayısıyla ulusal foruma belediyeleri de çağıracağız, onların da katkısını isteyeceğiz, çalışma tarzımız bu.*

Bugünkü çalıştayımızda mevcut durumu görmemize yarayacak konuşmalar var, bir de iki bölümlü olarak düşünürsek ikinci bölümü de, bu işin toplumcu belediyecilik açısından, belediye istihdamı meselesine, genel olarak istihdam meselesine, nasıl bakılmalıdır, alternatiflerimiz neler olmalıdır? Bunları çok önemsiyoruz, çünkü toplumcu olduğu iddiası olan belediyelerimiz var. Bu iddia ile seçimlere giren partilerimiz var veya belediye başkan adayları var, bunların bir kısmı da seçiliyor. Fakat seçildikten sonra, bu mevzuatla bizim yapabile-

ceğimiz iş bu kadardır, diyerek belediye istihdamında emek ilişkileri ikinci planda kalabiliyor, orada da sığınılan şey, daha çok, ne yapalım işte kanunlar böyle, düşüncesi oluyor. Bunu bir şekilde aşmak gerekiyor, sonuçta biz bir belediye yönetmiyoruz şu anda, serbestçe konuşabiliriz.

Aramızda Sayın Tuncay Alemdaroğlu, geçmiş dönemde belediye başkanlığı yapmıştı, onunla kimi toplantılarda karşı karşıya geldiğimiz de oldu bir takım konularda, şu andaki gibi değil de düşünce olarak karşı karşıya geldiğimiz konularda oldu. Bunlar olacak tabi... Alternatif bir istihdam politikası belediyelere özgü çıkarılabilir mi? Fazla uzatmadan, bir de şunu söyleyeyim. Saat 17. ^{00}*'a kadar planladık, daha erken biterse de olur, konuşacağımız şeyleri hızlı da konuşabiliriz.*

Şimdi konusu itibariyle belediye istihdamında genel görünüm başlığı altında bir şeyler konuşalım, yani genel fotoğrafı ortaya koyalım. Onun için ben Erdal Eren'e söz vermek istiyorum. Bize belediye istihdamındaki durumu bir anlatsın, bilmediğimiz konuları da öğrenmiş olalım, onun üzerinden diğer arkadaşlarımız da sırasıyla konuşsunlar. Buyurun.

Erdal Eren; Teşekkür ederim. Bu çalışma, çalıştay düzeninde bir çalışma olduğuna göre, elbette ki kendi fikirlerim vardır, ama onlardan önce mevcut durumu, tartışmaya zemin oluşturmak üzere, kısaca özetlemek isterim.

Yerel istihdam derken iki açıdan bakabiliriz. Biraz evvel siz de belirttiniz bir tanesi, belediyenin bir örgütlülük olarak istihdam ettiği personel ve bunun yapısı, hangi yöntemlerle bunu hayata geçirdiği, bir diğeri de ben onu açıkçası, kendi adıma daha çok önemsiyorum, yerel yönetimlerin istihdama katkısı. Sonuçta Türkiye gibi ülkelerde iş bulmak ciddi bir sorun. Bu çerçevede yerel istihdama katkısının yerel politikalarla uygulanacak olmasından dolayı daha önemli olduğunu düşünüyorum. Ama garip bir şekilde, benim asıl konum, tam da işin diğer tarafı. Mevcut belediye örgütünün ya da yerel yönetimlerin istihdam işleri. . .

Tartışma rahat gitsin diye, birkaç bilgiyi paylaşabilirim. Ben Devlet Personel Başkanlığı'nda çalışıyorum. Herhalde şu anda yerel yönetimlerle ilgili merkezdeki en eski bürokratlardan biri oldum,

çünkü özellikle ortaklarımız İçişleri Bakanlığındaki arkadaşlarımız veya Maliye Bakanlığındaki arkadaşlarımız, hızlı bir şekilde değişiyorlar, muhtelif yerlere atanıyorlar. Yerel yönetimler kadro rejimini belirleyen norm kadro sistemini projelendiren kişi ve mevzuatını hazırlayan bürokratlardan biriyim.

Genel istihdam yapısı olarak ülkemizde, dört ana istihdam şekli var. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4. Maddesinde istihdam şekilleri belirlenmiştir. Söz konusu 4. Maddenin (A) fıkrasında Memur, (B) fıkrasında Sözleşmeli Personel, (C) fıkrasında kamuoyunda 4/C olarak bilinen Geçici Personel ve (D) fıkrasında İşçi istihdam şekilleri tanımlanmıştır. Ama 657 sayılı Kanun işçilerle ilgili olarak İş Kanununa atıf yapar. Bu çerçeveden baktığımızda yerel yönetimlerde, kamu istihdamı noktasında, kamu örgütlenmesinin diğer kurumları ile çok büyük bir farklılık yok, yani belediyelerde de bu dört istihdam şekli çalışabiliyor. 4/C'yi, daha çok istisnai bir durum olarak ele alırsak, üç temel istihdam şekli içinde; memurlar, işçiler ve sözleşmeli personel eliyle gerek yerel yönetimlerdeki gerek diğer kamu kurumlarındaki kamu görev ve hizmetleri yürütülüyor.

Bu noktada hemen tartışacağımız sorun alanlarından birine geliyoruz. İtirazları duyar gibi oluyorum, çünkü hemen akla geliyordur. . . İyi ama gerek yerel yönetimlerde gerek diğer kamu kurumlarında, bunların dışında birileri daha var, onlar da çalışıyor, onlar da emek harcıyorlar. İşte bu kategori bizim istihdam yapımız içinde gözükmeyen, doğrudan kamu idareleri tarafından istihdam edilmeyen, kamu idarelerinin hizmet alımı suretiyle yaptıkları sözleşmeler çerçevesinde ihaleyi alan taşeron şirketin personeli, yine kamuoyunda bilinen adıyla taşeron işçileri dediğimiz kategori.

Cümleyi daha sonra bitirmek üzere bir yere koyacak ve istihdam şekillerine ilişkin karşılaştırmaya dönecek olursak, memurlar anlamında bakıldığında, memur istihdamında hakları, ödevleri, sorumlulukları anlamında bir farklılık yok. Örnek; Çevre ve Şehircilik Bakanlığındaki memur statüsündeki mühendis unvanlı bir personel ile belediyedeki memur statüsündeki mühendis arkadaşımız arasında, hak, yükümlülük, sorumluluk, ödevler açısından herhangi bir farklılık yok, aynı mevzuata tabiler. İşçi istihdamı açısından da hak ve yükümlülükler açısından bir farklılık yok, yerel yönetimlerdeki işçiler de İş Kanunu ve ilgili mevzuatına tabidirler.

Kadro rejimi açısından bakıldığında ise farklılık vardır. Kamu kurum ve kuruluşlarında, kadro rejimi 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde düzenlenirken, belediyelerde 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49. maddesine dayanarak düzenlenmektedir.

49. Madde, o maddeyi inceleyeniniz vardır mutlaka, kanun yazma tekniği açısından çok kötü yazılmış bir madde. Mahalli idarelerdeki kadro rejimi, yani nerede, hangi unvanda, hangi statüde kaç kişi çalışabilir soruların yanıtları, daha önce 190 sayılı KHK çerçevesinde merkezi idare kuruluşları tarafından belirleniyordu. Türkiye'deki genel sisteme belediyeler de dâhildi. Yapılan değişiklikle belediyeler ana rejimden çıkarıldı. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesi hükmü gereğince belediyelerdeki kadro rejiminin Devlet Personel Başkanlığı ile İçişleri Bakanlığının müştereken belirleyeceği norm kadro esasları çerçevesinde yerel yönetimler tarafından belirleneceğini hüküm altına alındı. Dolayısıyla kadro oluşturma, kadroların belirlenmesi anlamında, belediyeler ana rejimden çıkmış vaziyette, çıkmış olması, iyi mi kötü mü sorusunu, tartışabiliriz.

Ben yıllardan beri, özellikle belediye başkanlarımızla, bir takım tartışmalarda hep şu zorluğu yaşadım; Belediye başkanlarımız doğal olarak, ben halka söz verdim, bu sözümü yerine getirmek üzere geliyorum ve sizin koyduğunuz kurallar beni sınırlıyor diye eleştiriyorlar. Fakat o belediye başkanlarımızın iyi niyetlerinden hiç şüphe etmemekle birlikte, Türkiye'de 3 325 tane belediye vardı, biz yüzlerce, binlerce örneğini bazen gün içerisinde birkaç kez yaşadık. Şöyle yaşadık, kadro rejiminin serbest bırakılması, sınırsız olması talepleri şu şekilde yansıdı; Seçim öncesi, özellikle küçük belediyelerde, belediye başkanları üç tane kadroya üç farklı aileden üç kişiyi atadığında bir sonraki seçimi garanti altına alıyor. Bunun hangi partiden olduğunun çok önemi yok, bu bir yöntem. Dolayısıyla bu noktada benim yaklaşımım da şu; bu konularda eşitlikçi, özgürlükçü ve iş yapmaya olanak verecek koşulları/kuralları yaratırsınız, bu koşullar/kurallar içerisinde genellik ilkesine de uygun olarak, hizmetler yürütülür. Sadece kadro rejiminde değil, yerel-merkez dengesine dair tüm alanlarda etkinlik, verimlilik ve kamusal hizmet sunumunun kalitesi ve yerel yönetimlerin kendi aralarındaki denge; bu koşulların/kuralların doğru ve isabetli belirlenmesine bağlıdır.

Bunu anlatıyorum, çünkü istihdama ilişkin kritik konular var, "norm kadro" kavramı. . . Özellikle 90'ların ortalarından itibaren çok popüler olmaya başlamıştı. Devlet Personel Başkanlığında bizlerin de çok haz etmemekle birlikte iştigal etmek zorunda kaldığımız bir kavram olarak karşımıza geldi. Genel ve katma bütçeli kurumlarda da norm kadro yapılacak diye duymuşsunuzdur, bir Bakanlar Kurulu Kararı çıkartıldı ama hayat bulmadı. Fakat mahalli idarelerle ilgili şöyle bir durum gelişti, yerel yönetimlerin genel kadro rejiminden çıkarılması ile birlikte 5393 sayılı Belediye Kanununun 49'uncu maddesi ile DPB ve İçişleri Bakanlığı'na belediyelerin kadro rejimi belirlenmesi görevi verildi.

Bu görevi yerine getirmek üzere bizden bir şeyler yapmamız bekleniyordu. Orada, şunu paylaşayım, bir takım öneriler geldi, TODAİE'de toplantılar yapıldı, ilgili kurumlar TODAİE, İçişleri Bakanlığı. . . Toplantılarda, karşımıza birkaç şey çıktı. Bir tanesi, belediyeler norm kadro çalışmalarını, şu "amerikan personel anlayışı"na uygun olarak, şirketler vasıtasıyla yaptırırlar, sonra İçişleri ile Devlet Personel Başkanlığı, bunları onaylar. Biz buna itiraz ettik, çünkü devletin çok ciddi kaynakları harcanacaktı. Örneğin; kadro unvanlarının bir örnekliğini nasıl sağlayacaksınız? Norm kadroya ilişkin bir çalışmada proje koordinatörü, mali işler koordinatörü, şu şu işler sorumlusu gibi rastgele birimler, kadrolar ve unvanlar oluşturulmuş ve bu çalışmanın onaylanması isteniyordu. Oysa kamu yönetiminin bir kadro rejimi, bir teşkilatlanma ilkeleri ve düzeneği vardır. Orada görülecek hizmete dair birim veya kadronun genelleştirilmiş ve standardize edilmiş kamusal bir karşılığı vardır. Teşkilatlanma yapısından kadro unvanlarına ve sayılarına kadar çalışmayı yapanlara göre değişen 3 225 tane farklı çalışma karşımıza gelecekti. Buradan yol alamayacağımız ve çok pahalıya mal olacağını düşündüğümüz için şunu yapmaya karar verdik; Şimdiye kadar biz devletin herhangi bir bakanlığında nasıl kadro rejimi belirleniyorsa, ki bu şekilde belediyelerin kadro ihtiyaçlarını da karşılıyorduk, benzer yöntemle kamu yönetiminin genel kadro rejimi ile uyumlu fakat yerel hizmet gereklerine dayanan teşkilat ve kadro gereksinimlerini karşılayacak, adı norm kadro olmakla birlikte, bir standartlar çalışması yapalım. Bu standartlar çalışmasında elbette bir sınır olacaktır, o nokta da elbette eleştirilecektir. Yani belediyelerin personel alması için önce kadrosunun olması gerekir. Kadronun sınırlanmış olması, ister iste-

mez bir eleştiriyi hak ediyor. Ama sınırlanmamış olması bence daha büyük eleştiriyi hak ediyor. Aksi takdirde ucu açık bir şekilde gidecek ve örneğin bir belediye başkanı olarak ucu açık düzeyde kadro ihdas ederek personel alabilme durumuna gelecekti. O çerçeve adı norm kadro olmakla birlikte bir standartlar çalışması yapıldı ve bu yürürlüğe girdi. Bunu yaparken birkaç konu var; birincisi, mevcutta çalışan, özellikle kadrolu çalışan personelin hak mağduriyetine uğramamasına özellikle dikkat edildi. Yapılan şuydu; belediyeler kategorilere ayrıldı, nüfuslarına göre, arkasından o nüfus gruplarındaki belediyelerin, niteliklerine göre bir ayrım yapmak istedik. Bulabildiğimiz birkaç özellik oldu, kültür turizm, sanayi ve ticaret özellikleri, buna göre aynı nüfus grubu içerisindeki belediyelerden herhangi biri bunlardan bir ya da ikisini taşıyorsa, bir ya da iki üst gruba dâhil olmasına olanak sağlandı. Arkasından belediyelerin teşkilat yapılarına ilişkin aynı gruptaki üst ve alt gruptakilerle bir illiyet kurulmak vasıtasıyla, teşkilat yapıları, yerine göre daire başkanlıkları ve müdürlükler şeklinde kadrolar oluşturularak belirlendi. Bu kadrolar, nüfus ve nitelik ölçeğine göre norm kadro cetvellerine işlendi. Örnekse, Fen İşleri Müdürlüğü, belirli bir nüfustan sonra, belli bir ölçekten sonra, fen işleri müdürünün yanına imar işleri müdürü kadrosu ihdas edilerek artan hizmetlerin iki ayrı müdürlük eliyle yürütülmesine olanak sağlandı.

Belediyelere belirlenen personel grupları içerisinden unvanları, maksimum sayılar belirlenmek üzere ki o sayılarda istatistik çalışmalar neticesinde elde edildi, istedikleri kadroları, unvanları bu rakamları aşmamak kaydıyla seçme imkânı sağlandı. Şu anda belediyeler kendi memur ve işçi kadrolarını, belediye meclislerinde bu yönetmelikteki kurallar çerçevesinde belirliyorlar ve belediye meclislerinde ihdas ediyorlar.

Bu yönetmelikte hiç istemediğimiz halde bir kural konsun, sınır konsun amacıyla sözleşmeli personele ilişkin norm belirlememiz istendi. Sözleşmeli personel zaten tanımı gereği geçici işlerde istihdam edilmekte, geçici bir işin normunu nasıl belirleyebiliz? Fakat daha sonra orada da bir değişiklik oldu, artık sözleşmeli personel için geçicilik koşulu kaldırıldı ve bu güvencesiz istihdam şekli yaygınlaştırıldı. En sonunda şunu yapabildik; eğer illaki bir sınır konmak isteniyorsa yine o nüfus gruplarındaki belediyelerin sayıları ve kullanılanlar kadro unvanları ve sayıları tespit edildi. Bunların üzerine,

şöyle söyleyeyim, norm kadro çalışması neticesinde, memur ve işçi kadrosu olmak üzere toplamda % 20–25 civarında kadro artırımı yapıldı. Normalde norm kadro çalışmalarında genellikle azaltma çıkar, oysa mahalli idarelerde yükselttik rakamı, çünkü aslında adında norm kadro geçmekle birlikte, bir standartlar çalışmasıydı. Kadro rejimini bu şekilde belirledik.

Tamamlamak istiyorum, daha sonra uygulamaya ilişkin hususları konuşabiliriz.

Memur istihdamı konusunda, mahalli idarelerle genel katma bütçeliler arasındaki temel fark, kadroların oluşturulma biçimlerine dairdir.

Genel katma bütçede kadrolar bakanlar kurulu kararıyla Devlet Personel Başkanlığı, Maliye Bakanlığı ve ilgili kurumla bir komisyon oluştururlar ve kadrolar buraya gelir, değerlendirilir ve bakanlar kurulu kararıyla çıkarılır. Kadro kütüğü dediğimiz kütüklerde değişiklikler yapılır, işte terfiler, boş kadro değişiklikleri genel katma bütçede böyledir.

Mahalli idarelerde ise, o bahsettiğim Norm Kadro Yönetmeliği ile düzenlenen aslında standartlar çalışması olan yönetmelik çerçevesinde yapılıyor. Memur istihdamında bunun dışında belirgin bir farklılık yok, ufak tefek mali haklara, ödüle ilişkin farklılıklar var.

İşçi istihdamında da norm kadro söz konusu, mahalli idarelerde de.

Tartışmanın bundan sonrasında, belki mutlaka değinilmesi gereken iki konu ile bitirmek istiyorum, tartışabilmek adına ben kendi yorumumu çok fazla katmak istemiyorum.

Belediyelerde çalışanlar kimlerdir, memurlardır, işçilerdir, dört istihdam şeklinden bahsettik, hepimiz biliyoruz ki en çok çalışanlar, beşinci birileri, o beşinci birileri, işin ilginci belediye bütçelerinde dahi gözükmüyorlar. Hani "kadının adı yok" gibi, bu arkadaşlarımız bütçelerde bile gözükmüyorlar, çünkü bu arkadaşlarımız hizmet alımı yoluyla, mahalli idarelerde bir takım işlere göre istihdam edilen insanlar. Çok cüzi miktarlarda ücretlerle çalışıyorlar ve çoklar. Buradaki kritik nokta, yine bu konu açıldığında buna dair kendi görüşlerimi paylaşmak isterim. Ama bizi personel rejimi açısından, yönetim bilimi açısından rahatsız eden husus, hizmet alımı yoluyla

kamu hizmetinde istihdam edilen taşeron işçiliğinin bu bahsettiğimiz dört ana istihdam şeklini ve esas olarak memurluk ve kadrolu işçilik güvenceli istihdam şekillerini ikame etmeye başlamış olmasıdır, ama zaten baştan bu amaçla çıktı. Örneğin; Zabıta Hizmetlerinin ki, zabıta hizmeti bir nevi kolluk hizmetidir, bunun dahi hizmet alımına açılmış olması, bu bana kalırsa çok vahim, ama başkaları için gayet normal. Dolayısıyla bu hizmet alımı personelin sayısını çoğaltması, güvensizliği ve gitgide diğer çalışma biçimlerini ikame etmeye gelmiş olması ciddi bir sıkıntı. Karikatür gibi, şöyle bir durumla karşılaştım; başkan yardımcısı. . . Son seçimden sonra, gittik bir belediyeye inceleme yapıyoruz, köşede birisi oturuyor, siz kimsiniz dedik, ben aslında başkan yardımcısıyım da, etkisizleştirilmiş, yetkisizleştirilmiş başkan yardımcısıyım, dedi. Daha sonra kendisini Başkan Yardımcısı olarak tanıtan bir kişi bizi karşıladı. Bir de baktık ki bu kişi hizmet alım yoluyla belediyede çalışan bir personel. Yani belediyenin personeli bile değil, fakat başkan yardımcısı, bu örnekleri biz de yaşadığımız için bir tedirginlik ister istemez oluyor. Belediye örgütlenmesi içerisinde genel görünüm bu.

Serhat Salihoğlu; *Peki teşekkür ederiz hocam. Burada iki tane önemli problem var; problem dediğim üzerinde konuşmamız gereken şey. Belediyeler özerk olsun, özerkliği güçlendirilsin filan diyoruz. Personel konusunda, mevcut durumun alternatifi ne olmalı, belediyeleri personel istihdamı konusunda serbest bıraksak ne olur? Bu belediye özerkliği çerçevesinde değerlendirilebilecek bir konumudur.*

Bir de uluslararası örnekler nelerdir, bunları da bilmek, belki bize yön verir. Çünkü norm kadro konusu hakikaten çok sınırlayıcı bir düzenleme, birçok bakımdan.

Taşeronlaşma meselesine de zaten geleceğiz, o da konumuzun önemli parçalarından bir tanesi. Burada toplumcu belediyecilik açısından bu kısıtlamalar konusunda ne söylememiz gerekiyor, norm kadro düzeni konusunda ne söylememiz gerekiyor, bunu belediyelerin özerkliği çerçevesinde düşündüğümüz zaman nereye koyacağız, bu mevcut düzenlemelere karşı ne diyeceğiz? Bütün bunları tartışmamız gerekiyor.

Özerklik diye bir düşünce var, ama özerk olmasın da diyebiliriz yani. Kişisel olarak ben belediyeleri çok yararsız örgütler olarak gö-

rüyorum bir tarafıyla, ama benim fantezi görüşlerimin önemi yok burada, toplumsal gerçeklikler söz konusu. Ama Can hocam, belki bu konularda, bu özerklik bağlamında, bunu nasıl değerlendirebiliriz, batıda durum nedir filan diye. . .

Şimdi Erdal hocamın konuşmasını tamamlayan bir konuşmayı Candan Bey'den bekliyoruz. Konunun bütünlüğü kaçmasın diye önce bir mevcut tabloyu görelim, ondan sonra bu tablo içerisinde taşeronlaşmaya değineceğiz, alternatiflere değineceğiz. Türkiye'de belediyeler üzerine sayısal veriler hazırladı Candan, onları da görelim, böylelikle Erdal Hocamın çerçevesini destekleyen veya tamamlayan bir durum ortaya çıkacaktır.

Candan Er; Erdal Beyin sözü üzerinden başlamak istiyorum. En sona koyacağım konuyu şimdi konuşalım. Eğer söz verilmeseydi, ben soru olarak, tartışalım diye koyacaktım.

Çankaya Belediyesindeki işçi sayısı 1993 yılında yaklaşık 2000'lerin üzerindeydi, bugün 600'ler civarında. Norm kadro meselesi ilk tartışıldığında, aklımda kaldığı kadarıyla 300 ila 400 civarında bir rakamdı Çankaya Belediyesinde norm kadro sayısı. Şimdi yıl 1993, 2000'ler civarında işçi belediye hizmetlerini görmeye çalışıyor, sonrası 20 yıl içerisinde kent büyümüş, sokaklar artmış, nüfus artmış ama işçi sayısı 400'lerde öngörülmüş. Bu büyük bir çelişki. . . Mesela o tarihlerde norm kadro sayısı 2000'ler civarında öngörülseydi eğer, işte nüfus artışına, sokak sayısı artışına, bir takım sebeplere bağlı olarak bu sayılar belli konular çerçevesinde artırılabilmenin yöntemleri bulunabilseydi, bu norm kadro meselesine çok da itiraz etmezdim. Çünkü öte taraftan Erdal beyin söylediği gibi, bir takım ölçüsüzlükler de var. 10 kişi ile çalışılması gereken yerde 30 kişiyle çalışan belediye başkanları da var. Bunlar arasında bir denge tutturmak gerekiyordu ama 400 gibi bir rakam bana o zamanlar şunu düşündürttü; belediye yönetimleri, belediye hizmetlerini kendi kadrolarıyla, yeterli kadrolarıyla görmek isteseler bile, işleri böyle yürütemesinler. 2- 3 bin işçi ile görülebilecek işler için 400 işçi öngörüldüyse ve daha 1,5- 2,5 bin işçi taşeron eliyle istihdam etmek zorunda kalsınlar. Belediye yönetimlerinin niyeti ne olursa olsun taşeronlaşma zorunlu hale geliyor. Buna teşne olan çok "sol", sosyal demokrat" belediye yönetimler de var ama bu bir yana, gerçekten düzenli bir istihdamdan yana olsan da önüne bir engel halindedir,

norm kadro meselesi, diye düşünmüştüm. Norm Kadro uygulamasının, istihdamı sistemli düzenli bir çalışma düzeninden, taşeronlaşmaya, düzensiz, güvencesiz bir istihdama yönelteceği, bütün hizmetlerin taşeronlar eliyle gördürülmeye çalışılacağını düşünmüştüm. Süreç içerisinde öyle olup olmadığını gördük.

Burada işkolu rakamını verdik; 650 bin. Aslında bu işkolu doğru bir tanımlama değil ama fotoğrafı anlamamıza yardımcı olur yine de. Çünkü bu 650 bin rakamının içinde konut işçileri de var, bir şekilde SSK'lı olmuş ve SSK bildirimi yapılmış konut işçilerini de içeren bir rakam. Bunun 20–30 bin rakamını düşebiliriz bu rakamdan, ama aşağı yukarı belediyelerde bu civarda insan istihdam ediliyor. Biz bu rakamları nereden bulduk? Geçen yıl yaz boyu Bakanlıkla bir çalışma yürüttük, bu rakamlar 900 binler civarındaydı aslında, yalnız son yapılan mevzuat değişiklikleri ile yeni bir iş kolu ihdas edildi, güvenlik iş kolu diye, o iş koluna yaklaşık 250–260 bin civarında işçi aktarıldı. Bugün itibariye çalışanların % 27'si kamuda çalışıyor. Kamuda 178 bin kişi istihdam ediliyor, özel diye tabir edilen yerde de %78'i istihdam ediliyor. Özelde 472 bin işçi istihdam ediliyor. Kamudakilerde sürekli ve geçici işçi diye ayrılıyor, biraz önce söyledim, özelde de sürekli/geçici diye bir ayrım var. Şimdi şuna dikkatinizi çekmek istiyorum; hem özel, hem geçici olan işçi sayısı 320 bin, bu yaklaşık bu iş kolundaki işçilerin yarısı demek. Yani iş kolundaki işçilerin yarısı, en kötü koşullarda, güvencesiz, iş tanımı yok, sağlıksız koşullarda çalışıyor, asgari ücret veya buna yakın ücretlerle, çalışıyorlar, en ağır çalışma ve sömürü koşullarında çalışıyorlar ve çaresiz biçimde çalışıyorlar. Belediye işi yapan çalışanların yarısının konumu bugüne göre ifade edersek, çok da yanlış ifade etmiş olmayız. Erdal beyin konuşmasının sonunda sözünü ettiği durum gerçekleşmiş durumda. Artık taşeronluk ve güvencesiz çalışma, kalıcı bir istihdam, başat istihdam modeli haline gelmiş durumda.

Erdal Eren; Candan bey bu tablo üzerinde, ben bir kere şunu paylaşayım, kendi kurumumda da dâhil olmak suretiyle, rakamlara hep ihtiyatla yaklaşıyorum, çok kolay değil çünkü. Yanlış anlamayın, şu kadarını söyleyeyim, kamuda çalışanlar sadece belediyelerde değil. Taşeron işçi sayısını, Maliye Bakanlığı da dâhil bir araya gelip bir türlü bulamıyoruz. Niye bulamıyoruz? Çünkü yani bulamıyor idik. Belki şimdi bir kayıt sistemi ile iş kolaylaşmış olabilir, kodlar vasıtasıyla, ama dedim ya, bu insanlar bütçede personel olarak gö-

zükmediği için, başka yerlerde personel olduğunu yakalamak gerekiyor, veri olarak doğru olduğunu varsayıyorum, burada da belediyelerde çalışan işçi sayısı mı 650 bin? Bu tablonun gösterdiği üç aşağı beş yukarı rakamlar değişir ama işçi sayısı 178 bin ise ki norm kadrodan tespit edilebilir, evet o civarda bir şey olması lazım, normu aşmasına rağmen. Toplamda bütün Türkiye için, bunun anlamı şu, 472 bininin taşeron işçisi olduğu belli, bu da vahim bir tablo.

Candan Er; Öyle. . .

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Türkiye'de sağlık sektöründe %80 deniyor, çok yüksek rakamlar bunlar.

Candan Er; Burada, şöyle bir hususu da belki parantez içerisinde söylemekte fayda var, örnek olarak söylüyorum. Çankaya Belediyesi Fen İşleri geçici kabul edilmiş olabilir, yani orayı ilk açtığında, belediye oraya kayıt ettirmiş oluyor, geçici kayıt ettiriyor, koskoca fen işleri geçiciliği yok besbelli, ama geçici diye tasnif edildiği için kayıtlarda böyle gözüküyor olabilir. Geçici-sürekli iş ayrımı biraz belirsiz olabilir ama kamu ve özel ayrımında çok net. Kamu sektörü iş kolumuz bakımından, sürekli iş yerlerinden kastımız, belediyelerin kendisi, sonra, bağlı kuruluşlar ASKİ'dir, EGO'dur, bu tür yerler. Özel şirketlerden kastımız, işte Diyarbakır'da Akkor temizlik hizmetleri, belediyenin temizlik hizmetlerini gören bir şirket. Veya belediye şirketleri İzelman gibi, Kent A. Ş. gibi, Çankaya'nın Belde A. Ş. gibi ve tabi bina yönetimlerini anlatıyor. Bunlar devamlı işyerleri özel sektöre ait, burada özel sektörden kastımız, belediye şirketleri dâhildir. Bütün bunların bir geçici diye adlandırılan 320 bin işçinin çalıştığı işyerleri var. O geçici, belli bir mantıki zemine oturmuş değil.

Salondan Biri; Herhalde geçici şöyle ifade ediliyor, gerçi ihaleler yıllık yapılıyor ama mesela süreli yapılan işler, geçiciden kasıt o, ama belediyedeki her yıl yeniden yapılan ihalelerde çalışan işçiler de mi geçici sayılıyor?

Candan Er: Tabi, bir başka türlü görebilmemiz mümkün değil.

Buraya iki tane haber koydum; "İşçiler Gözyaşlarına Boğuldular" diye, yılbaşının hemen ertesi günü yılın ikinci günü, hiçbir gerekçe göstermemişler ve bunlar doğal olarak sendikasızlar, hiçbir arkaları yok, dayanışma içinde değiller ve tam anlamıyla bir çare-

sizlik içerisindeler. İkinci bir haber Radikal Gazetesinden bu sefer, Çalışma Bakanlığı yetkilileri, burada yapılacak bir şey yok, şikâyet olursa müfettişlerimiz inceleme yapar diyor, zaten bu işyerlerinde bir koruma veya güvence yok bu kategorideki işyerlerinde. Ve yetkililer diyorlar ki; bir taslak var, ancak bir süredir tartışılan bu taslak, istihdam ile ilgili sınırlamaları kaldırıyor, işte bu tür taşeron çalıştırılmasıyla ilgili. Bu da taşeronluk uygulamasının daha da yaygın olması sonucunu doğuracak. Bu haberler, yılın ilk haberleri.

Şimdi bu arada; 2012 yılı 9 aylık kamu alımları istatistiğine baktığımızda, 74 milyon lira imiş toplum kamu alımlarının tutarı. Yine aynı istatistiğe göre belediyelerin hizmet alımlarındaki ihale bedeli de 22 milyon lira, bu toplam kamu alımlarındaki oranı belediyelerde % 30 civarında olduğunu gösteriyor bize.

2003 yılında baktığımızda bu rakamlara, o zaman toplam tutar 4,5 milyon lira ve bunun yarım milyon lirası belediyelin hizmet alımlarına ait. Yani 2003'de %12 iken pay, belediyelerin hizmet alımlarındaki payı, 2012 yılında % 30'a çıkmış durumda. Sendikalı işçi sayısı 2013 yılında bugün bizim iş kolumuzda % 20 oranında, sendikasız işçi sayısı da %80 oranında. 1993 yılında bu rakamlar, sendikalı işçi sayısı % 92, sendikasız işçi sayısı %8'di arkadaşlar, çok vahim bir tablo. Burada iyiye yorabileceğimiz tek şey, belediye istihdamında kadın istihdamı. Kadın istihdamı % 11 bugün, bu 1993'de % 3'dü, bütün bu sayısal verilere ilişkin söylenebilecek tek olumlu gelişme bu.

Bugün kamudaki sendikalılık oranı % 61, özel sektördeki sendikalılık oranı % 8. Burada özel derken, bunun da çok önemli bir kısmı belediye şirketleridir. Bizim sendika olarak, üyelerimizin yarısı bu anlamda özelde çalışan işçilerdir. Engelli istihdamına yönelik benim ulaşabildiğim bir bilgi yok.

Yaklaşık 20 yıldır bu süreci hangi ihtiyaçtan yaşıyoruz, son yıllardaki tüm mevzuat değişiklikleri belediyelerin daha iyi, daha ucuz hizmet verebilmesi için mi yapılıyor, yoksa yeni işçi alımını engellemek, taşeronluk aracılığı ile kamu kaynaklarını peşkeş çekmek üzere mi yapılıyor? Bugün belediyelerde maliyetler azalmış ve hizmet kalitesi artmış mıdır? Bunları aslında soru olarak ortaya koyuyorum ve teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu; *Biz de Candan'a teşekkür ediyoruz, bunların hepsini konuşacağız, daha bunlara ilişkin sunuşlarımız da var. Ben bir şey ekleyeyim; bugün kamuda aşağı yukarı 400 bin işçi çalışıyor, kadrolu tabir ettiğimiz işçiler ve geçici tabir ettiğimiz geçici işçi de 20 bin galiba. Gördüğünüz gibi sadece belediye hizmetlerinde taşeronda 472 bin işçi var, sadece belediyelerde. Belediyeler en fazla taşeron işçinin çalıştığı sektör, ikincisi sağlık sektörü. Artık bizim kamu hizmetlerimiz taşeron işçiler eliyle görülüyor, yani devletin temel istihdam biçimi haline dönüşmüş durumda, taşeron istihdamı, öyle de diyebiliriz.*

Ahmet Müfit Bayram; Bir yandan kamu hizmeti dediğiniz şey kamu hizmeti olmaktan çıkarılırken, istihdam da ona paralel olarak istihdam yapısı da değişmiş birbirine paralel bir süreç aslında.

Serhat Salihoğlu; *Aynen öyle. Burada Candan'ın sunumunda, Bakanlığın kategorilerini kullanıyoruz da, İş Hukuku bakımından bu geçicilik, kalıcılık nedir? Selçuk bizi biraz aydınlatsın, yani geçici işçi kime diyoruz, kadrolu işçi kime diyoruz? Kısaca oradaki karışıklığı gidermemiz lazım onu açarsan.*

Selçuk Ertan; Galiba eskiden beri uygulana gelen, belediyelerde 30 günü aşmayan işlerde, geçici işçi çalıştırılabilir şeklinde bir uygulama vardı, ama işin esası, süresi 30 günü geçmeyen işlerde çalışan işçilere, geçici işçi deniliyor. Ama belediyelerde 30 günlük bir iş yok hepimizin bildiği, yani bütün işler süreklidir, hep de 30'ar günlük, birer aylık vize alarak yapılabilir, onun için adam/ay meselesi vardır. Her ay işte, şu kadar adam/ay işçi çalıştırınız diye müsaade edilirdi, belediyelerde onun üzerinden istihdam ederlerdi işçileri. Bunlara biz geçici işçi diyoruz ve işte yıllar süren yargılamalar sonucunda bunların Borçlar Kanununa göre zincirleme akit olduğu ve dolayısıyla birden fazla kez böyle çalıştırılan işçilerin artık geçiciliğinin kalmadığı, belirli süre akdinin söz konusu olmadığı, belirsiz süreli hizmet akdine dönüştüğü yolunda yargı kararları çıktı. Ve diğer kadrolu işçilerden, iş kanunu bakımından hiçbir farklarının olmadığı, alacakları, ücretleri, toplu sözleşmeden yararlanmaları, kıdem tazminatları, ihbar tazminatları, iş akitleri bakımından hiçbir farkının olmadığı ortaya çıktı. Ama geçici işçi statüsünde oldukları, diğer işçilerden farklı oldukları yolunda oldukları konusundaki inanç, hem işçiler arasında hem de belediye yönetimleri arasında

devam ede geldi. İşin özü budur, geçici işçilik belediyelerde yoktur, iş hukuku bağlamında ama öyle bir adlandırma vardır, o yönde bir çalışma statüsü vardır.

Erdal Eren; Belediyelerde geçici işçi çalıştırma düzenimiz şöyle; doğru ya da yanlış, olan bu ki bana kalırsa da yanlış. Sürekli işçi ve geçici işçi ayrımı yapılmış yıllar evvel, bu terminoloji kullanılıyor, ama aslında kastedilmek istenen, kadrolu olan işçiler, bir de kadrosu olmayan işçiler, fakat bu geçici işçi noktasında yaygınlaşmış. Son olarak, sizin de söylediğiniz gibi, iş hukuku uygulaması bakımından, farklı olsa dahi, mahkemeler bu yolda karar vermiş olsa dahi, bu sefer işverenler de karşı önlemlerini aldıkları için, geçici işçi konumundaki arkadaşlarımızın ciddi mağduriyeti söz konusuydu. Son olarak 5620 sayılı Kanunla tanımda düzeltme yapıldı, hatırlarsınız, kamuda çalışan geçici işçilerin, sürekli işçi veya ilgisine göre sözleşmeli personel pozisyonlarına geçirilmelerine dair bir düzenleme yapıldı. Bence o da çok kötü bir düzenlemeydi, tek paragrafta halledilecek bir iş, sayfalarca yazılarak karman çorman hale getirildi. Ama her hareket beraberinde, toplumsal yansımalar hesaplanarak hayata geçirildiği için, sanırım olayı uzun uzun yazarak düzenlemeye ihtiyaç duydular. Ben komisyondaki arkadaşlarıma da aynı şeyi söyledim; ne yapmaya çalışıyorsunuz, tek paragrafla kadroları da ihdas edersiniz, kişileri atarsınız, hem de işçi olarak atarsınız, kadrolu işçi haline getirirsiniz, olur biter diye, ama yapmadılar, daha farklı bir yol seçtiler.

Orada şöyle bir düzenleme oldu; 5620 sayılı Kanun ile geçici işçiler sürekli işçi kadrolarına ya da sözleşmeli personel pozisyonlarına geçirilirken, 657 sayılı Kanunun kritik maddelerinde düzenlemeye gidildi, ama o günkü kadroya geçiriliyor sevinci içerisinde, biz bunu hiç kimseye anlatamadık.

Birinci müdahale bu bahsettiğimiz konuya dair; 657 sayılı Kanunun istihdama ilişkin 4. Maddesinin işçi tanımına dair (D) fıkrasında ayrıntılı düzenlemeye gidildi. Esasında yukarıdaki sıralananlar dışında kalan personel işçidir diye çok kısa tanımla İş Kanununa atıf yapan bir fıkra idi. Geçici işçiler için kamu kurumlarında, bu mahkeme kararlarıyla belki uygulamayı düzenlemek adına, 5 ay 29 gün yani 6 aydan az çalışma kaydı getirildi. Dolayısıyla belli bir kamu kurumunda geçici işçi olduğunuzda 5 ay 29 gün çalışabiliyorsunuz,

ama bu demek değildir ki, bir belediyede 5 ay 29 gün çalışırsınız da, sonra başka bir belediyede 5 ay 29 gün çalışamazsınız. Fakat kritik olan nokta birincisi bu, bahsettiğimiz uygulamalar olmasın diye, 5 ay 29 günde kapatılmış olması.

İkinci bir değişiklik; sadece 4. maddenin (D) fıkrasında değil (B) fıkrasında da bir değişiklik yapıldı. İşte bugün, birazdan muhtemelen tartışacağımız, mahalli idarelerde sözleşmeli personel kadroya geçirilecek mi, geçirilmeyecek mi durumu var? 5620 ile şu yapıldı; eskiden sözleşmeli personel dediğimiz bir kategori vardı, bu kategori, örneğin bir belediye, küçük bir belediye bir tane köprü yaptıracak, o köprü için bir tane mühendise ihtiyacı var. Bu işlerde uzman bir mühendisle bir yıllığına anlaşıp, köprünün teknik işlerini yaptırıyor, ihtiyacı bittikten sonrasında sözleşmeyi sonlandırıp, ihtiyacı olmayan uzun vadeli istihdam ilişkisine girmiyordu. Buradaki sınır, sözleşmeli istihdamın teknik veya geçici olması ve istisnai bir durum olması idi. Bu kısıtlamalar ile sözleşmeli istihdamın yaygınlaşarak güvenceli istihdamın alternatifi olmasına engel olunmuştur. Şöyle söyleyeyim; işte biraz önce Candan Bey rakamlar verdi, Türkiye'de örneğin 98–99 yıllarında, sözleşmeli personel sayısı belediyelerde 700 civarındaydı, nadir durumlarda belediyeler bunları kullanıyorlardı. 5620 sayılı Kanunla, işin geçicilik şartı ve koşulları ortadan kaldırılarak, Türkiye'de tüm kurumlarda olmak üzere sözleşmeli personel istihdamının kısıtlamaları kaldırıldı, o yüzden de şu an itibariyle evvelki yıl kadrolara geçirilmiş olmalarına rağmen, sözleşmeli personel istihdamı kısıtlanmadığı için yine ciddi bir birikim oluşmakta.

Yıldırım Koç; Serhat, sürekli işle ilgili 4857'de bir hüküm var, o hüküm hala yürürlükte. Bu 1475'de de vardı, yanılmıyorsam 3008'de de vardı, Nitelik bakımından en çok 30 iş günü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla devam edenlere sürekli iş denir. Yani Yasadaki sürekli, süreksiz iş ayrımı geçici işçilikten farklı bir olay, bu ikisini özdeşleştirmemek gerekiyor.

Selçuk Ertan; Ama bununla başladı, 30 günün altında çalıştırıyor, geçiciliğin kaynağı böyle başladı, onlar için müsaade alınmaksızın çalıştırılmak söz konusuydu, belediyeler için. Onu aşama aşama yaygınlaştırdılar.

Erdal Eren; Bir de, diğer taraf daha mühim. Geçici işçi olmaz, işin kendisi geçicidir. İşçi işçidir, iki gün çalışır, on gün çalışır, sü-

rekli çalışır, işçi olma niteliği açısından bir şey fark etmez. Ama bizim mevzuatımızda geçici iş ile birlikte yanlış bir terminoloji olarak geçici işçi ibaresi kullanılıyor.

Yıldırım Koç; Yalnız biliyorsunuz, 1475 uygulamasında Yargıtay kararlarıyla zincirleme akitlerin belli bir sözleşmeye dönüşmesi yerleşmişti ama. 4857'de esaslı bir neden olmadığı takdirde hükmü, esaslı bir neden gerekçesi ileri sürerse zincirleme akitler otomatik olarak belirsiz süreliye dönüşmüyor. O çok nettir bakın. 4857'in olumsuzluğunun biri odur. 12. madde şöyledir; Belirli süreli iş sözleşmesi esaslı bir neden olmadıkça birden fazla üst üste zincirleme yapılamaz. Aksi halde iş sözleşmesi, başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edilir. 1475'de açık hüküm yoktu, Yargıtay kararlarıyla yazılmış. Ayrıca esaslı nedene dayalı zincirleme iş sözleşmeleri belirli süreli olma özelliğini korur.

Selçuk Ertan; Şimdi diyelim ki siz birini üç sene böyle çalıştırdınız, son sene böyle çalıştırmadınız, bunun nedenini orada açıklayacaksınız. İşte iş güvencesi orada başlayacak, akit orada başlayacak.

Salondan Biri; Dediğim gibi bir iş vardır ve onun süresi bellidir. Nedir? İhale edilmiştir, süresi 1 yıldır, örnek veriyorum, 3 aysa 3 aydır, dolayısıyla esas neden budur yani.

Salondan Biri; İhaleyi yapıyorsunuz, belediyelerde 1 yıl temizlik işleri yapılıyor, o bir yılın sonunda, ikinci yıl çalıştırıldığında, üçüncü yıl işten çıkarıldığında, zaten ihale bitti diyemiyorsunuz, zaten. Aslında yargı kararları şimdilik en azından yine zincirleme iş sözleşmesi olarak sayıyor, çünkü taşeron firma benim ihalem bitti diyor. Belediye veya hastane ihale bitti diyor, ama iş bitmedi, belediyenin temizlik işi biten bir iş değil, yani ihale değişikliğini neden saymıyor mesela. Esaslı neden belki işin gerçek anlamda işin geçici olması, mesela, hastanenin çatısını, belediyenin çatısını veya geçici bir köprü örneği gibi olabilir belki, ama belediyenin temizlik işi sürekli. Belediye şirkete bu işi yaparken şu işçiyi çalıştırmak zorundasın diyor. Henüz diyor, ama bundan sonra der mi, bilemiyorum.

Tuncay Alemdaroğlu; Şimdiki durumu bilmiyorum, öncesini biliyordum. Şimdi temizlik şirketinin belediye ile olan sözleşmesi bitti, ikinci ihaleyi bir başka şirket aldı, şimdi birinci şirketin işçisi, be-

lediyenin çöp hizmeti devam ediyor diye, ikinci ihaleyi alan şirkette çalışmak için açtığı işe iade veya tazminat davası, lehine mi sonuçlanıyor? Bunu pek anlamadım.

Selçuk Ertan; Orada şöyle bir parantez var, işçiler belediyenin görüş ve talimatıyla yeni şirketle de çalışmaya devam ediyorsa, yoksa sizin dediğiniz gibi, yeni bir şirket geldi kendi işçisini çalıştırdı, bu durumda değil.

Serhat Salihoğlu; *Şimdi değerli arkadaşlar, bunu burada noktalıyoruz. Bunu konuşabiliriz, taşeronlaşma meselesine de ayrıca bir sayfa açacağız, çünkü onunla ilgili konuşacak arkadaşlarımız var. Bu iş hukuku konusuna bir girersek iki gün konuşuruz. Bir de değişiklikler var, mesela ulusal istihdam stratejisi, diye biliyorsunuz, hükümet planı var. Orada bu zincirleme hizmet akdine dönüşmenin engellenmesi söz konusu, plan olarak bunlar henüz gerçekleşmemiş. Ne bileyim bu İş Kanunu 2. maddede taşeronlaşma konusunda bir düzenleme var, bugünkü durumu biraz tersine çevirecek planlar var. Bizim eksik kaldığımız bir şey var, onu İpek Hanım tamamlayabilir mi acaba, bu kamu personeli sistemiyle ilgili olarak. Şimdi hep işçileri konuştuk. Tüm Bel Sen'den bir arkadaşımız gelecekti, Evren gelecekti, onun işi çıktı gelemedi, ama sen de uzmansın bu konuda, bize biraz bilgi versen, tamamlasan bu tabloyu. İşçileri konuştuk, genel durumu konuştuk, sözleşmeli veya 4A diyelim, o konuda söyleyeceğin şeyler var mı, belediyelerle ilgili.*

İpek Özkal; Ben Erdal beyin sunuşunu kaçırdım, muhtemelen norm kadro konusunda kendisi bilgi vermiştir. Hiç hazırlıklı değilim, dinleyici olarak gelmiştim ama aklıma gelen şeyleri söylemeye çalışayım.

Belediyelerde personel meselesi önemli, öncelikle 2004'deki yeni belediye Kanunundan önceki düzenlemelerde, yetki merkezi yönetimdeydi belediye personelini atamada, İçişleri Bakanlığı yerel yönetimlerin personel işlerinden sorumluydu. İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı, bu anlamda merkeziyetçi bir sistem vardı.

2004 yılından sonra, 5393 sayılı Kanunla, 5216 sayılı Kanunla, yetkiyi norm kadro ile beraber belediyelere aktaracağını söyledi, merkezi hükümet. Aslında bunun özünde yatan neden, yerelleşme,

özerkleşme tartışmaları. Bunun için de çeşitli mevzuat düzenlemelerine gidildi, ama istenilen gibi olmadı, özellikle nüfus esası, sanayileşme ölçütünün konulmasıyla beraber bu yetki belediyelere verilmedi, aslında daha da çok kısıtlandı.

Bunun dışında, artık belediyeler merkezi personel sisteminden, yani kamu personeli seçme sınavından alınan belli bir puandan sonra, belediyelere başvuru sistemi ile belediyeler kendi personelini kendileri seçmeye başladılar. Belediye başkanları, büyükşehir belediye başkanları bu anlamda güçlendi, yetkili kılındılar, çünkü en son atama işlemini gerçekleştiren bu başkanlar oldu. Bu belediye personel sorununu ne kadar çözer? Belediyeler personel meselesinde siyasal kayırmacılığın en çok yaşandığı alanlar. Bu nedenle personel istihdamı bir türlü reformize edilemiyor. Belediyedeki personelin bu kayırmacılık uygulamalarından dolayı çalıştırılamadığı söyleniyor.

Memur ve sözleşmelilik ayrımına baktığımız zaman, memurluk artık çok fazla tercih edilen bir istihdam biçimi değil. Belediyeler sözleşmeli, hatta sözleşmeli de olmazsa taşeron personel çalıştırmayı daha çok tercih ediyorlar. Nakil meselesi burada önemli; kişi belediyeye girdiği zaman, belediyede çalıştığı zaman, ailesi ve akrabaları ile beraber aynı şehirde yaşayıp farklı bir şehre gitmemek istiyor. Farklı bir yerde çalışmamak istiyor, bu sebeple da direniyor nakil olmaya, belediyeler de bunu kırmak istiyorlar yani, elindeki personeli gerektiği zaman farklı yerlere göndermek, nakil etmek vs. istiyorlar, ama bu pek mümkün olmuyor, bu anlamda personel çalıştırması zor.

Bir de belediyelerde, kısmi zamanlı sözleşmeli personel diye, yeni bir uygulama başladı, 2004 – 2005 yılındaki belediye kanunlarından sonra. Sözleşmeli personeli biliyordum, ama bir de kısmi zamanlı sözleşmelilik, diye bir şey çıktı. Kısmi zamanlı sözleşmeli personel, sadece belli başlı kadrolar için söz konusu, mühendislik, avukatlık gibi kadrolar için söz konusu, en fazla da bir tane kısmi zamanlı sözleşmeli personel çalıştırılabiliyor. Bu da sözleşmenin yeni bir türü olarak ortaya çıktı, biz sözleşmeliliğin farklı türlerini biliyorduk zaten, 4/b diyorduk, işte tiyatrolarda çalışan sözleşmeli personel, sağlıkta 4329 sayılı Kanunla çalıştırılmaya başlanmıştı, ilk defa bir Bakanlık için sözleşmeli personel kanunu çıkmıştı. Bunun dışında bu farklı bir uygulama, İş Kanunu ile alakalı değil. Sözleşmenin belki yeni bir biçimi diyebiliriz. Dediğim gibi üst kurullarda sözleş-

melilik vardı, ama artık farklı bir istihdam türü olarak karşımızda duruyor, tabi incelenmesi gerekiyor neyi ifade ettiği.

Tuncay Alemdaroğlu; Norm kadro verilirken de şu kadar sözleşmeli personel çalıştıracaksın diye belirtiliyor mu?

İpek Özkal; Sizin bir sunuşunuzda dinlemiştim, Devlet Personel Başkanlığı daha çok memur üzerinde durdu, özellikle memur alımının üzerinde durdu, ama aslında belediyeler memurluk yerine sözleşmeli çalıştırmayı tercih ediyorlar bu anlamda, memur kadrosu duruyor, belediyeler bunu yapıyorlar, o kadroya farklı atama yapmamak koşuluyla, belediye orada sözleşmeli personel çalıştırıyor. Böyle bir yöntemi de kullanıyor, o kadroyu boş bırakma karşılığında sözleşmeli personel çalıştırabiliyor. Bu norm kadro uygulaması değil, ama uygulamada yapıyor bunu.

Norm kadro belediyelerin personel ihtiyacını çözecek mi? Bence çözmeyecek, çünkü norm kadroda aslında yapılması gereken şey, iş tanımıdır. Personel sistemini düşündüğümüz zaman, kariyer sistemi ve kadro sistemi diye baktığımız zaman, kadro sistemi bizim Amerikan sistemi dediğimiz kadro sisteminde iş tanımları yapılır, yapılan bu iş tanımlarından sonra, kurumun planı ortaya çıkarılır. Mesela derki, A kişisi günde 50 tane mektup yazacak, 80 tane telefona bakacak, işte şu şu işleri yapacak, böyle çok ayrıntılı iş planları ve tanımları çıkarıldıktan sonra norm kadro ve bunun akabinde performans ve değerlendirme çalışmalarının yapılması gerekiyor. Şimdi performans değerlendirmesi çalışmaları yapılıyor, ama neye göre yapılıyor? Çünkü Türkiye'de tanımlanmış bir kadro yok, yani kadrodaki iş tanımı yok daha doğrusu. O kadroda çalışan bizim sistemimiz personel üzerinden, kariyer sistemi üzerinden kurulu bir sistem. Şimdi bunu tamamen özellikle belediyeler üzerinden kadro sistemine doğru bir evriltme, bir dönüştürme çalışması var, ne kadar başarılı olduğunu göreceğiz ama sadece belediyelerle sınırlı kalmıyor, bu performans değerlendirmesi. Son dönemde çıkan kanun hükmünde kararnamelerle beraber bütün kamuya çok hızlı bir şekilde yayılıyor. Şimdi güvenlik hizmetleri sınıfı için yapılıyor, zaten Milli Eğitimde tartışılıyordu, Milli Eğitimde üst düzey yöneticileri için getirildi vs. çok hızlı bir şekilde yayılıyor.

Bu anlamda memur ve sözleşmeli açısından baktığımızda, çözülmesi gereken çok problem var. Artı belediyeler dediğim gibi, belediyeler memur kadrosunda bile kendileri sözleşmeli personel çalıştırmayı yeğliyorlar. Bunun dışında kalan hizmetleri de taşeronluk yoluyla dışarıdan alıyorlar. Hazırlıksız bu kadar konuşabildim, kusura bakmayın.

Tuncay Alemdaroğlu; Bir şey sorabilir miyim? Belediyelerde örneğin sözleşmeli personel olarak başkan yardımcısı, zabıta müdürü istihdam edebiliyor mu? Bunlar kamu adına yaptırım gücü olan makamlar, zabıta ve başkan yardımcısı. Bunların memur kadrosunda olması yasal zorunluluk değil mi?

Erdal Eren; İpek hocam da söyledi, norm kadro çalışması aslında, adında norm kadro geçmesine rağmen, refleksleri toplumcudur, ben öyle düşünüyorum, başkası öyle düşünmeyebilir, doğaldır. Şundan dolayı toplumcudur; bir, çalıştırılan kadro sayısını artırmıştır; iki, sınırları belli genellik ve eşitlik ilkesine uygun bir yapı oluşturmuştur. Bu noktalarda adına rağmen toplumcudur, diğer taraftan, kadrolarda standardizasyon sağlamıştır.

Diğer taraftan, İpek hocamın söylediği görev tanımları terminolojisini kullanıyoruz iş tanımlarından çok, görev tanımları çalışmaları yapılmıştır aslında, ama kullanılamamaktadır. Başka sıkıntılar vardır onunla ilgili, fakat en azından mahalli idarelerde norm kadro çalışmasında şunu yaptık; binlerce ayrı unvanla tanımlanan kadro unvanlarını standardize ettik. Örneğin bilgisayar işletmeni, bilgisayar uzmanı, bilgisayar işleri veri işletmeni gibi, 20 tane ayrı unvanı tek unvana indirdik. Böylelikle unvana dayalı memur güvencesinin altyapısını oluşturmuş olduk. Çünkü farklı unvanlar olduğunda bunların naklen bir başka kuruma da gitmelerinde sınıktılar yaşanıyordu. Farklı unvanlar olduğunda görev, yetki ve sorumluluk alanını belirlemekte sıkıntı yaşanıyordu. Bu açıdan önemli ve eşitlikçi bir iş yapıldığını düşünüyorum.

Sözleşmeli personel hususunda ise, asıl çaba memur istihdamını öne çıkartmak, o yüzden de % 20–25 civarında kadro sayısı artırıldı, yapıldığı güne göre. İlgili bakanların ısrarıyla işçi ve sözleşmeli personelin de normunu belirleme durumu da işin içine girdi.

Başbakanlık müsteşarına sunulan bir çalışmada, benim, bir uzmanın, şerh düşmesi olacak şey değildir, ama yaptık, sonuçta kendimizi ifade ediyoruz. Taşeron çalıştırmaya ilişkin madde vardı, bizim şiddetli itirazlarımıza rağmen son dakikada eklendi ve yargı kararıyla daha sonra iptal edildi. İkinci olarak da sözleşmeli personelin sınırının konması istendi, İpek hanım gelmeden önce ben sunarken söylemiştim, bizden bunları da eklememizi istemişlerdi. Biz de bunun normunun olmaması gerektiğini, bunun buraya hiç girmemesi gerektiğini söyledik. Ama illa bir kural getirmek zorunda kalınca, sözleşmeli personel çalıştırıyor zaten 5393'e göre, o imkân var, bunun kuralını koymak adına şu dendi; belirlenen kadrodaki bir kadroyu ihdas etmek ve boş tutmak koşuluyla siz sözleşmeli personel çalıştırabilirsiniz. Bunun anlamı şu; birinci olarak her unvan sözleşmeli olarak çalışamıyor, sicil disiplin düzeneğinde yer alan unvanların zaten sözleşmeli çalıştırılmaması gerekiyor, ama son dönemde sağlık hizmetlerinde yapılan değişikliklerle orada da işler epeyce karıştı. İçişleri Bakanlığı bir genelge yayınladı, o genelgede unvanları saydı, mühendis, mimar, antropolog, sosyolog gibi bir takım unvanlar, ancak bu unvanlarda sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Norm kadro yönetmeliğine göre, bir belediye sözleşmeli personel çalıştıracak ise, memur norm kadrosu içerisinden sayılan unvanlara dair bir adet memur kadrosunu boş tutmak zorundadır. Onun karşılığı, bunun pratik sonucu şu; örneğin belediyenin teknik hizmetlerden memur norm kadrosu toplamı 20 olsun, belediyeye teknik hizmetlere dair seçilebilecek kadro unvanlarının bulunduğu teknik hizmetler listesinden 20 adedi geçmemek üzere ihtiyacı olduğu kadro unvanlarını seçiyor, diyelim ki 5 mühendis, 3 teknisyen, 5 mimar, gibi kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirebilir. Hepsini mühendis isterse 20'ye kadar hakkı var. Belediye 5 mühendis kadrosu seçti ve meclis kararı ile ihdas etti ise bu 5 mühendisin 3'ünü kadrolu, 2'sini sözleşmeli veya hepsini sözleşmeli veya birini sözleşmeli kalanını kadrolu gibi istediği ve ihtiyaç duyduğu şekilde kullanabilir. Ama kadrolu ve sözleşmeli toplamı meclis tarafından ihdas edilen mühendis kadro sayısını geçemez.

Tuncay Alemdaroğlu; Belediyede bazı görevler var ki, kamu gücü kullanır, belediye başkanı kamu gücünü kullanıyor, başkan bu yetkisini başkan yardımcılarına ya da müdürlerine verebiliyor. Örneğin imar müdürüne ruhsat verme yetkisini devrediyor, benim

öğrenmek istediğim sözleşmeli personel bu kamu gücünü belediye başkanı adına kullanabilecek mi, kullanamayacak mı?

Erdal Eren; Kullanamaz başkanım, bu konu çok net, öteden beri çok net. İstihdam şeklinin kuruluş mantığı gereği sözleşmeli personel yalnızca kendi mesleğinin akademik unvanının yetkileri ile sınırlıdır.

Tuncay Alemdaroğlu; Norm kadroda kamu gücünü kullanacaklara sözleşmeli olarak istihdamın mümkün olmadığı belirtiliyor mu? Bakın dava konusu oluyor, dava konusunun birinci koşulu, işlemi yapan yasal olarak o konuda yetkili olmasıdır, eğer yetkisi yoksa o işlem yok hükmündedir.

Serhat Salihoğlu; *Arkadaşlar tartışmanın sağlıklı yürüyebilmesi için, İsmail Bey bu işlerle ilgileniyor, sizin sorunuza İsmail Bey'den bir yanıt alalım, çünkü denetliyor yani.*

İsmail Bingöl; Ayrıca bir önerim daha var bu toplantı çözülecek, çözümü esnasında çok zorluklarla karşılaşılıyor, dolayısıyla aynı anda konuşulunca sorun yaşanıyor. Bir de ismimizi söyleyerek konuşmaya başlamakta yarar var.

Serhat Salihoğlu; *Planlamayı bir kez daha hatırlatmak istiyorum, İsmail Bey konuşacak, ondan sonra Hocam söz istedi, bu konu ile ilgili olarak, daha sonra galiba ayrılacak arkadaşlarımız var, bu kadro işini konuşup tamamlayacağız. Ondan sonra ne yapabiliriz, ne edebiliriz? Sürekli ağlayıp sızlanacak halimiz yok, alternatiflerimiz ne olacak, neleri öne çıkarmamız gerekir, diye onları konuşmaya başlayacağız. Buyurun İsmail Bey.*

İsmail Bingöl; Önce başkanın sorusundan başlayayım. Uygulamada bir imar müdürü, sözleşmeli personel de oluyor hatta daha ilerisi taşeron firmanın elemanı da oluyor. Geçen sene Denizli civarındaki bir belediyede, yaklaşık 15 bin nüfuslu bir ilçede, belediye yazı işleri müdürü taşeronun adamı, belediye mali hizmetler müdürü taşeronun adamı, belediye fen işleri müdürü veya amiri taşeronun adamı, çünkü onların görevini yerine getirebilecek başka personel yok. İşi onlar görüyor ama imzayı onlar yerine başkası atıyor, bu şuradan ileri geliyor bence, son yıllarda merkezi sistemle personel alınması belediyeleri bu konuda çok sıkıntıya düşürmüş durumda.

Eskiden biliyorsunuz belediyeler kendileri sınav yaparak personeli alıyordu, şimdi merkezi sistem yoluyla alabiliyorlar, o da özellikle küçük yerlerde sıkıntı yaratıyor. Mesela, Türkiye'nin herhangi bir yerinden o yöreye merkezden personel gönderiliyor, orada o belde insanlarının iş sorunu varken, sen ne hakla gidiyorsun Artvin'den, Edirne'den, ya da Hakkâri'den eleman alıyorsun diye belediye başkanı saldırıya uğruyor. Belediye başkanı kendisini savunamıyor o durumda, o yüzden personel almak yerine, personel almamayı, o kadroyu sözleşmeli personel ile yürütmeyi daha uygun görüyor.

İkinci bir husus şu; 5393 sayılı yasanın 49. maddesinde şöyle bir husus var, personel giderleri nüfusu 10 bine kadar olan yerlerde gelirlerinin % 40'ı, nüfusu 10 binin üzerinde olanlarda % 30'unu aşıyorsa yeni personel alamaz. Eğer geçmişten gelen personel varsa onu muhafaza eder, ama yeni personel alamaz, bu da başka bir engel. Mesela şöyle bir iki tane örnek aldım. Orta Anadolu'da bir ilçe belediyesinde norm kadro ile 38 memur, 19 sürekli işçi kadrosu öngörülmüş, toplam 57 personel. Buna karşılık 14 memur, 12 sürekli işçi, toplam 26 personel çalışıyor, yarı yarıya bile değil. Buna rağmen bu belediyenin 2006 yılında personel giderlerinin gelire oranı % 42. 62, 2007 yılında %40. 40, 2008 yılında % 68. 14, 2009 yılında % 47. 21, bu oynamalar da bazı yıllarda arsa satarak geliri yükseltmişler, personel hiç alınmadığı halde. Dolayısıyla, belediye başkanı herhangi bir sebeple, personel aldığı takdirde, personel artışından kaynaklanan maliyet artışını, kendi cebinden ödemek zorunda kalıyor. 49. maddenin 8. bendi aynen şöyle "Belediyelerin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerleme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın % 30'unu aşamaz. Nüfusu 10 binin altında olan yerlerde bu oran % 40'tır. Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın artmasıyla oluşacak kamu zararı, bunu kanun kamu zararı olarak değerlendiriyor, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edilir diyor. " Bu, diyelim ki Çukurca belediyesinde çok daha yüksek, mesela % 70'lere varan oranlar var. Onlar da 57 personel yerine 45 personel istihdam ediyorlar, burada norm kadro fazlası var, o yüzden fazla çalışıyorlar, bazı yıllarda % 70'e bile çıkıyor.

Belediye başkanları, hem merkezi sistemden personel alınmasının zor olması nedeniyle personel alamıyor, bu ihtiyaç sözleşmeli

personel ile gideriliyor. Ancak büyük belediyelerde, örneğin İmar ve Şehircilik Müdürlüğü yapacak memur statüsünde bir memur bulmak mümkün, örneğin mimar bulmak mümkün, ama küçük belediyelerde bu yoksa ki yoktur çoğunlukla ya sözleşmeli personelle, ya da taşeronun elemanıyla gideriyorlar. Bu taşeronlaşmanın nedeni zaten, daha doğrusu amacı, Candan Bey'in rakamlarıyla anlaşılıyor, yani sendikaları bitirmek, bir de şöyle bir ilginç durum var, biraz önce o da konuşuldu. Bir belediye A şirketine ihale etmiş örneğin temizlik ya da park bahçe işlerini. A şirketinde çalışan elemanlar aslında belediyenin daha önce vize ile çalıştırdığı işçiler. Ertesi sene ihaleyi B şirketi kazanıyor, ama yeni şirketteki çalışanlar yine aynı işçiler hiç değişmiyor. Ben 9 yıldır belediyede çalışan birinin hatta babası da meclis üyesiydi, bu şekilde, 5620 sayılı Yasa ile kendi isteğiyle geçtiğini biliyorum. Aynı zamanda bu şekilde kıdem tazminatını çalıyorlar yani A şirketinde çalışıyor adam bir sene geçmeden ertesi sene B şirketinde çalışmış oluyor, biliyorsunuz kıdem tazminatını hak etmek için en az bir iş yerinde bir yıl çalışmak lazım. Diyelim ki 10 sene çalışıyor ama 4 seneyi hak ediyor hale geliyor, çünkü sürekli değiştiriyorlar, özellikle küçük yerlerde bu çok yaygın bir şekilde uygulanıyor, işin ilginç tarafı da o insanlar belediye personeli olduğunu sanıyor. Çoğu yerde de ben de aynı masada oturuyorum, belediyenin memuru şu kadar alıyor, işçisi şu kadar alıyor, ben şu kadar alıyorum bu hak mıdır diyor.

Norm kadro biliyorsunuz, daha önce bakanlar kurulu kararıyla düzenlenmişti. Onun iptal edilmesinde YAYED'in de katkısı olmuştu. Daha sonra yönetmelikle düzenlendikten sonra özellikle küçük belediyelerin kadrolarında epey bir artış oldu, özellikle küçük yerlerde, bence bir belediyenin işleri için yeterli sayıda kadro belirlenmiş, belki işçi memur dengesi tam kurulamamış, genellikle yarı yarıya verilmiş, ama orada sınırlama çok fazla bir zarar getirmiyor. Çukurca belediyesi 57 personel 37 memur, 19 sürekli işçi bu bence pek ala yeterli, ama örneğin bir Çankaya belediyesi gibi büyük belediyeleri düşündüğümüz zaman norm kadro sınırlayıcı bir sonuç doğuruyor, hizmetlerin yürütülmesini engelleyici boyutta. İkincisi biliyorsunuz hizmet satın alma diye 19. madde vardı norm kadroda. Aynen şöyle diyor, "Memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetlerin, (bu çok belirsiz bir şey, zorunlu olmayan hizmetler nelerdir onu da belediye kanunun 67. maddesinde saymış,

ama pek ala onlar da zorunlu hizmetlerin) hizmet satın alma yoluyla karşılanması esastır. " Personel sistemini düzenleyen bir yönetmelikte böyle bir madde olması bence çok tuhaftı, nitekim 2011 yılında yeni bir yönetmelikle kaldırıldı, herhalde yargı iptal ettiği için. Benim şu aşamada söyleyeceğim bunlar.

Yıldırım Koç; Kadroyu ortaya koyarken gözden kaçırdığımız bir nokta var. Biz burayı kendi kadromuzla boyayacağız veya buranın boyanmasını hizmet alımı biçiminde sağlayabiliriz, ama üçüncü bir yol daha var ve bu belediyelerle yaygınlaşıyor: 4857 sayılı Yasa'nın 7. maddesindeki kiralık işçilik uygulaması. 2003 yılında 4857 sayılı Yasa kabul edilene kadar bu uygulama yasadışı biçimde sürüyordu, 4857 sayılı Yasa'nın 76. maddesinde, bir kuruluş, bir başka kuruluşa işçi kiralayabiliyor, yani İstanbul belediyesinin şoförlerinin önemli bir bölümü İstanbul'daki belediyesindeki şirketlerden birine alınıyor, oradan büyükşehre kiralanıyor. Bunu ben bazı başka kentlerde daha gördüm. Yani 4857 sayılı Yasa'nın 7. maddesinde geçici iş ilişkisi başlığı altında bir şeklinde anlatılır, ama bu geçici işçi kiralama yöntemidir. Burada eksik olan, Avrupa'da çok yaygın bir uygulama Türkiye'de eksikti. Özel iş bulma bürolarının, işçi kiralama yetkisi konusunda sınırlama vardı. Bu konuda bir kanun çıktı, ama Cumhurbaşkanı AB'nin bu konudaki yönergesine uygun olmadığı gerekçesiyle, yasayı bir daha görüşülmek üzere Meclise iade etti. Ulusal istihdam stratejisinde bu konunun önümüzdeki günlerde yeniden gündeme geleceği belirleniyor. Buna göre, kamuda, belediyelerde istihdamda hani, bir, 657 sayılı Yasa'nın 4/a, b, c'sindeki statü var, iki, hizmet alımı biçiminde taşeron işçileri var, üçüncüsü, çok daha kötü biçimde işçi kiralama yoluyla çalıştırılan işçiler var. Bu tamamıyla ayrı bir statü yani 4857 sayılı Yasa'nın 7. maddesi kapsamında çalışma, taşeronluk değil, taşeronlukta hizmet alımı yaparsın, buranın boyanmasını bir taşerona ihale ile verirsiniz, o taşeron kaç işçiyle yapıyorsa burayı boyar, bana teslim eder. Öbüründe taşeron bana iki tane boyacı kiralıyor, ben o iki boyacıyı, ben yöneterek üç günde beş günde boyatıyorum bu iki boyacının ücretini taşerona ödüyorum, taşeron buranın boyanmasından sorumlu değil, burayı boyayacak olan boyacıyı bana teminden sorumlu. Bu karayollarında falan işçi ihaleleri açılmaya başlandı, bunlar 4857 sayılı Yasa'nın 7. maddesi kapsamındaki işçi ihaleleridir. Kesinlikle taşeronlukla karıştırılmaması gereken, tamamıyla ayrı bir statüdür, yani belediye-

lerdeki tabloyu göreceksek 657 sayılı Yasa'nın 4/a, b, c, d'ye ve 4857 sayılı Yasa'nın 2. ve alt işveren yönetmeliğindeki taşeron işçiliğine ilave olarak, aynı Yasanın 7. maddesi kapsamında kiralık işçi uygulaması gündemde, önümüzdeki dönemde. Özellikle, özel istihdam bürolarına işçi kiralama yetkisinin verilmesi durumunda bu alan patlayacak, onu biliyoruz, bunları da gözden kaçırmamak lazım.

Serhat Salihoğlu; *Gördüğünüz gibi belediye hizmetlerinde istihdam biçimleri konusunda, "işsizlik sigortası" kapsamındaki para bitene kadar bir sınır yok.*

Erdal Eren; Bu tartışmalarda istihdam yapısına ilişkin ortada olan bir şey var, Tuncay Bey'in sorduğu soruda, mesela sözleşmelilerle ilgili o sorunun cevabını veremiyoruz. Sözleşmeli personelin konusu mimarsa mimarlıkla ilgili, müdür yerine imza atamıyor, bu çok net. Verilen örneklerin hepsi şunu gösteriyor, bir yerde bir iş var, o iş yapılıyor iyi ya da kötü. Biz saat 10. ^{00}'dan beri yaptığımız istihdama yönelik tartışmalarda doğal olarak şununla karşılaştık. Biri bu sene gidiyor diğeri öteki sene, biri sözleşmeli oluyor müdürün yerine fiilen bakıyor, ama aslında müdür kıyıda oturuyor. Demek ki istihdam şekilleri ve bunların hukuki düzenekleri konusunda bir sıkıntımız var. Benim gönlüm hep güvenceli istihdamdan, memur ve işçi istihdamından yana. Onun dışındaki istihdam şekillerinin çok nadir kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla buradaki tavırlılık bence sorunun kendisi içerisinde istihdam şekillerinin net tanımlanmaması, daha doğrusu tanımlanmış istihdam şekillerinin sürekli, affedersiniz ama sulandırılması ve bükülmesinden kaynaklanıyor ve çalışanlar bundan mağdur oluyor. Hepsinin değil, ama bazılarının da işine geliyor. Sözleşmeliler kadroya geçirecek deniyor, bu ilkesel olarak doğru, benim savunduğum bir şey. Fakat geçirileceklerin büyük bölümü elini kolunu sallayarak işe alınan insanlar, bunu da unutmamak gerekiyor. Dolayısıyla bu noktada istihdam şekillerinin net, anlaşılır ve düzgün düzenlenmesine yönelik bir önerinin altyapısı oluştu diye düşünüyorum.

Serhat Salihoğlu*; Alternatif istihdam politikalarımız ne olacak konusunda dikkate almamız gereken şeyleri söylediniz hocam. Şimdi iki tane konuşmacımız var, taşeronluk üzerine, fakat Turhan Bey'in zamanı kısıtlı herhalde, ben de size özel bir paragraf açalım istiyorum. O zaman iki tane konuşmacımız var, sonra Can Hocamdan bir*

değerlendirme isteyeceğim, sonra öğleden sonraki fasıla geçeriz. Bir de aramızda sendikacı arkadaşımız var Cafer Konca, Genel İş Sendikası Genel Yönetim Kurulu üyesi, İzmir'den geldi, İzelman'daki işçilerin temsilcisi. İzelman, biliyorsunuz İzmir Büyükşehir'e bağlı, koskocaman bir şirket, orada şube başkanlığını yürüttü uzun süre. Bu arada İzmir Büyükşehir belediyesine yapılan operasyon kapsamında da tutuklandı içeride yattı, Kendisinde de çok deneyim var, konuşacağı pek çok konu vardır. Önce sözü, Sevinç Hanım'a verelim, alternatifler kısmında da neler konuşulacağını isterseniz sizlere aktarayım. Bir mevzuat var, kısıtlıyor diyoruz bizi, o kısıtlamaları nasıl aşarız yani neleri ön plana getirebiliriz bu konuda hukuksal olarak bazı şeyler söylenebilir.

Dursun Bey kooperatifçilik konusunda, belediyelerin alternatif istihdam modelleri çerçevesinde, kooperatifleşme yoluyla neler yapabilirler, istihdam yapabilirler mi veya hizmetleri bu yolla verebilirler mi? Belediye hizmetleri çok çeşitli. Kendisinin önerileri var, birkaç belediyeye de hatta önerdi, şunlar yapılabilir, bunlar yapılabilir diye. Sonra Erdal Bey'in konuşmasında iki husus vardı, bir dedi, istihdam deyince benin aklıma belediyelerin kendi istihdamı, bir de belediyelerin kamu gücünü kullanarak istihdam yaratma veya istihdam potansiyelini harekete geçirebilme becerisi var, dedi. Ben dedi ilkini yapacağım, ikincisini kim yapacak? İkincisini de Reşat Bey yapacak, emekli sanayici olarak. Tabi bunu yaparken Mehmet Yalçındere var o da sanayici, birbirlerini tamamlayarak bir şeyler söyleyecekler, çünkü baktığımız zaman belediyelerin sanayi ile ilişkileri zayıf değil, ilişki yok. Onları da öğleden sonra konuşacağız. Şimdi, Sevinç Hanım, sizinle devam ediyoruz.

Sevinç Hocaoğlu; Ben taşeronlaşmaya çok girmeyeceğim. Ben de şöyle bir şey düşünmüştüm aslında bu toplantıya halkevinden doğru katılırken, hem Genel-İş'den hem de Tüm Bel Sen'den arkadaşlarımızın olacağını düşünüyordum. Zaten tabloyu görmek açısından çok fazla sıkıntı çekmeyeceğimizi düşününce temelde güvencesiz çalışma hakkına ilişkin temel bir takım kavramlar, ikinci bölüm için belki birkaç noktaya değinmek isterim. Belediyelerde, güvenceli çalışma hakkı diyeyim ben, çalışma hakkının güvence altına alınması dediğimiz de aslında güvencesizleştirmeye karşı bir mücadele programını tartışıyor oluyoruz. Çünkü belediyelerdeki taşeron işçilerin hakları veya taşeron işçilerinin çalışma biçimi, taşeronda

çalışmanın yasal dayanakları dediğimizde, İş Kanunu değişiklikleri geçtiğinde, alt işveren yönetmeliği değiştiğinde, bakanın, taşeronları kadroya alınacak diye pazarladığı, ama aslında güvencesizleştirmeyi yasallaştıracak olan adımlar atıldığında, burada konuştuğumuz şeylerin bir kısmı boşa düşecek. Bizim kafamızı çokça yoran, bir plan, bir proje, bir strateji belirlemeye çalışırken, yoran kavramlar var. Bir kısmı kadro, güvencesizliğin kendisi bile belirsiz bir şey, aslında güvencesizlik dediğimiz de bence, bugün kamu çalışanlarını, kadrolu işçileri de kapsayan bir güvencesizlikten bahsediyoruz, belki Tüm Bel Sen'den arkadaşlarımız olsaydı daha iyi olurdu, yani performansla ücretlendirilen kamu çalışanlarının ücret güvencesi yoktur. Veya bugün her belediye yasası değiştiğinde oradan oraya sürülen kadrolu işçilerin iş güvencesi yoktur veya çalışanların % 50'sinin, taşeron biçimde çalıştığı veya asgari ücretle çalıştığı bir yerde, yine kadrolu memur veya işçi fark etmez, iş güvencesi olamaz yani, hiçbir şekilde olamaz. Zaten toplamda bu bir geçiş sürecidir, bu geçiş sürecinde şeyi tanımlamak zordur, sorun orada kadro tanımı yapmak mıdır, belli standartlar, sayılar belirlemek midir dersek aslında sorun sistemde. Var olan kadroların, içeriklerinin boşaltılması, sözleşmeli çalıştırmak yasakken çalıştırılması, yani bir kuraldan sapma olduğunu düşünmüyorum bugün açısından. Sonuçta işçi sınıfının 100 yıllık kazanımlarını, bir çırpıda elinden alamıyorsun, kadrolu belediye işçisini bir günde taşeron yapamıyorsun ve bu bir geçiş süreci. Bence çok planlı hamleler bugüne kadar zaten atıldı, sonuçta bu sayısal verilere ulaştık. Hani % 10-20'lerden, % 50-60'lara, sağlıkta % 80'lere varan Sendikasızlığı içeren bir tabloya ulaştık ve artık bugün bu fiili durumun hukuksal düzenlemeleriyle yasallaştırılıyor. Az önce biz bu davalar kazanılıyor derken, işte, önce Yargıtay muvazaa tespitlerinden vazgeçti, eskiden hastanelere işe iadede sen olacaksın diyordu, şimdi şirkete sen olacaksın diyor. Tamam, bu kadarından vazgeçiyorum, bu işçiyi şirkete alacaksın diyor, şimdi de artık yasayı değiştirip iş yasası değişikliğini, sen de almasan olur, sen de almazsan olur, bu çok katı bir dönem güvenceli esneklik oldu şimdi, istihdamın önünde engel olan katılığı kaldıracağım diyor. Daha çok işçi istihdamı sağlanması için ne gerekiyor, işçi maliyetlerinin düşmesi gerekiyor, aslında bu bizim hayrımıza, bizim yararımıza bir takım düzenlemelerden bahsediyorum ben. Onun için mesela model tartışmalarında yani toplumcu belediyecilikte veya nasıl dersek diyelim, alternatif diyelim, devrimci diyelim o diyelim, bu diyelim veya

bugünden daha iyisini isteyenlerin "yerel yönetimlerde istihdam" sorunu tartışmasında, somut, hatları belirlenmiş model çıkarmak mümkün değil, ama bir mücadele stratejisi, nereye yönelecek, yani bu tablo nedir, nereye gidiyor. Tabiî ki tek belirleyeni elbette ki iktidar değil, sonuçta bugün iktidar karşısında, yakın dönemde tekel işçilerinin yürüttüğü mücadeleden, sağlık işçilerinin, metal işçilerini frenleyen unsurlar elbette var. Ama burada model tartışmasına başlamadan önce bunun dinamik bir tartışma olduğunu, burada bizim bir belirleyen olarak, nasıl belirleyeceğimizi bu süreci, hani şuraya yöneleceğiz, bunu yaparız, hani sayıyı belirleriz gibi tartışmalardan çok, güvencesizleştirme hukuksal olarak kendisini kuramsallaştırıyor, buna karşı dinamik bir mücadele programın ihtiyacımız var.

İkinci vurgulamak istediğim konu güvencesizleştirme, belediyeler açısından da bir parçalama stratejisi, biz bugün toplumcu belediyede, nasıl güvenceli istihdam sağlanır veya elimizdeki olanaklar nedir diye tartışacaksak, olayın özüne yönelik bir tartışmaya ihtiyacımız var. Hani kadrolu memur ayrımı zaten var, memurlar açısından sözleşmelisi veya bilmiyorum sağlık alanında çok fazla oldu, ama muhtemelen, belediyelerde çalışan memurlar açısından pozisyonları ve unvanları bakımından o tip bir parçalanma da oluyor. İşçiler açısından zaten taşeron ve kadrolu diye bir parçalanma var ve şimdilik bu parçalanma, mesela ben güvencesi elinden alınan bir memurum, yanımdaki taşeron işçinin benden önce zaten o hep güvencesiz başlamıştı olaya, ben de güvencesizleştiriliyorum. Biz onun için belediye emekçileri olarak, yani sonuçta biz belediyede hizmet üretiyoruz, kendi adıma da bir şey üretiyorum, bizim ortak mücadele etmemiz lazım diyen bir duygu da olunan yerler vardır muhakkak, ama ideal biçimiyle öyle değil. Sonuçta belediyelerde güvenceli istihdamı tartışacak olursak, bunu sağlayacak özne kimdir diye soracak olursak, en başta elbette ki bu sorunu can yakıcı biçimlerde yaşayan kimselerdir, yani işçilerdir, memurlarıdır. Mesela o taşeron, onun sorumluluğu yok veya işte ben kadroluyum benim, en azından hukuksal olarak, işi taşeron yapıyor ama imzayı ben atıyorum, okkanın altında ben varım. Veya taşeron işçiler, biz daha fazla çalışıyoruz, onlar bizden daha fazla alıyorlar gibi bu parçalama, bölme stratejisinin başarılı olduğu bir süreçtin geçiyoruz gibi görünüyor. Bunu geri püskürtmediğimiz her yerde, yani aslında güvenceli çalışma hakkının temel unsuru olacak olan belediye emekçileri bugün iti-

bariyle bir parçalılık durumundalar. Bir diğer parçalanma, kamusal hizmetlerin piyasalaştırılması süreciyle paralel gidiyor. Bu hizmeti alan halkın da yani Ankaralıların da, İstanbulluların da sonuçta bu hizmetlere ulaşımının zorlaştığı hiçbir yerde, bir duygudaşlık yok. Benim çöpümü toplayan işçi taşeron aracılığıyla çalıştırılamaz, hayır kardeşim bana daha iyi bir hizmet verecekse zabıta da iş güvencesi olacak ki, bana daha nitelikli hizmet üretecek, onun kendi güvencesinin olmadığı, hakkının, hukukunun olmadığı bir yerde, belediyenin bana nitelikli bir hizmet verme olanağı yoktur. Onun için ben bu hizmeti alan olarak, güvenceli çalışma hakkının arkasındayım, bunun böyle olması benim de şartımdır, bana bunu sunanların ancak ben projesinin arkasından giderim diyeceği bir duruma gelmeye ihtiyacımız var. Çünkü aslında hizmet alanlar da bir şekilde güvencesizleştirilmiş hizmeti sunanlar da bir şekilde güvencesizleşmiş, hizmeti sunanlar zaten kendi içerisinde çok daha fazla şekillerde parçalanmış ve sonuçta güvenceli çalışma hakkının belediyelerdeki istihdam sorununu güvence yoluyla çözmenin garantisi de orası yani, sonuçta çalışanları bunların. Onun için bu parçalanmayı aşacak modeller nelerdir? Mesela bizim belediyelerdeki örgütlenmelerimiz açısından bile Tüm Bel Sen, Genel-İş taşeronda örgütlenen, diğer şeyleri, mahalli komiteleri her ne ise, sonuçta eğer biz burada güvenceli istihdam şart olmalıdır diyorsak, bu şartı kim sağlayacak, sağlayanların birliği var mı, sağlamak zorunluluğu olanların sağlayacakları birlik nasıl oluşturulur, bunları tartışmak gerekiyor bence.

Bir üçüncüsü yine bu sorunun çözümü açısından da norm kadrolar oluşturulması, görev tanımlarının yapılması, bunların hepsi önünde sonunda, yani çok yukarıdan bir planlama var. Yerel yönetimlerde özerkleşme, işin tabana yayılması vs. hiçbir gerçekliği olmayan tartışmalar var ortalıkta, bizim açımızdan bunun gerçekliğinin olması lazım, şimdi yerel yönetimler halkın karar alma süreçlerine katılma olanaklarının en fazla olduğu yerler olarak düşünülebilir, öyle olması gerekir en azından. Ama ben bir belediye emekçisi olarak, ben kendi sokağımı süpüren bir işçi olarak, oraya bir işçi mi gerekir, iki işçi mi gerekir ben bunu bilirim, DPT'nin bana iki ya da bir işçi gerekir demesine bence gerek yok. En azından sağlık alanında o tip tartışmalar yürütüyoruz, rotasyona karşı çıkıyorum diyor arkadaş, yani biz yönetsek, nasıl yönetiriz, biz yönetsek Çankaya belediyesine kaç işçi alırız. Bunu, hani kayırmacılık doğru, kayırmacılık

oluyor da, sonuçta daha ideal ilke belirlenecekse, istihdam sorununun çözümünün güvencesi kendi örgütlülüklerimizi geliştirmekten, en azından aktif unsurların sürece aktif katılımını sağlamaktan geçiyor. Şimdi bazı yerel yönetim konseyleri oluyor hani, mesela kent konseyleri oluşturuluyor, ama aslında gerçek anlamda, süreçte, yani temel sorunlarda söz ve karar verecek yapılanmalar yok. Bir belediyede gerçekten eğer toplumcu belediye ise, oradaki sendikanın kaç işçi çalıştırılacağında, nasıl çalıştırılacağında, karar alma süreçlerinde söz ve karar hakkı olması gerekiyor. Çünkü zaten o hizmeti üretiyor, hizmeti üreten o işçi, orada nasıl bir iş, iş tanımının ne olması gerektiğini bile bilmiyorsa bunu başkası bilemez. Bizim katılım gibi şeyleri soyutlayarak değil, somutlayarak, ben gerçekten kendi büromu nasıl düzenleyeceğimi biliyorum, orada çalışan işçiye sorulması lazım. Onun örgütlü yapısına sorulması lazım ve bu katılım kanallarının genişletilerek, yerel yönetimlerde, yerel hizmetlerde, teorik değil, yani ben de kent konseyi toplantılarına katıldığım olmuştur veya oluyor, bir takım insanlarla bir araya geliyorsun, güzel de oluyor, işte ilişkiler de gelişiyor, ama esas meselede bir ilerleme yok. Yani önünde sonunda bu taşeron sorununu çözebilir miyiz, onların iş güvencesini bu sendika sağlar mı dersiniz, yok, çünkü orası bir düzlem. İyi niyetli çabalar, kesin olarak iyi niyetli. O zaman hani bu güvencesizlik hala sürüyor ve üstüne üstlük, sizin de dediğiniz gibi işçi kiralamasıyla, özel istihdam büroları geliyor. Şimdiki kaygılarımızdan bile daha vahşi koşullarda gelen bir saldırı varsa, o zaman önce bu parçalanmayı aşacak, yani güvenceli çalışma hakkını güvence altına alacak birliğimizi sağlayacak işler yapmalıyız. Özellikle oradaki sendikalar açısından veya örgütlü yapılar açısından, bir işleyiş nasıl oluşturulur, yani biz nasıl güvenceli çalışma hakkının garantisi oluruz, nasıl bu şartı hayata geçiririz biz.

Dördüncüsü yerel yönetim mekanizmaları, hizmeti üretenlerin doğrudan, söz ve karar olduğu biçiminde nasıl işletilir. Sendikalar bunun en temel ve zorunlu unsurlarıdır ama karar alma süreçlerine, yerel yönetimler de dâhil, karar alma süreçlerinde nasıl etkinleştirilebilir, bir diğer tartışma noktası bu olabilir diye düşünüyorum. Orada hukuksal tartışmalara çok fazla giriliyor, çünkü doğal olarak giriliyor, anlamaya çalışıyoruz hani bir boşluk bulabilir miyiz? Nasıl ki bir patron, işçinin kıdem tazminatı hakkını budamak için yıllık sözleşmeler yapma yolunu, cinliğini kendince buluyorsa, hatta daha

da geliştirip kiralama yöntemini buluyorsa, biz de elbette hukuksal bir takım araçlar, boşluklar, modeller, kooperatifler düşünebiliriz. Ama hukuksal boşluklarda bilmiyorum siz de öyle düşünüyorsunuzdur herhalde, bir sendikada hukukçu olmak, bir model, bir boşluk, ancak hukuk kısmı bu işin veya model tartışması belli bir mücadele stratejisini besleyen bir şey olursa faydalı olur diye düşünüyorum. Mesela en azından Sağlık işkolundan örnek vereceğim. Biz yıllardır güvenceli çalışma hakkı deyip, azımsanmayan bir yere gelene kadar mücadele verdik, veriyoruz. Hukuk bu sürecin başlangıcında mücadeleyi tıkayıcı bir rol oynadı. Hani, sendika hakkın var mı, hastaneler açısından aynı şekilde, kadro sınırlaması var, kadrolu çalıştıramıyor, yasal olarak bakacak olursak, örgütlenmenin de, orada güvence hakkı elde etmenin de önünde çok fazla engel var. O zaman yasayı bir kenara bırakıyorsun bu benim yasam değil. Şu anda konuştuğunuz yasaların hiçbirisi benim referans alacağım yasalar değil, ama orada bir güvenceli belediyelerde güvenceli çalışmayı esas alacağım, bu benim kararım olduktan sonra, yasayı ona çekiştirebilirim ama başlangıç noktası hukuk ve model olamazmış gibi geliyor bana, orada belli riskleri almak lazım. Mesela Tüm Bel Sen, yanılmıyorsam toplu sözleşme yapan kamu alanında, toplu sözleşme yapan bir sendika değil mi. Belediyelerde memur sendikaları toplu sözleşme yapamazken, yapıyor, bir yerde deliyor, sonuçta bir mücadelenin ürünü olarak delindi. Veya su ücretli dağıtılır, dağıtılmaz, dağıttı. Dağıttıktan sonra bedelini ödüyor mu, ödüyor. Bir belediye başkanı suyu dağıttı, dağıtılır, dağıtılabilir. Dağıtırım, peşinden bir takım hukuksal yollar ve yöntemler de bulurum, mücadele yol ve yöntemleri de bulurum. Belediyenin kadrolu işçi istihdam etmesinin önünde elbette ki yasal engeller vardır, vardır ama biz çalıştıralım, o engeller kısmını tartışmak bizim sorumluluğumuz değil diye düşünüyorum. Çalışmak bizim sorumluluğumuz, bir takım deneysel çalıştırılırsa iyisi belirlenir. Bu belediyede taşeron işçi çalıştırmak yasaktır, ondan sonra uğraşalım, eminim ki bu kuralları ve ilkeleri koyan belediye yönetimlerine de bu kuralların arkasında duran belediye emekçilerine de, o bölgenin halkı destek olacaktır, bu hizmetten faydalananlar da destek olacaktır ve bu ortak bir mücadele sürecine gidecektir. En azından öyle oluyor yani taşeron işçiler, hastanelerde direniş yaparken, katılan işçi sayısından daha fazla hasta yakını katılıyor, çünkü duygudaşlık kuruyor. Söyle demiyor, bir dönem memurlara oluyordu, adam direniyor zaten 2000 Lira alıyorsun diye,

tekel işçileri döneminde de yaşadık biz bunu, ama taşeron işçi ile duygudaşlık kuruyor. Evet, senin hakkın ben de onun gibiyim, ben de yoksulum, ben de böyleyim, bunu yapan ve uygulamanın önündeki zorluklar ortak bir mücadele ile aşılabilir diye düşünüyorum. Hukuksal süreçler veya örnek modeller, mücadeleyi geliştiren yollar ve yöntemler olarak nasıl geliştirilebilir diye sorulabilir. Sonuçta örnek bir model çıkartmak çok zordur belki, ama bizim toplumsal mücadele tarihimizde de çok anılır, hani Fatsa'lar anılır, şimdi mesela çok tek tük şeyler anılıyor benim aklıma bir tek şu geliyor, başka bir takım toplumcu belediyecilik örnekleri konulmuş. Burada asıl onları nasıl çoğaltabiliriz tartışmasını yapmak gerekir diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Peki, teşekkür ederiz, belediye yönetimine sendikaların katılması mevzusu, aynı zamanda Sevinç Hanım, toplum tarafından toplumcu belediyecilik nasıl değerlendiriliyor, oraya bir açılım yapmış oldu. Biz, şimdiye kadar hep belediye mevzuatı çerçevesinde tartıştık, sizin konuşmanız daha toplu bir yaklaşım oldu. Bunların hepsine katılıyoruz, katılım konusunu biz zaten bir çalıştay konusu yaptık, sonuçta burada üreteceğimiz politikalarla belediye yönetimlerini nasıl etkileriz arayışı içindeyiz. Belediyeyi biz yönetsek nasıl yönetiriz. Bilmiyorum, ama biz bu talepleri dile getiriyoruz, kamu hizmeti, toplum yararı, yurttaş yararı vs.*

Yıldırım Koç; Ben salt belediyelerdeki taşeronları değil, genel olarak taşeronlarla ilgili ne yapılabilir konusunda bir şeyler söylemeye çalışacağım. İki tane veri var birisi Çalışma Bakanlığı'nın, verilen bir soru önergesine 2012 yılı sonunda verdiği yanıt. Türkiye'de taşeron işçi sayısına ilişkin, alt işverenler tarafından bildirim yapılan sigortalı işçi sayısı 2011 yılında 1. 611. 204. Yani elimizde alt işverenler ne kadar işçi istihdam ediyor diye Mahmut Tanal bir soru önergesi vermiş, Çalışma Bakanı da 19 Eylül 2012'de böyle bir yanıt vermiş. Daha sonra Çalışma Bakanlığı bir başka çalışma yaptı 1. 611. 204'dü, 2011 yılı sayısı. İlginç olan şu AKP iktidara geldiğinde Çalışma Bakanlığı verilerine göre bu sayı 387 bin, 1 milyon 611 bine çıkmış, yani bu resmi veri, 387 binden 1 milyon 611 bin'e çıkmış. Çalışma bakanlığının bir başka kaynağında, yayınladıkları bir iç rapor zannediyorum, 2012 Kasım'ında, kamu sektöründe 585 788, özel sektörde de 419. 466 taşeron işçisi gözüküyor, yani 1 milyonun

biraz üzerinde. Ama çok net olan şu ki Bakanlık verilerinde alt işveren kayıtlı kişilerin istihdam ettiği işçi sayısı AKP'nin iktidara geldiği 2002'den 2011'e kadar yaklaşık 5 katına çıkmış, yine de 1 milyonun altında değil, bir kere rakam önemli bir rakam, bunu belirterek başlayayım. Kullanacağımız kaynaklardan bir tanesi 4827 sayılı Yasa'nın 2. maddesindeki düzenleme, yani asıl işin bir bölümünün taşerona verilebilmesi için, işin, işletmenin gerekleri ile teknolojik olarak uzmanlık gerektiren iş. 4857 sayılı Yasa, 2003'de ilk kabul edildiğinde buradaki ile ifadesi ciddi bir tartışma konusu oldu. Sarper Süzek gibi bazı hocalar buradaki "ile"'yi "veya" diye yorumlayarak işin ve işletmenin gerekleri veya teknolojik olarak uzmanlık gerektiren bir iş dediler, fakat yapılan tartışmalar sonucunda, Bakanlığın 2008'de yayınladığı alt işveren yönetmeliğinde, bu üç koşulun birlikte olması gerektiği tespiti yapıldı. Bu nedenle 2008'deki alt işveren yönetmeliği önemli bir mevzuattır ve özellikle bunun 11. maddesi muvazaanın tespitinde, taşeron işçisinin, iş sözleşmesinin başlangıç tarihinden itibaren asıl işverenin işçisi sayılacağı hükmü son derece önemlidir. Bu konu nedense sendikalarımızca yeterince dikkate alınmadı. Zonguldak'ta maden işçilerinin toplantısında, oradaki avukat arkadaş, alt işveren yönetmeliğini bilmiyordu, hâlbuki redevans sahalarında iş veriminin ötesinde, çok sayıda taşeron işçisi Türkiye Taş Kömürü Kurumu'nda var ama oradaki hukukçu arkadaş, alt işveren yönetmeliğinin 11. maddesinin farkında değildi. Bu konudaki mücadelede aşağı yukarı dört ayrı durum ortaya çıkıyor. Sosyal-İş sendikası muvazaa tespitlerinin ötesinde, iki yerde Bursa İş Mahkemesinden ve Çanakkale İş Mahkemesinden müfettiş raporlarına itiraz ederek işverenlerin aleyhine kararlar çıkarttı. Bunlar çok önemi kararlardır, fakat genel ve katma bütçeli herhalde yeni bütçe yapısını bilmiyorum, oradaki kuruluşlarda sorun şu: muvazaa tespiti ve asıl işverenin başından itibaren işçisi sayılmasına ilişkin kararlarda kamu yetkilileri, maliyeden kadro onayı olmadığı için bu işi yapamayız diyorlar ve işçi çıkartmaya gidiyorlar. Devrimci Sağlık-İş bildiğim kadarıyla mahkeme kararı yok, müfettiş raporları var, mahkeme kararları da varmış, ama önemli üç karar vardır, Çanakkale kararı, Bursa kararı bir de Yol-İş Sendikasının Karayolları işçileriyle ilgili kararı ki o karar müthiş bir karardır. Şimdi okumaya vakit yok, ama 2011'in Aralık ayında çıkarttı ve nedense o olayın üzerine gitmedi, karar iki sayfalık bir karardır, son derece iyi bir karardır. Muvazaa tespiti ve muvazaa tespitinden sonra işçilerin asıl işverenin

işçisi sayılacağına ilişkin bir karar. Sosyal İş'in bu konudaki çabaları önemli, Devrimci Sağlık İş'in çabaları önemli, ama mahkeme kararlarında genel ve katma bütçeli kuruluşlar olduğunda kadro yokluğu nedeniyle işçi çıkışına gidiliyor. İşçilerin baştan itibaren paraların alınması için ek dava açılması gerekiyor, Tavşanlı'da da bu tür davalar sürüyor, yani bu yolla bir şeyler yapmak mümkün. Belediyelerde de benzer sıkıntı var, kadro konusunda fakat İktisadi Devlet Teşekkülleri eski adıyla kamu iktisadi kuruluşlarında bu konuda geçmişe dönük hakları almak mümkün oluyor ve işe yerleştirmek mümkün oluyor, çünkü Maliye Bakanlığı'ndan bir kadro onayı gerekmiyor. Eğer Garp Linyitleri İşletmesinde muvazaa tespiti yaptırırsanız ve muvazaa tespiti sonrasında başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılırsanız Maliye Bakanlığından bir kadro gerekmediği için Garp Linyitleri işletmesinde böyle bir geçiş mümkün olabiliyor.

Bunlar bildiğimiz konular. Benim esas değinmek istediğim belediyeler için ne ölçüde uygulanabildiği kuşkulu olan, ama kamu sektöründe özellikle sağlık, milli eğitim yani, demin Candan Bey'in sunuşu sırasında gündeme gelen kamu ihale kurumu verileri izlendiğinde belediyelerin, Milli Savunma Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanlığı'nın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ihalelerinde müthiş bir patlama var AKP döneminde. Buralar için geçerli olan ve sendikaların onca yıldır uğraşılmasına rağmen bir türlü kullanmadığı bir başka araç var, uluslararası sözleşme, 94 sayılı ILO sözleşmesi. Bu konuda toplu sözleşmelere hüküm geçirilmiş olmasına rağmen, bu konuda bir dava açıldı. Tes-İş Sendikası çok zayıf bir dava açtı 2004 yılında ve çok zayıf açıldığı içinde dava aleyhte sonuçlandı. Ne yazık ki bunu hazırlayan avukat arkadaşlar uluslararası sözleşmelerin farkında değildi, sözleşmelerin uygulanması konusunda çok yetersizdiler ve maalesef 2005 yılında 2004'de açılan dava olumsuz sonuçlandı. Kısaca özetleyeceğim ve ayrıntısına gireceğim 2004 yılı Mayıs ayına kadar Türkiye'nin onayladığı uluslararası sözleşmeler, doğrudan uygulanır değildi. Yani grev hakkı olarak düşünebilirsiniz, Anayasa grev hakkını yasaklıyorsa, Türkiye'nin onayladığı uluslararası bir sözleşme grev hakkı serbest olmalıdır diyorsa, uluslararası sözleşme ile iç mevzuat çeliştiğinde, hâkimin hangi kararı vereceği konusunda Anayasa'mızda açık hüküm yoktu. Ama şu hüküm vardı: usulüne uygun olarak onaylanmış uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir ve bunların iptali için Anayasa Mahkemesi'ne dava açılamaz.

2004 Mayıs ayında AB'nin zorlamasıyla, 2001'de gündeme getirilen ama mecliste yeterli çoğunluğu sağlayamadığı için, kabul edilmeyen bir düzenleme Anayasa'nın 90. maddesine eklendi. O, şu: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla, kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır" yani, uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlığı kabul edildi. Biz bu konuyu ağırlıklı olarak 87, 98 ve 135 sayılı ILO sözleşmeleriyle, yani sendikal özgürlükler nedeniyle tartıştık, ama çok daha önemli olan 94 sayılı sözleşme var. 94 sayılı sözleşme, uluslararası çalışma örgütünde 1949'da kabul edildi, Türkiye çok ilginç bir biçimde, 14 Aralık 1960'da bu sözleşmeyi uyguladı. Bu sözleşme şunu söylüyor: "Bir kamu kurumu tarafından bir işin ihale yoluyla yaptırılması söz konusuysa, bu iş imalat olabilir, taşıma olabilir, hizmet ifası olabilir, işi alacak yüklenici ya da işveren, çalıştırdığı işçilere, o iş kolunda geçerli olan ücretlerden daha düşük ücret veremez. O iş kolunda geçerli olan çalışma koşullarından daha kötü çalışma koşullarını uygulayamaz. " Son derece önemli yani metin şu şekilde geliyor. ". . bir amme makamı tarafından yapılan mukabelelere konulacak çalışma şartlarına müteallik 94 sayılı sözleşme, aşağıdaki şartları haiz mukabelelere uygulanır. . ", diye, bayındırlık işlerinin yapılması, tadil, tamir ve yıkımı, materyal levazım ve teçhizatın imali, takılması, işlenmesi veya nakli, hizmetlerin bizzat ifası veya temini gayesi ile yapılmış olması. Yani kamu, belediyeler konusuna değineceğim ama Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı bir ihale açtığında şunu yapmak zorunda: Diyelim ki TEDAŞ bir ihale açıyor, metal iş kolunda direk ürettirecek, Türkiye'de metal işkolunda en yaygın olarak uygulanan toplu sözleşme nedir, Türk Metal'le MESS'in grup sözleşmesidir. İhale şartnamesine bu sözleşmeyi eklemek ve işi alan müteahhidin ya da taşeronun, çalıştırdığı işçilere, sendika üyesi olmasalar bile, en az o koşulları sağlamasını güvence altına almak mecburiyetinde. Bunu yapmadığı takdirde, müessir olarak açılacak davalarda, toplu sözleşmeyi uygulattırmak mümkün. Türkiye 1960 yılında uygulamış, 2004 yılında uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlığı nedeni ile 94 sayılı sözleşmeyi de doğrudan uygulanır kılmış, bu konuda eğer iç mevzuatla uluslararası sözleşme arasında bir farklılık çıktığında da uluslararası sözleşmenin doğrudan uygulanacağı açık. Bunun da ötesinde Bakanlar Kurulu 1988 yılında bir

kararname çıkarttı ve yine çok ilginç olan şeylerden biri bu. Bir türlü uygulattırılmıyor Bu kararnamede de 1 Kasım 1988 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 88/13168 sayılı kararnamede de 94 sayılı sözleşme hükümlerinin uygulanması getiriliyor. Kamu mukabelelerine konulacak çalışma şartlarına dair 94 sayılı uluslararası çalışma sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak için diye başlayan bir kararnamedir. Onun ötesinde 1993 yılında kamu toplu sözleşmelerine bir hüküm kondu, bu sözleşme hala son dönem sözleşmeler burada o sözleşmelerde yer alıyor, 1993'de konduğundaki hüküm şöyle idi: "İşveren üçüncü şahıslara veya firmalara re'sen veya kararının 1 milyardan fazla enflasyona endeksli olmak üzere bir şey yaptığında, maddeyi okuyayım. 94 sayılı sözleşmeye konmasını bir hüküm olarak getirdi. Mesela Karayolları sözleşmesinin 131. maddesi ihaleli işlerde çalışacak işçiler, işveren üçüncü şahıslara veya firmalara re'sen veya ihale vb. şartlarla yaptıracağı işlerde, 88/13168 sayılı, 94 sayılı ILO sözleşmesinin uygulanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararıdır bu. Bakanlar Kurulu kararı uygulanması ve denetlenmesi konularında gerekli çaba ve çalışmaya yönelmeyi kabul eder. Bu olağanüstü bir imkân, burada bir sorun bu husus belediyeler açısından ne kadar geçerli. Sorun şurada, 1960 yılında bu sözleşme Türkiye tarafından onaylanırken, yapılan tanımlamada şu ifade var, 1988 yılında ILO bu konuyu ele aldı uluslararası çalışma konferansında özel bir yayın çıkarttı, orijinal metinleri de o nedenle getirdim. Mukavelelerinin hakkında bu sözleşmenin bulunduğu uluslararası çalışma teşkilatı üyelerinden birinin, merkezi bir makamı tarafından yapılması koşulu var. Bu merkezi bir makamı ifadesi, belediyeleri kapsıyor mu kapsamıyor mu, yani bizim devlet yapımızda merkezi idare ve mahalli idareler bölünmesinde 94 sayılı sözleşmenin yerel yönetimler açısından geçerli olup olmadığı tartışmalı. Uluslararası çalışma konferansı, belirli aralıklarla belirli sözleşmelere ilişkin rapor yayınlar. 1994'e ilişkin en önemli rapor 2008'de yayınlandı. Bu gözle konunun incelenmesi gerekiyor. Eğer böyle ise, o takdirde yapılması gereken şey şu: bu konuda örnek davalar açılabilir. Ama Tes-İş'in yaptığı gibi yetersiz bir dava açılıp kaybetmek yerine, özellikle 2004 yılı Mayıs'ında Anayasa'nın 90. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlık kazanmış olması temelinden hareket edilerek ki bu yargıda oturmaya başladı, böyle önemli davaların kazanılabileceğini düşünüyorum. Yargıda ilk başlarda 2004'de konuyu gündeme getirdiği-

mizde yerel mahkemeler bu konuda tamamıyla bilgisizdi, Danıştay ve Yargıtay da ILO sözleşmelerinin metinlerinin dışına çıkmıyordu, hâlbuki şimdi, giderek Yargıtay'dan çıkan kararlarda, uluslararası sözleşmelere doğrudan göndermeler var. Son olarak Yargı Sen'e ilişkin 9. Hukuk'un kararında uluslararası sözleşmeye gönderme yapılıyor, yerel mahkeme Ankara 15. İş Mahkeme'sinin kararında da Yargı Sen'e ilişkindir geçen yılki, uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlığına gönderme yapılıyor. Bugün taşeronlaşmaya karşı kullanılacak en önemli araç, kamu sektöründe merkezi idare tarafından yapılan ihalelerde 94 sayılı ILO sözleşmesidir. Yerel yönetimler için tartışmalıdır ama zorlanabilecek bir süreçtir, özel sektör için bu geçerli değildir. Teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Evet, işçi sınıfının sesini dinledik, belediye başkanlarımız korksunlar. Şimdi Cafer başkana söz vereceğim, o da görüşlerini aktarsın bize.*

Cafer Konca; Gerçekten hocamız içimizi ferahlattı teşekkür ederim. Ben de pratikte yaşadıklarımı sizlerle paylaşacağım. Yıl 1990 İzmir büyükşehir belediyesi, yerelde taşeronlaştırmanın ilk başladığı ve pilot bölge olarak seçildiği yer İzmir. İzelman, akabinde İzulaş, İztaş, İzbelkom gibi 13 tane şirket var, bu şirketlerin kurulmasının asıl amacı, biliyorsunuz o zamanlar tümüyle kadrolu işçiler vardı, tüm işleri kadrolu işçiler hem de yüksek maaşla belediye hizmetlerini görüyorlardı. Taşeron sistemine karşı 1990'larda sendikalar dik dursaydı, belki bugün bunları tartışmayacaktık, farklı şeyleri tartışacaktık. O günlerde geçici işçiler Çakmur'a karşı bir eylem yapmıştı, 10 günlük maaşın gecikmesinden dolayı, 10 gün bir eylem yapmıştık, "Çakmur saçların lüle lüle, hadi sana güle güle" demiştik ama daha sonra 400 işçi çıkarıldı ve gelinen aşamada belediye şirketlerinde sendikalı olmak gerektiğine inandık. Uzun uğraşlar sonucu büyükşehir belediyesinde örgütlendik ve şu anda büyükşehir belediyesinde 18 bin çalışanı var, bunun 2200'ü memur geri kalanı işçiler. Kadrolu işçi sayısı 2000, geri kalan taşeron yani Türk ticaret sicil numarası ile kurulmuş belediyenin kendi şirketleri. Kentte yaşayanların doğumuna ölümüne kadar hizmet veren belediye şirketleri ve bugün 657 sayılı Yasaya tabi olarak çalışan devlet memurlarının yapması gereken işleri İzelman işçisi yapıyor. Yani İzmir'de devlet memurunun yapması gereken işi, İzelman işçisi yapıyor. Sayın Başkanım sordu, belediye başkanı norm kadroda sözleşmeli

belediye başkan yardımcısı olur mu? Olur, şu an İzelman'ın kadrosunda istihdam edilen kişi belediye başkan yardımcısıdır, kadrosu İzelman'da olan, taşeronda çalışan bir kişi belediye başkan yardımcısıdır. Bu aşamaya gelene kadar çok ciddi sıkıntılar yaşadık. İzelman'da ve diğer şirketlerde örgütlenme başladığında, orada bir takım haklar alındığında, bu sefer taşerona yönelik bir çalışma başladı. Şimdi kadrolular 2 bin 5oo lira aylık alıyor, belediye şirketlerinde sendikalı olan işçiler bin 5oo lira aylık alıyor, taşeronda çalışan işçiler de asgari ücret alıyor. Taşeronlaştırma zulümdür, taşeronlaştırma sömürüdür, açlıktır, sefalettir, bunun pratiğini bire bir yaşayan insanlarız. Bir taşeron firma gelip, park bahçelerde bir ihale alıyor, örnek, bir parkta iki tane adam çalıştırması gerekirken 1 tane adam çalıştırıyor. Veya o parkı haftada 5 sefer sulaması gerekirken 2 sefer suluyor. Taşeronda çalışan işçinin yemek parasını vermiyor veya kişiye göre yemek parası dağıtıyor, yemek parası 80 lira ise birisine 20 lira veriyor, birisine 10 lira veriyor, birisine 50 lira veriyor. Dolayısıyla artanı cebe indirmiş oluyor, taşeronda çalışan insanlar 70–80 gün maaş alamıyor, maaş almadığı halde işveren hak edişini onaylıyor, ikinci bir hak edişi veriyor. Sigortası ödenmiyor ve kayıt dışılık asıl orada başlıyor, taşeronlaştırmanın bu ülkede rant olduğunu görmemiz lazım. Taşeron firma geliyor, belediyenin işini alıyor şantiyesi yok, şantiye belediyenin, araç belediyenin, makine belediyenin, gereç belediyenin ama işi yapan o. Bu taşeron sistem öyle bir hale geldi ki, eline çantasını alan herkes ihaleye girebiliyor. Neden bizi gözaltına aldılar, burada örgütlüyüz dedik, burada sendikalıyız dedik, biz yıllarca vermiş olduğumuz mücadele sonucunda kazanılmış hakları kazanırken, tekrar taşerona geçip asgari ücretle başlamayız dedik. Onun için ihaleye fesat karıştırmaktan dolayı, hiç alakası olmayan bir takım masanın bir tarafında işveren bir tarafında sendikacıyı aynı kefeye koyup çok rahatlıkla yargılayabiliyorlar. 250. maddedeki ihaleye fesat karıştırmaktan, bir örgüt üye olmaktan vs. telefon dinlemekten yargılanıyoruz, ne oldu dinlenen telefon, iddia edilen telefon bana ait olmayan telefon, ama 8 ay sonra gerçekten bu telefon sana ait değildir kusura bakma diyebildiler, böyle bir yargı sisteminin, böyle bir hukukun yaşandığı bir ortam. Onun için biz işçiler, emekçiler, bizim kaybedecek bir şeyimiz yok, bizim birbirimize, kolektif çalışma ile ayakta kalmaktan öte yapabileceğimiz bir şey yok. Belediyeler siyasidir, belediyeler siyasi bakar şimdi, toplumcu belediyecilik diyoruz, bu ülkede sosyal belediyecilikle ne

kadar ilgili tartışılır bir kere sosyal devlet var mı ki, sosyal belediyecilik olsun. Sosyal devletin tamamen tasfiye edildiği, sadakacı bir devlet anlayışının hâkim kılınmaya çalışıldığı, böylesi bir süreçte, demokratik kitle örgütlerine, bu toplumun aydınlarına, bu toplumun yazarlarına, çizerlerine, hepimize çok iş düşüyor. Bu tür toplantıları düzenleyen ve özellikle emeği geçen her kese çok teşekkür ediyorum. Yıldırım hocamın belirttiği gibi ben şunu anladım; eğer aynı iş yerinde aynı işi yapıyorsak, bir otobüs şoförünü düşünün, bu otobüs şoförünün birisi kadrolu 8 saat çalışır, 8 saatten sonra İzelman'cı gider o otobüsü İzelman'cı kullanır aynı işi yaparlar ama birisi 2. 500 Lira, birisi 1. 500 Lira alır, ILO sözleşmesinin 94. maddesine atıfta bulunarak, biz mahkemeye gidersek bunu kazanmak için zorlamamız gerekiyorsa bunu yapalım. Bu gerçekte böyle bir imkân, bir olanak varsa aynı işyerinde yapmakta yarar var. Onun için önümüzdeki süreç zorlu bir süreç, önümüzdeki süreç istihdam bürolarının yaratılmasıyla bir sürü antidemokratik uygulamanın yasallaşmasıyla mevcut olan örgütlü yapımızı sıfırı tüketerek modern köleler yaratmaya aday bir ülkeyiz, yani burası bir taşeron cenneti. Taşeronlaştırma zulümdür, altını çiziyorum, zulümdür, sömürüdür yani bu devletin belirlemiş olduğu yoksulluk sınırının altında bir asgari ücret belirleniyor, o da yetmiyor bayındırlık imar fiyatlarıyla taşeron alıyor, nasıl kâr ediyor? İşte beş kişinin yapması gereken işi iki kişiye yaptırıyor, yemek ve yol paralarını vermiyor ama bordroda vermiş gibi göstererek bu işe devam ediyor ve biz bunun pratiğini yaşıyoruz. Bugün yasalar ne kadar uygun gidiyor, Erdal hocam söyledi işte Zabıta ve yıllardır İstanbul'da İtfaiye hizmetini taşeronlar yapıyor. İzmir'de yasayı arkadan dolanarak İzelman büyükşehirde itfaiye hizmetlerini İzelman işçisi yapıyor, arama kurtarma elemanı olarak gösteriliyor, kılıfını bulmuşlar. İtfaiye'nin kendisine göre bir yönetmeliği var o yönetmeliği hiçe sayıyor ve yıllardan beri ihaleli bir işyeri ile her yıl ihale yapıyoruz ve hocam çok güzel kullandı kiralık işçiyiz biz ve şu an İzmir büyükşehir belediyesinde 15 bin kiralık işçi var. Yıllardır taşeron çalışıyor bu kıdem tazminatıyla ilgili bir davamız var hala devam ediyor, 90'dan bu yana İztaş şirketinde, Şark Ekspresle başlayan taşeron onun akabinde diğer taşeron, diğer taşeronu ama çalışanlar hep aynı ve sonuç olarak onu belediye şirketine aktardı ve biz orda örgütlendik. Onların geçmişe yönelik hakları şu an dava konusu olumlu sonuçlanır diye düşünüyorum. Çünkü girdi çıktı yaptılar, kıdem tazminatını vermemek için, yıllık

izinlerini vermemek için gibi bir sürü hak kayıplarının yaşandığı bir süreç ve bu süreç daha da kötüye gidiyor, benim söyleyeceklerim şimdilik bunlar, dinlediğiniz için teşekkür ediyordum.

***Serhat Salihoğlu**; Teşekkür ediyoruz Cafer başkan, ben şimdi Turhan bey'e sözü vereceğim, erken ayrılacağı için veriyorum yoksa öğleden sonraydı aslında. Sizin açacağınız çerçeveden bakalım toplumcu belediyecilik düşüncesine neler ekleyebileceğiz. Buyurun.*

Turhan İçli; Teşekkür ediyorum ben toplantının mahiyetini tam kavrayamamışım öyle anlaşılıyor, bir sempozyuma bildiri hazırlar gibi düşünmüştüm, öyle kurgulamış ya da öyle algılamıştım. Burada gördüğüm kadarıyla bir beyin fırtınası yapılmaya çalışılıyor. Daha kapsayıcı görüşler için belki ön işçilik yapılıyor Yalnız şunu ifade etmem lazım bu buradaki tartışma gündemine benim konum tam oturmuyor, neden oturmuyor, engelliler ya da sakatlar konusu, bu konu zaten insanlığın gündemine çok yeni gelen bir konu. Yani yüzlerce binlerce yıllardan beri böyle bir sorun alanı "yok" insanlığın önünde. Sakatlar, bunların sorunları, nasıl istihdam edilecek, nasıl eğitilecek, nasıl topluma karışacak vs. böyle bir sorun insanlığın gündeminde hiç olmamıştı. Ta ki, 19. yüzyıl ve özellikle 20. yüzyıl içerisinde iki büyük savaş döneminde sakat olmayan, nüfus daha çok cephelere sürülüp, cephe arkası boş kalınca, oralarda çocuk emeğinin, yaşlı emeğinin, kadın emeğinin yanı sıra, kısmen sakat emeği de üretim sürecine katılmaya başlamış, bir şeylerin yapılabileceği, başarılabildiği görülmüş. Tabi iki savaş sonrasında da daha çok sayıda sakat meydana gelince ve bunların iyileştirilmesi, yeniden istihdam süreçlerine katılımı konu edilmeye başlanmış. Böyle bir süreç olduğu için hiçbir yere oturmuyor, aslında 20. yüzyılın ortalarından itibaren insanlığın gündemine eklemlenmeye çalışıyor bu konu. İlk uluslararası belgeler 1960 sonrasında ortaya çıkıyor, Avrupa Sosyal şartında bu konuya değiniliyor, daha sonra Birleşmiş Milletlerin gündemine geliyor konu ve 1975 yılında sakat kişilerin hakları bildirisi 13 madde olarak yayınlanıyor, tabi bunlar daha çok tavsiye niteliğinde bir görüş açıklaması. Birleşmiş Milletler genel kurulunun, hiçbir bağlayıcılığı o dönem yok. Konu Birleşmiş Milletler Çalışma Örgütünün gündemine de geliyor. Orada 142 ve 159 numaralı sözleşmeler kabul ediliyor, sakatların mesleki eğitimi ve istihdamına ilişkin konular. Bu sözleşmeler şimdi Türkiye tarafından onaylanmış ve yürürlüğe konulmuş sözleşmeler. 2006 yılında da, 1993'de

yine Birleşmiş Milletler, sakatlar için fırsat eşitliği konusunda standart kurallar adıyla 22 maddelik bir metni kabul etti. Bu beyanname daha değişik alanları sadece istihdam değil, medeni haklar, siyasi haklar da dâhil olmak üzere temel hakların yani temel insan haklarının, sakatlar açısından yeniden tanımlandığı, yeniden onların durumuna uyarlandığı beyannameler bunlar, fakat hiçbir bağlayıcılığı yok yine de. En son bizim Türkiye delegasyonunun Dünya Körler Birliği Genel Kurulunda 1996'da önerdiği bir şey oldu. Bu standart kurallarda veya daha önceki sakat kişilerin hakları bildirisinde yer alan hükümlerin uluslararası bir sözleşme metni haline getirilmesi için Birleşmiş Milletlere başvuralım, bir sözleşme metni olsun ve üye ülkelerin imzasına açılsın, bunlar bağlayıcı düzenlemelere dönüştürülsün, şeklinde. Bu görüşümüz orada kabul gördü ve1996 yılından itibaren bu çalışmaları başlattı ve 2006 yılında çeşitli yapılan toplantılar vs. raporlarla tartışmaların sonucunda 50 maddelik bir sakat kişilerin hakları bildirgesi, Engelli Hakları Bildirgesi olarak Türkçeye tercüme edildi ve kabul edildi. Türkiye bunu ilk imzalayan ülkeler arasına girdi. 2007 Mart ayında imzaladı. 2009'dan itibaren de 28 Ekim'den itibaren bir iç hukuk metni haline geldi. TBMM tarafından da onaylanıp Resmi Gazete'de yayımlanarak bir iç hukuk metni haline geldi. Bu sözleşme son derece önemli, bizlerin bizzat engelli örgütlerinin çok katılımı olan, katkısı olan bir sözleşme kendilerini iyi ifade ettikleri bir sözleşme. 50. madde temel insan haklarının engelliler açısından yeniden tanımlanması, onların da kullanabileceği şekilde uyarlanmasıdır, yoksa ayrı bir şey değil. Normalde İnsan haklarının engelliler için yeniden tanımlanmış şekilleridir bunlar. Burada bütün haklar yaşama hakkından başlayarak, siyasi, medeni, çalışma eğitim hakları vb. bütün haklar ayrı ayrı tanımlanıyor. Ama bu sözleşmenin beş temel ilkesi var bütün maddelere yedirilmiş olan. Bunlardan biri, eşitlik kavramı yani engelliler de toplumun geriye kalan kesimlerinin sahip olduğu haklara, fırsatlara ve olanaklara sahip olacaklardır, temel fikir budur. İkincisi, bağımsızlık fikridir, yani kendi kendine yetme, esas olan engellilerin, hiçbir yardıma gereksinim duymadan, bir mekânda erişiminin sağlanması ki bilgi kaynaklarına erişiminin sağlanması dâhil. Üçüncüsü, kendi kendine yetebilecek bir ekonomik etkinliğe, bir işe kavuşması, bir üretim ya da hizmetler sürecinde etkin yer alması. Bu bağımsızlık ilkesinden çok özellikle yerel yönetimlere çok büyük şeyler düşüyor. Doğal çevrenin, kentin engellilerin erişimine, bağımsız hareketine,

bağımsız olarak bir mekândan bir mekâna gidişine, uygun hale getirilmesi gibi hususlar. Biliyorsunuz kentlerimiz maalesef bir sürü engellerle dolu ve o yüzden genellikle sakatlar evlerinden çıkamadıkları için pek gözükmüyorlar. Toplum yaşamında varlıkları çok fazla hissedilmiyor, son yıllarda bir miktar bu hissedilebilirlik düzeyine ulaştı. Dördüncü temel ilke, ayrımcılık yasağı, yani engelliliğe dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması, yasaklanması ve beşinci madde de karar alma süreçlerine engellilerin ve engelli örgütlerinin tam ve etkin katılımı. Yani söz ve karar hakkı arkadaşımızın bahsettiği konu. Bu beş temel ilke bütün maddelerde ayrı ayrı zikrediliyor, Şimdi burada Türkiye'de mevzuat ne genel olarak, tabi bu engelli haklarının bir iç hukuk metni haline gelmesi için, Anayasa'nın 90. maddesinde doğrudan uygulanabilirlik olması nedeniyle çok önemli. Buna artık dayanarak davalar açıyoruz ve bu davaların önemli bölümünü şu ana kadar kazanmış durumdayız. Ama Türkiye'deki mevzuat şu, asıl olan engellilerin hiçbir ayrım gözetilmeksizin diğer insanlarla aynı haklara, fırsatlara sahip olmasıdır. Bu sağlanırsa o zaman bütün toplum düzeyinde, bütün alanlarda sağlanırsa, zaten engelliler için özel düzenlemelere gereksinim olmaz. Ama bunun sağlanmadığı bir ortamda sanki böyle bir durum varmış gibi diğer insanların tabi olduğu işlemlere engellilerin tabi tutulması, onların ezilmesi ve haklardan yoksun kalması sonucunu yaratıyor. Bazı fikirler var neden kota, Türkiye'de birçok ülkede olduğu gibi, zorunlu istihdam kotaları var ve engelliler de bu zorunlu istihdam kotalarından en fazla yararlanan ya da yararlanması gereken toplum kesimini oluşturuyor. Sınava girsin kazansın herkes eşit, madem eşitlik diyorsunuz falan diyenler oluyor, ama fırsat eşitliğiniz olmadığı için, eğitimde eşitliğiniz olmadığı için, bilgi kaynaklarına erişimde eşitliğiniz olmadığı için, tabi sonuçta da eşitliği kullanamıyorsunuz, o zaman eşitlik fikri size karşı kullanılan bir silaha dönüşüyor. Ve sizin haklarınızın kullanılmasının önünde bir engele dönüştürülüyor o yüzden bu süreçte, eşitliğin bütün alanlarda gerçekten sağlanmasına kadar ayrımcılığın tümüyle ortadan kaldırılmasına kadar bu ara uygulamalar olacaktır olmak zorundadır. Nitekim birçok ülkede bunlar yapılıyor, Türkiye'de zorunlu istihdam kotaları uygulamasını, hem devlet memurları kanunuyla, hem iş kanunu ile sağlamış durumda. % 3 devlet memurluğunda, zorunlu istihdam kotası var, iş kanunu 30. maddede 50 ve 50'nin üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde, kamu sektöründe % 4, özel sektörde % 3 oranında engelli

çalıştırılması zorunluluğu var. Burada tabi çıkmazlarımız var genel olarak, bu zorunluluk var ama bu zorunluluğa uymayan işverenler, işçiler açısından devlet memurluğunda yok 4857'ye göre uygulanan hem kamu hem de özel sektörde uygulananlar için, buna uymayan işverenler ayda 1700 Lira ceza ödüyorlar. Bayağı yüksek bir rakam. . . Bu cezalar bir fonda toplanıyor İşkur bünyesinde, bir komisyon bunları engellilerin istihdamı, mesleki eğitim vb. alanlarda projelere tahsis ediyor, bu paraları. Bunlar ne kadar etkin ve doğru kullanılıyor onlar ayrı konu, tartışılması gereken konular ama böyle bir uygulama var. Buradaki sorun bu kotaların bu şekilde kullanılması, işverenlerin buna cezalarla vs. işte bazen sigorta prim teşvikleri de var % 3 sınırına kadar, işverenlerin ödemesi gereken miktarı devlet ödüyor, daha yukarıda olursa bu teşvikler artıyor kotaların üstünde istihdam yaratılırsa bu teşvikler artıyor. Bunlar çok yetersiz ama işin özü şu siz engellileri eğitmeden, mesleki bakımdan donatmadan, nitelikli işgücü haline getirmeden engelli emeğini yani onları işe yarar, işverenin herhangi bir hizmet ya da üretim sürecinde işine yarar hale getirmeden, bunu dayattığınız takdirde sonuç ne oluyor? Evet, sonuçta alıyor işveren, o cezalardan kurtulmak için alıyor ama pek çok hileler de ortaya çıkmaya başlıyor. Ne yapıyor, kâğıt üstünde istihdam etmiş görünüyor, bordro imzalatıyor maaşını vermiyor sigortasını yapıyor. Sigortalı ama maaşını alamayan engelli işçiler ortaya çıkıyor. Buna engelli razı olmak zorunda kalıyor, hiç değilse sigortalı olmuş oluyor. Emeklilik hakkını kazanacak vs. Ya bu şekilde deliniyor ya farklı işte taşeronlaşma burada en önemli şeylerden biri, oralarda bunları istihdam ediyor gibi göstererek, bu zorunluluktan kurtuluyor veya 50 kişilik işyerini 50 kişiye ulaştırmıyor orta ölçekli şeylerde 49 yapıyor örneğin, o zorunluluğa takılmamak için başka şeylere başvuruyor. Siz onu kalifiye işgücü haline getirmezseniz ve bunu anlatamazsanız, istihdam edilmiş gibi gözüken işsizler ordusu yaratırsınız. Özellikle kamu sektöründe böyle, belediyelerde böyle, Tuncay Bey de gayet iyi bilir, onun döneminde de muhtemelen öyleydi. Bu zorunluluğa uyuyorsunuz diyelim, 300 engelliyi istihdam ettiniz, alan bulamıyorsunuz onları değerlendirecek, ya kardeşim ayakaltında dolaşma aydan aya gel maaşını al diyorsunuz. Bu meslekler tanımlanmış değil engelliler açısından. Üretim süreçleri, iş süreçleri ya da çeşitli meslekler engellilerin, hangi engel gruplarının hangi derecedeki engellilerin, hangilerini yapabileceğine ilişkin bir çalışma yapılmış değil, dolayısıyla bu çalışmalar yapılmadığı için en-

gelli işgücünün kalifiye hale getirilmesi için kurslar, mesleki eğitim yapılamıyor. Bu yapılamadığı için de zorla istihdam edilen engelliler, zorunlu kotalar nedeniyle istihdam edilen engelliler üretim ve hizmet süreçlerine gerçekte katılamıyorlar. Zaten 5216 olsun 5393 olsun, belediyelere engelliler açısından bir istihdam yükümlülüğü getirmiyor bu genel kurallar dışında, yani %4, %3 uygulamaları dışında, ayrıca onlara engellilerin çalışma hayatına kazandırılması yönünde mesleki eğitim yükümlülüğü getiriyor ama onun dışında istihdam yükümlülüğü getirmiyor. Daha çok sosyal yardım, sosyal hizmet gibi alanlarda belediyeleri engellilere karşı ve diğer toplum kesimlerine karşı yükümlü sayıyor. Bunun gerçekten doğru temeller üzerinde, doğru perspektiflerle yerel yönetimlere, engelliler alanındaki yerel yönetimlerin işlevlerini doğru tanımlamak, zenginleştirmek gerekiyor bu çalışmanın içerisine bundan sonra da dâhil edilirsek ki bunu düşünmüş olmanız bir başlangıç önemli, bundan sonra da bunu tartışılması ve dâhil edilmesi bizim açımızdan önemli bir kazanım olacak, teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Çok teşekkür ederiz, bizim için çok yararlı bir konuşma oldu, bundan sonra dernekle ilişkilerinizi güçlendirmek bizi çok sevindirir.*

Turhan İçli; Olayın boyutunu anlatmak bakımından bir iki şeyi ifade etmek isterim. Engelliler tamamen sistem ve gündem dışında tutulduğu için, bu uçurumların toplum çok farkında değil. Türkiye'de her şey çok sağlıksız olduğundan bu konudaki rakamlar da çok sağlıksız. Devletin istatistikleri -ciddi istatistikî çalışmaları da yok maalesef- de çok sağlıksız. Ama bizim yaptığımız tespitlerden genellemelerden ve devletin bazı rakamlarını yorumlayarak elde ettiğimiz çıkarımları söylemek istiyorum.

2002 yılında DPT, -O zaman istatistik kurumu idi. - TÜİK bir çalışma yaptı. 100 bin hane halkı üzerinde yapılan çalışmadan bir takım genellemeler çıkardılar. Buna göre -ki bu kesin olarak doğru değil- Türkiye'de çalışma yaşındaki engellilerin %22'si, istihdam edilmiş gözüküyor. Bu çok yüksek bir rakam, dünya'da durum böyle değil. En çok engelli istihdam eden ülkelerden olan İskandinav ülkeleri ve Amerika'yı ele alırsak, bu rakam % 30'un üzerinde değildir. Çin'de yüksek görünüyor ama ne kadar verimli değerlendirildiğini incelemek lazım. Bir de kapitalist dünya açısından engelli istihda-

mına baktığımızda %30'u geçen ülke yok. Bu durumda Türkiye'nin % 22 olması imkânsız. Çünkü geçenlerde bizim yaptığımız çalışmalar, çalışma yaşında engelli sayısının 1800 olduğunu ortaya koydu. İŞKUR bu sayının 200'ünün istihdam edilebildiği söylüyor. Bunlar da daha üzerinde çalışılması gereken veriler. Bu bile çalışan engelli sayısının 10'da 1'in altında olduğunu gösteriyor. Eğitilebilir yaştaki engellilerin % 7,7'si eğitilebiliyor, % 93'ü tamamen okul olanaklarından, eğitim olanaklarından yoksun olarak yaşıyorlar. Ulusal gelirin örneğin % 0028'i, nüfusun % 10-12'si olduğu ifade edilen engelliler için harcanıyor. % 0028'i korkunç uçurumları gösteriyor. Toplumsal kaynakların, zenginliklerin, varlıkların dağılımında engelliler aleyhine korkunç uçurumlar var. Bu bakımdan işimiz epeyce zor.

Sonay Bayramoğlu; Ben bir şeyi paylaşmak istiyorum; bazı belediye binalarında, genellikle küçük belediyeler 2 – 3 katlı ve hiç birinde asansör yok, bedensel engelli insanların öyle binalarda çalışması fiziksel olarak mümkün değil.

Turhan İçli; Tabi erişilebilirlik sorunu çözülmezse istihdamı çözemezsiniz, öncelikle fiziksel erişimi çözeceksiniz

Serhat Salihoğlu*; Tabloyu değerlendirmesi için Can Hocama söz vereceğim.*

Prof. Dr. Can Hamamcı; Teşekkür ederim. Çok kısa konuşacağım. Sanırım biz bu toplumcu belediyecilikte istihdam sorunlarının bir boyutunu aldık ve bu önemli bir boyut. Burada daha çok yoğunlaştığımız konu, belediye çalışanları açısından sorunun değerlendirilmesi oldu. Belediye çalışanları derken hem belediyedeki memurları ve hem de işçileri kastediyorum. Bu yeni bir sorun değil ve ciddi bir sorun. Türkiye'nin 1960 - 70'lerde de yaşadığı bir sorun ama 1970'lerin başına kadar hissedilmiyordu bu sorun. Çünkü belediye, yerel özerklik, yerel demokrasi gibi kavramlara yabancıydık. Merkezi idare kendi işini yaptırırken kendinden yana belediyeleri beslerdi ve olup biterdi. Ama ondan sonra 1970'lerdeki ve özellikle de büyükşehirlerdeki belediyelerin muhalefet partisine geçmesi, iktidar ile muhalefet arasındaki sürtüşme ve o güne kadar belediye borçlarının dondurulması, ertelenmesi gibi sık yapılan olaylar yapılamaz oldu. Sürtüşme belediyeler üzerinden yürütüldü. O yıllarda yazılan Erol Köse'yi anlatan, -boğulan başkan- kitaplara bakacak olursak soru-

nu anlatabiliriz. Erol Köse'nin dediği şu; "benden belediye hizmeti isteyen çıkmadı, herkes kapımı bana iş bul diye çalıyor" Belediyelerin böyle bir sorunu var. Bu sadece belediyelerin değil Türkiye'nin sorunu. Aynı dönemde KİT'lere bakalım; onlar da aynı şekilde çalıştırıldı. Yatırım olanakları olmayınca istihdamda çözümü; işsiz kesimi -kırsal kesimin eklenmesiyle- bu kamu kuruluşlarında işçi ve memur olarak çalıştırmakta buldular. Bu durum da çalışıp çalışmadıklarını önemsemeden sadece işte kayıtlı, emekliliğini hak edebilecek bir insan statüsü yarattı.

Ulusal çapta istihdamı artıracak tarafını hiç düşünmedik. Bu sorun için hukuk kaynaklarına da başvursanız, insanın kafasını karıştıran birden çok düzenleme var. Yargı kararları kimi zaman yargıçların vicdanlarına göre çıkıyor; iyi bir karar da diyorsunuz, tam tersi de çıkabiliyor. Hukuki güvenceler de bence çok sağlam değil. Aslında bunların hiçbiri temel bir hukuk doktrinine dayanan görüşler de değil. Sadece halkçı bir politikanın zaman zaman kendini kurtarmak için başvurduğu araçlar. Erdal Bey'in anlattığı çok önemli, yapılan norm kadro hesaplamasını beğeniyorum ve toplumculuk açısından da çok karşı çıkmıyorum. Bir çerçeve çiziyor. Ne kadar insana ihtiyaç varsa belediyede o kadar insan çalışacaktır ama adam gibi çalışacaktır. Ama bunu baypas ediliyor. Belediye şirketleri devreye giriyor. Belediye şirketlerinin belediye politikasına paralel olarak aynı ilkelerle, aynı etik içerisinde çalışmasını beklerken belediyenin aslında içinden geçip de utanıp yapamadıkları bütün münasebetsizlikleri belediye şirketlerine yaptırılıyor. İzmir'i anlattı Cafer Bey; her şey gayet güzel ortada.

2000'lerin başında GAP idaresi için güneydoğuda yaptığımız belediye araştırmasında bir belediyede kadroda görünen 37 kişi vardı, Bunlardan beşi belediyeye geliyor, çalışıyor; diğerleri hiç gelmemiş. Bunlar belediye başkanının yakınları. İşe alınmış, çalışmıyor ancak parasını alıyor. Bütün bu gerçekliğin altında; insanlar belediyelere sadece "bana iş bul" diye gidiyorlar, orası da bir tür kendine göre iş yaratmaya çalışıyor. Biz temel sorunu çözemediğimiz takdirde bu sorunu da çözemeyiz. "Belediyelerde bu kadar çok çalışma türü nasıl olabilir?" diye sormak gerekli, mantıklı olarak olmaması lazım. Bu açıdan bakınca toplumcu belediye olarak eğer bir belediye politikası oluşturulacaksa belediye çalışanları ile ilgili olan politika ne

olmalıdır diye sormak gerekli? Sağlam bir politika olması lazım, çünkü unutmayalım ki; herkesin uymak zorunda olduğu genel koşullar var. Bu duruma gelmesinde, kötüleşmesinde neoliberal politika var. Neoliberalizm yokmuş gibi davranamayız ama neoliberalizme karşı, ona rağmen ne yapılabilir, emek nasıl korunabilir, toplumcu politikalar nasıl uygulanabilir bunu kurmaya çalışıyoruz. Bunu kurarken de mevcut durumu bilmek gerekir. Hayalperest olmayan toplumcu bir belediyede iktidara geldiniz, mesela büyükşehirde, ertesi gün ne yapacaksınız? Ben toplumcu oldum hiç kimse başka türlü çalışmayacak hepsini sendikaya kaydettim dediği vakit belediye ya hiç hizmet yapamayacak -mali yönden bakarsak- ya da çalışanların yarısını işten çıkarmak zorunda kalacak. Ülkenin tümünde genel bir düzelme olmadan, belediye çapında bir düzelme mümkün değil. Onun için en akıllı şekilde yavaş yavaş "nasıl düzeltiriz"in planı yapılmalıdır. Personel politikası açısından Erdal Bey'in yanında bir şey söylemek bana düşmez, ama hangi aşamayı kat ederek bu durumu birazcık daha insani boyuta getirebiliriz, bunu düşünmeliyiz. Engelliler ve kadınlarla ilgili de bir politikanın olması lazım. Toplum buna alışana kadar belki kotaların olması gerekir, eşitlik bahane edilip de engelli de insandır o da eşittir ya da kadın da erkekle eşittir gibi değil, ama galiba bir kota ile toplumcu bir politika oluşturulurken, kadınların ve engellilerin önü açılmalı. Hepsini kapsayacak, kucaklayacak bir politika olması gerekir. Toplumcu bir belediyede çalışanlar açısından düşündüğümüzde işçinin eğitimi de önemli. İşgücünün eğitimine yatırım yapmazsanız hiçbir şey elde edilemez. Eğitim belki taşeronlaşmanın da önüne geçer. Herkes eğitilirse herkesin yapacağı iş belli olursa taşeronlaşma azalabilir. Aksi durumda örneğin yapı yapılacak diyorsunuz, işçi bir anda size yapı ustası oluyor. Ertesi gün sokak süpürülecek diyorsunuz, sokak süpürmeye gidiyor. Böyle bir işgücü piyasası olmaz. Neo-liberalizmin etkileri az gelişmiş olan veya gelişmekte olan bir ülkede daha fazla kendini hissettiriyor. Çünkü bir takım kurallardan yoksunuz. Serhat Bey'in söz ettiği yerel özerklik, norm kadro konusu istihdamı kısıtlar mı? Yerel özerklik demek sonuna kadar münasebetsizlik yapma hakkı değildir. Bir şehirdeki bin tane işsizin bin tanesinin de belediyede çalışması zorunlu değil. Teknoloji ilerledikçe ihtiyaç olan kadrolar sadece teknik düzeyde yetişmiş kadrolardır, bunlar da sınırlıdır. Yoksa düz insan gücü, temizlik işçisi, eskiden 1000 kişiydi, şimdi 10. 000 kişi olsun diyemeyiz. Belediyelerin elinde sokakları temizle-

mek için, kaldırımları temizlemek için bile araçları var. Bu araçlar bayramlık, eskimesin diye ara sıra çıkarıyorlar. Benim içinde oturduğum belediye bilmem kaç yüz tane işçi, taşeron firma aracılığıyla çalışıyor. Bunlardan 200-300'ü kadın. Şirket hepsinin eline bir çalı süpürgesi veriyor, "Bakın kadınlar da çalışıyor!" diyorlar. Onların gözünde kadın yer süpürürse sokakları ve kaldırımları da süpürür. Bu toplumculuk filan değil, bence münasebetsizlik. Toplumcu belediyeyi çalışanlar açısından düşündüğümüz vakit, insan haklarına uygun, iş güvencesi olan bir şey gibi düşünmek lazım. Erdal Bey'in dediği gibi işçi geçici olmaz, işçi işçidir. İş geçici olur. Ama bu geçici işsizlik de zaten öncelikle kamunun kendisine bulduğu bir işsizlik türüdür. Örneğin; Karayolları her yaz bir dolu geçici, sözleşmeli işçi alır. Karayolları hangi milletvekillerinin etkisi altında ise o milletvekili kendi yakınlara iş sözü verdiğinden işçi alınır. Bu durumda işçi gerçekten "geçici" oluyor, bu da Türkiye'nin yarattığı ve hiçbir hukuk kuralına uymayan bir durum. Biz de bu durumu işte böyle garip tanımlamalarla sindiriyoruz. Bu çerçevede iki şey yapılabilir. Birincisi; elimizdeki istihdam etme olanakları ile insanları çalıştırma yöntemdir. Bu istihdam biçimi ile toplumcu hizmetler ne ölçüde ve ne kadar zamanda karşılanır iyi hesap etmek gereklidir. Bu olanaklar çerçevesinde en kötüden başlayarak hukuksuz istihdam biçimlerini tasfiye edip de, tekrar örgütlü, kendi hakkını arayan bir işgücünü ortaya çıkarabiliriz. Bu o kadar kolay bir şey değil.

İkincisi; iş güvenliği vs. gibi toplumcu belediyenin sloganları ne olmalıdır, nasıl bir istihdam politikası düşünülüyor onu açıklayabilmeliyiz. Çalışma özgürlüğü, çalışma hakkı açısından esas bir başka önemli bir boyut vardır. Toplumcu belediye, kendi özüne uygun olacaksa kendisi istihdam olanakları yaratabilen belediye olmalıdır ki, fiilen çalışmadan, sigorta gerekçesi ile ya da sadece maaş alarak istihdam yaratılıyormuş gibi bir görüntü oluşmasın.

Toplumcu belediye tanımı ilk olarak "Toplumcu belediyeler birliği çerçevesinde istihdam olanaklarını yaratan belediye olmalıdır. " düşüncesi ile ortaya çıktı. Örneğin Kartal Belediyesi'nin ilk kez uyguladığı halk ekmek şirketi, ekmeği özel sektörün elinden kurtarmak için kuruldu.

Toplumcu belediye çok adam çalıştıran belediye değildir. Ama çok adam çalışması için, bulunduğu belde sınırları içinde olanak

yaratan belediyedir. Bu açıdan da galiba işin içini doldurmak gerekiyor. Yani iki boyutu var birinci boyutu belediye çalışanlarının içler acısı durumu. Bu duruma toplumcu bir çare bulamalıyız. İkincisi toplumcu belediye hangi olanaklarla nasıl istihdam yaratır bu çözmeliyiz. Bu da beldeden beldeye; bölgeden bölgeye değişebilir. Teşekkür ederim sayın başkan.

Ahmet Müfit Bayram; Aslında belediye istihdamını tartışırken, belediye istihdamının iyi olması, daha toplumcu olması, güvenceli olmasının kamuoyunda bu talebin meşrulaşması için tartışmayı belediyelerce üretilen hizmetin kalitesiyle de bir şekilde bağlamak gerekir. Bu işler bu hale gelirken kamu çalışanları verimsiz, yüksek maaş alıyor, kaliteli hizmet üretmiyor denildi. Bu gerçektir veya değildir. O zaman hizmet kalitesiyle istihdam biçiminin bağını kurmak gerekir. Bu tartışmanın kamuoyu tarafından, hizmeti alan açısından hizmetin meşru olabilmesi için kalite bağının kurulması gerekir. Bir tek örnek vereceğim; Anıtkabir'in etrafındaki kaldırım 1980 darbesi sonrası belediye tarafından yapıldı. Demek ki 32 yıl geçmiş ve hala o kaldırım duruyor, yenilenmedi. Ama öbür taraftan beş sene de bir yenilenmeyen kaldırım mahvolup gidiyor. Bu nedenle -Can Bey'in konuşmasından çıkararak- hizmet kalitesi, kaynakların verimli kullanılması vs. bağlamında da bu konuyu tartışmakta yarar var diye düşündüm.

Salondan Biri; Tutuklu ve hükümlülerin de mutlaka bu projenin içerisine konulması gereklidir. Yani engelliler ne kadar doğruysa, kadınlar, gençler, tutuklu ve hükümlüler de bu projenin içinde yer almalı. Teşekkür ederim.

ÖĞLEDEN SONRA

Ahmet Dursun Yılmaz; Benimle ilgili kısma geçerken sabah yapılan konuşmalar çerçevesinde ilk önce bir şeyi anımsatmak istiyorum. "Keçi"den bahsedildi, ben yine keçi ile başlayayım. 1930'lu yıllarda Türkiye'de 4 milyon tiftik keçisi var, 1960'da 6 milyon, 1993 yılında 1 milyon, şu anda 100 bin. Bunu nüfusla beraber ele alırsak vahameti daha da iyi algılarız. Sanıyorum sendikalı işçi sayısında da böyle, 1980 yılında 2 milyon çalışana karşılık % 50'lik sendikalılık var. Keçilerle aynı durumdayız. Koyunlarda da azalma var. 16. yüzyılda biz tiftik dokuması ihraç ediyoruz, 17. yüzyılın ikinci yarısında,

tiftik ipliği ihraç ediyoruz, 18. yüzyılda tiftiği ihraç edip kumaş alıyoruz. Sonra da İngiliz kumaşlarını giyiyoruz. Ağırlıklı olarak tiftiktir bu kumaş. Tabii şu anda sentetikler nedeniyle talepteki azalma, aynı zamanda hayvan sayısındaki azalmayı da getirmiştir. Şu anda ufak tefek destekler var ama hali çok kötü durumda. Ankaralılara duyururuz özellikle. Belediye mevzuatı açısından bakıldığında 1930 yılındaki 1580 sayılı Yasa ile 2005 yılındaki 5393 sayılı Yasa'yı karşılaştırdığımızda, birinci maddelerinde çok büyük bir farklılık var. 2005 yılındaki 5393 sayılı Yasa'da yerel ihtiyaçları karşılamak; 1930 yılındaki 1580 sayılı Yasa'da medeni ihtiyaçları karşılamak vardı. 1930 yılındaki Yasa'da belediyelerin tanzim etmek ve tasfiye etmek gibi iki görevi daha varmış. Yani mükellefiyet getirmiş. 19. maddede -kısmen İsmail Bey bahsetti. - her türlü çalışmayı yapar, diye bir düzenlemesi var.

Kooperatiflere bakarsak; kooperatifler, mali özerkliği olan kurumlardır denilir. Türkiye'deki uygulamasıyla benim açıklamalarımı çok da bağdaştırmamak lazım. Benim kişisel kanım; Türkiye'de kooperatif yok denecek kadar az, mesela yapı kooperatiflerinin adında yapı olmasına rağmen, kooperatif olarak algılamamak lazım. Herkesin yapı kooperatifleriyle iyi kötü bir bağlantısı olmuştur. Hiç birinin kooperatif tanımı içerisine girmesi mümkün değil. Özellikle kooperatifçilik ilkeleri açısından bakıldığında mümkün değil. Anayasamızda kooperatifçiliğin destekleneceğine ilişkin bir düzenleme var. Özellikle üretim ve tüketim kooperatiflerinin desteklenmesine ilişkin düzenleme var. Yine tarihsel geçmişine baktığımızda kooperatiflerin desteklenmediği noktasına geliyoruz. Şu günlerde kısmen tarım kredi kooperatiflerinde ve esnaf kefalet kooperatiflerinde faiz desteği var. Onun dışında kooperatiflere yapılan bir destek kalmadı. Yapı kooperatiflerinde hiç kalmadı. 1980'li yıllarda çok revaçta olmasına rağmen, kooperatiflere destek yok. Kooperatifler işbirliği, dayanışma ve yardımlaşma örgütü, özkaynaklarıyla kendi kendilerini yönetmesi gereken örgütlerdir. Dolayısıyla da bizim toplumcu belediyecilik dediğimiz kavramlarla eşleşik bir durumu var. Örneğin en son 1995 yılında yenilenmiş kooperatifçilik ilkelerini değerlendirdiğimizde; ortakların katılımcılığına, demokratik yönetime, mali yapıya, eğitime, kooperatifler arası işbirliğine, özerklik ve toplumsallık ilkelerine ilişkin düzenlemeler var. Bu durumun toplumcu belediyecilikle çakıştığı gözlemleniyor. Peki; bu durumda yerel yönetimlerle kooperatifle-

rin bağı nasıl kurulabilir? Benim konuşmam sabahki konuşmalara bakıldığında biraz farklı olacak. Daha çok kent ekonomisine dönük bir çalışma. İstihdam artırıcı, bugünkü iktidarın uyguladığı yardım işlevinin yerine, insanların onurlu çalışmalarını sağlayabilecek, iş bulmalarını sağlayabilecek, seçenekleri yaratma anlamında bir fikir jimnastiği çerçevesinde yürüyor. Bu anlamda kooperatifler ve yerel yönetimlerin işbirliği yapabileceğini söylüyoruz. Ama burada Türkiye'deki kötü uygulamalar nedeniyle insanların kafalarındaki kooperatif kavramı tam eşleşmiyor. Zaman zaman da burun kıvrıldığı dahi oluyor. Bu nedenden dolayı bir işe başlarken bilmek lazım. Yerel yönetimler kent ekonomisini planlarken kooperatiflerden araç olarak yararlanabilir. Kooperatifler hangi sistem içerisinde olursa olsun kullanılabilir. Çünkü kooperatiflerin ticari şirket olduğuna dair hukuki düzenlemeler var. Sosyolojik olarak farklı değerlendirmeler olabilir. Kooperatif üyesi veya kooperatif ortağı kavramı açısından olaya bakıldığında derneklerdeki üyeliğine benzer yükümlülüğü olduğu söylenebilir. Ama kooperatif ticari şirkettir. Üyelik değil ortaklık olarak tanımlamak lazım. Kooperatiflerde üyelik diye bir şey söz konusu olamaz. Ticari faaliyeti, sanayi faaliyetini planlar. Ancak kooperatif insanlara öncelik tanır. Dolayısıyla da sermayenin yönetimine dönük bir anlayışı yoktur. Toplumsal dayanışma ve yardımlaşma organizasyonu örgütüdür, katılımcıdır, sürekli eğitim yoluyla insanların gelişmesini sağlar, demokratik yönetimi hedefler, yerel önderlerin yetişmesini sağlar. Bir planlama örgütüdür. Türleri yönünden de sınırsızdır. Aklımıza gelen, gelmeyen her türde kooperatif kurulabilir. Türkiye'de 25-30'a yakın kooperatif türü vardır. Bunların içinde sigorta kooperatifi azdır. Türkiye'de 2–3 tane vardır. Hiç olmayan bir kooperatif türü elektrik dağıtımı yani elektrik kooperatifidir. Kurulabilir. Son dönemde 500 kilovat güce kadar olan, lisanssız elektrik üretim yerlerinin kurulmasına imkân var, böyle bir kooperatifin kurulması mümkün.

Yukarıda saydığım ilkelerin olduğu bir kooperatifte istihdam nasıl sağlanabilir? Bana göre özellikle yapı kooperatiflerinde ilk önce ortakları türdeş olmalıdır. Kooperatiflere az çok bulaşanlar bilir; "Fakirler girer, zenginler ev sahibi olur" diye olumsuz bir düşünce var. Bunun tek nedeni türdeşlik ölçütünün olmamasıdır. Yani on bin lira geliri olan ile bin lira geliri olan aynı kooperatife girebiliyor, burada yerel yönetimlerin en dikkat etmeleri gereken şey türdeş-

lik. Yerel yönetimler tüketim kooperatifi bile kurmayı planlasa gelir gruplarına göre farklılaşmalarını sağlayabilir, sağlamalı. Yerel yönetimler -Türkiye'de örneği yok bildiğim kadarıyla- kreş huzurevi, çocuk yuvası kooperatifi kurulabilirler. Bunlara belediyeler öncülük edebilir. Belediyeler, il özel idareleri, köy tüzel kişilikleri, dernekler ve cemiyetler kooperatiflere ortak olabilirler. Aynı zamanda kooperatifler bir başka kooperatife ortak olabilirler.

Kooperatiflerin kuruluş aşamasında mutlaka bir fizibilite çalışması yapmak lazım, örneğin kreş kooperatifi için nüfusa bakarak etüt çalışması yapılabilir. İnsanların hangi gelir grupları içerisinde olduklarına ve müşterek ihtiyaçlarına ilişkin analiz yapılmalıdır. Mutlaka amaca bağlı, kısa, orta ya da uzun vadeli planlama yapılarak bu işe başlanmalıdır. Yerel yönetimler eğitimli kişilerle işe başlamalıdır. Planlama aşamasında kooperatif kurucusu, yönetim kurulu üyeleri, denetçileri ve ortaklarının mutlaka temel kooperatifçilikten başlamak üzere, kooperatif hukuku, işletme ve temel muhasebe bilgisine sahip olmalıdırlar. Kooperatifin kapsayacağı yere uygun planlama yapılması gereklidir. Bu konuyla ilgili Tüketici Hakları Derneğine bir çalışma yapıp vermiştim. Örneğin kurulacak tüketim kooperatiflerinin insanların günübirlik rahatlıkla gidip gelebileceği, yakın mesafede, "benim kooperatifim" diyebileceği ölçülerde olması lazım. Yani planlamanın ulaşımı dikkate alan bir şekilde yapılması iyi olur diye düşünüyorum. Buna bağlı olarak oluşturulacak kooperatif sayılarının da saptanması lazım. Yediden fazla olursa birlik kurma imkânı da var.

Türkiye'de 7 kişi bir araya geliyor ve kooperatif kuruyorlar. Bu yaklaşımı doğru bulmuyorum. Mutlaka ortakların önemli bir kısmının katılımcılık adına işin içine olması gerekli, sayıca var olmak yeterli değildir.

Örneğin 25 bin haneli bir belde, bir belediye birimi düşündüğümüzde, bin haneye bir tüketim kooperatifi olmak üzere 25 tane kooperatif ve üzerine bir de kooperatif birliği kurulabilir. Her bin haneye bir kreş kooperatifi olmak üzere 25 civarında kreş kooperatifi ve üst birliği olabilir. Beldede örgütlenmemiş küçük sanat erbabını bir araya getiren küçük sanat kooperatifi kurulabilir. Ben Ankara'da belediye başkanı olsam tiftikle ilgili mutlaka bir kooperatif kurarım diye düşünüyorum. Tiftik Ankara'da üretiliyor. Tiftik Birliği tiftiği

alıyor ve doğrudan sanayiciye satıyor. Ev hanımları ticari nitelikte eldiven, kaşkol, bere üretimi yapılabilir ve bu üretilenlerin bildiğimiz geleneksel yöntemlerle değil yerine göre bir tasarımla beraber -kooperatifin tasarımıyla- pazarlaması yapılabilir. YAYED olarak bir belediyeye ayakkabı üretimi ile ilgili küçük bir sanat kooperatifi kurulmasını önermiştik. Örneğin saya üretimini evlerde makinelerle yapılıp merkezi bir yerde kesimi sağlanıp taban yapılacak ve turizm bölgesinde de otellerde ilgili pazarlamalar yapılacaktı. Ya da siparişe dayalı üretim yapılabilir biçiminde bir önerimiz olmuştu Önerimiz esnek çalışma yönünden eleştirilebilir tabii.

Bence bir belediye başkanının ilk kurması gereken kooperatiflerden biri önünde yasal engel olmayan sigorta kooperatifidir. Bizim gibi kaynak yaratan, aracı olan insanların mutlaka bu tip bir organizasyonun içerisinde bir araya gelmesi lazım diye düşünüyorum. Sigorta pazarının % 94'ü yabancı firmaların elindedir. Eğer bir sigorta kooperatifi kurulacaksa kasko maliyeti düşünüldüğünde kooperatifin asgari 200 ortaklı olması gerekir. Kaskoda sigorta kuruluşlarının maliyeti % 64. Bu oranın belli bir kısmı sigorta kooperatifine geldiğinde beldeden ciddi bir kaynağın dışarıya çıkmamasını sağlıyoruz demektir. Kaynağın İstanbul'a ya da yurtdışına gitmemesi anlamında önemli bir destek sağlanmış oluyor. Sigorta kooperatifinin yarattığı sermaye birikimi ile başka işlerin yapılmasına da olanak sağlanıyor diye düşünüyorum. Son yasal düzenlemelerden sonra örneği olmayan elektrik üretim kooperatifleri kurulabilir diye düşünüyorum.

2012 yılının haziran ayında Cumhuriyet gazetesinin bilim teknik ekinde bir kooperatif örgütlenmesi ile ilgili üç dört makale yayınlandı. Adı, Mondragon Kooperatifi. Bu konu ile ilgili kısa açıklamalar yapmak istiyorum. Bask bölgesinde 1941 yılında kuruluyor kooperatif. İkinci Dünya Savaşı yılları ve halk aç ve perişan, işsizlik çok yüksek, sendikalar kapanmış. Don Jose Maria Arizmandiarrieta adında biri, gençleri eğiterek işe başlıyor. Bilgiyi toplumsallaştırırsak, siyasi gücü demokratikleştirebiliriz düşüncesini ilke ediniyor. 1943 yılında Mondragon kasabası halkına komünal bir çırak okulu kuruyor. Kooperatif ilkelerine ve özyönetim felsefesine, sıkı sıkıya bağlı öğrenciler yetiştiriyor. Bu gençler küçük bir soba üretim atölyesi kurarak işe başlıyor. Mondragon kooperatifi, 1959 'da önce kendi bankası olan Caja Laboral Popular'ı sonra da 1969'da hükümetin kooperatifleri sağlık sigortası kapsamı dışında bırakması ile kendi sağlık sigortası

kooperatifi Lagun Aro'yu kuruyor. 1975'de Franco öldüğünde Mondragon üye sayısı on yedi bine ve 45 ayrı kooperatiften oluşuyor. Ortaklar aynı zamanda çalışan, 1982 yılında yirmi bin çalışanı/ortağı, 85 sanayi kooperatifi, 6 tarım kooperatifi, 3 hizmet kooperatifi, 14 yapı kooperatifi, 45 kooperatif teknik okulu, 1 bankası, 1 araştırma merkezi, 1 poli teknikten oluşmaktaydı. Gidip görenler vardır belki de. Özellikle Yıldırım Bey gitmiş olabilir. Her çalışan ortağın, ömür boyu istihdam garantisi var ve kurulduğundan bu yana bir tek işçi atılmamış. % 80 başarı sağlanmış. Başarısız olan işler de var ama bunların oranı % 20. Bugün itibarıyla en konforlu cihazları, sayısal makine tezgâhları ve feribot üretiyor. Silah sanayine varıncaya kadar üretimleri var. Ülkenin toplam ihracatının % 1'i Mondragon'a ait. İçinde bulunduğu eyaletin % 15'inin istihdamını sağlıyor. Yonga (çip) üretimi yapan ilk İspanyol firma, tüm Avrupa çapında otomobil sanayinde en büyük üçüncü tedarikçi, eğitim kurumlarında beş bin den fazla öğrencisi var. 33 milyar dolar cirosu var. Kooperatife ortak olmak için 11 bin dolar gerekiyor ama bu miktarı ortaklar çalıştıkça ödüyorlar. Ortaklar emekli olunca kendilerine bir arazi veriliyor. Kooperatiflerin en önemli özelliği yılsonunda çalışan ortaklara kar payı dağıtması. Bu paylar bankaya yatırılıyor, kendilerine verilmiyor. Çalışan emekli olduğunda bu miktarın % 75'ini alıyor. % 25'i bankada kalıyor. Bu oran da sermaye birikimini sağlıyor. Bu kadar olumlu şeyin yanında bir olumsuzluk olarak dile getirebileceğimiz şey, sistemin küresel rekabet nedeniyle zaman zaman sıkıntıya düşebilmesi. Bu nedenle Güneydoğu Asya, Afrika vb. yerlerde işletmeler kuruyorlar, kendi ülkelerinde insanları kooperatiflere ortak yapıyorlar ama o ülkelerde çalışanlara aynı biçimde davranmıyorlar. Teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**; Kendi şirketine yaptırmak istese bile Kamu İhale Kurumu mevzuatına göre belediye şirketi de ihaleye girmek zorunda. İzmir'deki problem ihaleye giren piyasa şirketlerinin Kamu İhale Kurumu'na belediyenin işlerini kendi şirketine vermesi nedeniyle, itiraz başvurusunda bulunmasıyla başlıyor. Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunuyorlar. Taşeronlaşma meselesinde bizim problemimiz şu; taşeron bir şirkette sendika örgütlenemiyor. Sendikacı olarak söylüyorum biz örgütlenemiyoruz. Yasada bir yıllık bir ihale süreci var. O bir yılda sen orada çoğunluğu ele geçireceksin, ondan sonra yetki için başvuracaksın, yetkiyi alacaksın. İşvereni toplu söz-*

leşme masasına çağıracaksın anlaşacaksın, bütün bunları bir yılda yapmak çok zor. Hadi diyelim ki örgütlendik. Sendikal örgütlenmenin sebebi işçileri bireysel sözleşmeden kurtarmak ve toplu iş sözleşmesi yapılmasını sağlamaktır. Toplu iş sözleşmesi yaptığınız zaman veya masasına oturduğunuz zaman; alt işveren diyor ki, belediyenin bana verdiği ihale bedelinin üzerinde size işçilik ücreti ödeyemem. Ne yapacağız o zaman? Bu ihale sürecinin kendisi, işçiyi en temel anayasal haklarından mahrum bırakıyor. Sendikal haklar bir bütündür. İşçi sendikaya üye olmuş oluyor ama toplu sözleşme hakkını kullanamaz hale geliyor Bu sorunu şöyle çözebiliriz diye düşünüyorum. Bir taşeronla toplu sözleşme imzalandığı zaman belediye üst işveren olarak sözleşmeden doğan farkı doğrudan belediye bütçesinden karşılayabilir. Karşılamaması durumunda, işçilerin toplu sözleşme hakkı ihlal olmuş oluyor. Toplu sözleşme hakkı uluslararası hukuka dayalı olarak oluşan bir hak. Ülkemiz ILO sözleşmelerini imzalamış. Anayasa'nın 90. maddesi var. Buna dayalı olarak, bir belediye başkanı, pekâlâ bir taşeron şirketle imzalanmış olan toplu sözleşmeden dolayı artan maliyetleri doğrudan belediye bütçesinden karşılayabilir, iddiasındayım.

Yıldırım Koç; % 40 sınırı var. Belediye başkanları onu aşabilmek için hizmet alımına gidiyor zaten. Böyle bir şeyi kabul ederler mi?

***Serhat Salihoğlu**; Kabul edip etmemelerinden arî olarak söylüyorum hocam. Ama zaten mevzu bu, buradaki mesele şu; bir işçi sendikası bir taşeron şirkette örgütleniyor, toplu sözleşme yapacak ve kabul ettirecek ama burada toplu sözleşme yapılamıyor.*

Tuncay Alemdaroğlu; Hiçbir hukuk sistemi toplu sözleşme yapamazsınız diyemez. Ama Serhat Bey'in söylediği belediyenin aradaki farkı karşılama konusu da olamaz. Belediye başkanına zimmet çıkar. Yargı kararıyla olursa zimmet çıkmaz ama yargı kararı olmadan anayasanın 90. maddesiyle aradaki farkı öderse o anda belediye başkanına zimmet çıkar.

Candan Er; Ben tartışmayı somut örneklerle beslemek istiyorum. Belediye bir hizmeti 10 milyon Liraya ihale etti. İşçiler sendikalı oldular. İşveren istemiyordu, ama oldular. Asgari ücretle çalıştıracaktı, bütün hesaplar ona göre yapılmıştı. Sendikalı olunca sendika % 20 zam aldı. Zammı vermemek için de işveren elinden geleni yaptı ve

başa çıkamadı. Grev ilan ettiler, her şey durdu. Bu durumda Serhat Bey'in yöntemini uygulayabilir miyiz? Uygulamaya mecburuz yoksa kamu hizmeti yürümeyecek. Böyle bir durumda bu para kimden çıkacak, ihaleyi alan şirket işi 10 milyon Liraya yaparım demişti. Ama şimdi 14 milyon Liraya çıktı. Bu aradaki fark olan 4 milyon Lirayı kim ödeyecek? Sorun bu.

Yıldırım Koç; Geçmiş olsun! Şirket her zaman da kar edecek değil ya!

Tuncay Alemdaroğlu; Bunun tek yolu; taşeron işçi; Yıldırım Bey'in söylediği gibi Anayasa'nın 90. maddesini, uluslararası sözleşmeleri gerekçe göstererek hem alt işvereni, hem de belediyeyi dava ederek yargı kararı alacak. Yargı kararını uygulanacak ve iki işveren müşterek sorumlu olacak. Böylelikle belediye başkanı da sorumluluktan kurtulacak.

***Serhat Salihoğlu**; Mevzu, belediye başkanının sorumluluktan kurtarmak değil, mevzu işçilerin sahip olduğu bir evrensel hakkın nasıl gerçekleştirilebileceği. Toplumcu belediyecilik iddiasında olan bir belediye yönetimi ne yapmalıdır?*

Sevinç Hocaoğlu; İşçilerin bireysel olarak dava açması o işyerinin gerçekliğine aykırı görünüyor. Örneğin Hacettepe'de kamu işçilerinin ilave tediye almaları gerekiyordu. 4/b'ye geçmiş olmalarına rağmen bu işçilerden 600'ü dava açmaya korktu. Dava açanlar 5. 000 ila 7. 000 lira arasında para aldı. Bu durumun bireysellikten başlayarak toplu bir tepkiye yönelme ihtimalinin az olduğunu düşünüyorum.

Elbette dava açmak lazım, ama bir yol denenecekse tüm işçilerin dava açması gerekli. Biz bazı davaları kaybettik. Hatta muvazaa tespit davasını bile kaybettik. İş kanunun 2. maddesine göre yapılan tespit mahkeme kararıyla kesin olmasına rağmen Yargıtay onaylamadı. İşçi korkuyor, yani bir işçinin kamu işçisini tespit ettim diyor, Yargıtay'a göndermemesi lazım gönderiyor, bilirkişi raporu geldi, ikincisi geldi, karar veremedi, mahkemeye havale edersek dava Yargıtay'a gider ve oradan çıkmayabilir zaten, bunları denemek lazım, denenenlerin hepsi bize yol gösterici oldu. Tüm Bel Sen yaptı, kamu sendikaları yaptı, toplu sözleşme yaptı, davalık oldu. Bu yol ve yöntemlerin denenmesi gerekiyor çünkü başka çıkış yok.

Yıldırım Koç; Taşeron derneklerinden haberdar mısınız? 27 tane taşeron derneği var, Ankara'da Selma hanım önderliğinde Sağlıkta bir taşeron derneği kurulmuştu, kısa bir süre önce aktif duruma geldi, şimdi başka bir dernekle bugünlerde birleşecek, taşeron işçilerini örgütlüyorlar. Kısa bir süre önce Alanya'da büyük bir toplantı yaptılar bu dernek temsilcilerinin katıldığı, federasyonlaşıyorlar. Urfa önderliğinde olan 6 – 7 tane derneğin önder kadrosu AKP'ye yakın. Kütahya'da bu aralarda ağırlıklarını artırıyorlar onlar biraz farklı, muhafazakâr unsurlar var ama biraz daha açıklar, Kamu Taşeron İşçileri Dernekleri. Sendika üyeliğinde noterde para ödeniyor, bu sendikacılar epeyce yıpranmış durumdalar, o ilişkiler aracılığı ile daha bölgesel dernekler kurarak, merkezi bir yapının dışında daha demokratik falan olduklarını düşünüyorlar. Böyle bir gelişme var, henüz bir siyasi hareketin kontrolü altında değil, sıradan kendiliğinden olan bir işçi hareketi.

Sevinç Hocaoğlu; Bir şey söyleyeyim, bizim o konuda bir sıkıntımız var, çünkü özellikle sağlık alanındaki taşeronlaşmada pek çok sendikanın taşeron alanında örgütlenmesi var, ama en yaygın olarak bizim alanda yer almaya başladı, sağlık alanında doğrudan hizmet kanallı dernekler kuruluyor. Bunların pek çoğu da doğrudan Bakanlık görüşmelerinde yer alıyor. Ben İstanbul'da bir toplantıya gittim, doğrudan Bakanlığın üst düzey yetkililerinin katıldığı toplantılar, mesela şimdi aynı şey katılım diye, mesela Çalışma Bakanlığı da katılım diye İş Yasası'nın 2. maddesini değiştirip, alt işveren diye değiştirilecek. Bakanlıkta yapılan toplantının sonuçları, bu İş Yasası'nın 2. maddesinin değişikliğini, sendikalarla değil de alt işveren, taşeron dernekleriyle yürütüyor ki bu dernekleri iktidarın kendisi kurdurttu. Mesela taşeron derneklerinin talepleri arasında, 2 madde değişikliği var öneri olarak, kıdem tazminatı fonundan, işçilerin kıdem tazminatları güvence altına alınacaktı, mesela yıllık izin olsun, mesai olsun bir takım zaten kazanılmış, derneklerin olsun, talepleri arasında var.

Yıldırım Koç; Bakın öyle hepsi hükümet denetiminde falan değiller. Geçen hafta Aziz Çelik'in katıldığı İstanbul'da bir toplantı yapıldı Aziz Çelik orada konuşmacıydı, her tarafa da davet geldi, 27 tane derneği külliyen bunlar hükümetin kontrolünde olan dernekler demek, doğru değil. Urfa ve civarındaki bazı dernekler, Sivas derneği

öyle ama mesela Zonguldak derneği öyle değil. Mesela, Kütahya'daki dernek öyle değil, onu vurgulamaya çalışıyorum, belirli bir bölümü de adamlar gerçekten sıkıntıdalar, haklarını bilmiyorlar, aldıkları ücretler gerçekten kötü. O zaman kendilerini güvenlerini yitirdikleri sendikalara yönelmek yerine, aidat ödemedikleri, noter parası vermeden kolayca üye oldukları seçenekler arıyorlar, bu kendiliğinden gelişen bir işçi hareketidir. Benim uzmanlık alanım işçi hareketi tarihidir, bu Türkiye tarihinde çok az örneği görülen, sıradan işçinin kendi sorununu çözmek için en kolay yere yöneldiği bir harekettir. Bunu yönlendirebilir misiniz, hükümetin kontrolünden öyle olanları çıkarabilir misiniz, bu ayrı bir tartışma konusu ama böyle bir kendiliğinden hareket var, sendikalara yönelmek yerine, patır patır dernek kuruyorlar bu aralarda.

Bakınız, Yol-İş Sendikası 6 bin taşeron işçisine söz verdi, dedi ki sizi üye yapacağız ve karayolları toplu iş sözleşmesinden yararlandıracağız, bunları geriye attılar, muvazaa davası açıldı, mahkemeden çok iyi bir muvazaa kararı çıktı Aralık 2011'de. Süleyman diye bir avukatları müthiş bir para kazandı vekâlet ücretlerinden. Konunun üzerine gitmedi şu anda karayollarında çalışan taşeron işçileri Yol-İş Sendikasına ateş püskürüyor, Yol-İş Sendikasına müthiş tepkililer, büyük umutlarla üye yapıldılar, yargıdan muvazaa tespit kararı çıkmasına rağmen üzerine gitmeyince, siz o işçiyi Yol-İş'de bir daha örgütleyemezsiniz. Adam aidat ödemeyeceği, kendi arkadaşları ile birlikte Antalya'da kurduğu derneğe güveniyor, çünkü kendi arkadaşları. Sendika merkezinde ona söz verip yerine getirmeyen adama güvenmek yerine, aidat ödemeden, ufacık bir odada oluşturdukları derneğe gidip gelmeye, bir şey çıkmazsa da çıkmaz zaten diye tercih ediyor.

***Serhat Salihoğlu**; Evet, şimdi değerli arkadaşlar bu alternatif geliştirme ve öneriler kısmına dönebiliriz, benim iddiam kışkırtmak için. Toplumcu belediyecilik iddiası kolay bir iddia değil. Kendine toplumcu belediyeciyim diyen, Can hoca biraz eleştirdi, Çankaya belediyesinin yaptığı işler itibariyle, o değil, yani biz işin özü itibariyle, eğer bir belediye kendine toplumcu diyecekse, bunun bir takım asgari koşulları var, yani emeği örgütsüz bırakarak toplumcu belediyecilik olur mu, sorusunu sormamız gerekir. Bunu birisinin sorması gerekir, biz de soruyoruz bu soruyu. Zaten Derneğimizi bu soruyu sormak için*

kurduk, o bakımdan buna karşı neler yapılabilir, nasıl alternatifler geliştirilebilir, istihdam çünkü belediye hizmetinin kalbi, belediye hizmeti, belediye istihdamı olmadan olmaz. Toplumcu belediyeciliğin ilkelerinden birisi, temel ilkelerden bir tanesi bir sürü ilkesi var, onları çıkarmaya, oluşturmaya çalışıyoruz zaten, bu önemli ilkelerden bir tanesi de bu. Yani mevcut örgütlü emeği örgütsüzleştirerek, toplumcu belediyecilik iddiası olmaz. Veya ona uzak durarak da toplumculuk iddiası olmaz, olur iddia olur da bir ayağı topal bir iddia olur, inandırıcılığı çok olmayabilir.

Candan Er; Bir defa, taşeron yapılanmasında bir ciddi bir yapı yok, belediye başkanıyla iyi geçinen birileri gidiyor, işi bana versinler diyor. Tamam, işi sana versinler deniyor ve o işi yürüten 500 işçi, -bazen A şirketi, bazen B şirketi, bazen de C şirketi ihaleyi alıyorama o işçiler zaten belediyenin işçileri. İsmail Bey de söyledi, makine parkı belediyenin, araç gereç belediyenin, her şey belediyenin, bir tane adam geliyor, işte kâğıt üzerinde ben bu işi bu kadara yaparım tamam diyor ve işi alıyor ve havadan para kazanıyor olay bu. Kendisinin istihdam ettiği ve ihaleyi kaybettiğinde de çalışanlarını da beraberinde götürdüğü bir örgütlenmesi, makine parkı ve alet edevatı yok ki, yani, işçilerini alıp gitmiyor bir yere bu adam.

Tuncay Alemdaroğlu; Bugünkü konuşmalardan çıkardığım en vahim sonuç, affedersiniz işçilerin kiralanması 4. veya 5. yol olarak söylenen işçilerin kiralanması. Ben topluyorum adamları, gidiyorum ve belediyeye kiralıyorum, böyle bir şey olur mu? Belediye başkanı böyle bir şeye izin vermeyecek bu işin alfabesi bu. Direnmek istiyorsa işçi kiralamayacaksın kardeşim. Mesela bunu şart koşalım, eğer bir şeye ihtiyacı varsa zaten zamanın ruhu ve gereği deyip ihaleye çıkıyorsun, park yaptırıyorsun, bahçe yaptırıyorsun, yol yaptırıyorsun onu da bir adım daha yukarı çıkıp işçi kiralayacağım, böyle bir şey olur mu? Bu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlalidir.

Yıldırım Koç; Bu Avrupa'da çok yaygın. Geçici işçi bulma bürolarını Türkiye'ye getirmeye çalışıyorlar. O zaman, benim elimde 10 dozer operatörü, 3 inşaat mühendisi, 7 bilgisayarcı olacak. 1985'de Ereğli Demir Çelik ihaleye çıktı o dönemde. Tepki gösterilip engellenmişti o tarihlerde, ama şu anda fiilen uygulanıyor bu. Ama kurumlar arası uygulanıyor, 4857'ye göre uygulanıyor. Yasanın görüşülmesi sırasında ben Türk-İş üyesi olarak komisyon çalışmalarına katıldım.

Önce şöyle geldi bir holding bünyesi içinde, hatta Tuğrul Kudatgobilik miydi neydi, dedi ki, Arçelik'de bir bilgisayar mühendisi var, ama tam zamanlı çalışıyor, ben onu Beko'da görevlendiremiyorum. Ama dedi, 3 gün bende çalışsın, 2 gün Beko'da çalışsın. Aynen söylediği buydu. Bunun üzerine 7. madde yazılırken önce bir holdingin bünyesinde diye var, ama meclis görüşmeleri sırasında veya aynı işi yapmak koşuluyla bir başka iş yerinde diye eklendi. Maddenin adı başlangıçta farklı idi maddenin adını değiştirip onu sakladılar adı bile işçi kiralama değildi. Taslakta aynı işyeri holding veya şirketler grubundaydı, meclis görüşmeleri sırasında ve/veya aynı işi yapmak koşulu ile bir başka işyerinde diye eklendi. Ve allak bullak oldu.

Reşat Demirci; Başkanım hatırlayın bu parkların bakımları falan diye ihaleye verdiklerinde kimse önemsemedi bile, üzerinde bile durmadılar, bir kere değişik isimler altında, değişik şekillerde, ihale, sözleşme adına ne koyarsanız koyun bununla hizmet satın alma, bunun adı hizmet satın alma ile belediyenin parasını dışarıya çıkarma. Hiç kimse kusura bakmasın, belediyelerin kendi içinde buna çanak tutanlar yok mu, nemalananlar yok mu? Sonuçta belediyenin kendi içinden kaynaklanıyor bu. Şimdi yasalar şöyledir, yasalar böyledir falan filan, ama bütün bu yamuk yasalar sonuçta bir nemalanma sisteminin bir ürünü.

Ömer Çelik; O bizde de oldu. İzban, İzmir belediyesi banliyö işletmesi şirketi araç istedi ihtiyaca binaen, belediyeye de biz verdik. TCDD bu makinistler devlet memurudur, bunların patronu da DDY genel müdürüdür, İzban A. Ş. 'nin Genel Müdürü bunlara emir veremez, devlet memuru bir yerde çalışır, fakat olay şöyle "aşıldı". Devlet Demiryolları İzban A. Ş. 'ye hizmet sattı, dolayısıyla personeli de satmış oldu.

Erdal Eren; 1980 öncesi bir takım toplumcu belediyecilik örnekleri vardı, ama dönem ve koşullar çok değişti, bu döneme ve gelişmelere uygun yeni refleksler verebilmek gerekiyor. Bunlardan bir tanesi elbette ki önce teşhis etmek, ondan sonra bu sistemlerin bazılarına karşı durduğumuzu ifade etmek, varsa kendi daha makul önerimiz, onu ortaya koymak şeklinde olacaktır. Çok uzatmadan önerileri sıralayacağım, ama konuştuğumuz konu ile ilgili bir şey söylemek gerekiyor herhalde.

Hizmet alımında, özellikle belediyeler ölçeğinde, sizin dediğiniz ihaleye çıkan belli, ihaleyi alan belli, ihaleye alanın aldığı personeli belli. Dolayısıyla buradan çok ciddi bir sendikal destek beklenmeyebilir diye düşünüyorum, hem orada çalışanların güvencesizliklerinden dolayı, hem de şunu hepimiz biliyoruz, yerel iktidara yakın şirketler alıyor ve onlar belediye başkanının ve partinin gösterdiği insanları istihdam ediyor. Burada başkanımın dediği gibi onlar karşı çıksın ama çıkmıyorlar bu sebepten dolayı o bir tarafa. Sorunun bir parçası, diğer parçası her yerde olduğu gibi bizler de sistemin içerisindeyiz bir şekilde, Türkiye'deki sendikacılık hareketinin de çok doğru geliştiğini söyleyemeyiz. Buradan bir politika üretmek gerekirse, toplantının başından itibaren bütün konulara değinildi, buna benzer toplantıların içerisinde çok olduğum için eksik kalan bir şey olduğunu pek sanmıyorum. Ben hemen bir öneriler demeti ya da tasarı taslağı diyelim, toplantıda konuşulanlar çerçevesinde hızla özetlemek istiyorum.

Birincisi ilk ayrımın, Can Hocanın da konuşmasında söylediği görüşleri, bir diğerinin ise yerel yönetimlerin kendi yöresindeki istihdam politikalarını üretmesi, yönlendirmesi; belediyenin kendi istihdam politikasına ilişkin şunu söyleyebiliriz diye düşünüyorum: İstihdam şekilleri ölçeğinde bakıldığında birinci başlığın birinci babı diyelim, doğrudan doğruya bizim önerimizin, belediye hizmetlerini memurlar ve kadrolu işçiler eliyle gördürülmesi olmalıdır. . Çünkü esas itibariyle çalışma ilişkilerine baktığınızda karşınıza iki durum çıkıyor, bir tanesi statü rejimine tabi çalışanlar yani memurlar, bir de sözleşme ilişkisine göre çalışanlar, yani işçi istihdamı. Onun dışındaki diğer istihdam şekilleri Türkiye'deki hatta dünyadaki ana istihdam yapısının çeşitli amaçlarla istihdam şekillerinin değiştirilmiş halleri.

Diğer önemli husus geçici işçilik ve kadrolu işçilik konusu… Şu soru sorulabilir; kadrolu işçi olduğunda sen nasıl iki aylığına birisini alacaksın, çok basit, işçi işçidir ve iki aylık sözleşme yaparsınız, Bizim istihdam şekillerine önerimiz memurlar ve işçiler diye noktayı koyabiliriz. Bunun üzerine gidildiğinde kamu yönetiminin yüzlerce yıllık deneyiminin, birikiminin, sendikal hareketin kazanımları var ve bu öneri açıklanabilir, anlatılabilir. Diğerlerini tartışmaya bile gerek yok, dediğim gibi bir işi kısa sürede yapmak istiyorsanız buna engel

bir durum yok. Yaşamın gerçekliğinde kaybettiğimiz bir şey olmaz. İkinci olarak belediye ölçeğinde bakmamız gereken nokta. Yine Can hocam da bahsetti, diğer katılımcılar da bahsetti. Belediye hizmetlerinin kaliteli sunumu ve ciddiyeti noktasında bir değerlendirme yapılabilir, tabi bunlar hayatın içinden anlam bulabilecek şeyler. Genel ifadeler kullanmaktan çok fazla bir şey söyleyemiyoruz. Burada belediye personelinin, çalışanlarının veya şöyle söyleyeyim belediye başkanı adına ve belediye meclisi adına bir takım yetkileri kullanan çalışanların konularına vakıf olmaları veya olmamaları üzerinde durulması gereken bir konu. Belediye hizmetleri memurlar ve kadrolu işçiler eliyle yapılacak, dediğimizde anlamını zaten buluyor ama sadece belediye hizmetleri değil, bir de karşımıza başka bir şey çıkıyor, daha sonra şirket mi, kooperatif mi bir başlık altında ona değineceğim. Belediye hizmetlerinden bir kısmı asla ve asla şirketlerin de kooperatiflerin de girmemesi gereken alanlardır. Kamu erki sadece ve sadece memurlar ve kadrolu işçiler eliyle kullanılmalıdır.

Yıldırım Koç; 1976'da TBMM'de bir çalışma yapıldı ve bir bakanlar kurulu kararı ile o mesela savunulabilecek bir hak mıdır, şunlar işçi statüsünde, şunlar şunlar diye Resmi Gazete'de Sayfa, sayfa yayınlanmıştı, hatırlıyorum.

Bende var orijinal hali de var, tabi savunulabilecek bir şeydir, ama ben norm kadroyu anlatırken de söyledim bu norm kadroyu eleştiriyorum bundan dolayı ama aslında memurları önceleyen, onu öne çıkaran bir çalışma olduğu için önem kazanıyor. Siz istediğiniz kadar memur istihdamını öne çıkarın, yandan siz ihale kanununa bir şeyler koyarsanız norm kadronun yapacağı bir şey yok. Hatta onlara gerekçe dahi olabilir. Kadro açısından Türkiye'de toplasanız 10 tane belediye var, bunların başında da Çankaya belediyesi gelir. Ben yaklaşık 20 yıldan beri bu işlerle ilgili birisi olarak, deneyimli birisi olarak, Türkiye'de personel politikası noktasında en büyük zafiyet taşıyan örneklerden birisidir Çankaya belediyesi örneği. Yani 2. 000 tane çalışan rakamı Candan Bey söylemişti 15 sene evvel doğru mu idi ki, bugün 500 rakamı yeterli mi değil mi, onu da ayrı tartışırız, ama 10 – 15 seneki rakam da çok yüksekti. Çankaya Belediyesi kendisi de biliyor ki örgüt iklimi noktasında da sıkıntılar var, Bazı arkadaşlarımız yöresel birliktelikten ya da başka birliktelikten dolayı iş yapmamak üzere örgütlenmişlerdir, bunu kabul etmemiz lazım.

Oradan yola çıkarak bir örnekleme yapmak çok doğru olmayabilir, ama gerçeklik şu: belediyelerin görevlerini memurlar ve işçiler eliyle yapması gereken bir takım hizmetleri vardır, bu hizmetleri asla ve kat'a başkalarına dokundurturulmamalı. Bir kısmı dedik ya, hizmetlerde, memur, işçi çalıştıracaksınız, tamam da nerelerde, illaki bunları çalıştıracaksınız, bu ikisinin dışında başkanım da dedi idari ve hiyerarşik görevlerde mutlaka memur çalıştırmak zorundasınız. Bazı görevlerde memurla işçi duruma göre birlikte çalışacak ama bunların dışındaki hiç kimsenin giremeyeceği alanlar belirlenmesi gerekiyor ki, belki biz bir kooperatif kuracağız, kooperatif kurup da, bugün şirketin yaptığını yaptıracaksak, hayır bizim bunları tespit etmiş ve önlemlerimizi almış olmamız lazım diye söylüyorum. Bana kalırsa belediyenin ana fonksiyonlarının hiç biri, bu iki istihdam tipi dışında, yaptırtılmamalı, ama belediye kreş şeklinde bir kooperatif kuracaksa yapabilmeli. Şuradan doğru diyorum, tersten, kreşi kooperatif veya şirket kurarak yapabilecek şekline dönüldüğünde bu sefer aynı şekilde, mali işlerde de hizmet alımı yapmasın, ya da onları oraya sokmasın anlamında söylüyorum. En başta Hocamın söylediği katılım ve dayanışmayı not ettik çalıştaylar açısından dedi. Ben oraya kendi adıma, amaç, hedef ve ideolojik birliktelik noktasında bir sıkıntı var, öteki taraftan piyasaya eklemlenmiş bir süreçte hedefler ve amaçlar çok belli. Bir başkası sendikacı arkadaşlarımız söyledi, biz bu ana ilkeleri koyduktan sonra, halkın katılımını sağlayacak, eğer toplumcu belediyecilik yapacaksak, kararlar alacaksak, halkı yönetirken ve hizmetler götürülürken halkın katılımını sağlayacak ve halka çalışanla birlikte sürece zincirleme katacak, gerekirse belediye başkanına kadar ulaşacağı bir düzeneği çok önemsemeliyiz. Şöyle söyleyeyim benim annem İzmit'de yaşıyor, kapısının önündeki çöp kutusuna ilişkin şikâyetini, çöpleri toplayanlara ilettiğinde, o ilettiğinin bir şekilde belediyenin ilgili mekanizmalarına gittiğini gördüğünde mutlu oluyor. Ben söyledim bak değiştirdiler, oradaki çöp kutusunu değiştirmek çöp toplayan arkadaşların işi değil, ama demek ki onu iletecek mekanizma var, annem de ben önemliyim diye düşünmeye başlıyor. Bunun çok kritik olduğunu düşünüyorum, istihdam konusuna dair çünkü o işleri de istihdam edilecek insanlar yapacaktır. Belediyenin kendi örgütlenmesinin dışında, belediyenin yaratacağı potansiyel, üstadımızın çok önemli önerileri oldu, orada da belediyelerin elindeki yerel istihdamı artıracak araçlar neler olabilir. Bir tanesi kendi alanındaki işlerini yapmak üzere kooperatifler,

şirketler olabilir. Belki belediyelerdeki taşerona karşı çıkıp biz de şirket kuralım demek biraz kendi içerisinde çelişik olacaktır, bu çok farklı bir şirket belediye şirketi diye belediye kanununda bir tanımlama yapılır ve orada da iş ilişkilerinin çok düzgün işleyeceğine dair bir takım öneriler getirilir diye düşünülebilir. Ya da Belediye İktisadi Teşekkülü diye ayrı bir şey de yapılabilir. Şu da var, her şeyi memurlar ve işçiler eliyle göremeyeceği, belki de bir yere Tiftik'le ilgili bir şey yapacağız, tiftik kooperatifi kuracağız, bu kooperatifte memur ya da işçiyi yollamayı herhalde düşünmeyeceğiz. Dolayısıyla orada o kooperatifin işçisi olacak kanunen. O halde benim önerim şu: şirket elbette ki şirketi iyi yönetirseniz iyidir, kötü yönetirseniz kötüdür. Bizim arkadaşlarımız iyi yönetecektir dediğimizde, eleştirilerden kurtulamayız. Dolayısıyla burada kooperatifi önceleyen bir yaklaşım olabilir, BİT'ler gerektiğinde kullanılacak araçlardan biri olabilir, önerilebilinir. Ar-Ge'nin desteklenmesi ya da yeni üretim alanlarının oluşturulması, bu aslında yöredeki potansiyel harekete geçirilebilinir. Eğer halkçı bir yerel yönetim iktidarı düşünüyorsak, halkın ekmeğini bulması, halkın daha refah içinde yaşaması ise, zaten görevi bunu yapmak, ama halkla birlikte yapmalıdır. Bunun istihdam boyutunda bu yörede yaşayanları bu başlık altında önemsiyorum ki bu da çok değil diye düşünüyorum. Çeşme'de belediye başkanı arkadaşımız, böyle rüzgârlı bir günde bakıp buranın rüzgârından bıktım derken, bir kâğıdın uçtuğunu görüp bu rüzgârla bir şeyler yapar mıyız diye düşünüp, Çeşme'yi bir sörf merkezi haline getirmiş de olabilir. Orada esen o rüzgârı istihdam ve üretim kapasitesi haline getirmesi iyi oldu diye düşünüyorum. Belediye dışı istihdamı kolaylaştırma üzere, bina yapı gibi üretimler gerçekleştirilebilir. Şu söylemek istiyorum yeşillikler ortasında bir park var, Çankaya'da görüyoruz, acaba oraya çok şık insanlarımız çay içmeye meraklı, bir çay içebileceği veya kar yağdığında oturabileceği bir tesis açtığımızda orada bir istihdam yaratabilir miyiz? Bir tür cazibe merkezi yaptığınızda orada ve etrafında istihdamı artırmak mümkün olabiliyor, bu noktada projeler yapılabilir istihdamı artırıcı. Bir de hem belediye içinde, hem de dışındaki istihdam alanında benim çok önemsediğim ve ben DPT yerel yönetimler özel ihtisas komisyonunda da üyeyim ve orada tespit ettiğimiz ve kalkınma planına büyük ihtimalle girecek olan, işgücün eğitimi ve meslek kazandırılmasına yönelik çalışmalar. Bunun örnekleri çok fazladır, sadece şu kadarını söyleyeyim Tiftik örneği üzerinden, pek çok insan bu işi yapabilecektir. Bu esnek

istihdam konusunda bazı durumlarda insanlar iş aramıyorlardır ki, ev hanımı evde örgü örüyordur, iki tane örgü öreyim ayda 200 – 300 lira katkı sağlayayım da diyebilir, bunun karşılığı birilerinin işe girememesi de olabilir ama başka yolu yok bu işin. O yüzden hem belediye içi hem belediye dışı istihdamı burada örgütleyebiliriz diye düşünüyorum, ama en önemlisi belediye istihdamı ile ilgili. Ana muhalefet partisinin raporunda da var, güvenceli istihdam, memur ve işçi eliyle istihdam, yine seçimden önce üç temel konudan bir tanesi bu idi, sözleşmeli personelin memur kadrosuna geçirileceği ve kamu istihdamının memurlar ve işçiler eliyle yapılacağı. Bu doğru bir tespit, doğru bir duruş, anlatılsa da anlatılmasa da bunun toplumcu belediyecilik noktasında hayat bulması gerektiğini düşünüyorum, çok teşekkür ederim.

Bazı arkadaşların kafasında toplumcu belediyecilik dendiğinde Fatsa modeli var. Olmaz öyle şey ben o dönemi yaşadım, ben o dönem siyasi hareketler içinde çok faaldim, o siyasi çizgidendim filan, Fatsa Modeli'ni yeniden canlandırmaya çalışmak bir hayaldir, yanlıştır, Fatsa'da Terzi Fikri'nin çeşitli nedenlerle, çeşitli dinamikler içinde yaptıklarını, toplumcu belediyecilik diye aman ha o çok tehlikeli bir olay. İkincisi, AKP çok pis iş yaptı, ama sigortalı işçi sayısını 5 milyondan 10 milyona çıkarttı. Bu çok önemli bir şey, yani taşeron işçilik olayında da, belki bu işin çözüm yolu, sendikalaşmak olacaksa oraya gitmek için kaçak işçiliğin azalması gerekiyor. AKP döneminde, sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatabilmek için, sisteme yeni insan soktular. Yani bizim sosyal güvenlik sistemimiz yaşlanmıştı ve özellikle yaşlılık aylığı, malullük, ölüm gibi dallarda müthiş bir açık çıkıyordu. AKP iktidara geldiğinde 2002'de Türkiye'de 4/a'lı sigortalı sayısı 5 milyon küsurdur. Şu anda Ağustos verilerinde 12 milyondur ve bu araya girenlerin büyük bir bölümü geçmişte kaçak olarak çalışanların sisteme dâhil edilmesidir. Sistemin gençleşmesi gerekiyordu onun için yapıldı, ama bu taşeronların örgütlenmesindeki önümüzdeki önemli bir engeli kaldırıyor. Toplumcu belediyecilik, benim alanım değil ama hep konuşurken özellikle bazı arkadaşların kafasında Fatsa Modeli var siyasal ilişkiler nedeniyle aman ha o bir model değildir.

Tuncay Alemdaroğlu; Burada hocamın söylediği çok önemli bir şey var. Bu sigortalı işçi sayısının 5 milyondan 10 milyona çıkması beynimize çakılan bir şey oldu. Sabahtan beri taşerondan, kaçak iş-

çiden bahsettik, bunun 12 milyona çıkmasındaki temel etken, acaba kadrolu ya da ne bileyim özel teşebbüsteki sürekli çalışan işçilerin SSK tarafından çok sıkı denetimiyle mi bu sayıya ulaşıldı? Yoksa belediyeler veya kamu taşeron firma kullanıldığında ve taşeron firma da ihaleyi aldığı için orada ücretler var ve o ücretlerin de bir şekilde gösterilmesi gerekiyor, bilmem ne numarası var o halde de zorunlu sigortalılık kendiliğinden ortaya çıkıyor, ondan mı kaynaklandı?

Yıldırım Koç; Denetim çok arttı, mesela şöyle şeyler getirdiler, 10 ve daha yukarı işçi çalıştıran işyerlerinde, maaşların banka kanalıyla ödenmesi getirildi. Çok ciddi bir denetimi polis ve jandarma ile işbirliği içinde yapıyorlar, Çalışma Bakanlığının son dergisi, kayıt dışı istihdamla ilgilidir, orada uzunca anlatmışlar yani somut sonuç, 5 milyon 12 milyona çıktı. Sosyal Güvenlik Kurumunun internet sitesine girerseniz aylık istatistik bültenlerinde 4/a, 4/b, 4/c vardır. 4/a işçi statüsündekilerdir, 4/b Bağ-Kur mensuplarıdır, 4/c memur ve sözleşmeli personeldir. 4/a'ların sayısı 2002'de 5 milyonken, rakamları getirmedim, 2010 Ağustos ayında 4/a'daki aktif sigortalıların sayısı 12 milyondur. Yani olağanüstü bir artış var. Kadın işçi sayısı 1 milyondan 1 milyon 800 bine çıktı, sigortalı işçi olarak 4/a'lı. Bu, kayıt dışılığın ciddi ölçüde azaldığını gösteriyor, ama dediğim gibi bu gelişme AKP döneminde ve bu durum hoş değil. Sosyal Güvenlik Kurumunda yaşlılık, emeklilik, malullük açıkları çok büyüdüğünde, sistemi müthiş bir biçimde gençleştirdiler, kıdem tazminatının önem kazanmasının nedeni de bu zaten, çünkü yeni kayıt altına alınanlar kıdem tazminatından yararlanacak. O zaman AKP çok rahatsız oluyor, çünkü orta ölçekli işletmeler alışık olmadığı bir kıdem tazminatı yükü ile karşı karşıyalar, o zaman fon'u devreye sokuyorlar. Yoksa büyük sermaye açısından fon tartışmalı, büyük sermayenin bir kısmı karşı çıkıyor fon'a.

Serhat Salihoğlu; *Taşeron işçi sayısı bu artışı karşılamıyor şu anda. Kadroya geçirilenler de zaten sigortalıydı, Sosyal güvenlik bakımından onlarda şey yok, yalnız şu olabilir belki, tarımsal alan çok boşaldı, dönem başını 2002 kabul edersek, % 34 – 35 civarındaydı, şimdi % 25'e düştü, yani tarımda büyük bir çözülme oldu, kentlere doğru, bu da bir faktördür.*

Ahmet Dursun Yılmaz; Maliye bakanlığı son dönemde, son bir yılda bütün işletmelerin elektrik, su ve doğal gaz tüketim rakamla-

rını istiyor. Yani burada önemli bir tüketimi gösteriyor, dolayısıyla da orada kaç kişi çalıştığını daha gelmeden görebilir durumdalar. İnternet üzerinden bu veriler aktarılıyor maliyeye, yani iyi bir uzman oturduğu zaman o verilerle beraber hangi tarafta işçi çalışıyor, çalışmıyor onu bulur. Onun için sordum, acaba 2010 yılından sonra mı böyle bir artış, o anlamda sordum.

Reşat Demirci; Peki, işçi sayısının bu kadar artması, sanayideki kapasite kullanımını ne kadar artırıyor?

Yıldırım Koç; Onu bilemiyorum ama şu biçimiyle değerlendirebiliriz. Eskiden 30 gün çalışan işçi için 10 gün üzerinden primi yatırılırdı. SSK üyelerinde 2003 – 2004'lerde kısmi zamanlı çalışan işçi sayısı 850 – 900 bindi. Bu sayı 60 bine kadar indi. Son iki üç yıldır 150 bine kadar yeniden çıktı. 900 binden 60 bine inmesi, sistem içinde zaten tam zamanlı çalışıp, eksik yatırılanların sistem içine dâhil edilmesi anlamına geliyor. Son 2 – 3 yıldaki artış kısmi zamanlı çalışmanın gerçekten artışıdır. Ama SGK verilerinde kısmi zamanlı çalışma 900 binden 60 bine kadar iniyor. Günümüzde vatandaşlık numarası ve e-devlet gibi yöntemlerle sistemi kontrol etmeye çalışıyorlar. Bu yolla sigortalıların ne kadarının kısmi zamanlı olduğunu tespit etmeye çalışıyorlar ve her şeyi kontrol altına alıyorlar.

Candan Er; Bu, kayıt dışından kayıt içine alınma anlamına gelmiyor. Bir kurumun bilmesi, bir kurumun bilmemesiyle ilgili bir düzelme olduğunu, tümü değilse de önemli bir kısmının bunlara dayalı olduğunu düşünüyorum. Örneğin biz kendi kayıtlarımızda üye sayımızın 45 – 47 bin olduğunu biliyorduk. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına göre bu sayı 85 – 90 bin civarında görünüyordu. Daha sonra bunu bir takım çalışmalarla aynı sayıya getirdik. Bakanlığın elindeki kayıtlar düne göre bugün çok daha doğru. Bu her bakımdan böyle cereyan etmiş olabilir. Şunu söyleme istiyorum: kayıtlara yansımayan bir gerçeklik, kayıtların düzelmesiyle gün yüzüne çıkmış olabilir.

Yıldırım Koç; Yani prim gelirleri artıyor. Yanılmıyorsam şu anda Bakanlığın son açıklamalarında bir önceki yıla göre prim gelir artışı, Sosyal Güvenlik Kurumunun artış hızından daha hızlı. Sistemi gençleştirdiler, bir ağacın budanması gibi bir olay bu. İlk olarak 1950'de ihtiyarlık sigortası başladı. 1975'de emekli aylıkları öden-

meye başlayıncaya kadar sistem çok rahattı. Şimdi 7 milyon kişiyi daha 8 – 10 yıl içinde emekli olmalarının giderek zorlaştırıldığı koşullarda sisteme dâhil ediyorsunuz. Bu durum hükümet üzerinde ciddi bir rahatlama sağlıyor. Bunu bilerek yapıyorlar.

Ömer Çelik; Emeklilerin yeniden çalışmalarıyla ilgili olarak Maliye Bakanlığıyla birlikte aylık alan 800 bin kişiye borç çıkarmışlar.

Yıldırım Koç; Emekli olduktan sonra çalışmaya devam edildiği takdirde, kişi SGK destek primi ödemek zorunda. Bu prim; toplam ücretin % 8-10'u işçiden, % 20'si işverenden küçümsenecek bir miktardan oluşuyor. Bu bir yük ve sigortalıya hiçbir ek kazanç getirmiyor. Yaşlılık bağlama oranını artırmıyor. Zaten hastalık sigortasından yararlanıyor. Bu yüzden insanlar o primden kurtulmak için emekli olduktan sonra destek primi ödemeden çalışmaya devam ediyorlar. Borç çıkarma denilen şey; bu kişileri tespit etmek anlamına geliyor. Yani sistem kendi içinde bir mantığı var.

Serhat Salihoğlu*; Bir de şöyle bir faktör olabilir; işsizlik sigortası uygulaması, işçilerin sosyal güvenlik kapsamında çalışmalarını teşvik edici bir uygulama. Yani her işçi çalışmaya başladığı zaman işsiz kaldığında işsizlik sigortasından yararlanabileceğini biliyor. Bu durumda artı bir faktör olarak değerlendirilebilir. Sosyal güvenlik sapmasından sonra tekrar esas konumuz olan toplumcu belediyecilik konusuna dönebiliriz. Alternatif olarak konuşacağımız konular varsa onları ifade edelim. Buyurun.*

İlyas Osmanağaoğlu; Tek cümleyle özetleyeyim; toplumcu belediyecilikte istihdam, toplumcu örgütlenmelere yardımcı olmalı, önderlik etmeli. Bu yardım; kooperatifleşme veya başka uygulamalarla olabilir. Gençliğimizden örnek vermek isterim. İTÜ'de okurken -Aytekin Kotil zamanında- öğrenciler staj yaparlardı. Hatta işçi statüsünde belediyede çalışırlardı. Geçmişte de Recep Tayyip Erdoğan öğrencilere burs veriyordu. Bu örnekler de olduğu gibi toplumcu belediyelerin de mutlaka bu konuda bir atılım yapması lazım. Şu andaki uygulamalarda yapıyorlar mı, bilmiyorum ama bunun genelde atlandığını sanıyorum. Geçmişte bu yöntemler istismar edildi. Belediyeden maaş alıp hiç belediyeye gelmeyenler vardı. Bu konunun vurgulanması açısından söylemek isterim.

Tuncay Alemdaroğlu; Aslında demokrasinin ve demokratik yapılanmanın gereği olarak belediyelerin ve bütün yönetimlerin özerk olması gerekir. O yöredeki insanlar o yörenin ihtiyacını en iyi bilenlerdir. Ancak -ne yazık ki- bizim demokrasi anlayışımız maalesef tam gelişmediği için bu yapılırken objektif ölçüler kullanılarak yapılmıyor. 1580 sayılı Belediye Yasası'ndan bugüne kadar yasal düzenlemelerde daha çok yerel yönetimlere olanak tanıyan bir çizgi vardı. Ama bunların hepsi toplumun, ülkenin, kentlerin ve kıyıların aleyhine olmuştur. Demek ki özerk yönetim anlayışı Türk toplumu için gerçek bir demokratik seçenek değildir, bu üzücü bir şey. Çünkü demokrasinin gereği olarak özerkliğin olması gerekir. Ama özerkliği verdiğiniz zaman da hem yaşayan bireyin aleyhine hem de toplumun aleyhine oluyor, kentlerimizdeki yoğunluk, kent bilincine, kent planlamasına aykırı. Tüm yapılanmaların altında yatan şey, planlama yetkilerinin belediyelere bırakılmasıdır. Bu nedenle özerklik konusunda çok daha dikkatli olmamız gerekir. Bunu söylemekten utanıyorum; savunulacak ya da sevinilerek söylenecek bir söz değil ama yaşanılan şey budur. Bu durumu bir şekilde çözmeliyiz. Benim şu ana kadar kesin olarak söyleyeceğim bir önerim yok.

Bir başka konu, belediye başkanlığının çok yetkili bir makam olmasıdır. Bir belediye başkanı belediye meclisinden meclis üyelerinin tamamı muhalif dahi olsa, istemediği hiçbir şeyi çıkarmaz. İstediği bir şeyi çıkarmaması söz konusu değil. Çünkü bunun birçok yol ve yöntemi var.

Görüyoruz ki çok başarılı olarak nitelendirilen belediyelerimizin kamuoyundaki etkilerine, işleyiş dönemlerine baktığımız zaman, birbiriyle farklı çizgiler göstermiyorlar.

Özerklik konusunda çok hassas olunması gerektiği ortadadır. Kent planlaması konusunda, mutlak ve mutlak merkezi yönetimin bir denetiminin sağlanması gerekir. Tabi merkezi yönetimin doğru çalıştığını varsayarak söylüyorum. Ama maalesef merkezi yönetim de doğru çalışmıyor. Kıyı yasasında değişiklik yapmak için tasarı hazırlamışlar. Yasada 50 metre kamusal yapılaşma yasağı olan sınırı 15 metreye düşürüyorlar. Şimdi siz bu planlama yetkisini de merkeze verseniz ve 50 metrelik kamusal alan sınırında yapılaşma yasağı sınırını 15 metreye düşürmeye sahip olan merkezi yönetim planlama yaparken aslında bugünkü belediyelerin yaptığından fark-

lı bir uygulama yapmayacak gibi bir sonuç çıkıyor. Yani olacak şey değil. Bu konuda ben açmazdayım. Boşa koyuyorum dolmuyor, doluya koyuyorum almıyor.

Belki aykırı gelecek ama istihdamla ilgili olarak düşündüğümüzde emeğini satan insan bahçesinde yetiştirdiği sebzeyi satarken sebzeyi satmakta gösterdiği özeni emeğini satarken göstermiyor. Örneğin yetiştirdiği domatesin üzerine toz konduğunda elindeki bir bezle domatesin üzerindeki tozu alıyor, elma satıyorsa önlüğünün kenarıyla elmayı siliyor ve albenisi olsun istiyor. Emek de eşittir insan demek ama ona özen göstermiyor. Çalışırken kendini işine vermiyor. Ben şöyle söylerim; bir iş ya yapılır ya da yapılmaz. Sevmiyorsan yapmayacaksın. Kamuda çalışan, güvencesi olan ve 2. 500 Lira alan kadrolu işçi ile taşeronun 1. 000 Lira alan işçisini kıyasladığımızda 1. 000 Lira alanın daha iyi çalıştığını görüyoruz. Ancak işini işten atılma korkusundan iyi yapıyor. Maalesef kadrolu işçileri çalıştıramıyoruz. Belediye yönetimindeyken örneklerini yaşadık. Bir parka kadrolu iki işçi koyuyorduk bakmıyordu. Taşeron biri işçi aynı işi yapıyordu. Ücret olarak da durum aynı; 2. 500 Lira alandan alınan verimle, 1. 000 – 1. 500 Lira alan işçiden aldığın verim aynı. Ekonomik durumu göz önünde bulundurduğumuzda az ücret vermek belediyenin lehine oluyor. Göreve geldiğinde ilk söylenen şey; başarılı olmak istiyorsan, temizliği, bakımı mutlaka özelleştirmelisin. Söyleyen de Celal Doğan. Söylediği de doğru (!) idi, biz yapmadık, ama borçtan da kurtulmadık. Ben maaşıma kadar hacizliydim. Sendikalarımız işçilerine sınıf bilinci vermedi. Ücret sendikacılığı yaptı. Eğer bir ülkede Hak-İş gibi bir sendika konfederasyon haline gelebiliyorsa bunda ilk kurulan ve sendikacılık faaliyetini yürüten sendikacı arkadaşlarımızın çok büyük ihmalleri ve kusurları var demektir. Hak-İş gibi bir işçi sendikası olmamalı. Bu mantıktaki bir sendikanın var olması sendikacılık ruhuna, işçilik kültürüne aykırıdır. İşçilerin de kendisine saygısı olacak ki yaptığı işe de saygısı olsun. Çöpçülük yapıyorsa o işi en iyi şekilde yapmalı. Bu onun kendisine olan saygısının gereğidir. İşçi bilincini, sendikacılık yapanlar maalesef veremedi. İşçiler için yapılan eğitimlerde -ki toplu sözleşmelerde işçi arkadaşlar için eğitim süreleri var- bunları anlatılması gerekir Tabi ki işçi bu toplumun dışında bir unsur değil.

Konumuzun dışında ama -bir yargıç arkadaşımla sohbet ederken- biz fakültede öyle bir eğitildik ki “savcı “, “ yargıç ” denince

kendiliğinden içimizden bir saygı uyanıyordu. Ama gördük ki yargıçlarında, savcıların da bizden farkınız yokmuş. Yani onlar da toplumun diğer kesimleri ile aynı. İşçiler de sendikacılar da bu toplumun içinde yaşayan insanlar.

Ahmet Beyin söylediği gibi bu konu da kooperatifçilik kötü bir imaj bıraktı toplumda. Bütün bunların özeti: tartışarak, yazarak toplum olarak daha ileri daha doğru yürüdükçe, sanırım bunları da aşacağız. Zamanın ruhu denilen neo-liberal sistem de belki de çok ciddi gayret olmadan kendi içindeki o kısır döngü ile kendisini yiyecek ve umut ediyorum yeni bir düzene doğru gideceğiz.

***Serhat Salihoğlu**; Çok teşekkür ederiz. Belediye istihdamında örgütlenmenin, yöneticilerin, sendika temsilcilerinin yapması gereken işler bir hayli fazla, bu konuda sendikaların eksik kaldığı da doğru. Ama dediklerinize bir de sendikalar açısından bakmak gerekiyor. Bu konuda Cafer Başkana söz vermek istiyorum.*

Cafer Konca; Belediyeler kozmopolit yapılardır. Ahbap-çavuş ilişkisine dayalı, benim partilim, benim yeğenim, benim adamımdır diye işe başlatıyorsun, ondan sonra işe aldığın "ben partiliyim, çalışmam" diyor. Hak etmeyen adamı yetkili kılıyorsun ve ona sendika sözleşmesi yapıyorsun. Çünkü sırtını bürokrasiye, belediye başkanına dayamış. Yani belediye başkanı ne kadar başarılı olursa olsun, bürokratı gerçekten hakkıyla işini yapmıyorsa, belediye başkanı tek başına bir şey ifade etmez diye düşünüyorum.

Ahmet Dursun Yılmaz; Burada Deniz Sayın'ı anmak lazım. Deniz'in Fransa örneği var. Bizde 500 nüfuslu beldelerde bile yerel yönetimler var, belediyeler var ancak Fransa'da denetim çok sıkı. İlk önce merkezi yönetimin ilkeler koyması lazım, ondan sonra da ciddi ölçüde denetlenmesi lazım, denetimin objektif ölçütlerle olması lazım. Böyle olduğu zaman belediye büyüklüğü ya da belediyenin özerk olması önemsizleşir. Özerklik olmalı ama özerklik demek, denetimsizlik demek değildir. Türkiye'de "vesayet var, kaldırıyoruz" dediler ama aslında yaratılan denetimsizlik sistemidir. Bildiğimiz kadarıyla -İsmail Bey de işin içinde- şu anda Sayıştay denetimi yok. İçişleri Bakanlığı denetimi olması ve yetki karmaşası nedeniyle Türkiye'de yerel yönetimlerin denetlenmediğini görüyoruz. Bütün bunların öncesinde insan faktörü önemlidir. Eğitimsiz insanla hiç-

bir yere varamazsınız. Kooperatifler için de aynı şeyi söyledim. Eğer siz insanları özgürleştirmek istiyorsanız ilk önce eğiteceksiniz. Cahil insana kitap seçme özgürlüğü versen ne olur ki! Belediye başkanını da kitap seçtiğimiz gibi seçiyoruz. İnsan önce eğitimle donanacak ki kitap seçmeyi de öğrensin.

Tuncay Alemdaroğlu; Brezilya'da katılımcı bütçe diye bir uygulama varmış. Sosyalist bir belediye başkanının -partinin de genel sekreterliğiymiş- uyguladığı bir yöntem. Bu uygulamayı yeni okudum. Gaziantep'te AB fonlarıyla yapılan bir toplantıda dağıtılan kitapçıktan okudum. Bizim semt belediyesi diye uyguladığımız bir modele benziyor. Ama orada bu iş biraz daha bilimsel bir modelle yapılmış. Biz el yordamıyla yapmaya çalışmıştık. Bu kitapçığı incelemekte fayda var, diye düşünüyorum. Fransızca yazılmış, tercümesi çok kötü. Aslında orijinalini bulup, yeniden tercüme etmek gerekir. Ödül almış bir uygulamaymış. Ama model olarak bizim uyguladığımız beş yıl uygulamaya çalıştığımız semt belediyeciliği modelinin bir benzeri.

İsmail Bingöl; Porto Allegro modeli, bu modelden Bülent Barataalı çok bahseder. Bu konuda belediye başkanları çok önemli, eğer bir şey yapılacaksa en az üç-beş belediye başkanının bu konuda ikna edilebilmesi gerekir. Örneğin Çankaya Belediyesinde hiç taşeron kullanmadan rahatlıkla hizmetleri görecek kadar personel vardır. Nitekim taşeron uygulaması, Muzaffer Beyden sonra başlatıldı. Geçen sene bir miktarı emekli oldu ama taşeron personelin büyük bir kısmı hala belediye şirketlerinde çalışıyor. Bülent Bey, yönetime geldikten sonra şirkete aldığı personel sayısı 1. 000'in üstünde. Oysa hepiniz biliyorsunuz ki, Çankaya Belediyesinde Doğan Bey zamanından bu yana, hiç çalışmayan ama maaş alan işçiler var. Yani 20 seneden beri hiç çalışmadan maaş alanlar var. Bunların sayısı tahminlerin üstünde olabilir. Çalışmayınca emekli olmak da istemiyorlar. Üstelik bu kişiler kendilerine görev verilmediğini bahane ederek, belediye başkanlarını sağda solda çekiştiriyorlar, sonuç olarak, büyük, kadrosu, teşkilatı, araç gereci olan belediyelerin, taşerona başvurmadan kendi hizmetlerini yürütmesi mümkün. Büyük bir ilçe belediye başkanı bile 10 personel alamayınca bu yolu kullanmak zorunda kalıyor, dolayısıyla belediye başkanı gerçekten toplumcu belediyecilik anlayışını benimsiyorsa veya arkasında duruyorsa, bu işi halletmesi

mümkün. Ama bazı belediyelerin hiç memur ve işçisi kalmamış, tüm hizmetlerini taşeron eliyle yürütüyorlar. Onların da bu personel giderleri sorununu aşmadan bu sorunu halletmesi mümkün değil, bu durum büyükşehir belediyelerinde biraz daha belediye başkanlarına bağlı. Bir de "yeni toplumcu belediye" tanımı oluştu. Herhalde bu tanım "1970'lerde toplumcu belediyecilik vardı, biz yeniden kuracağız" anlamına geliyor.

Erdal Eren; Belediyeler personel alma noktasında, Ahmet Dursun Bey bahsetti, oldukça özgürler. Şöyle söyleyeyim; Başbakanlığa bir memur almak için, Maliye Bakanlığından ve Devlet Personel Başkanlığı'ndan izin alınması gerekirken, belediyeler sözleşmeli personel almak için, izine tabi değiller. Sınav şartına dahi, tabi değiller. Bugün, belediye başkanının atamasını onayladığı sözleşmeli personelin yerel seçimler öncesi çıkarılacak kanunla memur kadrosuna geçme ihtimali var. Çünkü yürürlük tarihi belli değil. Belediyelerin şu andaki şikâyeti KPSS yoluyla belediyelere atama yapılması. Belediye başkanları bu konuda şikâyette bulunuyorlar. KPSS, 1999'da DMS olarak ortaya çıkmıştı. O günden beri Başbakanlık da dâhil olmak üzere, tüm kamu kurumları KPSS yoluyla personel alımını yapıyor, bu konuda bakanlıklarla belediyelerin memur alımı durumu aynı. Naklen personel yani başka kurumlardan personel almak konusunda kamu ve kurum kuruluşlarında, merkezi idare kuruluşlarında kontenjan diye bir düzenleme var. Örneğin Kültür Bakanlığına 2013 yılında naklen memur olarak belirlenen kontenjan sayısı kadar personel alınabilir. Belediyelerde ise böyle bir sınırlama yok. Bütçesi ve norm kadro sayısı elverdiği ölçüde personel alabilir. Belediyeler, çoğu kez şirket kuruyor ya da hizmet alımı yaparak taşeron şirket personeline yöneliyor. Dolayısı ile belediyelerin personel alamıyorum mazereti pek de doğru değil. Böyle olması herkesin işine geliyor; işçinin iş buldum diye, belediye başkanının istediğim adamı aldım diye işine geliyor. Bunu hizmet alımı şeklinde yaparsa sevdiği arkadaşına iş vermiş oluyor. Yani bu durum herkesin işine geliyor, burada biz ne yapıyoruz?

İsmail Bingöl; Belediye başkanının tercihlerine göre bu taşeronlaşmayı azaltmak veya artırmak mümkün. Dolayısıyla bizim bunu önlememiz söz konusu olamaz, ama 3 – 5 tane belediye başkanından bu şekilde örnek geliştirebiliriz.

Candan Er; Belediye başkanımızın söyledikleri ile ilgili yıllar önce bir panelde ben Yalçın Küçük'ten dinlemiştim. "İnsanın kafasındaki değer yargısını, değer ölçüsünü silmedikçe sorun, sorun olarak kalıyor. " Yani bir çalışan, ben bu işe gidiyorum şu işi yapıyorum, yapmazsam ne olur, diye düşünmeli. İnsanın kafasındaki "değer" kavramını silmedikçe sorunu da çözemiyorsunuz demişti. Adam çalışmıyor, çalışmadığında da o ücreti alacaksa eğer, çalışmıyor. Bu durum belediye başkanımızın anlattıklarıyla da örtüşüyor, diye düşünüyorum.

Reşat Demirci; Bu kadar şey dinledikten sonra şu söylemek istiyorum. Yerel yönetimlerde belediye başkanları çok önemli ama sadece başkanla olmuyor. Belediye başkanının kimlerle birlikte belediyeyi yönettiği de çok önemli. Ben yıllarca bunu her yerde ve her zaman söyledim. Ne olduğunu ve neler yapabileceğini bileceksin, beraber oldukların algılayacaklar, idareyi ona göre yönlendirecekler. Belediye başkanı, imar işlerinde ne oluyor, şurada, burada ne oluyor diye düşünmeyecek. Projesini yapacak ve takip edecek. Dilerim yerel yönetimler bunlara dikkat ederler.

Ömer Çelik, Eleştiriyoruz, ben de eleştiriyorum ama Ankara, İstanbul gibi büyükşehirlerin belediyelerini CHP'nin kaybetmesinin bu ülkeye bir maliyeti olduğunu düşünüyorum.

Serhat Salihoğlu*; Katıldığınız için çok teşekkür ederiz. Bütün bu konuşmaların çözümünü yapacağız ve yayın haline getireceğiz. Bu çalıştay, yapılacak olan Toplumcu Belediyecilik Ulusal Forumundaki bildiriye de yansıyacak.*

Çalışmalara katkı sunduğunuz için çok teşekkür ediyoruz. Umarız ki, bu kadar mesainin bir değeri olur ve bir sene sonra yapılacak belediye seçimlerinde, öncelikle bu iktidarın bileti kesilir ve gidişi için bir yol açılır. Ondan sonra aklı başında belediye yönetimleri işbaşına gelir. Türkiye'nin toplumsal gelişimi, halkın refahı ve eşitlik bakımından bir takım adımlar atılır, diye düşünüyoruz. Umudumuz bu daha doğrusu.

Hepinize katıldığınız için çok teşekkür ediyoruz.

SANAYİ ÇALIŞTAYI

ANKARA / 09 ŞUBAT 2013

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri); *Değerli konuklar, hoş geldiniz, sesim için kusura bakmayın, mevsimi hastalığı malum. Bugün toplumcu belediyecilik açısından Sanayi Politikaları Çalıştayı düzenliyoruz. Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED) olarak bu çalışmayı yapıyoruz.*

Öncelikle, neden toplumcu belediyecilik konusuna açıklık getirmek isterim. Şundan dolayı; son yıllarda belediyelerin, kamu hizmeti yaparak toplumun refahını ve zenginliğini geliştirme politikaları anlayışı yerine daha çok kişisel zenginliği ön plana çıkaran politikaları gündeme geldi.

YAYED 2004 yılında kuruldu, bugüne kadar bu çerçevede epeyce bir çalışma yaptık, toplumcu belediyecilik fikrini geliştirmek doğrultusundaki çalışmalarımız, 2012 yılında belli temalar üzerinde çalıştaylar yapılarak yürütüldü. Sanayi meselesine el atmamız; belediyecilik ve sanayi ilişkisi çerçevesinde bir çalıştay düzenleme fikri de, bizim emekli sanayici, yönetim kurulu üyemiz Reşat Demirci'nin katkısıyla oldu. Kendisi sürekli olarak biz bu çalışmaları yürütürken, işin bir sanayi ve kent ekonomisi, üretim boyutu vardır, belediyelerin bu konuda da görevleri vardır diyerek bizi uyardı ve sağ olsun böyle bir birlikteliği, böyle bir çalışmayı bizim önümüze getirdi. YAYED olarak sanayi meselesini son derece önemli görüyoruz. Bu bizim çalışmalarımıza yeni bir boyut katacaktır. İktidara gelen belediyeler, belediye yönetimlerine bu konuda bir ufuk açmak doğrultusunda çalışma yürüteceğiz.

Bugünkü çalışmamız bir kamuya açık bir toplantı değildir, bir panel değil, bir konferans değildir. Daha çok bir fikir oluşturma çalışması, bu tema üzerinde, konunun birinci elden muhatapları, akademisyenler, sanayiciler, STK'lar, belediye yöneticiliği deneyimi olan arkadaşlarımızla birlikte hep beraber, bu konularda ne yapılabilir, bundan sonraki süreçte, belediyeler bu konularda neler yapabilirler ya da neler yapmaları gerekir, konusuna bir pencere açmak, bir giriş yapmaktır. Dolayısıyla bir fikir örme, bir fikir oluşturma çalışmasını hep beraber yapmak istiyoruz. Serbestçe bir fikir geliştirme çalışması içinde olacağız.

Özellikle mekan olarak OSTİM'i seçtik, ev sahipliği yapan sayın dernek başkanımıza da teşekkür ediyoruz, yöneticilerimize de teşekkür ediyoruz bu anlamda.

Ben sözlerimi daha fazla uzatmadan program üzerine kısaca bir bilgi vereyim; ondan sonra dernek başkanımıza söz vereceğim. Dikkat ederseniz üç bölümlü bu çalıştay, birinci kısmında sanayi politikaları üzerinde duracağız, ikinci kısımda OSB'ler üzerinde duracağız ve üçüncü kısımda da bu yapılan konuşmalardan hareketle konuyu etraflıca tartışmaya çalışacağız. Hepsini saat 3'de bitirmeyi planlıyoruz, daha kısa da olabilir, daha uzun da olabilir. Konuşmacılarımız; OSB Dernek Başkanımız Hüseyin Tuncay, ODTÜ Öğretim görevlisi şehir plancısı hocam Ömer Kıral, OSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Aydın, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Çevre Hukuku öğretim üyesi ve dernek yönetim kurulu üyemiz Süheyla Suzan Alıca ve Yenimahalle Belediyesi eski başkanımız Tuncay Alemdaroğlu, Tuncay bey biliyorsunuz, bir önceki dönemde de Türk Hukuk Kurumu başkanlığını yürüttü. Ben sözü şimdi Sonay Hanım'a bırakıyorum buyurun hocam.

Sonay Bayramoğlu (YAYED Başkanı); Günaydın, hoş geldiniz. Biz yaklaşık bir senedir bu çalışmaları yürütüyoruz, geçen sene Şubat ayı başında Bergama'da başladık toplumcu belediyecilik çalışmalarına, çalıştaylar biçiminde yürüttük çalışmalarımızı. Bugüne kadar Kentsel Dönüşüm, Ulaşım sırasına uygun değil ama genel olarak baktığımızda dayanışma, katılım ve belediye hizmetleri üzerine çeşitli çalıştaylar yaptık. Bu da aslında en zor kısmı, çünkü üretim boyutunu tartışacağımız bir çalıştay.

Hepiniz biliyorsunuzdur, 6 Aralık 2012'de bir kanun kabul edildi, 13 yeni büyükşehir kurulması hakkında kanun ve bu kanunla birlikte büyükşehir sistemi tümüyle değişti. Dolayısıyla artık büyükşehir belediyesi dediğimiz zaman, sadece şehir yönetiminden, kent yönetiminden değil, aynı zamanda kır yönetiminden de sorumlu yeni bir yönetim modeliyle karşı karşıyayız. Ayrıca yine kanunla yeni ek faaliyetler, görevler yüklenmiş durumda. Eğitimden, sağlığa kadar pek çok alanda yeni görevlerle karşı karşıya belediyeler, hem hiç alışkın olmadığı kır yönetimi üzerine kendini evirecek bir şekilde ve aynı zamanda yepyeni hizmet alanlarında, yeni hizmet görme biçimleri geliştirmek zorunda. Bütün bunların altından kalkacak mı kalkamayacak mı onu zaman içerisinde göreceğiz.

Kır yönetiminin ve kent yönetiminin birlikte belediyeye verilmesiyle birlikte bir başka toplumsal sorun ekleniyor; o da hepinizin

bildiği üzere Türkiye'deki en önemli sorunlardan biri işsizlik. Bu şu demektir; yerelde artık belediyeler işsizlik sorunu karşı karşıya kalacaklar, bundan sonra toplumsal anlamda işsizliğin sorununun muhatabı durumuna geleceklerdir, kaçınılmaz olarak. Belediyeler; benim alanım değil demek gibi bir kaçma şansları da kalmayacaktır ve kısa vadede ya da orta vadede işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalacaklardır. Şimdilik, bu sorunu, sosyal yardımlarla falan geçici olarak bir parça törpüleyebiliyorlar, ama bunun çok uzun vadede törpülenmesi mümkün değildir. Özellikle kır yönetimi de artık tümüyle belediyeye geçtiği anda artık halkın karşısında göreceği devlet örgütlenmesi tümüyle belediye olacaktır.

O nedenle sanayileşme daha da önem kazanıyor, şimdi kent ekonomisi dediğimiz şey, bundan sonra belediyenin doğrudan temel aktör olduğu bir alan haline geliyor. Bu durumda da gerçekten kent ekonomisinin yeniden kurgulanması nasıl olacaktır? Bu soruya tabi ki belediyeler yeni bir yaklaşım tarzı geliştirmek zorundalar, ama öyle anlaşılıyor ki sadece belediyeler değil, o bölgedeki sanayi ile uğraşan kuruluşların da, herkesin, hepimizin bu konuya kafa yorması lazım. Çünkü, ekonomide bir başka temel sorunlardan biri, bütün dünyada yaygın olarak yaşanan temel sorun, çok ciddi bir tekelleşme eğilimi var, bütün dünyada muazzam birleşmeler ve devralmalar var -siz benden daha iyi biliyorsunuz- bunun ağırlığı özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından ölümcüldür. İktisatta bir laf vardır, rekabetin en büyük düşmanı rekabettir diye, çünkü aşırı rekabet bir süre sonra tekelleşmeye yol açıyor. Dolayısıyla bir de böyle farklı bir süreç var. Bir yandan da, özellikle bugün bakıyoruz en büyük beş kente, New York, Londra, Tokyo, Paris ve Frankurt'a baktığımız zaman, bütün dünya ekonomisinin büyük ölçüde finans merkezleri olan iller bunlar ve buradaki yoğunlaşma eğilimi, yani şirketlerin birleşme ve devralma eğilimi muazzam ölçüde artmış durumda.

Birleşme ve devralma eğiliminin Türkiye'deki büyük şehirlere nasıl yansıyacağını şu aşamada ölçmek çok zor ama bunun üzerine kafa yormamız lazım. Çünkü gerçekten genel bir eğilim ve şöyle ya da böyle bizi de çok kısa bir sürede etkileyecek. Bugüne kadar bu etkileme daha çok bankalar düzeyinde, finans düzeyinde yaşandı, 2000'lerin başından itibaren muazzam bir bankacılık piyasasında el değiştirmelerden ziyade birleşmeler yaşandı ve çok büyük bir yo-

ğunlaşma eğilimi ortaya çıktı. Yapısı itibarıyla tekelleşmeye uygun olan ama bu tip küçük sanayinin de kendine yaşam şansını bulduğu alanlarda, bundan sonra büyük ölçüde tehdit altında olduğunu öngörmek mümkün, dünya ekonomisinin genel gidişatı nedeniyle.

Bu olayın bir başka boyutu, ama bizim açımızdan, özellikle bu koşullar içerisinde, yeni bir belediyecilik anlayışı elbette yükselecek, ama bunun özellikle toplum açısından tahripkar olmadan, tam tersine üretici bir belediyecilik anlayışının geliştirilmesiyle aşılması mümkün mü? Belki bu sorunun peşindeyiz biz, umarım sizinle de bu konuda karşılıklı olarak fikirlerimizi geliştirme imkanı buluruz, diye düşünüyorum. Ben tekrar teşekkür ederim Cumartesi sabahı burada bulunduğunuz için. Toplantının başarılı geçmesini dilerim.

***Serhat Salihoğlu**; Sonay hocama teşekkür ediyorum, şimdi programımız gereği Hüseyin Kutsi Tuncay beye söz veriyorum buyurun.*

Hüseyin Kutsi Tuncay (OSB Dernek Başkanı); Değerli misafirler, hepiniz hoş geldiniz. Ben makine imalat sanayinde üretici olarak çalışıyorum, aynı zamanda 1997'de kurulan bir kooperatif olarak kurulan Anadolu OSB'nin başkanlığını yapıyorum. Türkiye'de OSB'lerin ve özellikle kendi kendini yöneten OSB'lerin başkanlığını yapıyorum. 34 tane bölge var bizim derneğimize üye.

OSB'lerin hikayesiyle ilgili sizleri aydınlatmaya çalışacağım. OSB'ler Türkiye 1923–1960 arasında sanayi planlarının yapılmasından sonra, çevre problemleri başlayınca ilk OSB Bursa'da Dünya Bankası'nın verdiği krediyle kurulmuştur. Sanayiyi bir arada tutalım, çevre etkilerinden koruyalım, diye başlayan süreç, hem çevre açısından doğru bir uygulama, hem de sanayi açısından doğru bir uygulamadır.

Türkiye'de yaygınlaşmış 274 tane profesyonel sanayi bölgesi var, bunların bir kısmı küçük sanayi sitelerine dönüştürülmüş OSB'leri, bir kısmı da tamamen OSB ruhuna göre oluşturulmuş bölgeler. Dernek kurulana kadar OSB deyince akla suya dayanıklı sunta geliyordu, OSB'nin ne olduğunu bir türlü toplum anlayamamıştı. Biz OSB'leri Türkiye'nin gündemine taşımaya çalıştık, son 5 yılda başarılı olduğumuzu da savunuyoruz.

Sanayileşme ve özellikle planlı sanayileşmeyi savunma çok ilginç geliyordu topluma. Genellikle sanayi yapılanmaları, ne kadar plansız olursa, ne kadar çevreyi kirletirse, ne kadar doğayı katlederse o kadar üretim maliyetlerini düşürürse sanayicilere imkan sağlıyor, yani üretim maliyetlerine yansıyor, çevre diyorsunuz üretim maliyetine yansıyor, arıtma diyorsunuz üretim maliyetine yansıyor, ama biz gelecek kuşaklara doğru düzgün bir yapı bırakabilmek için üretim maliyetlerimizi de etkilese de çevreye duyarlı sanayileşmeyi savunuyoruz. OSB'ler planlı sanayileşmenin en güzel örnekleri.

Ben isterseniz, Türkiye'nin sanayi yapılanmasıyla bilgi aktarayım size. Toplam Türkiye'deki işletme sayısı 3 222 000, bu işletmeler mikro ölçekli işletmeler ve küçük ölçekli işletmeler, orta ölçekli işletmeler ve büyük ölçekli işletmeler.

Bu 3. 222 bin işletmenin %95,6'sı mikro ölçekli işletme, yani 1 ile 9 personelin olduğu yaklaşık 1 milyon lira toplam ciroya sahip işletmeler.

Küçük ölçekli işletmeler de toplam işletmelerin %3,7'si, orda da 10 ile 49 personel çalıştıran toplam 5 milyon lira ciro büyüklüğüne sahip işletmeler.

Orta ölçekli işletme oranı toplam işletmelerin %0,5'i, onlar da 50 ila 249 personel çalıştıran ve 25 milyon liraya kadar toplam ciro büyüklüğüne sahip işletmeler.

Büyük ölçekli işletmeler de toplam işletmelerin %0,1'i, o işletmeler de 250 ve daha yukarı personel çalıştıran, 25 milyon ve üzeri toplam ciroya sahip işletmeler.

Yani bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de toplam işletmelerin büyük bir kısmını mikro ölçekli, küçük ölçekli ve orta ölçekli işletmelerden oluşmakta, bunlara biz kısaca KOBİ diyoruz. Bu işletmelerin %82'si hizmet sektöründe çalışıyor, toplam istihdamın %78'ini karşılıyor bu işletmeler. İmalat sektöründe %13'ü, inşaat sektöründe %5'i, enerji sektöründe %0,1'i ve maden sektöründe %0,2'sine hizmet veriyor bu işletmeler. Bizim KOBİ dediğimiz işletmeler toplam istihdamın %78'ini, toplam Katma Değerin %55'ini, toplam satışların %65,5'ini, yatırımların %50'sini, ihracatın %29'unu karşılarken, Türkiye'deki toplam kredilerden ancak %24'ünü alabiliyor bu işletmeler.

Ostim ve İvedik; özellikle mikro ölçekli işletmeler ve küçük ölçekli işletmelerin yoğun olduğu, bir nebze orta ölçekli işletmelere kuluçka merkezliği yapan, kuluçka merkezi gibi işlev gören yaklaşık 13 bin tane işletmenin bir arada bulunduğu küçük sanayi sitelerinden oluşan bir merkez. Buraların yapılanması hiçbir zaman OSB'lere örnek gösterilemez. Daha çok Türkiye'deki işletmeleri zapturapta alalım, onları kayıtlı ekonomiye sokalım ve bir parça devlet imkanlarından faydalandıralım, diye Türkiye'de 58 tane bölgede küçük sanayi siteleri OSB'lere dönüştürüldü. İstanbul Dudullu'daki OSB bunlardan birine örnek. Tabi küçük sanayi sitelerinin Türkiye ekonomisi içindeki yerini yadsımak mümkün değil, çünkü çok önemli yerleri var, ama ne kadar düzenli bir sistem içine sokulabilirse o kadar kardır, diye bu bölgeler OSB yapıldı.

Bir OSB kuruluşunun teknik bir süreci var. Biz 1991'de başladığımız serüvende iki tane sanayi kooperatifi, bir tane iş adamı derneği, yani şu anda içinde bulunduğumuz Ostim Sanayi ve İşadamları Derneği'nin katılımıyla ki, o gün yasamız buna izin veriyordu, küçük sanayi siteleri ve iş adamları dernekleri bir araya gelip OSB kuruluşu müracaatını yapabiliyorduk. Bunun arz sebebi şuydu; bir STK ruhunu bir parça sanayinin içine sokarak daha ileri gitmesini sağlamak, daha da önemlisi küçük sanayi sermayesinin, yani küçük tasarrufların sanayi sermayesi tarafından kullanılmasına yardımcı olmak. Çünkü Türkiye'deki bu bağ koptu. Hatırlarsanız Ziraat Bankası Türkiye'deki özellikle zirai faaliyeti desteklemek için halktan topladığı mevduatları zirai faaliyetlere aktarıyordu. Halk Bankası da Türkiye'de halktan topladığı tasarrufları Türkiye'deki küçük işletmelerin kullanmasına sunuyordu, yardımcı oluyordu. Tabi bu iki bankanın işlevi ortadan kalkınca küçük işletmelerin ya da Türkiye'deki sanayi işletmelerinin de bu konuda destek almaları sıkıntıya girmeye başladı.

57. hükümet ki, biz koalisyon hükümetlerini tasvip etmeyiz beğenmeyiz, ama o sıkıntılı dönemde önemli bir karar verilerek OSB kanununu çıkarttı 2000 yılında, 2002 yılında da buna bağlı olarak yönetmelik çıkarttı. Bu kanunda da dedi ki; küçük tasarrufları sanayicinin kullanabilmesi için, sanayi kooperatifleri ile STK'lar bir araya gelerek OSB kuruluşu yapabilirler, dedi. Ama bu 2008'deki kanunla kaldırıldı. Şu anda Türkiye'de bizim kuruluşta uyguladı-

ğımız yöntem uygulanmıyor artık. Sanayi kooperatifleri bu konuda müracaat yapamıyorlar.

Bir OSB kuruluşunda tabi süreç olarak il sanayi müdürlüğü ya da valilik, sanayi bakanlığı var. Yer seçimi yapılması gerekiyor. Yer seçimin şartları var, dere yataklarında olmayacak, akarsu kenarında olmayacak, ormanlık arazi olmayacak gibi olmayacaklar var. Bir OSB için kurulacak alan, eğer 4 özellik taşıyorsa, havayolu, karayolu, deniz yolu, demiryolu dördünü de taşıyorsa mükemmel bir yer, ama bunlardan üçünü taşıyorsa biraz daha az mükemmel bir yer ve genelde Türkiye'de bu üçünü taşıyor. Çünkü mal ve hizmet naklinin en rahat olduğu yerlerde bu işi kurmak, hem üretim maliyetleri hem de daha sonraki ticari maliyetler için daha avantajlı tabi.

Ankara-Eskişehir yolunda, Malıköy çevresi ki o dönemde radikal bir kararla sanayi bölgesi ilan edilmişti. Ankara-Eskişehir yolu aksının sol tarafı konut bölgesi, o aksın sağ tarafı da üniversite ve sanayi bölgesi olarak ayrıldı. 34. km'ye kadar üniversite bölgesi ki, Çankaya Üniversitesi ve Başkent üniversitesi faaliyette, sol tarafta da konutkent, Korukent derken büyük bir konutlaşma alanı oluştu. Malıköy'de 4500 hektarlık bir alan sanayi bölgesi ilan edildi, biz orada 1400 hektar bir alanı sağladık. Bunu yaparken 7 tane bakanlık, 22 tane müdürlük bu işe karar verdi ve biz 22 tane müdürlük şerh koymadan onayladı ve yerli sanayi oluşumunu sağladık.

OSB'lerin dışındaki sanayi bölgeleri var mı, diye baktığımızda iş bu kadar kolay değil. Özellikle belediyelerin niteliksiz meclisleri, başta söylememiz gerekir, daha çok oy kaygısıyla 18 uygulamalarıyla sanayi bölgeleri oluşturuldu, doğal durumuna bakmadan ÇED'ere bakmadan, tarım alanı mı, ormanlık alan mı, onlara bakmadan, alanların sanayi kullanımına izin verdiler Türkiye'de. Bunun en çarpıcı örneği Ergene havzası; şu anda Trakya'daki Ergene havzası buradaki zararları önlemek için korkunç harcamalar yapılmaya başlandı. Bunun en çarpıcı örneklerinden birisi de Dilovası; İstanbul'a gidip gelirken görüyoruz, her ne kadar adı OSB olsa da, sonradan ıslah edelim diye OSB ilan edildi, ama ne olursa olsun, hepimiz oradan geçerken arabamızın camını kapatmadan oradan geçemiyoruz. Ama bizim Çevre ve Orman Bakanımız da Türkiye'nin en temiz 10 havasına sahip olduğu konusunda açıklama yaptı, Dilovasına geldi, orada öyle bir temiz hava sağladık ki, Türkiye'deki en temiz havaya

sahip 10 tane bölgenin içinde Dilovası, diye bir açıklamada bulundu. Ne kadar gerçekçi, ne kadar inandırıcı, İstanbul'a gidip gelenler daha iyi biliyorlardır. Bozulmuş bir yeri sonradan düzeltmek mümkün değildir, suyun içinde sütü ayırmak mümkün değil, eğer ayrıştıramıyorsanız suyu süte katmayacaksınız, onu kattıktan sonra onu ayrıştırma maliyetleri çok daha fazla ve bazen mümkün de olmuyor tabi.

Biz OSB'leri önemsiyoruz, Türkiye'nin hem çağdaş yapılanması açısından, hem çevreye duyarlılık açısından, çok önemli, hatta bu konudaki arz taleplerimizden birisi de bu. Bugün Sanayi Bakanlığı özellikle OSB'lerin kuruluşunda çok etkili bir bakanlık haline geldi. Yer seçiminden planlamasına kadar birçok aşamada bakanlık takip ediyor ve hiçbir zaman yerel yönetimlerdeki meclislerle mukayese edilmeyecek bilgiye sahip. O zaman diyoruz ki, 2000 metrekarelik yapılanmalarda muhakkak Sanayi Bakanlığı ve Teknoloji Bakanlığı -şu andaki adıyla- onayı ile kurulabilsin. Türkiye'de 2000 m2 üzerindeki yapılanmalarda belediye meclisleri karar vermesin. Yer seçimleri OSB mantığında tespit edilsin ve çevreye duyarlı, çevreyi harap etmeyecek yapılanmaya sahip olsun diye öneriyoruz.

Ankara'ya gelirsek, Ankara'da da buna benzer 11 tane OSB yapılanması var. Bir taraftan da çok önemli çok ciddi bir yapılanma da başladı Ankara'da. Beraberinde çevre katliamı başladı, özellikle Kazan Ovası Belediye Meclisi kararıyla sanayi bölgesi ilan edilmek için karar alındı ve şu anda askıda. 6 aylık süreçten sonra Kazan Ovası sanayi bölgesi olacak ve buna tepki gösteren ve buna karşı çıkan herhangi bir kimse yok, ne Çevre Bakanlığı, ne Sanayi Bakanlığı. Büyükşehir Belediyesi zaten olmasını istiyor, biz Kazan Ovasının katledilmesini istemiyoruz. Ama dediğim gibi bir tek Sanayi Odaları Derneği bunu dillendirdi, bir de ASO dillendirdi, ama tepki gösteren kimse de yok, orada bir katliam başlamış vaziyette. Kazan ovası Ankara'nın verimli toprakları oluyor, yani yeni bir Dilovası, yeni bir Ergene havzası olmasını istemiyoruz işin açıkçası.

Ankara şehrini, 2,5 milyon hektarlık şehri düşündüğünüzde, 300 hektarlık bir alan Anadolu OSB diye düşündüğünüzde, geriye 2. 5 milyon hektarlık alanda belediyenin yetkisi ne ise 300 hektarlık bir alanda da yetkiler hemen hemen aynı yetkiler. Yani OSB alan sınırına kadar yerel yönetim hizmet getiriyor, doğalgazını, yolunu,

elektriğini, suyunu, alan sınırı içinde altyapı faaliyetlerinin yapılması veya yaptırılması, üst yapılan plan dahilinde yapılması, inşaat ruhsatlarının verilmesi tamamen OSB yönetimlerinin yetkisinde.

Aslında planlı sanayileşme açısından ve yerel yönetimler açısından OSB'ler yerel yönetimlerin önemli destekçisidir, yani yerel yönetimin yapması gereken birçok işi, kaynak israfı yapmadan OSB'ler yapıyor. Mesela tamamen kendi kaynaklarımızla yaptık o işi, kamu kaynağı kullanmadık yaptığımız süreçte, tamamen o bölgedeki sanayicinin cebinden aldığımız paralarla, kamulaştırmayı yaptık, altyapı hizmetlerini verdik, parselasyonlarını yaptık ve parsel teslimlerini yaptık. Tabi bunların hepsi bakanlığın kontrolünde, genel plan onaylarını bakanlık yapıyor, yani kontrolsüz bir yapılanma değil OSB'ler. Tam tersi kontrollü yapılanma ve Ar-Ge'nin İnavasyonun, özellikle de kayıtlı ekonominin merkezi, yani kayıtlı iş yapmak isteyen OSB'de yapıyor, OSB'ye giren kayıtlı iş yapmak zorunda kalıyor zaten. Ama OSB'ler dışındaki yapılanmalarda bunları hiçbir şekilde kontrol etmek mümkün değil.

Ankara özelinde, Ankara Belediyesi işin başından beri OSB'lere tabiri cayizse şaşı bakıyor, sanki kendisine rakipmiş gibi baktı, gerekli hizmeti vermedi, altyapı hizmetlerini götürmedi.

4.500 hektarlık bölgede 4 tane OSB kuruldu; şu anda Ankara Çayı dere yatağından çıkardıkları suyu kullanım suyu olarak kullanıyorlar. Koli basili var suyun içinde, içme suyu yok bölgede, köy yolundan hizmet almaya çalışıyor bölge, büyük araçların, TIR'ların köy yolundan girip çıktığını düşünün, içme suyunun olmaması, yolun olmaması, tabi biz de sorguluyoruz, planlı sanayi yapmalıyız diye. Hasanoğlan tarafı sanayi bölgesi ilan edilmeye çalışılıyor Ankara'da. Kazan Ovası sanayi bölgesi ilan edilmeye çalışılıyor.

İşin diğer yönü de şu; Türkiye'deki 274 tane OSB'nin %47'sinde hiç yatırımcı yok, halen planlama ve yer seçimi aşamasında, %53'ünde birden fazla firma yatırım yapmış vaziyette, bu %53'ünde yine %50'si boş. Yani 4–5 veya 10 firma var ama buna rağmen Türkiye'de OSB'lerde 800 bine yakın çalışan var. Tamamının faaliyete geçmesi halinde 2 milyon istihdam sağlanacağı planlanıyor, ki bu önemli bir rakam, hem çevreye duyarlı sanayi bölgesi için önemli bir rakam, hem de kayıtlı ekonomi olması bakımından önemli bir

rakam. 2 milyon istihdam demek yaklaşık 8 milyon insanın geçimini sağlaması anlamına geliyor, Türkiye nüfusunun %12'si. O açıdan OSB'lerin yerel yönetimler tarafından desteklenmesi, onlara imkan sağlanması ve oradaki sanayi yapılarına destek verilmesi gerekiyor. Türkiye genelinde Ankara'da 11 tane OSB var ki, OSB sıralamasında Ankara 3. sırada, Ostim ve İvedik'i yok sayarsak.

Ben üzerine basa basa söylüyorum, Ostim ve İvedik çok önemli bir sanayi merkezi, kuluçka merkezi, özellikle mikro ölçekli işletmelerin üreticiliği öğrendiği, sanayiciliği öğrendiği, işletmeciliği öğrendiği önemli bir merkez, ama OSB olarak bahsetmek doğru değil. Ostim ve İvedik'i yok sayarsak, bölgede Ankara'daki 11 tane OSB'lerin %90'ı boş, Başkent'te 100'e yakın firma, ASO-2'de 8–10 tane firma şu anda üretime geçti. Anadolu OSB'de yeni bir yapılanma ile üst yapı çalışmalarına başladık. Sanıyorum 3 ay sonra birkaç firma temel atacak, inşaat ruhsatı vereceğiz firmalara, orada da yarımlar hızlanacak. Ankara'daki OSB'lerin %90'ı boş iken yeni sanayi bandı yaratıyoruz Ankara'da, bunu doğru bulmuyoruz, tehlikeli buluyoruz. Çünkü sonra bu bölgeyi tekrar zapturapt altına almak için korkunç kaynaklar harcanacak. Suyun içindeki sütün ayrışmasını yapamadığımız gibi bir çok şeyi düzeltemeyeceğiz.

Belediyelerin sanayileşmeyle ilgili olarak ilgilerin gündeme getirilmesini ben önemli buluyorum, bu konuda bize düşen görevleri olabildiğince yerine getirmeye çalışıyoruz, ama onun dışında şunu da gündeme getirirseniz iyi olur derseniz, onu da gündeme getiririz.

STK'ların bir araya gelerek sorunları ve taleplerini merkezi yönetime ve yerel yönetimlere iletmek gibi görevlerimiz var. Her ne kadar ülke için, kim yönetirse yönetsin, ona muhalefet gibi bir durmak zorundayız zaten, STK'lar yapıyor muhalefeti, iktidar A olur B olur, çok önemli değil, bir eksik görüyorsanız söylemeniz ve bu eksiği nasıl gidereceğiniz konusunda da öneriler de bulunmanız gerekiyor. Burada yapılan güzel bir çalışma ile eksikleri ve hataları bulmak ve bu hataların nasıl düzeltileceği konusunda da önerilerde bulunmak lazım. Bazen yanlışları söylemek bile yetmiyor, bu yanlışların nasıl düzeltileceği konusunda da irade beyan etmek hatta çözümü konusunda emek vermek, hatta icranın içinde olmak, gerekir. Biz hep ricacıyız toplum olarak, hep rica ediyoruz, şunu böyle yapsak iyi olur, bunu böyle yapsak iyi olur diye, o ricada bulunduğumuz in-

sanlar, tanıdığımız insanlar da olsa günün yoğunluğu içinde herkes kendi bildiğini okuyor, kendi bildiğini yapıyor. Biz sanayinin sorunlarından bahsetsek de, belediye yönetimleri kendi bildikleri gibi yapmaya çalışıyorlar işleri. Onun için muhakkak bu tecrübelere sahip insanların, ricacı olmaktan çıkartılması lazım, bu bilgi ve deneyimin icrada da kullanılması gerekir, diye düşünüyorum, beni dinleme kibarlığını gösterdiğiniz için hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun.

Serhat Salihoğlu; *Hüseyin Beye çok teşekkür ediyoruz. Hem sanayinin genel yapısı üzerine bizi bilgilendirdi, hem de çalıştayın hedeflere ulaşılmasında bence çok önemli katkılar sağladı, düşünce olarak, birçok şey öğrendim ben kendi adıma, ama belediyeler ile sanayi ilişkisi, sanayici ilişkisi, OSB'lerle belediye ilişkisi, belediye meclislerinin niteliği, belediyelerin niteliği, çevre konusundaki dile getirdiği konular hakikaten çok önemli. Bundan sonrasına ilişkin olarak, Derneğin genel sekreteri olarak, derneğinizle çok daha yapıcı ilişkiler kurabileceğimizi, işbirliği yapabileceğimizi düşünüyorum. Çok da faydalı olur yerel kamu idarelerine, belediyelere çok faydası olacak görüşler, politikalar oluşturabilir ve önerebiliriz. Tabi ki toplumun çok ihtiyacı var, üretime ihtiyacımız var, nitelikli üretime ihtiyacımız var, nitelikli kamu politikalarına ihtiyacımız var, kamu yönetimlerine ihtiyacımız var. Sanıyorum bu konuda kol kola girebiliriz bundan sonrası için. Şimdi Ömer hocamı davet ediyorum buyurun hocam.*

Ömer Kıral (ODTÜ Öğretim Görevlisi); Ben sanayi sektörünün dışından bir insanım, ben olaya, soruna mekan açısından bakacağım. Belki bir miktar hem derneğinize, hem de çalıştaya katkıda bulunacağımı umuyorum.

Sunuşumda 6 tane bölüm var, birincisi mekansal olmayan üst ölçekli politika planlarından bahsedeceğim. Ondan sonra sektörel ve dinamik strateji belgelerinden söz edeceğim, bunlardan sonra, yabancı ülkelerde neler oluyor, mekansal planlama açısından hangi gelişmeler var, Avrupa'da nasıl izleniyor mekansal değişmeler, uzun dönemli nasıl gelişiyor. Sanayi bölgelerinde riskler hangi ölçüdedir? Daha sonra kent ölçeğine inmeye çalışacağım. BM'in Habitat örgütünün kentlere bakışı, kentlerin büyüme stratejileri konusundaki yaklaşımları nelerdir? Türkiye'ye döneceğim ondan sonra ve iki açıdan bakacağım, birincisi OSB'ler Türkiye'de nasıl dağılıyor? Orada sorunlar nelerdir? İkinci olarak da Bursa ve Gaziantep örneğinden

bakarak, OSB'lerin ve sanayinin kentle olan ilişkilerini sunmaya çalışacağım. Son olarak da bazı önerilerde bulunacağım.

Türkiye'de sanayi sektörünü de ilgilendiren kalkınma planlarımız var, orta vadeli program bunu takip ediyor ve yıllık programlarla yönlenmeye çalışıyor. Bu üst ölçekli olmayan planlar bunlar, stratejik planlar gibi çok ayrıntılı planlar olmadığını görüyorsunuz.

Daha sonra Kalkınma Ajanslarıyla başlayan büyük bölge planlama değişiklikleri var, fakat burada da mekan boyutu yok. Mekan boyutu, çevre üzerinden hazırlanan fakat bunlarda imar planı niteliğinde, statik, esnekliği olmayan, katılım boyutu eksik, mekansal stratejileri olmayan planlar. Dolayısıyla gelişmeyi de sanayi yatırımlarının da sürekli çatışması içinde görünebiliyor.

Kalkınma planlarımız 5 senelik; bu şuna benziyor, siz bisiklete bindiğiniz zaman, hızınıza bağlı olarak önünüzse bakmazsınız, ileriye bakarsınız, önünüze baktığınız zaman bir müddet sonra ilerideki bir çukura düşersiniz. Türk toplumu ileriye bakmıyor, eğer siz bakmıyorsanız başkaları bakıyor, dolayısıyla sizin yolunuzu onlar çizmeye başlıyor.

Türkiye'de iyi bir gelişme var, geçtiğimiz yıl 640 sayılı KHK'de çıktı, burada mekansal strateji planlarının yapılması zorunluluğu getirildi, ülke bölge düzeyinde, fakat henüz bunlar hazırlanmış değil. Dolayısıyla Türkiye'de henüz uzun dönemli bir kalkınma planı, stratejisi yok. Buna karşın kalkınma planlarıyla uyumlu olduğu söylenen sektörel ve tematik stratejiler var, onların örneklerini burada veriyorum. Kırsal kalkınma stratejisi, tarım stratejisi, ulaştırma stratejisi, turizm, enerji vs. gidiyor.

Sanayi ile ilgili iki tane stratejimiz var; bir tanesi Türkiye Sanayi Stratejisi belgesi var, AB'yle uyum açısından önemli bir bakanlığın, fakat ona da bakıyorsunuz 4–5 senelik. Yani Türkiye'nin kurumları 4-5 senelik plan yapıyor, yani ileriyi görme yarı çapı 4-5 senedir. Bu bir sorun tabi. Burada nüfusun gelişimine göre 2030, 2050, konusuna göre 2100 olmalı. Yani biz Türkiye olarak, ileriye bakma konusunda zayıfız, mekansal boyut yok. Baktığımız zaman daha çok ekonomik terimler kullanılıyor, hedefler çok genel. Mesela; size bir hedef okuyacağım mekanla ilgili olduğu için, "… bölgesel gelişmişlik farkları da dikkate alınarak belirlenecek yerlerde sanayinin fizik-

sel gelişimi desteklenecektir ...". Burada bir plan yapıyorsunuz ve planda belirlemediğiniz bir süreyi hedef olarak koyuyorsunuz, yani planın ruhuna aykırı bir uygulama, nerede, nasıl, ne zaman, kim tarafından, hangi uygulama araçlarıyla, hangi tesisleri, kaç liraya yapılacağı belli değil, bu strateji belgesinde.

Diğer sektörlerde tematik plan ve stratejik plan hedefleri belli değil, ulaştırma sektörü, sanayi stratejisi vs. belli değil, OSB'ler, Endüstri bölgeleri, Serbest bölgeler, Teknoloji geliştirme bölgeleri gibi üretim ve istihdam odaklarının, ülke düzeyinde dağılımı içeren uzun dönemli mekansal strateji planları yok. Yani her kent, kendi içinde bir girişimci grubu çıkıyor ve bir şey yapıyor, o kadar. Yani çok yerel, ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte bir stratejisi yok.

Şimdi yabancı ülkeler, bizim gibi kısa dönemde ve mekansal olmayan bir çaba içerisinde mi, yoksa daha farklı bir yolda mı ilerliyor? Burada bazı örnekler var, bunları hızla geçeceğim, sadece fikir vermesi açısından. Hollanda'ya baktığınız zaman, kendi ülkesindeki altyapı, kentleşme, ekonomik çekirdek bölgelerinin neresi olacağını bırakın, denizin, yani kıta sahanlığı denilen, 12 millik ekonomik bölge dahil, denizin üstünü ve altını planlıyor. Hatırlayın Güney Kıbrıs petrol aramaya başladıktan sonra biz nasıl ekonomik bölgemizle ilgili hemen bir çalışmaya giriştik. Yani reaktifiz, proaktif değiliz, uzun dönemli bir strateji politikamız yok, planımız yok.

Kuzey İrlanda, Güney İrlanda, Danimarka, Güney Kore, Almanya gibi ülkelere teker teker baktığınız zaman, imar değil, mesela yerleşmenin kademelenmesini yapıyorlar, hangi kademe de şehirler olacak? Uzun dönemli projeksiyonlar ve o kademedeki şehirlerde hangi işlevler olacak? Hangi sektörler desteklenecek? Nereler sanayi koridoru olacak? Sanayi olanakları, istihdam olanakları, hizmet, turizm vs...

AB'nin ESMON çalışması, mekansal açıdan dünyaya bakıyor, dünyaya bakarak, dünyanın geleceğine bakarak, Avrupa'nın mekansal yapısı nasıl olacak, tabi ki ekonomik ve sosyal boyutlarıyla, birlikte. Şimdi üç tane senaryo hazırlamışlar, bunların ayrıntılarını anlatmayacağım, burada birinci ve temel senaryoda 2030'de Türkiye'nin AB'ye gireceği varsayılıyor, ikinci senaryoda Türkiye'ye yok, üçüncüsü 2020 yılında Türkiye AB üyesi olursa ne olur? Bun-

lar senaryo plan değil. Nüfus açısından bakıyorlar, ekonomi açısından bakıyorlar, enerji açısından bakıyorlar, ulaşım, kırsal gelişme, sosyal sektör, yönetişim, iklim değişikliği ve genişleme, bütün bu boyutlarla bu üç senaryoda Avrupa nasıl şekillenebilir. Bunu görüyor ki buna göre önlem almayı planlayacak.

Burada iklim değişikliğinde, sizin dikkatinizi çekeyim -sanıyorum çevre konusunda konuşma yapacak arkadaşımız da bahsedecektir- 2030'da +1 derece artarsa ne olur? Baktığınız zaman temel senaryoya göre Türkiye 2030'da üye olursa diye, bir çalışma yapıyorlar.

Bu senaryoya göre Londra, Paris, Münih gibi metropolitan bölgelerinin aşırı yoğunlaşacağını gösteriyor, biraz yakına geliyorum, Türkiye kısmına bakalım, bizi bu ilgilendiriyor, şimdi burada İstanbul büyüyor, Ankara ve İzmir var ve Avrupa'nın mekansal gelişme perspektifinde çok desantirik gelişme oluyor, burada desantrik gelişme var, çok merkezli büyüme var, riskler de var. Burada iki tane temel risk var; birisi orta Anadolu, bir tanesi Antalya. Kuraklık artıyor, yangınlar artıyor, yani Antalya'da ormanlık alanlarda yangınların artacağını, orta Anadolu'da kuraklık olacağı görünüyor.

Türkiye'de; yüksek dereceli sanayi bölgelerinde bir çöküntüleşme riskinin bulunduğunun senaryosu var. Yani gelişmeyle birlikte teknoloji, rekabet, AB açısından baktığımız zaman Türkiye'deki neredeyse bütün bölgelerde yüksek risk var. İstanbul'da daha az risk var ama diyelim ki bir Karadeniz Ereğli'sine baktığımız zaman, Ankara'ya, Eskişehir'e, İzmir'e baktığımız zaman riskler yüksek. Bu veriye bugünkü sınırlarda tutarsak diye bakıyorlar.

Üçüncü seçenek de rekabetçilik esaslı bir senaryoya baktığımız zaman, bu sefer Türkiye'de tarımda da büyük bir risk ortaya çıkıyor, diğerlerine ilaveten. Avrupa 2030'a bakarak yapıyor, 2030'un ötesinde de çalışmalar var, 2040, 2050 nüfus tahminlerinde 2100'e kadar gidiyor. Buradan biraz kent ölçeğine geleceğim, BM sürdürülebilir, yaşanabilir stratejileri var.

Bu açılardan kentsel, mekansal yapıların üç seçenekli olması gibi bir yaklaşımları var;

Bunlardan birincisi, yoğunlaştırma. Diyorlar ki saçaklanma, sıçramalı gelişme sakıncalıdır, çevre açısından, sürdürülebilirlik açısından, ulaşım maliyetleri açısından, yaşam kalitesinin düşmesi bakımından sakıncalıdır, onun için kentlerin kompakt hale gelmesi, yani yoğunlaştırılmasını tavsiye ediyor, bu önemli bir şeydir diyorlar, yani kent sınırları içinde boşlukları doldurarak mevcut altyapıları maksimize edin, gibi bir stratejileri var. Ancak bu seçenek, nüfus artışı biraz yavaş ve güçlü uygulama araçlarına sahip, yani boş alanda yapıya zorlama aracınızın olması lazım. Spekülasyonu indirgeyen vergi politikalarınızın olması gerekir,

İkinci seçenek, eğer hızlı nüfus artışı varsa, bu sefer kentin en son sıçramış noktalarına kadar alanı genişletin ve o alan içinde kalın, sıçramaya izin vermeyin diyorlar.

Ya da diyorlar üçüncü seçenek, bu bütün kentlerde merkezi bir gelişme stratejisi takip edin, yani eğer kentte sıçrama varsa, o sıçramanın olduğu bölgeyi kontrol ederek uydu kentler, yeni kentler oluşturun diyorlar.

Şimdi Türkiye'ye geliyorum, sayın başkan söyledi, İlk Bursa OSB'ni, Gaziantep OSB'si takip ediyor.

OSB'lerin kuruluş amaçlarıyla ilgili bir referans veriyorum, burada mekan ile ilgili iki boyut var, bir tanesi şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunması gereğidir. Diğeri de sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması.

Bu açıdan bakarsak; acaba Türkiye'de bugünkü dağılımlar nasıl? Bursa'yı biliyorsunuzdur mutlaka. Bursa OSB'si Nilüfer'de iki tane, bir de Demirtaş denen kuzeyde OSB var. Bursa merkezine 11 km ötede OSB yer seçimi yapılmış. Burası da Ova, ovaların katliamı dediğiniz olay, aslında Dünya Bankasının da işin içinde olduğu bir dönemde yapılıyor. Sonra burası gelişiyor ve çalışanlara bakıyoruz, Bursa'da ilk OSB 34 bin kişi, Nilüfer'de 14 bin kişi yani, demek ki 50 bin kişiye yakın bir istihdam var. Demirtaş'ta da 27 bin istihdam var. OSB'ler Bursa'nın kendisi kadar bir gelişmeye neden olmuş.

OSB'ler, Endüstri bölgeleri, Serbest bölgeler, statü bölgeleri. Yani bir anlamda bütün belediye hizmetlerini veriyorlar, kendi sektörleri için her türlü ortak sorunları çözüyor, çok güzel. Ama bunu

bir yere getirip 50 bin istihdam olduğu zaman; bunun çevresi ne oluyor? Şimdi hedeflerden bir tanesi şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunmasıydı değil mi? şimdi görüyoruz ki, OSB geldiği zaman tek başına gelmiyor, OSB deyince 50 bin kişi her gün şehre gidip gelme yerine en yakın yerde kendisine bir yer buluyor. Eğer güçlü belediyeleriniz varsa, bunun etrafı da, planlı oluyor. Türkiye'deki belediyelerin mali yapısını, teknik yapısını, kapasiteleri biliyoruz, yeterli olmadığı zaman, sağlıksız, riskli, şimdi yıkmaya çalıştığımız yerleşimler, kentin etrafında pıtrak gibi büyüyor. OSB'nin içinde yer kalmadığı zaman dışarıya sızıyor, konut olarak ovanın içine giriyoruz.

Gaziantep örneğine gelirsek; o dönemdeki nüfusu Bursa'ya göre çok daha az. Gaziantep'de OSB 13 kilometre öteye yapılmış, Gaziantep OSB'sinde 4 aşama var, burada da 70 bin nüfus var yani, çalışan. Buradaki mekansal yapıda şunlar var; eski Gaziantep, saçaklanmış sanayi dolayısıyla büyümeye çalışıyor, fakat burada çok büyük bir askeri alan var. Şehirle OSB arasında büyük bir askeri alan ve bir orman var, dolayısıyla şehir sıçrayamıyor, şehire bağımlı kalıyor. Bursa'da OSB'nin hemen yanında gördüğümüz doku, yani yoksul ve işçi kesiminin yoğunluğu, bu sefer Gaziantep'in içinde yoğunlaşıyor. Amaç neydi? Kentin planlı bir şekilde gelişmesine katkıda bulunması... OSB'leri sadece bir sektörel statü alanı, statü bölgesi yaparsak, etrafını düşünmezsek ortaya bu çıkıyor, şehirlerimizdeki etkisi bu.

Bir de ülke mekanında nasıl bir dağılım var? Ona bakalım; Amaç, sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması. TÜİK'den 2002 tarihli bir referansa göre, OSB'lerdeki sanayi açısından oranı %4. Planlı sanayinin dışındaki kısım %68, yani tek başına yer seçiyor, biraz önce anlattığımız Bursa'da sıçrayan sanayi bölgesi gibi.

OSB'lere baktığınız zaman, ulaşımda sadece iç pazara değil, dış pazara da yönelik üretim yapıyorlarsa ya da hammadde gereksinimleri varsa, sadece karayolu kullanmıyorlar. Bir kentte OSB yapmak yetmiyor, ülke mekanına bakarak OSB'ler ve limanlar arasında ihracat kapıları, hava yolları, diğer yollar, ihracat kapıları arasındaki ulaşım yollarının da planlanması gerekir. Limanların kapasitelerinin uzun dönemli olarak artırılması ya da yeni limanların planlanması gerekebilir. Eğer bunlar yapılmazsa bazı OSB'ler rekabetçi ortamdan uzaklaşabilirler.

2009 verilerine göre, TEPAV'ın yaptığı araştırmada, en büyük 1000 sanayi kuruluşu listesinde 5'den fazla firmaya sahip illere baktığınızda, Gaziantep ile İstanbul arasındaki çizginin batısında olduğunu görüyoruz, yani Türkiye'nin batısının gelişmiş olduğunu, görüyoruz, kısmen de Karadeniz'de var.

Ulaşım yatırımlarına bakıyoruz, OSB'lerin en çok üretim yapan büyük firmaların olduğu bölgelerde altyapı yatırımları yapılıyor. Şimdi sanayi parsellerinin doluluk oranlarına bakıyoruz, doluluk oranı batıda yüksek görünüyor, ama Ankara'ya baktığımız zaman Ankara'nın doluluk oranı ortalama olarak Ostim ve İvedik dahil, dolu olduğu için biraz daha fazla görünüyor, bunu sayın başkan %90 Ostim ve İvedik'i çıkarırsak boşluklar var demişti. Bu boşluk meselesi aslında irdelendiğinde bir rant sorunu haline gelebiliyor.

Yine TEPAV'ın Gebze'de yaptığı bir çalışma; sanayi parselleri 1986'de metrekaresi 2 dolarmış, 2008'de 200 dolar. Yani imkanınız olsa 10 bin metrekarelik bir parsel alsanız 20 bin dolar verirsiniz, 2008'de 18 sene sonra sattığınızda 2 milyon dolar alırsınız, bu oldukça iyi bir transfer. Fakat bu sadece transferle kalmıyor, spekülatif amaçlar sanayiciyi OSB dışına itiyor, böyle bir mesele var. OSB'lerdeki boşluklar için talep yok diyoruz, ama OSB dışında sanayileşme oluyor. Bu hem Bursa örneğinde, hem de Maltepe örneğinde çok açık biçimde ortaya çıkıyor. Dolayısıyla OSB'lerdeki bu rant meselesini dikkate almak lazım. Tahsise gelince batı da hemen hemen hepsi tahsis edilmiş, yani spekülasyonun derecesini gösteriyor.

Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması diyoruz ya; gene baktığınız zaman batıda %82'si GSYİH'yı üretiyor, diğer bölgelerde ise %18. İstihdam açısından da benzerlik var; oranlar %70 ve %30.

Şimdi biraz da politika veya öneriler nedir, diye düşündüğümüzde; bir kere Türkiye'nin uzun dönemli bakabilmesi lazım, dolayısıyla kalkınma planları uzun dönemli olmalı, ama 5 yıllık planlar da yapılmalıdır. Ama mutlaka bunlarla birlikte mekansal, strateji planları hazırlanmalıdır. Bütün Türkiye'deki sektörler arasındaki uyumu sağlaması açısından da çok önemli bir konudur.

Sektörler ve tematik planlarımız var, onun özelliklerini anlatmıştım size, mekansal boyutlu olmalıdır bunlar, yani Türkiye Sanayi

Stratejisinin bir mekansal planı olmalıdır. Sektörel olarak Türkiye'yi görmeliyiz, uzun dönemli olmalı ve ülke strateji planlarıyla tutarlı olmalı ve bu hazırlanırken bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmayı da içerecek biçimde olmalıdır. Bunlar yapılırken de OSB, teknoloji bölgeleri, endüstri geliştirme bölgeleri, serbest bölgeler içinde uzun dönemli mekansal planlar yapılmalıdır. Nerede, ne zaman, ne olacak, kaç OSB daha yapılacak? Yapılmadığı zaman bir girişimci grup geliyor, spekülatif amaçlı bir şey oluyor, yani %90'ı boşken siz gidiyorsunuz bir başka bir şey daha yapıyorsunuz, teşvikler alınıyor, arsalar el değiştiriyor ve kişisel servete dönüşüyor. Bu sanayinin önünde engel aslında, yani kendi bacağına kurşun sıkmak gibi bir şey aslında...

Bir başkası sanayi sektörü ile ilgili risk azaltma planları hazırlanması lazım, bunlar OSB'ler içinde mutlaka yapılmalıdır, Ama Türkiye'nin sanayisi, sanayi sektörünün risklerinin nasıl azaltır? AB'nin ESKON çalışması bize gösteriyor, Türkiye sanayi bölgelerinde yüksek risk var, çökme riski var, biz bu risklere karşı neler yapmalıyız? Bunun bir planı olmalı, tehlike bölgeleri, risk hesaplama haritaları olmalı. Bu risk nasıl paylaşılacak? Şu anda risk paylaşımı, sadece çalışanlar üstünde ya da sanayicinin üstünde. Bu riskin paylaşılması için değerler sistemimizin olması lazım.

Toplumcu belediyecilik açısından yaklaşırsanız, risk paylaşımı şöyle olur;

Şimdi bir başka önerimiz şu OSB'ler için kendi statü bölgeleri olabilir, ama bu sadece kendi ihtiyaçları ve sınırlarından sorumlu olmanın ötesinde, OSB'den organize sanayi kentine dönüştürmeliyiz, yani burada konut, hizmet sektörü, ticareti, okulları vs. ile birlikte yeni bir kent modeline dönüştürebiliriz, yani sanayi kentlerin, sanayinin gelişmesine odaklar olarak da nitelendirebiliriz. OSB'lerin yer seçimi ve kentlerle olan ilişkisi, bölgelerarası gelişmişlik farkını ortadan kaldıracak biçimde tasarlanmalı, Ulusal Sanayi Strateji belgesi ve mekansal stratejilerle de entegre edilmelidir. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu*: Hocama çok teşekkür ediyoruz, hakikaten çok önemli konulara değindi. Benim aklımda kalanların içinde, bizi ilgilendiren kısmı itibariyle söylüyorum, birinci derecede, sanayi bölgelerinin ilan edilmesi, bir ulusal ölçek, bir ulusal planlama konusu. Bu*

olmazsa olmaz, bir de ilan ettiğimiz veya oluşturduğunuz bölgelerde, onun çevresindeki yerleşimi yönlendirmek zorundasınız, burada işte yerel kamu idareleri devreye girmek zorunda, her iki konuşmada da çevresel sorunlar çok ön plandaydı. Ankara'da yaşıyoruz. Kazan ovası meselesi hakikaten, hepimizin üzerinde durması gereken bir konu.

(ARA)

Serhat Salihoğlu*: Sabahki oturumların bir devamı gibi olacak Süheyla hocamın konuşması, OSB'ler ve çevre, sözü kendisine veriyorum buyurun hocam.*

Süheyla Suzan Alıca (YAYED Yönetim Kurulu Üyesi); Hepiniz hoş geldiniz. OSB'ler ve çevre konusunun, OSB'leri ne kadar ilgilendirdiğini ve ne kadar önemli olduğunu sabahki konuşmalardan öğrenmiş ve anlamış bulunuyoruz.

Ben uygulamadan gelen birisiyim, sanayicinin çevre konusuyla yakın ilişkisini ve sanayicinin karşılaştığı sorunları biliyorum. Sayın Başkanın yaptığı konuşma, başından sonuna kadar çevre koruma açısından duyarlı bir konuşmaydı, bu yüzden çok mutluluk verici. Ancak, Türkiye'de bütün sanayicilerin bu kadar duyarlı ve çevre konusunda bilinçli olup olmadığı konusunda tereddütlerim olduğunu da söylemem gerekir.

Bir defa bu konu sadece bireysel bilinçlenme veya duyarlılık konusu değildir. Artık mevzuatımızda çevre konusunda pek çok yükümlülük bulunmaktadır. Niye önemli? Çevre kirletiliyor, çevreyi kirletmeyen sanayi yoktur, mutlaka az veya çok çevre sorununa yol açmaktadır tüm sanayi tesisleri. Bu nedenle gözle görsek de görmesek de, kirlilik hepimizi etkiliyor, en başta da sağlığımızı. Sabah konuşuldu Dilovası ya da Ergene Havzası en fazla kirlilikle mücadele edilen alanlardır. Buralarda biliyorsunuz kanser vakaları çok arttı. Kirlilik yaratan faaliyet çok ama fazla dikkat çekmiyor ya da tartışılmıyor. Daha fazla kanser oluyoruz, yeni doğan çocukların hepsinde alerjik hastalıklar var veya kısırlık sorunu arttı, üstelik hem kadınlarda, hem de erkeklerde kısırlık sorununda artış var. Bu tür sorunların en önemli sebeplerin biri çevre kirliliğidir. Bu nedenle artık sanayicinin bireysel duyarlılığının yanı sıra bir politika olarak da bilinçlenmesi ve bu konuda yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekiyor.

Sanayileşmiş ülkeler neden artık çok bilinçli? Neden bu konuda çok fazla yükümlülük var? 1970'li yıllardan itibaren gelişmiş ülkelerde, çevre konusu gündemde, ayrıca çok önem verilen ve etkili şekilde yer alan bir konu. Bizim gündemimizde halen bu konular çok gündemde değil maalesef. Toplum olarak bizim gündemimizi nelerin oluşturduğunu biliyorsunuz. Bizim gündemimizde çevre sorunları veya bu sorunlar ve hastalıklar arasındaki ilişkiler çok fazla konuşulmuyor. Ancak, aslında günlük yaşamımızda doğrudan etkileyen sorunlardır. Hepimizin çevresinde akrabalarımızda, yakınlarımızda, kanser vakası artık o kadar arttı ki, maalesef hepimizi etkileyen bir durumdur bu konu.

Bütün bunlar gerçekten yediğimiz, içtiğimiz, soluduğumuz her şeyle ilgili. Sanayici çevre konusunda daha duyarlı olmak zorunda artık. Çünkü AB aday ülkesiyiz. AB aday ülkesi olmak demek, AB mevzuatını da uyumlaştırmak demektir.

AB'nin en kapsamlı ve etkin mevzuatı da çevre konusuna ilişkindir. Bu konuyla ilgili olarak hemen hemen bütün bakanlıkların çevre ile ilgili yükümlülükleri var. AB mevzuatını Türk hukukuna aktarmaya ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Sanayicinin çevre konusundaki çok fazla yükümlülükleri var. Bu yükümlülükleri sanayici yerine getirmek zorunda biliyorsunuz.

Pek çok yönetmelik çıkarıldı. Çevre konusundaki yönetmeliklerin sayısını, ben bu konuyla ilgili alanda çalışan birisi olarak izleyemiyorum, çok sık değişiyor. AB mevzuatından uyumlaştırdığımız bu yönetmelikler, bizim idari yapımıza uymadığı veya uygulayıcı açısından sorunlara yol açtığı için, neredeyse her ay bir yönetmelik değişikliği oluyor. Bu nedenle sanayicinin işi gerçekten zor.

Sanayici bir taraftan üretim yapmak zorunda, bir taraftan da maliyetleri artıran bu yükümlülüklere uymak zorundadır. Ayrıca bu maliyetler hepimizin cebine yansıyacak demektir. Bu atık su arıtma tesisi yapan sanayicinin, bu tesisin maliyetini ürüne yansıtması yada bu tesisi çalıştırırken işletme bedelini halktan alması sorunu, vatandaşın buna yönelik olarak yargıya gitmesine yol açmıştır. Bu konularda açılmış yüzlerce dava bulunmaktadır. Sanayicinin maliyeti farklı şekilde yansıyor bizim cebimize.

Çevre konusu; sanayiciyi, halkı, belediyeyi, merkezi yönetimi ilgilendiren bir konudur. Bu konunun çok daha fazla tartışılması gerekiyor, gündemimizde çok daha fazla olması gerekiyor.

AB çevre mevzuatının iç hukukumuza aktarılmasının bedeli, yapılan çalışmalarla belirlenmiştir; 60 milyon euro civarındadır. Bu bedel yerel yönetimler, merkezi yönetim, sanayici arasında paylaşılacaktır.

Çevre mevzuatı iklim değişikliği ve küresel ısınma nedeniyle de daha da önemli bir hale gelmektedir. AB acaba çevre konusunda gerçekten çok duyarlı olduğu için mi böyle mevzuat oluşturmuş?

Biliyorsunuz, gelişmiş batı ülkeleri, bu duruma özellikle az gelişmiş ülkelerin hem insan, hem doğal kaynaklarını sömürerek geldi. Daha sonra da çevre koruma, çevre hakkı bilinçlenme, dayanışma hakları, çevresel yükümlülükler konularını tüm dünyada gündeme getirilmiştir. Bütün ülkeler hep birlikte el ele vererek çözeceğiz, gibi yaklaşımları var. Bizim Anayasamızda da çevre hakkı düzenlenmiştir. Ayrıca konuya ilişkin pek çok yasal ve idari düzenlememizde yer almaktadır. Ama bu standartlar ve yükümlülükler nedeniyle sanayileşmiş ülkelerin birçok ünlü firması, yatırımı kendi ülkesinde değil Asya'da, Afrika'da yapıyor. Hatta son dönemlerde, Türkiye'de de bu tür kirletici vasfı yüksek olan fabrikaların açıldığını biliyoruz. Bu ne demektir? Kendi ülkesindeki bu ağır ve sıkı standartlara uyamayan, uymak istemeyen, bu bedeli ödemek istemeyen sanayici, başka ülkede kuruyor tesisini. O ülkenin vatandaşı, halkı onu ilgilendirmiyor, kendi ülkesinde değil başka ülkelere gidiyor. Yabancı yatırımcının Türkiye'de yatırım yapması için oldukça fazla teşvik var.

Peki, bizim mevzuatımız nasıl çevre konusunda? Mevzuatımızın AB mevzuatında geri kalır yeri yok. Sayısını bilemediğim kadar çevre yönetmeliği yürürlüğe girdi, AB mevzuatı uyumlaştırıldı. Üstelik yaptırımları da oldukça etkili, tabii uygulanırsa.

2006 yılında Çevre Kanunu'nda yapılan değişiklikle, para cezası niteliğinde veya kapatma, durdurma niteliğinde idari yaptırım getirildi. Sanayicimiz esasen bu yaptırımları biliyor. Uygulanıyor mu derseniz, çok etkili uygulanmıyor. Ayrıca 2004 yılında, TCK'da çevreye ilişkin adli yaptırım, yani hapis cezası getiren hükümler getirildi. Uygulaması 2006 yılına ertelendi. Ayrıca Kabahatler Kanunu'nda,

kabahat niteliğinde çevreyi korumaya yönelik hükümler düzenlendi. Son dönemde çevre konusunda, sanayicinin uyması gereken yükümlülüklerin artırıldığını görüyoruz. Bu hususta da sorunlar var. Yatırımcı ve sanayici bu yükümlülüklere uymak zorunda elbette.

Bunun yanı sıra, OSB kapsamında çevre konusundaki bazı hususlara değinmek istiyorum.

Bir defa OSB'lerin kuruluş amaçlarından birisi çevreye ilişkin yükümlülükleri toplu olarak karşılamak ve sorunları sınırlandırmaktır. Bu nedenle OSB belirleniyor. OSB kurulamayacak alanlar -ki kanunla getirilmiştir- çevre açısından korunması gereken alanlardır. OSB'ler çevresindeki yerleşim yerleri daha sonra başka çevre sorunlarına yol açabiliyorlar. Ancak esas amaçlarından birisi, yer seçiminde çevrenin korunmasının sağlanmasıdır.

Belediyelerin yer seçimi konusundaki uygulamaları çok sorunlu olmuştur. OSB alanı belirlendikten sonra ÇED aşamasında artık çok geç kalınmış olabiliyor. Çünkü ÇED'nin en önemli amaçlarından biri uygun yer seçimidir. Sanayi bölgesi olarak belirlenmiş ve yer seçimi yapılmış bir alanın, ÇED aşamasında tekrar yer açısından değerlendirilmesi çok zor oluyor.

OSB'nin yer seçimi önemlidir. OSB'lerin yer seçimine ilişkin yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Anılan yönetmelik zaten çevre açısından duyarlı olunması gerektiğini, hangi bölgelerin OSB olarak belirlenemeyeceğini düzenlemektedir. Ama en önemli aşama, planlama aşamasıdır. Fiziki planlama yapılırken, nerelerin sanayi bölgesi olacağının belirlenmesi, en üst ölçekten başlayarak, fiziki planlama aşamasında bunun belirlenmesi gerekiyor.

Fiziki planlama aşamasında farklı sorunlar var; en başta kurumsal olarak yetki çatışması vardı. Yetki çatışması iki bakanlık arasında ve merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında idi. Ancak 2011 yılında yapılan ve yeni KHK'ler ile oluşturulan yeni kamu yönetimi sistemi çerçevesinde, fiziki planlama konusu çözülmeye çalışıldı. Şu anda tek yetkili bakanlık var, o da Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır. Diğer kurumların planlama yetkilerine de müdahale edebilen bir bakanlık olarak teşkilatlandırıldı. Yani tek yetkili bakanlık şu anda Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.

Adında çevre olmasına rağmen, bu bakanlığın çevre bölümü artık daha etkisiz ve işlevsizdir. Planlama konusu etkili ama çevre ve doğayı korumaya bakış açısı değişti. Nasıl rant yaratılır bakış açısıyla yetkilendirilmiş bir bakanlık var. Esasen ulaşılmak istenen hedef de buydu. Hem kökten yetki sorununu çözüldü, hem de her konuda ranta dayalı planlama aşamasında çevreyi koruma görevini aynı bakanlık içerisinde birleştirdi. Bunu yaparken de, koruma amacının dikkate alınmamasına veya göz ardı edilebilmesine olanak sağlayan bir düzenleme yapıldı. Konu bu açıdan önemlidir.

Sanayi bölgelerinin belirlenmesi, OSB'ler açısından önemlidir. Nasıl belirlenir? Nasıl duyarlı olunur? Bunlar farklı konu, ama planlama aşamasında OSB'lerin yerlerinin belirlenmesi gerekiyor.

ÇED'den bahsetmek istiyorum. Planlamadan sonra yer seçiminin önemli bir ayağı ÇED aşamasıdır.

Nedir ÇED? Yapılması planlanan bir faaliyetin çevreye olabilecek etkilerinin belirlendiği bir süreçtir. Çevreye olabilecek etkilerinin daha proje aşamasında dikkate alınmasını öngörmektedir. Çevre Kanunu'na göre yapılması planlanan her tür faaliyet için mutlaka ÇED Olumlu veya ÇED Gerekli Değildir Kararının alınması gerekiyor. Eğer bu kararlar alınamazsa, bu projeler için diğer kurum ve kuruluşlar tarafından, izin, onay, ruhsat, yapı kullanma gibi izinler verilmeyecektir. ÇED Yönetmeliğinin 6. maddesi de, yönetmeliğe tabi projesi için ÇED olumluluk kararı veya ÇED gerekli değildir kararı alınmadıkça, projeye teşvik, onay, yapı kullanma ruhsatı verilemez, diyor, Çevre Kanunundaki maddeyi tekrar ediyor. Entegre projeler için biraz önce söylediğim üzere tek ÇED başvuru dosyası hazırlanması ve başvurulması yeterlidir.

Onun için ÇED artık sanayici için en önemli alınması gereken bir ön izin aşaması olarak Çevre Kanunu'nda hükme bağlanmıştır. Bu konuda yetkili bakanlık Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır. İlk ÇED yönetmeliği yürürlüğe girdiğinde, yer seçimi çok önemli bir nokta idi ve alternatif yer sunulması yer seçimi aşamasında istenilen bir hususdu. Ancak yürürlükteki yönetmelikte böyle bir aşama bulunmamaktadır. Sadece hassa alanlara ilişkin bir düzenleme var. Yönetmelik ekindeki listede korunan alanlar düzenlenmiştir. Ancak bu husus OSB'leri açısından ayrı bir Yönetmelikte düzenlenmiştir.

OSB'ler ihtisas ve karma diye ikiye ayrılıyor. Karma OSB'ler içindeki bir tesis için mutlaka ÇED raporu hazırlanması ve idareye başvurulması gerekiyor. İhtisas OSB için tek bir ÇED ile Bakanlığa başvurulabiliyor.

Önemli tesisleri düşünün, Türkiye'de şu anda en çok tartışılan Nükleer Santraller konusu gündemde. Mesela yer seçimi konusu, en çok tartışılan konudur. Sinop ve Mersin'de yapılacak Nükleer Santralleri, yöre halkı tarafından istenmiyor. Nükleer Santrallere ihtiyacımız var deniyor, enerjide bu kadar dışa bağımlı bir ülke olduğumuz için bu mutlaka yapılacak deniyor. Nükleer santral yapılacak, ama nerede yapılacak? Hiç kimse kendi yöresinde nükleer santral istemiyor.

HES'ler için de böyle. Biliyorsunuz HES'lere ilişkin ÇED kararları, yöre halkının açtığı davalar nedeniyle iptal ediliyor. Sonuçta yer seçimi, bütün sanayi tesisleri için en önemli hususlardan birisidir.

Peki, ÇED hazırlanmadan faaliyete başlanırsa ne olur? Çevre kanununda buna ilişkin yaptırımlar var; 15. maddede, ÇED yapılmaksızın başlanan faaliyetler bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler için ise mahallin en büyük mülki amiri, tarafından süre verilmeksizin durdurulur, hükmü yer almaktadır. Durdurma kararı bence bir sanayici için en etkili, en ağır yaptırımlardan biridir. ÇED yönetmeliğinin 19. maddesinde de aynı husus yer almaktadır. ÇED olumlu ya da ÇED gerekli değildir kararı alınmadıkça yatırıma ilişkin durdurma kararı kaldırılmaz, diyor ilgili madde.

ÇED ile ben şu izni alacağım, şu arıtma tesisini yapacağım, şu mevzuata uyacağım diye taahhüt ediyor faaliyet sahibi. Bu taahhüdü nerede veriyorsunuz? ÇED Raporunda. Ancak ÇED'in en büyük açmazı, izleme ve denetim konusudur. Sonuç olarak, sanayici taahhütte bulunuyor, şunu yapacağım, bunu yapacağım, bu kadar para harcayacağım, diyor. Peki, sonra o taahhüde uyuyor mu? Bunu tespit edebilmemiz için iyi bir izleme ve denetim mekanizmasının kurulması ve inşaat ve işletme aşamalarında yatırımların denetlenmesi gerekmektedir.

Sanayicilerimiz için önemli çevre yönetmelikleri var. Aslında yaptırımlardan da bahsedebilirim, ama yaptırım konusu çok kapsamlı

bir konudur. Hem Çevre Kanunu, hem Ceza Kanunu, hem Kabahatler Kanunu önemli çevre koruma açısından önemli yaptırımlar getirmektedir. Bunların hepsinden bahsetmem mümkün olmadığı için, sadece yaptırımların etkili olduğundan söz edebilirim.

OSB'lerde yer alan endüstriyel tesislerdeki ısıtma amaçlı yakma tesislerinde yetki belgesine sahip gerçek ve tüzel kişilerce yapılan bakım, onarım, baca temizleme ve baca gazı ölçüm sonuçları, OSB veya Endüstri Bölgeleri Bölge Müdürlüğüne bildirilmelidir. OSB Bölge Müdürlüklerinin de çevre açısından önemli yetkileri var. Tek bir muhatap kabul ediliyor bu yönetmelikler için. Bu tek muhatap OSB Bölge Müdürlüğüdür. Ancak biliyorsunuz, 2008'de bir denetim yönetmeliği çıktı, bu yönetmeliğe göre bütün sanayi tesislerinin hepsinde değil, ama büyük bir bölümünde bir çevre yönetim birimi kurulması ve bir çevre görevlisi istihdam edilmesine ilişkin yükümlülükler getirildi. Bilmiyorum nasıl uygulanıyor? OSB'lerde bütün sanayi tesisleri böyle bir birim kurdular mı veya kurmayı düşünüyorlar mı? Ama denetimi falan yapılamıyor. Denetim yapılırsa eminim birçok sanayi tesisinde bu konuda sorun çıkacaktır.

Biraz önce bahsettiğim gibi çok fazla teknik yönetmelik var, bu yönetmeliklerin hepsini tesisin sahibi, işletmenin genel müdürü, müdürü bilemeyebilir. Teknik yönetmelikleri uygulayabilecek eğitimi almış olan kişilerin istihdam edilmesi ve öncelikle tesisin kendi içinde, daha sonra merkezden gelen denetim elemanlarına karşı bu kişinin sorumlu olması gerekiyor. Çok tartışılan bir yönetmelik denetim yönetmeliği, birkaç kez değişti farklı nedenlerle. Ancak sanayici için önemli çevre denetim yönetmeliği. Çünkü uymak zorunda olduğu birçok yükümlülüğün nasıl denetime tabi tutulacağı düzenlenmiştir.

Bir başka yönetmelik endüstriyel kazalar yönetmeliği, inşallah olmaz ama bir kaza olmadan önce neler yapılması gerektiğine ilişkin hükümler getiren bir yönetmeliktir. OSB'ler için sorun doğuran bir başka yönetmelik ise Ambalaj Atıkları Yönetmeliğidir. Neden sorun doğuruyor? Bütün sanayi tesislerinde ambalaj atıkları oldukça fazla. Esasen ambalaj atıkları ekonomik değeri olan atıklardır. Bunlar para demek, aslında atık konusu para demek. Ama Türkiye'de bu da çok göz ardı edilen bir konudur. Ama maalesef, Türkiye'de bu konuda da çok büyük bir israf var. Geçen haftalarda biliyorsunuz farklı

bir şey gündeme geldi. Yemek atıkları ve bundan Türkiye'nin yıllık kaybının ne kadardır konusu tartışıldı.

Ambalaj atıklarıyla ilgili OSB'lerin önemli bir sorunu vardı, ama bu sorun sanıyorum aşıldı, bilmiyorum nasıl uygulanıyor, daha önce bedelsiz olarak belediyenin gösterdiği lisanslı firmaya vermek zorunda idi. OSB'ler, buna karşı çıkıyordu. Neden bedelsiz diye? Bunun bir bedeli olmalıdır deniyordu. Sonra yönetmelik değişti. Yönetmelik değişikliği ile OSB'lere farklı bir uygulama getirildi. OSB yönetimleri, satış merkezleri ve belediyenin yönetim sistemi dışında kalan, sivil hava ulaşımına açık hava alanları ve bu hava alanları bünyesinde yer alan tüm tesisler, belediye mücavir alan sınırları dışında kalan ambalaj atıkları ve üreticileri, 23. maddede belirtilen şartları sağlamaları durumunda ambalaj atıklarını lisanslı ve faaliyet belgeli toplama ve ayırma tesisine vermek zorundalar.

Mehmet Yalçındere (YAYED Üyesi); Şu andaki uygulama nasıl oluyor hocam?

Süheyla Suzan Alıca; Yönetmelikten önce bedelsiz vermek zorundaydı, değindiğim gibi. Bursa'da bir sorun yaşandı, Belediyelerin yetki verdiği lisanslı firmalara vermesi gerekiyordu. OSB'de lisans almış belediyenin yetkili firmasına vermeyi reddetti. Başka bir firmaya bedeli karşılığında vereceğim, dedi, Ben bilirkişiydim orada, eski yönetmelik geçerliydi, bedelsiz vermesi gerekiyor diye görüş bildirmiştim. Ama ondan sonra yönetmelik değişti, şimdi bedeli karşılığı veriliyor sanırım.

Mehmet Yalçındere; Bakanlıktan akredite olmuş firmalar toplama yapabiliyor. Yine bakanlığın izniyle.

Süheyla Suzan Alıca; Bakanlığın izniyle, ama belediyenin gösterdiği firmaya vermesi gerekiyor. Belediyenin faaliyet alanında hangi firma varsa ona veriyor.

Hüseyin Kutsi Tuncay; Efendim bedelli, bedelsizi kalktı, üzerine para vererek yapılıyor şimdi, 300 lira para veriyorsunuz, toplayıcı dediğiniz firmaya, bedelini biz almıyoruz, tam tersine biz veriyoruz.

Süheyla Suzan Alıca; Aslında iyi olmuş, ne güzel, Sanayici eğer yetkili firmaya vermezse o zaman, para verecek taşıttırmak için de-

nilmişti. Sanayici taşıyan aracı firmaya para vermek zorunda kalacaklar denilmişti. Sanayici eski Yönetmelik hükmünü istememişti ve değişti yönetmelik. Eski hüküm yürürlükte olsaydı, ilgili toplayıcı firma gelmezse veya toplamazsa sorumlulu bulunmaktaydı. Şimdi böyle bir durum bulunmamaktadır.

Mehmet Yalçındere; Süheyla hocam, burada iki şeyi karıştırmamak lazım. Bir OSB Müdürlüğünün yapacağı şey var, bir de sanayicinin yapacağı şey var. Sanayicinin kısmında arkadaşımız haklı, tabi sizin dediğiniz gibi akredite olmuş lisanslı firmalar ancak toplayabilir, dolayısıyla bizler de, sanayici olarak da bizlerde, sanayi bölgelerinde lisanslı firmalara vermek zorundayız. Buradaki nakliye mi diyelim, ya da bedelsiz verme şansımız genelde OSB'ler içinde atıkların toplanmasına yönelik. Bir takım OSB'lerde olduğu gibi ücretsiz toplama yapıyor, oradan gönderiyor, ya da Çankaya Belediyesi gibi geri dönüşüme yönelik alan firmamız bunu ücretsiz yapıyor, ancak bunu değerlendirerek yapıyor, ya da Mamak çöplüğünü ya da buna benzer çöplükleri işleten, katı atıklarla bir para kazanma için yola çıkmışken, bugün pratikte maalesef elektrik üretimi ile para kazanır hale gelmiş. Böyle bir takım sıkıntılarımız da var.

Tuncay Alemdaroğlu; Bu lisanslı firmalardan birini belediye belirlemek zorunda mı? 10 tane lisanslı firma var, her firma gider ayrı anlaşma yapar sanayiciyle. Yani, yönetmelikte bedelsizlik olayı kalktığına göre, 5 tane lisans almış bakanlıktan firma var, herhangi birisine verebilir değil mi?

Mehmet Yalçındere; Tuncay başkanım haklı, sınırlı sayıda firma olduğundan dolayı onlarda pazarı bir şekilde paylaştıkları için, belediyemizde isim vermeyeyim, defalarca ihale yapıyorsunuz, defalarca aynı kişi alıyor. Dolayısıyla o kişiyle devam ediyor. Bakanlığın demin de ifade ettiğiniz gibi, yönetmeliklerin bu kadar çok çıkıp, mevzuatın bu kadar değişmesine rağmen, evsel atıkları belediyeler parayla ihale ederek toplatabiliyor ve dolayısıyla pazarlık edebilme şansı ihalede oluşmamış oluyor. Katı atıklarla ilgili de demin söylediğim düzeyde, firmalar bedelsiz olarak, bunu ancak katı atıkları değerlendirerek, bunu yapabiliyorlar.

Süheyla Suzan Alıca; Tehlikeli atıkları ne yapıyorsunuz? Türkiye'de bir tane tehlikeli atık bertaraf tesisi var, İzmit'de İzaydaş.

Onun dışında bazı Çimento Fabrikalarına yakma açısından yetki verildi, ama tehlikeli atık konusunda çok büyük sorun yaşandığını biliyorum, çünkü İzaydaş'ın kapasitesi belli.

Mehmet Yalçındere; Bu sorun Çimento Fabrikalarıyla aşılmaya çalışılıyor, ama ciddi bir sıkıntı o. Bu konudaki sorumluluklar büyükşehir belediyelerine yüklenmiş durumda, yaklaşık 2 senedir bakanlığın çıkardığı yönetmeliklerle uygulanmaya başlandı, tehlikeli atıklar da bunlardan biri. Bizim de hastanelerde olduğu gibi büyükşehir belediyesi topluyor, geri dönüşüm tesislerinde geri dönüşebiliyorsa değerlendiriyor, yoksa gömme yöntemiyle bertaraf ediliyor.

SüheylaSuzan Alıca; Bu gömme yöntemi bütün sanayi tesislerinin en önemli sorunlarından birisi, bunun cezasını biliyor musunuz? Bu konuda hem adli hem de idari ceza var. Birkaç örnek var; Bir ünlü ilaç tesisi 3 milyon TL ceza ödedi, şimdikiyle 3 milyon, ceza artıyor, birkaç defa yaptıklarını düşünün, o sanayi tesisine birkaç kez böyle bir ceza verildiği an sanayi tesisini kapatmanız lazım.

Bir konuk; OSB'lerdeki tesisler antrepoya dönüşüyor hocam çözüm var, şu anda işletme yerine antrepoya dönüşen bir sürü tesis oluştu, herhangi bir problem yok, atık yok, sadece malzeme olarak.

Süheyla Suzan Alıca; Sadece ambalaj atıkları için değil, tehlikeli atıklar, atık yağlar, kullanılmış lastikler, o kadar çok atık var ki. Özellikle atık konusu sorunlu bir alan atık yönetimi konusu. Bu konuda OSB'lerin ayrı bir birim kurması, buna ilişkin düzenleme yapması gerekir diye düşünüyorum. OSB dışındaki tek tek kurulan tesisler için belediyelere sorumluluk verilmesi güç. Belediyeler normal konutlardaki çöpü toplayamıyorlar. Belediyelerin nasıl bu işin altından kalkacağını bilmiyorum? Belediyelerin gerçekten atık konusundaki sorunu çözmesi zor gibi görünüyor. Belediyelerin bu konudaki personeli yetersizdir. Büyükşehir belediyelerinde, çevreyle ilgili birimleri var. Ancak çok işlevli olamıyorlar. Belediyelerin kalifiye personel istihdam etmesi ve yetiştirmesi gerekiyor. Belediyelerin görevlerinin neredeyse %75'i çevre konusuna ilişkindir. Bu konuda gerçekten bilgili, yetişmiş eleman gerekiyor. İkincisi, belediyelerin mali yapısının güçlendirilmesi ve gelirlerinin artırılması gerekiyor.

Ahmet Müfit Bayram; Şimdi mevzuat bu kadar çeşitlendikten sonra, denetleyiciyle uygulayıcıyı bir araya getirdiğiniz zaman, as-

lında denetlemekten fiilen vazgeçmiş oluyorsunuz. Neye dönüşüyor denetleme? Aslında bir anlamda konsolidasyon aracı haline geliyor, yani siz istediğinizi cezalandırdığınızı sözüm ona aynı zamanda uygulayıcı olarak denetliyorsunuz. Mesela ilaç sektörü dediniz, Deva cezası, Türkiye ilaç sanayinde, hızla yabancılaşmanın olduğu ve bir yerli özel şirketin tekelleşmesinin sağlandığı, ciddi bir konsolidasyonun yapıldığı sanayilerden birisidir. O yüzden burada denetleme olayı, çevre olayı, mevzuatta siz çok doğru dediniz, durmadan yönetmelikler değişiyor, aslında farklı bir politikanın aracı haline getirilmiş durumda, yani tamamen sizin dediğiniz anlamda sağlıkla vs. ile ilgili olması gereken bir konu, aslında tamamen siyasi bir baskı, ekonomik baskı, ekonomik konsolidasyon aracı haline dönmüştür. Benim gördüğüm budur

Süheyla Suzan Alıca; İstediğiniz firmayı denetime gidiyorsanız, haksız rekabet yaratıyor o kesin. Verilen para cezası maliyetlere yansıtılacaktır. İdare kendi yandaşını kollayabiliyor, siyasi baskı uygulanabiliyor. Bu konuda uygulamada çok büyük sorunlar var.

Eskiden idari yaptırım uygulama yetkisi, illerde en büyük mülki idare amirinin yani valinin yetkisi içerisindeydi. Biliyorsunuz valiler siyasi makamlar aynı zamanda. Valilere çeşitli baskılar olabiliyordu. Bu yetki valilerden alındı. Merkezde bakanlık genel müdürlerine, taşrada il müdürlerine verildi. İl müdürü dediğiniz kimdir? Vali daha güçlüydü, il müdürüne sen ceza keseceksin deniyor, ama yeni yapılanmada il müdürleri de çok siyasi kişilerdir. Yönetmeliklerin çıkarılması, cezaların, yaptırımların getirilmesi çok önemli değil, her şey uygulamada bitiyor. Konuşmamız gereken daha pek çok konu var sanıyorum, vakit kalmadı.

Mehmet Yalçındere; Yer seçimiyle ilgili hususlar, yönetmelik taslağında kalkıyor gibi bir ifade kullandınız, yanlış mı anladım?

Süheyla Suzan Alıca; Hayır, yer seçimi sorunu ÇED yürürlükteki yönetmelikte ayrı bir hüküm olarak bulunmamaktadır. Teşekkür ediyorum.

Serhat Salihoğlu*; Süheyla hocama çok teşekkür ediyorum, şimdi Tuncay başkana söz vereceğiz, bir belediye başkanı gözüyle OSB'lerin yerel yönetimler içindeki, kamu yönetimi içindeki yeri, sa-*

nayi ilişkileri, bu konudaki çatışmalar, sorunlar, çözüm yolları, o birikimini bize aktarmasını rica edeceğiz, buyurun başkanım.

Tuncay Alemdaroğlu; Teşekkür ediyorum, ben aslında belediyeyi bırakalı çok oldu, eski belediye başkanı denmesinden de pek haz etmiyorum işin doğrusunu söylemek gerekirse. Belediye başkanlığı öyle iyi olarak, iyi şeylerde söylenmiyor ki. Bir yere gittiğinizde, bir şey ikram ederken, işte bizim eski belediye başkanımız, denmiyor, nerede kötü bir şey var, eski belediye başkanı şundan dolayı tutuklandı, bakın gazetelere, eski belediye başkanı hakkında şu yapıldı, yani ne kadar kötü davranış ve sıfat var ise hemen o belediye başkanının arkasına ekleniveriyor.

Şimdi sevgili Hüseyin Tuncay'a teşekkür ediyorum. Gerçekten başından beri tanıyorum, bu Anadolu OSB'nin bu ana gelmesinde, kendisinin ve inandığı arkadaşların çok büyük emeği, katkısı ile ve çok inatçı bir mücadelenin sonunda, bu aşamaya getirdiler, kendilerini kutluyorum. İnsan unsurunun ne kadar önemli olduğunu Anadolu OSB deneyinde görüyoruz. Dışarıda kendisine de söyledim, sizin bu anlayışla kurduğunuz Anadolu OSB gibi Türkiye'de ikinci bir OSB gösterebilir misiniz? Böyle gölü olan, üretime yönelik olarak, yeşillendirme ile ağaçlandırma ile ve oradan elde edilecek gelirin bir şekilde kullanılmasını düşünen bir OSB var mı?

Biraz önce sayın hocam anlattı ÇED raporu, yönetmelikler, falan hepsi hikaye, ne kadar yönetmelik yaparsanız yapın, insan unsuru önemli, önemli olan bunları uygulayacak olan adamın tiyniyeti, yani o kafasındaki olay, anlayış, bakış esas olan bu. Ben olayı belediyede bir süre görev yapmış, daha sonra ayrılmış, o dönemdeki doğrularını, yanlışlarını görme imkanını bulmuş, bir yurttaş olarak gözlemlerimi aktaracağım. Yoksa sadece benim aktaracaklarımın, benim kişisel görüşlerimin olması dışında, hiçbir anlamı yok. Doğrusu yanlışı içinde ama bana ait.

Yerel yönetim, mahalli ortak ihtiyaçların karşılanması amacıyla kurulan, tüzel kişiliği olan, kanundaki unsurları ile seçimle gelen bir yapılanma, yani demokratik olacak. Türkiye'de demokrasi ne kadar doğru işliyorsa, yerel yönetimlerin oluşmasında da, o yerel yönetimin başına geçen belediye başkanı, belediye meclisi o ölçüde demokratiktir. Hemen bir parantez içerisinde bunları aktarmak istiyorum.

Demokrasi en az zararı olan ya da en az kötü olan yönetim tarzı. Burada da maalesef medya ve propaganda temel etkendir. Demokrasilerde çok açık ve net söylüyorum, reklam gücü kuvvetli olan, şu suyu altın diye sattırır. Biraz evvel yerel yönetimde belediye meclisi üyeleri filan dediler, yani o yapının ürünü bunlar, o seçimin ürünü olarak ortaya çıkıyorlar. Ben de o yapının ürünü olarak bir dönem belediye başkanlığı yaptım, bu da ayrı bir şey onu da inkar etmemek lazım. Ortak ihtiyaçlar dediğimize göre, yerel yönetimler deyince, aklımıza belediyeler geliyor, oysa Türkiye'nin genel idari mevzuatı, yani yerel yönetim anlayışı bakımından, hem belediye önemli bir yerel yönetim, ama il genel meclisleri, il özel idareleri daha doğrusu ve köyler, köy tüzel kişilikleri da bir yerel yönetimdir.

1580'de daha detaylı olarak vardı, daha sonra çıkan yasada da biraz daha ana hatlarıyla verilmiş belediyenin görevleri. İl genel meclisini düzenleyen yasalarda da, görevleri sayılmıştır. İnanamazsınız, Köy Kanununda 50 veya 60'a yakın madde var, köye verilen görevler, bunlar ikiye ayrılmış, bir köylünün yapması gereken zorunlu görevler, yapmazsa kabahat ve ceza, ihtiyari görevler, mesela saraç yetiştirmek görev, köy meydanı yapmak asli görev, köy meydanının yanına milletin toplanacağı köy konağı yapmak asli görev. Köyün bir başından bir başına çapraz şekilde, ortada koca bir meydan, ona dört köşeli yol açmak asli görevi, bunları tarif etmiş. O itibarla yerel yönetim dediğimiz zaman köylerimizi de göz ardı etmemek gerektiğini düşünüyorum.

6 Aralık'ta çıkan büyükşehirlerin kurulması hakkındaki kanun değişikliği ile ilgili yasada, yeni kurulan ve eski büyükşehirlerin hepsindeki köyleri kaldırıyorlar, mahalle yapıyorlar. Bunu yapmalarının birçok nedeni var, köyü ortadan kaldırmakla Türkiye'de çok farklı ikili idari yapıyı ortaya koyuyorlar. Özellikle mahalli sınırlarda, orada yaşayan insanların oyunun esas alınması Anayasa'da kabul edildi ve buna bağlı olarak da, hem köy kanununda, hem belediye kanununda sınırların nasıl değişeceğine dair hükümler kondu ve bu sınırlarla ilgili düzenlemeler idarelere bırakıldı. Yani bir il ilçe sınırının belirlenmesi, köy sınırının belirlenmesi idari bir tasarruftur, kanun mevzuu değildir. Anayasa kuvvetler ayrımını yapmış ve hiç kimse Anayasa'dan almadığı bir yetkiyi kullanamaz demiş, parlamentonun sınır belirleme yetkisi yok Anayasa'ya göre. Parlamento

sınır belirlemekle yetki gaspında bulundu, anti parantez, bunu da bu arada ifade etmiş olayım.

Mahalli ihtiyaçlar dediğimiz zaman, iki ana başlıkta toplanabiliyor, toplanabilir ya da, bir bayındırlık hizmetleri, iki sosyal ve ekonomik ihtiyaçlar. Kentleşme ile birlikte bayındırlık hizmetlerine olan talep gerçekten arttı. Biz kentlerimizi, hocamın bahsettiği gibi, çok önceden ileriye yönelik olarak planlayamadığımız için, sağlıksız bir kentleşme ile karşı karşıya kaldık. Anadolu'dan iş umuduyla ya da başka nedenlerle kopup şehre gelenler, şehrin bir bölgesine tutundular ve çoğalarak gecekondu dediğimiz yapıları oluşturdular, çarpık kentleşme meydana geldi. Şimdi öyle bir yapıda orada oturan insanın birinci önceliği yoldur, ikinci önceliği su, üçüncü önceliği aydınlatma, elektriktir. Ben 1958'de Yenimahalle'ye geldim, Yenimahalle'de gecekondulaşmanın nasıl gelişip büyüdüğüne bizzat tanık oldum. 1960'dan sonra da, bir siyasi partinin gençlik kollarında çalışmam nedeniyle de, sürekli o mahallelere gittiğimizde, bizden sürekli istedikleri, sırtında kömür taşıdığını söylerdi, bana yol yap derlerdi. Kimse orada tiyatromuz olsa, sinemamız olsa ya da farklı bir şey istemezdi, hep istedikleri bayındırlık hizmetleri isterlerdi, sonra oralarda boş işsiz insan yapısı ortaya çıktı. O insanlar iş talebinde bulunmaya başladı. Yerel yönetimler ve merkezi yönetim ona cevap veremedi. Ne yaptı? Gecekondulara ha bire af çıkararak, ranta açtı, böylece oradaki o işsiz kesimi beslemek istedi. , Nasıl besledi? Devletin kesesinden, yani, senin, benim, onun, arsası olan orada hissemiz olan arsaları, verdiler, Ali Selvi al sana 200 m2 arsa. Afların sonunda, orada inşaatlar yapılmaya başlandı, şimdi dönüşüm projeleri dediğimiz şeyler çıktı ve öyle bir noktaya geldi ki, evi var, güzel, ama yine iş yok.

Kentte iki tane kültür, ikisi de farklı. Yenimahallenin Ragıp Tüzün Caddesi ile yukarıda açık hava sineması Güneş sineması vardı, onun öbür tarafında ayrı bir Yenimahalle, onun alt tarafında yeni bir Yenimahalle, zannedersiniz oradaki insanlar bir başka yerden geldi. Yapıyı karşılaştırarak birisi iyi, birisi kötü, anlamında söylemiyorum, ama ayrı bir dünya algılaması, ayrı bir yaşam tarzı, ayrı bir yapı vardı. Adam köyden gelmiş, ama hala köyü yaşıyor orada, köyde insanların yaşam tarzları belli, o şartlar, o coğrafya insanları o şekilde yaşamaya zorluyor. Senenin belli mevsimlerinde belli ça-

lışmaları vardır, gecesini gündüzüne katar, üretir ama ondan sonra belli mevsimlerde durur. Ama kentler öyle değildir, kentte insan kendini programlar. Farkında olmadan işi vardır, ben 8'de işte olacağıma göre, benim 7'de evden çıkmam lazım, otobüse bineceğim, oradan şuraya gideceğim, şu saatte işte olacağım. Şu saatte çıkacağım benim filanı ziyaret etmem lazım, işten çıktıktan sonra anca gidebilirim, böylece insan farkında olmadan, kent kültürü dediğimiz olay, insanın kendisini farkında olmadan planlamaya iter. Bu işi olan adamdır, fakat işsiz adamın kendini böyle planlama ihtiyacı yoktur, böyle bir şeye gereksinimi bile yoktur. Söylediğimiz o gecekondu bölgesindeki farklı yapının talepleri, onun da kentli olmasının tek koşulu vardır, üretime katılmasıyla mümkün olabilir.

Üretime nasıl katılacak? İşi olacak. İşte burada, yerel yönetimler devreye giriyor, belediyeye gelir vatandaş bana iş ver, biz bunu denedik, tamam filan yerde rica ederiz arkadaşlara, filan atölyede iş var, hele bir gideyim geleyim, işte olmaz, ya niye istemedin, ya belediyede iş yok mu, belediyede ver.

İstihdam konusunda ben farklı düşünüyorum, istihdam konusunu çözmek belediyenin görevi değil arkadaşlar, bana göre. Niye değil? Şunun için değil, belediye 1000 kişiyi işe alacağım dese, 1000 kişilik bir tesis kursa, inanın oraya 20000 kişi gelir, belediyenin istihdama yönelik her çabası göçü tetikler buraya. Belediye istihdam sorununu çözerken, örneğin, Yenimahalle belediyesi, sadece, Şentepe'de, ne bileyim ya da İvedik'te, Yakacık'ta oturan insanlara iş verecek, hiç mümkün değil, 1000 kişi olsa mübalağa etmiyorum 500'ü buradan girerse, 500'ü de, Altındağ, Kayaş, Sivas, Yozgat, Kızılcahamam, Çamlıdere, Beypazarı oralardan gelir, gelmemesi mümkün değildir. O itibarla belediyelerin o insanları iş sahibi yaparak işsizlik sorununu çözmesinin belediyelere asli ve temel görev olarak vermek, hiç gerçekçi bir yaklaşım değil. Bana göre belediyelerden bunu beklemek de doğru olmaz. Çünkü bir iş sahasının açılması aynı zamanda oraya göçü tetikleyecektir, bu itibarla, ilgiyle ve dikkatle izledim, eksik olmasın bu konu planlama işidir, bunun sadece il bazında değil Türkiye bazında planlanması gerekir. Bu plan çerçevesinde yapılacak yatırımlarla işsizlik sorununun altından kalkılabilir ve göçü tetiklemeyen, nüfusun belli bir bölgeden kalkıp da başka bölgeye kaymasına yol açmayacak bir planlamayla bu çözülmelidir.

Hocam bahsetti; planlama yapılmadığı için, Türkiye nüfusunun büyük bir kısmının batıya doğru göçtüğünü söyledi. Niye geliyor insanlar buraya? İş için geliyor, başka bir şey için gelmiyor, nüfusun en yoğun olduğu yere, nereye, Marmara'ya. İş imkanının en fazla olduğu yer de, Marmara Bölgesi, iki iki daha dört. Ama siz o yatırımı devletin desteğiyle ya da her ne ise doğu bölgesine, orta Anadolu bölgesine yapsaydınız, ben sanıyorum ki, bu kadar batıya göç olmayacaktı. Benim istihdam konusunda söyleyeceklerim, belediyelerin üstüne yıkmamaktır, bunu merkezi planlamayla, merkezi hükümetin bir sorunu olarak gördüğümü ifade edeyim.

İstihdam konusunda kentte yaşayan insanların, üretime katılma konusunda OSB'lerin durumu nedir? Gerçekten OSB'lerin kurulması, biraz evvelde bahsedildi, sağlıklı kentler yaratmanın bir unsuru, bir faktörü olarak ortaya kondu, kentin çok değişik yerlerinde parça parça olan sanayi bölgeleri bir araya toplanması, hem bunun çevreye verdiği zararları daha azaltabilir, daha iyi denetimi olabilir, birbiri ile etkileşimi daha fazla olabilir diye OSB'ler kuruldu.

OSB'lerin sanayileşmede, esas işaret fişekleri olduğunu düşünüyorum. İlk hareketi veren, ilk dinamosu olarak görüyorum, bunda da yanılmadığımı Hüseyin beyin verdiği rakamlardan ortaya çıktı. Hem istihdam alanı olarak çok geniş bir nüfusu istihdam ediyor, hem üretim anlamında, hem ihracat anlamında, OSB'lerin ürettikleri daha fazla ticarette yer tutuyor.

OSB'lerle ilgili olarak, kuruluşlarıyla ilgili olarak iki değişiklik geçirdi, ama en son 2008 değişikliği ile OSB'lerin kuruluşu şu anki haline geldi. Hocam bahsetti, yer seçim gibi koşullar vardı, şimdi o da kalkıyormuş. Fakat son yasada benim doğru bulduğum, beğendiğim bir şey var; OSB'lerdeki işyerleriyle ilgili bir kısıtlama getirdi. O kısıtlama da şu, eskiden kurulan sanayi bölgelerinde, ticaret hane oranı değişiyordu ve çoğu da örneğin hiç sanayi ile ilişkisi olmayan, benim yok da söyleyeyim, ben de girip kooperatife yapı kooperatifleri vasıtasıyla bir yer alıyordum, ondan sonra burayı kiraya veriyordum. Ne oldu? Benim sanayide yerim var, peki sanayici misin kardeşim, yok, o zaman ne işin var burada. Şimdi ona belli bir sınırlama getirildi, yan unsurlar mı yan faktörler mi, ticari alanlar diye tanım getirildi. Sanayici iken vazgeçenler ya da kapatanlar, ayrılanlar

yoksa ilk kuruluşta sanayici olmayan kişilerin OSB'lerde yer alması mümkün değil.

Hüseyin Tuncay; Başkanım bunun şöyle bir faydası var, Türkiye'de sanayi yatırımı yapan kişi ya da kuruluşlar, küçük, orta ölçekli firmalardan bahsediyorum, bütün varını yoğunu önce arsaya veriyorlar, sonra oranın altyapısına veriyorlar ondan sonra üst yapısına. Firmaların üretim yapacak zamanda para bulmakta ya da finans bulmakta zorlanıyorlar.

Şimdi bu şöyle bir avantaj getirmez mi? Sizin cebinizdeki paranın, sonuçta sanayicinin kullanması avantajını getirmez mi? Siz toprağı aldınız, binayı yaptınız, nedir o binanın değeri? 2 milyon lira diyelim, bana da 10 liraya kiraya veriyorsunuz, benim 2 milyon liralık yatırım yapmamı engelliyorsunuz. Orada, benim o 2 milyon lirayı da üretim araçlarına yatırım yapmamı sağlıyorsunuz, böyle bir faydası yok mu?

Mehmet Yalçındere: Tuncay başkanım aslında bu fiili durumu çözüyor, aslında Ömer hocam doğru söylüyor, ücretsiz bir arazi tahsisi olsa, ya da yeterli teşvik ve destekler olsa, mekansal planlamalara bağlı olarak, dolayısıyla bunların hepsi olabilir ve sanayici makinesini alır üretimini yapar, ama Türkiye'deki fiili durum maalesef yönetmeliklere de çok uygun değil ama Hüseyin başkanımın da söylediği gibi çözebilir.

Tuncay Alemdaroğlu: Ben Hüseyin beyle aynı fikirde değilim, bir kere temelden farklı düşündüğüm için aynı noktada değilim, onu da söyleyeyim. Bu Türkiye'deki rant ekonomisine pirim veren bir anlayıştır, bu bir. İkincisini söyleyeyim, maalesef şunu görüyoruz burada, sanayici olmayan arkadaşlar da var, ama ben sanayicilerle çok yakın ilişki içinde olduğum için biliyorum, bugün yatırım yapan sanayici eğer yatırım yapmayıp parasını başka şekilde rantta değerlendirse, ne sigorta ile boğuşur, ne maliye ile boğuşur, ne vergisiyle, ne zabıtasıyla dalaşır, hiçbir şey yapmaz, oradan aldığı parayla gayet güzel hayatını idame eder.

Sanayicilik, yatırım yapmak bir tutku, bir hastalık gibidir, yani fazla para kazanması ile ilgili değil. O itibarla sanayici yatırım yaptıkça zevk alıyor, keyif alıyor yani, onun maddi çıkarının da ötesin-

de. O itibarla vatandaşın gelip orada sanayiciye destek olması, orada vatandaşın rantını yükseltir, bu itibarla farklı düşünüyorum. Buradan devamla şunu da söyleyeyim, aslında bu son kanunda benim eleştirdiğim nokta, daha doğrusu sıcak bakmadığım yer seçiminin yapılması. Yani hiçbir koşula bağlı olmadan vatandaş diyor ki, ben şurada yapacağım, ha koşul nedir, yönetmeliklerde getirilen biraz evvel Hüseyin bey anlattı şunlar şunlarda çok zorlanıyoruz dedi. Tamam, ama ben diyorum ki, merkezi planlama olsa, Ömer hocamın söylediği gibi, fiziki planlama olsa, hem istihdamını hem de sanayi ihtiyacını göz önünde bulundururken, hem de pazarını göz önünde bulundurarak, şu bölge sanayi bölgesi ama şu sanayi için dese, böyle bir fiziki planlama yapılmış olsa, daha iyi olur, diyorum. Bunu da, daha önceden devletin yapması gerekir diye düşünüyorum.

O alanlarda hazine arazileri, yanlış rakam vermeyeyim ama, toprak sempozyumunda da tartışıldı, devlet adına kayıtlı tüm tapulu toprakların %40'ı ya da tam tersi %60'ı olabilir, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğuna göre, belirlediği sanayi alanlarını, yine bedeli ile, sanayici olmayanın da orada hakkı var, benim de hakkım var, uygun taksitlerle zamana yayarak sanayiciye tahsis etmesini, daha doğru bir çözüm olduğu kanısındayım.

Bu alanlar eğer baştan belirlenirse, o zaman Kazan ovasının sanayi bölgesi olması gibi bir tehdit ve tehlike ile karşılaşmamış oluruz. Hem de biraz evvel arsaya para vererek yatırım yapma imkanımız azalıyor diyen sorunun da cevabını bulmuş oluruz. Çevre kirliliği ile ilgili sorunu çözmüş oluruz.

OSB yer seçim bölgesi yapıldı, verildi, bir ulaşım, karayolu, tren yolu, hava yolu, deniz yolu zaten sanayi bölgesini belirlerken merkezi fiziki planlamada bütün bu faktörleri göz önünde bulundurarak o yer belirlendi. Ama yolun tam kenarına değil ki, neresinden bakarsan bak, ana yola 15–20 kilometre mesafede kuruluyor. OSB sınırları belirlendikten sonra, bakanlık vs. onayı alındıktan sonra belediyelere diyor ki, bu aradaki 15–20 kilometrelik yol için öncelikle ve ivedilikle buraların planlamasını yapıp altyapıyı kuracaksın, yapacaksın. diyor. Kanun öyle diyor.

Yer belirlenmiş, belediye başkanının da 3–4 yıllık görevi kalmış, o sürede kendine bir program yapmış, onu uyguluyor, hadi burası sa-

nayi bölgesi olmuş pat diye, buraya da yol yapacaksın, yapamaz ben iyi niyetli olarak diyorum. Bu söylediğimiz zaten ilçeyle ilgili falan değil, Ankara'daki bir OSB için ya da Ostim'in Yenimahalle sınırları içerisinde olması, onun Yenimahalle belediyesiyle olan bağlantısı ya da ilişkisinden daha çok, büyükşehirle olan ilişkisi belirleyici, yönlendirici olur. Kanundaki bu durum, bana göre, uygulamada sıkıntı getirir

Merkezi planlamanın kaçınılmaz, zorunlu ve gerekli olduğunu düşünüyorum. Peki, kurulu sanayiler var, Yenimahalle'de, Sincan'da kurulu sanayi bölgeleri var. Bunların mevcut yerel yönetimlerle ilişkileri ne olmalı?

Mevcut yasaya göre, OSB'ler her birisi adeta kendisi bir belediyelik, yani planlamasını, ruhsatını filan kendisi yapıyor. Bu doğru mu? Bana göre doğru değil. Bugün için belki doğru gibi görünüyor, ama gelecekte genel planlama anlamında, mademki kentin planını yapan, çevre planından vs. sorumlu olan yerel yönetimse, bu sanayileşmeden, sanayinin planından, parselasyonundan, imar izni vs. den belediyeler sorumlu olmalı, diye düşünüyorum.

Niye böyle oldu? Açık yüreklilikle söyleyeyim; belediyeler sanayicilere kan ağlattı, yani birden bire olmadı, söylememde bir sıkıntı yok herhalde, belediyeler sanayiciyi yolacak kaz gibi gördüler. Sanayiciler de dediler ki, siz bizi yoluyorsunuz, o zaman biz kendimizi size yoldurmayız, devlete yoldururuz dediler, yani merkezi hükümete dediler, merkezi hükümetten o yetkileri aldılar şimdi kendileri yapıyorlar. Umarım, dilerim, sanayici arkadaşlar, ya da OSB yönetimleri, bu yetkilerini belediyeler gibi kullanmazlar,

Benim samimi kanaatim, kesinlikle 5 binlik ve 25 binlik planların da belediyelerin elinden alınması gerekir. Bunu mutlaka bakanlık yapmalı, ha geç yapar şu olur bu olur ama kesinlikle o planları belediyelerin elinden almak lazım. Çünkü değerli arkadaşlar, belediye başkanlığına seçilen arkadaşlarımız, belediyeye gelenler siyasi insanlar, şartların getirdiği insanlar, kimseyi küçümsemek için söylemiyorum kendim de o tezgahtan geçtiğim için, şartların getirdiği insanlar. Belediyenin B'sini bilmeyen, yani belediyeyi idare etmek, belediye nedir diye bilmeyen insanlar geliyor. O nedenle maalesef planlama konusunda belediyelerimiz sınıfta kalmıştır. Hiçbir beledi-

ye başkanı çıkıp da ben büyük şehiri, küçük şehiri işte ben planlamayı çok iyi yaptım demesin, birkaç istisna olabilir içerisinde, haksızlık etmek istemiyorum, ama ben genelini söylüyorum. Genelde olmayacak yerlere imar izni verilmiştir, dere yataklarına imar izni verilmiştir, en çok tarım alanı olması gereken yerlere konut izni verilmiştir ya da sanayi bölgesi izni verilmiştir, en son Kazan-Yuva'da olduğu gibi. Onun için bu 25 binlik çevre planı ve 5 binlik plan, kesinlikle ellerinden alınmalıdır, 1000'lik planda oynama şansları pek olmaz 5 binlik plan esastır çünkü 1000'lik planlar uygulama planıdır, yapsınlar, ama 5 binlik planlar kesinlikle belediyelerin ellerinden alınmalıdır, diye düşünüyorum.

Hocam söyledi, filmlerde gösterdi, dedi ki, boşlukları dolduracaksınız, Çevre yolu yapıldı biliyorsunuz, çevre yolunun içinin daha yarısı boş iken, çevre yolunun dışında mevzi imar planlarına izin verdi belediye, olacak iş değil. Ondan sonra hizmet götür, nasıl götüreceksin ve kimin parasıyla götüreceksin? İmar izni verdiğin kooperatif veya siteden aldığın para, çevre yoluna ve kendi sınırına kadar olan asfalt yolu yapmaya yetmez, yani o siteden almış olduğun inşaat izni, inşaat ruhsatı, yol parası vs. hepsini topla, çevre yolundan onun sınırına kadar olan yolun altyapısını yapmaya yetmez. Kimden gidiyor o para? Benden gidiyor, senden gidiyor, o nedenle diyorum ki, yetkiler alınmalı.

Belediye başkanları mutlaka ve mutlaka eğitime alınmalı, 2–3 ay. Ya da siyasi partiler belediye başkanlığına aday gösterdiği kişilerden bir sertifika istemeli. Bu süreçte bir eğitim semineri yapmalıyız, hem seçilen arkadaşımıza yazık oluyor, hem seçilene yazık oluyor, hem onu seçenlere yazık oluyor. Onlar belediye nedir, ne değildir, onu bir kere bilmeli.

Belediye başkanı, seçildikten sonra çevresinde böyle bir OSB varsa, mutlaka çok güvendiği bir memurunu, aslında belediyenin organizasyon şeması içinde olması lazım, sanayi bölgesi koordinatörü olarak görevlendirmelidir. Biz bunu bir ara kurmaya çalıştık, belli bir süre gitti, ondan sonra da belediyeler kurumlaşamadığı için de kaldı.

Mutlaka belediyelerde, OSB'lerle ilgili bir başkan yardımcısının sorumluluğunda, Araştırma Planlama ve Koordinasyon bölümün-

deki görevli bir mühendis veya uzman arkadaşların başkanlığında bir koordinasyon kurulu kurulmalıdır. Bu kurul, belediyenin imar işlerinde çalışan müdür veya müdür yardımcısı birisi, OSB'nin en az iki temsilcisi, o bölgedeki mahalle muhtarları ya da temsilcisi olmak üzere 5 kişiyi geçmemelidir. Bu koordinasyon kurulunun belediye ve OSB ile olan ilişkilerinin düzenli yürümesini sağlayacağını düşünüyorum.

Belediyelerde kurumlaşma olmadığı için belediye başkanının yaptığı kendisiyle mukait oluyor, o gittikten sonra olmuyor. En yakını Ömer hocam, beni tanır, bir planı belediye meclisine gitmeden önce eksik olmasın hocam planları denetlerdi, şurası yanlış burası doğru olmuş derdi. Türkiye'de ilk uygulamaya başlattığımız semt belediyeleri modeli. Semt belediyesi modelini kurumlaşma olmadığı için, yeni gelen arkadaşlarımız buna gerek yok, dedi. Buradaki olay şu; her türlü belediye hizmetinin verilmesi değil oradaki amaç, esas amaç orada yaşayan insanların, belediyenin yönetimine katılmasıydı, aldığı karara katılması, park nereye yapılacak ona katılması, pazaryeri nereye olacak ona katılması, yol nereden geçecek ona katılması, kaç kat için imar izni verilecek ona katılması. Semt belediyesi binasında, paranı ödüyorsun, evlendirme memurluğumuz var, muhasebe var, zabıta var, tamam, ama bunlar maddi yöndekiler, ama esas demokrasi diyoruz. Demokrasi, en az kötü yönetim tarzı, esas onu iyi yapan en az kötüyü de ortadan kaldıran, 4 yılda bir değil, vatandaşın yönetime sürekli katılması.

Belediyelerin eğitim konusunda kursları da yönlendirmesi; ben diyecek şu iş kolunda istihdam edebilirim, belediyelerde kurs açıyorlar, belediyeler kurs açarken hem de iş garantili olur, o yönden olabilir.

Belediyelerin bir başka katkısı ya da yardımı, OSB'lerin pazara gitmelerine, pazara ulaşmalarının olanaklarını zorlar geliştirir. Başka etkinlikler olur, fuarlar olur. Bir de OSB'lerin mahallinde satış yapmalarını sağlayacak etkinliklerde bulunabilir. OSB'lerin hem ürettiklerini pazara götürülmesinde, hem de dışarıdan gelenlerin OSB'lerle doğrudan ilişki kurmalarında raylı sistemin geliştirilmesinin doğru ve uygun olacağını düşünüyorum.

Bir başka konu da Belediyelerin ortaklıkları; bu da zaman zaman konuşulduğu için, buna yönelik de bir şeyler söylemek istiyorum. Belediyenin üretime yönelik şirket kurması, ister sanayi şirketi, ister kooperatifler, vasıtasıyla veyahut kurulu şirketlere, ortak olması ve böylece gelir elde etmesi vs… Bunları gerçekçi ve doğru bulmuyorum, Niye? Çünkü ortak olamazlar, hiçbir belediye başkanı buna cesaret edemez. Şirketlerin kamu borçlarından dolayı, kamunun ortaklara rücu yoluna gitme hakkı var. Yani %5 ile ortak olsa belediye yönetiminde olmayacak, yönetiminde olsa bile belediye, belediye başkanı olmayacak. Belediye başkanı orada olsa belediye ile ilgili işlerini yürütemeyecek, müdürünü bile orada yönetim kurulu olarak göndermesi vs. sorunu çözmez. Şirketin kamu olan vergi borcu ve sigorta borcundan dolayı şirket ortaklarına bir hal geldiği zaman, belediye başkanı müdürü çağırır ve gel bakalım sen yaptın der, o nedenle hiçbir belediye başkanı böyle bir ortaklığa girmez.

İki kendisi kursun, belediyelerin işi vatandaşla, sanayiciyle rekabet etmek değil, onlara destek olmak istiyorsa başka türlü destek olsun. Biraz önce söylediğim ve diğer arkadaşların söylediği gibi üretim yaparak daha iyi bir döküm atölyesi kurarak ya da daha iyi bir loder fabrikası kurarak değil ama loderi imal eden firmalara, kuruluşlara destek olarak, onun ürünlerini sadece kendisi de tüketerek ona katkı veremez, ürünlerin başkalarının tüketmesine de aracı olabilir.

Bir sıkıntımız daha var, belediyelerin örnek olarak Ostim'de üretilen malları almakta. Mevcut ihale yasası, AB bu 1994'de bu gümrük birliği hikayesi ile yani siz oraya şart koşamıyorsunuz, ben filan yerde üretilen malı alacağım diye, en ucuz malı kim verirse ondan almak zorundasınız. 1001 türlü şart koymaya kalkıyorsunuz? Niye? Ben Ostim'den almak istiyorum. Çünkü benim Ostim'den aldığım her paranın bir bölümü, eskiden %6 idi, şimdi kaç oldu bilmiyorum, yani Ostim'deki bir firmanın ödediği verginin %6'si, yine bana geliyordu. Ben dışarıdan 10 liraya aldığım şeyi, Ostim'den 11 liraya aldığım zaman zarar etmiyorum. Ama alamıyorum, Niye alamıyorum? İhale yasası var, ihaleye fesat karıştırmak dahil hepsi giriyor.

Bir de kendi içimizde de var, alacağınız bir malzemeyi bir kişi üretmiyor ki, 6–7 tane adam üretiyor Ostim'de. Şimdi ihaleye girdiniz, birisinde kalsa ne ise, bir de 6–7 kişi Ostim'de var, 20 kişi de

dışarıda var. Ben biliyorum, Çin'den gelmiş üretilmiş malla rekabet edemediği için üretimini durdurup başka işlere dönen arkadaşlar var Ostim'de. Rekabet edemiyor, rekabet edemeyince, belediye de mecburen en düşük verenden almak zorunda kalıyor, buna da hukuken çözüm nedir, ben bulamadım, buna da kafa yoralım, hep birlikte.

Hüseyin Tuncay: Çözümü var onun başkanım, çünkü belediyeler artık taşeron kullanmaya başladılar büyük ölçüde, bir çok hizmeti ihale etmeye başladı taşerona, ihale şartı olarak konabilir.

Biz 21 milyon liraya altyapı ihalesi yaptık Anadolu OSB'de. Şöyle bir madde koyduk ihale şartı olarak; dedik ki, Ankara'nın kaynağını kullanıyorsak, bu kaynağın %10'u kadar Ankara'daki OSB'lerden mal alım şartı koyduk. Hakediş'te her hakediş miktarının %10'u kadar fatura ibra edersen, hak edişini öderim dedik. İlk 3–4 ay mütahit zorlandı ve burada dedik ki, çimento, demir olmayacak bu faturalarda, hizmet faturası ya da üretim faturası olacak. Üçüncü ayda mütahit isyan etti, dedi ki, 1 trilyon liralık hak ediş bekliyorum, ama 100 bin liralık fatura ibraz edemiyorum, ne yapacağım? Ödemeyiz dedik hak edişini, bu karardır, iptal ederiz ihaleyi. Peki, ne yapacağım, dedi. Türkiye'de senin başka şantiyen var mı, var, sen bir başka şantiyendeki alımı da koyabilirsin, ama yeter ki adres Sincan OSB, Ostim OSB ya da İvedik OSB olacak ya da Başkent OSB. Oradan herhangi bir firma, biz firmaya karışmıyoruz, bunu göreceğiz dedik. Ve ne oldu biliyor musunuz? Son hak edişlerine doğru, 1 milyon liralık hak ediş yapıyor, bize 500 bin liralık fatura ibra ediyor ve dedi ki mütahit beni terbiye ettiniz dedi. Ben Türkiye'deki bütün alımlarını Ankara'ya kaydırdım, tek merkezden yapıyorum, hem ekonomi sağladım, hem de Ankara sanayisine dolaylı olarak katkı vermiş oldum. Yani isterse belediye bunu yapar, taşerona ihale şartı koyar.

Tuncay Alemdaroğlu; Belediye bunu yapamaz, taşerona ihale şartı da koyamaz, şuradan alacaksın, diye ihale şartını koyamazsınız. Çünkü Kamu İhale Kurumu şartlı ihalelere izin vermez, temenni de olmaz, ancak şifai olarak söyleyebilirsiniz. Kamu İhale Kurumundan geçen ihalelerde, bu ihaleye fesat karıştırmaya giriyor, şart koşamıyorsunuz illaki, Melih beyin hiçbir icraatını beğenmem, hiç de hoşlanmam, ama bir şeyini takdir ediyorum, yaptığı bir doğru iş var, 15 senedir, Man fabrikasının araçlarını alması, Man'ın kazancının

%12'si geri belediyeye geliyor doğru yaptı. Bütün şehir içi otobüsleri Man, fabrikası burada çünkü ve çatır çatır da pazarlık yapıp gayet uygun fiyatla aldılar. Mercedes'le eşit bile değil, Mersedes'in verdiği ya da öbür firmaların verdiği fiyatla Man'ın verdiği fiyatlar arasında da Man daha düşük fiyat verdiği için aldı, Man o fiyatı vermeseydi alamıyordu. Evet, teşekkür ederim.

***Serhat Salihoğlu**; Tuncay başkan'a teşekkür ediyoruz, bir düzeltme yapayım Melih Gökçek 15 sene değil 20 sene oldu.*

Hüseyin Tuncay; Şunu belirtmek istiyorum, Tuncay beyin yaptığı çok iyi bir çalışma vardı son dönemde, İlhan Tekeli'yi oturum başkanı yapmıştı belediyede ve bölgesel kalkınma çalışmasının beyin fırtınası toplantılarını başlatmışlardı. Yenimahalle Müftüsü'nün, İlçe Milli Eğitim Müdürü'nün, OSB başkanlarının yani kim varsa, Yenimahalle'deki irade sahipleri diyeyim, biz Yenimahalle'yi nasıl şekillendirebiliriz, diye çok güzel bir çalışmaydı, bir süre yapıldı belediyede bu çalışma, sonra seçimler araya girince bütün çalışma çöpe gitti. Belki belediyeler kendi bölgelerini kalkındırmaya yönelik bu tür bölgesel kalkınma çalışmaları yapmaları lazım. Bir müftünün katılması benim için çok ilginçti, o da kendi çerçevesinden bakıyordu olaya, yani Yenimahalle'de şu yapılması lazım, ona benzer çalışmaların mutlaka yerel yönetimler tarafından kendi bölge gerçeklerine göre yapılması lazım, doğru olduğunu düşünüyorum.

***Serhat Salihoğlu**: Şimdi değerli arkadaşlar, şöyle bir planlama yapalım. Öncelikle şunları söyleyeyim, bizim kurucu genel başkanımız şu anda İzmir Milletvekili Birgül Ayman Güler, kamu yönetimi alanında son dönemde de büyük bir tartışmanın konusu oldu, biliyorsunuz söylediklerini. Kamu yönetimi alanında Türkiye'nin en önemli isimlerinden bir tanesidir, onun kamu yönetimine ilişkin olarak söylediği konulardan bir tanesi, temel yaklaşımlardan bir tanesi yönetmek işi, yani yönetmek işine kafa yoran bir bilim insanı olduğu için söylüyorum, kamunun yön vermesinden bahseder.*

Yani eğer, kamu ulusal ölçekte bahsediyorsak, ulusal gelişme, ulusal kalkınmaya, ulusal planlamaya yön vermek durumundadır. Efendim yerel ölçekten bahsediyorsak, yerel planlamaya, yerel kalkınmaya yön vermek durumundadır. Biz yerel yönetimler alanında bunu yapıyoruz, ama ulusal kalkınma olmadan, ulusal planlama ol-

madan, yerel kalkınma ve yerel planlama olmaz. Bunların hepsi birbirini bütünleyen konular, bu toplantıda da böyle bir fikir çıktı, bunu biz ta en başından beri söylüyoruz, tabi siz dediğim, Türkiye'nin aklı başında insanları, kurumları, bunları yıllardır söyleyeduruyorlar, hatta bu Türkiye'nin bir dönem devlet politikası haline de gelmiş temel yaklaşım. Yani bugünkü gelişmişlik düzeyimiz ne ise artık o, onu bile biz ona borçluyuz diyebiliriz.

Tartışmalarımız gayet güzel gidiyor ve konuşulacak şeylerimiz de var. Şunu yapabiliriz; Buradan biz bir politika belgesi üreteceğiz, yani sanayi ve yerel yönetim ilişkisi üzerine, doğrusu bu ilişkinin sağlıklı olması konusunda bir politika belgesi oluşturacağız. Önümüzde bir yerel seçim dönemi var, ona da bir hazırlık olabilir, faydalanmak isteyenler faydalanabilirler bundan, böyle bir politika belgesinin içinde, şu konuşulan ve verilen bilgiler çerçevesinde neler yer alabilir? Yani bugünün özetini çıkarmanızı rica ediyorum sizden, bu politika belgesi içinde yerel yönetimlerden beklentiler, sanayicilerin beklentileri, sanayi yerel yönetim ilişkisi üzerine neler söyleyebiliriz?

Temel bir takım ilkeler belirleyebilir miyiz? Ki yerel yönetimlere gelecekler veya yerel yönetimler konusunda siyaset yapacaklar, yerel yönetimler konusunda uzmanlaşmak isteyenler veya uzman olan kurumlar, kuruluşlar, her ne ise görevli kuruluşlar bunlardan, bu düşüncelerden yararlanabilsinler. Bu çerçevede bir katkımız olabilir mi, diye sözü size bırakmak istiyorum.

Konuşma yapan arkadaşlarımız, bu durumu bir değerlendirmenizi isteyeceğim, yani konuşmalar sonrası, 3-5'er dakika çok uzun olmamak kaydıyla, ondan sonra da dernek başkanımızdan bütün durumu değerlendirmesini isteyeceğim. Bütün bunları yapmamız için yarım saatimiz var, ara ihtiyacımız var ise hay hay, o zaman 10 dakika bir ara verelim, çay içelim, ondan sonra bu dediğim hususları, yarım saatte toparlayalım.

(İKİNCİ OTURUM)

***Serhat Salihoğlu**: Evet yarım saatlik moda tabiriyle bir beyin fırtınası, sabahtan bu zamana yapılan konuşmalar çerçevesinde, bir politika belgesi, olmazsa olmaz konular nelerdir, konu başlıkları, ilkeler nelerdir, diye sizi hep beraber düşünmeye davet ediyorum. Müfit bey buyurun.*

Ahmet Müfit Bayram; Tüm konuşmalarda görülen iki önemli konu var. Planlı bir sanayi gelişimi adına yapılan OSB'ler, plansızlık ve israf aracı haline gelebiliyor. Hüseyin Bey söyledi, OSB'lerin %90 kapasitesi boş, buna karşılık yeni OSB'ler yapma girişimleriniz var. Ankara için de böyle, Türkiye'nin genelinde de böyle. Biz bu sene Gaziantep'i çalışıyoruz, okulda Ömer hocam da var, orada da aynı sorun var, benzer şekilde daha az da olsa, Mardin'de var. Ciddi bir kapasite sorunu var. Sonuçta planlı sanayi olsun, sanayinin rekabet gücü artıralım, üretimi destekleyelim, çevreyi koruyalım diye yaptığımız şey, tam tersi bir sonuç doğurur hale gelmiş oluyor, üstelik de kendi tasarrufu olmayan bir ülke, yani yaptığı yatırımları büyük çapta dış finansla karşıladığı bir ülkeden bahsediyoruz. O zaman bu plan konusunun ciddi şekilde ele alınması gerekiyor ki, bu bizim yabancı olduğumuz bir şey de değil. Serdar Şahinkaya bir kitap yazdı, görmüşsünüzdür. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki sanayi hamlesiyle ilgili olarak, Atatürk İktisat Kongresini daha Cumhuriyet ilan edilmeden İzmir'de yapıyor ve uzun vadeli ülke fiziki mekanını da dikkate alan, çok ciddi öneriler çıkıyor. Aslında geçmişte konu edilen hususu, bizim yeniden, bir şekilde daha yüksek sesle dile getirme ihtiyacında olduğumuzu görüyorum. Bu çok önemli... Sonuçta yatırım kolay olmuyor, rakamları Hüseyin bey söyledi, Mehmet bey de biliyordur, tüm sanayici arkadaşlar biliyor. Bütün bunlar sanayinin üretim maliyetlerine de yansıyor. OSB yapıyorsanız, oraya milyon dolarlar harcıyorsanız, buna karşılık da orası dolmuyorsa, o zaman oradaki tüm maliyetler, oradaki az sayıdaki sanayicinin sırtına biniyor, demektir. Enerji maliyetleri açısından dünyanın en pahalı ülkelerinden birisiyiz, OSB'deki arsa fiyatlarını Ömer hocam söyledi, ortada. O zaman, sanayici olarak rekabet edebileceğiniz şey alan, işçi ücretleridir. Ücretleri de nereye kadar indirebilirsiniz? Çin'le rekabet etme şansınız var mıdır, işçi ücretleriyle? Demek ki, birçok boyutları olan aslında ortada temel bir sorun var, diye düşünüyorum.

Bir şey daha söyleyeceğim bir yerde sanayi olmayınca çevre sorunu olmuyor değil. Bizim arkadaşlarımız, Kırşehir'in dağ başı diyebileceğimiz bir yerinde, bir çiftlik kuralım dediler, organik tarım yapalım diye. Sondaj yaptıklarında, nitratlı kirli su çıktı. Her konuyu plansız olarak yaptığımız için, aşırı gübreleme sonucu, tüm bu yerlerdeki yeraltı suları ciddi bir şekilde kirlenmiş, sanayi yok, tamamen tarımla, nitratla tamamen kirlenmiş, zehirlenmiş durum-

da. O zaman çevre boyutuyla, bir bütüncül olarak konuyu ciddi bir şekilde değerlendirmeye ihtiyacımız var. Burada da bilgi eksiğimizin olduğunu görüyorum, ben bugün çok bilgilendim, ama bu bilgi yeterli mi. onu da bilmiyorum. Sanayi ve yerel yönetimler bağlamında, bu bilgiyi artırmak için hızla çalışmalar yapılması gerekir, diye düşünüyorum. Birbirimizin çalışmalarından da, bilgilerinden de yararlanmamızın ne kadar önemli olduğu, bugün çıktı ortaya. Çok teşekkür ediyorum.

***Serhat Salihoğlu**: Ben de teşekkür ediyorum. Buyurun kendinizi de tanıtırsanız.*

Ali Bey: Makine mühendisiyim, 16–17 yıldır da Ostim'de bulunuyorum, OSİAD'ın da yönetim kurulu üyesiyim. Eğitimden herkes bahsetti ama eğitimin konusunda benim de dikkatimi çeken bir şey var; Ben de 20 yıl Makine Mühendisleri Odasında yöneticilik yaptım, hep şunu düşünmüşümdür, her iki sene de bir, bizde yöneticiler değişir ama hiç birisi yöneticilik eğitimi almamıştır. Biz de orada öğrendik bu işi, sanırım yerel yönetimlerde de öyle bir şey var gördüğümüz. Dolayısıyla eğitim meselesi gerçekten önemli, tekrar etmeye gerek yok.

Yine eğitime getireceğim, hani rekabette işçinin ucuz olması bir şans gibi görünüyor, ama kesin olarak değil bu işçilik oranı %10–15 oranında bunu vermeseniz de rekabet etme şansınız yüksek değil. Ama şöyle bir gerçek var, merkezi hükümetin eğitimin peşini biraz bırakmış olması nedeniyle de yerel yönetimler orada bir misyon üstleniyor bence.

Şimdi bizim şöyle bir gerçeğimiz var; sanayide üretim artıyor, bu bir gerçek, büyüme rakamları doğru, bizimde gözlemlerimiz o, büyüyor. Bu rakamlar artıyor ama bu çoğunlukla fason üretim, kalitesi yüksek olmayan üretim. Hocalarımız da bahsetti, Avrupa'nın buraya aktardığı bazı üretimler ve biz durmadan da büyüyoruz. Ben geldiğimde, Ostim'de de firma sayısı şimdi üç katına çıktı 17 senede, durmadan da büyüyor.

Hani iki kardeş şirket kuruyor, sonradan ayrılıyorlar, bu doğal bir şey. Türkiye'de girişimcilik açısından bakarsak güzel bir şey, bütün varlarını yoklarını tezgaha yatırıyorlar, SNC tezgahlar çok arttı, şu anda Ostim'de binlerce SNC tezgah var, bilgisayar dona-

nımlı tezgah. Ama bu tezgahlar, gerçekten değer yaratabilmesi için, ne bileyim günde 20 saat çalışabilmesi lazım, ama bizim onu 20 saat çalıştıracak insanımız yok, yani eğitilmiş insanımız yok. Bizim o tezgahları teslim ettiğimiz, kendilerine emanet ettiğimiz çocuklar, gerçekten onun eğitimini almamış, yani teslim ediyoruz onlara doğru mu kullanıyor, doğru takım mı seçiyor, doğru malzeme mi seçiyor, doğru program mı seçiyor bunun sorgulama yapması imkanı da yok. Biz oradan kazandığımız paralarla, Tayvan'a, Güney Kore'ye, Almanya'ya, Japonya'ya kaynak transfer ediyoruz, çünkü tezgahların taksitleri ödenecek. Krediler de kolay, Laissingle tezgah almak çok kolay ve buradaki insanların bir çoğunun ömrü, hayatı bu tezgahların taksitini ödemekle geçiyor. Dolayısıyla burada bu teknik eğitim meselesi, hocanın da kafa yorduğu konulardan bir tanesi, yani bir çok insan kafa yoruyor, teknik ve mesleki eğitim meselesi, ki biz orada köy enstitülerini biraz örnek almaya çalışıyoruz kendimize, yani bir dönem Türkiye Köy Enstitüleriyle bir atılım yapmışsa, bugün de benzer bir hamleyle ancak atılım yapabiliriz, diye düşünüyoruz. Güzel bir hamle bu, oradan başlamalı, sanayi enstitüleri kavramını kullanmaya çalışıyoruz, OSB'lerde yatılı okullar zorunlu da olmalı. Benim babamı köyden zorla götürmüşler, köy enstitüsüne götürmüşler, istese de istemese de öğretmen yapmışlar. Buna benzer bir zorlama da olmalı bence, başka çare yok diye düşünüyorum. Yerel yönetimlerin de bu anlamda katkısı olacağını zannediyorum, bu olmalı diye düşünüyorum. Çünkü merkezi hükümet bu işin peşini bıraktı gibi, hani dershanelere bıraktı, özel üniversitelere bıraktı, benden çıksın da ne olursa olsun demeye başladı. 4+4+4'de bence okullardan kurtulmanın bu politikanın bir ürünü. Dolayısıyla yerel yönetimlerin bu anlamda işin içerisinde olması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Mehmet Yalçındere; OSB'lerde yaşadığımız hepimiz tarafından biliniyor olabilir. Demokratik hak dediğimiz şey yasadan gelen haklarımızı kullanabilmektir. Ben bu anlamda seçme ve seçilme hakkımı burada kullanamıyorum, hizmetimi alamıyorum, ama aidatlarımı veriyorum, fiili durum bu. Ve bunun için mahkemeye gidiyorum, mahkeme 5 yıl sonra diyor ki husumet yok bunda, diye davayı kaybediyorum. Hukukçular çok iyi bilir usulü, birkaç ay içerisinde reddedilmesi gereken bir durumdur ama siz usul bitmiş esasa girmişsiniz, bilirkişi raporu, ek bilirkişi raporu lehinize ama son dakikada

dava husumet yokluğun red edildiğinde de, siz Ostim OSB sınırları içindesiniz ve fabrikanız hala devam ediyor, mülk sahibisiniz, kiracı falan da değilsiniz. Ben birinci tespit bunu yapayım.

İki İstanbul'da şimdi mevcut belediye; diyor ki sanayicilere, çıkın gidin, İSD konuyla ilgili çalışıyor, diyor ki, nereye gideriz, ne belediye, ne de hükümetten bir yetkili herhangi bir adres göstermiyor. KOBİLER için demiyorum, KOBİLER için ciddi bir sıkıntı, biz Plastik Sanayicileri Derneği olarak İstanbul'da ben yönetiminde iken sorunu Kırklareli Vize'deki bir OSB'nde hayata geçirerek, bir kısım arkadaşlarımızı oraya yönlendirerek, sorunu çözmeye çalıştık. Şimdi Anadolu yakasındakileri Kırklareli Valiliğiyle yaptığımız bir çalışmayla çözmeye çalışıyoruz.

Bu anlamda merkezi hükümetten beklenen, Ömer hocam çok güzel söylüyor ulusal düzeyde bir bakanlık yapsın, sanayi stratejisine uygun olarak mekanları tespit etsin ve iyi niyetini göstersin. Bu hükümetimizin bir yaklaşımı sanayiciden yana olduğu gözüküyor gibi olsa da biz bir şey anlayamadık. Bakan Zafer Çağlayan'ın sayesinde OSB'ler teşvik yasasında bir alt kategoriden değerlendirilerek ancak ifade edilebiliyor. Liberal dediğimiz bir ekonomi var, bu liberal ekonomi diyor ki, eğer siz OSB yönetimindeyseniz veya bir yerin yönetimindeyseniz, istediğinizi yapın diyor, Tuncay başkanım doğru söylüyor, koltuğa oturdunuz başkan olarak, yasa masa değil, bildiğinizi uygulayın geçin diyor.

Peki, orada ben bir sanayici olarak konuşayım, yaptığımız işin sorumluluğu gereği günlük işlerinizle uğraşmak, yani üretimle uğraşmamız lazım, satışla uğraşmamız lazım. ama KOBİ'ler, Hüseyin başkanımın da çok güzel ifade ettiği gibi, bunların bununla uğraşabilme şansı yok, yani işinin dışında, ne meslek odasıyla uğraşabilir, ne dernekle uğraşabilir, ama sonuç olarak bunlar artık bunu kanıksamış durumdalar, Genelde Türk halkının mevcut uygulamaları kanıksadığı gibi.

Bizim önerilerimizi, durumumuzu ne güzel yazmışlar, Ömer hocamın eline sağlık, diline sağlık ya da diğer konuşmacılar sağ olsun, çok iyi ifade ettiler, ama sonuç itibariyle bunları kime anlatacağız? Kim dinleyecek, kim bunu bize yol gösterecek ya da yanımızda olacak?

OSB'ler 2000 yılında kuruldu. 12 sene içerisinde, amacına uygun hizmet üretmediği anlaşılmaktadır. Siyasi etkilerle Kazan bölgesi gidiyor, mevcut haliyle Siteler'e OSB olsun deniyor, bunlar çok ciddi sorunlar. OSİAD olarak, YAYED olarak, ya da diğer OSB'ler olarak, sorunları daha yüksek sesle belki ifade edecek, bilimsel çalışmalarla oluşturulacak kitapçığı, ilgilenmeyecek olsalar bile, hükümet yetkilileri ve bakanlıkla mutlaka paylaşılmasında yarar olduğunu düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Hüseyin Kutsi Tuncay; Önce Reşat beye teşekkür ediyorum, böyle bir konunun gündeme gelmesine emek verdiği için ve bunu dikkate alıp bugünün konusu yapan YAYED yönetimine teşekkür ediyorum. OSB'ler ile ilgili olarak biz derneğimizi kurduğumuzdan bu yana her yıl basında en az 200 defa yer almaya başladık, 200 defa yer alması demek yaklaşık 1,5 gün de bir basında OSB'lerle ilgili bir haberin çıkması anlamına geliyor ve toplumda OSB'lerin ne olduğu konusunda 3 aşağı 5 yukarı bilgi sahibi olunuyor. Ama tabi Türkiye'de genel sanayi yapılanması deyince akla tek başına OSB'ler gelmemeli.

OSB'lerde üretim yapanlar ve yatırım yapan firmaların büyük çoğunluğu, orta ölçekli işletmeler, burada büyük ölçekli işletmelerde olduğu gibi teknoloji yoğun işler yapılmıyor. Büyük işletmeler koydukları iki tane tezgahla 50 kişinin işini iki tezgahla yapıyor. OSB'lerde emek yoğun, teknoloji de var, ama beraber emek yoğunluğu da var.

Türkiye'deki OSB'lerin %50'sine yakını boş, %60-70'i boş sayılabilir, önemli ülke kaynakları yatıyor orada. Bir ve birden fazla OSB olan illerimiz var. Mesela Bilecik'te 6 tane OSB var, bir tanesi dolu. Afyon'da 7 tane var, onun da bir tanesi dolu, ama Bilecik Valisi diyor ki, ben merkezde 3. OSB'yi kuracağım. Oraya konuşmacı olarak gittiğimde, o kadar lüksümüz yok, 6 tane OSB varken 7. niye kuruyorsunuz, dediğimde Vali bozuldu, yani biz sanayi kuracağız da sizler engel oluyorsunuz gibi. Yani sanayicinin sanayi kurulmasına engel olması gündeme çıkıyor.

OSB'lerin tartışılması güzel bir şey, var olan bir şeyi tartışmak güzel ama olmayanı da tartışmak lazım. OSB'ler olmasaydı ne olur, diye düşünmek lazım. Tersten bakalım işe, İvedik, Ostim örnek de-

ğil, ama diyelim ki İvedik, olmasaydı, Ostim'de olmasaydı, Anadolu OSB ve Sincan'da olmasaydı, herhalde Ankara'dan Sakarya'ya kadar, Ankara'dan Çankırı'ya kadar veya Samsun'a kadar yol kenarları sanayi bölgesi olurdu. Sanayinin toplu yerlerinin olması, beraberinde kontrol edilebilirliği sağlıyor, her ne kadar eksikleri olsa da.

Rant konusu; rantın olmadığı bir şey yok, siz bir belediye yönetimi olarak, herhangi bir yere, ben AVM yapıyorum dediğiniz, zaman rant oluşmaya başlıyor, ya da yol geçirdiğiniz zaman, fiyat artışları olmaya başlıyor. Kamulaştırmada köylüler 8 liraya yer alırken, hızlı demiryolu projesi ile fiyatı 23 liraya çıktı, yani köylüye biz 20 trilyon lira yatıracakken, 60 trilyon lira para yatırdık.

OSB içinde de bir fiyat artışının olması çok normal, dağın başına yatırım yaptığınızda 5 lira ise, onu gerçekleştirmeye başlayınca değeri de artıyor normal olarak onu hoş görmek lazım. Gebze ve o çevredekilerin fiyatları çok yüksek, doğru, 1000 dolar civarında metrekareleri. Niçin? Demiryolu var, liman var, ticari merkeze yakın, karayolu var. Yani bir yatırımcının aradığı şartlar bu. Niçin bir yatırımcı metrekaresine 1000 dolar verip de sanayi tesisi kurar? Aptal mı bu adam? Çankırı'da bedava, bizde 60 dolar metrekaresi. Niye gelmiyor, niye gitmiyor Çankırı'ya? Bu şartları sağlayamadığı için, bunu hoş görmek lazım.

Bir OSB'de sanayi tesisi kurmaktan başka bir şey yapamazsınız, Ostim, İvedik ticari alanlar artık burası, OSB ama, ticari merkez, burada da 1000 dolar metrekaresi. Yani Ostim'deki bir iş yerine lokanta yapmaya belediye izin verir, restoran yapmaya izin verir, banka olur, pideci olur, tornacı olur, üretici olur yani buralar rant alanıdır, ticaret alanları. Buna rağmen adam metrekaresine 1000 dolar veriyorsa, oturup düşünmek lazım ki sıfır bedelli yerler var iken. Buna pek takılmamak lazım rantın olmadığı bir şey yok Türkiye'de, her şeyde rant var, kolunuza taktığınız saatte de, parmağınıza taktığınız yüzükte de fiyat artışı olabilir.

Hükümetten OSB'lerin, özellikle az gelişmiş bölge kapsamına alınmasını talep ettik, Zafer beyin verdiği bir iz bedeli koyması belki doğru, ama 2008'deki kanun değişikliği de Zafer bey zamanında yapıldı, o da belki sanayiciye yaptığı en kötü bir işti. Bu kanun birçok OSB'deki işyerlerinin menfaatlerinin, haklarının yok olmasına

sebep oldu. İz bedeli koyması önemli olabilir, ama azgelişmiş bölge kapsamına alınarak OSB'lerin en azından cazip hale getirilmesinin gerektiğini, söylemeliyim. Çünkü 2000 yılındaki kanun çıktığında OSB'lerde doğal gaz %18 indirimliydi, elektrikte 1, 2. sınıf tarifede indirimli veriliyordu OSB'lere, tek sebebi vardı bunun, kayıtlı ekonomiyi sağlamak, planlı sanayileşmeyi sağlamak ve beraberinde OSB'leri cazip hale getirmek, yani buraya adam gelsin yatırım yapsın, buraları cazip hale getirelim diyeydi. Bir de istihdamın artmasını sağlamaktı. Ama şu anda OSB'lere yatırım yapmanın hiçbir cazibesi yok. Bir yatırımcıya niçin OSB'ye yatırım yapıyorsunuz, diye sorduğunuzda verebileceği mantıklı bir cevap yok bana göre, çünkü OSB alan sınırının hemen kenarına yatırım yaptığında birçok şey sorulmuyor kendisine. Ne Çevre Bakanlığı ÇED soruyor, ne bir başkası arıtma soruyor, ne kayıtlı ekonomi soruyor, ne sigortasız personeli soruyor, hiçbir şey sorulmuyor.

Sanayi Bakanlığı, Kazan'la ilgili benim yetkim yok diyor, Sanayi Bakanlığı, Kazan'daki bölgeyi belediyenin sanayi bölgesi ilan etmesi konusunda, yetkim yok diyor. Çevre Bakanlığı ne diyor? O da kafasını kuma sokuyor, bilmedim, duymadım, görmedim. Peki, oradaki işletmelere kim ruhsat veriyor? Biz de, ÇED'e tabidir veya değildir diye yazı almadan inşaat ruhsatını onaylamıyor, inşaata başlanamıyor, oysa orada inşaat bitmiş, tarım depolama alanı diye ruhsat aldıkları yerlerde şakır şakır sanayi üretimi yapılıyor ve bu konuda kimse müdahale etmiyor. O zaman burada büyük bir sorumsuzluk var, biz yaptığımız işlerde sorumluluk duyarken, diğer tarafta da büyük bir sorumsuzluk var ve buna müdahil olacak kimse yok, işin muhatabı yok.

Bakanlık diyor ki, siz niye dava açmıyorsunuz? Yürütmeyi durdurun. Biz de diyoruz ki, siz niye açmıyorsunuz? Yani ben, sen varken, Dernek olarak nasıl bu işe müdahil olacağım. Kendileri açamıyorlar. Niye? Bir takım rant grupları, bir takım yandaşlar, bir takım arkadaşlar, onları rahatsız etmemek için, ve orası elden çıkıyor işte.

Bu önemli bir çalışmaydı. Bu çalıştayı, bu yapılanları kağıda dökmek lazım, hem de geliştirmek gerekir. Burası, topluma açık şova, yönelik bir çalışma değildi, Çalıştayın dar grupla olması daha verimli olmasını sağladı. Muhakkak sonuç haline getirilip paylaşılması gerekir. Şu anda bunu siyasetçilere söylemeye çalışıyorum ne

kadar doğru ne kadar yanlış bilmiyorum ama ben doğru olduğunu düşünüyorum ve karşılığını da almaya başladığımızı düşünüyorum. Türkiye'nin genel siyasetini belirlemek bizim işimiz değil, siyaset kurumları var onlar da siyasi partiler, belki orada etki ettirebiliriz şurada şunu yapsanız, burada bunu yapsanız ama Türkiye'nin genel siyasetini belirleme gücümüz yok. Ancak STK'lar olarak talep edebiliyoruz, yapabildiğimiz kadar baskı unsuru olmaya çalışıyoruz.

Yerel yönetimlerde 1,5–2 senedir, Kemal bey olsun, ya da CHP'nin yöneticileri olsun, daha çok şunu biçimlendirmeye çalıştım, muhakkak Türkiye'deki 3 milyon 222 bin tane işletmeyle ilişki kurmanız lazım, muhakkak orada başarı hikayesi olan insanların görev almasını sağlamanız lazım, görev talip olmasını da sağlamanız lazım, politikada yüzü aşınmamış insanların icranın içine girmelerine yardımcı olmanız lazım, diye öneride bulunuyoruz.

Ben dün akşam toplantıdaydım, hiç ilgisi yok konumuzla ama, bir sürü bankacı ile sohbetti, bütün bankaların hemen hemen şube müdürleri vardı değişik ilçelerdeki, iş geldi belediye seçimine. Dedim ki, nasıl bir aday istiyorsunuz? Gelinen tek ortak nokta vardı, üretim ilişkisi olan, politikada yüzü aşınmamış olan ve başarı hikayesi olan insanların bu işin içine girmesi. Yani bir insan iyi doktor olabilir, iyi avukat olabilir, iyi öğretim görevlisi olabilir, tabiî ki işini ondan kazanıyor, avukat olacak adam hukuku iyi bilmek zorundadır ama iyi avukat demek iyi belediye başkanı demek değildir. İyi doktor demek, iyi sanayici demek de değil, onun dışında bir başarısı var mı, toplumsal faaliyeti var mı ortaya koyacağı, ortaya sunacağı, topluma ortaya koyabileceği bir şey var mı, o zaman bu tip adamları sokmak lazım dedim.

AKP bir eğitim düzeyi koymuştu geçen sene, gerçi sonra uygulamadılar, Şehir plancısı olacak şu kadar dedi, şu kadar mimar olacak dedi. O zaman Türkiye'deki Sosyal demokrat partilerin de bir şeyi hedef koymaları lazım, yani meclise gelecek adamda başarı hikayesi istiyorum arkadaş, ne yaptı bu adam, doktorluğu dışında, avukatlığı dışında ya da mimarlığı dışında. Bunu bizim dillendirmemiz lazım ve zorlamamız lazım, bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Buradaki bilgi birikimini muhakkak kayıt altına alıp biz de dernek olarak ne görev düşerse onu yaparız, aslında sık sık bir araya gel-

mek lazım ve daha geniş pespektifte çalışmak lazım. Ben teşekkür ediyorum, verdiğiniz emekler için.

Ali Selvi: Ben sanayici değilim, ama sanayici arkadaşlarımızla sürekli işbirliği içinde olduk bu zamana kadar. Tuncay başkanımız zamanında özel kalem müdürüydüm, ama Ostim, Osiad ve sanayi bölgesiyle gerçekten sürekli işbirliği içindeydik. CHP tarihinde ilk defa seçim bürosunu Ostim'de açmıştık ve tek seçim bürosu da benim büromdu.

Bugünkü toplantıdan çok şey öğrendiğimi söyleyebilirim. Burada derneğin birlikte üretelim, birlikte tüketelim sloganı var, gerçekten çok güzel, üretilmeden bir şey paylaşılmaz, pasta yoksa paylaşmak da mümkün değil zaten, yani ekonomik bağımsızlığı olmayan ülkeler siyasi bağımsızlığını da kaybederler, diye yine büyük Atatürk'ün bir sözü vardır.

Biraz önce babamı köy enstitülerine zorla yazdırdılar diyen hocamı da iyi tanırım, babasını da. Gerçekten, köy enstitülerini kapatmakla bu ülkeye büyük ihanet yapılmıştır. Büyük ülkeler, ciddi bir şekilde bir yatırım yaptıysak, uçak yapmayın bizden alın, biz size daha ucuza veririz demişlerdir, bizim uçak fabrikamızı kapatmışlardır, çok insan bilmez Sakarya'da uçak fabrikası kurulduğunu, ama buradaki insanlar bilirler. Atatürk döneminde traktör yapılmış, uçak yapılmış ama onlar iptal edilmiş. ABD ve diğer emperyalist ülkeler demişler ki, siz uçaklarınızı bırakın, biz size daha ucuz uçak veririz, demişler. Merkez bankasının ve büyük bankaların Ankara'dan İstanbul'a bile taşınmasına ses çıkarmayan, bir demeç vermeyen büyükşehir belediye başkanı, kıvır zıvır twitlerle uğraşırken, Merkez Bankası İstanbul'a gidiyor diye, bir cümle yazmamıştır, hiçbir yerde de bir açıklama yapmamıştır. Bu belediye başkanı Ankara'ya sahip çıkabilir mi? Çıkması mümkün mü? Çıkmaz.

Biraz önce Hüseyin beyin söylediği, Kazan'da bir sanayi kurmaya çalışmalarının nedeni, bizim kurduğumuz bir sanayi olsun diye, böyle bir çalışma yapıyorlar. Orada gerçekten gereksizlik var zaten, sadece biz yaptık, bizim dediklerimiz olsun ya da bize yakın insanlar orada yer alsınlar diye, böyle bir çalışma yapıyorlar. Çevre Bakanlığı yetkisiz, Sanayi Bakanlığı ilgisiz... Büyükşehir belediyelerinin OSB'lere bakışı gerçekten şaşı.

OSB yönetimiyle, büyükşehir belediyesi yönetiminin dünya görüşleri aynıdır, ama çatışmaya girdi adamlar, bilerek ve isteyerek çatışmaya girdi. Bu OSB'lerde kim yetkili, sokaklara kim bakacak, çöpü kim toplayacak, zabıta hizmetini kim yapacak, imarı kim yapacak? Burada ciddi bir kargaşa var. Çöpü ilçe belediyesi yapıyor, kanalizasyonu büyükşehir belediyesi yapıyor, imarı OSB yapıyor. Gerçekten şöyle bir baktığımız zaman da simitçi, köfteci bu sanayi bölgelerinin içi böyle biraz talan edilmiş gibi görünüyor. Dolayısıyla bir kargaşa var, yetki kargaşası var, bu kargaşanın giderilmesi gerektiğini düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Bayram Kocaman: 25 sene Ostim'de, ondan önceki 4 seneyi de dahil edersek, 1981'den itibaren 2010 yılına kadar Çıraklık ve Mesleki Eğitim boyutunda Ostim'de Türkiye'ye örnek teşkil edecek bir Çıraklık eğitim modelini kurduk. O Çıraklık eğitim modelinin kuruluşunda bulunmuş 6–7 kişiden birisiyim, o yönden de, oluşturulan örneklerde, Türkiye'de ilkler şeklinde gerçekleşmesinde emeği olan ve mutluluğunu yaşayan kişilerden birisiyim. Biz bunu hem milli eğitimin kendi yasası içerisinde mevzuatla ilgili yeni uygulamalarla birlikte, aynı zamanda Ostim'de, gerek kooperatif, gerekse STK'ların vermiş olduğu desteklerle ve en büyük desteği de bizim hedef kitlemiz olan, kaliteli insan gücü ihtiyacı olan işletme sahipleri, işveren boyutunda aldığımız desteklerle, güzel projeler gerçekleştirdik.

Fakat son zamanlarda milli eğitimde yapılan yasal düzenlemeler bizim sistemimize sekte vurmaya başladı. Şöyle ki, biz 13. 03. 1977 yılında çıkan 2089 sayılı Çıraklık, Kalfalık, Ustalık Kanunu ile beraber Türkiye'de örgün eğitim sisteminin haricinde sektörün ihtiyacı olan kalifiye insan gücünü, çıraklık eğitimiyle beraber yetiştirmeye başladık. 19. 06. 1986 yılına kadar geçen süre içerisinde bu piyasaya göre, Almanya'dan alınan bir model şeklinde uygulanmıştı. 1986'da çıkan ve benim de kanun tasarısının oluşumunda görev almış olduğum 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile beraber bu uygulamayı Ostim'de başlattık.

Şu anda Türkiye genelinde 53 alan ve 163 branşta çıraklık eğitimi uygulanmaktadır. Sayın başkanım da çok iyi bilirler ki, belediye başkanlığı döneminde aşağı yukarı 63 meslek dalı çıraklık eğitimi uygulama alanındaydı. Bu yatırımı yapanlar, bu işle iştigal edenler,

işyeri açarken, ruhsat alabilmesi için, meslekle ilgili ustalık belgesi var mı, diye soruluyordu, başkanım da bunları kontrol ederek ruhsatlarını vermişti. Bu bir yerde girişimcinin önünü kesme değildi. Genelde belgesi olmayanlar boyutunda biraz şartlı bakıldı. Asıl yapılmak istenen işin ehli olan kişilerin yatırım yapması, devlet tarafında teşviki ve kontrolünün yapılması boyutundaydı. Çünkü 3308 sayılı yasanın 9 ana hedefinden biri de buydu, bu yöndeki denetim ve kontrolün sağlanmasıydı.

Son milli eğitim yasasındaki 4+4+4 sistemi, maalesef mesleki eğitimi engelliyor. Türkiye'nin en büyük yatırımcıları, büyük sanayiciler, mesleki eğitim memleket meselesidir deseler de, en büyük hainliği buradan başlatıyorlar, mesleki eğitime sahip çıkmıyorlar.

Örgün eğitim sistemi içerisinde, sektörün ihtiyacı kaliteli insan gücü, gelişen ve değişen teknolojiye göre, işyerlerindeki pratik uygulama ve tecrübeye bağlı olarak yetişemediğinden, yaygın mesleki eğitim yoluyla yetiştirilmesi için çıraklık eğitim sistemi bununla ilgili altyapıyı kuran bir sistemdi.

Mesleki yaygın eğitim sistemi boyutunda, haliyle gerek 1898 sayılı yasa olsun, gerekse 3308 sayılı yasaya göre olsun, temel eğitimin uygulandığı 1996 yılına kadar ilkokul mezunları, 1996-1997 yılından itibaren de temel eğitimin 8 yıla çıkmasından itibaren de çıraklık eğitimine öğrencileri ortaokuldan sonra alabiliyorduk. Fakat bu son çıkan yasada 4+4+4 yani 12 yılın neticesinde ancak çıraklık eğitimine gelebilecek. Yani bu da şunu gösteriyor; Bugün için işletmelerimizde çırak ihtiyacı, vasıfsız eleman ihtiyacı, yarı vasıflı eleman ihtiyacından baktığımız zaman, en azından lise mezunu gençlerin gelmesi lazım. Bugünkü şartlarda da lise mezunu gençlerimiz 18 veya 19 yaşında okulu bitirmiş oluyor, genel olarak baktığınız zaman. Arkasından 2111 sayılı Asker Alma kanununa göre, her Türk gencinin de askere gitmesi lazım, eğer üniversiteye gitmediyse zaten askere gidecek.

Öte yandan, Türk toplumuna münhasır, dünyada sadece Türklere mahsus olan, Ahilik sistemi dediğimiz sistem, aslında OSB'lerin bugün için sahip çıkacağı çıraklık ve mesleki eğitim boyutundaki sistemdir, kendi ihtiyacı olan kalifiye insan gücünü yetiştirmek boyutunda.

Değerli konuşmacılar, çok güzel fikirler verdi, burada bilgiler paylaşıldı, ben de bundan yararlandım. Sayın başkanım Tuncay Bey, mesleki eğitim belediyelerin işi olmasın dese de, istihdama götürecek olan boyutta mutlak surette mahalli yönetimlerle beraber, STK'lar, mesleki teşekküller, OSB'ler bünyesinde mesleki eğitim boyutuna el atmaları gerekir. Biz Ostim olarak, sayın başkanım da çok iyi bilir, kendisinin belediye başkanlığı yaptığı dönemde de Sincan'daki fakir fukara gençlerin, Ostim'de istihdam edilmesi boyutunda 1994 yılında meslek kursları başlatmıştık. Bunun yanı sıra ev hanımlarının kendi işyerlerinde ve girişimcilik eğitimlerini de başlatmıştık. Fakat bize STK'lar genel yönden sahip çıkmadığı için, biz de devletin imkanlarıyla burada bir şeyler yapmaya çalışırken, biraz önce eleştirdiğimiz büyükşehir belediye başkanı maalesef sahip çıktı, Belpek, Melpek kursları yönüyle, has ve has Ostim'e has model olan kursu üstlendi. Yaygın şekilde ihtiyaca binaen mi yapıyor? Hayır. Sektörün ihtiyacının karşılanması için mi yapıyor? Hayır. Siyasi ve politik yönden, bir yerde propaganda malzemesi yönüyle, hobiye dayalı olmak üzere bunları çok iyi değerlendirebiliyor, bu uygulamalarla sektörün ihtiyacı olan insanların gelmesine de mani olabiliyor. Onun için mahalli yönetimlerle beraber OSB'lerin kendi ihtiyacı olan kaliteli insan gücünü, kendi okullarını kurmak suretiyle gerçekleştirmesi gerekiyor.

Şimdiki mevzuat değişikliklerine göre OSB'lere her bir öğrenci için 1 yılda 1 milyar liradan başlayan bir destek ve teşvik getirildi. Milli Eğitim Bakanlığı şu anda uygulamayı başlattı. 4+4+4 sistemi içerisinde, öğrenci 12 yıldan sonra buraya gelmeyeceğine göre, siz ne kadar yatırım yaparsanız yapın, OSB olarak altyapıları nasıl oluşturursanız oluşturun, en son teknoloji itibariyle makine, teçhizat getirip ne kadar donatırsanız donatın, işin ehli olan kişilere bunu vermediğiniz takdirde, sonuca ulaşmanız mümkün değildir. Bunun da temel dayanağı, burada kalifiye insan gücünü, ihtiyacınız olan alanda, kendi biriminiz içerisinde, kendi okullarınızla beraber bu insanları yetiştirmekten geçiyor.

Ankara'daki yapılanma, Türkiye genelindeki yapılanma, sadece Türkiye için değil, dünya barışı yönünden de, ulu önder Atatürk'ün daha önce dediği "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesini savaş alanlarında değil, insanlığın geleceği boyutunda, onun hayatını daha rahat

idame ettireceği teknoloji boyutunda, Türkiye bu öncülüğü de çok farklı bir şekilde yapabilir. Mevcut potansiyeli bu yönüyle kullanabiliriz, bu bizim için bir şanstır. Onun için benim buradaki teklifim ve önerim; OSB'ler bu yeni mevzuatlar doğrultusunda, kendileri için şanssız olan eğitim sistemi içindeki modeller yerine, kendi okullarıyla beraber altyapı kurmaları ve buna önem vermeleri önemlidir. Teşekkür ederim.

Tuncay Alemdaroğlu; Ben yerel yönetimler kurs açmasın demedim, yerel yönetimler, istihdam sorununu çözmekle görevli değillerdir, ama yerel yönetim, sanayi işbirliği bir koordinasyon kurulu ile işbirliği yaparak açacağı meslek kurslarında sizin söylediğiniz gibi, o yörenin talebine bağlı kurslar, branşlarda kurslar açsın dedim, yoksa kurs açmasın demedim. Açsın ama ihtiyaca cevap verecek kurslar açsın. Daha doğrusu istihdam deyince yanlış anlaşılıyor, işsizlik sorunu yerel yönetimlerin tek başına çözmesi mümkün değildir, bu görevi de onlardan beklemek doğru değildir, dedim.

Süheyla Suzan Alıca: Çevre deyince, sanayiyle sanki karşı karşıya gelen, hep engel olan, öyle algılanıyor, böyle bir şey var. Biliyorsunuz, çevre sorunları sanayi devriminden sonra başlıyor. O dönemde, yeni akımlar oluşuyor. Roma Kulübü diye bir akım, sanayiyi, kalkınmayı sıfırlayalım diyorlar. Böyle bir şey mümkün değil, hele kapitalist sistemde, gelişmiş batı ülkelerinde, kalkınmanın sıfırlanması, sanayinin gelişmesine, teknolojinin gelişmesine engel olunması mümkün değil. Onun için kapitalizm çevre ile evlendi deniyor.

Artık yeni bir sektör oluştu; çevre sektörü. Çevreye ilişkin standartları getiren de batı, kuralları koyan da batı, onun nasıl çözümleneceğine ilişkin teknolojiyi getirenler de onlar. Bir oyun oynanıyor aslında, yani belli standartlar, kurallar, yeni yeni yükümlülükler getiriliyor, bunları şöyle çözeceksin, benim getirdiğim bu sistemle, teknolojiyle çözeceksin, deniyor. Onun için çevre, sanayi karşısında görünse de, olmamalı. Buna ilişkin 1970'lerdeki kavram, sürdürülebilir kalkınma, yani hem çevreyi düşüneceğiz, hem kalkınacağız.

Kalkınmak zorundayız, bizim başka çaremiz yok, kalkınacağız, ama bunu nasıl yapacağız? Çevreyi koruyarak. Bunun yolu, yöntemi nedir? Bunun tartışılması gerekir. Sanayiciye yapılacak en önemli yardımlardan biri budur, bu kurallar getirilecek, standartlar getiri-

lecek, çok daha artacak. Sanayici bunun altından nasıl kalkabilir? Çözümünü bulmak gerekiyor. Artı bir şekilde kendisine nasıl dönüştürebilir? Bunu araştırmak zorundayız, bence en önemli konulardan biri.

Türkiye'de tartışılmayan konu; atıkları nasıl sanayiye tekrar geri döndürebiliriz, bundan ne elde edebiliriz? Batının yaptığı budur, batı en ufak atığı bile boşa harcamıyor. Atıkları biz nasıl, özellikle enerjiye çevirebiliriz? Bunun yolunu yöntemini bulmak gerekiyor, Nasıl iyi yönetebiliriz atıkları? Çevre konusunda atık en önemli konu, atığı iyi yönetirsek çevre sorunlarını çok büyük ölçüde halletmiş olacağız.

Yapılacak en önemli konulardan biri, sanayiciye çevre konusunda yol göstermek, başka çare yok. Yani hem kalkınacağız, hem çevreyi koruyacağız, başka çare yok. Bu yolda sanayiciye yardımcı olabiliriz? Tartışmak zorundayız. Hem gelecek nesiller için, hem de bugünkü nesiller için, çevreyi korumak zorundayız. Çözümü öyle kolay değildir. Sadece yasayla değil, eğitim ve bilinçlendirme de gerekiyor.

Burada, belediyeye düşen görevler nedir, diye bakmak gerekiyor. Belediyelerin özellikle atık konusunda çıkan yasalarla çok fazla yükümlülüğü ve görevi var. Bu açıdan sanayiciye yol gösterecek olan belediyelere düşen çok görev var. Sanayiciyle ile çevre el ele birlikte olmak zorunda, çare yok başka.

Ömer Kıral; Kentsel planlamanın tarihi çok yeni, yani geçtiğimiz yüz yılın başında başlıyor. T. C. 'nin kuruluşuyla birlikte planlı gelişme, Ankara'nın planı. Ankara'nın yapılan ilk planında Amele Mahallesi var, yani sanayi bölgeleri ve amele mahallesi var.

Geçtiğimiz yüzyılda kentler parsel parsel büyüyor, yani küçük birimlerle büyüyen, sıçramalı bir gelişme yok bu kentlerde. Ama geçtiğimiz yüzyılın yarısından itibaren kentlerde büyük parçalarla büyüme dönemi başladı ve sıçramalı bir dönem başladı, OSB fikri Türkiye'de çıkmış bir fikir değil, yüzyılın başında modern toplumların bir ürünü, modern bir araç. Fakat sadece OSB'ler yok, işte üniversite kampüsleri, teknoparklar, teknopoller, AVM'ler, siteler, konut siteleri. Bunlar da çok parçalı olarak şehir dışında ucuz arsa ile birlikte gelişmelerin yüksek olduğu yerlarda yer seçmeye başlı-

yorlar. Şehirden sıçradıkça o bölgenin çevresinde arazi değerlerini artırıyorlar. Eski yüzyılın başındaki kentlerde arazi değerlerinin bir topografik haritasını çıkartırsanız, şehir merkezine doğru arazi değerleri yükselir. Yer yer alt merkezlerde yükselir, sonra şehir dışına doğru arazilerde azalır, sıçramalı gelişme, yani saçaklanma dediğimiz şehirler şarapnel parçaları gibi dağılır. Her dağıldığı yerde arazi değerleri konisi ortaya çıkıyor ve aradaki boşluklar speküle ediliyor.

Batı arazi spekülasyonu ile ilgili önlemlerini alıyor, yani imar hakkı tahsise giriyor. Mesela daha Türkiye'nin gündemine girmedi, bir iki yasada var ama uygulama yapılmadı. Tarım alanlarında bir geliştirme yapmak istiyorsanız, oradaki imar hakkını planda öngörülen bölgede kullanabiliyor, dolayısıyla o bölgeler korunuyor, ıslak alanlar, tarım alanları, korunması gereken çevre, tarihi alanlar, riskli bölgeler bütün bu bölgelerdeki imar haklarını kentin planlanmış yoğun bölgelerinde kullanmak mümkün.

Ya da TİF denilen bir araç var, belli bir bölgedeki arazi vergilerinin artışını kullanarak uzun dönemde borçlanma ile oranın altyapısının geliştirilmesi modeli. Fransa'daki gibi büyük bir geliştirme olacaksa o bölgedeki arazi değerlerini kontrol ediyorlar, spekülasyon el yakan bir araç haline geliyor. Bunu yaptığınız zaman, şehirlerin parçalı büyümesi ve birden bire saçaklanması, toplam kentleşme maliyetlerini artırıyor, ulaşım, altyapı, diğer maliyetler, atıl kapasitenin önlenmesi de mümkün olabiliyor. İnşaata zorlama, inşaata teşvik, boş bir yer varsa 2 sene mühlet veriyorsunuz inşaat yapması için, teşvikler veriliyor. Bu türden araçlarımız yok. Bizim imar mevzuatımız 1957'de ilk modern imar mevzuatımız yapıldı, sonra da 1984'de, 1984'den bu yana bizim imar mevzuatımızda değişiklik olmadı. Modern uygulama araçlarımız yok, şehirler parçalı büyüyor, parçalı büyüdüğü zaman da, her büyük parça, OSB'ler bir örneği tabi, kendi içinde önlemlerini almaya gidiyor. O bakımdan ben OSB örneğini, yani OSB'yi bir belediyeymiş gibi bütün sorumluluğu ile idare etmesini doğru buluyorum. Aynen bir üniversite kampüsünün kendi sınırları içinde bütün sorumluluğunu alıp geliştirmesi gibi. Ya da işte konut siteleri gibi, bu belediyelerin üzerinden de büyük bir yük alıyor. Belediye o zaman bu türden kuruluşlarla işbirliği protokolleri yapması lazım, ortak proje anlayışıyla. O nasıl olacak? O zaman yasalarda var olan, ama yapılmayan bir iş. Bursa örneğinde gördük; bir OSB planlandı-

ğı zaman onun etrafında eskiden olduğu gibi amele mahalleleri, işçi konutları, kiralık sosyal konutlar, ticaret merkezleri, okullar, sağlık vs. gibi bir uydu kent, yeni kentlerle birlikte planlamak lazım, bu sadece sanayinin yarattığı istihdam değil, onun dışında da istihdam yaratması getirir. Yani bir yerel kalkınma modeli olarak da bu kurgulanabilir, dolayısıyla belediyelerle OSB'ler arasındaki ilişkileri çok net koymak lazım. OSB sınırları içindeyse sorumlusu OSB'dir. Büyük de bir yük aslında. OSB altyapının maliyetini üstleniyor, kendi finansmanını sağlıyor, kredi alıyor vs. Belediyelerin üzerindeki büyük yükleri alıyor, o zaman da belediyeler bunun karşılığında, kendi toplu taşım sistemleri, OSB'lerin mal sevkiyatı, girdi çıktı, lojistik hizmetlerine yardım, artı orada çalışanların yaşam alanları, yani konut alanlarını yapması gerekir. Eğer orada çalışanların konut alanlarında bir çöküntüleşme varsa, sanayide çalışma verimini düşürür, yani işine geldiği zaman, mutsuz, kavga etmiş, çocuğu hasta, evinde yaşlısı var vs. kafası orada, dolayısıyla yaşam ve mekan kalitesini artırmak hedefleri ile birlikte ortak protokoller olmalı. Tabi burada sizin dediğiniz gibi insan faktörü, zihniyet çok önemli, hem belediye yönetiminde, hem de OSB yönetiminde benzer yaklaşımların olması da gerekir. Benim söyleyeceklerim bunlardır, teşekkür ederim.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Tuncay bey söz etti, işsizlik sorunu ile başlamıştı konuşmaya, ona biraz açıklık getireyim. Belediyelerin bugün karşı karşıya olduğu bu sorun daha da artacak.

Böyle bir sorun var ve bu daha da derinleşecek, evet halk işsizlikten dolayı belediyeleri sorumlu tutacak. Hele bu yeni büyükşehir yasası bir şekilde iptal edilmez ve uygulamaya girerse. 16 bin köyün yaklaşık 9 bini orman köyü, yani kapatılacak olan köyler. Ankara için düşününce köyde insan yok, ama ben baktım Trabzon'un %45'i halen köylerde yaşıyor. Trabzon gibi bir yerde, 30 km uzaklıktaki bir yere ne ilçe belediyesi, ne de büyükşehir hizmet götüremez. Oranı ne olur bilmiyorum, ama muhakkak bir göç dalgası yaşanacak. Büyükşehir bu anlamda istihdam yaratsa da yaratmasa da bir göç olgusunu öngörmek lazım, bu olgu üstünde düşünmemiz lazım. Dolayısıyla böyle bir gerçeklik var, Kim yapacak? Konutundan tutun da istihdamına kadar, birinci muhatap belediye orada zaten. Çünkü İl Özel İdarelerini kapattılar. İl Özel İdareleri, kırsal alanın yönetiminden sorumluydu, fiili sorundan söz ediyorum. Bunun karşısın-

da ne yapmak lazım? Bizim aslında bir senedir arayışını yaptığımız toplumcu belediyecilik anlayışı, öyle görünüyor ki bu sorunları yok farz ederek bir belediyecilik anlayışı geliştirilemez. Dolayısıyla, sanayicilik yapsın anlamında değil, ama istihdam kapasitesini artıracak politikalar geliştirmek sorunu belediyelerin kucağında bence. Bu bir tercih değil, bir nesnel olguyla karşı karşıyayız. Bunun karşısında belediyeler ne yapar? Bilmiyorum.

2005 yılında il özel idarelerini güçlendirdiler, bütçelerini artırdılar ve bütün merkezi bakanlıklar, il özel idaresi eliyle yatırım yapmaya başladı, muazzam çok iyi falan. Biliyorsunuz, 2012'de il özel idareleri büyükşehirlerde kaldırıldı. Bize 2010 yılında Trabzon İl Özel İdaresinden bir üst düzey yetkili, eğer böyle giderse, çok yakın zamanda il özel idareleri iflas edecek demişti. İflasın eşiğindeydi il özel idareleri ve kapatıldı.

Büyükşehir de il özel idarelerinin başına gelen, büyükşehirlerin başına gelir mi, onu da ucu açık soru olarak bırakıyorum. İl özel idareleri kapatılmasaydı, özellikle Karadeniz örneğini vereceğim, Trabzon muazzam bir kamulaştırma davaları ile karşı karşıyaydı ve o davalar büyük bir ihtimalle davacıların lehine sonuçlanacaktı ve onun üzerine zaten bize iflas edeceği söylenmişti. Diyorlardı ki, elimizde olanak yok, hizmet götürmek zorundayız, eksik koşullarla ve yanlış formüllerle götürüyoruz ve maalesef bunlar meydana geliyor, işin içinde ölümcül iş kazaları da dahil. Sırf bir bayrakçı yok diye, bir insan eziliyor. Mesela çok sinirlenmiş şoför köylüye eziyor, orada bayrakçı yok, görmedim diyor ama biz de o zaman hikaye gibi düşündük, ama bunlar gerçek, bu düzeyde sorunlar var.

İl özel idareleri kapana sıkışmıştı aslında, çok ciddi hizmet yapılıyor falan doğru ama öte yandan bir başka boyutu var; o hizmet hukuk mümkün olduğunca es geçilerek yapılıyordu ve sonucunda da çok ciddi bir maddi boyut gelecekti, onu kapatarak çözdüler. Yeni kanunda şöyle bir madde var; devam eden davalarda kim muhatap olacak? Muhatap yok. İlgili kuruluş diyor, hangi ilgili kuruluş? Dolayısıyla o davaları çözümsüzlüğe çevirdiler. Birisi söz etmişti hani 20 yıl sürdü davam diye, ama burada muhtemelen öbür boyu sonuçlanmayacak.

İstihdam ile ilgili söylemek istediğim şey bu konunun gerçekten belediyelerin kucağında bulacağı, bizim de araştırmacılar olarak sürekli bakmamız gereken bir alan diye düşündüğümüz için söylemiştim.

Benim bugünkü toplantıda dikkatimi çeken ve altı kalın bir şekilde çizilen planlama, sanayi ve yerel yönetim ilişkisi. Planlama olmadan olmaz, ama orada bir sorun var, sadece yerel yönetimlerin planlaması sorunu çözmüyor, muhakkak ulusal ölçekte bir planlama gerekiyor, ama bugünkü planlama anlayışı bu yönde değil, dolayısıyla orada da bir sorun var.

Aslında bizim planlamayı yeniden belki tartışmamız lazım, bunu da gündeme getirmemiz gerekiyor. Planlamanın aktörlerinden tutun da, pek çok şey söylendi, yer seçiminden tutun, sektörün niteliğine kadar. Gerçekten hangi alana yatırım yapılacak, OSB'lerin büyük ölçüde emek yoğun olduğu söylendi, Türkiye'de sanayi planlamasından söz ediyoruz, bu tabi ki yerel yönetimlerin altından kalkacağı bir iş değil ama merkezi yönetimde de bununla ilgilenen çok fazla kimse yok gibi görünüyor. Çevresel çöküntü tehlikesi öyle görünüyor ki, Ergene havzasından Dilovası'na, oradan da Kazan ovasına geçen bir çöküntü yolculuğu bizi bekliyor gibi görünüyor. Buna da gerçekten dikkat edilmesi gerekiyor, bu da özellikle belediyeler açısından, denetim yetkisini hiç kullanmadığı gibi tam tersinden çöküntüye yol açacak bir sanayiyle kurduğu ilişki tarzı, bunun da muhakkak üstünde düşünülmesi gerekir, diye bir sorun çıkardım.

Yerel yönetimler açısından yerel ölçekte yaşadığımız, yüz yüze kaldığımız sorunların hepsi çok ciddidir, merkezi sorunlardır, planlamadır, sanayidir, istihdamdır. Öyle görünüyor ki, yakın gelecekte merkezi yönetimin bu konularda çok fazla inisiyatif alma gibi bir niyeti yok. Dolayısıyla yeniden bu konuyu formüle etmek lazım, neyi talep edeceğimizi biz de belki bilmiyoruz, onu formüle etmek lazım.

Merkezden ne talep edilecek? STK'lar neyi talep ederek baskı unsuru oluşturacak, o konuda çok net değil, çünkü öngörü de yapmıyoruz, muhtemelen net olmamamızın temel nedeni o. Mesela büyükşehirlere göç sorununun üstüne düşünmek lazım. Ne kadar kişi gelecek, ne kadar göç yaşanacak? Bunları muhakkak öngörmemiz gerek, öngören çalışmaların yapılması gerekiyor diye düşündüm.

Bir başka konu; yerel yönetimlerin üretici kapasitesi, doğrudan kendisi mi yapacak, hizmet veya mal üretimindeki çalışma biçimi nasıl olacak, ona dair çok fazla konuşma imkanı olmadı, ama onu da konuşmak gerekiyordu.

Çevresel sorunlar, hem sanayileşme açısından, hem de yerel yönetimler açısından çok önemli, sanayileşme ile oluşan sonuçlar açısından, kirlilik üzerinden önemli. Öte yandan Süheyla hocamız hep söylüyor; bugün itibariyle belediyelere çevre ile yüklenen yükler o kadar fazla ki, belediye ne personeliyle, ne de maddi altyapısıyla bunun altında kalkamaz. Dolayısıyla belediyelere aslında gerçekleşmeyecek bir iş yükü, yapılamayacak bir iş yükü yüklenmiş durumda mı? Bunu da herhalde birlikte sorgulayacağız.

Kusura bakmayın hep soru olarak çıktı, ama benim de açıkçası kafam da karıştı, Mesela bir anda OSTİM, OSB'ler Antrepolara dönüştü, antrepolara dönüştü. Ama bir yandan da üretim artışı gerçektir, dolayısıyla hakikaten bunların üzerine bizim daha fazla çalışmamız lazım. Çok teşekkür ederim Cumartesi gününüzü burada geçirdiğiniz için

Serhat Salihoğlu; *Ben katılan arkadaşlarıma teşekkür ediyorum, özellikle Reşat beye ve Müfit beye, böyle bir programı hazırladıkları için. Sonay hocanın söylediği gibi bu toplantı tutanaklarını en kısa zamanda basılı hale getireceğiz ve sizlere ileteceğiz. Bunun basılı bir broşür ve politika belgesi haline dönüşmesi için elimizden gelen hızı göstereceğiz. Hepinize teşekkür ediyoruz. Sağ olun.*

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK ULUSAL FORUMU

ANKARA / 05 MAYIS 2013

DİSK Genel - İş Sendikası

Engelliler Konfederasyonu

Fişek Enstitüsü

Mülkiyeliler Birliği

ODTÜ Mezunları Derneği

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası

Tüketici Hakları Derneği

Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği

ULUSAL FORM HAZIRLIK TOPLANTILARI
27 ŞUBAT 2013

Çalıştaylar sonucunda düzenlenecek forum için, 19 Şubat 2013 tarihinde YAYED Genel Merkezinde, 27 Şubat 2013 ve 27 Mart 2013 tarihlerinde EMO'da Hazırlık Toplantıları yapıldı. Kayıt altına alınan 27 Şubat 2013'deki toplantının yayınlanması uygun görülmüştür.

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri); *Bugüne kadar, Ulusal Forma hazırlık bakımından 6 tane çalıştay gerçekleştirdik belli temalar çerçevesinde, şimdi artık o çalıştaylar faslını kapatmış olduk. Bundan sonra birlikte, bu formu düzenleyeceğimiz örgütlerle, danışma kurulumuzla beraber, artık ulusal forma dönük olarak neler yapabileceğimizi, oraya nasıl bir bildirge sunabileceğimiz üzerine konuşmaya başlıyoruz.*

Bu toplantımızda gönderdiğiniz, daha doğrusu Sonay hocanın hazırladığı bir metin var, ham bir metin, onun üzerine konuşacağız. Bir de formun organizasyonu konusunda sizlerin görüşlerini almak isteriz.

Bu organizasyon için şöyle bir bilgi vereyim, bir kere organizasyon yapmak hakikaten çok zor bir iş, o konuda eleştirileriniz, bu toplantı da dahil olmak üzere görüşleriniz ve düşüncelerinizi de almak isteriz. Bir organizasyon tecrübemiz var, Toprak Mülkiyeti ile ilgili olarak, yaklaşık 2. 5 sene önce bir sempozyum yapmış idik, fakat böyle geniş çaplı bir organizasyonu ondan sonra ilk kez yapıyoruz.

TMMOB ve bağlı odaları davet ettik, odaların bu işin içinde olmasını istiyoruz, Fişek Enstitüsünü çağırdık, Gürhan hocam sağolsun geldi, bu sektördeki sendikaları çağırdık, Disk/Genel-İş, Tümbelsen, Memur-Sen ve Belediye-İş sendikası. Genel-İş sendikasından bir yönetici arkadaşımız burada, Kadın Dayanışma Vakfını çağırdık, Görme Engelliler Federasyonunu çağırdık, ODTÜ Mezunları Derneğini çağırdık, Türk Hukuk Kurumunu çağırdık, Tüketici Hakları Derneğini, Ankara Barosu'nu çağırdık ve Halk Evlerine bu davetleri gönderdik. Onun dışında bugüne kadar bu çalışmalara şu ya da bu noktada katılmış olan akademisyen ve uzman arkadaşlarımıza da bu duyuruları yapıyoruz, onlarda kimi zaman bu toplantılara, çalıştaylara

veya düzenlediğimiz başka toplantılara katılıyorlar. 33 arkadaşımız var, bu çalışmalar çerçevesinde katkı istediğimiz. Onun dışında da bizim YAYED yönetim kurulu var. Bunların dışında, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yaptığımız çalıştaylara ev sahipliği yapan belediyelerimiz vardı. Bir tanesi, Hekimhan'a bağlı Güzelyurt belediye başkanımız burada, sağ olsun geldi, Ali Seydi bey, gerçi belde kapatılıyor ama artık bilmiyorum, başkan ne yapacak? O çalıştaylara ev sahipliği yapan ve katılan belediyelerimiz var, bunların hepsini forumda davetli olarak çağıracağız, onların sayısı da 25–30 tane belediye, onları da çağıracağız. Çalıştaylara yerel düzeyde katılan uzman arkadaşlar veya belediye bürokratları var, onlarda bu forma davet edilecekler. Bu toplantıda bu metin üzerine görüşlerinizi almak istiyoruz, hem de organizasyona dahil edebileceğimiz kurum veya kişiler var mıdır, organizasyonun kendisine dönük olarak neler yapabiliriz? Bu konuda görüşlerinizi almak istiyoruz. Benim söyleyeceklerim bu kadar, Sonay senin ilave edeceğin başka şeyler var mı?

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Bence çalışma yöntemine burada karar verebiliriz, bu gerçekten üstünde tartışacağımız ham bir metin olsun diye kaleme alındı, dolayısıyla nihai bir bildirge olmadığı gibi başlangıç olması da gerekmiyor. Üzerinde tartışabileceğimiz, aşağı yukarı 1 sene içerisinde kabaca ulaştığımız sonuçlar bunlar, bu nedenle biraz böyle değerlendirmekte fayda var, nasıl çalışacağımıza da bence burada karar verebiliriz. Belki önce foruma ilişkin hazırlıklarımızı biraz belirlemek gerekir ya da tartışmadan sonra yapalım, siz bilirsiniz.

Serhat Salihoğlu; *Bu Sonay'ın hazırladığı taslak metine ek olarak, bir de Elektrik Mühendisleri Odasından Fatih beyin hazırladığı bir metin var, Elektrik Dağıtımının Planlaması ve Kent Planlamasının bir parçasıdır, başlıklı bir metin. Bu geçen haftaki toplantımızda Elektrik Dağıtım Hizmetlerinin, daha önceleri olduğu gibi yine belediyeler eliyle yürütülmesi, bu konuda bir özelleştirme sürecinin olduğu, belediyelerin de bu işe talip olması gerektiği konusunda Fatih beyin bir önerisi olmuştu. Tabi bunlar tartışma başlıkları olarak karşımızda duruyor, bizim mesela şimdiye kadar ki çalıştaylarda hiç düşünmediğimiz bir konu olarak karşımıza gelmiş oldu.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Şöyle; bu metinleri dağıtırız, yeni gelecek olan metinlerle bunlar birleştirilebilir ve buradaki davetliler-

le -zaten Eposta ile haberleşme sağlarız sizlerle- ortak bir metin de kaleme alınabilir, böylesi daha sağlıklı olur, bu nedenle bir başlangıç olarak öneriyoruz bunu.

Prof. Dr. Gürhan Fişek; Bir laf atayım ortaya; bir kere çok güzel hazırlamışsınız elinize sağlık.

İki noktası var; birincisi itirazımı söyleyeyim, diyorsunuz ki Türkiye daha fazla üretmeye programlanmalı, ben de bunun tersini söyleyeyim, Türkiye bence daha çok tüketmeye programlandı aslında, sistemin özelliği nedeniyle bilakis üretmemeye programlandı diye düşünüyorum. Niye önemli bu? Mesela, Toplumcu Belediyecilikte üretim ön plana çıkarılmalı diye düşünüyorum, benim kafamda istihdamı artıran bir şey, neyin olmadığı bir şeyi hayal etsek, o anlamda belediyelerin BİT diye bahsedilen şeyleri vardı ya, biz niye BİT dediklerini biliyoruz anlam olarak, ama bence son derece saygı değer şeylerdi. Yani bilakis üretmeye teşvik etmek lazım, toplumu ve belediyeleri.

İkincisi; dokunmak istediğim nokta, diyorsunuz ki, bu koşullar altında Toplumcu Belediyecilik, toplumun ihtiyaçlarını dikkate alan… O zaman toplumun ihtiyaçları ne? Diyelim ki toplumun ihtiyacı şu, acaba doğru mu tespitlerimiz? Hep büyük büyük şeyler hayal ediyoruz, ben de hayatta hep küçük küçük şeyler gördüm insanların ihtiyaçları üzerine. İki tane örnek vereceğim, bizim vakıf çalışmalarından. Bizim yoksul bir gecekondu mahallesinde genç kız evi dediğimiz, kızları okulda tutmak için, onlara destek vermek için oluşturulmuş, bir gecekondu evinde konuşlandırılmış bir evimiz var. Kızlar okul çıkışları gelirler, testler yaparlar, konuşmalar yaparlar, beslenirler vs. vs. Biz bu kızlara birinci yılında sorduk, haftada 80 kız çocuğu geliyor, niye geliyorsunuz buraya, nesini seviyorsunuz burasının diye sorulduğunda, 5 şey söylediler, sırasıyla, burası sessiz dediler, burası sıcak dediler, burada sevgi var dediler, ondan sonra bilgisayar olanakları, kütüphane vs. Bakın ne kadar basit, ne kadar da ders verici bir şey, sessiz, çünkü evleri o kadar küçük bir mekan ki, o kadar gürültülü ki ders çalışamıyorlar. Soğuk, hatta biz bir evi ziyarete gittiğimizde ben bu kadar elektriği tasarruflu kullanmayı hiç bizim çevremizde görmedim, yani yakmamaya gayret ediyorlar elektriği, dolayıyla sobayı da yakmamaya gayret ediyorlar, onun için soğuk. Sonuncusu ne? Sevgi, hakikaten bizim toplumumuz aslında,

öyle çok sevgi gösteren bir toplum değil, sarılan bir toplum değil, o da başka bir şey. Demek ki bakın çocukların ihtiyacı buymuş, sessizlik, sıcak, sevgi.

Değiştiriyorum lafı, bir küçük sanayici ile konuşuyorum ama çok yıllar önce, 10 tane çırağı var, 10 tane işçisi var yetişkin, bana anlatıyor yılbaşında zamları düşünürken, sordum diyor, size yemek mi, yemeğin parasını mı vereyim? Bütün çıraklar yemeği istemişler, bütün yetişkin işçiler de parasını verin bize demişler. Tabi büyüklerin lafını dinledim diyor, kestim yemeklerini, paralarını verdim hepsine diyor. İhtiyaç tabi onun için, bu böyle ulusal forumlar yaptığımız zaman çok büyük laflar edeceğiz, bu küçük şeyler, gerçekler kaybolacak, ama bana göre en büyük gerçekler bunlar.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Sonay'ın saptamalarına katılıyorum, onu tamamlayacak bir şey söyleyebilirim, özellikle Elektrik Dağıtımı Planlamasında söylediniz, daha önce düşünmedik dediniz, doğru olabilir, şimdi bunlar devreye girdikçe bir başlık altında toplanması gerekir. Bunların hepsine biz, kentsel kamu hizmetleri desek, kentsel kamu hizmetlerinin ne olduğunu söylesek.

Kentsel kamu hizmetleri 1800'lerin son çeyreğinde ortaya çıktı ve hakim olan liberal politikalarla kullanılmaz hale geldi vs. Herkesin bildiği gibi Fransa'da belediyeleştirme hareketi, İngiltere'de ülke müştereği deyip de elektrikten sudan yararlanma diye çalışmalar yapılırdı aslında 1800'lerin sonunda ve ondan sonra da 1900'lere girdiğimiz vakit de bunların hepsi belediye görevi olarak tanınmıştı. Şimdi liberalizm biraz törpülendi ama yeni liberalizmle beraber biz bunları 1,5 yüzyıl sonra belediyenin eline geçen hizmetleri özelleştirdik. Şimdi belediye hizmeti diye bir şey kalmadı, onun için kentsel kamu hizmetleri desek bunlara ve altına elektrik, yalnız onlar yetmeyecek, iki gün sonra kentsel ulaşım da devreye girecek, doğal gaz dağıtım devreye girecek, su, kanalizasyon devreye girecek, bunların neler olduğunu da yazmak lazım. Toplumun ne olduğunu bilmeden, genel laflar olmaz, altını doldurmak gerekir ki, bizim unuttuklarımızı ekleyebilirler. Ama bir şekilde toplumcu belediyecilik yapacaksak, kentsel kamu hizmeti diye bir kavram olmalı. Ve kentsel kamu hizmetlerinin sunumunu da piyasa koşullarında değil, toplumculuğa yaraşır bir şekilde, kamu fiyatıyla belirlenmeli. Kamu fiyatı kar güden, maliyetlerin üstüne kar ekleyip de yapılan bir fiyat değildir,

daha önce de olduğu gibi, gerekirse kamu hizmetleri, halkın muhakkak ondan yararlanmasını istiyorsak, zararına da yapılabilir, belediye kentsel transferlerle onu karşılayabilir.

Şimdi Sayın Fişek'in söylediği elektrik kullanamıyorlar, ısınacaklar, kamu fiyatı olsa kullanacak belki, otobüse, dolmuşa, taksiye de binemiyor insanlar, ama uygun bir ücret politikasıyla siz hepsini toplu taşım araçlarından yararlanır hale getirebilirsiniz. 21. yüzyılda da herhalde gaz, su, elektrik vs. gibi şeylerden uzaklaştırılan, onlardan yoksun bırakılan insanlar düşünülemez. Toplumculuksa sanırım kamu hizmetiyle, kamu fiyatı temel olsun, onun etrafında, boşluklar doldurulmaya çalışılsın. Bir de doğru mu duydum ama bana kalırsa yok gibime geldi, orada idarede görev almış insanlar vardır, Mülkiyeliler Birliği'ni de platforma dahil etseniz sanırım, listede ismi yoktu, öneri sadece, siz nasıl uygun görürseniz?

Yücel Çağlar; Sonay hanım biz şimdi metni tartışmaya başladık mı, yoksa organizasyonu nasıl yapacağız, nereden başlayacağız?

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Metinle başladık, şu anda öyle de devam edelim, arzu ederseniz.

Yücel Çağlar; Ben metni az önce aldım, daha önce bana göndermişsiniz ama ben o zaman çıkmıştım evimden, dolayısıyla burada okumaya çalıştım Çok da okuyup hemen anlayan birisi değilim, onun için yanlış anlamış olabilirim. Bu metni biz ulusal forumda tartışmaya açacak mıyız?

SonayBayramoğlu Özuğurlu; Aslında bu metin buradaki tartışmaya bir tabanlık olsun diye hazırlandı. Bildirge için bir girizgah, bunu de hep birlikte üreteceğiz ve değiştirebiliriz, yeniden yazılabilir, tamamen burada alacağımız kararla yürüyeceğiz.

Yücel Çağlar; Bu metnin amacı ne, onu anlamaya çalışıyorum, yani biz nihayet buradaki katılımcılarla veyahut belki bir iki kişi daha katılacak, onların katkısıyla son biçimini almış ve giderek de ulusal forumda, sonuç bildirgesine dönüşmüş bir taslak mı hazırlıyoruz.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Evet forumda o metnin tartışılması amaçlanıyor, hem tartışılacak, hem de deklere edilecek

Yücel Çağlar; O zaman bir çerçeve metin sunuyoruz, ulusal foruma geleceklere, forum boyunca bizim beklentilerimizi tanımlayan bir metin olacak bu, değil mi, öyle anladıysak. İkinci söyleyeceğim şey ya da öğrenmek istediğim konu, tabi bu metinle ilgili demin açıklama yaparken siz önceki çalıştaylarınızda öne sürülen görüş ve öneriler doğrultusunda hazırladığınızı söylediniz. Bu durum beni şahsen çok zor durumda bırakıyor, yani pişmiş aşa su katmak gibi bir konumda da doğrusu olmak istemiyorum.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Biz hem kendi aklımızı açmak hem de bu konuyu farklı boyutlarıyla ele almaya çalıştık, dolayısıyla çalıştaylarda bir sonuç bildirgesi hazırlanmadı, tamamen seçmece bir metin.

Yücel Çağlar; Ben de öyle anlamadım. Şimdi o zaman metne ilişkin düşüncelerimi söyleyeyim izin verirseniz. Buradan öyle okuduğum kadarıyla, böyle bir metin bence toplumcu belediyecilik anlayışına yeterince açıklık getirmiyor. Çok genel, mesela birinci sayfada alttan üçüncü paragrafda, yani orada mı bulurum diye baktığım, sonraki sayfalara baktım, mutlaka bu başlık altında yani nedir sorusuna yanıt verecek başlıklar çıkabiliyor, tek tek baktığınız zamanda.

Ben olsam böyle bir metinde iki temel soruyu yanıtlamaya çalışırdım, çok kısa bir girişin dışında. Birincisi, toplumcu belediyecilik nedir? Yani ben bunu başka yerlerde sayfalarda aramayayım, izleyen, katılan, katkıda bulunmaya çalışan biri olacaksam eğer ulusal forumda, böyle bir beklentim olabilir. İkincisi nasıl sorusu yanıtlanmalı. Bu kadar açık, yani bu toplumcu belediyecilik için öngördüklerimizin formülasyonu ne? Buna mutlaka bir açıklık getirmeliyiz ki, öylesine bir getirmeliyiz ki, bu bir ütopya şeklinde de olmamalı, o da bir yol, oda bir seçim olabilir yani biz böyle bir ütopya uğruna mücadele edeceğimiz, edilmesini istediğimiz, toplumsal talebe dönüştürmeyi hedeflediğimiz bir ütopyamız olabilir. Ama ütopya dışında somut bir şeyler söyleyeceksek bunun mevcut yerel yönetimlerle ilgili, hukuksal ve kurumsal düzenlemelerin hangisini yadsıyacaksak, hangisinde ne türden değişiklik öngöreceksek bunları hiç olmazsa çerçeve olarak söylememiz gerekir.

Kısacası iki şey söylüyorum, bence neden toplumcu belediyecilik, neden çıktı bu ortaya, yani bu çok güzel ifade edilmiş, buradaki gereksinmeler, olumsuzluklar, olursa yaratılacak boşluklar ama bunların bir yere toplanmasında yarar var. İkinci olarak da nasıl bir toplumcu belediyecilik hedefliyorsak, biz bunu hangi alanlarda, demin Can beyin söylediği alan bunlardan bir tanesi, dediği gibi başka başka alanlarda çıkacaktır. Bunları biz toplumcu belediyecilik anlayışı içinde nasıl formüle ediyoruz diye böyle somut şeyler söylemek gerekir kanısındayım. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Bunlara ilişkin bir şeyler söyleyebilir misiniz? Toplumcu belediyecilik nedir, diye bir soru sordunuz, bu soruya nasıl yanıt verirsiniz? Birincisi Toplumcu Belediyecilik nedir, ikincisi nasıl olmalıdır, hangi yöntemleri içermelidir. Bunlara ilişkin olarak ilkeleri mi koyalım, bu ilkelerde sizin önereceğimiz şeyler var mıdır, nasıla ilişkin olarak yöntem öneriniz var mı? Tekrar çünkü yazılacak, yeniden yazılacak bu metin, öyle görünüyor.*

Yücel Çağlar; Ben bundan önceki danışma kurulu toplantısında, geçen sene yapmıştık, 10 Eylül'de yapmıştık, o toplantıda söyledim, ama pek fazla ilgi görmediğini düşünüyorum. Çünkü herkesin kafasında var sanıyorum, bir tek ben bilmiyorum toplumcu belediyeciliği diye. Şimdi yenisi toplanınca, o günde aynı ifade ile söylemiştim, yahu nedir bu toplumcu belediyecilik, çok samimi söylüyorum, ben bilmiyorum, artı bu kafamdaki belirsizliği giderecek başka da bir şey görmediğim için kendimi de geliştiremedim, dolayısıyla sizin sorunuza yanıt verebilecek durumda değilim. Böyle bir metini okuduğum zaman, güzel iyi hoş, ama nedir dediğiniz zaman, ben uğruna tartışma yapacağım, gerekirse kavgasını yapacağım somutlukta tanımlı bir olgu olarak görmem lazım, bunu söylemek istedim ben. Belki öyle değildir, somuttur, burada da ben göremiyorum, bilmiyorum.

Serhat Salihoğlu*; Bunları tartışacağız zaten, zaten bu toplantıları belki 2–3 defa daha yapacağız, oralarda bu sorulara açıklık getirmeye çalışacağız. Ama soru sormak meselesini de önemsiyoruz, geçen sefer de öyle yapmıştık, hani siz diyorsunuz toplumcu belediyecilik nedir, biz de bulmaya çalışıyoruz.*

Nihat Şenaylı; Tüketici Hakları Derneğinden katılıyorum, elektrik mühendisiyim, toplumcu belediyecilik nedir, nerede yapacağız, kimlerle yapacağız, nasıl yapacağız, ne zaman yapacağız gibi bir takım sorular sorup bunlara cevap bulalım, belki o zaman daha iyi açıklayacağız diye düşünüyorum. Bunun içinde bir proje deposu mu diyelim, bilgi deposu mu diyelim, bütün herkes düşündüklerini söylesinler, bunların içerisinden geliştirerek belki daha iyi bir çalışma çıkarabiliriz, diye düşünüyorum.

Ahmet Müfit Bayram; Yücel hocanın söylediği şey, düşünmeyi çok prokove edici bir şey. Benim de aklıma şu geliyor, toplumcu belediyecilik ne? Açıklamaya çalışacağım, yani özelleştiren değil gibi bir mantıkla gidebiliriz, ama bunu nasıl soyutlayacağız? Hani Ecevit'in 1970'li yıllarda yaptığı gibi "toprak işleyenin, su kullananın" böyle bir basit, algılanabilir deyiş. Derdimizi de tam anlatan bir süreç var, o süreç nedir, belediyeleri kamu kuruluşu olmaktan çıkarılma süreci. Avrupa'da, Amerika'da örneklerini gördüğümüz, batabilen, iflas edebilen, battığı anda kamu hizmetlerini yapmamaya, yapmama durumu ile karşılaşılan süreç. İtalya'da bilmem ne belediyesi battı, işte okullarda öğretmenlerin parası verilemediği için, okulların elektrik, su parası verilemediği için, sonuçta okullar çalışamaz hale geldi. Bu bir süreç, gerçekten bunun belli sonuçları var, özelleştirme, insanları ayrıştırma vs. gibi. İlk dayanışmayı tartıştığımızda, sanıyorum Can hocanın da önerisiyle o noktaya gelmiştik, orada dayanışma ön plana çıkmıştı. Dayanışma gibi, birkaç tane kavramı, onların mevcut sürecin yaptığının tam tersini, çok net söyleyen, üç dört kavrama indirgeyebilir miyiz, toplumcu belediyecilik dediğimiz şeyi? Sanki yapabilirsek, sizin söylediğinizi değerlendiriyorum, acaba yol alabilir miyiz daha net algılanabilir, anlaşılabilir bir hale gelebilir mi? Mesela dayanışma, çok net, ne dediği belli gibi.

Yücel Çağlar; Müfit beyin söyledikleri, tam anlamıyla onun sözcükleriyle söyleyemeyeceğim, yani şimdi yapılan ve toplumcu olmadığını düşündüğümüz belediyecilikte yapılanların tam tersidir. Doğru mu anladım, böyle bir kestirme açıklama yaptı, tabi ki ayrıntısını daha iyi açıklar benden. Ben ona pek katılmıyorum, neden katılmıyorum, ortada bir yanlış söylüyorsam bağışlayın, ekonomi, politik temelli bir yöneliş var, yani yönelim farkı var. Adam özelleştirme yapıyor. Biz özelleştirmenin niye karşısındayız, özelleştirilen hizmetin kötü gittiğinden mi karşısındayız, yoksa özelleştirme ile bir anlamda

ekonomi-politik olarak kaynak transferi mekanizmasını işlettiği için, bunun da muhatapları belli tabi, bunu biz kamusal görmüyoruz, ondan ötürü mü? Adam şehir içi ulaşımı eğer özel halk otobüslerine veriyorsa, tırnak içinde halk otobüslerine veriyorsa, bu hizmetin niteliğinden ötürü mü karşı çıkıyoruz buna, yoksa burada başka bir mekanizma var, bizi rahatsız eden, temelden rahatsız eden, başka bir mekanizma var mı, ona mı karşı çıkıyoruz?

Ahmet Müfit Bayram; Benim dediğim tam da bu ikinci dediğiniz.

Yücel Çağlar; Ama o zaman birincisini söylememek durumundayız. Biz kamusal hizmetlerin özellikleri nedeniyle, buralara yaptırılmasının, çünkü kamusal hizmet dediğimiz hizmetlerin bir kısmı vazgeçilemez niteliktedir, dolayısıyla da doğasından kaynaklanan bir rant mekanizması vardır, yani normal piyasa mallarından farklı olarak, onun devrinden ötürü biz bir kamusal zarar görüyoruz ve bunun da sonuçlarına katlanıyoruz. Dolayısıyla bundan ötürü biz toplumcu belediyecilik gibi bir anlayışı söyleyebiliriz.

Özetle, bu yakındığımız belediyecilik hizmetleri içinde, bugün Ankara'da Melih Gökçek'in, kazanımsa kazanım diyeceğimiz, siyasi performansında gördüğümüz şeyleri sadece ve sadece iki nedene bağlayamayız, bir AKP'nin önlenemeyen yükselişi, iki işte yoksulluk tantanasına sağladığı, böyle sadaka usulü mekanizmalara. Bizim getirdiğimiz çözüm ne? Müfit beyin söylediğinin içeriğinde de yer alan, o dayanışma mekanizması. AKP'nin belediyecilik anlayışıyla yapıla gelenlere, biz, sadece estetik, sadece, hoşluk, ne bileyim ben, birilerinin hoşuna giden bir etkinlik olarak, eleştirel değerlendirme yapmamalıyız.

Bizim toplumcu belediyecilik anlayışımızın özünde de, sanki ısrarla öbür belediyecilik türünün, kamusal kazanımları, rant alanlarının devri gibi çok önemli, hayati bir dönüşüm olduğunu vurgulamalıyız, böyle bir şey daha önemli gibi geliyor bana. Bir yığın konuşup, bir şey söylemediğimin de farkındayım.

Fatih Kaymakçıoğlu; EMO'dan katılıyorum. Geçen toplantıdan sonra, özellikle elektrik enerjisinde üretim ve dağıtım özelleşiyor. Şu anda dağıtım bitmek üzere, üretimi de 1- 1,5 yıl içerisinde bitirecekler.

Söylediğim düşünce şuydu; normal olarak dağıtım bir kent planlamasının parçasıdır, bunu yazmaya çalıştım, ama son üç gündür aklıma farklı düşünceler geldi, burada daha uzman olan büyüklerimiz, hocalarımız varken farklı bir tartışma konusu söyleyeceğim, belki bana yardım edebilirler diye.

Özellikle dağıtımı belediyeler yapabilir, çok rahatlıkla kamu hizmeti kapsamında kalarak yapabilir ve halkın yararına yapabilir. Elektrik hizmetinin özelleştirilmesiyle birlikte son 4 yılda %130'a yakın bir zam oldu, bu özelleştirme süreci, tamamen birilerine rant aktarımı için olduğunu ispatlıyoruz, verimlilik açısından herhangi bir verim sağlamadığını ve halkın daha fazla pahalı kullanmaya başladığını ispatlıyoruz.

Benim burada asıl tartışmak istediğim, enerji kooperatifçiliği mantığı ile üç gündür düşünüyorum, ama Türkiye'de kooperatifçiliğin kötü bir yapısı var, bunun için farklı bir yapı düşündüm, ne yapabilirim diye? Kolektif Enerji Üretim ve Tüketim Birliği, böyle bir şey ortaya atarsak, Kolektif dediğiniz zaman bölgedeki halkı katmak anlamına geliyor, her tüketici buna ortak olacak. Yani kafamdakini bir tasarı olarak yapabilirsem, örneğin üretim aşamasında da geçerli, güneş, rüzgar lisansı için ya da daha büyük santralleri, termik santrallere varıncaya kadar üretim aşamasında halkın oluşturduğu bu kolektif enerji üretim ve tüketim birliği dediğimiz bir şeyi ortaya atabilir miyim, diye düşündüm. Burada belediyeler bunun neresinde olacak diye düşündüm, sonuçta bunun içine şirketi sokmak istemedim. Bu birlik kesinlikle kar amacı gütmeyecek, örneğin %15'ni bir gelir olarak ayıracak, bunu da sadece AR-GE ve yeni yatırım için kullanmak için. O aşamaları da düşündüm. Bu belediyelerin öncülüğünde, kolektif enerji üretimi, buna artık enerji demeyip, biraz daha değiştirip, altyapı hizmetlerinin ya da diğer hizmetlerin bazıları için üretim ve tüketim mantığı ile ama belediyenin öncülüğünde. Kar amacı gütmeyecek, bunu başka bir alana aktarmayacak, halkı ortak edecek.

Elektrik olarak düşündüğümüzde, örnek olarak 50 kilovatı ücretsiz verecek, sonra 100 kilovata kadar belli bir ücret koyacak, 150'ye kadar belli bir ücret, 250'nin üzerinde ücreti biraz daha yükseltecek. Bu mantıkta düşünebilir miyim? Şöyle bir şey var, yeni bir düşünceyi ortaya atmak her zaman zordur, ben bunu herhangi bir

yerde yazmadım ama üç gündür dönüp duruyorum, bu konuda çok ağır eleştirileri de göze alarak ilk defa burada açıkladım.

Bizde elektrik planlaması tüketim üzerinden yapılır, sanayi, kentlerdeki ihtiyaca göre üretim olmalı, o üretimde merkezi bir planlama olmalı, bu kamu yararına çalışmalı, bu söylediğimiz 8–10 tane cümlenin etrafında dönüp dolandım. Farklı bir çıkış noktası yakalayabilir miyim, diye düşündüm. Kolektif altyapı hizmetlerinin üretim ve tüketim birliği diyebilir miyiz, böyle bir şey ileride ayağımıza tekrar dolanır mı? Burada bizden daha deneyimli kişiler var, bu konuda çalışmayı devam ettir, bunun üzerinde bir metin hazırla, diye ben biraz yardım istiyorum.

Ali Seydi Millioğulları; Ben Malatya, Hekimhan, Güzelyurt Kasabası Belediye Başkanıyım, sizlere merhaba demeye gelmiştim. Konu ve başlık çok güzel, 12 Eylül'den önce özellikle tüm elektrik hizmetleri belediyeler tarafından yürütülmekteydi, elektriklerin dağıtımı öyleydi. Malatya'da 53 tane belediye var. Bizim Hekimhan ilçemizde Güzelyurt olarak sularımızı insanlara dağıtırken hep yer altından sondajlarla sağlıyoruz ve bu bize çok pahalıya maloluyor, ama ister istemez halka da pahalı satamıyorsun ve belediyeye de yük getiriyor. Bu bakımdan yeni kaynaklar bulmak lazım, rüzgar enerjisi deniyor, güneş enerjisi deniyor, belki belediyelere belirli yerlerden proje destekleri geliyor ama biz küçük belediyeler olarak bunları yürütemiyoruz.

Toplumcu belediyecilik denirken, biz zaman zaman zorlanıyoruz, ben ikinci dönem belediye başkanı iken, kasabamdan Malatya'ya 90 km. otobüs çalıştırıyordum, ben bıraktığım zaman, başka bir partiden başka bir belediye başkanı geldi, onu kaldırdı, yani biz halk yararına fiyatları dengeliyorduk. Kasaba ile Hekimhan arasında otobüs çalıştırıyoruz, geçen dönem rakiplerimiz, ben belediye başkanı olursam onları kaldıracağız, taşıyıcı kooperatifi var, ben belediye başkanı olursam belediye otobüsü çalıştırmayacağım, diyor. Biz zaman zaman dershanelere öğrencileri bedava taşıyorduk.

Genel olarak, toplumcu belediyecilik denirken halk yararını düşünüyoruz, zaman zaman panellere, çeşitli kurslara onları ücretsiz gönderiyoruz, fakat bu konuda kaynak çok önemli, bir de bakış açısı önemli.

Malatya'da 10 tane sosyal demokrat belediye başkanıyız, zaman zaman örgütlenme bakımından, toplu sözleşmeler oluyor, yani çok bildiğim arkadaşlar var, 80 öncesi bizim orada TÖB-DER başkanlığı yapmış olan arkadaş, bugün bakıyorsun sendikaya karşı çıkıyor, işçiye bir şey vermek istemiyor.

Bir de bakış açısı da çok önemli, biz 2–3 belediye başkanı belediyenin geliri ne olursa olsun örgütlenmeye önem veririz, sendikalaşmaya önem veririz, ama öyle belediye başkanı arkadaşlarımız var ki, aynı partiden olmak kaydıyla, belediyedeki işçileri sendikalı yapmak istemiyorlar. Belediye başkanı adaylarının bakış açıları da çok önemli, birikimleri de çok önemli, ben 4 dönem seçim kaybetmeyen belediye başkanıyım ve muhalefetteyim.

Halkla iç içe olmak çok farklı, halkla zaman zaman mahallelerde toplantılar yapıyoruz, komite kuruyorsun, halka tartışıyorsun imkanlar ölçüsünde. O bakımdan bu başlık çok güzel bir konu, çok iyi seçilmiş ama çok iyi işlenmeli. Türkiye'de belediye başkanı adaylarının bu konuları önce benimsemesi lazım, maalesef adayların bakış açısı çok önemli diye düşünüyorum, toplumcu belediyecilik konusunda, ben çok rahatlıkla toplumcu belediyeciliği beldemizde uyguluyorum ve onunda sonuçlarını alabiliyorum, hepinize teşekkür ediyorum.

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez; Ben toplumcu belediyecilik nedir, diye hocam söyleyince şöyle düşünüyorum; şimdi kentsel hizmetler yani belediye hizmetleri neredeyse eş anlamlı artık, hizmetin son alıcısı, yani onun için yapılan hizmettir. Son alıcısı da vatandaş, seçmen, o belediye sınırları içinde yaşayan o hizmetleri almak zorunda olan kişi. Doğrudan doğruya belediyede yaşayan insanlar için yapılan, satılan hizmetler. Kim için yapıyor bu hizmetleri? Onlar için bu kişiler, bu insanlar, bu son kullanıcılar olmazsa, istediğiniz kadar yapın, üretin, satın, ne işe yarar, değeri sıfırdır, yanlış mı düşünüyorum? Bilmiyorum.

Gazda ve elektrikte, mevzuatını ben hukukçu olmama rağmen, anlamakta güçlük çekiyorum. Öyle bir şey ki, o hizmetle, o son kullanıcı arasında müthiş bir ulaşılamaz bir bağ var diyeyim. Kendini güçsüz ve yoksul hissediyor kullanıcı, aslında onun için üretilen değeri ya da hizmeti kullanırken kendisi, gazı, elektriği üretene karşı müthiş bir güçsüzlük var. Ne yapabilir?

Belediye hizmeti, özelleşen ya da kamudan çıkan ama aslında kamusal hizmetlerin payandası oluyor, destekleyicisi oluyor. Su henüz tam olarak özelleşmedi, ama örneğin suyu da belediye yasasına göre sözleşme yaparak bazı belediyeler yapmaya çalışmıştı, yani her halükarda yine belediye kararlarıyla yapılan şeyler. Tamamen özelleşmediği için herhalde hala devam ediyor bu süreç.

Toplumcu derken biz neyi kastediyoruz? Geçen seneydi galiba, Sonay'la konuşurken toplumcu pek karşılamıyordu bence, yani toplumcu nedir, neyi kastediyoruz, sadece orada yörede yaşayan insanları, vatandaşları mı kastediyoruz, bunu belirlememiz lazım. Ben kafamda bir isim telaffuz edemiyorum, yaratamıyorum, yok, isim gelmiyor. Aklıma gelen hep o hizmetten yararlanan, o yörede yaşayan insanlar. Orada bir çalışma yapmamız gerekecek herhalde. Toplumculuktan neyi kastediyoruz, bu gerçekten önemli, insanı kastettiğimiz ortaya çıkıyor, halk, vatandaş, seçmen başka ne diyebiliriz, bilmiyorum? Tek başına insana yönelik değil, oradaki toprağıyla, suyuyla, hayvanıyla tümüyle, benim algım o tümünü kastederek, o hizmetlerin yapılandırılması, planlanması önemli, yoksa tek başına insana ucuz su ya da diğer hizmetleri sunmak anlamında düşünmüyorum. Bütün bunları tartışarak olgunlaştıracağız gibi geliyor.

Süheyla Suzan Alıca; Ben de yönetim kurulu üyesiyim, ama şu anda okuyabildim. Özellikle hocamın belirttiği, belediyelerin kentsel kamu hizmetleri olarak adlandırdığı altyapı hizmetleri, atık su, çöp, altyapı hizmetleri, son dönemlerde yürürlüğe giren mevzuat kapsamında, en önemli hizmetler olarak karşımıza çıkıyor. Bu hizmetler, biliyorsunuz pek çok belediye için pahalı hizmetler ve belediyeler küresel şirketler için özellikle küçük belediyeler iyi bir pazar oldu. Bu pazar kimi zaman AB'nin ve diğer finans sağlayan mekanizmaların kredisiyle, bağışıyla yapıldı ama bu konuda çok büyük yanılgı içindeler ve bunun yansıması doğrudan halka daha fazla ücret belirlenmesi ile ortaya çıkıyor. Atık su konusunda açılmış yüzlerce dava var, fahiş fiyat belirlediği için vatandaşlar şimdilik kazanıyorlar ama bu işin sonunda ne olur bilemiyorum, şimdilik mahkemelerden kazanılıyor.

Altyapı hizmetleri başlığı altında verilen, sağlıklı doğal kent, kent nasıl doğal olacak? Doğal çevre farklı bence. Sağlıklı doğa ve temiz bir kentte yaşama hakkı; eğer böyle bir kentte yaşamak istiyorsak,

acaba bunun bedelini ödemek zorunda mıyız? Özellikle bugünkü kentlerde bunun bedeline hep birlikte mi katlanacağız, yoksa sosyal devlet olduğu için belediyeler, kentsel kamu hizmetleri olduğu için belediyeler mi karşılayacak? Belediyelerin bunu karşılaması mümkün değil bugünkü şartlarda, o zaman belediyelerin neredeyse %70–80 görevini oluşturan bu tür hizmetleri ve doğrudan hayatımızı çok etkileyen, refahı çok etkileyen, günlük hayatımızı doğrudan etkileyen bu hizmetleri karşılarken, toplumcu belediyecilik ne yapmak durumunda?

Bence burada her şeyi belediyenin karşılaması mümkün değil, belediyelerin hepsi Müfit beyin dediği gibi iflas edip topu dikecek. O zaman burada tartışılması gereken başka şeyler var, artık her şeyi belediye karşılasın, her şeyi belediye yapsın, bu mümkün değil. Toplumcu belediyeciliği farklı bir yönden, bu tür hizmetleri karşılarken, nasıl bir sistem getirilmeli? İnanın ben çok zor olduğunu düşünüyorum. Belediyelerin bu hizmetleri bedava veya çok cüzi fiyatlarla yapması çok zor, çünkü öyle bir sistem oluşturuldu ki, dediğim gibi küresel olarak pazar oldu belediyeler, küresel şirketler için. Bunlar için kafa yormamız gerekiyor, çünkü hayatımızı doğrudan etkileyen bu hizmetler nasıl yerine getirilecek, para nereden bulunacak? Bunun belki burada yansıtılması gerekir diye düşünüyorum. Sağlıklı bir kentte yaşamak istiyorsak, bunun bedeli nasıl belirlenmeli, nasıl bir yol çizilmeli?

Serhat Salihoğlu; *Hocam çok kötü bir soru sordunuz, kamu hizmetlerini fiyatlayacak mıyız? Fiyatlarken nasıl fiyatlayacağız, fiyatlarsak toplumcu belediyeciliği nasıl yapacağız? Kritik sorular sordunuz.*

Süheyla Suzan Alıca; Eğer fiyatlamazsak, belediyelerin bütün bunları parasız ya da düşük fiyatla yapması mümkün değil, öyle görünüyor. Parasız olmaz, düşük fiyatla mı, nasıl belirleyecek bu fiyatı? Toplumcu belediyecilik artık buna kafa yormak durumunda, bu hizmetler yerine getirilmek zorunda, pahalı hizmetler, bir taraftan da sağlıklı bir kentte yaşamak istiyoruz, iyi bir çevrede, sağlıklı su içmek istiyoruz, bunlara kafa yormamız gerekiyor. Bir taraftan da çevrenin ve doğal kaynaklarında bir bedeli var, hepimiz hava bedava, su bedava, şimdiye kadar yaşadık. Artık biliyorsunuz bunların da bir bedeli var, kullanıyorsak ya da kirletiyorsak acaba ödeyecek miyiz? Hepimiz kirletiyoruz aslında, kirleten öder.

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez; O zaman aslında, kentleşen belediye ile kırsal belediye bence dağlar kadar fark var, ücretlendirme vs. konuşuluyorsa, bunu ayırmak lazım. Bu son kanunla Türkiye'nin % 60'a yakın kentsel sınırları olacak, sadece orayla ilgili, Süheyla'nın söyledikleri çok doğru. Vatandaşın talep etmesini de vurgulamak da gerekiyor. Vergi ödüyorum, vergimin karşılığında devlet beni yönetecek, benim için neler sağlayacak, güvenlik, sağlık, eğitim, sağlıklı beslenme, artık bunu sağlığa mı koyacağız, ne yapacağız? Bunlardan hangileri belediyeler tarafından verilmesi gereken hizmetler? Güvenliği diyemeyiz, eğitimi diyemeyiz, benim vergilerimle bana geri dönecek olan hizmetler, belediyenin üretmesi gereken hizmetler. Belediyelere aktarılan kaynakları da sorgulamak gerekiyor. Sadece yerelde değil, merkezi de sorgulamak gerekiyor, tartışmak, suçlamak.

Gürhan Fişek; Bence çok verimli, zengin konuşmalar oluyor, Yücel beyin sunduğu sistematik, çok güzel bir sistematik aslında. Nasıl dedi, ama ben nasıl yapmalı, diye düşünüyorum? Konuşmalarla zenginleşen şeyi, bu metindeki çoğu çerçeve cevaplıyor ama bu sistematik içinde cevaplamıyor, ama cevaplaması sanki daha anlaşılır kılacak konuşmaları, buradakileri de zenginleştirerek.

Ben dinlerken şöyle bir şey düşündüm; nedir mi diyelim, ne değildir mi diyelim? Bu da bir şey, yani reddediyoruz diyorsunuz ya, ne değildir, kendi kendime ufak ufak notlar aldım. Ne değildir? Halk dalkavukluğu değildir mesela. Bence belediyelerin şu sıra yahut hükümetin ya da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yaptığı dalkavukluk, o zaman bu vurguyu vermeliyiz. Çünkü bu halkçılıkla halk dalkavukluğu arasındaki sınırı iyice çizmeliyiz. Hani deriz ya, birlikten kuvvet doğar diye, o zaman güç birliği temasını burada ortaya çıkarmalıyız, hem yerel güç birliği, hem de belediyelerin birbirleriyle olan güç birlikleri. Kaçlı yıllarda, 70'lerin mi, 80'lerin mi, karıştırıyorum artık, belediye birlikleri bölgesel, çok verimli olaylar çıkardı ortaya. Üretici diyelim, çok üretici şeyler çıktı ortaya, onun için vurgular içinde güç birliği mutlaka olmalı. Rant kapısı olmasını reddetmeliyiz, ben yaptım olduyu reddetmeliyiz, o anlamda katlım öne çıkıyor, toplumu biat eden değil de, talep eden bir topluma dönüştürmesini istemeliyiz, diye düşünüyorum. Finansman konusuna değindiler; çok önemli. O zaman neyi reddedeceğiz burada? Borç batağına çevrilmesini reddedeceğiz belediyenin, çünkü yabancı kre-

dilerle, belediyeler iyice kendisini bir batak haline dönüştürdü, yani not ettiklerim bunlarmış.

Ahmet Müfit Bayram; Dayanışma diye kastettiğim, aslında direnen belediye. Bakın elektrikle ilgili arkadaşım bir sürü ve çok önemli şeyler söyledi, ama bugün ne oldu? Sabancı'nın elektrik şirketi Türkiye'de dağıtımı eline aldı, holding başkanı kadının söylediğine göre, Türkiye'deki dağıtımın ¼'ne en az talip, ne ile talip, Evon şirketiyle, yani sonuçta bizim bahsettiğimiz burada ucube bir durum var. Kamu tekeli niteliğindeki bir alanı, hani hizmet falan da demiyorum, bir alanı, hala tekel niteliğini koruyarak, uluslararası sermayeye açtığınız bir şeyden bahsediyoruz. Şimdilik ulaşım bunun dışında, enerji ile girdi ama yarın biz şunu biliyoruz ki halk otobüsçülüğü dediğimiz sistem de uluslararası tekellerin gireceği şeyler. Eğer internet sitelerine bakarsak, Watenpool, Evon, bu tür şirketlerin, hizmet alanı diye kendi internet sitelerinde yazdıkları şeyler, bizim bugün görmediğiniz hatta taksi işletmeciliğine kadar alanların çalışma alanı olarak şey yapıldığını görürüz. Demek ki burada dediğim gibi çok farklı bir şeyden bahsediyoruz, aslında hepimizin bildiği, ama ucubeliğine alıştığımız için belki fark edemediğimiz, içinde yaşadığımız bir şeyden bahsediyorum.

Şimdi Başkent Elektrik Dağıtım, EnerjiSa, şu anda uluslararası karşımızda olan değil mi? Tahkim yasası bilmem ne de var, bizim yasalarımıza göre değil aslında, uluslararası yasalara göre, bize elektrik hizmetini kamu tekeli olarak sunan bir garip yapı var. Bu baştan sona abuk bir şey değil mi? Ben onu dava edemiyorum, bir çok açıdan, zaten denetlemekle görevli kurum da artık kamu kurumu olma niteliği tartışılır bir konu, nedir, bağımsız denetleyici kurum, onun da artık kamu kurumu olma niteliğini tartışıyoruz, böyle bir şeyde toplumcu belediyecilik dediğimde aklıma gelen şey, demin söylemek istediğim aslında oydu, Yücel hoca da açtı, dayanışma da çok hoş bir şey gerçekten, direnen belediye yani neoliberal her şeyi anlamamızı bile güçleştiren bu ucubeye direnen bir belediyecilik. Bu nasıl formüle edilir bilmiyorum, bütün bunlar alt başlıklar.

Gürhan Fişek; Devrimci sözcüklerle ifade edilir, direnen gibi

Ahmet Müfit Bayram; Evet, yani bu çok ciddi bir şey, yani bu nasıl ifade edilir gerçekten bilmiyorum? Dayanışma, direnme, bele-

diye başkanı oldum yarın, bu yasalarla, büyükşehir belediye başkanı oldum, nasıl bir toplumcu belediyecilik yapacağım? Yasa ortada, diyor ki, suyu şu kadara üretip şu şekilde satacaksın, norm kadro burada, yani biz tüm bu konuları başlıklar olarak alıp tartışacağız ya da aslında bu ucubenin, ucubeliğini topluma gösterecek bir soyutlama düzeyi yakalayacağız.

Ömer Çelik; Yönetim kurulu üyesiyim, aynı zamanda da demiryolcuyum, ulaşım konusundan gireceğim. Demin dendi; Türkiye'nin nüfusun %76'sı kent merkezinde, geri kalanı kırsal kesimdeydi. Şimdi bu bütünşehir yasasıyla daha da arttı kent adına.

Yerel yönetimler kent içi ulaşımdan sorumlu, öncelikle bunun nasıl olması gerektiği, doğru çözümün ne olduğu, doğru ulaşım altyapısının nasıl olması gerektiği, konusu üzerinde kendilerinin çalışması gerekiyor, buna kafa yorması gerekiyor. Bir kavşak çözümlemesini, bir ana eksen çözülmemesini bilemiyor olabilirler, ama bu mazeret değil, üniversiteler var, odalar var, dernekler var, bunlarla bir araya gelerek, önce doğru ulaşım altyapının ne olması gerektiği konusunda çalışma yapması gerekiyor.

Bugün Eskişehir'i mecburen örnek gösteriyoruz, Eskişehir'i hoca kendisi tek başına yapmadı, ulaşımla ilgili her bir sorunu, ulaşım anlamında söylüyorum, tamamen veya diğer konularda da üniversitelerle işbirliği yaparak, bu çözümleri üretmeye çalıştı, belli anlamda başarılı da oldu. Dolayısıyla önce bunun sağlanması gerekiyor, doğrusu nedir?

Bugün şöyle bir şey çıktı, Ankara'daki metro işi aksayınca, dediler ki bunu merkezi hükümet yapacak, oraya aktardılar, tabi uygulama farklı, sadece Ankara'da yapıyor ama İzmir'dekini kabul etmiyor, uygulamalar farklı oluyor. Kaynak olarak bitmeyen projeler devroluyor, İstanbul'da üçüncü köprüyü nasıl devralıyorsa, bunu merkezi hükümet üstleniyorsa, birçok şeyde üstleniliyor. Kaynak bir yerlerden akıyor, esas olarak Melih Gökçek Ankara'da yapması gereken işin parasını harcadı, kredi olarak para harcadı ama iş bitmedi, eksik kalan işleri merkezi hükümet, ulaştırma bakanlığı, maliye bakanlığından aldığı kaynakla bu işi Ankara'da çözmeye çalışıyor.

Gerçekten Türkiye'de ulaşım vasıtasıyla çok ciddi israf yapılıyor, ben ulaşımcı olduğum için yakından biliyorum. Özellikle son 10 yılda ülkenin batmasının nedeni ulaşım yatırımlarıdır, yanlış ulaşım yatırımlarıdır, dolayısıyla kaynaklar heba olmuştur, bir de bunların hepsi kredidir, çocuklarımızın ve torunlarımızın da geleceği vesayet altına alınmış durumda, yanlış ulaşım projeleri dolayısıyla, bu aşamada bunu söyleyeyim.

Aleattin Öztürk; Genel İş Sendikası Daire Başkanıyım. Konuşmalardan anlıyorum ki, bizim nasıl bir proje yapmamız lazım ki, hem bizim nezdimizde, hem de toplum nezdinde bunun bir karşılığı olsun, başarı elde etsin, başarılı olabilsin. Bir yandan bu tarafından bakıyorum bir yandan da vatandaşlarımız, insanlarımız bu tür bir projeye ne kadar yatkın, sonuçta insan hedefli bir proje gibi ortaya çıkıyor ama bizim yaşadığımız ülkede insanlar günü kurtarmaya çalışıyor. Birey olamamışlar, haklarını bilmiyorlar, haklarına sahip çıkamıyorlar, haklarını peşinen sorgulayamıyorlar. Böylesi bir toplumda, biz bu projeyi nasıl hayata geçireceğiz?

İkinci konu; bizim belediye başkanlarımız aday olurken yüzlerce binlerce lira para harcıyorlar, partiler aday gösterirken para talep ediyorlar, böyle bir ekonomik ilişkilerin kurulduğu yapıda belediye başkanları nasıl hizmet edecekler ya da hangi mantıkla hizmet etmeye gelecekler?

Belediyelerde belediye başkanlarının sınırsız yetkileri var, biraz önce anlatıldı, yasalar öyle haklar veriyor ki onlara ben böyle istedim, böyle yaptım deyip çıkabiliyorlar işin içinden, kimselere bir hesap verme gereği duymuyor, yani işimiz oldukça zor, nasıl başaracağız? Tabi ki başarılması gereken yapılması gereken bir şey ama, sanki yarın olacakmış gibi düşünmemek lazım, uzun erimli bir mücadele biçimi olabilir.

Biraz önce dayanışma dediniz, ben de önemsiyorum. Aklıma şey geldi, benden yaşça büyük olanlar da var aramızda, belki kırsal alandan gelenler bilirler, benim gençliğimde, çocukluğumda köylerde İmece vardı. Ben hatırlıyorum, köye çeşme yapmaya gittiğimizde, o zamanlar Köy Hizmetleri tam olarak faaliyette değildi, Muhtar toplardı ihtiyar heyetini, traktörü olanlar traktörleriyle katkı sunarlardı, olmayanlar el emeği ile katkı sunarlardı, o çeşme ya da yapılan eser

köylü tarafından sahiplenilirdi. Bu imece bana daha yatkın gibi geliyor, çünkü bölge insanı o yapılan hizmeti sahipleniyor, hem yapıyor, hem koruyor, hem de geliştiriyor, o yönüyle daha yatkın geliyor.

Bir de fiyatlandırma dediniz, gerçekten belediyelerin ekonomik yapılarını biliyoruz ama daha çok bir rekabet içinde, işte benim belediyem şöyle başarılı, ben şunu yaptım, bunu yaptım. Yapılan hizmetin insanlara yansımasıdır diye bakılmıyor, a belediyesinden ben daha fazla hizmet ettim diye bakıyor, öteki ben onu geçtim diye bakıyor ama hizmetin niteliğine bakanı yok, karşılığına da bakan yok. Hizmet yapılırken, hizmeti üretenlere, hizmeti getirenlere hak ettiği değer verilmiyor, yapılan hizmetlerinde toplum nezdinde karşılığı var mı, yok mu, ona da bakıldığı yok, bir rekabet ortamı doğmuş, kendi aralarında istedikleri gibi de bu alanı sürdürüyorlar. Eğer biz fiyatlandırmaya gideceksek ki bu projenin özüne aykırıdır diye düşünüyorum. Belediyeler kendi ekonomik ve kadro imkanlarına göre hayata geçiriyorlar mı, ona bakmak lazım. Adama göre iş yaratılıyor belediyelerde, işe göre adamdan feragat ediliyor. Ben partili şu adamı aldım, bu benim akrabamdır, gibi gerekçelerle kadrolar artırılıyor, 10 kişinin çalışması gereken yerlerde 20 kişi çalışıyor. Belediye başkanları bu konularda çok serbestler, toplumun da bunlar üzerinde bir denetimi yok, ya da sorgulaması yok, dolayısıyla ben biraz karamsar kaldım, içinizi de karartmak istemiyorum ama ben de korktum, teşekkür ederim. Aklıma Dikili Belediye başkanı geldi, bir şeyler yaptı acaba bu bize bir ışık tutabilir mi? Yani suyun parasız olarak verilmesi 10 tona kadar, ulaşımın ücretsiz olması, ekmeğin, sağlığın, bunlar ücretsiz yapılan hizmetler, acaba oradan esinlenebilir miyiz?

***Serhat Salihoğlu**; Bergama'da yaptığımız ilk çalıştayımıza Dikili Belediye Başkanı da katılmıştı, hatta Can hocamda vardı, şu anda yurt dışında yapacak bir şey yok, Can hocam buyurun.*

Prof. Dr. Can Hamamcı; Pek çok güzel noktaya değinildi ama anladığım kadarıyla toplumcu belediye sözcüğü biraz yerleşmedi.

1970'li yıllardaki uygulamalarda, Dalokay Ankara'da Devrimci belediyecilik diye bir çığır açtı, daha sonra Halkçı Devrimci oldu Fatsa'da, ama toplumcu olmadı, çünkü toplumcu hala sözlüklerde sosyalist anlamına geliyor, toplumculuk da sosyalizme. Şimdi,

belediye sosyalizmi ya da sosyalist belediyeyi de kimse düşünmüyor, bu toplumdan yanaymış gibi algılanıyor, Çankaya Belediyesi de Yeni ekledi başına, Yeni Toplumcu Belediye oldu ama, şimdi sözcük olarak, sosyalist, bu söylenir mi, yoksa halktan yana, halkçı bir belediye mi, bilmiyorum, yani şu olsun diyemem, demek de zor. İyice düşünülmesi lazım ama zor, sosyalist belediye diyorsak, başka şeyler isteyeceği, sosyal demokrat belediye ise ona göre olacak. Bu herkesin akidesine göre değişir ama siz derseniz biz YAYED olarak bunu şöyle algılıyoruz ve bunun içeriğini böyle dolduruyoruz, ona da hiçbir itirazım yok, gayet de iyi olur, ama önce bu sözcüğün ne olmasını belirtmek lazım. Doktriner temelinin ne olduğunu belirtmek lazım ki ondan sonra söylediklerimiz havada kalmasın.

Tabi pek çok fikir var, bunların hepsi yapılabilir mi, ne kadarı yapılabilir? Takdir edersiniz ki hepsi yapılamaz. Bir belediye düzeyinde, belediye iktidarını ele geçirmekle bunları yapmak başka bir şey, ülke çapında siyasal iktidarı ele geçirip de, parlamento aracılığıyla bir takım düzenlemeler yapıp bir takım şeyleri terse çevirmek daha farklı ama şimdi ilk belediye seçimlerini düşünüyoruz herhalde.

Önce belediye seçimleri yapılacak. Belediye seçimlerinde nasıl olacak sorusu var, çünkü piyasaya müdahale edemeyeceğiz, bir takım güzel uygulamaları Osman Güven yaptı Dikili'de, eski sistemi 1970'lerden kalan iyi bildiğimiz sistemi uyguladı ama biliyorsunuz, su politikası, su fiyatlandırma vs. politikalardan dolayı da mahkum oldu, belediyeyi zarara uğrattığı için. Ama aynı belediye hizmetleri için hükümet dini bayramlardan önce yetkiyi eline aldı, kararname çıkarıyor, şu şu hizmetler, şu büyükşehirlerde bayram boyunca bedava diyor ama hep kendi ellerindeki belediyelerin elinde olduğu kentlere veriyor, diğerlerine böyle bir hak vermiyor, bütün bunları hükümetin çıkaracağı kararnameye bağladılar. Oysa eskiden böyle bir kısıtlama yoktu, her belediye istediği gibi değişik fiyatlandırmalar yapar ve bunu kullanırdı, Osman Güven'in başına gelenler biraz da ondan, son yapılan düzenlemeler nedeniyle. O da gösteriyor ki, aslında farklı standartlar uyguluyorlar, kendi belediyesinde istediği vakit bir sadakaymış gibi veriyor, oradaki halka ben bakın istersem yaparım, başka bir belediye aynı politikayı güderse de mahkum oluyor, çünkü belediyeyi zarara uğratmış sayılıyor.

Bunları iki kademeli anlatmak gerekir; normal bir düzende, toplumcu belediyede kullanacaksak, şunlar şöyledir, ama şimdi ne yapılır sorusu daha zor, 2 dakikada da hemen cevap veremeyiz, çünkü piyasayı değiştiremeyeceğiz. Süheyla'nın dediği doğru, yani ne yapabiliriz ki? Şimdi piyasa tekel değil ki, adam piyasada monopol oluşturmuş diyelim, yani kentsel kamu hizmetleri kamudan alındı, çok uluslu şirketlere verildi, uluslararası sermayenin eline geçti ve onlar monopol oluşturdular. Monopol piyasası bence kamunun elindeki tekelci piyasadan daha zordur, kırmak daha güçtür, bir tanesi hiç olmazsa ulusaldır. Orada belediye iktidarı olursa bir takım düzenleyici kararlar alınıyor, orada onların çok istediğine göre uygun kararlar alınmaz, halkı daha çok koruyacak kararlar alınabilir, belli şartlar konulabilir, aynı şey ulaştırmada da olabilir, kentsel dönüşümde de olabilir, çünkü sizin dediğiniz gibi yakında o da monopol olacak, siz şehir içinde neye binerseniz binin, onların düzeni olacak. Onun için belediye hala önemli, tam monopolleşmemiş yerlerde birazcık düzenleme yetkisini kullanarak onu geciktirmek vs. gibi tedbirler alabilir, diye düşünüyorum. Fatih beyin dediği şey, bizde hizmet birlikleri vardı ama şimdi köylerin çoğu, en azından 29 ilde kalmadığı için, köy hizmet birlikleri de tarihe karıştı, bunun için de elektrifikasyon da vardı yanılmıyorsam. Belediyelerin hizmet birlikleri kurması hala yasak değil, diye biliyorum.

Süheyla Suzan Alıca; Hatta bakanlar kurulu kararıyla teşvik ediliyor.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Evet, ama muhalefet belediyelerine sıkça uygulansa herhalde o da yasak olmak durumunda, Fatih beyin söylediği şey düşünülmeli. Kolektif olarak nasıl yapılabilir, hizmet birlikleri? Çünkü benim gördüğüm kadarıyla, elektrifikasyonda en başarılı örnek, il özel idareleriyle beraber yapılandır. Bu belediye düzeyinde de yapılabilir, hem belediyeler arasında dayanışma yaratır, hem belde halkıyla belediye arasındaki dayanışmayı artırır, o dayanışmanın somut yollarından bir tanesi olur, diye düşünüyorum.

Bir diğer nokta, metne de baktım, Gürhan hocam altını çizdi, tüketim değil üretim olması lazım dedi. Biz tüketime endekslendik. Şimdi kentsel mekanda üretimle uğraşan, hani işgücü çalıştırabilen, istihdama katkısı olan yerler OSB'ler, bu benim çok gözümün önünde değildi, fark etmemiştim, ama bu yeni yürürlüğe giren bü-

yükşehir yasasıyla ilgili çok fazla yerde, çok fazla konuştuğum için, orada fark ettim. Pek çok yerde OSB'den kimseler gelmişlerdi, bize ne getirecek bu yasa, ne getiriyor, diye bir takım talepleri var onların da. Onların neoliberal piyasaya hizmet etmek gibi bir şeyleri yok, ufak girişimci olarak kendilerini ayakta tutacak, işte normal düzeni, çarklarını çevirmek isteyen insanlar, onun için kentsel üretim içinde bu önemli bir faktör. Belediyeler OSB'ler açısından ne gibi hizmetler yürütebilir, istihdamı kent içinde nasıl artırabiliriz? Bunun da galiba biraz daha düşünülmesi gerekiyor, diye altını çizmekte yarar görüyorum.

Bir de bilmiyorum, sizin zaman sınırınız nedir? İnsanlar pat diye bir şeyler bulamazlar ama sizin verdiğiniz metin iyi oldu, en azından kimse bir şey tarif etmiyor ama daha somut bir şeyler aklına geldikçe herkes size e-posta üzerinden ulaştırsa, sanırım zenginleştirirsiniz, Sonay için biraz teknik iş çıkar ve yeniden yazar ama somut önerilerde olabilir. Mesela ben de çok dayanışma dedim ama somuta indirgediğiniz vakit kim kimle dayanışacak? Yalnız belediye başkanlarının dayanışması önemli değil, ben gördüm ve Dikili'de fark ettim ki Osman Güven'i kimse desteklemiyordu, CHP'li belediyeler biraz görmezlikten geldiler, tamam belediye başkanları arasında dayanışma olsun, ama biz belde halkında da dayanışma arıyoruz. Birincisi belde halkına dayanışmayı hangi kanallarla götüreceğiz, ikincisi onlar belediyelerine nasıl sahip çıkacaklar, nerede onu destekleyecekler, yönetimle belediyede yaşayanlar nerede bir araya gelecek, neyin dayanışmasını yapacaklar? Onun için galiba katılmayla beraber olabilir, onlara mahalle bazında, semt bazında karar verirken onların katılımı sağlanacak ki onların uygulanmasında belki eşlikte yönetim modeli ile dayanışma sergileyecekler. Hani benim malım deyince belki malını savunmak isteyecek, onun için somut örnekler bulmamız lazım, aksi takdirde zor.

Müfit'in lafı güzel, direnen belediye, dayanışmaya örnek olabilir ama onun dışında da bir şeyler bulmak gerekir, artık eski devrimci kalmadı. Direnmek için de karşıda bir tehlike görmek lazım, şimdi çok şirin sunulan, böyle şekerli draje gibi sunulan neoliberalizmin gerçek yüzünü göstermek lazım, çünkü belaların hepsi buradan kaynaklanıyor. Şimdi nükleere karşı direniyor, sokağa çıkıyorlar, dayak yiyor ama neoliberalizme karşı direnmiyor, o çok hoş gibi anlatılıyor, belki orada da not alabilmek lazım. Teşekkür ederim.

Fatih Kaymakçıoğlu; Dağıtım hızlı bir şekilde özelleşiyor, ama santralları da özelleştirecekler. Belediyeler, o bölgedeki özellikle toplumcu belediyeciliği benimsemiş belediyeler birleşip, örneğin üretim santrallerini siz işletemiyorsunuz, kamu kuruluşu olarak işletemiyorsanız, bırakın biz işletelim, diyebilirler. Para karşılığında değil, biz de kamu kuruluşuyuz, kamu adına böyle bir çıkış yapılabilir mi bölgenin belediyeleri.

Şirketlere giden bir şey daha geriye alınamıyor, gitti. Bir Doğu bölgesi kaldı şimdi, doğu bölgesi belediyeleri bir çıkış yaparsa, bırakın devretmeyin biz işleteceğiz diye. Bir iki tane bölge kaldı. Oralara gittim 2–3 ay önce, inceledim, o kayıp kaçak nedenleri de bulundu, en önemli şey sulamadaki yerlerde toplanmıyor, şöyle bir şey fatura yapılıyor, ama fatura takip edilmiyor. Şimdi özelleştiği gün üç ay içerisinde anında para toplanacak, sulama ile ilgili tüketim kontrol altına alınacak. Yani şöyle söyleyeyim; 6 ay sonra o bölgede kayıp kaçak oranı %10-12'lere düşecek. Burada belediye birlikleri böyle bir çıkış yapabilir mi? Biz beş belediye birlik oluşturduk, o bölgedeki elektrik santralini biz işletelim, diye.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Olabilir ama bilmiyorum, belki siz bilirsiniz, hukuki bir engel kondu mu, son zamanlarda bunlara belediyelerin talip olması için. Ben size bir örnek vereyim; Üniversiteler, DPT'den belli projeler çıkardı, Yeşilırmak Havzası projesiyle ilgili olarak Ankara Üniversitesi talip olmuştu 2006 yılında, iki de üniversite Kızılırmak üzerinde birisi Samsun üniversitesi olmak üzere, partner bulduk ve Ankara Üniversitesinin hemen hemen her branşı olduğu için A'dan Z'ye kadar Yeşilırmak Havzasıyla ilgili projeyi gönderdik, diğer iki üniversitenin onayı ve katılımıyla. DPT tamam dedi, şu tarihte kabul edilecek tek düzgün proje budur. O arada bir düzenleme yaptılar, torba yasanın bir yerine soktular, bundan sonra kalkınma projeleriyle ilgili olarak üniversitelerin proje vermesi uygun değildir, diye. Sizin proje gitti, durup dururken hiçbir vatandaş bunu bilmez, biz zor öğrendik, DPT'den öğrendik, bilmem ne yasasının bilmem neresine bir madde koydular, sizin ki ne yazık ki düştü dediler. Onun için bilmiyorum, böyle çok, cince her yere bir şeyler yazıyorlar, onu iyi taramak lazım, buna engel bir şey var mı? Yoksa dediğiniz tamamen uygun. Benim aklımda kalan eski hukuk bilgilerimle uygun, ama şu anda bilmiyorum, aykırı bir düzenleme var mı?

***Serhat Salihoğlu**; Hocam gitmeden size bir şey söyleyeyim; OSB'lerle ilgili iki hafta önce bir çalıştay yaptık Ostim'de, orada da bu söylediğiniz konularda epeyce tartışmalar oldu, onları da önümüzdeki hafta yayınlayacağız sitede, bant çözümleri yapıldı, o da sizin burada dile getirdiğiniz şeylere, yani belediyelerin OSB'lere ilişkin olarak, ne tür hizmetler götürebileceği üzerine.*

Prof. Dr. Can Hamamcı; İstihdam politikasına nasıl hizmet eder bilmiyorum? Gürhan hoca daha yakından izliyor o işleri. Bütün Türkiye çapında hemen hemen her yerde var, onun için insanları cezp edecek iki üç tane sihirli cümle yazmak lazım ki o kentsel girişimci ufak girişimci kendine yer bulsun, ha bunlar sadece solculuk yapmıyor, ya da işte sadece yoksullarla uğraşmıyor, benim gibi girişimcilere de yüz veriyor, desin. Çünkü hakikaten kentsel istihdam çok önemli bir şey.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; OSB'lerin %90'ının boş olduğunu söyledi Anadolu OSB başkanı, %90 boş kullanılmıyor ama sürekli OSB yapılıyor, %10'u da antrepo olarak kullanılıyor, yani çok az gerçek anlamda istihdam yaratma, üretim yapan bir şey yok aslında.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Ama belediye yardımcı olabilir, belediye politikası, belediyeler üretim yapılsın istemiyor yani.

Reşat Demirci; İşin özü ve püf noktası şurada; yerel yönetimler kendilerini üretici olarak görebilmeli, sadece hizmet aracısı olarak görmemeli, o anlayışın değişmesi lazım. O zaman dediğiniz olur, o B planı.

Prof. Dr. Can Hamamcı; Ankara örneğinden başlayarak yerel yönetimler tüketici değil üretici olmalıdır, hep dendi ama ona fırsat kalmadı yani.

***Serhat Salihoğlu;** Toplantıyı artık toparlıyoruz galiba, bir de arkadaşların buradan sonra da işleri var. Bu çerçevede şimdi bundan sonrasına ilişkin olarak galiba bir şeyler söylemek gerekebilir. Bu metne ilişkin Sonay hocam galiba çalışacak, epeyce bir şey geldi, ondan sonra organizasyona ilişkin konuşamadık ama en azından bizim kendi kafamızda bu toplantıyı iki defa daha yapmak var, 20 Nisan'a kadar, bu metni daha da geliştirmek gerekiyor diye anlaşılıyor. Soru işaretleri var bir kere toplumcu belediyecilik kavramından başlaya-*

rak, organizasyona ilişkin olarak söylemek istediğiniz şeyler varsa veya son cümle olarak konuşmak istediğiniz şeyler varsa onları da alalım, değilse Sonay toparlayacak.

Fatih Kaymakçıoğlu; İki cümle söyleyebilir miyim? Bir şeyleri doğru düşünebiliriz ama bu doğru düşünceyi halka inandıramıyorsak bir anlamı olmuyor, yani inandırıcı bir düşünce politikasıyla gitmemiz gerekiyor. Tabi ki halkın katılımı gerekiyor, halkın inandırılabilmesi için de bilgilendirme hakkı kavramını iyi işlememiz gerekiyor. Halkın bilme hakkı, yani her konuda bilgilenme hakkı, diye bir kavramı nasıl yerleştiririz?

İkinci bir şey de, liberallerin elinden bu yönetişim ve özgürlük kavramını nasıl ellerinden alırız? Halkın inandırılması ve sahiplenmesi kavramını bu özgürlük kavramı içerisinde nasıl getirebiliriz? Yani bir şeyin doğru olması bir şey içermiyor, doğruluğunu halkın kabul ederek, özgür düşünceden yola çıkarak ancak topluma yerleştirebiliriz. Yoksa inandırıcılığımız olmadığı takdirde çok doğru şeyler söyleyebiliriz, ideal şeyler söyleyebiliriz, yıllardır biz odalarda da bunu yaptık, ama bakıyorsunuz halk öyle demiyor, demek ki bir yerlerde eksiğimiz var. Burada liberallerin yönetişim ve o katılımdaki diğer o liberal özgürlük kavramını, farklı bir özgürlük anlayışıyla gerçek özgürlük, halkın özgürlüğünü, artık farklı bir dil, nasıl kullanırız bilmiyorum? Bunu da kullanmakta yarar var.

Son olarak Fişek hocam söyledi, neler olup neler olmadığı konusunda. Toplumcu belediyeciler, örneğin hizmeti kamu eliyle yapar, yapamadığı yerde yine kamu hizmeti kavramı içerisinde, eğer özel sektöre yaptıracaksa, örneğin uyuşmazlık halinde Türk idare mahkemesi bakar, bir madde olarak bakar, uluslararası tahkimi reddeder. Çünkü hukukta bu kavram var, ben uluslararası tahkim kitabını yazdım, iyice inceledim, sözleşmelerin hepsine koyabilirsin. Türk mahkemeleri bakar dediğinizde, uluslararası tahkim yürürlükten kalkıyor, ama onu sözleşmenin içerisine koyacaksınız.

Yücel Çağlar; Can hocanın söyledikleri arasında, yine hatırlıyorum, önceki toplantıda da yine aynı konu başlığı açıldı, fakat fazla ileri gitmedi orada kaldı. Bence yapacağımız tasarımın mevcut koşulların içinde uygulanabilir, hemencecik, bugünden, yarın uygulanabilir gibi noktadan hareket etmek yanlış bir şeydir. Ülkede geçerli

olan, dünya da geçerli olan koşulları ayağı yukarı herkes biliyor, bu koşulları veri alarak, bu koşullara hiçbir şekilde müdahale etmeyi öngörmeyen bir model geliştirmekse amacımız, hiçbir çabaya zahmete hiç girmeyelim. Bence bir talep üretmek zorundayız biz, mevcut durumdan zarar görüyoruz, toplum zarar görüyor şu şu nedenlerden, biz bu zararların görülmeyeceği şu şu şu mekanizmaları öneriyoruz. Bugün için, bugünün karşılaştırıldığı gerçeklikler göz önünde bulundurulursa, tabi ki ütopik olabilir ama bir toplumsal ve dolayısıyla bir siyasal bir talep, bir iletişim içindir. Onun o düşünceyi ben anlamıyorum, yani bugünkü belediye mevzuatı şöyle, bugünkü ekonomi politikaları böyle, dolayısıyla bizde daha ileriye gidemeyiz anlamına gelebilecek şeyler doğru gelmiyor bana. Onu geçen sefer farklı bir dille söylemiştim, yani biz var olana alternatif üretiyoruz, bu ütopik olabilir ama yol açıcıdır, bunu talebe dönüştürmek, toplumsal talebe dönüştürmek, ardından da siyasal talebe dönüştürmek için yola çıkmalıyız Yoksa mevcut düzene entegre olacak bir belediyecilik için bizim çok fazla kafa yormamıza gerek yok.

İkincisi, bence böyle bir bildirge gerekli, siz dediniz ya gerçekten de bu foruma katılacaklara, öncesinde onların akıllarını, bilgilerini yoğunlaştırabilecekleri bir metin, onları test edecekleri, onları analiz edip de bu doğru, bu yanlış diyecekleri değil, onların düşünmelerini, odaklaşmalarını kolaylaştıracak bir metin olmasında yarar var. Bu metin bana göre buradaki tartışmaların da büyük ölçüde yararlanarak, şöyle bir matriks hazırlayabiliriz. Yani sırf teknik olarak söylüyorum, çalışma tekniği olarak, yukarıdan aşağı birinci sütunda sadece bizim tartışmaya açılmasını uygun gördüğümüz tartışma alanlarını yazacağız. İkinci sütunda tamamen biçimsel ve anlatımın kolaylığı yönünden böyle söylüyorum, ikinci sütunda bizim yakındığımız, belediyecilik anlayışının, bu alanı nasıl kullandığı, ne tür mekanizmaları işlettiği.

Üçüncüsü de, toplumcu belediyecilik bu konuda neler söylüyor, böylece daha çok somut olarak bu herifler böyle yapıyorlarmış affedersiniz, bu yanlışmış, şu şu nedenlerden, biz bunu öneriyoruz ve bunun da getirileri bunlardır, gibi üç sütunluk, işte aşağı yukarı 9 satırlık da bir matriks hazırlama tarzı bir düşünce bence uygun.

Biri demokratiklik, biz bu demokratiklik ilkesini, işte burada söylendiği anlamda katılım, saydam yalnız burada katılımcılık mesele-

sine öteden beri takıyorum, burada da takıyorum, çünkü katılımdan nereye katılım, nelere katılım, nasıl katılım, katılımdan sonra üretilecek kararların, şunların bunların izlenmesi nasıl olacak, yani bu katılımı nerede biz söylüyoruz? Belediye Meclisleri var, bir anlamda katılım sayılırsa, o olabilir, ne yapıyor, değişik ne yapılabilir? Çocuk kurultayı düzenliyor, katıldı mı çocuklar, katılıyor yani kent kurultayları düzenliyor vs. böyle ahbap çavuşları çağıracağımız, onların orada konuşacağı, işinize gelirse dikkate alacağınız görüşlerden, görüşleri üretmeye dönük bir katılım.

İkincisi planlama, hayati önemde bir başlık, biz bu planlama alanına nasıl bakıyoruz? Son düzenlemelerle birlikte, benim gördüğüm kadarıyla inanılmaz bir kargaşa yaratıldı planlama alanında, bu kargaşa önümüzdeki günlerde daha yakıcı olacak, havza planlamasından tutun, mekansal stratejik planlamaya, oradan çevre düzeni planlarına vs. falan hepsi iç içe girmiş vaziyette ve bunun yol açtığı ciddi bir kamusal maliyet var, yönetsel kargaşa var.

Bütün yatırımlarda, etkinliklerde, hep satır başlıklarını ifade etmeye çalışıyorum, ekonomiklik verimlilik. Yıllarca, 32 yıl, verimlilik merkezinde çalışmış bir arkadaşınız olarak söylüyorum, katma değer, böyle bir işgücü anlamında verimliliği artırma amaçlı böyle bir amacımızın bizim olmaması gerekir. Buna uygun verimlilik tanımı var mı, var, biz önerebiliriz.

Bireyi geliştirmeci, aileyi, sınıfı, toplumu ki bu hangi başlıklarda, eğitim, sağlık, kültür, spor, boş zamanı hoş zamana döndürme. Bir başka şey; yatırımcı.

Demin arkadaşlar söyledi, bence de heyecanlandırıcı bir başlık, üretici. Yani mevcut mevzuatın içinde Halk Ekmeği üreten belediyeler, başka şeyleri niye üretemiyor, onu anlayamadım ben. O anlamda yatırımcı ve üretici, kaynak yaratıcı, şimdi bunları birinci sütunda satır satır yazdığımız zaman karşı taraftaki sütunlar kesiştirdiğimiz o kareleri doldurmak durumundayız. Böyle bir akıl yürütme yöntemiyle çalışırsak sanıyorum ki, daha somut şeyleri söyleyebileceğiz, sonra onları uygun yerlere yerleştirebileceğiz, diye düşünüyorum.

Bir de bir türlü aklım ermiyor, Eylül ayında çağrılı toplantıya yine 35 kişiden söz etmiştiniz, o zamanki toplantıda da, bu zamanki toplantıda da, bu 30 küsur kişi gelmiyor. Bugüne kadar merak edi-

yorum, gerçekten kişi ve kuruluşlar düzeyinde, buraya biz kardeşim bu bildirge taslağında yer alan sağlıklı veya hoş bir çevre vs. meselesinde söz sahibi olabilecek kuruluşlardan görüş geliyor mu, size yani gerçekten merak ediyorum. En somutu işte sanayici vs. böyle mi bize katkıda bulunacaklar, dolayısıyla gelmiyorlarsa bu uyarınıza rağmen gelmiyorlarsa, düzenleme olarak bir önlem almak durumundayız. Çıkart ya da çıkartma, bunu söylemek çok kolay, ben çıkartalım diyorum, yani sırtımızda kambur taşımanın bir anlamı yok, bunun demokratiklikle de ilgisi yok, siz iki yıldır çalışıyorsunuz ve bu toplantılara hiçbir şekilde ve üstelik de büyük bir saygısızlık yaparak gelmeyeceklerini de belirtemeyerek, böyle bir katkıda bulunmayarak. O zaman niye bunlar sırtta taşınsın bu kuruluşlar diye düşünüyorum. Onun için özetle, biz yapılması gerekenleri toplumsal talebe dönüştürecek ve siyasallaştıracak bir arayış içindeyiz, bunun için de önümüze uçuk olmayacak kuşkusuz ama kendi kendimize düzenin koyduğu sınırları da koymanın mantığı içinde böyle bir şey yoktur. Çalışma tekniği olarak da söylediğim anlamda bir matriksvari bir düşünme pratiği yol açıcı olabilir, diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; *Bu katılım konusu biz yönetim kurulunda değerlendireceğiz. Bazı odalar; hemen aklıma gelenleri söyleyeyim, Ziraat M. O. HKMO, İMO, ŞPO bunlar katılacaklarını beyan ettiler, ama biz henüz yeni bir metin ürettik, dolayısıyla o konuda bir geri bildirim olmadı.*

Yücel Çağlar; Neye katılacaklarını, hangi sürece katılacakları söylediler?

Serhat Salihoğlu*; Bu sürece, görüş oluşturma ve foruma düzenleyici kuruluşlar olarak katılacaklarını beyan ettiler, ama. .*

Yücel Çağlar; Bence bu düzeyde bir katılım, bu biçimde bir katılım çok bir şey getirmez. Buraya yine birisi gelecektir. filanca odadan geldi mi, geldi, işte bu.

Serhat Salihoğlu*; Onu da şöyle yapabiliriz Yücel bey, kendileriyle birebir görüşebiliriz, şimdiye kadar çok başarılı olduğumuzu söyleyemeyiz bu organizasyon konusunda, belki yüz yüze görüşerek, onlarla bu işi konuşarak bir yola sokabiliriz. Çünkü siz de takdir eder-*

siniz, bu tip bir bildirgeyi oluşturmak ve bunun altına mümkün olduğunca çok sayıda örgütün imzasını attırmak, böyle bir deklerasyonun etkisi bakımından, toplumsal etkisi bakımından önemli. En azından biz böyle bir yol öngördük başlangıçtan itibaren, onun gereği olan bazı işleri yapamadık, bizde de eksiklikler var, onu da kabul etmek gerekir. Yönetim kurulu olarak bu eksiklikleri de önümüze alarak bundan sonra bir deneme daha yapacağız, ondan sonra bakarsınız sizin dediğiniz noktaya geliriz. Başka katkı yoksa Sonay'a sözü veriyorum.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Önce şunu belirtmek lazım, biz yola çıkarken gerçekten hepimizin ideali olmadığı için değil ama, ideal olan toplumcu belediyecilik arayışı ile çıkmadık, Türkiye'de uygulanabilir bir alternatif, evet neoliberalizme alternatif, rekabetçi bir topluma, toplum düzenine alternatif bir belediyecilik modeli geliştirilebilir miydi? Bizim çıkış noktamız buydu. Biz bu konuda doğrudan uzmanlardan da yardım almadık, yani sadece akademisyenlerle başlamadık meseleye, Bergama'da ilk toplantımızı 25–30 civarında belediye başkanı, belediye çalışanı, teknisyeninin katıldığı bir yerde yaptık ilk toplantımızı. Aradığımız şey ne teknik bilgiydi, ne gerçekten literatür bilgisiydi, ne de kafadaki idealdi. Kuşkusuz bunlar birbiriyle bağlıdır ama bizim aradığımız şey hakikaten bu topraklarda, bu koşullar altında filizlenebilecek, ipucunu yakalamak.

Nereden başlamak lazım? Doğrusu biz bir senedir arıyoruz. Bulduk mu? Bulamadık kuşkusuz, öyle bir maden yok, çünkü bu geliştirilecek bir şey. Ama şöyle bir şey var, ilham kaynağı alınacak tekil örnekler var. Ne tek başına Dikili, ne tek başına Fatsa örneği, geçmişte ne Dalokay örneği, hiç birisi, bugüne ne uyuyor, ne de gerçekten tek başına toplumcu belediyecilik kavramını, ister belediye sosyalizmi anlamında kullanın, gerçekten halkçı anlamda kullanın, hiç fark etmez, karşılamıyor.

Peki, bu mümkün müdür? Mümkün olmalı, bunu mümkün kılmalıyız, çünkü gidecek başka bir yer yok, bu toplumun gideceği başka hiçbir yer yok ve gerçekten belediye dediğiniz şey sonuçta yerel iktidar demek, yerel iktidarların önemli olduğunu düşünüp alternatif geliştirme ihtiyacı ile yol çıktık.

Yücel hocanın eleştirileri kuşkusuz doğru ama hazır cevaplarımız yok bizim, hepimizin her cümleyi ne kadar ayrıntısıyla tartıştığımız

da ayrı bir konu, belki tartışamadık, böyle bir çabaya girsek bile ama emin olun bu bir arayış. Yarım mı kalır, gerçekten onu bilmiyoruz ama başka türlü de, açıkçası akıl geliştirilebileceğini göremiyorum.

Bu süreçte çok farklı kesimlerle konuşma fırsatı bulduk, hiç beklemediğiniz yerde alternatif belediyecilik diyor, hocamın bir kağıda yazarak söylediği maddeleri, alternatif belediyecilik diye görebiliyor, sırf kavramların dışındaki parlaklıktan dolayı.

Toplumcu belediyecilik aslında nasıl olmalıdır, diye çıktık? Hocamın söylediği şeyleri şöyle algılıyorum, buradaki tartışmaların her birini, daha öncekileri de tekrar düşünerek, bu soruya cevap vermeye çalışacağız, ama kesin olarak dört dörtlük bir cevap çıkar mı bilmiyorum? Hakikaten hepsine cevap verebilsek, bu grubu çağırmamızın da temel nedeni.

Fatih bey mesela, ilk toplantıdan itibaren elektrik üzerinden muazzam örnekler getirdi. Sonuç olarak bu nereye bağlanır, bilmiyorum ama tam da böyle, evet hem sorularla, hem modellerle, hem itirazlarla ancak gelişecek diye düşünüyoruz.

Ben bir takım notlar aldım, mesela Can hoca gitti ama bu sorunun yanıtını yine en iyi Can hoca tarif edebilirdi belki, var olan toplumcu belediyecilikten, hepimiz de çıkarırız kuşkusuz, nedir-biz neyi kastediyoruzu, geliştirecek.

Bir başka soru, kendi alanlarında belediyelerin yapabileceği. Kamucu bir çerçeve yaratılmalı, bunu biz tekrar elden geçireceğiz. Altyapı konusunda Fatih Bey, Süheyla Hoca ve Ömer Beyin söylediklerine -Süheyla Hoca aslında çok fazla yapılacak bir şey yok dedi belki ama- belki sizlerin önerileri olabilir. Fatih bey getirdi önerisini, onu da okuyacağız ama burada bize de açıklanan yeni fikri geliştirmek mümkün olabilir. Ben açıkça mutlu da oldum, EMO'nun yönetiminde açıklamayıp da burada açıklamasını.

Bir yandan iyice ütopikleştik mi sorusu, kaygısı oluştu ama bir yandan da tam da böyle bir şey gerekiyor. En olmayacak şeyi de konuşarak, eleyerek gitmek gerekir. Siz yapabilirseniz, geliştirebilirseniz önerilerinizi,

Ömer Bey bize doğru ulaşım politikası projesinden söz etti. Ulaşım çalıştayı da yapmıştık, Ömer Beyden onu da temel alarak böyle

bir katkı sunmasını bekleyebiliriz. Veya sizin ilan edeceğiniz bir konuda, Yücel Hocadan kendi çalışma alanıyla ilgili bir katkı yapar mı acaba, diye düşünüyorum.

Kamu fiyatı nedir? Kamu malı çok önemli bir önerme olarak ortaya çıktı. Tamam, piyasaya yaptırılsa bile, öyle anlaşılıyor ki bu kamu fiyatıyla yapılmalı, o zaman belki maliyecilerden destek almalıyız, kamu fiyatı lafını yeniden kullanmaya başlamak için.

Yine dayanışma yerine imece örneği verildi. Bu birbiri yerine kullanılabilir mi, yoksa bizi bu konuda biraz daha geliştirebilir misiniz? Farklı bir dayanışma modeli, ben de hatırlıyorum imeceyi, bu nasıl yaygınlaştırılabilir? Aslında bir öngörü yani, imece genellikle kırsal alanda yüz yüze ilişkide olan bir şey, bu gerçekten kentsel alana tahvil edilebilir mi diye sizden yardım alabiliriz.

Onun dışında; İstihdam-OSB ilişkisi. Metne ilk itiraz Reşat Beyden özellikle, üretmeye değil tüketmeye programlandı diye düzeltmişti beni, ama buradaki konuşmalarla birlikte zaten düzelteceketim. Ben o cümleyi kullandım, öyle kullanmamak lazım ama oradaki üretim denilen şey, çıktıdaki artış, üretim bizim anladığımız bir üretim değil. Mesela kilometrelerce yol yapılması bir üretim olarak sunuluyor, kastım oydu ama daha iyi ifade etmek gerekir ve kesinlikle üretici belediyeciliği daha netleştirmek lazım. O konuda da Reşat Bey her zaman katkı veriyor, yine katkısını sunarsa, bir sonraki toplantıdan önce metne dahil ederiz.

Son olarak, dayanışma modelleri ve katılım. Bu hepimizin çok sevdiği kavramlar, gerçekten altı doldurulmaya muhtaç olan kavramlar ve bu konuda hepimizin, buraya katılan herkesin, tüketici hakları derneğinden tutun da her birimizin üstüne düşen çok şey var, çünkü bunlar bizim sihirli kavramlarımız. Katılım her ne kadar yönetişim tarafından farklı bir yöne çekilse de, burada sözünü ettiğimiz katılım, sadece göstermelik, hatta daha da ilerisini söyleyeyim, sadece toplumsal örgütlenmelerin dahil olduğu bir katılım değil, karar almaya müdahil değil, tam tersine sessiz yığınların katılımını sağlayacak, hocamın ifadesiyle evet o talebi yaratacak, o ihtiyacı yaratacak bir modele ihtiyacımız var bizim.

Kuşkusuz toplumun her istediği ya da halkın her istediği, bazen sıcak bir evdir bu değil ama bunun da ötesinde yeni şeyleri talep ettirecek bir modele ihtiyacımız var. Açıkçası evet bir anlamda insanların ihtiyaçlarını farkına vardırmayı da sağlayacak, ama başka şey görünmüyor ufukta, başka bir model görünmüyor. Şimdilik benim söyleyeceklerim bunlar, bunları çıkardım.

İş olarak ekleyeceğim, bir de Yücel hocanın matriksini not ettim, o çerçevede metni tekrar uyarlayacağım, olacak mı olmayacak mı? Tekrar tartışırız, iki modeli de uyarlarız ve tekrar tartışırız. Çok teşekkürler buraya kadar geldiğiniz için. Gerçekten YAYED çok emek verdi kuşkusuz, ama sadece YAYED'in altından ne kalkabileceği bir şey, ne de tek başına bu fikri geliştirmesi mümkün. Bunun için böyle endişeleri, kaygıları, korkuları, her ne derseniz deyin, olan insanların kesinlikle fikir geliştirmesi gerek. Benim gözlemim şu, daha önce de benzer başka bir toplantıda, buraya gelenler hiç de pişmiş aşa su katmak falan değil, doğrudan evet bir şey pişirmek için buradayız ve pişen bir şey de yok esasında. Lütfen bu düşüncelerle katkılarınızı sunarsanız, belki bir şey çıkar, bugünkü karamsar tablodan sonra ne diyebilirim, bilmiyorum

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez; Karamsar bir tablo yok, bence tam tersine iyi bir toplantı oldu, insan aslında düşündükçe, daha çok ne yapabilirizi, görüyor.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Biz uzun zamandır ihmal etmişiz, düşünmüyoruz, alternatif üzerine düşünmüyoruz, düşünmeyi bırakmışız, ama onun zamanı galiba geçiyor, uygulanması ayrı bir konu ama o konuda bizim bir beklentimiz bile yok, doğrumuz yok en azından, onu belki yeniden kurmak lazım, kuşkusuz bu soruların sonu yok. Nerede kuracağız, nasıl kuracağız, kiminle kuracağız? Bilemiyorum. Tekrar çok teşekkürler.

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK ULUSAL FORMU
ODTÜ - VİŞNELİK TESİSLERİ

11 MAYIS 2013

ÇERÇEVE TARTIŞMA METİNLERİ

"ÇERÇEVE TARTIŞMA METNİ-1"

NEDEN BİR SEÇENEK ARAYIŞINDAYIZ?

Belediyeler, tarihsel olarak meta üretimi ve ticaretin merkezleri olarak kapitalizmin gelişme aşamasında kentleri yönetmek için kuruldular. Kuruluşun itici gücü kentin yeniden üretimine olan gereksinimdi. Kentin egemeni burjuva sınıfının sermaye birikimi için kente ve emek gücüne ihtiyacı vardı; emek gücünün ise barınmaya, suya, ısınmaya, karnını doyurmak için ekmeğe, giyinmeye ve bunları satın alacağı yerlere… Belediye örgütlenmesi burjuva sınıfının ve işçi sınıfının asgari ortak ihtiyaçları üzerinde yükseldi…

Aradan geçen birkaç yüzyılın ekonomik, sosyal, bilimsel, toplumsal gelişmelerinin sonucunda bugünün dünyasında belediye yine aynı amaca hizmet ediyor; kentte üretim ve tüketim zincirinin aksamadan sürmesi için kenti ertesi güne, kent emekçisini üretime hazırlıyor. Belediyeyi kuran sınıfsal ilişkiler bugün de geçerli; sadece daha karmaşık, daha yüksek beklentiler, daha çeşitlenmiş ihtiyaçlar söz konusu…

Kapitalizmin tahrip düzeyi en yüksek dönemine tanıklık ediyoruz. Bu dönemin son 30–35 yılında yeni kavramlarla kendini yenilemeye çalışan kapitalizm, küresel finans kuruluşlarının ve emperyalist devletlerin gücü ile dünya halklarını yeni sağ ideolojinin egemenliğine sokmuştur. Bu süreçte yeni sağcılık yeni devlet örgütlenmesinin ve küresel düzeyde kurumsallaşmış kapitalizmin yeni ideolojisi olmuştur. Devletler anayasalarını bu doğrultuda değiştirmektedirler. Türkiye'deki yeni anayasa tartışmalarına bu açıdan da bakılmalıdır.

Toplumsal sorunlara karşı yazılan reçetedeki ilacın adı liberalizmdir. Özgürlük ise bu ilacın insanın aklını başından alan ana maddesidir. Ama bu özgürlük tiyatrosunun aktörleri halk değil şirketlerdir.

Özelleştirme, yerelleştirme, serbestleşme, şeffaflık, verimlilik, performans gibi liberal içerikli kavramlarla değiştirilen ve sağcılaştırılan devlet, artık küresel kapitalizmin doğrudan yerel iktidar aygıtına dönüşmüştür.

Yeni sağcı devlet yeni sağcı yerel yönetimi de kurmuştur. Türkiye bu kuruluş sürecini AKP eliyle 2003 yılından başlayarak daha yoğun ve derinlemesine yaşamaya başlamıştır.

Sağcı devlet anlayışı tüm belediyeleri kuşatmıştır. Yeni devlet yapısının getirdiği kamu yönetimi anlayışının farkında olarak sürece direnen belediye sayısı bir elin parmakları kadardır.

Tahribat büyüktür: insan, doğa ve tüm canlıların yaşam alanları tahrip edilmiştir. İnsan kendine ve kentine yabancılaştırılmış, doğa acımasızca katledilmiştir. Kentler yaşanamaz haldedir. Piyasa kentin üzerine kâbus gibi çökmüştür; belediye piyasanın, insan da tüketim çarkının hizmetine girmiştir.

Daha fazla katılım, yerele daha fazla yetki perdesinin arkasından şirketlerin katılımı ve şirketlere aktarılan yetkiler çıkmaktadır. Özgürlük ve katılım lafı çoğaldıkça belediye halktan uzaklaşmakta piyasaya yakınlaşmaktadır. Oysa özgürlük ve katılım piyasanın değil halkın talepleridir. Verimlilik ve etkinlik kavramlarının arkasından ise giderek vahşileşen emek gücü sömürüsü çıkmaktadır.

Yeni sağcılığın yarattığı toplumsal eşitsizliği kentin emekçisi iliklerine kadar yaşamaktadır. Eşitsizlik ile gelen yoksulluk yeni sağcı devlet için ortadan kaldırılması gereken değil yönetilmesi gereken bir sorundur; yoksulluğun yönetimi yoksulun bağımlı hale gelmesi, biat kültürünün inşası ile mümkündür ve adım adım gerçekleştirilmektedir.

Neoliberalizm bir yandan da yarattığı derin iktisadi ve siyasal krizlerin pençesinde can çekişmektedir. Devletler ve toplumlar neoliberalizmin yarattığı buhrandan çıkmanın yollarını bulmaya çalışıyorlar. Bugün neoliberalizmin doğduğu İngiltere'de bile kamu hizmetleri kamulaştırılıyor; küresel su tekelleri ile tanınmış Fransa'da su hizmeti yeniden belediyeleştiriliyor ise yeni seçenekler aranmaya başlanmış demektir.

Türkiye'de en gerici elbiseleri giyen neoliberal anlayış, insanları büyük bir umutsuzluğa doğru hızla sürüklemektedir. Onuruyla geçinebileceği bir iş bulmakta zorlanan kentli; deresini, merasını, bostanını kaybetme korkusu karşısında yaşam mücadelesi veren köylü ve toplumsal statüsünü kaybetmeye zorlanan kadınlar yol ayrımındadır. İşte bu yüzden yeni seçenekleri konuşmanın zamanıdır.

Bu saptamalar temelinde akla gelen temel sorular şunlardır?

1- Yeni sağcı/neo-liberal devlet örgütlenmesi/yönetimi/ideolojisi altında

a- Planlama;

b- Katılım;

c- Alt yapı ve finansmanı;

d- Yönetim;

e- İstihdam açısından durum nedir?

2- Küresel/yerel piyasanın ihtiyaçları temelinde yapılandırılan devlet yapısı içinde halk yararına bir belediyecilik seçeneği mümkün müdür?

"ÇERÇEVE TARTIŞMA METNİ-2"

BUGÜNÜN KOŞULLARINDA TOPLUMCU BELEDİYECİLİK NE ANLAMA GELİYOR?

Tarihsel bağlamından ve güncel gelişmelerden yola çıkarak bugünün koşullarında toplumcu belediye kapitalizmin çok boyutlu krizinin yarattığı tahribata karşı halkı koruyan ve insanın iyi kötü yaşadığı değil üretken ve mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediyedir.

Bu tanımlama temelinde sorular şunlardır:

1- Belediye hizmeti (çöp, ulaşım, yol, çevre vb…) ve kamu malı üretimini (başta su olmak üzere) ticarileştirme bugünkü belediyeciliğin temel işlevi olarak ilan edilmiştir. Toplumcu belediyenin ticarileşmeye karşı seçeneği/araçları ne olabilir?

2- Toplumcu belediye piyasayı hangi araçlarla kontrol edebilir?

3- Halkın katılımı ne anlama geliyor?

4- Toplumcu belediyenin toplumsal dayanışma araçları neler olacaktır?

5- Toplumcu belediye hizmet / kamu malı fiyatlamasını nasıl yapacaktır? Su, ulaşım fiyatları vb…

6- Kent toprakları nasıl yönetilecektir? Özel mülkiyete hangi araçlarla sınır getirilecek / kamu mülkiyeti hangi araçlarla geliştirilecektir?

7- Toplumcu belediye yoksulluğu kaldırabilir mi?

8- Hizmetleri piyasaya gördürmek üzerine kurulmuş mevzuata rağmen belediye hizmetlerinde emek gücü hangi araçlarla güvenceye kavuşturulabilir?

“ÇERÇEVE TARTIŞMA METNİ-3”

TOPLUMCU BELEDİYECİLİĞİN İLKELERİ NELER OLACAKTIR?

Aşağıdaki ilkeler günümüz koşullarında toplumcu belediyecilik ilkeleri olarak belirlenebilir mi?

1- Yeniden belediyeleştirme; Piyasalaştırılan hizmetler belediyelere geri alınmalıdır. Bu konuda bugüne kadar yapılan özelleştirmelere karşı yeniden belediyeleştirme mücadelesi verilmelidir.

2- Toplumsal eşitlik; Her kentli kentin sahibi ve ortağıdır; kentli, gelir durumundan bağımsız olarak belediye hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.

3- Dayanışma; Toplumcu belediye kentte her düzeyde dayanışmaya öncülük eden ve dayanışmayı kuran belediyedir.

4- Demokratik yönetim; Belediye karar organlarının seçim ve çalışma sisteminin demokratikleştirilmesi; halkın örgütlenmesine öncülük edilmesi; örgütlü toplum kesimlerinin karar ve yönetim sürecine katılması;

Belediyenin sorumluluğunda planlama-karar alma- uygulama sürecinde yurttaş-üniversite-meslek kuruluşu-demokratik örgüt ve belediye çalışanlarının katılımı; siyasi-mali çıkarcılığın ortadan kaldırılması…

5- Üretici belediyecilik; Kaynak yaratan, üreten ve üretime yön veren; istihdam olanakları yaratılmasına katkı sağlayan; kooperatifçiliği destekleyen, kooperatif kuran belediyecilik

7- Planlamacılık ve kalkınma; Yerelde toplum yararına planlama ve kalkınma ulusal ölçekte toplum yararına planlama ve kalkınma ile mümkündür.

8- Ortak yaşam kültürü ve kentlilik bilinci; Piyasa ve piyasa araçlarının bir araya getirerek yalnızlaştırdığı, kendine ve kentine yabancılaştırdığı tüketici birey yerine toplumcu belediyeciliğin kamusal alan ve etkinliklerde biraya getirdiği üretici, dayanışmacı ve paylaşımcı yurttaşın yaratılması;

Kentine sahip çıkan, talep eden, sorgulayan, hak arayan yurttaşı destekleyen ve kentlilik bilincinin oluşması için olanak yaratan belediyecilik…

9- Nitelikli hizmet-üretken emek - nitelikli çalışma koşulları; Belediye hizmetlerinde ve tüm kentte istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve emek gücünün değerinin yükseltilmesi…

10- Korumacılık; Çevre, doğal yaşam ve tarihsel-kültürel mirasın ve varlıkların metalaşmadan kurtarılarak toplumsal miras olarak geleceğe bırakılması…

11- Gelişmeye açık olma; Günümüzde kapitalizmin yarattığı çok boyutlu tahribata karşı hem ulusal düzeyde hem de Dünya'da süren arayışın ve çok sayıdaki uygulamanın izlenmesi ve ilham alınması…

AÇILIŞ; MEVCUT DURUM ANALİZİ;
NİÇİN BİR SEÇENEK ARAYIŞINDAYIZ?
NİÇİN TOPLUMCU BELEDİYECİLİĞİ ÖNERİYORUZ?

Serhat Salihoğlu (YAYED Genel Sekreteri); *Değerli konuklarımız, daha doğrusu katılımcılarımız, Toplumcu Belediyecilik Ulusal Forumu'nu açıyorum. İzninizle kendimi tanıtayım; YAYED Genel Sekreteri Serhat Salihoğlu. Aramızda çok değerli konuklarımız var ama izin verirseniz çok seçkin bir topluluk, herkesi tanıtmayayım, herkes hoş geldi.*

Forumumuz üç ana bölümden oluşuyor; her bölümde forum yöneticilerimiz var, onları tanıtmak isterim, Bergama Belediye Başkanımız Sayın Mehmet Gönenç, Prof. Dr. Gürhan Fişek hocamız ve Prof. Dr. Can Hamamcı hocamız, forumlarımızın bölümlerini yönetecekler.

Sunuş olmayacak, bir konferans değil, bir panel değil, çağrılı arkadaşlarımızın hepsi kendi alanlarında uzman olan, pratiğin içinde, uygulamanın içinde, teorinin içinde olan arkadaşlarımız. Hedefimiz; mevcut egemen anlayışına, felsefesine, uygulamalarına karşı, yeni bir belediyecilik düşüncesi örmek. Bunun için çok değişik kurumlar tarafından, değişik belediyelerimiz tarafından, bu konuda saygın çabalar var ama bunlar son derece azınlıkta. Formun bir amacı da, bundan sonraki süreçte, bu hazırlıkları, bu çalışmaları belki bir araya getirmek, böyle bir organizasyonun da temelini sağlamak. 12 kuruluş birlikte organize ettiler bu forumu, onları izninizle sayayım. DİSK'e bağlı Genel İş Sendikası, Engelliler Konfederasyonu, Fişek Enstitüsü, Mülkiyeliler Birliği, ODTÜ Mezunları Derneği, TMMOB'ne bağlı EMO, HKMO, İMO, Jeoloji Mühendisleri Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Tüketici Hakları Derneği ve YAYED. Ben sözümü fazla uzatmadan ev sahibimiz ODTÜ Mezunları Derneği başkanlığını yürüten Himmet Şahin beyi, bir konuşma yapmak üzere buraya davet ediyorum, buyurun.

Himmet Şahin (ODTÜ Mezunları Derneği Başkanı); Sayın Başkanlar, değerli YAYED Yönetim Kurulu Üyeleri ve değerli katılımcılar, hepiniz hoş geldiniz. Yerel yönetim seçimlerinin süreci başladığı için bu gibi çalışmaların çok çok önemli olduğunu ve mevcut sistemden, hükümetin ve kapitalist sistemin yönlendirmiş olduğu sadece ve sadece ranta dayalı bir belediyecilikten, uzaklaşmak için yapılan

bu çabalardan dolayı sizleri kutluyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum, iyi günler.

Serhat Salihoğlu; *Şimdi de açılış konuşmasını yapmak üzere, düzenleyici kuruluşlar adına YAYED Başkanı Sonay Bayramoğlu Özuğurlu'yu davet ediyorum, buyurun sayın başkanım.*

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu (YAYED Başkanı); Hepinize günaydın, hoş geldiniz. Düzenleyici kuruluşları Serhat Bey saydı, zaten görüyorsunuz, o yüzden tekrarlamayacağım. Toplumcu Belediyecilik çalışmalarını aşağı yukarı 15 aydır sürdürüyoruz, düzenleyici kuruluş üyeleri ile birlikte, 15 aydır devam eden Toplumcu Belediyecilik çalışmalarının sonuçlarını burada bir araya getirmeye çalıştık. Çankaya Belediyesi Kent Konseyinin yürütmüş olduğu, yine toplumcu belediyecilik konusunda ayrı bir çalışma var, yine sayın başkanımız da burada, o çalışmada da yine toplumcu belediyeciliğin ilkeleri ve çerçevesi tartışılıyor, kişisel olarak beni besleyen bir alan da bu oldu. Bir anlamda, Türkiye'de ulaşabildiğimiz, Toplumcu Belediyecilikle ilgili tüm çalışmaların birbirine geçtiği, harmanlandığı bir süreçten sonra, biz burada bir araya geldik, diyebiliriz. Bugüne kadar toplumcu hizmet anlayışı, katılım, dayanışma, istihdam, sanayileşme ve kentsel dönüşüm konularında çeşitli çalıştaylar düzenlendi. Bu çalıştaylara burada adlarını sayamayacağım kadar çok insanın emeği ve katkısı geçti ve yine çok sayıda kurumun desteğini gördük ve onların ortaklığıyla bunlar gerçekleşti. Geçen sene Bergama'da bir kış okulunda başlayan toplumcu belediyecilik macerası, pek çok insanı ve kuruluşu karşılıksız desteklerle bir araya getirdi ve fikirlerini ortaklaştırmayı sağladı. Burada zannediyorum hepimizin ortak kaygısı şuydu; hakim neoliberal belediyecilik anlayışına karşı, hiçbir parti ve belki siyasal görüş fark etmeden, bütün belediyeleri bir anlamda kuşatan belediyecilik anlayışına, bir alternatif geliştirme zorunluluğunun artık hepimiz tarafından görülmeye başlanmasıydı. Gerçekten hem insanı, hem doğayı, hem de toplumu talan eden bir yaklaşımın, alternatifsiz olduğu fikriyle bugüne kadar kuşatıldık ve bu devam ediyor. Bu fikir en azından bunu söylemeye devam ediyor. Bu yüzden de 30 senedir çok fazla alternatif konuşmamaya ya da daha az konuşmaya alıştık. Bununla birlikte Dikili'de Osman Özgüven'le yükselen bir ses, belki hepimizi yeniden kendimize getirdi, belki de Dikili'de başlayan bu süreç burada hepimizi bir araya, doğrudan olmasa da farklı donelerle bir araya getirdi.

Bugün baktığımız zaman; toplumcu belediyeciliği neden tartışmamız gerektiği sorusu yine önümüzde duruyor, bugüne kadar hakim olan neoliberal anlayış artık krizdedir ve bu kriz, yeni bir neoliberal anlayışla aşılacak bir kriz değil, son derece derin bir krizdir. Bu krizin sonucunda ya kaotik bir dönem yaşanacak ya da öyle anlaşılıyor ki yeni bir toplumcu anlayış inşa edilecek.

Burada çok fazla seçenek yok, ya kaosa razı olacağız ya da tolumun çıkarlarını savunan yeni bir belediyecilik anlayışını inşa edeceğiz hep birlikte. Bunun için Türkiye'de yeterli birikim var, hem dünyadan, hem Türkiye'den, besleneceğimiz yeterli birikim var. Ankara, İstanbul, İzmir ve eskiden Fatsa'yı düne ait bir örnek olarak kabul edebiliriz , tarihsel olarak bu birikim ve deneyimi bize sağlıyor. Bugün ise yine Porto Alegre'yi de söyleyebiliriz, Karakas'da, Montevidio'da, Sau Paola'daki deneyimler de bize yol gösteriyor. Dolayısıyla Toplumcu Belediyeciliğin günümüzde uygulandığı yerler var. Bizde de yine Dikili örneğini burada anmak gerekir, özellikle Osman Özgüven'e de, belki buradan hoş geldin, diye seslenmek gerekiyor.

Bu koşullar altında toplumcu belediyeciliği kurabilir miyiz? Bunu tartışacağız ama en azından şöyle bir şansımız var, geçmişin deneyimlerini biliyoruz ve tuzaklarını da biliyoruz, bu tuzaklara düşmeden, yeni bir belediyecilik anlayışı geliştirilebilir.

İkinci önemli konu ise, bugün Avrupa'da süreç tersine dönmüştür. Düne kadar neoliberal politikalar hakim çerçeveyi oluşturmuşken, bir iki senedir süreç yeniden belediyeleştirmeye, yeniden kamulaştırmaya dönmüştür. Hızla belediye hizmetleri kamunun eline geçiyor. Örneğin; Fransa'da Paris kentinde su hizmetleri düne kadar Lyonnaise des eaux şirketi tarafından sunulurken, 2011 yılından itibaren belediye tarafından sunulmaya başlamıştır ve sadece bir sene içerisinde su fiyatını %8 düşürdüğü halde 35 milyon Euro'lik bir tasarruf sağladıklarını kendileri söylüyor. Londra'da metro hizmeti için kamulaştırma süreci devam ediyor, Almanya'da katı atık, ulaşım, aydınlatma ve atık alanlarında yine belediyeleştirme devam ediyor ve burada ismini sayamayacağım kadar çok sayıda enerji alanında ve diğer belediye hizmetleri alanında yeni bir belediyeleştirme süreci başladı.

Ancak oralarda hepsi değil, ama Londra için şu söylenebilir; yeni belediyeleştirme ya da kamulaştırma hareketi daha demokratik bir iş görme usulleri ile getirilmeye çalışılıyor ve buna dikkat ediliyor ve bu tabi önümüzdeki dönemde, eğer Türkiye'de de böyle bir süreç yaşanırsa dikkat edilmesi gereken konulardan birisi.

Hem bu deneyimler, hem bu tarihsel birikim, yeni bir belediyeciliği Türkiye'de kurabilir mi, bunun için yeterli toplumsal, siyasal, ekonomik koşullar uygun mudur? Bu soruyu biraz sonra hep birlikte çalışmaya ve araştırmaya, sorgulamaya devam edeceğiz.

Bugün özellikle belediyeler açısından en önemli sorunlardan biri, evet biraz da neoliberal krizden çıkmak için, daha fazla malileştirme ve mali piyasaların uç beyliği haline getirme çalışması, çabası kendini hissettiriyor. Kentler örneğin büyükşehir belediyesi kanunu ile birlikte, Türkiye'de açık olarak görüyoruz ki, gerçekten uluslararası mali piyasaların bir işlevi, bir fonksiyonu haline getirilmeye çalışılıyor belediyeler. Fakat bu işin bir boyutu, işin öbür boyutunda ise, çok yüksek bir işsizlik ve çok ciddi bir yoksulluk içerisinde yaşayan toplum gerçeği var. Yüz yüze ilişkide esas olarak, kentlerde belediyeler bu iki baskıyla da karşı karşıyalar. Bir yandan mali piyasaların daha fazla malileşme baskısı, bir yandan ise her gün iş arayan gençlerin ve her gün yoksullukla mücadele etmek zorunda kalan insanların feryadı arasında kalmış bir yönetim modelini tartışacağız. Çünkü her çocuğun, her kadının ve her erkeğin sabah, öğle ve akşam yeme ihtiyacı, barınma ihtiyacı, giyinme ihtiyacı ve bütün diğer sosyal ihtiyaçları her gün tekrar ediyor ve devamlaşıyor.

Bu iki baskı arasında nasıl bir belediyecilik modeli örülebilir? Gerçekten çok kolay değil, ama bunun yanıtının da bulunması lazım ve bu çok büyük bir çelişki, bir yandan hayatın dayattığı talepler, öte yandan politik olarak dayatılan mevzuat arasına sıkıştırılmış bir belediye. Bu bir açmazdır. Fakat bir başka şey var; Dikili ve İzmir Belediyelerinde başlayan, özellikle üreteci belediyecilik çerçevesinde hayata geçirdiği Süt politikasına bakıyorsunuz, toplumda karşılık buluyor. Öylesine buluyor ki, merkezi hükümet Okul Sütü projesiyle bunu merkezi hale getirme zorunda kalıyor ve dolayısıyla halk için ve toplum için yararlı olan bir politika, eninde sonunda merkezi hükümetin uygulamak zorunda kalacağı bir araç haline geliyor.

Günümüzdeki koşullar bunu dayatmaya başladı, dolayısıyla "sosyal belediyecilik" olarak daha çok sosyal hizmete odaklanan belediyecilik anlayışı, kesinlikle daha önce belediye sosyalizmi diye adlandırılan bir mirasın sonucudur ve ama bugün neoliberal belediyeler tarafından uygulanmak zorunda kalınmıştır. Çünkü; halkın bu yöndeki talebi çok açık ve net, 20 ve 21. yüzyılda halkın demokrasi talebi devam ediyor, fakat bir yandan da mali baskı araçlarının baskıları da devam ediyor. Bu baskılar içerisinde Toplumcu Belediyecilik modelini hayata geçirmek mümkün müdür? Tartışacağız.

Bizim gözlemimiz şu; 19. yüzyılda su-gaz sosyalizmi olarak da adlandırılan belediye sosyalizmi, 20. yüzyılda refah devleti modeli ile eğitimden tutun sağlıktan, sosyal güvenlik ve barınmaya kadar pek çok alanı kapsayarak genişlemiştir. Oysa bugün bütün bunlar neredeyse yok farz ediliyor ve sosyal demokrat belediyeciler bile daha çok 80 sonrası belediyecik modellerine kendilerini kaptırmışlardır. Oysa sosyal demokrasinin bir de böyle bir yolu vardı daha önceden. Belediye sosyalizmi yolunu yeniden hatırlamak gerekiyor.

Tarihsel deneyimlere baktığımız zaman hatırlamamız gereken bir konu da şudur; bir belediyede toplumcu belediyecilik modelini hayata geçirmek mümkün olabilir. Ancak kısa bir süre sonra, ulusal ve uluslararası destek gerekir, aksi takdirde bu belediye baskı altına alınıp etkisizleştirilme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla toplumcu belediyecilik modeli hayata geçse bile, peşinden merkezi hükümet düzeyinde bir desteğin ya da uluslararası bir desteğin sağlanma zorunluluğu da, aynı şekilde önümüzde duran bir başka olgu ve gerçek. Ben sözlerimi daha fazla uzatmadan burada bitirmek istiyorum, herkese, hepimize başarılı bir forum dilerim, tekrar hoş geldiniz.

Serhat Salihoğlu; *Programla ilgili kısa bir bilgi vermek isterim; Bir ricam var arkadaşlarım, konuşmacı arkadaşlarımız, katılımcılar konuşmalarına başlamadan önce kendilerini tanıtırlarsa, bunların hepsinin ses kaydı alınacak kayıtlar çözülürken, yayın haline getireceğiz, bu bir kolaylık olacak. 10 dakika gecikme ile devam ediyoruz programımıza, ben hemen Mehmet Gönenç'i davet ediyorum. Buyurun.*

Mehmet Gönenç (Bergama Belediye Başkanı); *Tüm katılımcılara ben de iyi günler diliyorum. Forumun ilk başlangıcında mevcut durum analizi yapacağız ve niçin bir seçenek arayışındayız ve niçin Toplumcu Belediyeciliği öneriyoruz. Şu andaki mevcut sistemin yarattığı sorunlar, onların getirdiği açmazlar üzerine değerlendirmeler alacağız, buradaki tüm katılımcılardan, tabi ki süre konusunda bir uyarı ya da bir prensip de koymak istiyoruz, çünkü olabildiğince çok katılımcıya söz verme adına 5'er dakikayı geçmeyecek katkılar sanırım burada daha çok katkı almamıza olanak sağlayacak. 12. 30'a kadar zamanımız var.*

Biliyorsunuz; daha önce yapılagelen toplumcu belediyecilikle ilgili çalışmaların bir metni var, ama tüm katılımcılara bu dağıtıldı, o nedenle bunu okuma gereği var mı, yoksa direkt katkılara geçmek daha anlamlı olacak gibi gözüküyor. Anlaşıldı, o zaman ben onu seslendireyim. Evet, neden bir seçenek arayışındayız?

Çerçeve tartışma metni;

Belediyeler tarihsel olarak meta üretimi ve ticaretin merkezleri olarak kapitalizmin gelişme aşamasında kentleri yönetmek için kuruldular. Kuruluşun itici gücü kentin yeniden üretimine olan gereksinimdi. Kentin egemeni burjuva sınıfının sermaye birikimi için kente ve emek gücüne ihtiyacı vardı; emek gücünün ise barınmaya, suya, ısınmaya, karnını doyurmak için ekmeğe, giyinmeye ve bunları satın alacağı yerlere... Belediye örgütlenmesi burjuva sınıfının ve işçi sınıfının asgari ortak ihtiyaçları üzerinde yükseldi.

Aradan geçen birkaç yüzyılın ekonomik, sosyal, bilimsel, toplumsal gelişmelerinin sonucunda bugünün dünyasında belediye yine aynı amaca hizmet ediyor; kentte üretim ve tüketim zincirinin aksamadan sürmesi için kenti ertesi güne, kent emekçisini üretime hazırlıyor. Belediyeyi kuran sınıfsal ilişkiler bugün de geçerli; sadece daha karmaşık, daha yüksek beklentiler, daha çeşitlenmiş ihtiyaçlar söz konusu...

Kapitalizmin tahrip düzeyi en yüksek dönemine tanıtlık ediyoruz. Bu dönemin son 30-35 yılında yeni kavramlarla kendini yenilemeye çalışan kapitaliz, küresel finans kuruluşlarının ve emperyalist devletlerin gücü ile dünya halklarını yeni

sağ ideolojinin egemenliğine sokmuştur. Bu süreçte yeni sağcılık yeni devlet örgütlenmesinin ve küresel düzeyde kurumsallaşmış kapitalizmin yeni ideolojisi olmuştur. Devletler anayasalarını bu doğrultuda değiştirmektedirler. Türkiye'deki yeni anayasa tartışmalarına bu açıdan da bakılmalıdır.

Toplumsal sorunlara karşı yazılan reçetedeki ilacın adı liberalizmdir. Özgürlük ise bu ilacın insanın aklını başından alan ana maddesidir. Ama bu özgürlük tiyatrosunun aktörleri halk değil şirketlerdir.

Özelleştirme, yerelleşme, serbestleşme, şeffaflık, verimlilik, performans gibi liberal içerikli kavramlarla değiştirilen ve sağcılaştırılan devlet, artık küresel kapitalizmin doğrudan yerel iktidar aygıtına dönüşmüştür.

Yeni sağcı devlet yeni sağcı yerel yönetimleri de kurmuştur. Türkiye bu kuruluş sürecini AKP eliyle 2003 yılından başlayarak daha yoğun ve derinlemesine yaşamaya başlamıştır.

Sağı devlet anlayışı tüm belediyeleri kuşatmıştır. Yeni devlet yapısının getirdiği kamu yönetimi anlayışının farkında olarak sürece direnen belediye sayısı bir elin parmakları kadardır.

Tahribat büyüktür: insan, doğa ve tüm canlıların yaşam alanları tahrip edilmiştir. İnsan kendisine ve kentine yabancılaştırılmış, doğa acımasızca katledilmiştir. Kentler yaşanmak haldedir. Piyasa kentin üstüne kabus gibi çökmüştür, belediye piyasanın, insanı da tüketen çarkının hizmetine girmiştir.

Daha fazla katılım, yerele daha fazla yetki perdesinin arkasından şirketlerin katılımı ve şirketlere aktarılan yetkiler çıkmaktadır. Özgürlük ve katılım lafı çoğaldıkça belediye halktan uzaklaşmakta piyasaya yakınlaşmaktadır. Oysa özgürlük ve katılım piyasanın değil halkın talepleridir. Verimlilik ve etkinlik kavramlarının arkasında ise giderek vahşileşen emek gücü sömürüsü çıkmaktadır.

Yeni sağcılığın yarattığı toplumsal eşitsizliği kentin emekçisi iliklerine kadar yaşamaktadır. Eşitsizlik ile gelen yoksulluk yeni sağcı devlet için ortadan kaldırılması gereken değil

yönetilmesi gereken bir sorundur; yoksulluğun yönetimi yoksulun bağımlı hale gelmesi, biat kültürünün inşası ile mümkündür ve adım adım gerçekleştirilmektedir.

Neoliberalizm bir yandan da yarattığı derin iktisadi ve siyasi krizlerin pençesinde can çekişmektedir. Devletler ve toplumlar neoliberalizmin yarattığı buhrandan çıkmanın yollarını bulmaya çalışıyorlar. Bugün neoliberalizmin doğduğu İngiltere'de bile kamu hizmetleri kamulaştırılıyor, küresel su tekelleri ile tanınmış Fransa'da su hizmetleri yeniden belediyeleştiriliyor ise yeni seçenekler aranmaya başlanmış demektir.

Türkiye'de en gerici elbiseleri giyen neoliberal anlayış, insanları büyük bir umutsuzluğa doğru hızla sürüklemektedir. Onuruyla geçinebileceği bir iş bulmakta zorlanan kentli; deresini, merasını, bostanını kaybetme karşısında yaşam mücadelesi veren köylü ve toplumsal statüsünü kaybetmeye zorlanan kadınlar yol ayrımındadır. İşte bu yüzden yeni seçenekleri konuşmanın zamanıdır.

Bu saptamaların temelinde akla gelen temel sorular şunlardır?

1- Yeni sağcı/neoliberal devlet örgütlenmesi/yönetimi/ideolojisi altında

a) Planlama;

b) Katılım;

c) Altyapı ve finansmanı;

d) Yönetim;

e) İstihdam açısından durum nedir?

2- Küresel/yerel piyasanın ihtiyaçları temelinde yapılandırılan devlet yapısı içinde halk yararına bir belediyecilik seçeneği mümkün müdür?

Tabi mevcut durum analizi ve bunun doğurduğu sorunlar, günümüzde hemen hemen bütün belediyelerin dile getirdiği bir şey var, hepsi sosyal belediyecilik yaptığını söylüyor.

Sosyal belediyecilik ne demek? Sosyal belediyecilik gerçekten toplumcu bir belediyecilik mi, yoksa içi boş bir kavram mı, bütün yapılan her şeyi içine sığdırabildiğimiz bir torba mı? Bunları konuşmak gerekecek.

Günümüzde, belediyelerin yaptıkları hizmetler, gerçekten artık kamu hizmeti niteliğinde mi, yoksa kamu hizmeti niteliğinden çıkıp piyasada alınan satılan bir meta haline dönüşen hizmetlerden mi? Doktrinde şu vardı eskiden; şu öğretilirdi, hala tabi öğretiliyor, kamu hizmetlerinin meccaniliği. Günümüzdeki belediye hizmetlerinde bunu görmek mümkün mü? Sudan tutun, evsel katı atık bedellerine kadar, altyapı, yol katılım bedellerine kadar, neredeyse tüm kamu hizmetlerine kadar, toplu ulaşım da dahil belediye tarafından yürütülen hizmetler meccane olmaktan çıkıp, tam tersi karın gözetildiği hizmetler haline dönüştü. Bunların sonuçlarını ve sorunlarını yaşıyoruz.

Yanı sıra kentler; kent yaşamı insanı özgürleştirir ya da kent insanı özgürleştirir mi yoksa kent şu anda başka şeyleri mi özgürleştiriyor, biraz önce okuduğumuz gibi şirketleri mi özgürleştiriyor, AVM'leri mi özgürleştiriyor? Kısıtladığı yaşam alanları, yeşil alanlar, çocuk oyun parkları mı?

Bakmamız gereken katılımcılık, eğer toplum adına, toplumcu bir belediyecilikten söz ediyor isek, toplumun, halkın katılımı, şu anda belediyecilik sisteminde ne ölçüde, ne kadar gerçekleşiyor? Sözü sizlere bırakmak istiyorum. Serhat beyin anımsatmasını bir kez de ben yineliyorum, kayıt alınacağı için katılımcılar isimlerini baştan belirtirse memnun oluruz. Sözü sizlere bırakmak istiyorum, buyurun.

Nuran Talu; Şehir ve Bölge Plancısıyım, 1979 ODTÜ mezunuyum. Doktora alanım kent ve çevre bilim. Fikir açmak için yapılan bir toplantı olarak düşünüyorum, kısa konuşacağım. Metni de okurken, aslında YAYED'in çalışmalarını epeydir takip ediyoruz, heyecanla.

Neden böyle bir seçenek arayışındayız noktasından, biraz daha somutlaşmak lazım diye düşünüyorum. Belediye hizmetlerine, topluma verecekleri hizmetler ya da toplumun geleceği açısından katkıları anlamında bakabiliriz. Sadece hizmet anlamında bakarsak seçilmişlik dönemi içerisinde bakmamız gerekir. Kentte yaşayan toplumun geleceği, doğmamış çocukların sorunları gibi baktığımız

zaman, neoliberal politikaları değerlendirmek gerekir. Neoliberal politikaların artık savaş alanının içerisinde politik ekoloji var. Bugün politik ekoloji üzerinde, özellikle durmamız gerektiğini düşünüyorum, yeşil kapitalizmle yeşil sosyal demokrasi arasında yeni söylemlerin tartışmasını yapmalıyız artık.

Türkiye'de büyükşehirlerdeki uygulamalar, özellikle güçlü iktidarlar olduğu için hızlı uygulamalar, KHK'lerin de devreye girmesiyle, olağanüstü hızlandı ve halkın gözünü boyama noktasına geldi. Bugün Çevre ve Şehircilik Bakanı, bunun yüksek sesle söylenmesini hiç istemiyor, şehirciliğin bile bir kalitesi var, çevre meselesini atın onun titrinden, şirketlerle ilgili piyasa bakanı, son üç yıldır, özellikle seçimlerden sonra, yeşil bina, yeşil çatı, yeşil kent falan gibi deyimlerle, ki bunların literatürde yeri var, bunları konuşuruz, doğayı koruma yalanlarını sürdürmeye devam ediyor. Halk dediğimiz yüksek bürokrasi kesimi, burjuva kesimi, bayıla bayıla o konutlarda, ebeveyn banyolu, çok fazla su tüketen, güya enerji verimliliği ile dizayn edilecek olan lüks binalarda oturmaya devam ediyorlar. Bütün bunların ortaya konması lazım, yerel karar vericiler bağlamında.

Toplumcu belediye derken, toplumun hizmetlerini konuşuyorsak eğer, tamam sayın Bülent Tanık, olabildiğince atık yönetimi konusunda kendini şirketlere teslim etmeden yürümeye çalışıyor olabilir, bu bir hizmet alanı, ama gelecek alanı, politika alanı, siyaset alanı yeşil alan. Yeşilin iyi tanımlanması gerekir, insan, doğa gibi konuları bu arayış içinde olduğumuz metinde görmekten ziyade, siyaseti politik ekolojinin üstüne oturtarak, bundan çıkararak, bir insan, bir canlı kaygısı düşüncesinde olduğumu aktarmak istedim sizlere. Uygulamaları var, nasıl ki genel süreçlerde, katılımcılık modellerinde, kent konseyleri bazen doğru, bazen yalan, bazen heyecanlı işler yapsalar da, Türkiye genelinde söylüyorum, bunların hepsi bir şekilde kuralcı katılımcılık politikaları.

Şimdi de yeni moda oldu, buna hepimiz çalışıyoruz, ben profesyonel de çalışıyorum, gönüllü de çalışıyorum. Yerel yönetimleri, kentleri dost tutmak, iklim dostu kentler, doğa dostu kentler, engelli dostu, tamam doğru, bunlar hep ithal söylemler. Yıllar önce çevre açısından söylendiğinde, Can Hamamcı hocam çok iyi bilir, sürdürülebilir kalkınmayı da biz böyle ithal ettik dünyadan Türkiye'ye. Şimdi kentlerin sürdürülebilirliğini toplumcu belediye noktasından

anlatacaksak eğer, benim özel bakışım, asıl doğal kaynakların ve doğal değerlerin piyasadaki rolünü açıklamak gerekir. Neoliberal politikalar çöküyorsa, birçok nedenle çöküyor, yıllar önce her şeyi, doğayı tükettiğimizde, doları yiyemezsiniz diye sloganlar atılıyordu, yıllar derken 92'den bahsediyorum. Bu anlamda bakıldığında, benim bugün beklentim, olabildiğince hep birlikte politik ekolojiyi toplumcu belediye söylemlerinin tam da göbeğine oturtmaktır. Teşekkür ederim.

Gülser Kayır; Akdeniz Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışıyorum, herkese günaydın. Bundan önceki çalışmalar için kutluyorum arkadaşları, önemli bir birikim ve saptama yaptılar, onun üzerine bir şeyler söyleyerek gitmemiz gerektiğini düşünüyorum. Toplum nelerden oluşuyor, hangi unsurlardan oluşuyor? Bundan söz etmek istiyorum. İnsanlardan oluşuyor tabii ki, ilk önce, kadınlar, erkekler, bireyler, çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, emekliler gibi çoğaltabileceğimiz unsurlar. Üretimle ilgili ilişkilerden oluşuyorlar, emekçiler, işçiler, yoksullar, işsizler, sermayedarlar, şirketler, yapılar var, üçüncü tür insanlardan oluşmuş işlev ve işleyişi içine alıyor, yönetimler, ideolojiler, hizmetler, kamusal ya da merkezi hizmetler, gereksinimler, insan gereksinimleri, sağlık, eğitim, ekonomi, kültür, altyapı, sanat bütün bunları düşünmemiz lazım. Birinci boyutu bu, bu bizi nereye getiriyor? Düşünce var, eylem var, davranış var, ilişki ve etkileşimler var, bunları bu unsurları düşündüğümüz zaman.

İkinci boyut da yaşam alanları; hocamızın da, Nuran Talu arkadaşımızın da söylediği gibi ekosistemler içinde yaşıyorlar, insan toplulukları, hayvan toplulukları, bitki toplulukları, doğal döngüler işlevlerini görüyor. Su çok temel, toprak çok temel, iklim çok temel, bu değişiklikleri düşünmek durumundayız ikinci boyutuyla. Bu da bize yaşam, beslenme, beslenme zinciri, üreme, üretme, kendini gerçekleştirme, bir boyutuyla en önemli insanın üretme ve istediği şekilde özgürce bunu yapabilme niteliği, sağlıklı ya da sağlıksız olmaya götüren bir boyut.

Üçüncüsü de bilinçlerden oluşuyor. Tabi ki yaşama bilinci birinci sırada geliyor, emek bilinci, hukuk bilinci, ekosistem bilinci, güneş bilinci, bunları sağlamamız lazım, bu bilinçlerin geliştirmemiz lazım, bu da bizi hukuka, haklara, hakların geliştirilmesine, demokrasiye götüren bir boyut.

Amacımız ne, aslında araçlarımız ne? Belki de bu soruları yanıtlamamız gerekiyor, diye düşünüyorum. Önereceğim önemli bir kitap var; aslında ceza hukuku ile ilgili olduğu düşünülen bir kitap, Flippo Gramatica'nın, Sami Selçuk'un çevirisiyle birkaç baskı yaptı, Toplumsal Savunma İlkeleri kitabın başlığı. Sadece hukukla ilgili bir boyut yok orada, bütün ekolojik, politik, siyasal tüm alanları da kapsayacak, kafamızı insanı eleştirmeye yönelik düşündürecek ilkeleri de bize verebilen bir kitap. Onun için amaç toplumsal, toplumsal olanı koruma, hatta bugünkü mevcut durumu önleyici politikalar geliştirmeye ihtiyacımız var. Toplumu savunmak temel amaç, köklü değişiklikler üretmeyi, örgütlemeyi seçmek durumundayız.

Benim kullandığım kavram; toplumun iyileştirilmesi, şu anda sağlıksız insanlarız: Sağlıksız derken, hem zihinsel, hem de fiziksel, hem biyolojik anlamda işlevlerimizi doğru bir şekilde yerine getiremiyoruz, kendimizi gerçekleştiremiyoruz. Katılım kavramını son derece derinlemesine tartışmamız gereken bir kavram, katılım dediğimiz şey, fiziksel olarak var olmanın ötesinde bir şey, ideolojik, bilimsel hatta pratikten, gündelik yaşamlarımızdan çıkan şeylerle davranacağımız bir pratik olmalı bence bu katılma. Katılmayı özendirecek, nedenini çok iyi açıklayacak bir şeyler yapıyor olabilmemiz lazım. Yani merkezi yönetimi kendine referans almamalı bence toplumcu belediyecilik hareketi, ben hareket başlayacak gibi düşünmek istiyorum, öyle bir umudum var gerçekten.

Toplumcu belediyecilik, yerelden, kendi insanından, kendi mahallesinden çıkan bilgiler, düşünceler, fikirler, ideolojilerle gelişebilecek bir şey. O zaman da merkezi hükümeti etkileyebiliyor, Sonay hocamızın da belirttiği gibi, örnekler var önümüzde ve mücadele edildiğinde de bu hükümet dahi geri çekebiliyor, bazı şeyleri zorunlu bir şekilde yapabiliyor. O nedenle sermaye, para, pazar ilişkilerini ters düz edebiliriz düşüncesine, kafamızı bağlamamız lazım, biz bunu yapabiliriz, önlemek gerek bu pazarı, sermayeyi, parayı.

Bu ilişkileri önleyici yerel yönetimlerin mekanizmaları olması gerekir. Belki bir büro kuracak, belki çalışma grupları oluşturacak belediyeler, önlemek için yeni bilinçler aşılamak durumundayız. Toplumumuz maalesef sahte olanı, yanlış olanı, görmekte, algılamakta biraz zorlanıyoruz, sürekli sürekli tekrar ederek, belki bunu anlatabiliriz. Bıkmayalım, burada bu yanlış oldu, bu ilişki düzeltilmesi

gerekli, bu sahte ve yalandır, dememiz lazım. Öncül önermeler belki geliştirmek durumundayız, destek mekanizmaları üretmek gerek.

Evet, yoksullukla mücadele ederken gidip sinemada film seyredemiyor insanlar. Gerçekten işsiz olduğu zaman umutsuzluğu giderek büyüyor. Belediyelerin bu destek mekanizmalarını da gerçekleştirebileceğini savunuyorum ben. Yaşamın güçlükleriyle boğuşan, insanlara destek yolları açmak, toplumcu belediyeciliğin temel görevlerinden biridir.

İki temel kavramı tekrar vurgulamak istiyorum; hukuk, hukukun üstünlüğü, hukuka dayanmak zorundayız, şu andaki mevcut durum, her tür bizi ters düz ediyorsa bile, biz yine de hukuka dayanmak durumunda kalacağız. Ve de katılımcılık; bir kişi, bir başka kişiyi daha yerine yanında getirdiği zaman, o katılımcılığı artırabiliriz, diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Süheyla Suzan Alıca; Hepinize hoş geldiniz diyorum. Bugünkü konuşmalara çevre, ekoloji, doğal kaynaklar ve hukukla başladık. Çevre Hukuku hocasıyım Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinde. Artık çevrenin, yerel yönetimler için, belediyeler için, ne kadar önemli olduğunu hepimiz biliyoruz, bu konularla başlanması hepimizi sevindirecek.

Çevre dediğimiz konu, altyapı yatırımları belediyeler açısından, su, atık su, katı atık, çöp konuları belediyelerin en fazla sorunlu alanlarından sayılıyor. Üstelik görevlerine baktığımızda da, belediyelere görev veren mevzuata da baktığımızda da, bu alanın çok önemli bir yer kapsadığını görüyoruz. Üstelik bu yatırımların finansmanı oldukça fazla pahalı yatırımlar.

Kentlerimiz büyüdü, nüfus çok fazla, iklim değişikliği gibi bir sorun var. Doğal kaynaklar çok değerli, bunun değerinin farkına varılmaya başlandı, bu nedenle altyapı yatırımları, suyun çıkarılması, meta olarak kullanılması, artık çok önemli bir ihtiyaç ve azalan bir doğal kaynak, ulaşım, katı atık gibi tesislerin yapılması, işletilmesi önemli bir sorun belediyeler açısından. Toplumcu belediyecilik açısından bunu değerlendirmek gerekiyor. Bu hizmetler kamu hizmeti, kamu hizmeti olduğunda hiç kimsenin bir tartışması yok, ancak bu kamu hizmetlerinin, biraz önce sayın başkan da bahsetti,

parasız, meccane olması sorunu veya artık hiçbir şey parasız değil, nasıl bir siyaset belirlenecek ve halka nasıl yansıtılacak? Bu sorun tartışılıyor. Bu konuları hukukla bağdaştırmak istiyorum. Çok fazla uyuşmazlık var, belki birçoğumuzun haberi yok ama bu altyapı yatırımları, halka çok yüksek fiyatlarla satılıyor ve belediyeler açısından önemli bir sorun.

Halen sosyal devlet yazıyor anayasamızda, toplumcu belediye yerel kamu hizmetlerini yerine getirirken toplumcu davranamıyor pek çok belediyede, harcamalara katılım payı diye geçiyor bu hizmetler ve bir idari sözleşme ile halk belediye ile bir anlaşma yapıyor. Bu anlaşma sonucunda çok yüksek fahiş fiyatlar belirleniyor, meccaneliği bırakın, gerçekten önemli bir bedel alınıyor. Üstelik bu bedeller bazen mükerrer alınıyor. Tesisler ilk yapıldığında müteahhitten yani ilk yapandan alınıyor, daha sonra devredildiğinde, her devirde halktan bu bedel tekrar tekrar alınıyor. Bu bir halkı kandırmaca, bu bedel ilk malikten veya müteahitten alınması gerekiyor, üstelik dediğim gibi, çok yüksek oranda belirleniyor. Belirlenirken de halk, kullanıcı, bir seçme şansına sahip değil, çünkü bir tekel niteliğinde bu hizmetler, belediyeden almak zorunda, belediye bunu da kullanıyor ve hizmet sözleşmesini yaparken halkın hiçbir şekilde inisiyatifi yok, onun görüşü yok, o sözleşmeyi yapmak zorundasınız ve yapmazsan keserim suyunu, elektriğini, kanalizasyon hizmetini vermem diyerek korkutma var. Yani sözleşme serbestisinin dışında bir sorun doğmakta.

Özellikle altyapı hizmetleri için oldukça fazla kredi alabiliyor belediyeler. Bugün için altyapıda, kredi veya bağış niteliğindeki oldukça fazla koşullara rağmen, bütün bu yatırımların maliyeti, halka yansıtılıyor. Yani belediye bu hizmetleri yerine getirirken kar ediyor, parasız olmasın, tamam ama kamu hizmetleri de kar edilecek hizmetler değildir, bunlar ihtiyaç ve hepimiz bu ihtiyacın farkındayız.

Büyük kentlerde nasıl sorunlar yaşandığını biliyoruz, yağmur yağdığı an bütün büyük kentlerde neredeyse sel var. Bugün konuştuk, İzmir'de, Antalya'da, yağmur yağdığı an, her taraf zor durumda kalıyor. Bu ihtiyacın belediyeler tarafından yerine getirilmesinde, artık bilinçli vatandaş olarak hepimiz bekliyoruz. Özellikle içme ve kullanma suyu konusu, vatandaş için önemli.

Biz diyoruz ki, toplumcu belediye meccane, parasız yapamıyor ama bundan da kar etmesin, çünkü kamu hizmetleri kar edilecek hizmetler değildir. Çevre konusu üzerinde oldukça duruldu, doğal kaynakların değeri üzerinde duruldu, doğal kaynakları kullanırken artık hepimiz çok bilinçli olmak zorundayız, bunları koruyacak yatırımları yapmak zorundayız ama bunları yaparken de, halka yansıtırken de, toplumcu olarak davranmak zorunda belediye, hepinize teşekkür ediyorum.

Mehmet Gönenç; *Buraya gelmeden, yaklaşık bir hafta önce, facebook aracılığı ile Bergamalı bir vatandaş bana bir ileti göndermiş. Vatandaşa 27 liralık bir su faturasını Bergama Belediyesi gönderiyor ve tepkisi şu; ben sadece 8 ton su kullandım, 8 ton suyun karşılığında da 27 lira ödüyorum, bu nasıl bir fahiş fiyat, belediye açıklarını böyle mi kapatıyor? O vatandaşa yanıt verirken, biz 8 ton su karşılığında aldığımız su parası 16 lira, 2 lira bizde suyun tonu, ama o 16 lira dışında geriye kalan 11 lira, çevre temizlik, evsel katı atık, KDV vs. ile birlikte fatura neredeyse %60-70 artmış oluyor. Tabi vatandaşın algısı önemli, belediye, açıklarını böyle mi kapatıyor, böyle düşünen bir yurttaş ile belediye arasındaki aidiyet ilişkisi, o belediyeyi, o kurumu benimseme ilişkisinin gördüğü hasar ve oradan bu vatandaşı, o katılımcı sistemin içine nasıl katacağız? O da belki başka bir sorun.*

Yıldırım Kaya; Eğitimciyim, Kırşehir'den katılıyorum. Öncelikle böyle bir çalışmayı seçimlere bir yıl kala düzenlemiş olmak, Türkiye'de alternatif yok diyen muhalif kesimlere ciddi bir önderlik yapıyor, dolayısıyla bu önderlikten dolayı arkadaşlarımızı kutluyorum.

Sorunun daha çok belediye yönetimleri açısından yaşanan, daha pratik bir boyutuna değinmek istiyorum. Biraz önceki hocalarımız, doğal olarak kendi alanlarıyla ilgili ve toplumun bütününe dair sorunları tespit etmeye çalıştılar, ama sorunların çözüm noktasında olan, onların yaşadığı ve mevcut yasaların engellerini de nasıl aşacağımıza dair bir tartışmayı da sanırım yürütmemiz gerekiyor.

Bir belediye başkanımız burada biraz önce çok somut bir şey anlattı, bir belediye başkanımız da biraz önce gitti. Daha çok halktan gelen şikayetlere tanık oluyoruz bulunduğumuz yerlerden. Yolun 20 cm altına Çankaya Belediyesi inemiyor, 12 metre ve daha üstündeki

yollara, asla müdahale edemiyor, herhangi bir kaldırıma da herhangi bir çivi dahi çakamıyor, ama Çankaya sınırları içerisindeki tüm sorunların muhatabı Çankaya belediyesi. Suyu biliyoruz hepimiz, Çankaya'da suyun yönetiminin Çankaya Belediyesiyle uzaktan yakından ilgisi yok ama suyla ilgili tüm sorunların olumsuzluklarının muhatabı Çankaya Belediyesi oluyor.

İstihdam sorunu çok açık; toplumcu belediyeciliği hayata geçirmek açısından çok önemli bir problemdir. Şöyle düşünün; yıllardır işsizliğe ve yoksulluğa mahkum bırakılmış bir muhalif kesimin sözcüsüsünüz, temsilcisi olarak belediyeye geliyorsunuz, işsiz olan yurttaş çocuğuna iş istiyor. Sizin kadro sıkıntınızı, bir tane bile eleman alamayacağınızı, İçişleri Bakanının onayını aşamadan, herhangi bir kişiye iş yaratamayacağınızı anlatabilmeniz için, herhalde birkaç yılınızı vermeniz gerekiyor. Bunu 5 yıl da geçse anlatma şansınız yok, bir istihdam sorununa nasıl çözüm üreteceğiz, bu konuyu nasıl aşacağız? Bunu tartışmamız gerekiyor.

Karar alma ve yönetme süreçleri. Kent konseyleri; ben daha çok karar alma süreçlerine, halkın katımının önüne geçmek için aslında yasal bir tuzak. Belediye Başkanının denetiminde bir kent konseyi olmaz, mahalle meclisleri, sokak meclisleri, sokak temsilcileri, apartman temsilcileri ve bunların karar süreçlerine, belediye meclisindeki kararları değiştirme ve dönüştürme sürecine katılım kanallarını nasıl açacağız? Bunu çözmemiz gerekiyor.

Özelleştirme bir devlet politikası haline gelmiş ve bu özelleştirmeye karşı siz belediyeler olarak bir bayrak açmanız gerekir. Bayrak açmanın koşulu da şu; özelleştirilecek alanların tamamında, kendi öz kaynaklarınızla, buradaki işleri görür olmanız gerekiyor. İşleri görebilmeniz için işçi çalıştırmanız lazım, işçiye ücret ödeyecekseniz. Gönüllü bir çalışma koşulu olur mu? Tabi ki 12 Eylül öncesi gibi olsa, sadece bir yerde belediyeniz olsa, işte Fatsa gibi bir yer, Karadeniz ve Türkiye'yi buraya toplarsınız, oradaki asfalt sorununu, çamura son kampanyasını, kazma küreklerle ve kendi bedeninizle, kendi bilincinizle ve kendi dayanışma duygunuzla çözersiniz. Ama Türkiye'nin yüzlerce yerinde biz Fatsa yaratmak istiyorsak, burada gönüllü çalışacak yurttaşları nasıl bulacaksınız, bu mümkün mü? Bu mümkün değil, bunun içinde özelleştirmeye karşı çıkarken, istihdam sorununu da beraberinde tartışmak zorundayız.

Buradaki toplumcu belediyeciliğin hayata geçişinde temel probleminin, fiili ve meşru bir belediyecilik anlayışını hayata geçirmekten geçtiğine inanıyorum. Eğer biz bu yasaları değiştiremeyeceksek, genel iktidarla bizim yerel iktidarımız birbiriyle çelişiyorsa, birbirine zıt iki siyasal yapıysak, o zaman genel iktidar bizim önümüzü açmayacağına göre, bizim yapmamız gereken, yasal boşluklardan yararlanarak, fiili ve meşru bir belediyecilik anlayışını yani toplumcu belediyeciliği fiili ve meşru olarak uygulamaya sokmaktır. Burada tabii ki yasal mevzuatı ve hukuku yok sayarak değil, biraz önce hocam söyledi, hukuka bağlı kalarak dedi. Ama hangi hukuk, toplumcu bir hukuk mu, yoksa toplumu yok eden, bir avuç azınlığa hizmet eden bir hukuk mu? Tabi ki fiili ve meşru bir mücadele, kendi hukukunu da yaratır zaten. Yasalar, insanların yasal alanda kendi özgür yaşamını kısıtlamak için ortaya konur, biz o zaman özgür yaşamı yaratacağız, kendi hukukunda, kendi içerisinde mutlaka dönüştüreceğiz.

Ben toplumcu belediyecilikte en önemli işlerden birinin de, geri dönüşümün, katı atıkların geri dönüşümle faydalı hale getirilmesidir. İşte, Çankaya Belediyesi bir uygulama başlattı, bu kullanılan sıvı yağların yeniden dönüşümünü sağlamak. Mesela, birçoğumuz kendi evimizde gardoroplarımızı tamamen temizliyoruz, bunların tümü toprağa dönüşmesi çok zor olan ve çok uzun yıllar alan çöplüklere gidiyor. Bunlara ilişkin geri dönüşüm merkezleri yaratılabilir mi, yani mobilyadan tutun da beyaz eşyaya kadar, bunların tamamının geri dönüşüm politikasıyla dönüştürülebilir mi diye düşünüyorum, kaynak yaratmada çok ciddi bir kaynak olacağını düşünüyorum, kıyafet konusunda benzer durum söz konusu, kullandığınız halıya kadar geri dönüşümde yararlanabileceğimiz kaynaklar yaratılabilir. Kaynak sorunu mutlaka çözülür, ama özelleştirmeye karşı neden karşı olduğunuzu anlatacaksınız.

Su kaçaklarının %40-50'lere vardığı su kaçaklarının olduğu yerde, özellikle büyükşehir belediyeleri olmayan yerlerde, su kaçaklarını önlediğinizde yurttaşa daha ucuz suyu temin etme şansınız var. İstihdam sorununu da ben yine fiili ve meşru mücadele yöntemiyle çözülebileceğini düşünüyorum. Şirketler kuramayabilirsiniz ama fiili çalışma koşuluyla, insanları belediyenin hizmetlerine fiilen çalışma olarak katarsınız, kattıktan sonra kendi kuracağınız meclislerle, bir ücretlendirme politikası izlersiniz ve insanlara hem istihdam olanağı

yaratmış olursunuz. Hem birlikte öğretme, birlikte yönetme anlayışını vermiş olursunuz, hem dayanışma kültürünü vermiş olursunuz ama bunları verirken de, tek başınıza bir Fatsa'da olursanız, tepenize 12 Eylül ve Kenan Evren cuntası biner. Yüzlerce Fatsa yaratırsanız, ne Osman Özgüven yurdunu terk etmek zorunda kalır, ne de bir başkası cezaevlerinde ölüme mahkum edilir. Yerel yönetimlere bu yaklaşımla bakarsak, toplumcu belediyeciliği fiili ve meşru bir belediyecilik anlayışı ile gerçekleştirebiliriz, diye düşünüyorum, teşekkürler.

Turhan İçli; Teşekkür ediyorum, bu formu düzenleyen kuruluşlardan olan Engelliler Konfederasyonu Başkanı Turhan İçli. Engellilik sorunu, insanlığın gündemine iki büyük savaştan sonra, 1950'li yıllardan sonra giren bir sorun oldu, insanlık aslında binlerce yıldır kendi parçası olan ama içinde eritip en dibe en kenara attığı, en çok göz ardı ettiği bu kitleyi, zorunlu olarak, sorun önüne boca edildiğinde, hatırlamak zorunda kaldı. İşte rehabilitasyon, istihdam sorunları vs. derken, 1960'lardan sonra konu uluslararası belgelere girmeye başladı. Hele 90'lardan sonra, artık sayılan kadınlar, gençler, çocuklar derken tekrarlanan konu haline geldi. Fakat bu tabi önemli ve olumlu bir şey, artık engellilerin de toplumun önemli bir bölümü olarak nüfusun kimi yerlerde %10-15'i gibi bir kesim olarak hatırlanması ve hesaba katılmaya başlanması, özellikle belediyecilik açısından çok önemli, önemli bir gelişme. Fakat neoliberal politikalar ve iktidarlar döneminde bu tekrar edilmekle birlikte içi boşaltılan ve adeta bir kamuflaj malzemesi haline getirildi ve getirilmekte halen.

Çok geniş konular tabi, kısaca bazı şeylerin altını çizmek istiyorum. Evet, AKP hükümetleri zamanında da, engellilerle ilgili çok önemli düzenlemeler çıktı. Bu düzenlemelerin içeriğine baktığımız zaman şudur olay; engelliler doğal olarak bağımsız, özgür, başı dik, onurlu bireyler olarak yaşamak istiyorlar, böyle bakılan, yardım edilen, muhtaç kişi imajının yıkılmasını istiyorlar. Topumda yaygındır, aciz, sakat, bedavacı, asalak vb. engelliler için bu kanıların, bu değer yargılarının yıkılması ve bir yurttaş olarak, hakları olan, haklarını bilen, sorgulayan, arayan bir yurttaş olarak hesaba katılmalarını istiyor.

Peki, ne yapıyor, 10 yıllık süreçte Ak Parti hükümetleri? Engelliler için bol bol yasalar çıkartıyor ve bu yasaların esas içeriği, onlara

çeşitli hizmet kalemlerinden, indirimler, muafiyetler getirerek desteklemek. Çoğu yerde belediyeler, toplu taşım hizmetlerini engelliler için ücretsiz yapıyor ya da indirimli hale getirdi. Öyle kalemler var ki, mesela Ankara Belediyesinde su hizmetlerinden engelliler %50 indirimli yararlanıyor, şimdi biraz yükselttiler bunu, sanki engelliler suyu daha çok kullanıyorlarmış gibi, böyle mantıksız, şimdi elektrik için getirilmek isteniyor vb. Yani bütün alanlarda engelliler ücret ödemeyecekler veya çok az bir ücret ödeyerek bu hizmetlerden yararlanacaklar. Bu ne oluyor? Bu şu oluyor; toplumdaki o imaj ortadan kalkmıyor, yani bedavacı, asalak, engelli imajı ortadan kalkmıyor, tam tersine pekişmiş oluyor. Ama bunun bir başka işlevi var hükümetler açısından, hükümetler özelleştirmelerle veya çeşitli liberal politikalarla içini boşalttıkları sosyal devletin, sosyal devlet olduğunu kanıtlamak için kullanıyorlar bunu. Yani bir örtü haline geliyor, engelliler bu iktidarların, topluma karşı bir aldatma aracı haline geliyor, işte bakın biz engellilere şunları ücretsiz yapıyoruz, böyle yardımlar yapıyoruz, sosyal yardımlar gerçekleştiriyoruz vs. işte sosyal devlet olarak bunu yapıyoruz. Halbuki sosyal devletin içi zaten boşaltılmış ve sosyal devlet işlevleri tamamen iptal edilmiş durumda, böyle bir ortamda, böyle bir işe yarıyor. Engellik sorunu, sakatlık sorunu, yoksulluk sorununun ikiz kardeşi, aslında iç içe bunlar, çünkü sonuçta bir sınıfsal olgu sakatlık, kötü yaşam koşullarından, sağlık hizmetlerinin, eğitim hizmetlerinin yetersizliğinden vb. kaynaklanan toplumsal ve sınıfsal bir olgu, hatta depremler ve doğal afetler açısından bile bu niteliğini ifade edebiliriz, sonuçları itibariyle toplumsal bir olgu.

Sakatlık ve yoksulluk sorunu iç içe değerlendirilmek ve en çok da belediyeler açısından, kamu hizmetleri açısından ve diğer şeyler açısından ele alınmak zorunda. Buradan bizim çözümümüz, Konfederasyon olarak, bırakın bu indirimleri, muafiyetler karnavalını. Sakatlık sonuçta devletin sorumluluğudur, onun yapmadığı hizmetlerin, vermediği eğitimin, götürmediği çeşitli hizmet alanlarının eksikliğinden ihmalinden kaynaklanan bir sorundur ve devlet sorumludur doğrudan doğruya, bunu tazmin edin. Bunun tazmin biçimi; birçok ülkede var bu, bir sakatlık ödeneğidir, sakatlıktan doğan giderlerin hesaplanarak, her bir sakat gruba göre onların özelliklerine ve derecelerine uygun miktarlar üzerinden aylık bir tazminat ödenmesidir. Onun dışındaki bütün indirimleri kaldırabilirsiniz, bunu

ödeyeceksiniz. Şimdi yeni bir yasa tasarısı geliyor, daha ilan edilmedi, devlet denizyolları, demiryolları ve bütün belediyelerdeki toplu taşım araçları, bütün engelliler için ücretsiz hale getiriliyor. Üstelik refakatçisiyle birlikte ücretsiz hale getiriliyor, bazı belediyeler bunları yapmadığı için onları baypas edip Ak Parti hükümeti yasayla bunu yayınlaştırıyor. Dolayısıyla bu sürece dikkat çekmek istiyorum. Buradan ne çıkıyor? Bağlıyorum buradan şu çıkıyor; şimdi soruyoruz, birçok insan soruyor, %50 oy almış hükümet, esprileri de var, iki kişiden biri verdiğine göre kim verdi falan gibi. Bu kadar karmaşık sorun değil aslında, Ak Parti hükümeti yoksulluğu ve sakatlığı yönetiyor, o kitlenin çaresizliğini, eğitimsizliğini koruyarak ona çeşitli yollarla uyuşturucu zerk ediyor, kendine bağımlı hale getiriyor, oy deposu haline getiriyor ve aynı zamanda demagoji malzemesi olarak kullanıyor. Özellikle dikkate getirmek istiyorum, dinle nasıl uyuşturuyorlarsa şimdi de engellilerle toplumu uyuşturmaya ve kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışıyorlar.

Bunlar toplumda görülmeyen kesimler. Ben şunu iddia ediyorum; Türkiye'de 9 milyon engelli olduğu söyleniyor, oylarıyla birlikte 20-25 milyon engelli ailesi, bunun nereden baksanız 15 milyonu seçmendir, bunun en az 2/3'ü Ak Partiye oy vermektedir, yani Ak Parti en az 10 milyon oyunu bu kesimlerden almaktadır. Bunlar toplumda görülmeyen, aktif olmayan, herkesin gözü önünde olmayan kesimlerdir, birbirimizden şüphe etmek yerine, bu toplumsal gerçeklere bakıp, doğru analizler yapmamız gerekir diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Ahmet Müfit Bayram; Herkese saygılar sunuyorum. Biz burada toplumcu belediyeciliği tartışırken, Türkiye de yeni bir anayasayı tartışıyor. İkisi birbirinden kopuk iki süreç gibi gidiyor ama aslında anayasa tartışmaları içinde şu çok sıklıkla söyleniyor; yerel yönetimlerin güçlendirilmesi.

Aslında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi lafı, 80'den beri sıklıkla söyleniyor, yapılan her düzenlemede yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden bahsediliyor, yerel yönetimler de demokrasinin beşiği, demek ki yerel yönetimleri güçlendirdikçe demokrasiyi güçlendiriyoruz, deniyor. Söylem böyle ama gerçek böyle mi? Gerçeğe baktığımızda böyle olmadığını görüyoruz. 80'den itibaren, yerel yönetimleri lafta güçlendirmeye başladığımızdan bu yana, yapılan tüm mevzuat

düzenlemelerine baktığımızda, yerel yönetimlerin bırakın yetkisinin artırılmasını, yetkilerin birçok alanda daraltıldığını görüyoruz. Örneğin; serbest fiyat belirleme, İSKİ yasasıyla başlayan süreç, belediyeler serbestçe ürettikleri kamu hizmetlerinin fiyatlarını belirleme yetkisini fiilen ellerinden alınmış durumda. Yine gıda denetimleri vs. bir sürü konuda belediyelerin yetkisi elinden alınmış, bu alanlarda piyasaya teslim edilmiş durumda. Durum böyle olunca ve yeni anayasa tartışmalarında çok sıklıkla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, dolayısıyla demokrasinin güçlendirilmesi lafı edilince, 70'lerde teori haline gelip tartışılmaya başlanan mali anayasa kavramı da insanın aklına hemen geliyor.

Mali anayasa, hepinizin bildiği bir şey şüphesiz, ben kısaca açıklamaya çalışacağım. Çok kabaca, mali anayasa, kamunun ekonomiye ilişkin, ekonominin düzenlenmesine ilişkin yetkilerinin elinden alınması diye tanımlayabiliriz, diye düşünüyorum. Yapılanın da anayasa tartışmaları çerçevesinde yerel yönetimleri güçlendirmek değil de tam tersine yerel yönetimlerin yetkisini azaltan 80'dan bu yana ki deregülasyonların kurumsallaştırılması çalışması gibi algılıyorum bir anlamda. Bize demokrasi vs. lafları altında, cambaza bak denirken, aslında önümüzdeki dönemde toplumcu belediyeciliği iyice ortadan kaldıracak demeyeyim de, zorlaştıracak mali anayasa da, önümüze getiriliyor gibi hissediyorum. O yüzden toplumcu belediyecilik tartışmalarını anayasa tartışmalarıyla birazcık birleştirerek yapmak önemli geliyor, ben bu konuya dikkat çekmek istedim herkese teşekkür ederim.

Erdoğan Balcıoğlu; İnşaat mühendisiyim, uzun bir süre yerel yönetimlerde üst düzey yöneticilik yaptım, halen İMO ve TMMOB'nin Afet ve Kentsel Dönüşüm Komisyonları üyesiyim. Yerel yönetimlerde bulunduğumuz süreç içerisinde, gerçekten Türkiye'de bildiğimiz klasik belediyecilik hizmetlerini yaptık ve yapılıyordu. Uzun yıllar belediye başkanları finans sorunuyla, kadroların şişkin olmasıyla ve altyapı hizmetlerine finansın yetmemesiyle sıkıntılarını anlatıyordu. Bizler de 70'li yıllardan başlayan o süreç içerisinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yerinden yönetim mantığının yerleştirilmesi konusunda, tüm platformlarda mücadele ediyorduk.

Yıllar içinde belediye yasaları, imar kanunları, yönetmelikler ve onlara bağlı olarak kıyı kanunu, mera kanunu, kültür ve tabiat var-

lıkları kanunlarında birçok düzenlemeler yapıldı. Bugün geldiğimiz noktada özellikle Türkiye'de değerli hocalarımın da belirttiği, bir çok noktada da kendi ihtisas alanlarında önemli konuları belirttiler, çevre, ekoloji, fauna, flora, insan, hava gibi konularda doğru teşhisler yaptılar.

Türkiye'deki yerel yönetimlerimizde, öncelikle bu işi yapacak kadro ya da sistem doğru mu çalışıyor? Şöyle çalışıyor; delegasyon sistemi ile belediye meclis üyeleri delegeler tarafından seçiliyor. Sonra bir belediye başkanı ortaya çıkıyor ve biraz halktan yardım biraz kendi çevresinden belediye başkanı oluyor ve kentlerimizin kaderini tayin eden belediye meclis üyeleri, parlamento yani yerel parlamento ketlerimizin kaderini tayin edecek ilke kararlarına planlamalarına imza atıyor. Peki, bu insanlar kimler oluyor? Bu dünyada bir çok ülkede süregelen problem iken, 70'li 80'li yıllarda başlayan kentsel Rönesans, özellikle 90'lı yıllarda Avrupa Kentsel şartıyla, birçok gelişmiş ülkede bu sistemi şöyle düzelttiler; Fransa'daki gibi belde yönetimleri La komün, İtalya'da ve diğer birçok ülkede halk kent meclisini seçiyor, belde meclisini seçiyor, belde meclisi kendi içinden belediye başkanını atama yoluyla seçiyor. Aynı belde meclisi, yürütmede olan icraatı denetliyor, denetleyebiliyor.

Bizde ise; şu anda Türkiye'de uygulanan sistemde, özellikle belediye meclisinin içinden, imar komisyonlarına kişiler seçiliyor, imar komisyonlarında kentin kaderini tayin edecek büyük kentlerde 1/5000'lik planlar, ilçe belediyelerinde 1/1000'lik planlar, uygulama planları, parselasyonlar, bunların öncesinde de halihazır haritalar, harita alımları gibi planlamalar yapılıyor. Tüm bunlarla beraber de, birçok belediye aslında en önemli noktalardan bir tanesi, renk paftaları dediğimiz üst ölçek planları, yeni 1/100000'lik çevre düzeni planlarını yatırıyor ama sonradan bu planlar o meclislerde bozuluyor ya da o planlara uyulmuyor.

Size bir örnek; Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinde ve İmar Komisyonunun başında bir tane terzi var. Terzinin görevi ne? İyi elbise biçmek, bu arkadaşımız da Ankara'yı çok güzel biçti, çok güzel paftalar çıkardı, kolunu, bacağını, pantolonunu gayet güzel biçti ve Ankara'da ismini de sokağa verdik, bulvara verdik.

Böyle bir sorgulama sonrasında, acaba bizim hepimizin söylediği, çevre, yeşil binalar, yollar, altyapılar, AVM'ler, kentsel dönüşümler, 6306'lar, 7593'ler, bir sürü yasa yönetmelik, hangisini uygulayabiliriz? Bu yapılanma içerisinde uygulayabilir miyiz acaba, acaba toplumcu belediyeciliğin en önemli kurgusu kentin kaderini tayin edecek insanları nasıl seçmeliyiz?

Biz son dönemlerde, gerçekten bakıyorum, bütün belediye başkanları stratejik planlar hazırlıyorlar. Şu anda elimde Türkiye'deki bütün belediye başkanlarının, seçim bildirgelerinde söyledikleri, vaat ettikleri var, 90-100'e yakın büyük belediye hepsinde aynı şeyler, kentin içindeki yolları düzelteceğim, yeni yollar açacağım, çöp istasyonları yapacağım, katı atıkları hayata geçireceğim, mezbaha yapacağım, mezarlıkları düzenleyeceğim, altyapıları düzenleyeceğim. İşte, maalesef belediyemizin borçları var, onlar için yeniden bütçe için yeni katma değer yaratacağım, falan gibi bütün belediye başkanlarımızın Türkiye'deki seçimle beraber getirdikleri vaatler var.

Stratejik planlara birçok şeyi koyuyorlar, çünkü bunları firmalara ihale ediyorlar ve firmalar eliyle yaptırıyorlar, ama stratejik planlarda vaat ettikleri, oraya koydukları yatırımların hemen hemen ancak %30-40'ını ancak yapabiliyorlar. Çünkü sistem kötü çalışıyor, karar organından bunları çıkaramıyorlar, birçok belediye başkanı kendi meclisine büyük ustalıklarla meclis üyelerini dengede tutmaya çalışıyor. Bir tane üye farklı davrandığı zaman dengeyi bozduğunda artık başlıyor görüşmeler. Hele o delege pazarlıklarında, meclis üyelerin seçiminde, o kavgalar, o büyük mücadeleler maalesef geldiği noktada da, toplumcu belediyecilik anlayışımızı, biz ne söylersek söyleyeyim, üniversitelerimiz ne söylerlerse söylesinler, demokratik kitle örgütleri olarak, STK'lar olarak ve halkın sesi olarak ne söylüyorsak, hepsi havada kalıyor. Eğer öyle olmasaydı bugün 20 yılda Ankara'nın en önemli hayati rolü olan raylı sistemler, toplu ulaşımlar hayata geçerdi.

Son olarak önemli bir saptamada bulunmak istiyorum, Türkiye'nin hemen hemen birçok yerinde kentsel dönüşüm uygulamalarını bizzat yerinde inceledim. Yaklaşık 40-50 bin insanla birebir görüştüğümde; bu insanların 20-30 tane dernek ve federasyonların da yaptıkları araştırmalar sonucunda, bu dönüşümlerde insanların gerçekten, büyük mağduriyetler yaşadığını, barınma hakkının yok

edildiğini görüyoruz. Bir zamanlar maalesef Amerika'da Maldvin'in dediği zencileri iteleyelim, projeleri gibi, bizde de şimdi kentin çeperlerinde yerleşmiş insanları iteleme projeleri bunlar, iteleme yasaları, yani insanları iteleyelim nereye giderse gitsin. Oysa durum böyle değil, o insanları, o kentin gerçek insanları olarak mağdur etmeden, barınma haklarını gözeterek yeniden kentleri yenilemeliyiz.

Gerçekten kentleri yenilemeye ihtiyacımız var tabi, birçok yapı deprem güvenliksiz. Depremlerin ya da afetlerin heyelanların, afet olmadığını söylüyoruz, bunlar doğa olaylarıdır diyoruz, afet olmaması için önceden tedbir almalıyız, yapılarımızı deprem güvenlikli yapmalıyız. Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Mustafa Meriç; KESK'e bağlı Tüm Belsen 2 nolu şube adına katılıyorum. Eski bir eğitimci ve yeni belediye çalışanıyım. Hazırladığım konuşma bu bölüme denk düşer mi? Bilemiyorum ama benden önce konuşan arkadaşların genel olarak konuştuğunu görünce, ben de uygun düşer diye düşündüm.

Söze başlarken; yeni bir dünya için devrim ve sosyalizmden söz etmek gerekir, dünyanın kötülüklerinin kaynağı olan kapitalizmdir. Bakıyorum ki buraya vurgu yapmadan, bütün kötülüklerin kaynağı olan, neoliberalizm dediğimiz kapitalizmi yok etmeden, nasıl bir toplumcu belediyecilik yaratırız, nasıl insandan yana, haktan yana, halktan yana bir yapı oluştururuz, etrafında dolaşıyoruz gibi. Bir çözüm çıkmadı, benden önce konuşan arkadaşlar söz olarak çok doğru şeyler söylediler, hepsine katılıyorum, ama uygulamada dönüyoruz, dolaşıyoruz Fatsa, Fatsa, Fatsa. Fatsa'yı da yaşayanlardan bir arkadaşınızım, oradan da anılarım var. Buraya takılıp kalıyoruz, buradan çıkmamız lazım. Yani kapitalizm bitti, tükendi, insanların temel sorunlarını, barınma, beslenme, yaşama, insan olmaktan kaynaklanan sorunlarını çözemiyor artık, onlar bile bunun bittiğinin farkında ama biz onu devirmek, onu yok etmek; başka bir dünya başka bir düzen yaratmak iddiasında olan insanlar olarak hala kendimize güvenimizin gelmediğini görüyorum, bunu vurgulamak istedim.

Toplumcu belediyecilik, halkçı belediyecilik nedir, diye sorduğumuzda, ben 4 noktada ele alınması gerektiğini düşünüyorum;

Birincisi, hizmetler üretilirken insanların talep ettiği hizmetler üretilirken, kara endeksli olarak mı, kar hedefi mi yapacağız hizmetlerimizi belediye olarak, yoksa esasen hizmetlerimizin yapılmasını finanse eden halkın verdiği vergileri yine onların denetimi içinden onlara sunmak noktasında mı yapacağız? Birinci problem bu.

İki; bu yol yürüyüşü mevcut sömürücü sistem içerisinde, kapitalizmin neoliberal sistemi içerisinden yürünerek yapılabilir mi ya da ne kadar yapılabilir? Buna bakmak lazım.

Üç; bu çabaların bin anlamda geçmişte ifadesi olan Fatsa deneyimi, Dikili deneyimi, Porto Alegre ve dünyanın değişik yerlerindeki deneyimler, bu soruların cevabı ne kadar olabilir?

Dördüncüsü de; bütün bu taleplerin bir bütün olarak gerçekleşeceği yeni bir dünya mümkün müdür, yeni bir düzen mümkün müdür?

Bu bağlamda yerel yönetim nedir, diye sordum ve cevaplarını da nokta olarak vereceğim.

Birinci kısımda, belediye hizmet yaparken kaynağını kimden alıyor? Halktan alıyor, bizlerin verdiği vergilerden alıyor, o halde vergiyi veren insanların da denetim hakkı vardır düşüncesiyle, eğer toplumcu belediyecilik anlayışıyla belediyeyi yönetiyorsak, o insanların bu kaynakların, onların verdiği kaynakların nasıl harcandığı konusunda denetim yetkisini sağlayacak mekanizmalar bulmak zorundayız. Belediye meclisi konusu; az önce konuşan arkadaşımız ifade etti, seçildi ondan sonra, seçim bitti, o belediye meclisleri artık, siyaseti finanse eden mekanizmaların egemenliği altında çalışmak zorundadır, yani onların ihtiyaçları üzerinden kaynakları planlamaktadır. O zaman ne oluyor? O zaman özelleştirmeler başlıyor, iki taşeron sistemi başlıyor, güvencesiz işçi çalıştırma, yani kapitalizmin bütün argümanları, bütün parametreleri burada geçerli oluyor. İsterseniz belediye başkanı beni yapın, mekanizmayı değiştirmediğiniz sürece, denetimi halka vermediğiniz sürece, o mekanizmaları kurmadığınız sürece, bunu iyi insan seçerek, bizden birini seçerek yapmanız mümkün değil, bunun örneklerini hep beraber yaşıyoruz.

O zaman tam da bu noktada, Fatsa deneyimini bizzat Fikri Sönmez'in anlattığı bir şeyle pekiştirmek istiyorum. 4 Mayıs 1985'de

hapishanede öldü, onu da analım buradan, o çamura karşı kampanya dönemi ve yeni belediyecilik döneminde, ben bir genç öğretmen olarak orada katkıda bulundum. Dedim ki, bu belediye işi nasıl yürüyor başkan? Biliyorsunuz o başkan seçildiğinde belediye meclisi AP, CHP ve MHP'den oluşuyordu, sadece başkan değişmişti o seçimde, o bir sorun çıkmıyor dedi. Nasıl hallettiniz bu işi? Dedi ki, şöyle, belediye meclisini topladığımız zaman bütün halka çağrı yapardık, halkın örgütlü gücü o dönemde olan demokratik kitle örgütleri, sendikalar, mahalle muhtarları, mahalle birimleri çok çok sözü edilen, direniş komitesi dedikleri insanlar meclisin izleyicisi olurdu, izlerlerdi. Gündemi açardık, herkes sözünü söylerdi ve kararlar öyle alınırdı ve onlar da sadece izlerdi. Bir anısını anlattı; bir AP meclis üyesinin, o toplantıda planlaması tartışılacak, imar planlaması nasıl olacak noktasında, daha önceden başkana, başkan benim bir arazim var, o mahallede bizi de gözeten bir yerden, bu planlamayı yapalım demiş, başkan da o düşünceni belediye meclisinde açıklarsın demiş. Meclis başladı, konuşmalarda, söz almadı o meclis üyesi, başkan kürsüden seslenmiş, ya senin bir önerin vardı sayın üye bunu ifade etmek istemez misin, tamam taman onu hallettik demiş. Yani halkın bulunduğu bir ortamda, kendi menfaatlerini öne alacak bir sözü söyleyemedi, işte bu katılımcılığa bir örnek. Bunun formülleri bulunabilir.

İkinci nokta; bütün bu çalışmalar mevcut düzen içerisinde yapılabilir mi, sorusunu sormak durumundayız. Evet yapılabilir, her şeyi devrim sonrasına, yani siyasal iktidarı aldıktan sonra yaparız türünden bir anlayışa bağlamamak lazım, bunun Fatsa örneği, Porto Allegre örneği, İspanya'nın bir kentinde var, Avusturya'nın bir beldesinde bu tür katılımcılık örnekleri vardır. Önemli olan bunun sizin siyaseten yapma noktasındaki kararlılığınız olarak değerlendirmek gerekiyor. O bakımdan hem bir yandan yeni bir dünya, başka bir düzen mücadelesi sürdürürken, bir yandan da küçük küçük kazanımları, buna tabi kılacak şekilde mekanizmalar kurarak yapabiliriz, diye düşünüyorum. Önemli olan mevcut sistemin dışında hem ideolojik anlamda, hem de pratik anlamda bir arayış içerisinde olalım, diye düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Mehmet Yalçındere; YAYED üyesiyim, aynı zamanda da sanayiciyim, öncelikle hepinizi sevgi ve saygılarımla selamlıyorum. Başta

platform üyeleri olmak üzere emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Bu toplantının daha verimli geçmesi açısından da, önceden bizlere verilen ve ilk başta okunan çerçeve metin üzerinden gitmek istiyorum.

Birincisi; yeni sağcı neoliberal devlet örgütlenmesi ve ideolojisi hakkındaydı, birincisi planlama, yani hepimiz biliyoruz ki maalesef bu AKP hükümeti döneminde planlama diye bir olaydan bahsetmek çok mümkün değil. Özellikle Büyükşehir Belediyesinin master planını neredeyse hiç birimiz bilmiyoruz veya mevcut olanların her an değiştirilebilir olması nedeniyle de zaten o planların işe yaramadığını biliyoruz.

Katılım maddesi ise; seçilenden çok seçtirilen kişilerle yönetilen, en az katılımın sağlandığı örgütlerle, yapılan bir çalışma halinde yürütülüyor. Mustafa Meriç arkadaşımızın Fatsa örneğinde olduğu gibi, bir şeyi gerçekleştirmek yani belki zorlamak gerekiyor ama bugün için mümkün değil.

Yine altyapı ve finansman konusunda; daha çok belediyelerin başaralı olabilmesinin, merkezi hükümetle bağımlı bir şekilde yürüttüğü taktirde başarılı olabileceklerini gösteriyor, kendi öz kaynaklarıyla çalışma yürüten belediyelerin, eğer merkezi hükümete taraftar bir belediye değilse, başarılı olma şansı zaten zorlaşıyor. Dolayısıyla bu örnekleri de çoğaltabiliriz. Yönetim başkanlara, hatta bakanlara, hatta başbakana dayalı bir şekilde yürütülüyor, yani belediyelerin başarısı bir anlamda başbakana kadar uzanan bir bağımlılık ilişkisi içerisinde yürütülüyor.

Yine başka bir madde istihdam açısından durum nedir? En az istihdam ile özelleştirmelerle, uygulamalar yürütülmeye çalışılıyor, iş güvencesi ve sosyal hakların azaltıldığı bir süreçle birlikte, gecekondulardaki sosyal insanların, apartmanlarda yalnızlaştırılmasıyla da, kendi kaderlerine terk ediliyor.

Sonuç olarak; birinci madde de durum tespiti açısından, sosyal belediyecilik ve katılımcı belediyecilik yerine, çaresiz, yalnızlaştırılan ve geleceği belirsiz şehirliler oluşturmaktadır. Bu nedenle de platformun piyasaya karşı halkı korumak söylemi bence çok yerinde ve anlamlıdır ve bu da bizim açımızdan iyi değerlendirilmesi gereken konudur.

Yine ikinci çerçeve maddesi; küresel ve yerel piyasanın ihtiyaçları temelinde yapılandırılan devlet yapısı içinde, halk yararına bir belediyecilik seçeneği mümkün müdür? Demin de ifade edildiği üzere, en önemli bir tespit olarak, çaresizleştirilen ve yalnızlaştırılan şehirliler ya da insanlar olduğumuza göre, bunun panzehiri daha çok bir araya geleceğiz, daha çok katılımcı olacağız, daha çok şey isteyeceğiz. Panzehirin örneklerinin de, işte İngiltere dedik, Fransa dedik ya da örnekleri Türkiye'den verebiliriz, çoğaltabildiğimiz, geliştirebildiğimiz oranda bunu başaracağız. Yani sosyalleşeceğiz ve katılımcılığımızı artırarak yürüteceğiz.

Ben yine değerli konuşmacılarımızdan önemli bulduğum bir şeyi desteklemek için söylüyorum, yasal boşluklardan yararlanarak, fiili durum oluşturarak toplumcu belediyeciliği geliştirebilir dediler, ben kesinlikle katılıyorum. Yani yasalarla, yasalara bağımlı kalarak biz bunu böyle yaparsak diyerek başarılı olma şansımız yok. Toplumcu belediyeciliği ise, katılımcılığı ise hiçbir zaman hayata geçirebilme şansımız yok. Bu anlamda sözümü bağlarken güç birliği ve dayanışmayı özendiren, geliştirilen bir belediyeciliği ancak bu şekilde hayata geçirebileceğimizi düşünüyorum, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Turhan Çakar; Tüketici Hakları Derneği Genel Başkanı, katılımınızdan dolayı ve bu forumu düzenleyen tüm arkadaşlara ve kuruluş temsilcisi tür arkadaşlara teşekkür ediyorum. Üç bölüm halinde bu forum düzenleniyor.

Birinci bölüm; sayın belediye başkanımızın da başkanlığını yürüttüğü, neden bir seçenek arayışındayız, toplumcu belediyecilik açısından neden bir seçenek arayışındayız? Ben buradan şunu anlıyorum; yani mevcut durum nedir ki, sorunlar neler ki, böyle bir arayışa ihtiyaç duyulmasından yola çıkarak görüşlerimi açıklayacağım. Diğer ikinci ve üçüncü oturumlarda da çözüm önerileri ve ilkeler ortaya koyacağız.

Neden bir toplumcu belediyeciliğe gereksinim var? Çünkü; tüm katılımcılar, bilim insanları gündeme getirdiler, adına neoliberal denilen, çarpık kapitalist uygulamalar denilen, vurguncu, soyguncu anlayış denilen, daha bir çok şey diyebiliriz, mevcut belediyecilik uygulamaları sürdürülebilir değildir. Halk için, kentli için, tüketiciler

için, yurttaşlar için sürdürülebilir değildir, hiçbir şekilde sürdürülebilir değildir, her boyutuyla. Belediyeciliğin tüm boyutlarıyla sürdürülebilir değildir. Bir defa bu nedenle toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç vardır, bunu biraz daha örneklerle açacak olursak, bir defa belediyeciliğin tüm uygulamalarına, işte kentleşme, su, ulaşım, çevre, çöp, imar ne derseniz deyin, ne yapıyorsa yapsın tamamen merkezine rant anlayışını oturtmuşlardır, yani belli kesimlerin çıkarını düşünen bir anlayış egemendir ve bu rant anlayışıyla birileriyle, birilerine belli kesimlere para kazandırmak amacıyla belediyecilik yapılıyor, Türkiye'de. Birkaç belediyeyi olayın dışında tutuyoruz Türkiye'de, ama genellikle, birilerine para kazandırmak, birilerine köşeyi döndürmek amacıyla belediyecilik yapıldığı için toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

Örnek vermek gerekirse; toplumda belediyelerin yaptığı en önemli işler su, ulaşım gibi temel mal ve hizmetlere, tüketiciler ulaşamıyor. Çünkü halkın büyük bir çoğunluğu yoksulluk ve açlık sınırında. Bu benim rakamların değil, üstelik Türk-İş ve sendikaların rakamlarını da kullanmıyoruz, birkaç yıldan beri araştırmalar yapıyoruz, bunlar TÜİK'in rakamları. TÜİK'in eşdeğer hane halkı gelirlerini kullanarak baktığımızda, halkın 15 milyonu açlık sınırında, 45 milyon kişi yoksulluk sınırında, şu anda Türkiye'de yani halkın %80'i açlık ve yoksulluk sınırında, TÜİK'in rakamları bunlar. Dolayısıyla bu yoksulluk ve açlık sınırında yaşayan bu halk bu hizmetlere ulaşamıyor.

Arkadaşlarımız belirtti, İSKİ Kanunu, Belediye gelirleri kanunu, tamamen belli kesimlere para kazandırmaya yönelik yasalar ve dolayısıyla da halkımız bu hizmetlere ulaşamıyor, pahalı çünkü. Uygulanan fiyat politikaları, tüketici haklarına, sosyal devlet anlayışına, kamu yararına uygun değil. Kime uygun? Belli kesimlerin yararına uygundur. Dolayısıyla bu anlamda, temel ihtiyaçlara ve hizmetlere ulaşamadığı için kentte yaşayanlar için toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

Bununla birlikte gıda; gıdaya ulaşamıyor insanlar. Niye? Satın alma gücünden dolayı, satın alma gücünün düşüklüğünden dolayı, açlık ve yoksulluktan dolayı, haneye giren gelirin düşüklüğünden dolayı, yeterince gıdaya ulaşamıyor ve yeterli ve dengeli beslenemiyor. Bu nedenle toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç vardır.

Barınma olanakları; maalesef halkın büyük bir çoğunluğu barınma olanaklarından yoksun, bu nedenle toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç vardır.

Çevresel tahribatlar, yapılan tüm belediyecilik faaliyetleri genel anlamda çevreyi tahrip ediyor, betonlaşma, bioçeşitliliği yok etme, bitki örtüsünü yok etme ve tahribat nedeniyle toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

Kentsel kirlilik; maalesef belediyecilik uygulamaları kentte temizliği sağlayamıyor. Kentsel kirlilik söz konusu, bu kirlilik birkaç boyutta, yani bir görsel kirlilik söz konusu, tabela kirliliği söz konusu, hava kirliliği söz konusu, başka kirlilikler söz konusu, mevcut uygulama bu kirliliği yaratıyor, önlemek değil yaratıyor bu kirliliği dolayısıyla toplumcu belediyecilikle ancak bu kirliliği önleyebiliriz, kirlilikleri önleyebiliriz.

Katılımcılık yok, demokrasi yok, yani dolayısıyla halkın görüşüne hiçbir şekilde başvurulmuyor, hiçbir şekilde demokrasini "d"si yok, dolayısıyla bu nedenle toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

İşsizlik, yoksulluk; bunun giderilmesi için, kentteki pahalılığı gidermek için toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

Tabi ki mevcut yasalar; maalesef halk yasalarla soyuluyor arkadaşlar, halkımız yasalarla soyuluyor, soygun yasaları, dolayısıyla toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var. Birkaç tanesini saydım, başka yasalar da var.

Ve şeffaflık; her şey gizleniyor, toplanan paralar nereye harcanıyor, ne kadar harcanıyor, niçin harcanıyor, gizleniyor. Örneğin Ankara'da; davamız devam ediyor, dava açtık suyla ilgili. Eski belediye başkanlarıyla toplantı yaptık, uzmanlarla toplantı yaptık, diyorlar ki, Ankara'da suyun maliyeti 1 lirayı geçmez, 150 kuruş diyelim, ama %50 atık su bedeli ile birlikte 3 lirayı çoktan geçiyor. Çıkıyor belediye başkanı diyor ki, efendim biz zaten zararına satıyoruz, doğru söylemiyor, dava açtık davamız devam ediyor. Şeffaflık için, halkın doğru ve eksiksiz bilgilendirilmesi için toplumcu belediyeciliğe ihtiyaç var.

Ve kentleşme, çarpık kentleşme, ranta dayalı kentleşme, ulaşımın halka uygun olmaması, ulaşım bir sürü trafik kazaları nedeniy-

le insanların ölümüne neden oluyor, yaralanmalarına neden oluyor, yani kent halk için değil, insan için değil, araçlar için, insan öncelikli değil araç öncelikli bir kent. Bir örnek vereyim; Ankara'da, 16 yıldan beri mevcut yönetim geldikten sonra ve mevcut kentleşme ve ulaşım politikaları nedeniyle Ankara, Türkiye'de tüm kentler içerisinde, nüfusa oranla trafik kazalarında birinci sırada TÜİK'in rakamlarıyla. Ve kirli su, sağlıksız su, en azından çeşmelerimizi açtığımızda, bir süre bir çok evin çeşmesinden bulanık akıyor sular, sağlıklı su içilmemesi nedeniyle, ulaşım nedeniyle, çarpık kentleşme nedeniyle, yanlış atık yönetimiyle, insanlar sağlıksız, fiziksel yönden, ruhsal yönden sağlıksız, dolayısıyla bu yönden kentte yaşayan insanların sağlıklı olması için ve sağlıklı bir kent için toplumcu belediyecilik gerekiyor. Nasıl olacak, ilkeleri neler olacak? Önümüzdeki diğer iki oturumda da bunları açıklayacağız, hepinize teşekkür ediyorum.

Süleyman Polat; Kimya mühendisiyim ve YAYED üyesiyim, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle bu forma imzasını koyan kuruluşları yürekten kutluyorum, aynı kuruluşları, diğer ulusal hareketlere de imzalarını koymalarını beklediğimi, belirtmek istiyorum.

Neden bir seçenek arayışı içerisindeyiz? Tartışma metnini incelediğimde, bizlere dayatılmak istenen bazı kavramlara mahkum olduğumuzu görmek beni üzüyor. Nedir bu? 2003 yılından beri AKP yönetiminin, daha sağcı bir devletin kurulduğunun tespitinin yapılması, neoliberal bir devlet örgütlenmesinin şu anda yürürlükte olması tespitlerinin yapılmamış olması beni üzüyor.

Neden üzüyor? Emperyalizmin tanımını yapan Lenin'in tanımı değişti mi, diye düşünmeye başlıyorum. Çünkü zaten kapitalizm ve emperyalizm, hukuk tanımaz, insan haklarına saygısız ve her türlü saldırganca harekette bulunan bir yapılaşma yani sermayenin en azgın yönetim biçimi, bunun Uluslararası birlikteliği de emperyalizm. Ama ne yazık ki baktığımızda, 80'den sonra yenidünya düzeninin oluşmaya başlamasıyla bu azgınlaşmanın artmış olmasına, yeni tanımlar aranmasını, Marksist Leninist ideolojinin tahribatına yol açmak isteyenlerin isteği olduğunu görmek beni üzüyor. Halbuki bu ülke kurulurken, Lenin Mustafa Kemal'e emperyalizme karşı mücadele ettiği için destek veren ülkelerin başında geliyordu. Çünkü onun için önemli olan emperyalizme karşı mücadele idi. Bunu göz ardı etmemek gerektiğini düşünüyorum.

Günümüzde AKP ile artan ama zaten sağcı olan bir devlet yapılanmasıyla 1923'de emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesi vermiş olan T. C. yıkılma aşamasına gelmek üzeredir, buna bütün arkadaşların katıldığını düşünüyorum. Bu yıkılma emarelerini, anayasa ile beraber değerlendirmek gerekir, anayasadan farklı bir şey olamaz. Çünkü; Türk, Kürt ırkçıları ve Marksizmi kendisine maske edinmiş Lenin tabiri ile Marksist liberaller, bir koro halinde Kemalist devletin yıkılmasını, daha doğrusu ulusal devletlerin yıkılmasını, emperyalizmin dünyaya dayattığı ulusal devletlerin yıkılma temennisini, hep bir ağızdan seslendiriyorlar. Bu dönemde anayasa hazırlıklarına baktığımızda, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi maskesi adı altında, yerel yönetim konseylerinin daha güçlü bir hale getirilmesi, yerinden yönetim kavramının sulandırılarak, yerinden yönetim kavramı içerisinde, üniter yapıların bozulması ve dağıtılmasının dayatılmaya çalışıldığını görüyoruz. Bu nedenle de, yerel yönetim forumunun, bence anayasayla beraber değerlendirilmesinin büyük önem taşıdığını görüyorum. Bu konuda da okuyabildiğim kadarıyla, neden bir seçenek arayışı içindeyiz de, bu konuya fazla önem verilmemiş olması, biraz hayret içerisinde bıraktı beni.

Yeni sağcı devlet örgütlenmesi ve ideolojisi altında planlama, kalkınma yapılabilir mi? Zaten kapitalizmin ruhunda olmayan şeylerin yapılamayacağı belli. Halk yararına bir belediyecilik seçeneği mümkün müdür? Bu da olmayacak bir şeydir, çünkü kapitalizmin özünde halk diye bir kavram yoktur, sermaye vardır. Bu nedenle bizim nasıl bir belediyecilik istediğimizi anayasada net bir şekilde olmasını talep etmemiz gerekir, bu forumun sonucunda Anayasa'ya da atıfta bulunan taleplerin ortaya konması gerektiğini düşünüyorum.

İkincisi; yeni belediye yasasıyla nasıl bir belediyecilik istiyorsak, bunların da örüldüğü taleplerin ortaya konmasının gerektiğini düşünüyorum. Bu forumun sonucunda ben, seçimlere giderken insanların, neyi talep etmesi gerektiğinin önünde net olarak görmesini istiyorum.

Seçimler derken, anayasa oylamasında, yerel yönetim seçimlerinde, yani artık böyle bir ulusal forum yapıyorsak, bunun sonucunda çıkan metinlerle, biz kitlelere partilerin ve mevcut düzenin dayatmış olduğu siyasi partiler yasası ve belediye yasasıyla bizlere dayatılan, bizlerin önüne konulan belediye meclisi üyelerini ve be-

lediye başkanlığını değil, bizim talep ettiğimiz hedefleri savunan belediye başkanı ve belediye meclis üyelerini seçmeyi talep etmeliyiz, buna göre de oy kullanmalıyız. Buna göre gidip, seçim propagandalarında belediye başkanlarına, hangi partiden olursa olsun, o belediye meclisi üyelerine bu soruları sormalıyız ve bu sorular da ulusal forumdan aldığımız ışık altında yapıyoruz, diyebilmeliyiz. Ben bunu bekliyorum.

Peki, ne olması gerekir? Bunun için bence, halk için belediyecilik, halkla beraber belediyecilik ve çıkan sonucun, ortak paylaşımın halka sunulduğu, bir belediyecilik ilkelerinin benimsenmesini ve bunların hedef olarak konmasını, bunu altyapılarının tartışarak ortaya koymamızı ve bu çalışmaların da ülke yönetimini yönlendirilmesinin nasıl olacağının tespit edilmesi, gerekir. Aynı zamanda, belediyelerde halkın eğitimine, zamanında halk evlerinin yapmış olduğu işlevlere benzer işlevlerin yapılmış olduğu, halkın eğitiminde kullanılacak unsurların belediye içerisinde yer alarak, halkın eğitimi için çalışacak belediye gerekir. Halka sadaka dağıtmak değil de, halkın gerçekten fakirleşmesini engelleyecek, tedbirlerin nasıl alınabileceğine, taşeronlaşma yerine, çalışanların ve işverenin daha ahlaklı davranarak, çalışma veriminin artırıldığı bir belediyecilik gerekir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Tahir Dinçer; İnşaat mühendisiyim, galiba burada en eski belediye çalışanlarından biri de benim. 1974'de Vedat Dalokay'la başladım belediye çalışmalarına.

Bazı arkadaşlarımızı biraz kötümser görüyorum, yeni bir dünya yaratmak, yeni bir düzen yaratmak, her zaman mümkün, geçmişte bunun örnekleri de var. Fatsa örneği verildi, Dikili'den bahsedildi, şu anda Seferihisar'da değişik bir belediyecilik anlayışı sergileniyor ve çoğu toplantılarda bunlar dile getirilir. Ancak kurumlar arası bir iletişim eksikliği nedeniyle, en azından belli bilgiler bir yere toplanamadı.

Türkiye'de 71 yılı 12 Mart'ından sonra, özellikle belediyelerde, sosyal demokratların önemli kazanımları oldu, ben Vedat beyle çalışma şansına orada sahip oldum. Yeni bir belediyecilik anlayışı o zaman getirildi. Vedat beyin bir rüyası da, her eve sabahleyin bir şişe süt bırakmaktı, ancak ömrü yetmedi veya döneminde bitireme-

di. Sonra Ali Dinçer döneminde de devam ettim ben. Şimdi burada ilkeler olarak koyduğumuz planlama, katılım, altyapı, finansman diye giden başlıklarımız var. İlk defa bir belediyede planlama birimi kuruldu, ODTÜ ile olan yakın ilişkiler nedeniyle, ODTÜ'nin öğretim üyelerinden, döner sermayelerinden ciddi katkılar alınarak planlama birimi kuruldu, başına da bir profesör arkadaşımızı getirdik, Korel Göymen. İlk defa belediye birimleri arasında eşgüdümü sağlayacak, diğer kamu kurumlarıyla eşgüdümü sağlayacak AYKOME denen altyapı koordinasyon idareleri kuruldu. Bunlar o zaman hep yeni kavramlardı, şu anda İstanbul'da hala çok övünüyorlar. Metrobüs diye. Oysa 1978'de, tahsisli yol ile sadece Türkiye olanakları ile yeni bir toplu taşım modeli getirilebildi.

Bilir misiniz sayın katılımcılar, 1978'e kadar Türkiye'de, Türk mühendis mimarlarının, teknik elemanlarının metro projesi yapamaz, diye bir anlayış vardı. Vedat bey bile patates karşılığında Sovyetler birliğine metro projesi yaptırmaya gitmişti ki, iyi bir mimardır. Ama 1978'de dendi ki, metro dediğimiz nedir, tünelde giden elektrikli tren, Cumhuriyetin 10. yıl marşında biz demişiz ki, demir ağlarla ördük bu yurdu baştan ve en çok tünel yapılan dönem de Cumhuriyet dönemidir, demek ki bu yapılabiliyor. İTÜ, ODTÜ araştırıldı, ilk defa Türk teknik elemanlarının dizayn ettiği metro projesi yapıldı. Şu anda çalışan metro, aynı güzergah, aynı duraklara sahiptir, ama gene Kanada Firmasına para ödemek kaydıyla, bu proje öyle kredi ile yapıldı.

Katılımdan bahsediyoruz, Batıkent dünyadaki en büyük toplu konut örneğidir. O zamana kadar Hindistan'da İngilizlerin örgütlediği 20 bin konutluk uygulamalar vardı. Nasıl yaparsınız, 50 bin konutu Türkiye'nin çimentosu yetmez, demiri yetmez, dediler. Yahu kardeşim, 50 binini bugün başlayıp yarın bitirmeyeceğiz ki, diyerek yola çıkıldı. Sendikalar özellikle, memur ve işçi sendikalarının örgütlediği kooperatifler, kötü örnekler olmakla beraber, 50 bin konutluk yeni bir kent yaratıldı, Batıkent. Zaman içinde daha da güzelleşecektir.

Tokyo'yu anlattı, benim kızım gitmişti, yeni geldi, o anlattı; %50 konut yerleşim var ise, %50 yeşil alan diyor, Ankara'da, yavaş yavaş askeri birlikleri de Ankara dışına çıkartarak bu yeşillikleri de yok ediyoruz. Şu andaki Abdi İpekçi Parkının olduğu yerin planlama yet-

kisi bizim elimizdeydi, o zamanki Sosyal Güvenlik Bakanı size belediye binası yapayım, bana da bakanlık binası yapayım, gelin şurada bir de çarşı yaparız dendi. Hayır, biz bu eski belediye binasında idare ederiz, bir başka yerde de idare ederiz, ama Ankara'nın ortasında, Akciğer olabilecek bir park olmalı, dedik. Ne yazık ki, o günlerde katledildiği için de, Abdi İpekçi'nin adını vererek yaşatmak istedik.

Yasalar, yönetmelikler çok bağlıyor belediyecileri, doğrudur, ama aşmanın da yolları vardır. En eski belediyecilik yasası 1580'dir. Bu yasada bir madde vardı; "Belediyeler kentte yaşayanların sosyal ihtiyaçlarını da karşılamak durumundadır" diye. Genel-İş'le başlattık, o zaman ilkokul çocukları gazete kağıdı topladılar, bir miktar belediye katkısı oldu, 1 milyon çocuk kitabı basılıp, bütün Türkiye'de dağıtıldı, hatta rahmetli Fakir Baykurt kaçak yollarla Almanya'ya ve Avusturya'ya götürdü, oradaki Türk çocuklarına dağıtıldı. Belediye kitap basmak zorunda mı? Belediye kitap basmak zorunda, şimdi belki daha kolay ediniliyor ama o zaman ilkokul öğrencilerinin kitap edinmesi biraz da pahalı idi, kağıt pahalı idi, baskı pahalı idi. Ondan da yararlandırmak mümkündür insanları.

Toplu taşımda yine yapılacak işler vardır, kaynak yaratmada vardır. Bu katı atıklar günümüzde artık ciddi bir kaynak yaratma yöntemi olarak kullanılabilinir, ama esas kaynak yaratma yöntemi, çok şehir plancısı var burada gördüğüm kadarıyla, Müfit hocam özellikle, belediyeler kaynağı imarlı arsa üreterek yaratırlar. Yani katı atıklardan da olur, birçok yerden kaynak bulmanız mümkündür. Ama imarlı arsa yaratma yetkisi belediyenin elinde ise, oradan çünkü tarlayı arsa haline getiriyorsunuz, hem insanlara uygun fiyatlarla yararlandırma şansınız olur, hem oradan yarattığınız kaynaklarla diğer hizmetleri götürme şansınız olur.

Türkiye'nin 70 Cent'e muhtaç olduğu 70'li yıllarda, Avrupa İskan Fonundan Batıkent Projesine 1milyon 100 bin Dolar kredi geldi. O arada bir büyüğümüz yönlendirdi bizi, siz de hatırlayacaksınız o günleri, beraber planlamasında çalışıyorduk arkadaşlarımızla, Avrupa İskan Fonunda o zaman 5 dil konuşulur, 5 dilde fizibilite hazırlayın dediler, İspanyolca, İtalyanca, İngilizce, Fransızca, Almanca. Bu fizibiliteler hazırlandı götürüldü proje anlatıldı, fizibıl olduğu görüldü, Tokyo Büyükelçimizin maaşının ödenemediği dönemde, Batıkent Projesine 1 milyon 100 bin dolar, ki karşılığı o zamanki Ankara

Belediyesinin 1 yıllık bütçesiydi neredeyse, kredi geldi. Yani yeni düzenler yaratmak mümkündür. Tabi ondan sonra gelecek darbe dönemleri, bu düzen yaratanlardan intikamını da alır, ama gene yeni bir şeyler yaratmak mümkündür, saygılar sunuyorum.

Serhat Salihoğlu; DİSK Genel-İş Sendikasının Genel koordinatörüyüm. İstihdam, belediye istihdamı bakımından bir durum saptaması yaparak foruma katkı vermek istiyorum. Belediye istihdamını, tabi ki genel istihdamdan ayırmak mümkün değil. Genel istihdamın bütün özelliklerini, genel kamu istihdamının bütün özelliklerini, belediye istihdamında da görmek mümkün.

Son birkaç 10 yılın en önemli makro ekonomik politikasını biliyorsunuz, emek gücünün değerinin düşürülmesi üzerine kurulmuş vaziyette. Dolayısıyla belediyelerde de aynı olguyu görmek mümkün. Bu öylesine bir içselleştirilmiş ki, Ankara Büyükşehir Belediyesi ne kadar bir örnek olur, bilmiyorum ama doğru örnek daha doğrusu, Ankara Büyükşehir Belediyesi bir yıllık raporunda, personel giderlerini %10'un altına düşürmekle övünüyor. Dolayısıyla personel giderlerini düşürmek bir belediye bakımından övünç olabiliyor, demek ki oy getiriyor, adam sürekli seçiliyor. Dolayısıyla emek politikaları son derece önemlidir.

Bir de şu laf var; Müfit beyde onu güzel ifade etti. Belediyelere yetki verdik, belediyeleri güçlendirdik, iyi güzel ama belediyelerin personel alımını, personel politikalarını kısıtladık. Nasıl bir yetkidir, nasıl bir güçlendirmedir bu?

Diyelim ki, toplumcu bir belediye yönetimimiz var, hizmetleri kendi personeli ile yapmak istiyor, yani kendi belediyecilik felsefesi içinde, kendi personeli ile hizmet yürütmek istiyor, iki arkadaşımız da ifade etti, nitelikli personel çalıştırmak istiyor ve kendi personeli ile yapmak istiyor. Mevcut düzen, mevcut mevzuat işte bunu engelliyor, bu olanağı elinden alıyor. İşçi istihdamında, özelleştirmelere bağlı olarak yaşanan gerileme, kamu istihdamında belediyelerde de taşeronlaşma yoluyla gerçekleşiyor.

Yine genel istihdama, kamu istihdamına baktığımız zaman, diyelim bundan 15 yıl önce, 10 yıl önce, sözleşmeli personelin son derece kısıtlı sayılarda olduğunu görüyorsunuz. Oysa bugün; neredeyse kamuda 200 bine yakın sözleşmeli personel istihdam ediliyor.

20 yıl önce kamu hizmetlerinde çalışan işçi sayısı yaklaşık 2 milyon civarındaydı, şu anda 370 bin civarında. Bütün bu kamu hizmetlerindeki istihdama bağlı gelişmeleri veya gerilemeleri bu rakamlardan okumak mümkündür.

En önemli problemlerden bir tanesinden bahsetmiştim; istihdam konusunda getirilen kısıtlamalar ki bir norm kadro uygulaması var belediyelerde, bunu saptamamız gerekiyor, bir de bütçe kısıtlamaları var. Bütçe yoluyla personel istihdamı engelleniyor. Bu kısıtlamalar nedeniyle hizmet satın almak zorunlu hale getiriliyor, belediyeler bakımından, dolayısıyla belediyeler de genel emek gücünün değerinin düşürülmesi politikasının bir uygulayıcı kamu kurumu haline dönüştürülmüş oluyorlar. Belediye şirketleri bile artık neredeyse, belediye şirketi kurmak zorlaştırıldı, hatta imkansız hale getirildi, engelleniyor, oysa belediye şirketlerinin 20 yıl önceki kuruluş öykülerine baktığımız zaman, belediyeler bu şirketleri personel istihdam etmek, hatta ucuz işgücü istihdam etmek için kurmuşlardı, şu anda artık bunlarda tasfiye edilip, hizmetlerin tümüyle piyasa şirketleri eliyle yürütülmesinin altyapısı oluşturulmuş durumda ve oluşturulmaya çalışılıyor.

Piyasa, refah, şeffaflık, verimlilik gibi kavramlar var, ama bir yandan da bakıyorsunuz, belediye yönetimleri bu taşeron şirketlerini aynı zamanda bir siyasi güç aracı olarak da kullanıyorlar. Siyasi olarak güçlenmelerinin bir aracı olarak da kullanıyorlar. Nasıl? Bunlar artık bilinen öyküler, belediye başkanımızı bilmem ve size laf atmak gibi olmasın ama, şirketleri kendi yandaşlarına, kendi çevrelerindeki insanları, istihdam etmek amacıyla veya oy devşirmek amacıyla kullanabiliyorlar. Oysa kamu ihale yasasına göre böyle bir hakları yok ama bunlar gizliden gizliye oluyor. Bunlarla ilgili rakamlar var ama o rakamlara giremeyeceğim, çünkü formun işleyişine aykırı ama kamu ihale verilerine baktığımız zaman, belediye kesin hesaplarına baktığımız zaman, personel giderlerinin ve hizmet alımlarının durumunu görüyorsunuz.

İstihdam konusunda farklı ne yapılabilinir problemi, son derece önem kazanıyor. İş başına geldiniz ve farklı ne yapacaksanız? Bunlar bizim formumuzun da soruları, ama şimdiye kadar yaptığımız tartışmalarda, çalışmalarda, Yıldırım hocamdı galiba bahsetti, biraz da fiili bir mücadele ile meşru bir mücadele ile önümüze koyma-

mız gerekiyor bir tarafıyla. Çünkü hukuk dediğiniz şey, sizi bağlıyor, farklı bir belediyecilik yapma anlayışınıza engel oluyor, o zaman siz farklı bir şey yapmak zorundasınız, bunun araçlarını da yaratmak zorundasınız, yoksa paldur küldür içeri girmek de var.

Tamam, içeri girmekten korkmayalım ama bunu nasıl yaparız, aklımızı bu konuda nasıl donatabiliriz? Burada aklımıza kooperatifçilik geliyor. Kooperatif örgütlenmesi belki belediye hizmetlerinin toplumsallaştırılmasında, bir araç olarak kullanılabilir, bunun değişik örnekleri mevcut. Altyapı yatırımlarının finansmanı konusunda, Süheyla hocam bir şey söyledi, ben oradaki görüşümü çok kısa olarak söyleyeyim. Finansman konuşunda bizim geleneksel klasik modelimiz aslında kamu finansmanıydı, İller Bankası bunun çok önemli bir aracıydı, fakat bu araç ortadan kalktı ve kamu altyapı yatırımlarının finansmanında, uluslararası mali piyasalar devreye sokuldu, borçlanmalar devreye girdi. Mali kuruluşların koşulları, şartları da sizin elinizden hizmetlerin ve altyapının planlanması aracını aldı. Dolayısıyla onların dayattığı koşullar küresel düzeyde bir belediyecilik veya yerel yönetim modelini de zorlamış oluyor, tek tiplemiş oluyor, bunun böyle de bir şeyi var. Dolayısıyla bunu da bu günün dünyasında bir sorun olarak algılamak, ortaya koymak gerekli. Daha sonraki tartışmalarda devam ederiz, ben sadece istihdam konusuna bir parantez açayım istedim. Çünkü istihdam konusu Yıldırım hocamın konuşması dışında, fazla bir şey görmedi, sendikacı olarak da bunu yapmayı gerekli gördüm, teşekkür ederim.

Mehmet Peker; Herkese saygılarımı sunuyorum ve de bu formun yapılmasına katkı koyan herkese de teşekkürlerimi sunuyorum. Neden bir seçenek arayışındayızla ilgili, yaklaşık 3-5 dakika konuşmadan önce, Tahir Dinçer hocamın söylediği şeye bir yorum yapmak istiyorum. Belki bu ve buna benzer forumlarda, daha somut ve daha gerçekçi şeyler üzerine umutlarımızı inşa edersek, biraz daha, umutlarımızı genişletebiliriz, diye düşünüyorum. Bu yorumu ODTÜ İnşaat mezunu Mehmet Peker olarak yapıyorum, haddim var mıdır, yok mudur? Bilmiyorum ama.

Tahir hocanın vizyon koyduğu, 1970'lerdeki belediyecilik vizyonu çok ciddi projeler, hiç kuşkum yok, %99. 9'una katılıyorum. İlave yapmak istediğim şey; vizyon ile proje arasındaki fark. Çok küçük bir düzeltme ihtiyacı hissettim, önemli çünkü çok yerde karşımıza çıkı-

yor, 70'li yıllarda Türkiye'de metro projesi yapacak mühendis yoktu, dediniz. Halbuki ODTÜ'de yapıldı. Ben de tam bunu söylüyorum, Türkiye'de mühendisliğin önemini bilen birisi olarak söylüyorum, metro projelerinde çalışmış birisi olarak söylüyorum. Metro projesi yapmak demek hocam, güzergah projesi yapmak demek değildir. ODTÜ'nde eğitim görmüş ve bunu her bölüm başkanına şikayet etmiş birisi olarak, ODTÜ'nde metro sistemlerini bilen bir tane öğretim üyesi yoktur. Demir ağlarla ördüğümüzü söylediğimiz Cumhuriyetin, koruyucularından bir tanesi olan ODTÜ inşaat mühendisliği, bu konuda her zaman başını öne eğmek zorunda kalmıştır. Yani güzergahı yaparız ama ne yazık ki, yabancılara o yıllardan bahsediyorum, 70'li yıllarda, sistemle ilgili mühendisliğine ihtiyacımız var, diye küçük bir katkı koymak istedim. Çünkü ben umutların hepsiyle yaşamak ve onları büyütmek için çaba sarf eden bir dostunuzum.

Neden bir seçenek karşısındayız, benim akademik bir yapım yok, yerel yönetim tecrübem hiç yok, burada bulunma nedenim de Rize Fındıklılı bir inşaat mühendisi olarak sizden bu forum sonunda ilkeleri belirlemek gerektiğini söylemeye geldim. Onun için siz bu seçenekleri aramak, o seçenekleri bulmak ve bizlere iletmek zorundasınız, bunu söylemek için söz aldım.

Biz Fındıklılı birkaç arkadaş, bir senedir el yordamı, göz yordamıyla yahut da kendi profesyonel yaşamımızdaki tecrübelerle bir şeyler yapmak istiyoruz. Biz Fındıklı'da, biraz önce bir katılımcı söyledi, önce hayallerden diye, evet, hayallerimizi konuşmaya başladık geçen sene, yaklaşık 16 binlik ilçenin 2050-2100 hayallerini konuşmaya başladık, 2012'nin başından beri çalıştaylar yaptık, 11 tane konu başlığında, sizlerin yaptığınızla örtüşen şeyler. Birçok sloganlarla da, kendimizi dolduruşa da getirdik, bunların nasıl yapılacağına dair toplumcu belediyecilik ilkelerini bizim önümüze koymak zorundasınız, onun için aramak, onun için bu seçenekleri bulmak zorundasınız ve bize iletmek zorundasınız. Bunları sizler koymazsanız, bize sürekli birileri, bizim dışımızda bizimle ilgili projeleri getirip önümüze koyuyor.

Benim ilçem; gururla söylerim, HES mücadelesinde de, Çay-Kur işçilerinin mücadelesinde de, en çok enerji sarf etmiş ilçelerden bir tanesidir, hep enerjimizi günlük mücadelelerle geçiriyoruz, hayallerimizi de kendimiz yaratmaya, ilkelerimizi de el yordamıyla, göz yor-

damıyla, tecrübelerle birbirimizi ikna ettiğimiz kadarıyla bulmaya çalışıyoruz, artık bunlardan kurtulmak istiyoruz.

Paris, Londra örneklerinden daha çok Fatsa'mızı, Dikili'mizi yahut Aliağa'mızı görmek, bizleri onlarla daha iç içe getirecek örnekleri ve ilçeleri bizimle paylaşmanızı istiyoruz. Biz bu günlük mücadelemizi yaparken, mutluluk üretemiyoruz, hayal üretemiyoruz, zorlanıyoruz.

En azından farkındalık yaratmak çabalarınızla ilgili, birkaç tane küçük yaptığımız şeyi söyleyeyim; Forumlar düzenlemeye başladık, iki ayda bir. Önce kadınlarımızla ilgili yaptık, sonra yerel yönetimden ne anlıyoruz diye tartıştık, bu tartışmalarımızda 15 Haziran'da biraz önce sözü edildi, üretim ve kooperatifleşmeyi tartışacağız. Buralarda izlediğimiz yöntemi söyleyeyim; önce yaklaşık bir saat içerisinde konunun uzmanları bilgilerini bize aktarmaya çalışıyorlar, ondan sonra Fındıklının ve yakın yöre ilçelerindeki insanların algısı nedir, bunu anlamaya çalışıyorlar, sonra da ihtiyaç sahipleri bundan ne beklediklerini anlamaya çalışıyorlar. Bizler bunların notlarını tutmaya çalışıyoruz, o notlar elimizde şişmeye başladı, sorun anlamında, ihtiyaç anlamında. Bunların nasıl çözüleceğine dair sizin belirleyeceğiniz ilkelere, alternatif çözümlere ihtiyacımız var. Onun için siz buradan o ilkeleri aramak, bulmak ve bizlere iletmek zorundasınız. Bunları söylemek istedim sizlere.

Burada son söyleyeceğim şey, biraz önce bir beyefendi söyledi, belediye meclis üyeleri, bu yerel yönetim sürecinde hepimiz güçlü belediye başkanlarına odaklanırken, aslında belediye meclis üyeleri ihmal ediyoruz gibi görünüyor. Ben içinde bulunduğum ortamlarda söylüyorum ama biz Fındıklı'da bunun nasıl üstesinden gelebileceğimizi tartışıyoruz. Hani üye bazlı belediye başkan adaylarının seçilmesi, hep söylenen şeyler, burada belirlediğimiz ihtiyaçlar konusunda uzman olan, ihtiyaç alanlarımızı belirlemeye çalışıyoruz, 7 tane belediye meclis üyemiz olacak, o ihtiyaçlara cevap verebilecekler dışında kimsenin aday adayı bile olmamasına mücadele ediyoruz, ona çalışıyoruz. Dolayısıyla toplumcu belediyecilikte, çok kilit bir rolü olan diye düşünüyorum. Çünkü karar mekanizmasını yaygınlaştırmak zor ama hemen başkanın yanında olacak şeyler belediye meclis üyelerin yetkinlik ve yeteneklerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bunlarla ilgili de eğer bize yol gösterirseniz, bize bu akşam

saat 17-18'de toparlanacak şeyleri birkaç gün içinde yazılı olarak iletirseniz, bunlardan faydalanacak ve elimizden geldiği kadar da sizi sürecimizle ilgili bilgilendirmeye çalışacağız, hepinize kolay gelsin, teşekkür ederim.

Zuhal Sirkecioğlu Dönmez; YAYED üyesiyim ben de, şimdi neden bir seçenek arayışındayız demişiz, ama daha önce dikkatimi çekmemişti, şimdi çekti.

Aslında biz bir seçenek aramıyoruz, bu bir seçenek değil ki, bu olan bir şey. Biz neyi öngörüyoruz toplumcu belediyecilikte? Kamu vatandaş ilişkisini, şu anda bu sistemde bu yok. Yani kamu kamu değil, vatandaş vatandaş değil, hatta ben size şeyi söyleyeyim, Sosyal Demokrat Partinin yerel yönetimler komisyonunda, komisyon başkanı milletvekili, vatandaş değil müşteri yani vatandaşa müşteri diyor. Dolayısıyla o kadar oturmuş ki artık, vatandaş kalmadı, kamu kalmadı biz seçenek aramıyoruz, olan bir şeyi belki yeniden kurmamız gerekiyor.

Aslında vatandaş da bunu unutmuş değil, yani onun hafızası daha güçlü. Vatandaş kendini hala vatandaş olarak görüyor, kurumları da hala bana hizmet getirmesi gereken kurum olarak görüyor. Oradaki değişimi kesinlikle dikkate almıyor. Yani duymuş olabilir, örneğin elektrik; kim, hangi şirketler tarafından yapılıyor, onun umurunda değil, karşısında TEK vardır, suyu belediye satar, doğalgazı belediye satar, halbuki doğalgaz mevzuatına bir girin çıkamazsınız. Ben avukatım, elektrik ve doğal gaz sisteminin, ne kadar karmaşıklaştığını anlatamam, içinden çıkamazsınız.

O zaman ne oluyor? Bu sistem aslında vatandaşı tüketici yaparak zayıflatıyor, mücadelesini, taleplerini ya bireysel olarak, ya da STK'lar aracılığıyla vermek zorunda. STK'lar için bir şey söylemek istemiyorum, Tüketici Derneklerinin ne kadar mücadele ettiğini biliyorum ama bu her gün davalarla ya da söylemlerle olabilecek, kurtulunabilecek bir şey değil. O zaman bu sistem içinde biz bunu başarabilir miyiz? Başarabiliriz. Nasıl başarabiliriz? Zaten vatandaş bunun bilincinde, ben yaşadığım belediyedeki belediyeyi sorumlu tutarım. Hani Çankaya belediyesinde veya Yenimahalle belediyesinde ulaşım benim sorumluluğumda değil, ya da şu cadde veya yol benim sorumluluğumda değil, hatta afişler asılıyor büyükşehir

sorumlu diye, vatandaşı aslında gerçekten bunlar ilgilendirmiyor, gene yaşadığı belediyeyi görüyor sorumlu olarak. Hazır böyle bir sistem var, o zaman belediye ne yapmalı? Yani ben sorumlu değilim, mevzuat bana bu görevi vermiyor ya da engelliyor, bunu mu diyecek, yoksa ne yapabiliriz, ben belediye olarak bu sistem içinde bu yetkisizliği nasıl aşabilirim, düşünecek. Bu gayrimeşru bir şey değil aslında, hatta gerekirse yasaları zorlayarak, değiştirmeye zorlayarak, bunlar yapılabilir. Çünkü kurumların belki de işine geliyor bilmiyorum, değerleri de o kadar yıkılmış ki artık, değişmiş ki, görev demiyor, tüm sitelere girdiğinizde gördüğünüz nedir, misyon ve vizyonlarımız. Misyon görev demek bildiğim kadarıyla yabancı dilde. O zaman görev nedir? Kamu hizmetini üretmek değil mi? Bir kamu kurumunun görevi budur. Bu kamu hizmetleri nelerdir, bunu herkes biliyor, bunun demokratik katılımcılıkla ne ilgisi var, doğrusu ben bunu da anlamış değilim. Vatandaşın bir belediye sistemi içinde yaşarken arzuladığı şey; o hizmetleri almak için demokratik katılımın sağlanması mıdır? Doğrusu ben vatandaş olarak, göstermelik sanal bir demokratik sistem varmış gibi, katılım sağlamak yerine, tam tersine hizmeti alırken net olmasını isterim, yani bana ne veriliyor, eşit olmasını isterim hizmetin, yolsuzluk yapılmamasını isterim ve ucuz olmasını isterim, yani soyulmak istemem. Bunların hiç birinin aslında demokratik katılımla hiçbir alakası yoktur. Sonra bu devasa sistem içinde, en küçük bir sorunda bile, beni istediği kadar katsın oraya, ne yapabilirim ki?

Mesela bir çalışma yaptım, kaldırımların genişliği ile ilgili. Yine STK'lar uğraşıyor, televizyonlara çıkıyorlar, kaldırım ne kadar geniş olmalı, nasıl olmalı, engelliye kaç metre olmalı. Belediyenin kaldırımla ilgili planlamaları var, bunların hepsi var, ama uygulamada baktığınızda hiç biri yok. Peki, nasıl olmalı, neye dayanmalı? Bir araştırıyorsunuz çıkıyor ortaya, TSE'nin kriterlerine dayanıyor ve her yıl da değişiyor.

Sistemi bir kere önce belediye olarak, bence vatandaş için netleştirmek, onu sadeleştirmek gerekiyor. Bunu nasıl yapabiliriz? Sadece hukuku anlamak anlatmak şeklinde değil herhalde. Toplumcu belediye için, belki önce o tabi ki siyaseten bir sürü ilişkiler olacaktır, o nasıl aşılır, doğrusu şu anda konumuz o değil. Vatandaşa niye hizmet veriyorum, vatandaş bunu nasıl alacak, bir kere bunun

sadeleştirilmesi gerekiyor, böylece sistem sadeleştiğinde hizmetin değeri de ortaya çıkacak.

Şimdi deniyor ki; su şu kadar, aslında o öyle değil dedi bir arkadaşımız, yani 1 liradan daha ucuz Ankara'da. Peki, bunu nasıl anlayabiliriz? Toplumcu belediyecilik iddiasında olan bir belediye çıksın, bunu çalışsın, büyükşehir çıkıp ben sorumluyum demesin, çıksın açıklasın. Maliyeti de, her şeyi de, belki çok karmaşık, çok teknik bir şey ama bizim anlayacağımız bir şekle sokulabilir, diye düşünüyorum. O zaman vatandaş olarak aldığımız hizmetlerin değerini belki de anlayacağız. Teşekkür ederim.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Aslında dayanamadım, eski bir laftır, bir kişi yanılabilir, bir grup yanılabilir ama bir halkı yanıltmak o kadar kolay değil diye.

Antik Yunandan da başlatılabilir katılım meselesi, ama tam da sözünü ettiğiniz vatandaşlık statüsü denilen şey zaten, doğrudan katılım ve demokrasiyle alakalı bir kavram ve öyle gelişmiştir. Vatandaşlık; birilerinin iyi bir model, herkese yayayım diye ortaya çıkan bir statü değildir. Yüzlerce yıldır, en azından üç yüz yıldır, çok ciddi bir mücadele ile ve gerçekten demokratik mücadele ile elde edilebilmiştir. O yüzden belki de bu kadar çok konuşuyoruz. Kaybedilmesi de zor değil aslında, mümkün ve sürekli buna zorlanıyor, fakat belki haklısınız bunun adını koymayabilir halk ve vatandaşlar, ama demokrasiyi isterler. Evet, hizmeti isterler, çünkü hakları olduğunu düşünürler, çünkü her şeyi bir kenara koyun, vergi veriyorlar ve devletle kurdukları aidiyet, aslında o verdikleri vergi ve vatandaşlık üzerinden kurulabilen bir aidiyettir, başka bir aracımız yok ki bizim. Mesela bir göçmen, niye oy kullanamıyor? Tartışılsın, niye kullanamıyor, ayrı bir şey ama bugünkü mevcut bizim demokrasi bilgimiz bunun üzerine kurulu, yani vatandaşlık üzerinden tarif ediliyor. Dolayısıyla demokrasinin gelişebilmesi ancak gerçekten katılımla mümkündür.

Tam da sorun o, gerçekten katılım olmadığı için, toplumcu belediyeciliğin gerçek katılımı, halkın katılımını sağlaması lazım. Biz Bergama'da iken Mehmet bey söylemişti, kent konseyi ile ilgili olarak, asıl olan sessizlerin temsili sağlamak ya da gazetede okumuştum hatırlamıyorum. Mesele; tam da mahallelerde hiçbir şekilde

belki sokağa inmemiş, bir araya gelmemiş insanların, temsil edilmesini sağlamak ve burada kanun önünüzü kesmiyor. Yani buna yol bulabilirsiniz, fakat bu gerçekten hayal etmekle ilgili, niyetle ilgili, çalışmakla ilgili. Bu istenirse de yapılabilir ve bunun sonucunda da tam da söylediğiniz şeyler, yani o hizmetlerin daha nitelikli olması, daha hakça dağıtılması, ancak böyle halkın denetimi dediğimiz mekanizmalara katılım olmadan zaten yerine getirilemez. Öbür denetim mekanizmaları; görüyorsunuz Sayıştay kanununu gündemde, Sayıştayı bile yok edebilecek kadar kendine güvenen bir iktidar var, bunun karşısında gerçekten en güçlü denetim mekanizması, yine halk denetimidir ve onunun kurulması icap eder. Bizim galiba eski deneyimlerimizde de genel düzeyde baktığımız zaman eksik olduğumuz mekanizma budur, bu hiç kurulamadı gerçek anlamda. Teşekkür ederim, bu arada ek söz verdiğiniz için.

Ferda Hekimci; Tüketici Hakları Derneğinden Merkez Yönetim Kurulu Üyesi. Sayın başkan tüketiciler açısından konuyu gayet güzel anlattı.

Neden böyle bir toplumcu belediyecilik anlayışına gereksinim duymaktayız? Bir kavram üzerinde duracağım; az evvel sayın hanımefendinin çıkışından ben de yola koyulayım.

Eski müteveffa MPM'nin bir yöneticisi ve uzmanı olarak, biz verimlilikle ilgili tanımları yaparken, hizmetlerle ilgili, kamu hizmetleriyle ilgili tanımında değişik bir görüşü benimsemiştik. Verimlilikte biliyorsunuz çıktı, girdi, emek var, sermaye var vs. Sonuçta bir ürün ortaya çıkıyor, ne kadar az kaynakla, ne kadar çok ürün üretebilirseniz veya hizmet üretebilirseniz verimli olmuş oluyorsunuz.

Toplumcu belediyecilik anlayışında da, verimlilik ön planda olmalı. Bu anlamda da kavram olarak, artık insanlar tüketici ve müşteri olarak algılanmamalı, yurttaş olarak algılanmalı ve asıl olan yurttaş mutluluğunu sağlamak olmalıdır.

Çıktı yurttaş mutluluğu, girdi ise kamu kaynaklarıdır. Bu bağlamda belediyecilik hizmetlerinde; toplumsal yurttaş mutluluğunu sağlamayı bir ilke olarak ortaya koymamız gerekir, bu parayla, pulla, girdiyle, falanla, filanla ölçülecek bir kavram değildir. Çünkü devlet en büyük organizasyonlardandır, bizim oylarımızla gelmiştir oraya, bize sağlık, güvenlik, eğitim vs. gibi hizmet vermekle yükümlüdür.

Sosyal devlet anlayışının da zaten temeli bu bağlamda yine büyük bir organizasyon olan ve yurttaşın oylarıyla gelen belediyelerde bu hizmetleri yurttaş mutluluğu doğrultusunda vermek durumundadır. Teşekkür ederim.

Mehmet Gönenç; *Evet, sanırım bu bölümde söz almak isteyen konuşmacılara söz verme olanağını, sıra konusunda bazen ufak tefek hatalar olsa da, başardık diye düşünüyorum. Ferda beyle kapanışı yaptık, beni de işin içine katarsanız, 18 konuşmacı oldukça önemli katkılar sunulduğunu düşünüyorum, bu bölümde. Belki genel bir özet birer ikişer cümle ile yapmak mümkün olabilirdi, ama zaman konusunda da daha fazla aksamaya yol açmak istemiyorum. 10 dakikalık bir gecikme söz konusu ama onu da yemek arasıyla sanırım telafi edeceğiz. Hepinize katkılarınız için çok teşekkür ediyorum, öğleden sonraki oturumda görüşmek üzere diyorum, sağ olun.*

"BUGÜNÜN KOŞULLARINDA TOPLUMCU

BELEDİYECİLİK NE ANLAMA GELİYOR?"

Serhat Salihoğlu; *Değerli katılımcılar, öğleden sonraki oturumu açıyorum. Bu oturumun konusu; "Bugünün Koşullarında Toplumcu Belediyecilik Ne Anlama Geliyor?" Oturum yöneticimiz Prof. Dr. Gürhan Fişek'i davet ediyorum, buyurun hocam.*

Prof. Dr. Gürhan Fişek; *Değerli arkadaşlar, sabahleyin güzel bir oturum izledik. Umarım sizi sıkmadan yine iki saatlik bir oturumu gerçekleştiririz. Her şeyden önce bu toplantının düzenlenmiş olmasından dolayı çok mutluyuz, katıldığınız için çok mutluyuz, sizlerle mutlaka en azından bu konunun konuşulmuş olmasından dolayı, onun için emeği geçenleri kutluyorum.*

Şimdi benim bir hayalim var, bunu paylaşmak istiyorum sizinle. Gece gözlerimi kapattığımda diyorum ki, ah bugün 11 Eylül 1980 olsa, gözümü açtığımda da ne darbe olsa ne bir şey olsa, eskisi gibi hayata devam etsek. Öyle olmuyor, gözümü açıyorum, yine bugüne uyanıyorum. Şöyle düşünüyorum; acaba 12 Eylül 1980'den bu yana neler oldu, neleri kaybettik? Çok şey kaybettiğimiz bir gerçek insanlık adına da, bence insan çok şey kaybetti. Çünkü insanı ezip tüketen sanki bir tusunami dalgası gibi bir büyüyen dalga ile karşı karşıya

geldi insanlar, politikalar değişti, belediyeler değişti. Şimdi yeni bir belediyecilik anlayışını tartışıyoruz, ama yeni bir belediyecilik anlayışı, yeni insanla olur. Onun için de ben, kendi adıma, insan üzerine daha çok kafa yorma eğilimindeyim.

Bu insanlarda ne değişti, 12 Eylül 1980'den bu yana insanımızda ne değişti, bir kere neler götürdü? Şuna bakalım; bir korku toplumu yaratıldı, üretim küçümsendi, tüketim yüceltildi, okur-yazarlık kalktı. Oranlara bakmayın siz, okuryazar oranı, günlük olayları izleyen, kitap okuyan oranı düştü, hak arama yolları tıkandı, örgütlülük yıpratıldı, sosyal yardımlar yoluyla insanlar, elindekiyle yetinip daha güzelini aramaktan alıkondu, daha bir çok şey saymak lazım. O zaman yeni bir belediyeye olması, bir başka rol yüklenmesi gerektiğini düşünüyorum, o da öğretmen rolü. Yeni insan tipini yaratacak öğretmenlik etmesi lazım belediyenin. Belki de öğretmenlerden oluşmuş, bir öğretmenler kurulu olması lazım. Öğretmen dediğim zaman, milli eğitim anlamında söylemiyorum öğretmeni, yol gösterici anlamında, toplum önderi anlamında, örnek insan anlamında.

Demin yemekte konuşuyorduk, kırdan kente doğru yoğunlaşan ve gitgide artan göç var, öteden beri de oluyor. Köyden kente göç eden insanların, kırsal davranışlarını değiştirmeden kent yaşamında yer almaları, aslında kent yaşamını çok derinden yaralıyor, belediye hizmetlerini derinden yaralıyor, belediye felsefesini derinden yaralıyor. Dolayısıyla onlar üzerinde de bu öğretmenlik görevinin yerine getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun için bu oturumdaki konuya başlarken tepki duyuyorum.

Ne demiş düzenleyiciler; bugünün koşullarında, ben reddediyorum bugünün koşullarını, bugünün koşullarını değiştirmek lazım. Dolayısıyla sizleri de isyana çağırıyorum. Bugünün koşullarında tartışmayalım ama dönüştürmek istediğimiz toplum açısından bu olaya bakalım. Bakalım ne diyeceksiniz, bekleyelim?

Sayın konuşmacılar; süreyi biz 5 dakika diyoruz, ama biraz toleranslıyız, 3-4 dakika daha ekleyebiliyoruz süre olarak. Sabah gıpta ettim başkana, ne güze,l rahat rahat sürdürdü dedim, ben de sürdüreyim inşallah. İlk sözü Süleyman bey rica etti, ona verelim, ondan sonra söz isteyenlere sırasıyla verelim. Buyurun.

Süleyman Polat; Başka bir randevum olduğu için ayrılacağım, onun için başkandan ilk konuşmayı yapmak için izin istedim, onun için özür dilerim hepinizden, öncelikle metni okumak istiyorum;

BUGÜNKÜ KOŞULLARDA TOPLUMCU BELEDİYECİLİK NE ANLAMA GELİYOR? (Çerçeve Tartışma Metni)

Tarihsel bağlamından ve güncel gelişmelerden yola çıkarak bugünün koşullarında toplumcu belediye kapitalizmin çok boyutlu krizinin yarattığı tahribata karşı halkı koruyan ve insanın iyi kötü yaşadığı değil, üretken ve mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediyedir.

Bu tanımlama temelinde sorular şunlardır:

1- Belediye hizmetleri (Çöp, ulaşım, yol. , çevre vb...) ve kamu malı üretimini (başta su olmak üzere) ticarileştirme bugünkü belediyeciliğin temel işlevi olarak ilan edilmiştir. Toplumcu belediyenin ticarileşmeye karşı seçeneği/araçları ne olabilir?

2- Toplumcu belediye piyasayı hangi araçlarla kontrol edebilir?

3- Halkın katılımı ne anlama geliyor?

4- Toplumcu belediyenin toplumsal dayanışma araçları neler olacaktır?

5- Toplumcu belediye hizmet/kamu malı fiyatlanmasını nasıl yapacaktır? Su, ulaşım fiyatları vb...

6- Kent toprakları nasıl yönetilecektir? Özel mülkiyete hangi araçlarla zınır getirilecek/kamu mülkiyeti hangi araçlarla geliştirilecektir:

7- Toplumcu belediye yoksulluğu kaldırabilir mi?

8- Hizmetleri piyasaya gördürmek üzere kurulmuş mevzuata rağmen belediye hizmetlerinde emek gücü hangi araçlarla güvenceye kavuşturulabilir.

Başkanım güzel bir konuya değindi; neoliberalizm, hani demin okuduk ya, 80'de 50 kişinin idam edildiği, Erdal Eren arkadaşımdı,

yaşının büyütülerek idam edildiği bir ülkede, neoliberalizm yoktu da 2003'de kuruldu. Buna karşı mücadele eden insanlar, devrimci özüyle yaptılar. Hocam bence; toplum devrimci özünü kaybetti, devrimci ruhunu kaybetti, ne yazık ki. Kendinizi benim gibi Atatürkçü tanımlıyorsanız, sonradan eklenen iki ilkesiyle birlikte devrimcilik ilkesi var içerisinde. Kendinizi gerçekten, yine Lenin'in sözünü hatırlatacağım, Marksist liberal değilseniz, Marksist Leninistseniz, yine devrimcilik var içerisinde.

Peki, biz devrimciliği ne ara bıraktık, mevcudun içerisinden gidiyoruz? Bakınız, şimdi günceyi de takip etmeyince konular kopuk oluyor. İlk konuşmamda değinmiştim, bu tartışma anayasa tartışmalarından ayrı tutulamaz. Bana göre de birinci hatası budur, bu forumdaki gündeme getirilen konunun. Yine aynı hatayı burada görüyoruz, yeni bir anayasanın yapılmaya çalışıldığı ülkede, biz mevcut yasalarla nasıl toplumcu belediyecilik yaparız, diye sorular sormuşuz. Bana göre külliyen yanlış.

İlk başta, anayasada neyi talep etmeliyiz, arkadaşlar bunu koymamızın gerektiğini düşünüyorum ben. Yeni bir anayasa yapılıyor, yeni bir ülke çiziliyor bu ülkede, biz mevcut yasalarla, bunları değiştirmeden toplumcu belediyecilik yapalım. Nasıl yapacaksın, sormuşuz, halkın katılımı ne anlama geliyor? Zaten kapitalist düzende halkın katılımı diye bir şey yok ki. O zaman da kalkarsın, demin başkanımın söylediği gibi, halk meclislerine insanlar gitmediği için rahat nefes alamıyor dersin, halk meclislerini çalıştıralım dersin, zaten halk meclisleri halk için kurulmadı ki, gitmenin şartları yok ki. Yeni bir ülke kuruluyor, bu ülkede biz, o zaman toplumcu belediyecilik, devrimci belediyecilik ilkelerinin, anayasaya girmesini ve seçimlerde de bunun yapılmasını talep etmek zorundayız. Bana göre bu belediyecilik talebi hem anayasayı hem de seçimleri bağlamalıdır. Yani anayasa oylamasında da, anayasanın yapılmasında da, bu forumdan çıkacak kararlar, şerh olarak okunmalı ve hayata geçmiyorsa da, bu seçimlerde, bunlar hayata geçmiyor diye, halka iletmek zorundayız. Yoksa bu forum, diğer türlü devrimci özünü kaybetmiş, mevcut düzen içerisinde, biz toplumcu belediyeciliği nasıl yaparızın, cevabını arayan ve çıkarttığı metni de tarihe not düşülen ve ortada kalan bir metin olur.

Buraya toplanmış olan siz yurtsever arkadaşlarım, vatansever arkadaşlarım, lütfen tarihi görevimizi yerine getirelim. Biz anayasada ne yapılmasını istiyoruz, devrimci özümüze nasıl ulaşmamız gerekiyor ve halkın yönetileceği en ufak birim olan yerel yönetimlerde ne talep ediyoruz? Bunu net olarak ortaya koymamız gerekir. Mevcut yasalarla değil, bu yasalar artık kalkacak, belediye yasasıyla ne yapacaksınız, seçim yasalarıyla ne yapacaksınız, siyasi parti kanunuyla ne yapacaksınız?

Belediye meclisi üyesi, kimin parası varsa o geliyor, buyurun toplumcu belediyecilik yapın. Belediye başkanı işte geliyor, en demokratına bakın, yine aynı yasayla yönetiyor, ne oluyor, yine aynı şey oluyor. Bu çerçeve içerisinde bırakırsanız, ne yaparızın cevabını bulamayız. Halkı eğiten, halkla beraber, halk için ortak paylaşımı sağlayan bir belediyeciliğin ki, toplumcu belediyecilikten ben bunu anlıyorum, kuramazsınız, bir talep de ortaya koyamazsınız. Çünkü bunları talep edeceğiniz bir kanun tasarısı, bir kanun yok ortada, yeni yapılacak anayasada da yok. Ama bunu kullananlar, bizden daha cesurlar, ne diyorlar? Efendim belediyeleri yerinde güçlendirelim, bizim gibi kuytu köşelerde konuşmuyor, konferans yapıyorlar, yerel yönetimlerde, yerel yönetim hakkını elde ediyoruz, özerklik istiyoruz diyorlar, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi diyorlar. Daha Anayasa teklifinde başlıyor adam, biz ise seçimlerde neyi talep edelimi konuşuyoruz.

Anayasada ne talep edeceğimizi ortaya koymak zorundayız burada, bunu belediyelerde de koymak zorundayız. Buradan çıkacak sonuçlarda da halk için, halkla beraber ve ortak paylaşımın savunulacağı, gerçekten toplumcu bir belediyeciliği savunan bir metni çıkartmak zorundayız. Çıkartmıyorsak, diğerlerinden hiçbir farkımız kalamaz, karşımızdaki karşı devrim güçlerinin cesaretinden daha cesaretsiz bir duruma düşeriz, diye düşünüyorum. Bir küçük hatırlatma yapıyorum, 19 Mayıs'da, emek, cumhuriyet birlikteliğinin, Sıhhiye'de yapacağı mitinge de katılırsanız sevinirim, teşekkür ederim.

Ahmet Göksoy; İnşaat mühendisiyim, ben toplumcu belediyecilik derken, Babil Kulesi gibi bir metafor olarak görüyorum.

Toplumcu belediyecilik; toplum, hangi toplum, toplum ne istiyor, belediye, kent nedir, kent kimin yeridir, orada kim kalacak? Bana bundan birkaç yıl önce, benim arkadaşlarım, çok şirin bir kasabada belediye başkanı olur musun, seni aday gösterelim dediler. Ben de dedim ki, ben belediye başkanlığı yapamam, bu işi bilmiyorum dedim. Sen inşaat mühendisisin dediler, dedim ki bu iş öyle değil. Bu iş öyle değil, çünkü ben o kentte yaşamıyorum, birincisi bu, o kentin oluşumuna çok katkım olmamış. İkincisi, o kenti bilmiyorum, o kentin kollektif dayanışmasını bilmiyorum, oradaki hakları bilmiyorum, bunları bilmeden nasıl belediye başkanlığı yapacağım?

Buradan şuraya gitmek istiyorum; belediyecilik kenti yönetmektir. Bir toplum, o kenti yönetmek için, toplumsal haklarına sahip çıkmalıdır. Halkevleri çok güzel yapıyor. Bir yaşam hakkımız vardır, bir çevre hakkımız vardır, bir eğitim hakkımız vardır, bir su hakkımız vardır. Suyun parası kaç kuruş olduğu sabahki oturumda konuşuldu, temiz su içemiyoruz, bu kentin suyunu içemiyoruz.

Dönüp dolaşıp geldiğimiz yer, biz haklarımıza ne kadar sahip çıkacağız, biz bu kente ne kadar sahip çıkacağız? Biz derken halkı kast ediyorum, emek cephesini kast ediyorum, yoksulları kast ediyorum, aydınları kast ediyorum, kentin rantından beslenenleri değil. Marksizmden önce de dünyada kentler vardı, o zaman da bir çıkar ilişkisi vardı, o zamandan sonra da çıkar ilişkileri olmuştur, ama önemli olan bizlerin yapacağıdır.

Buradaki arkadaşların tümünü aydın kabul ederek söylüyorum; öyledir de. Aydınların yapacağı iş, toplumu bu konuda bilinçlendirmektir. Hiçbir metafor, hiçbir model, toplumcu model diye bir model yok. Bir modeli, o toplum istemiyorsa, o halk istemiyorsa, oradaki kollektif güçler onu istemiyorsa, öyle bir güç olamamışsa hiçbir anlam ifade etmiyor. Ama öyle bir güç olduğu zaman, o güç varken, belediye başkanının kim olduğu çok önemli değildir. O toplum onu o bulunduğu yerden alıp kendisini yönetebilecek noktaya getirir. Eğer değilse, siz istediğiniz kadar model koyunuz, o modele yine Melih Gökçek sahip çıkacaktır, teşekkür ederim.

Serhat Salihoğlu; Bugünün koşulları meselesinde, bir açıklama yapayım hocam. Bugünün koşullarında, toplumcu belediyecilik veya belediye sosyalizmi, 19. yüzyıla kadar kökleri olan bir şey ve bir sürü

pratiği, bir sürü uygulaması var, tarih içinde ve her dönemin kendine özgü özellikleri var. Mesela sosyal refah devleti dönemlerinde, toplumcu belediyecilik uygulamasının farklı özellikleri olabilir idi, ta 19. yüzyılda farklı olabilirdi sosyalizm uygulamalarından dolayı, bugün de liberal bir dönemdeyiz, onun da kendine özgü durumları vardır. Bilmiyorum oldu mu bir şeyler, Öğretmen olarak nasıl, geçer not verdiniz mi? Bundan sonra şuna değinmek istiyorum; toplumcu belediyecilik ne anlama geliyor? Bizde şöyle bir algı var, birisi belediye başkanı olacak, aday olup başkan olacak ve her şeyi baştan aşağı değiştirecek. Seçim süreci maalesef bunu da destekliyor. Çünkü seçim süreci, halkın bilinçlenmesine, halkın sürece katılmasına, yani taleplerini ortaya koyduğu bir sürece eşlik etmiyor. Seçim süreci bir propaganda süreci; ben şunu yapacağım, ben bunu böyle yapacağım. Ben bunu yapacağım, ama halk o işin içinde değil. Yani halkın taleplerinin ortaya konduğu, örgütlü bir halk hareketiyle, o süreçli bir seçim süreci yaşamıyoruz. Öyle olunca iyi belediye başkanı, bir kişiye bağlıyoruz bütün umutları, iyi belediye başkanı, dürüst belediye başkanı, devrimci belediye başkanı, solcu belediye başkanı gelecek, bizi kurtaracak. Oysa toplumcu belediyecilik iddiası, aslında bir halk temeli olan, halk mücadelesi temeli olan, onun sonunda belediye iktidarını veya belediye yönetimine gelmeyi hedefleyen bir iddiada olmalı aynı zamanda. Halk o iddianın peşinde olmalı, halk örgütlenerek o iddiayı ortaya koymalı. Mesela Fındıklı'daki arkadaşlarımızın yaptığı mücadele veyahut doğu Karadeniz'deki HES'ler mücadelesi, Ege'deki köylülerin mücadelesi filan, bunlar, bu halk hareketi kendine uygun, o yöreye uygun bir belediyecilik akımı da yaratabiliyorsa ve bu bir siyasi ifade olarak kendisini ifade ettirebiliyorsa, o zaman toplumcu belediyecilik bakımından bir adım atmışız demektir, diye düşünüyorum.

Toplumun olmadığı, içinde örgütlü bir halk hareketinin olmadığı, bir toplumcu belediyecilik modeli aslında bir ayağı olmayan bir belediyeciliktir, diye düşünmek gerekir. Bu iddia ile yola çıkacaksak, o zaman bu düşüncelerin halka inmesi, bu düşüncelerin halkın benimsediği düşünceler temelinde, halkın örgütlenmesini sağlayacak formülleri de bulmamız gerekir.

Bu ilk oturumda da konuşuldu, ikinci oturumda da konuşuluyor. Genel iktidar, yerel iktidar ilişkisi. Şimdi yerelde iktidar olanaklarını, bir dünya görüşünüz, bir felsefeniz, bir dünyaya bakış açınız

var ise, o felsefeden hareketle, genel iktidarın da o mücadelenin de emrine sunarsınız. Ama hepsi bir felsefe içinde olmak zorunda, bir düşünce sisteminiz olması lazım. Yerelde ayrı boru öttürmek, ayrı düdük öttürmek, genel iktidar sürecinde farklı şeyler söylemek olmaz. Bizim en büyük eksikliklerimizden bir tanesi de, yeni genel iktidar söylemini dile getiren partiler, diyelim ki CHP, hani solda olduğu için söylüyorum, eğer bir iktidar hedefi varsa, bunun da ayaklarının yerelde olması lazım. Veya diyelim ki bir sosyalist parti, bir komünist parti, yerel iktidarı almak için söyledikleri, genel iktidarı da desteklemesi lazım veya genel iktidar için söyledikleri de yerel iktidarı desteklemesi lazım. Dolayısıyla bir ideolojiden bahsediyoruz, aslında toplumcu belediyecilik dediğimiz şey bir ideoloji. Buna değinmek istedim.

Bir de son olarak şunu söylemek istiyorum; belediye hizmetlerinde emek gücü hangi araçlarla güvenceye kavuşturulabilir meselesi? Yani bugün durum, bu ilk oturumda ufak tefek tespitler yaptık. Buradan yola çıkarak, o zaman ne yapacağız, nasıl güvenceye kavuşturabiliriz? Burada da mesele aslında, şu yanıyla baktığınız zaman, sadece belediye hizmetlerinde çalışanların güvencesi meselesi değil. Bir toplumcu belediyecilik iddiası, düşüncesi aynı zamanda bütün çalışanların güvenceye kavuşması perspektifinden bakabilmeli bu meseleye. Ama somut olarak neler yapılabilir? Bu konuda çok tartıştık, alternatifler neler olabilir diye geçtiğimiz bir yıl boyunca, bu konuda sendikal örgütlenmelerin desteklenmesi lazım. Belediye mevzuatının değiştirilmesi gerekir, bu mücadelenin bayraktarlığının yapılması gerekir.

Kooperatif örgütlenmelerinde, kooperatifler yoluyla belediye hizmetlerinin yapılması, ki Dursun bey burada, belki bir şeyler söyler bununla ilgili olarak. Orada istihdam olanaklarının yaratılması söz konusu olabilir ve güvenceli istihdam başlığı altında bazı şeyler yapılabilir. Bugünün koşullarında hocam, toplumcu belediyecilikten bunları anlamak gerekir, diye düşünüyorum. Bir de siz açış konuşmasında söylediniz, biz de nasıl bir tanım yapalım diye onun üzerinde de çok konuşmuştuk, insanların mutlu yaşayacağı bir kent yaratarak, üretken olacağı ve mutlu yaşayacağı bir kenti yaratan belediyedir, diye bir ibare koyduk. Bu mutlu yaşamak bir temenni gibi olabilir ama sağlıklı yaşamak, iyi yaşamak, bir arkadaşımız bir

önceki bölümde dile getirdi, bunlarla bir arada düşünüldüğü zaman, insanların mutlu yaşayacağı bir kent hayalini kurmamız gerekir diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Ahmet Dursun Yılmaz; Benim konuşma çerçevem metni 4. ve 2. sorularıyla bağlantılı olacak, kooperatiflerle ilgili konuşmak istiyorum. Eski belediye yasasında toplumcu belediyecilik açısından daha fazla olanak varken, yürürlükteki yasada toplumcu belediyecilik açısından çok önemli kısıtlamalar var, yani yapılamayacak noktada liberal belediyeciliğin unsurlarını taşıdığı için. Toplumcu belediyeciliğin doğrudan yapılmasını engelleyen bir çok hüküm var, bu anlamda araç olarak kooperatiflerin kullanılabileceğini düşünmekteyim. Bununla ilgili birçok konuşmada ve çalışmada; örneğin, Tüketici Hakları Derneği ile bağlantılı yaptığımız bir çalışmada, tüketim kooperatiflerinin nasıl olabileceğine ilişkin bir açıklama yapmıştık. Burada kooperatiflerle ilgili planlama yapılması lazım, alan planlaması yapılması lazım, hedef planlamasının yapılması lazım diye aktarmıştım. Örneğin tüketim kooperatiflerinde 500 kişilik bir sayı olması lazım, asgari sermaye rakamlarının olması lazım diye söylemiştik. Ancak uygulamadaki kooperatiflerin de neden başarısız olduğunu, gerek gerekli sermayesine sahip olmamasından, gerekse gerekli insan yapısının doğru kurulmamasından kaynaklı olarak başarısız olduğunu söylemiştik. Her ne kadar uygulamaya geçiremediysek de, tüketim kooperatifleriyle ilgili Tüketici Hakları Derneği'nin bu anlamda ilgisinin devam ettiğini biliyorum.

Yerel yönetimler ve belediyelerin kooperatiflerle ilgili olarak ciddi çalışmalar yapmaları gerektiğini düşünüyorum, ilgi alanları içerisinde girmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda kenti planlamaları gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, Kreş Kooperatifleri kurabilirler. Bölgedeki çocuk sayıların tespit ederek, Kreş Kooperatifleri kurabilirler. Son dönemde enerji ile ilgili düzenlemeler yapıldı, lisanssız elektrikle ilgili 500 KW saat, galiba 1000 KW saate çıktı. Lisanssız elektrik üretimiyle ilgili çalışmalarda belediyeler önderlik yapabilirler, insanların elektrik tüketimlerinin, doğrudan tüketicisi değil, aynı zamanda üreticisi olmasına olanak sağlanabilir.

Mevcut yapı içerisindeki yapı kooperatiflerinin işleyişini, kooperatif olarak algılamamak gerekir. Yapı kooperatiflerini, hukuki varlık anlamında, kooperatif olarak tanımlanabilir, bugüne kadarki

uygulamalarda başarılı örnekler de var, ama kooperatifçilik felsefesi açısından bakıldığında, toplumcu, dayanışmacı, işbirliği halinde olması açısından bakıldığında, yani kooperatifçilik ilkeleri açısından bakıldığında, hepimizin önüne olumsuz kooperatif yargısı ortaya çıkacaktır, bu algıyla beraber yürümek doğru değildir.

Önümüzdeki dönemde kooperatiflerle ilgili yola çıkabilmek açısından, ilk önce eğitim süreciyle ve katılım süreciyle birlikte başlamak lazım. Bu anlamda belediyeler ihtiyaçlarına göre, yani kooperatifler araç olarak kullanıldıkları için türlerini de ihtiyaçlarını da kendi bölgelerinin durumuna göre yaratabilirler, oluşturabilirler, ona göre kooperatif organizasyonları yapabilirler. Örneğin, bir belediye başkanı, bizim kırsal bölgemiz var, orada köy kalkınma kooperatifi kurduk demek, ancak ütopik bir yaklaşım biçimidir. Önceden hedeflerin ortaya konularak, bölge planlaması yapılarak, kaç tane ihtiyaç olduğunu kimlerle yürütüleceğini ve yürütecek insanlara eğitim verilerek, gerek ortaklarına, gerekse yöneticilerine eğitim verilerek, işe başlanması gerekir. Örneğin, tüketim kooperatifleriyle ilgili çalışmada, 500 kişilik kooperatif ortağı olması gerektiğini söylediğimde, başkan belki de itiraz etmişti, kurucu sayısının hukuki olarak 7 olduğu bilinmekle beraber en az 100 kişiyle kurmak lazım, 100 kişinin karar mekanizmaları içerisinde olarak kurulması lazım.

Örnekler sıralanabilir, bunları alt alta sıralamaya gerek yok, ama ülkemizde yerel yönetimler, başta enerji kooperatifleri, sigorta kooperatifleri, kreş kooperatifleri kurarak yaşamlarını ve kent örgütlenmesini sağlayabilirler. Kendilerinin yapamadıkları, yapamayacakları, birçok alanda, kooperatifleri araç olarak kullanmaları mümkündür, diye düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Hasan Akyar; Sanırım 60 yılı aştı, Ankaralıyım, Ankara'da yaşıyorum, Ankara'ya duyarlıyım, çocukluğumdan beri Ankara'da, çocuk parklarını olsun, mahalle pazarlarını olsun, açıktan akan dereleri olsun, hatta içi pis Tuslog'un atık sularını taşıyan o Kirazlıdere'ye düşmüşlüğüm olsun, bu anılarla beraber buraya geldim. İnşaat mühendisiyim, daha sonra çevre yüksek mühendisliğim var ve 1970'lerin başlarından itibaren, içme suyu, kanalizasyon, pis su arıtımı projelerini ürettim, yani ben aslında kentsel teknik altyapıcıyım. Bir mühendis gözüyle olaya bakacağım, çünkü diğer konuları uzmanları, dile getirenleri çok oldu.

Sabahki oturumda, 6-7 tane temel sorudan 2 tanesi bence çok önemliydi. Birisi planlama, diğeri de altyapı hizmetleriydi. Fakat şu anki gündemin içinde de ilgi duyduğum konular; 1. ve 5. yani belediye hizmetleri ki, bunların birçoğu çöp, ulaşım, yol, çevre benim ilgi alanım olan da başta içme suyu, suyu getirdikten sonra da bunu sağlıklı bir şekilde uzaklaştırmak ve uygun bir şekilde de doğaya vermek. Bu konulara kısaca değineceğim. Bir diğeri de, kamu malı fiyatlandırılması, örneğin su fiyatlandırılması, ulaşım fiyatlandırılması konusunda da deneyimlerimi aktaracağım.

Su fiyatlandırması; sanıyorum 1997-98 yıllarında OECD, Türkiye de OECD'nin kurucuları arasındadır, çeşitli uzmanlık konularında üye ülkelere ki bunlar Güney Amerika'dan Avrupa'nın çeşitli ülkeleri de dahil, o zamanlar 27 ülke idi, su fiyatlandırması konusunda uluslararası bir komisyon kurdu. Yani bir türlü belediye hizmetinin, yerel bir hizmetin su özelinde fiyatlandırılmasıyla ilgili çok ciddi 2 yıllık çalışma yapıldı.

Türkiye'den de çeşitli kişiler katılmıştı, fakat hiç kimsenin katkısı yoktu. En son oturuma gidip Türkiye ile ilgili bilgilerin sentezi ve içme suyu fiyatlandırmasında raportörlük yaptım. O süreçte, su fiyatlandırmasıyla ilgili dünyadaki gelişmeler ve ardından da suyun özelleştirilmesi gündeme geldi, onu da çok yakından izledik ve suyun özelleştirilmesi olayı 2007-2008'den sonra maksimum düzeye geldi dünyada, ondan sonra ikinci türevi eksiye döndü, artış hızı yavaşladı, daha sonra da tepetaklak gitti. Yani, şu anda hemen hemen hiçbir ülkede suyun özelleştirilmesi telaffuz edilmemektedir.

Var olan özelleştirmeler de, başta Güney Amerika'dan başladı, ardından Afrika'da devam etti, en son da Gabon'daydılar, "Suez" Fransız su şirketi, o da terk etti. Sabahki oturumda da zaten Jeneraldezzodan bir arkadaşımız bahsetmişti, Paris'in içme suyu sistemini Lionezdezzo' işlettiğini söylemişti. Lienozdezzo taa 1800'lerde 3. Napolyon dönemin ve ilk olarak Lyon kentinin içme suyu sorununu çözmekle başlamıştır, şimdiki adı farklıdır, Jeneral Dezzo oldu. II. Abdülhamit döneminde İstanbul'un Avrupa yakasına, özellikle Pera'ya (Beyoğlu, Taksim) Terkos'tan su getiren şirkettir.

Bendeki bunca yıllık birikim şudur; hiçbir belediye hizmeti bedava olmamalıdır, beleş olmamalıdır. Sabahki oturumda Engelliler

Konfederasyonu başkanımız söyledi, bir toplumu, yaşadığınız yakın çevrenizi, yönetmek istediğiniz halkı, bedavacılığa, ulufeciliğe alıştırırsanız, bu halk değildir. Bu sizin tebaanız olur sonunda. Onlara belli hizmetleri ücretsiz, indirimli vermek, bana göre toplumculuk değildir. Onlar da gerçek toplumsal maliyetini, piyasa koşullarındaki fiyatını demiyorum, sosyal ıskonto oranını minimum karşılamak durumundalar. Karşılayamayanlara eğer sosyal devletse, bunları karşılayabilecek düzeyde gelirini sağlatmalıdır, o gelir içinden bunlar da kullandığı kadarını ödemelidir. Bir engellinin olsun, bir çalışanın olsun, geçici süre bir işsizin olsun, kullandığı suyu ödeyecektir, bindiği otobüse eşit ücretini verecektir, ama onların bedelini ödeyebilecek asgari gelir onlara sağlanacaktır. Çünkü herhangi bir şekilde, hizmetler sektöründe suyu bedava yaparsınız, ulaştırma sektöründe ulaştırmayı bedava yaparsınız, enerji sektöründe elektriği bedava yaparsınız, sektörler arası planlamayı imkansız kılar. Bir sektörden diğerine kaynak aktarırsınız, o merkezi hükümetin görevidir. Siyasi iktidarın görevi, hangi sektörü destekleyecekse onda sübvansiyonlar yapabilir, orada yatırım teşviki yapabilir ama siz tabanda bedavacılık yaparsanız, belli sektörlerde kaynak aktarımı yapamazsınız, hesabınıza sahip çıkamazsınız. O nedenle bana göre bedavacılık, beleşçilik belki milli gelirin yeniden dağıtılmasıdır. Onun için kullanan öder ilkesi doğrudur, o sistemde de doğrudur, siz iktidarda iseniz bunu doğru dürüst kullanırsınız. Birinci söyleyeceğim bu, yani hiçbir hizmet karşılıksız verilmez, verilmemelidir. Yerel yönetimlerde de bu böyle olmalıdır, ama bunu karşılayamayacaklara başka türlü bir gelir kaynağı verilmelidir ve o gelirin içinden bunu da karşılayacak pay bulunmalıdır.

İkincisi, özel olarak Ankara'yla ilgili altyapı sorunlarının satır başlarını sunacağım, onlarla ilgili çözümlere zaman yetmeyecektir, kısa başlıklar söyleyeceğim. Sayın Büyükşehir Belediye Başkanı yönetimi devraldıktan bu yana, sayın başkanının içme suyu, kanalizasyon, pis su arıtımı, yağmur suyu, ulaştırma, kent içi ulaşım, kavşaklar gibi temel altyapı konularındaki her adımı izledim. Her türlü aldığı kararın, bunların basına yansımış olanlarının kolleksiyoneriyim, yani odalarla dolusu arşivim var, sayın belediye başkanı ve uygulamaları hakkında. Çok enteresan uygulamaları var, çok enteresan kaynaklar yaratıyor, ama en önemli özelliği Ankara'nın kıt kaynaklarını plansız, programsız bir şekilde heba ediyor. Buradan

çıkardığım sonuç şudur; toplumcu bir belediye mutlaka ve mutlaka yapacağı işlerin planlamasını baştan çıkarmalıdır. Planlama olmazsa olmaz bir ilk adımdır, fakat 5 yıldır Ankara'da yapılanların hiçbir planlaması yoktur, mevcut onanmış planların da çoğuna aykırı işler yapmıştır. Örnek mi? Kızılırmak'tan su getirme; elimde milyonlarca belge var bununla ilgili. Bununla ilgili hakkımızda sayın belediye başkanı tazminat davası açtı ve biz karşı dava açtık ve sayın başkandan tazminat kazandık, sadece Kızılırmak'la ilgili.

Kızılırmak'ta yapılan şey şudur; kıt kaynakların tamamen yanlış kullanımıdır. Oysa Ankara kentinin 1969'lardan yapılmış içme suyu master planı vardır, mükemmel bir planlamadır ve o planlama çerçevesinde, kademeli olarak Ankara kenti hiçbir zaman susuz bırakılmamıştır ve son kademe Gerede sistemi devreye girecekken, birden kuraklık bahanesiyle yeni bir rant kapısı açılmıştır, Kızılırmak. Kızılırmak'ın sadece 400 km'ye varan boruları için, boruları üreten 4 farklı firmaya 1. 22 milyar lira ödenmiştir. Sayın belediye başkanı bunun 350-400 milyon olduğunu iddia ediyor, sadece boru bedeli bu. Pompa istasyonları, tekniğine uygun kesinlikle yapılmamıştır, hiçbir ham su isale hattında ara depolama yoktur, 220 bin metreküplük 10 tane depo yapılmıştır arada. En büyük rantta depodan vurulur, tek hat boru döşemesi gerekirken 2025 yılının ihtiyacına, 2050 yılındaki ihtiyacı karşılayacak, üç tane boruyu paralel döşemiştir. Usulüne uygun döşememiştir, aralarında 50 cm vardır. Usul şudur; borunun çapı kadarının iki buçuk katı aralıklarla döşenir, biri patlayınca üçü birden havaya uçtu biliyorsunuz, yedekleme bile yapamadı, ben bunun ayrıntılarına girmiyorum. Dolayısıyla planlama önemlidir, tekrar nereye döndüler, kürkçü dükkanına, Gerede yapılıyor. Bu taa 1969'da onaylanmış, Ankara içme suyu master planıdır, işinizi planlı yapacaksınız. Planlama da kısa dönemli, orta dönemli, uzun dönemli kademeli teknik altyapılar olacak. Yaptıkları köprülü kavşakların hiçbirin drenajı düşünülmemiştir. Yağmur yağdığında su basar ki yıl önce tahmin ettim, Cevizlidere'yi katlettiği 70 yıl köprüşüne ben yağmur başladığında gittim, orayı sel bastı, ilk fotoğrafları ben çektim, gazetede haber yaptım. Çünkü biliyorum; drenajı yok onun, Cevizlidere intikamını alacak.

Ankara dereleri; Dikmen deresinin açıktan aktığını gördünüz mü? Ben görmedim zannediyordum, meğersem birkaç yıl önce gör-

müşüm. Dikmen yoluna meclisten çıktığınız zaman, tam yokuş başladığında hafif, yakıt istasyonu var döndüğünüzde orada çağlayan yaptığını görüyorsunuz, iki ay önce orayı da kapattılar. İncesu deresinin açıktan akan halini gördüm, Ahmet Arif'in şiirini hatırlayan var mı? "Merhaba" şiiri, İncesu Deresi üzerinedir.

Kirazlıderenin açıktan aktığını biliyor musunuz, temiz aktığı dönemi biliyor musunuz? Kirazlıdereyi kirletenTuslogdur, Bahçelievlerin arka tarafında kurulduktan sonradır. İlk Tuslog'da Amerikalılar pis sularını akıtmıştır, biz de Bahçelievlerde ona boklu dere derdik.

Toplumcu belediyeciliğin planlaması olması lazım, bir belediyenin yaptığı işler, demeçlerle, fotoğraflarla, çöp kamyonu önünde, iki tane fidan dikerken fotoğraf çektirmek değildir. Belediyenin aynası bütçesi ve bütçe uygulamalarıdır. O bütçe planlamalarında, orta vadeli ileriye sari yatırımların o yıl içindeki harcama kalemlerini gösterir. Bütçe çok önemlidir, bütçe uygulamaları çok önemlidir ve de şunun altını çiziyorum, bir büyükşehir belediyesinin personel hariç bütçesinin yaklaşık %70-75'ide altyapı yatırımıdır. Bunun için altyapıyı çok önemsiyorum, teşekkür ederim.

Sinan Kayalıgil; Ben bir endüstri mühendisiyim, planlama, büyüm ölçekli modelleme, lojistik konularıyla uğraşıyorum. Son zamanlarda yerel yönetimlerle de ilgili çalışmalara katılır oldum. Çok doğru bir sırada çıktım, tam da benden önceki konuşmacının söylediklerinin üzerine biraz daha bazı katkılar yapabilir, düşüncesindeyim. Hem de bazı soruların yanıtları olacak benim açıklamalarım.

Toplumcu belediyecilikle ilgili sabahtan beri konuştuklarımıza, belki de bir yeni bir açılım olabilir ümidiyle, şunu da eklemek isterim; Toplumcu belediyenin bir de uygulamacı yanı var, toplumcu belediyeyi biz uygulamalarla da yaratırız. Toplumcu belediye yalnızca yapı kurma konusu da değil, arkadaşımızın anlattığı ve benim de birazdan söyleyeceklerim de aslında bunu gündeme getirecek. Toplumcu belediye, aynen sabahleyin Tahir beyin söylediği gibi, uygulamalarla sizin kurduğunuz ilişkilerle de yaratabilecek bir sonuçtur. O yüzden yalnızca yapıyı kuralım, yalnızca mevzuatın değişmesini bekleyelim, yalnızca anayasanın, yasaların değişmesini bekleyerek bu düzeni yaratabiliriz radikalliğinden, başka adımlar da atılabileceğine, o konuda da umutlu olabileceğimize inanıyorum.

Bize ticarileşmeye karşı; seçenekler, araçlar, neler olabilir, diye sorulmuş birinci soruda. Bu sorunun yanıtı, bir önceki konuşmacının da söylediği gibi, planlamadır arkadaşlar. Toplumcu belediyelerin elindeki en önemli araç bence plancı olmalarıdır. Ama bu plan bizim kent plancılığında, ya da bizim bölgesel planlamada ya da havza planlamasında n anladığımız anlamdaki plan değil. O planlar elbette ki var ama başka bir soruyla da ilgili olarak söyleyebileceğim, planlamanın kademeli olması gerektiğini, hiyerarşik bir düzende kurulması gerektiğini algılamamız, aynı zamanda da bir planla işin bitmeyeceğini, plana karşılık bir de ilgili organizasyonun kurulması gerektiğini düşünmemiz icap ediyor.

Bir plan ona ait iki tane ayakla gerçekleşebilir. Bir tanesi; organizasyon, teşkilat yani örgütlenmesi, ikincisi de, bütçe ayağıdır. Bunları yapamadığımız zaman, kurduğumuz planın gerçekleşmesi de zor olur, yaptığımız da gerçekte plan olmaz.

Büyük kentlerin katı atık toplamasıyla ilgili bütün planların en ciddi yanı, nereden ne kadar çöp toplanacak, ne kadar çöp barajı olacak, nerede aktarma istasyonu olacak değildir, personel organizasyonudur. Çünkü planı hayata geçirecek olan organizasyondur. Rahmetli Ali Dinçer döneminde denenen organizasyon, özgün ve belediye işinin o dönemki haline yatkın bir planlama tarzıydı. Proje tipi, bizim matris tipi organizasyon dediğimiz organizasyon tipiydi, yaratıcılık oradaydı. Bugün belki başka şeyler yapmamız gerekiyor ama bizim mutlaka toplumcu belediye gözüyle belediye organizasyonunu, yani, şu belediye meclisi, encümen, belediye meclisi, daire başkanlığı, kamu memurluğu falan gibi bütün bu ilişkileri gözden geçirmemiz ve planı birazdan başka bir soru için söyleyeceğim katılımlı bir şekle dönüştürmemiz gerekiyor. Ticarileşmeye yanıtım plan, uzmanlaşma ve bütçe hakkıdır, tabi ki belediye organizasyonu ile birlikte. Plan yaparken yalnızca bu işin plancı işi olmadığını düşünmemiz gerekiyor. Belediye çok disiplinli bir alan dolayısıyla planın da çok disiplini ilgilendirdiğini, yalnızca mühendislerin, yalnızca istatistikçilerin, yalnızca kent plancılarının, yalnızca peyzajcıların işi olmadığını anlamamız gerekiyor. Plan sosyologların da sorunudur, kültür uzmanlarının da sorunudur, plan kamu yöneticilerinin de sorunudur. Bizim toplumcu anlayışımızın en önemli aygıtın bütün bu değişik disiplinleri bir araya getiren yaratıcı organizasyonları ve iletişim aygıtlarını kurmamız gerekiyor.

Üçüncü soru; halkın katılımı ne anlama geliyor? Halkın katılımı, çağımızda, evet plan yaparken katılım anlamına geliyor ama bir şeyi unutmayalım, çağımız adı bilgi çağı, katılım bilgi ile ilgili bir kavram olarak düşünülmeli, halkın bilgiye erişmesi, bilgiye sahip çıkması, istediği bilgiyi alması, istediği gibi de bilgiyi değiştirebilmesi demek. O yüzden de şeffaflık gerekir. Şeffaflık diye, neoliberal söylemin diline doladığı sözün, gerçekte halkın erişmesi, halkın hesap sorabilmesi, anlamına geldiğini düşünüyorum. Katılım, hesap sorabilme hakkı demek, katılım hesap sorduğu şeyin baştan ne olduğunu anlamak demek, katılım yaptığın planın ne anlama geldiğini, halkın anlayacağı halde ilan etmek demek. Katılım her belediye meclisi kararının, her belediye meclisi görüşmesinin çağımızın bilgi sistemiyle yayımlanması demek, katılım kent bilgi sistemi demek, katılım akıllı kent demektir. Bütün bunlar ancak çağımızın bilgi teknolojileriyle olanaklı olabilir. O yüzden de çağımızın çözümlerinde bunlara özellikle dikkat etmemiz gerekiyor.

Son olarak; 7. soruyla ilgili, yoksulluk nasıl kaldırılacak? Yoksulluk yine bu plan, katılım ve bütçe hakkı üzerinden düşünecek olursak, üretici halkın gücünün, belediye tarafından organize edilmesi ve gerçek üreticinin, reel sektörünün desteklenmesi anlamına gelmelidir. Bunun da yolu demin Ahmet Dursun Bey çok güzel anlattı, bizim toplumcu belediyeciliğimizin diğer ayağı olması gereken kooperatifler ve ortaklıklardır. Kooperatifler bireylerin dayanışmasını, ortaklıklar firmaların dayanışmasını, teknik adıyla da kümeleşmeyi, calstrin dedikleri kümeleşmeyi çağrıştırır. Toplumcu belediyecilik, firmaların kümeler halinde, ortaklıklar halinde desteklenmesini, bireylerin de kooperatiflerde güçlerini bir araya getirmelerini, yaratıcı güçleriyle yeni üretici alanları bulmalarını gerektirir. Bu da ancak belediyelerin yerel değerleri ortaya çıkarmaları ve bunu yükseltmeleri ile olabilir.

Ankara'nın yerelde yeri nedir, Ankara'nın üretici yerel değeri nedir, yalnız Hamamönü'nün plastik dönüşümü müdür, yoksa başka şeyler de var mıdır? Bunları düşünebilecek uzmanlıkları ile sağlayabilir. Belediyenin bunu yapabilecek büyük bir plan örgütlenmesine gitmesi gerekir. Yoksulluğu belediyeler kaldırabilir arkadaşlar, çok teşekkür ederim.

Turhan Çakar; Sayın başkan değerli katılımcılar. Bugünün koşullarında toplumcu belediyecilik ne anlama geliyor? Siz sayın başkan ve Serhat Bey konuya açıklık getirdiniz. Benim de bu konuda düşüncelerim var.

Mevcut durumda, bizim anladığımız anlamda, rant için değil halk için ve halkla birlikte toplumcu belediyecilik diye düşündüğümüzde, bunun önünde gerçekten bir çok engeller var. Bir defa az da olsa bu düşüncede olan belediye başkan ve yönetimleriyle mevcut hükümet arasında bir defa bir düşünce farklılığı var, bir uyumsuzluk var, bu bir engel. Bir başka engel, yasal düzenlemeler. Bir başka engel, toplumun talepsizliği, toplumun bu konudaki örgütsüzlüğü, talep etmemesi, yeterince talep olmaması. Bir başka engel göçler, iç göçler, bölgeler arası dengesizlik vs. birçok engel var.

Kent topraklarının talan edilmesi, şimdi bakın öyle büyük bir tezgah var ki, bu dışarıdan planlanan bir tezgah, 16 büyükşehirin sayısı 29'a çıkartıldı, 30'a mı çıktı? Siz mevcut büyükşehirlere bakın. Örneğin Ankara, İstanbul, Kocaeli ve birçok büyükşehirde tarım alanı yok, kır bitti. Ankara tahıl ambarlarından biriydi, gidin bakalım Haymaya'ya, Haymana'nın haline bakın, oralara gittik birileriyle konuştuk, oraların durumunu anlattılar, hızla tarım alanı olmaktan çıkarıldı, bilinçli olarak. Tarım olmadan, gıda olmadan yaşayamazsınız, tarım gıda demektir, yaşayamazsınız, su olmadan yaşayamazsınız. Bu hızlı betonlaşma ve çevrenin tahrip edilmesi, toprağın, suyun tahribi demektir, biyoçeşitliliğin tahribi demektir ve bunlar olmadan zaten yaşam olmaz. Bu; içeridekilerle birlikte, dışarıdan planlanan büyük bir tezgah. Köyler zaten hızla boşalıyor, hiçbir şekilde desteklenmiyor ve göçe zorlanıyor, genelde de büyükşehirlere göç ediliyor, büyükşehirlerin kapasitesinin çok üzerinde bir nüfus artışı söz konusu ve orada isteseniz bile bu toplumcu belediyeciliği gerçekleştiremezsiniz. Türkiye'nin omurgası kırıldı, ağırlıklı olarak kırılıyor o omurga. Birçok başka engel var.

Bu koşullarda, nasıl Türkiye'de toplumcu belediyecilik gerçekleştireceksiniz? Bu her yönüyle, her boyutuyla, bıkmadan, usanmadan, gerçekten devrimci bir anlayışla değerlendirilmelidir. Bu devrimci anlayışı her yönüyle ortaya koymak durumundayız. Mevcut sisteme uyarak toplumcu belediyecilik yapamayız, o nedenle biz bu anlayışı yıkmak zorundayız, çünkü sürdürülebilir değil, dünya'da da

sürdürülebilir değil. Bu anlayışı ne edip devrimci ruha sahip olan, halktan yana olan, bu gidişten rahatsız olan tüm kesimler, tüm partiler, tüm örgütler bir araya gelmeli, bir takım ufak tefek şeyleri bırakıp bir araya gelmeli.

Başka engeller de var. Toplumcu belediyecilik yapacağını söyleyen bir başkan adayı, bir partiden adaylığını koydu, başkan ve çevresi, eğer o partinin programında toplumcu belediyecilik anlayışına ilişkin detaylar yoksa, program yoksa, ilişkilerin nasıl olacağı konusunda bir şey yoksa ve parti bu konuda da kararlı değilse, nasıl orada toplumcu belediyecilik yapacaksınız? Bu da bir engeldir. Haa yapılamaz mı peki, yapılabilir.

Planlama diyoruz; hangi plan, kimlerle plan, nasıl plan, bu planı nasıl uygulayacaksınız. Yapılamaz mı? Yapılabilir. Örneğin, işte Dikili Belediyesi bedava su dağıtıyordu, ama zarar mı ettiriyordu belediyeyi, hayır ettirmiyordu. 4 kişilik bir ailenin bugün Türkiye'de su tüketimi aylık 12 metreküp. 12 metreküpe kadar 1 liraya veriyor. Buna Sayıştay bir ceza vermişti; efendim onun üzerine çıkandan fazladan bir miktar alıyor, bu bir yöntem, halkın büyük çoğunluğu açlık, yoksulluk sınırında, parası yoksa su kullanamayacak mı? Ona gelir de sağlayamayacaksınız, o zaman bunun bir çözümünü bulmak durumundasınız, var, şu anda bile bulunabilir.

Ulaşım; aynı şekilde vatandaşın parası yoksa, ulaşım hakkı yok mu, bir tarafa gidemeyecek mi, çocuğunu okula gönderemeyecek mi? Haneye para girmiyor, gelir girmiyor, efendim buna da bir çözüm bulunabilir, pek ala bir çözüm bulunabilir.

Başka çözüm ne olabilir? Başka çözüm şunlar olabilir; Eğer gerçekten bir belediye başkanı ve yönetimi bu konuda ciddi ve kararlı ise, bir defa halkla bir bütünleşmesi gerekir. Halkla ve halkın örgütleriyle bütünleşmesi lazım, onların düşüncelerini, görüşlerini alması lazım, onlarla birlikte hareket etmesi lazım ve sanıyorum halkla birlikte hareket edilirse tam anlamıyla olmasa bile kısmen birçok soruna çözüm getirilebilir. Bu anlamda da, genel yönetim de hükümetler de zorlanabilir. Halkla birlikte bu toplumcu belediyeciliği uygulamak koşullardan bir tanesi.

Bu anlamda başka neler yapılabilir? Örneğin, işsizliğin, yoksulluğun giderilmesine yönelik bir dizi yeni istihdam alanları açılabilir,

bunu belediyeler uzmanlarla oturup bunu sağlayabilir. Kent yaşamının ucuzlatılması, daha sağlıklı ve kaliteli yaşam sağlanabilmesi için en azından gıda konusunda bunu sağlayabilir. Nasıl sağlanabilir? İşte Ahmet Dursun beyle birlikte, yıllardan beri böyle bir kooperatif kurmak içerisindeyiz ama maalesef kuramadık, çünkü para gerekiyor, bu da bir engel oluyor. Belediyeler bu tür kooperatifleri yaygınlaştırarak, teşvik ederek, halkı bir araya getirerek, örgütleyerek ve de örnek olarak organik tarım yapan köylülerle, kuruluşlarla, kırsal kesimde yaşayanlarla kent arasında bir ilişki kurup, mahallelerde o organik tarım ürünlerinin uygun koşullarda ve uygun fiyatlarla halka sunumunu sağlayabilir. Kooperatif aracılığıyla organik tarım ya da ekolojik tarım o mahallede, sitelerde uygulanmasını sağlayabilir. Örneğin, Çankaya'da yalnızca bir yerde var, organik tarım ürünleri satılıyor, Ankaralı oraya nasıl gidip gelecek? Bir de orada pahalı, bunu yaygınlaştırmak lazım, bunlar pek ala yaygınlaştırılır bu koşullarda bile.

Birçok engel var. Tam anlamıyla toplumcu belediyeciliğin gerçekleşmesi için, halkla birlikte, bu işe inanan insanların, bir devrimci anlayışla, artık bıkmadan, usanmadan, Türkiye'de yeni bir örgütlenmeye girmek zorundayız, başka çaresi yok. Mevcut düzene uyarak yapılamaz. Bunu yaparken, bu genel anlayışı ve politikaları yıkarken, yerine gerçekten halktan yana, halk için sürdürülebilir, insanlık için bir düzen kuruncaya kadar bir örgütlenme sağlarken, bir taraftan da mevcut sistem içerisinde birçok şey yapılabilir. Dünya hızla bitiyor Kızıldereli şunu demişti; beyaz reise mektup yazmış, biz topraklarımızı, suyumuzu, yaşadığımız bu vatanı, bu coğrafyayı, dedelerimizden miras almadık, torunlarımızdan emanet aldık. O Kızıldereli'nin mektubunu, 200-250 sene önce yazılan o mektubu, hepimizin alıp duvarlarımıza asmamız lazım. Bu anlayış çok önemli, bunun için de toplumdaki umutsuzluğu, sizin de belirttiğiniz gibi, birçok arkadaşın da değindiği gibi, bu çarpık kültürel anlayışı yıkıp yerine bu anlamda uygun bir anlayış getirmek lazım. Bu sistem maalesef bu neoliberal politikalar aynı zamanda kendi kültürünü de yaratıyor. Dolayısıyla bu kültürü de yıkmamız gerekir, halkımıza dememiz lazım ki, bakın bu senin aleyhine, bunun da binlerce göstergesi vardır, yaşamına yansıyor, nasıl yansıdığını anlatıp, bu anlamda halkı da örgütlememiz lazım. O nedenle çözüm örgütlenmektir, bir araya gelmektir, kenetlenmektir diye düşünüyorum ve sevgili başkan, hepinize teşekkür ediyorum.

Turhan İçli; Evet gündemin bu bölümünde birkaç noktayı ifade etmek istiyorum, tabi belediyecilik, yoksulluğa çare bulma, işsizliği çözme gibi konularda uzman değilim, ancak bazı fikirler söylenebilir ama daha çok konumuz açısından yine kendi cephemizden ve kendi deneyimimizden yola çıkarak bir şeyler söylemek istiyorum.

Sorunun özü toplumculuk anlayışı ve liberal anlayış arasındaki farkta gizli, siz insanı mı odak alıyorsunuz, rantı mı odak alıyorsunuz, buradan başlıyor. İnsanı odak almak demek insandan başlayarak, insan topluluklarından başlayarak, onlarla birlikte onları yönetecekseniz, demektir. Belirli birimleri, kentse kent, kasaba ise kasaba, toplumsal durumun analizini yapmakla, nüfus analizi yapmakla başlamamız gerekiyor. Yıllardır engelliler hiç hesaba katılmadan bütün planlamalar yapılmış, planlama fikri çok önemli, katılım fikri çok önemli ama önce durumun, olayın farkına varmanız lazım. Nasıl bir nüfus yaşıyor, kim, özellikleri ne, gereksinimleri ne buradan başlayarak, nüfus analizinden yola çıkıp onların gereksinimlerinden yola çıkıp, bunların nasıl karşılayacağınıza ilişkin önlemlerinizi, düzenlemelerinizi yapabilirsiniz.

Çok uzun yıllar, sabahki oturumda söyledim, 1960'lı yıllar, çok eski de değil 50 yıl önce, bu konu tartışılmaya başlanmış. Neredeyse 5000–7000 yıl hiç dikkate alınmamış, yok sayılmış böyle bir kesim, hiç bir planlamada da hesaba katılmamış dolayısıyla. Aslına bakarsanız toplumun bu en çok ihmale uğrayan, en çaresiz, en yoksul bu kesimleri doğaları gereği toplumcudur. Çünkü onların çıkarları toplumcu yaklaşımları gerektirir, planlama da onlardan biridir, katılım da onlardan biridir. Bakıyoruz, ihtiyaçlar yerel düzeyde ele alındıkları zaman onlara daha yakın olabiliyor ve onları daha doğru saptayabiliyorsunuz.

Merkezi hükümetler, ülke çapında ulusal planlar, tabi çok zor, çok karmaşık süreçlerin iç içe geçmesiyle oluyor ama kentlerde bu daha kolay olabilir. Ama o zaman daha çok yaklaşmış olursunuz, o nüfus içerisindeki gereksinim gruplarına, onun mekanizmalarını, toplumcu belediyecilik açısından koymak gerekiyor. Bunlardan biri meclisler sistemidir, biz 91'den beri Konfederasyon olarak Engelliler meclisi şeklinde bir öneriyle çıktık toplumun karşısına, işte 22 yıl geçti aradan ve işte yeni yeni bu konu konuşulmaya ve uygulamaları başladı. Engelliler meclisi, ama şeklen alınıyor her şey, birden bire

bozuluveriyor, en derin düşünce bile, en işe yarar öneri bile, önlenemez ve delinemez hale geldikten sonra derhal kabul ediliyor içi boşaltılıyor, yüzeyselleştiriliyor ve gösteriye dönüştürülüyor. Bizde maalesef böyle oluyor, meclis olayını Çankaya Belediyesi ilk defa benimseyen belediyelerden biri, engelliler meclisi kent konseyine bağlı olarak kurulması, kuruldu ama hiçbir işlevi yok, etkisiz bir faktör durumunda. Orada alınan kararlar, oralarda konuşulan mevzular, belirlenen politikalar, önce kent konseyinden geçecek, belediye meclisine intikal edecek, buraya intikal etmesi, yapılmasını %100 güvence altına almıyor, isterlerse yapıyorlar. Onun bir belediye meclisi kararı haline getirilmesi gerekiyor, onun aracı dolambaçlı yöntemlerle yapılıyor. Ne oluyor belediyelerin çok demokratik olduklarına ilişkin bir incir yaprağı rolü oynuyor başka bir şey yapmıyor şimdilik. Projeler üretiyorsunuz, hiçbiri gerçekleşmiyor falan.

Yine kentin bir organik bütün olarak ele alınması, o kent içindeki bütün gereksinim gruplarının, gereksinimlerinin hesaba katılması, yani planlama, bu açılardan yapılacak ama kent içerisinde engellilerin hiçbir yardıma gereksinim duymadan, istedikleri mekana ulaşabilecekleri bir düzenleme yapmanız gerekiyor. Çünkü herkes bunu ağzına pelesenk etti, çünkü Avrupa Birliği'de bunu dayatıyor, uyum yasaları da bunu gerektiriyor, işte bizim AKP hükümeti de hemen başladı kentlerimizi sarıya boyamaya, bir takım çizgiler görüyorsunuz, işte Ankara'nın yüzeyi çirkinleşti, sarardı. Bir işe yarıyor mu, diye bakıyorsunuz, o kadar aptalca yapılmış şeyler ki bunlar, yani neresinden tutsanız elinizde kalıyor, üzerinde yürünmesi gereken mekanlar olarak düşünülmüş bir kere. Yani görme engelliler onun üzerinde yürüyerek yolunu takip edecek, bu büyük saçmalık, böyle bir şey olmaz. O şeyin üzerinde yürünmez zaten, 5 dakika yürüdüğünüz zaman ayaklarınızın altı ağrıyor ve bir müddet sonra dengenizi yitirmeye başlıyorsunuz, ya sağına, ya soluna geçmek zorunda kalıyorsunuz, böyle bir şey de yok zaten, mantıklı da değil, çünkü bunlar yapıştırma şeyler kış geliyor, yaz geliyor, sökülüyor, kavlıyor yeniden yapıyorsunuz. Diğer komedilerden bahsetmeyeyim, sizler de izlerseniz görebilirsiniz. İşte gidiyor bu çizgiler, siz güvenlik içerisinde hareket ettiğinizi düşünüyorsunuz, bastonunuzla takip ediyorsunuz, karşınızda bir ağaç, güm diye ağaca bindiriyorsunuz, tam ortasında bir ağaç sarı çizginin veya teğet geçiyor, bir ağacın dibinden teğet geçiyor, hadi oradan kurtuluyorsunuz, sağ tarafınızda

bir reklam panosu var, o reklam panosunun demiri yukarıdan aşağı dikey demir, biraz açıkta ama sizin bu hizanızda reklam panosunun levhası var, güm diye kafayı vurup yarıyorsunuz. Bunlar hakikaten komedi.

Bu ne demek? Bu şu demek; bir, danışma katılım fikri reddedilmiş, uygulanmamış, uygulandıysa şeklen görüntüyü kurtarmak için uygulanmış. İki, doğru bir planlama yapılmamış. Dolayısıyla bir takım firmaları zengin etmeye yönelik ve bilerek ve isteyerek böyle yapılmış işler. Bir navigasyon araçları dağıttılar, kamuoyuna bir sürü reklam yaptılar, ettiler, son teknolojiye dayanıyor diye çok ciddi yaşamsal tehlikeler meydana getirdiler, çünkü sizin bulunduğunuz yeri 300-500 metre yanılmayla söylüyor, o bulunduğunuz yerde belki de uçurum var, evinize geldiniz diyor. Böyle korkunç ve uydurma şeyler oldu, ama bu arada vuran vurgunu vurmuş oldu. 55 bin tane navigasyon aracı üretilmiş ve hurdalıklara atılmış oldu. O bakımdan, evet planlama, katılım, bu değerler çok önemli, bunlar, hele hele engelliler açısından vazgeçilmez değerler ama onların ötesinde her şeyden önce, insan odaklı yaklaşım ve toplumda var olan herkesi görebilen bir yaklaşım, bu zihniyet değişimini yapmadan bunların hiç biri de işe yaramayacaktır, teşekkürler.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Bugünkü oturumun başlığı biraz yanlış anlaşılmış gibi geldi bana. Bizim bugünkü koşullar dediğimiz şey, sizin anlattığınız insan, Turhan Beyin anlatmış olduğu, nüfusun %80'nin yoksul olduğu, işsizliğin son derece yüksek olduğu bir toplum anlamında bugünkü koşullardı aslında, yoksa mevcut mevzuat anlamında kullanılmadı o başlık. İçinde bulunduğumuz hem sosyal hem ekonomik, hem psikolojik yapıyı kast etmiştik esasında. Sonuç olarak burada yapacaksak, bu yapının, bu durumun üzerine inşa edilecek, o anlamda kullanmıştık.

Neoliberal belediyeciliği özetlemek için, "kullanan ilkesinden" daha özel ve güzel özlü söz bulmak mümkün değil. Gerçekten bir düşünce bu kadar kolay ifade edilebilir, bu kadar iyi düşünülerek ifade edilebilir. İnsana çok cazip geliyor, bütün sistemi bir cümle ile özetleyebiliyorsunuz, gerçekten bir insanın devletle olan kurduğu ilişki, sadece toplumla, belediye ile toplumun diğer kurumlarıyla kurduğu bu ilişki, "kullandın ve ödedin" üzerine mi kuruludur? Baştan beri söylüyoruz, burada da onu tartışmamız lazım, vatandaşlık

dediğimiz şey veya bir toplumun parçası olmak. Bunları bir kenara bırakın daha basit şeyler söyleyelim, ödediğimiz vergiler, o toplumda bulunmamız, statümüzden tutun da bir insan olarak orada yer alma biçimimiz, sadece kullandığımız zaman ödediğimiz bedel üzerinden mi tanımlanacak? Ben düşünüyorum, genellikle kullanmadıklarımı ödüyorum, toplumun geneline baktığımız zaman hep başkalarının kullandığını ödüyoruz. O zaman itirazımıza buradan başlarsak; sağlık hizmetini ele alalım, herkese sağlık hizmetini de paralı yapmamız lazım, eğitimi de, aklınıza gelen her şeyi, çünkü kullanıyorsan ödersin deyip geçmemiz gerekiyor. O zaman bu sistemi nereden başlayacağız örmeye? Tamam, kast edilen piyasa fiyatı değildi ama yine de ben o sloganın toplumcu belediyecilik için temel alınabilecek bir slogan olmadığını, tam tersine son derece her şeyi tek tipleştirdiğini düşünüyorum ve kesinlikle neoliberal belediyeciliğe çok kolay zemin hazırlayan bir düşünce olarak görüyorum.

Bugünkü koşullar dediğimizde şöyle bir sorun var; hasbel kader belediye başkanı oldunuz ve orayı yöneteceksiniz ve orada toplumun %20'sinin hanesine düzenli gelir girmiyor, belediye yardımlarıyla ayakta duruyor ve siz ne yapacaksınız? Ben sana önce iş bulacağım, o zamana kadar kullandığın her şeyden de para alacağım, böyle bir şey deme imkanı yok, o insanları 2 ayda kaybedersiniz. Fiziksel anlamda söylüyorum, o yüzden tam da bugünün koşulları derken, içinde bulunulan işsizlik durumunu gözetmeyen bir toplumcu belediyecilik anlayışı geliştirilemez. Bütün yardımları çektim, senin bana biat etmeni istemiyorum demek de mümkün değil. Bütün bunlar elbette eleştirilmesi gereken şeyler ama bugünkü koşullar dediğimiz zaman tam orada önemli. Bu durumu değiştirmek için bütün bunları hesaba katmak, hem yerel, hem genel, bütün özellikleri hesaba katmak gerekir, diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Ömer Çelik; YAYED Yönetim Kurulu üyesiyim. Ben ilgi alanım olan ulaşım konusundan bahsedeceğim Toplumcu belediyecilikte ulaşım konusu da mecburen üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü ulaşım öğrencisinden çalışanına, gencinden yaşlısına tüm kesimlerin kullanmak zorunda bir faaliyettir. Bu nedenle belediyeler hizmeti sunmak amacıyla, toplumun tüm kesimleri de hizmeti almak için ulaşım konusunda kafa yormaları gerekmektedir.

Ülkemizde ulaşım konusu ciddi zorluklar içermektedir. Ükemizde maalesef artık sadece terk edilmiş veya terk edilmesine çok az kalan köylerde ulaşım problemi yok, diğer her boyuttan yerleşkede maalesef ulaşım problemi var.

Biraz önce planlamadan bahsedildi. Ulaşım, kenti planlarken dikkate alınması gereken bir konudur. Yeni bir yerleşke kuruyorsanız işiniz kolay olabilir. Ama mevcut yerleşkeleri sıfırdan yeniden kurmak mümkün olamayacağı için Toplumcu Belediyenin öncelikle çarpık olarak kentleşmiş mevcut durum için bir ulaşım çözümlemesine gitmesi gerekmektedir. İkinci olarak da kenti nasıl şekillendirecek kentin bundan sonraki gelişimi nasıl sağlayacağını kararlaştırmak, bunu yaparken de ulaşım ihtiyacını belirleyip, uygun ulaşım altyapısını planlaması gerekmektedir.

Toplumcu bir Belediye ulaşımla ilgili çalışmasında yerleşkesinin sadece kent içi ulaşımı ile sınırlı kalmamalı, kentler arası ulaşım konusunda da planlama yaparak, plana uygun şekilde ulaşım altyapısını oluşturmalıdır.

Ulaşım konusu sadece Belediyelere bırakılacak bir konu değildir. Toplumun her kesimi ulaşım konusuna kafa yorup, görüş ve önerilerini Belediye yetkilileri ve her kesim ile paylaşmalıdırlar. Ulaşım Projeleri toplumsal duyarlılığı ve katılımcılığı içermediği takdirde beklenen faydayı sağlayamadığı yaşanmış tecrübeler ile sabittir.

Mevcut yerleşkelerin gerek kent içi gerekse kentler arası ulaşımı planlanırken esas alınacak kriterler nelerdir? Ulaşım çözümlemesi mutlaka sayısal sağlıklı verilere dayanma mecburiyetindedir. Çözümlemede öncelikle çıkış-varış itibariyle hareketliliğin boyutunun tespit edilmesi, daha sonra da tespit edilen hareketliliğin hangi ulaşım modu ile karşılanacağının belirlenmesi gerekmektedir. Ancak kent içi ulaşım planlamasında gözden kaçırılmaması gereken bir konu, planlamanın hareketliliği azaltmaya yönelik olması gerektiğidir.

Kent içi ulaşım planlamasında işe yaya yolculuğunu geliştirilmesi ve özendirilmesi ile başlanmalıdır. Bunun için de insanı esas alan yaya kaldırımlarının inşasına vakit geçirilmeden başlanılmalıdır. Yaya kaldırımları yayaların rahatlıkla yürüyebilecekleri geniş-

likte olmalıdır. Bugün ülkemizin başkenti Ankara'nın ana bulvarlarındaki yaya kaldırımlarında, çok darlaştırıldığı için 2 kişi yan yana yürüyememektedir.

Kent içi ulaşımda yayaların rahatlıkla yürüyebilecekleri yaya kaldırımları oluşturulurken, aynı zamanda yüzey şekillerinin elverdiği yerlerde bisiklet yolları da mutlaka yapılması gerekmektedir. Bugün için ülkemizde birçok merkez bisiklet ulaşımına müsaitken, bisikletle ulaşım için gerekli altyapı neredeyse yok denecek kadar azdır. Yerel Yönetimler bisiklet yolu projesi hazırlarlarken, projeye mutlaka bisiklet park alanları oluşturulmasını da eklemek mecburiyetindedirler. Bisiklet ulaşımının yaygınlaştırılması, bisiklet park alanı oluşturulmasına bağlıdır.

Kent içi ulaşımda yaya ve bisiklet ile karşılanamayan yolculuklar mutlaka toplu taşıma ile karşılanması gerekmektedir. Çünkü toplu taşımacılık araç yerine insanı esas almaktadır.

Kent içi ulaşımda toplu taşımacılık; minibüs, otobüs, troleybüs, hafif raylı sistem, metro ve banliyö sistemlerinden biri veya birkaçı ile birlikte sağlanabilmektedir. Kent içi ulaşımda hangi türün seçileceği ise tamamen hareketliliğin boyutu ile ilgi bir konudur. Uygun türü seçebilmek içinde öncelikle kent içindeki hareketliliğin çıkış-varış itibariyle sayımı yapılmalıdır. Sağlıklı bir veri tabanı ile gelecekteki hareketliliğin boyutu da sağlıklı bir şekilde tahmin edilebilecektir.

Taşıma talebinin pik saatlerde düşük olduğu güzergahlarda talep minibüsle veya otobüsle karşılanabilecektir. Ancak tek yönde saatte 15. 000-20. 000 kişilik yolculuk talebi için hafif raylı sistem, saatte tek yönde 70. 000 kişilik bir yolculuk ise metro ile karşılanabilmektedir. Raylı sistem ile karşılanabilecek ulaşım talebinin otobüsle karşılanmaya çalışılması hem maliyetli hem de insan sağlığı açısından son derece zararlı sonuçlar vermektedir.

Genelde nüfusu kalabalık şehirlerde ulaşım ağının ana omurgası raylı sistemler ile oluşturulup, besleme lastik tekerlekli araçlar ile yapılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus entegrasyonun yapıldığı istasyonlarda yeterli miktarda park alanlarının oluşturulmasıdır. Bisiklet ve araç park alanı olmayan sistemden beklenen faydanın sağlanması mümkün olmamaktadır.

Kent içi ulaşımında raylı sistemlerde dikkat edilmesi gereken bir önemli hususta güzergah seçimidir. Güzergah yoğun yerleşkelerin ortasından geçirilmek suretiyle, raylı sisteme erişimlerin yürüyüş mesafesinde olması sağlanması gerekmektedir. Ülkemizdeki uygulamalarda özellikle Ankara'da raylı sistem güzergahlarının yoğun yerleşkelerin dışından geçtiği için ikinci bir araçla yolculuk yapmadan istenilen yere erişim mümkün olamamaktadır.

Kentler arası ulaşımda ise kaza, çevre kirliliği gibi dışsallıklar dikkate alınarak, raylı sistemle ulaşımın sağlanabilmesi için imar planlarında gerekli güzergahlar raylı sistem döşenmesi için ayrılmalıdır. Günümüzde Yerel Yönetimlerde sıklıkla yaşanılan yanlışlık raylı sistemlerin şehri ikiye bölüyor iddiasıdır. Raylı sistemler şehirleri merkezden merkeze bağlayan sistemlerdir. Şehirlerin dışında ana gar oluşturulması, erişim sorununa davetiye çıkartmaktadır.

Kentlerin çağdaş bir ulaşım sistemine sahip olabilmeleri için yük hareketlerini de kontrol altına alınmasını gerektirmektedir. Kente gelen, kentten giden yük hareketlerinin kent içi ulaşım üzerindeki olumsuz etkisini minimize etmek için kentlerin yerleşim alanları dışında lojistik merkezler, kent içinde de ana ve ara depolar oluşturulmalıdır. Teşekkür ederim.

Mustafa Meriç; KESK TÜMBELSEN. Yemek arasında bir arkadaş, sabah yaptığım konuşmada eski devrimci sözünü kullandım, doğrudur, devrimcinin eskisi yenisi yoktur, devrimci her zaman devrimcidir. Bir düzeltme yapmak istiyorum, kullanan öder, bu bir kapitalist paradigma, ödeme olduğu yerde sömürü vardır. Biz devrimciler şöyle diyoruz; gücü oranında üretime katılır, hak eder. Bütün iddiamız da, bunun tüm dünyada gerçekleşir bir paradigma olduğu, ütopya olmadığıdır. Bunu başaramazsak, zaten dünyayı yok ediyoruz biz. "Tüketen öder" şeyi bugünkü açmaza getirdi.

Bir başka şey; düzen karşıtları, muhalifler, benim gibi devrimciler eskiden de yeniden de devrimci olanlar, bir şeye karşı olmak noktasında, kendisini sınırlarlarsa bundan bir şey çıkmaz. Yani kapitalizmin bütün kurumlarına, kurallarına, yerel yönetim dahil, eğitim politikaları, sağlık politikaları, üretim politikaları hepsine karşıyız, tamam güzel. Zaten insanlık binlerce yıldır bu karşıtlık üzerinden kendini var ediyor, bu olmazsa insanlık yok olur. O zaman bunun

kadar önemli olan, değiştirmek için ne yapmamız gerektiği sorusunu sormamız lazım. İşte orada Turhan hocaya geliyorum, örgütlenmeliyiz, mutlaka herkese değen, herkesle temas eden bir çaba içinde olmalıyız, bir kere neoliberalizmin yaydığı ideolojik hegemonyadan çıkmalıyız.

Yani onlar ne diyor, onların ideologları, dünyanın sonu gelmiştir, artık kapitalizmden başka bir şey yoktur, bu ne veriyorsa, önünüze ne koyuyorsa onunla yetinin. Biz de madem devrimciyiz, hiçbir şey durağan değildir, her şey değişir düsturundan hareketle, değiştirmek için çaba harcayacağız.

Ben 1980 darbesinde tutuklandım, içeride moralimiz bozuluyor, haberler geliyor, bitti bu işler, yandık bittik öldük, ne olacak bu kadar insan öldü, bu kadar insan her şeyini kaybetti, nedir bu kara propaganda mı, yoksa böyle bir şey var mı, diye. Çıktık, belli bir süre sonra Ankara'ya geldim, ben ondan önce Ankara'da değil, dışarıdaydım, Karadenizde. Bir takım arkadaşlarla temas kurunca insanlar kaçıyor bizden. Uğraşma, sen hala akıllanmadın mı, hapis yattın çıktın, bilmem ne, şu bu falan filan. Sonra baktık ki, başka insanlar da var, bizim gibi düşünen bir şeyler yapmak isteyen, temas etmek isteyen. Oradan bir yere vardık, bakın bugün KESK'in kuruluşunda, belki bilmezsiniz söyleyeyim, ben varım içinde. Biz dernek kurduk öğretmenler olarak, öğretmenlerin dernek kurması yasak, yan yana gelmesi yasak, 1984'de tartışmaya başladık, yargılamalar sürüyor insanları içeri attıracaksınız dedikleri ortamda, biz bir şeyler yaptık. Yani özü şudur, siz çaba harcadığınız sürece mutlaka buradan bir şey çıkar. Biz 84'de öğretmenlerin tartışma gündemine örgütlenme talebini koyduk, 90'da sendikalar kuruldu, giderek bugünkü noktaya geldi. Bu açıdan söylüyorum, eğer durduğunuz yer, doğru bir yerde duruyorsanız, bilimsel düşünceyle kuşanmışsanız mücadele devam eder. Bugün de yapılacak şeyler vardır, adeta iğne ile kuyu kazar tarzında. Yılmamak lazım, mücadele esastır, teşekkür ediyorum.

İlyas Osmanağaoğlu; YAYED ikinci başkanıyım, öte yandan, HKMO temsilcisiyim. Öte yandan tapu ve kadastro sektöründe 30 yılı aşkın zamandan beri mühendis ve denetim elemanı olarak çalışan biri olarak, bu bölümde 6. maddede ve 3. maddede belirlenen kent toprakları ve halkın katılımı üzerine, bir şeyler söylemeye çalı-

şacağım, toplumcu belediyeciliğin, bu sorularla ne anlama geldiğini vurgulamaya çalışacağım.

Özet olarak, kent toprakları toplumsal yarar doğrultusunda kullanılmalıdır. Toplumsal yarar kavramını bilinçli olarak seçiyorum, çünkü bu çerçeve metinde, özel mülkiyete hangi sınırlamalar getirilecek, kamu mülkiyeti hangi araçlarla geliştirilecektir, soruları yer almakta. Burada bir gerçek de var, kamu mülkiyeti veya kamusal yarar her zaman toplumcu bir amaç taşımaz, toplumcu bir nitelik taşımaz.

Bir devletin, bir ülkenin rejimi, sistemi, özellikle mülkiyet karşısındaki duruşuyla belirlenir. Üretim araçları üzerinde iki türlü mülkiyet var; bireysel mülkiyet ve toplumsal mülkiyet. Bireysel mülkiyetten yanaysanız sağcısınız, kapitalistsiniz, toplumsal mülkiyetten yana iseniz ağırlığına göre komünistsiniz, sosyalistsiniz, sosyal demokratsınız vs. Bu arada söylemeliyim ki, devlet mülkiyeti bir görüşe göre de, bireysel mülkiyetin ya da kapitalist mülkiyetin bir başka biçimi.

Kamusal yarar ve toplumsal yarar nedir, sorusunu kısaca şöyle açabiliriz; Ruşen Keleş hoca şöyle diyor; toplumsal yarar, toplum yararı, kamu yararından daha geniş bir anlama gelir. 1979 yılında öldürülen Umit Doğanay hoca ise; Kamu yararı, kurulu düzenin korunmasındaki çıkardır, kurulu düzen özel mülkiyete dayanıyorsa kamu yararı özel mülkiyetin korunmasından yana kullanılır, diyor. Ümit Doğanay hoca, toplum yararını da, ülkede yaşayan tüm insanların ortak çıkarlarını ifade eder, şeklinde tanımlıyor. Öte yandan yine sevgili meslektaşımız, 2001 yılında yitirdiğimiz Dr. Haldun Özen'de toplumsal yararı şöyle tanımlıyor, aynen okuyorum, "toplumsal yarar, geniş halk topluluklarının benimsediği, özümsediği, onların mutluluğunu artıran, ihtiyacını karşılayan, yaşamasını kolaylaştıran girişimlerin oluşturduğu yarardır". Bu tanım, tam da toplumcu belediyecilik tanımında söylediğimiz, insanların mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediyedir, ifadesine uymaktadır. Demek ki toplumcu belediye iddiasında isek kent topraklarının kullanılmasında ve başka uygulamalarda da mutlaka toplumsal yarar ilkesini güdeceğiz, bunu gözeteceğiz. Kamu yararı Ümit Doğanay hocanın dediği gibi her zaman toplum yararı olmayabilir, kurulu düzen yararına olabilir. Öyleyse biz toplumcu belediyecilik tanımını yaparken,

ne anlama geldiğini söylerken, kamu yararının ya da kamu mülkiyetinin geliştirilmesini değil toplumsal yararın, toplumsal mülkiyetin geliştirilmesini gözeten belediye olduğunu ortaya koymalıyız, diye düşünüyorum.

Bir diğer nokta da katılımcılık; çok boyutlu bir konu ama özellikle kent topraklarının kullanılması konusunda bu katılım nasıl olur, şeffaflık nasıl sağlanır, halkın kent topraklarının korunmasında ne yapabileceği konusunda neler söylenebilir, üzerine kısaca düşüncelerimi kısaca açıklamak isterim.

1980'den önce çok ilginç bir örnek vardı. Sanıyorum o zaman Darıca Belediye Başkanı idi, Mehmet Ali Büklü olabilir, şimdi bu belediyenin adı Körfez mi oldu bilemiyorum, Darıca Belediye Başkanı imar planları yapılacağı belirtilerek seçilen bir sinema salonuna halkı davet ediyor, sahnede mimarlar, mühendisler halka açık biçimde, ilçe topraklarında imar nasıl olacak, halka açık biçimde çalışıyorlar. Sinema salonuna gelenler bir hayli az ama o dönemde imar planlarının gizli olduğu, İller Bankasının, Belediyelerin veya Bakanlığın arşivlerinden rüşvet vererek imar planlarının temin edildiği düşünüldüğünde, güzel bir girişim. Bir konuşmacının sabahki oturumda söylediği gibi, örneğin belediye meclis toplantılarının, imar kararlarının alındığı meclis toplantılarında halka açık olmasının sağlayabilirseniz, toprakların kullanımı biraz daha halk yararına, toplum yararına olabilir, düşüncesindeyim.

Kısaca bir şey daha söyleyeyim, hukuk içerisinde kalarak toplum yararına çözümler geliştirebilir, diye düşünüyorum. Bir örnek vereyim, geçmişte belediye başkanlığı yapmış bir meslektaşımız, imar uygulamalarında düzenleme ortaklık payı oranı maksimum %40 iken veya o tarihlerde daha da az olabilir, orada %50 alıyor, nasıl alıyor, % 40 yasal maksimum oranken, %10'da bağış alıyor, yani zorunlu bağış. Bağış ne demek, vatandaş isterse verir, ama vermeye zorlayan bir anlayışla uygulama yapıyorsunuz. Bir katılımcımız sabahki konuşmalarda veya aralardaki sohbetlerde, Japonya'da imar alanlarının %50'si yeşil alan yapılıyor, dedi. Yıllar öncesi bir arkadaşımız böyle bir uygulamayla, çevreyi, toplumsal mülkiyeti koruyan geliştiren bir anlayışı, hukukun içerisinde kalarak ortaya koyduğunu görüyoruz.

Yine sabahki bir konuşmada, bütün gelirlerin, rantların imar uygulamalarından sağlanabileceği söylendi. Burada da biraz dikkatli olmamız gerekir. Bugün Türkiye'de Süper ligden başlayıp yerel amatör kümeye uzanan liglerde belediye takımları var, bu takımların milyonlarca dolarlık harcamalarının, büyük çapta imar yoluyla çıktığını, kent topraklarının talanına yol açan bir imar uygulamasından çıktığını da bilmemiz gerekir, buna da karşı çıkmamız gerektiğini düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Ergün Kılıç; Tüketici Hakları Derneği Genel Başkan Yardımcısıyım. Tabi kentlerin oluşumuna dikkat ettiğimizde ekonomiyi dışta bırakmak mümkün değil, kentleri biçimlendiren de ekonomik yapı. Uluslarüstü sermayenin, kentlere hakimiyetiyle ilgili olarak hipermarketlere, devasa oteller ve turizm yapılanmasına bir baktığınızda, aslında kentin asıl yapısı içerisinde yer alan bakkallar, manavlar, kasaplar, artık bu uluslarüstü sermayenin, hipermarketlerinde kendilerine iş bulabiliyorlarsa kendilerini mutlu sayıyorlar. Demek ki, ekonomik yapı kenti biçimlendiren en önemli unsurlardan bir tanesidir. Bunu yadsıdığımız zaman hayatın gerçekliliğiyle de örtüşmez.

Son dönemlerde liberalizmden bahsederken, aslında sosyal demokrasinin ve solun kullandığı unsurların, profesyonel olarak liberalizm tarafından kullanıldığını da göz ardı etmememiz gerekiyor. Katılımcılık demiyorlar mı, diyorlar, hesap verirlik diyorlar, şeffaflık diyorlar, adalet diyorlar, insan diyorlar, hepsi var. Demek ki, bizim anlayışımızla o anlayış arasında ne fark var olduğu konusunda, biz mesaj verenler olarak bir eksiklik yaşatmaktayız. Yani sorun bizde diye düşünüyorum, eğer biz mesajımızı cidden veremiyorsak, alt argümanlarını dolduramıyorsak, geri bildirimi de almamız çok zorlaşıyor.

Biz diyoruz ki, gerçek demokrasi sokaktadır, hayatın içindedir diyoruz. Bununla ilgili olarak, ben aynı zamanda yerel yönetim çalışanıyım, 2000'li yılların başında cadde ofisi diye katılımcı bir projeyi sokakta çalışan arkadaşlarla oluşturduk. Belediye bunu alt döşemesi olarak kabul etti, insanı yine unuttu. "Olgunları" bilirsiniz, orada kitapçılar var, orayı kültür sokağı yapalım, dedik. Oradaki arkadaşlarla oturduk, akademisyen arkadaşlarla ne yapabiliriz, nasıl sokaktan halka nasıl mesaj verebiliriz, diye orada sohbet ettik ve bunu plana çevirdik, belediye meclis üyeleri ve o günün belediye

başkanına ilettik. Çalışmayı başlattılar, her tarafı yıktılar, sonunda beton ve satılan kitapların dışında, insanı ikinci plana atan bir plan ortaya çıktı. Bunu geliştirelim dedik, yaya bölgelerinde uygulayalım düşüncesiyle Yüksel Caddesinde böyle bir çalışma yaptık. Belediye başkanımız sokağa giremiyor idi, hakimiyet oradaki kayıt dışı ekonominin mihenk taşlarından işportanın elinde idi, esnafı topladık, oranın müdavimlerini topladık, mülki idarenin temsilcilerini, yerel yönetim temsilcilerini Mülkiyeliler Birliğinde yaklaşık 200 kişiye yakın bir toplantıya davet ettik, güzel kararlar da çıktı, ancak yine başarılı olamadık, bu da işin bir başka boyutu. Yani siz ne kadar katılımdan, ne kadar adaletten ve insandan bahsederseniz bahsedin, öncelikle sizin samimiyetiniz sorgulanıyor. Eğer bu samimiyette siz gerçek anlamda karşı tarafı ikna edici bir duruş sergileyemez iseniz, başarma şansınız yok.

Kent konseyleri deniyor, kent konseyinin başkanı bir belediye başkanı olabilir mi? Değerli katılımcılar, maalesef elindeki gücün kimseye gitmemesi veya kendisine yakın diye tanımlanan insanların, orada olmasını kendine daha uygun göstererek başkanları ikna etmesi, gerçek anlamda katılımcı demokrasinin bildiğimiz bu anlayışı da ortadan kaldırıyor. Böyle bir şeyin da uygulanabilirliğini sıkıntıya sokuyor.

İkiyüzlü bir davranışı, samimiyetsiz bir anlayışı halk gözlemlemiyor mu? Mutlaka birçoğumuzun iletişimle ilgili bilgilerimiz vardır. Çocuğumuza nasıl davranacağımızı, evimizde annemiz veya babamız geldiği zaman onun ruh halinden nasıl bir hal aldığını, ona göre kendimizi kenara mı çekelim, yoksa sarılalım mı, yoksa destek mi olalım, diye düşünmeyiz mi? İşte kentler de böyle.

Ankara'nın yüzü kirli dedik, yok mu arkadaşlar? Bir tabela yönetmeliği var, her şeyi ayrıntılarına kadar dizayn etmiş, kamu binalarının nasıl olacağını, ticarethanelerin nasıl olacağını tanımlamış ve çevre kirliliğine hayır, diye de slogan belirlemiş. Baktığımızda o tabelalar yüzünden, çıkan yeni yasayla, caddeleri ben alacağım, sokakları sana vereceğim, buralarda iyi kar var diyor ve bu şekilde dizayn ediyor. Yaya yolları üzerine konulan o reklam panolarının bir çok sıkıntılara neden olduğunu zaman içerisinde görmedik mi? Bunlar da işin başka bir boyutu.

Katılımcılık elbette çok güzel geliyor kulağa, bu katılımcılığa gerçek anlamda, bir egemen gücün ne kadar yaklaştığı ile ilgili bir şey var, Nasrettin Hoca'nın parayı veren düdüğü çalar hikayesi. Neden parayı veren düdüğü çalsın? Düdük yapma argümanlarımız yok mu bizim, elimizde malzememiz yok mu, para vermeden de düdük yapabilir miyiz? Bence yapabiliriz. Demokratik kitle örgütlerine çok önemli görevler düşüyor, acaba bunu yapabiliyor mu? Bu konuda samimi mi, birazcık bunu sorgulamak lazım, eğer biz topluma önderlik yapıyor isek, eğer biz toplumda gerçek anlamda bir şeylerin farkındalığını yaratabiliyor isek, o zaman biz amacımıza ulaşmışız demektir. Dünya'da en güçlü silah ateşlenmiş insan ruhu değil mi, eğer biz bu ruhla hareket edersek, çok şeyin farkındalığını yarata bilir miyiz? Yaratabiliriz. Kentin ekonomisini biçimlendirebilir miyiz, ben biçimlendirebileceğimizi düşünenlerdenim. Biraz önce örnek verildi kooperatifçilik deyince aklımıza ne geliyor, hep komünistlerin Rusya'sı geliyor, hep öyle söyleniyor. Demirağ dediğimiz zaman sanki demir perde gibi algılanıyor, hep bizim zihnimize oralar kazındı ama bakın Avrupa'nın Amerika'nın en çok kooperatif kuran ve demiryollarının en yoğun olduğu ülkeler arasındadır. Sizlere teşekkür ediyorum.

Gülser Kayır; Söyleyeceklerimin birçoğu söylendi, onun için çok az konuşacağım. Kritik kavramımız; değiştirmek. Halk olarak baktığımız zaman, ben mi değiştireceğim, ya bu kadar mücadele ettim, sonuç alamadım, gittim dava açtım, bir şey kazanamadım, bu duygular içindeyiz hepimiz. Tam da bunu, nasıl değiştirebilirizi, yeni bir psikososyal mekanizma geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. O da direnme gücümüzü sağlamalıyız. Direnme kültürümüz, bir süre sonra vazgeçebiliyoruz, korku toplumu yaratıldı evet, çoğumuz bundan dolayı da geri çekilmeyi, bireysel çıkarlarımızı önceliklemeyi seçiyoruz maalesef.

Vahim bir gidişat var, bunu önlemek demiştim sabahleyin, sağlamak zorundayız, vahim gidişata dur demek durumundayız. Halk olarak, kişi olarak, öğretim üyesi, belediye çalışanı herkes buna dur dediği zaman bir şeyler değişir gerçekten.

Köklü bir değişiklikten söz ediyoruz, toplumcu belediyecilik dediğimiz zaman, yani bütünşehir yasasına bütün kentlerin karşı çıkması, o yasayı geri çektirmesi lazım, 2014 seçimlerine kadar vaktimiz

var, bunu geri çektirmek zorundayız. Bu çünkü oy hesabı meselesi, bu yasaya direnmek durumundayız.

Her kentin kendine özgü nitelikleri ve özellikleri var, toplumcu belediyecilik yaparken de, o kente özgü önceliklerin tespit edilmesi de önem taşıyor. Antalya'dan örnek vermek istiyorum, kırsal kesimle kentsel kesimi iç içe olan bir kent Antalya. Hızla tarım alanlarını kaybediyor, hızla tarımla ilgilenen kesim de bu işi bırakıyor, hiçbir destek yok, hiçbir sübvansiyon yok, o alanlar da yine ranta açılmış oluyor tabi ki. Turizm alanları haline geliyor ya da AVM'ler yapılıyor. Bir başka şeyimiz Fındıklı örneği, son derece önemli, sabah pratikten söz etmiştim, teoriden önce artık pratikleri biz dikkate almak durumundayız. Fındıklı'da yapılan, başarılan çok önemli şeyler var, meclisi etkilediler oradaki insanlar, bir sürü davalarını da kazandılar, geri çekilmek zorunda kaldı uygulamalar. Bir örnek de Antalya'dan vermek istiyorum; YAYED Antalya Şubesi olarak 2B'lerle ilgili bir panel yaptık, katılımcı sayısı çok fazla olmasa da, nitelikli idi ve bu panel sonrasında Yücel Çağlar hocamızın, direneceksiniz arkadaşlar, direneceksiniz diye, üç kere vurgulamış olması, gerçekten bütün ulusal düzeyde de 2B'lere karşı mücadelenin başlamasını sağladı. Tabi orada Halkevlerinden bir arkadaşımız vardı, nasıl yapabiliriz, ne olacak bu insanlar, nasıl direnecek, sorularını da yanıtlamak durumunda kaldık ama büyük bir hareket başladı biliyorsunuz ve fiyatları geri çektiler, tarihi geri çektirdiler falan, bunlar sağlanabildi.

Benim buradan çıkmasını beklediğim önemli bir şey daha, İstanbul Kanal'la ilgili. İstanbul kanal, bütün kıtaların coğrafyasını değiştirmeye yönelik bir proje, bırakın artık insanı, hayvanı, bitkisini ya da coğrafyasını, kıtalararası jeopolitiğimizi de değiştirmek üzere bir projedir. Son derece köklü, son derece radikal ve dünyaya hükmetmek üzere bir projedir o. Ve sadece İstanbul'un sorunu değildir arkadaşlar, bütün kentlerimiz ulusal düzeyde bu projeye karşı çıkmak zorundayız, bunun sonu Trakya'yı ayırmak, götürmek başka yerlere, kıtalararası bir projedir, global demiyorum, küresel demiyorum, kıtaları artık ben yönetirim diyen bir yönetimle karşı karşıyayız. Teşekkür ediyorum.

***Gürhan Fişek**; Bir kere çok teşekkür ediyorum çok düzeyli bir katılım oldu, çok güzel konuşmalar geçti, onlar da bende yeni fikirler uyandırdı, sizlerle paylaşmak istiyorum giderayak.*

Toplumcu belediyecilik forumu diyoruz buna, bence burada üretilenleri belediye başkanlarına iletmemiz lazım, onları konuşmacı olarak davet edeceğimiz bir belediye başkanları forumu yapalım, araya da bu konuşmalardan serpiştirelim. Ondan sonra siyasetçileri başka bir forumda çağıralım, onları da konuşturalım, konuşmazlarsa kimse gelmez, konuşursa geliyorlar, konuşsunlar ama biz de burada ürettiklerimizi aktaralım. En sonunda da üçüncü basın yayına yönelik yapalım.

Ben çok yararlı gördüm, sabahtan beri dinlediklerimden. Biz paylaşımcı insanlarız, başkalarıyla da paylaşalım, onlar da dinlesin bu anlattıklarımızı, söylediklerimizi, onun için hepinize teşekkür ediyorum, YAYED yönetim kuruluna özellikle teşekkür ediyorum. Afiyet olsun.

TOPLUMCU BELEDİYECİLİĞİN İLKELERİ NELER OLABİLİR?

Serhat Salihoğlu; Değerli katılımcılar, üçüncü oturumu açıyorum. Oturumumuzun konusu; Toplumcu Belediyeciliğin ilkeleri neler olabilir? Oturumu yönetmek üzere Prof. Dr. Can Hamamcı hocamı davet ediyorum, buyurun hocam.

Prof. Dr. Can Hamamcı*; Değerli katılımcılar, üçüncü oturuma hoş geldiniz diyorum. Önce toplumcu belediyeciliğin ilkeleri neler olacak, diye bir metin var, izninizle önce onu bir okuyayım, orada daha önce yapılan hazırlık çalışmalarında ortaya çıkan ilkeler var, ondan sonra tartışmaya başlarız. Kuşkusuz bunlara yenileri de eklenebilir. Doğrudan ilkelere geçiyorum.*

1- Yeniden Belediyeleştirme: Piyasalaştırılan hizmetler belediyelere geri alınmalıdır. Bu konuda bugüne kadar yapılan özelleştirmelere karşı yeniden belediyeleştirme mücadelesi verilmelidir.

2- Toplumsal eşitlik: Her kentli kentin sahibi ve ortağıdır, kentli gelir durumundan bağımsız olarak belediye hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.

3- Dayanışma: Toplumcu belediye kentte her düzeyde dayanışmaya öncülük eden ve dayanışmayı kuran belediyedir.

4- Demokratik Yönetim: Belediye karar organlarının seçim ve çalışma sisteminin demokratikleştirilmesi, halkın örgütlenmesine öncülük edilmesi, örgütlü toplum kesimlerinin karar ve yönetim sürecine katılması;

Belediyenin sorumluluğunda planlama-karar alma-uygulama sürecinde, yurttaş-üniversite-meslek kuruluşları-demokratik örgüt ve belediye çalışanlarının katılımı, siyasi ve mali çıkarcılığın ortadan kaldırılması

5- Üretici belediyecilik: Kaynak yaratan, üreten ve üretime yön veren, istihdam olanaklarının yaratılmasına katkı sağlayan; kooperatifçiliği destekleyen, kooperatif kuran belediyecilik.

6- Planlamacılık ve Kalkınma: Yerelde toplum yararına planlama ve kalkınma, ulusal öçlükte toplum yararına planlama ve kalkınma ile mümkündür.

7- Ortak Yaşam Kültürü ve kentlilik bilinci: Piyasa ve piyasa araçlarının b. ir araya getirerek yalnızlaştırdığı, kendine ve kentine yabancılaştırdığı tüketici birey yerine toplumcu belediyeciliğin kamusal alan ve etkinliklerde bir araya getirdiği üretici, dayanışmacı ve paylaşımcı yurttaşların yaratılması;

Kentine sahip çıkan, talep eden, sorgulayan, hak arayan yurttaşı destekleyen ve kentlilik bilincinin oluşması için olanak yaratan belediyecilik.

8- Nitelikli hizmet-üretecek emek-nitelikli çalışma koşulları: Belediye hizmetlerinde ve tüm kentte istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve emek gücünün değerinin yükseltilmesi.

9- Korumacılık: Çevre, doğal yaşam ve tarihsel-kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının metalaşmadan kurtarılarak toplumsal miras olarak geleceğe bırakılması.

10- Gelişmeye açık olma: Günümüzde kapitalizmin yarattığı çok boyutlu tahribata karşı hem ulusal düzeyde, hem de Dünya'da süren arayışın ve çok sayıdaki uygulamanın izlenmesi ve ilham alınması.

Şimdi bu ilkeler üzerinde konuşacağız. Yalnız hemen bir şey söyleyeyim; ilkeleri saptarken, iki türlü saptanabilir, bir, toplumcu bakış açısından ilkeleri saptarsınız, toplumcu anlayış budur dersiniz, bir de daha ilkeleri saptamadan taviz vermeye çalışırsınız, bu günkü koşullarında anca bu kadarı yapılır, bu da olursa buna da razı olalım, dersiniz. Şimdi iki türlü ilke saptama, birincisi özünden ayrılmaz, sağa sola savrulmaz bir ideolojik bütünlük içinde yapılır. İkincisi ise yolunu baştan şaşırmıştır zaten, nereye gideceği belli olmaz, çok fazla değişiklik getirmez. Onun için ilkeler dediğimiz vakit isterseniz öncelikle bunu bir çerçevede ele alalım.

İçinde bulunduğumuz durumdan memnun olmadığımıza göre, bu içinde bulunduğumuz durumun adı bellidir, bu bir hizmet anlayışı falan değildir, bu bir yönetim tarzıdır, bir ideolojinin kente bakışıdır, ideolojinin kente çeki düzen vermesi, ondan rant elde etmesi, bunu belli kesimler arasında paylaştırmasıdır, ya buna tümden karşı çıkarsınız ya da uzlaşırsınız. Ama toplumcu ilkeler saptanırken, önce efendim, yönetimin ideolojisi olmaz filan gibi bayat lafları, daha doğrusu saptayacak ideoloji yoktur diyen lafları, neoliberal ideolojinin savlarından vazgeçip, önce ideolojik karşı çıkmak gerekiyor.

Biz neoliberalizme karşıyız, yani kapitalizme, bu aşamada neoliberalizm olarak karşımıza çıkmış haline ve kente müdahalesine karşıyız. Tabi bununla beraber biz küreselleşmenin yürüttüğü politikalara da karşıyız, bunun harcı gibi ortaya atılmış eğlenceli postmodernizme de karşıyız. Onun için postmodernizme de karşı olunca, postmodernitenin yeni siyaset terminolojisi diye ileriye sürdüğü terminolojiye ve onların kavramlarına da karşı çıkmamız, onları kullanma hatasına da düşmememiz gerekir. Bu çerçeveyi iyi oturtursak sanırım ilkelerimizi daha doğru dürüst ortaya koruz.

Hayal dünyasında yaşamıyorum, kapitalist bir dünyada yaşıyoruz, toplumun ertesi gün değişmeyeceğini de biliyoruz ama ilkelerimiz sağlam olursa, nereye yürüdüğümüzü bilirsek, onları bugünün koşullarından nasıl modifiye eder, nasıl ilerleyebiliriz, nasıl daha güçlendirebiliriz, ikinci bir düşündür, ikinci bir aşamadır, ikinci bir düşünmedir, ikinci bir stratejidir. Bu nedenle bugünkü yasaların, mevzuatın neye elverip vermediğini de biliyoruz.

İlkeleri saptayalım, ondan sonra nasıl hayata geçiririz, derken şunlar yapılabilir;

Yerel yönetimler demokratikleştirilmelidir, peki, hukuki çerçevede ne var ne yok, engelleyen bütün hükümler bir tarafa yazılır. Biraz önce Gürhan hocanın dediği gibi, ben 11 Eylül'e uyanmak istiyorum diyor, doğru. 1980'de Türkiye'deki idari mevzuat değişmeden önceki, neoliberal etkiler yavaş yavaş başlamadan önceki hale dönersek, o günden bugüne kadar nelerin değiştiğini biliyoruz. Nelere izin verildi, nelere izin verilmedi, neyi yapabiliriz, neyi yapamayız? Ama her zaman için hukuki çerçevede bile boşluklar var. Sabahtan bunun üzerinde duruldu, fiili ve hukuki durum dendi, doğru. Fiili durumdan yararlanılır, her yerde boşluk vardır, bundan da yararlanmak mümkün, en azından güçlenene kadar.

Bir de şunu da biliyorum; toplumcu mücadele verirken, efendim işte burjuva hukukuyla çerçevelenmiş bir hayat var, bunun içinden çıkamayız, burada mücadele veremeyiz, o zaman hiç mücadele verilmez, mücadele vermek gerekir. Fatsa örneğinden sık sık söz edildi, Fatsa mevcut yasaların bir satır dışına çıkmadan yönetildi, Fikri beyle iki üç kere imar konusunda konuştuğum için biliyorum. Fatsa'nın mücavir alanlarında ne yapacağını hata yapmamak için ısrarla inceledi ve imar kanunu hükümlerine benim kanaatimce, 1980 yılında en çok uyan belediye başkanı, herhalde Fikri Sönmez'di. Bu açıdan baktığımız vakit hukukun bir takım koruyucu şeylerinden yararlanıp ama boşluklarından da yararlanabiliriz. Fikri Sönmez niye beğenilmedi, Fatsa niye sevilmedi? Çünkü; Fatsalılar kendi güçlerine inanmaya başladılar, onlara birey olduğunu, güçlü olduğunu, kendileri isterlerse yapacağını anlattı. Yıllarca müteahitlerin bıraktığı kanalizasyon, su, bilmem ne, çukurlar, Fatsa facia içindeydi, halk kendisi bunu becerdi, kendi gücünü gördü orada, kuvvetini anladı. İlk defa ortaya birey olarak kendine güvenen, öyle yardımla, genel politikacıya el etek öperek, milletvekili ona yalvarsın, öteki başbakana söylesin, bizde kanalizasyona kavuşalım, onu denediler olmadı. Yıllarca baktılar ki kendileri yapabiliyormuş ve kendisi aktif olarak, kendisi hayatının sahibini anladığı için de Fatsa cezalandırıldı. Kimsenin gözüne batmıyordu, herkes memnundu, şikayet yoktu, etraftan da yardım görüyorlardı bu işler için, ama devrin başbakanı rahatsız oldu. Çorumu bırakın Fatsa'ya bakın dedi, Fatsa'ya niye bakacaksın? Fatsa

gayet rahat oturuyor, hiç kimsenin bir derdi yoktu. Onun için önemli olan, bu hareketi başlatmak için, birinci hedef insandan çok söz ettik, insana odaklanacağız. Yani, insanın kendisinin bir varlık olduğuna, ben bunu yapabilirim demesine gerek var. Yoksa ben işte sadakayla şunla bunla yaşıyorum aç kalmıyorum, sabah istatistiki rakamları verdiler arkadaşlarımız, TÜİK'in rakamlarına göre halkın %80'i aç ve yoksul, her politika bunların aleyhine, yerel yönetim seçimlerinde, genel seçimlerin hepsinde yerel rant meselesi anlatılıyor, İstanbul Kanalından söz ediliyor, köprülerden söz ediliyor, şunlardan söz ediliyor, bunlar sadakaya karşı kullanıyorlar. Bir kere insanları bu konumdan uyandırmak lazım, böyle düşündükleri sürece hangi ilkelerle karşılarına çıkarsak çıkalım sanırım hiç biri bir şey ifade etmeyecektir. Hiç kimseyi ilgilendirmeyen bir şey gibi görünüyor.

Nuran Talu yeşil bir açılış yaptı, çok güzel, ama İstanbul duyarlı olduğunu sandığımız bir kent, gelişmiş kentin üçüncü havalanı, şu ana kadar korunabilmiş alanların da büyük bir kısmını ortadan kaldırıyor tamamen. Üçüncü köprü ve onun güzergahı aynı şekilde, hiçbir kitle hareketi yok, hiçbir ses yükselmiyor, iki üç tane gazetenin dışında gündeme getiren var mı? Herkes hayatından memnun ya da kitleleri hiçbir şey ilgilendirmiyor, biz ilgilensek ne olacak diyor? Bu apolitikleşme de bir proje idi, 80'lerden beri uygulandı. Şimdi o apolitikliği kırmak gerekiyor, onun için toplumcu belediyecilik ilkelerinin ses getirmesi, yankılanması için, sanırım bu apolitik durumu kıracak bir takım şeyler gerekiyor. Bu çerçevede ben izninizle kendi görüşümü söyledim, şimdi sizin değerli görüşlerinize başlayalım. Buyurun efendim.

Ferda Ekinci; Tüketici Hakları Derneği, sayın hocam eğer beni maruz görürseniz, aslında bir evvelki oturumda konuşmam gerekiyordu, fakat bir türlü söz almak mümkün olmadı, arkadaşlar da yavaş şehirler konusunda bana bir şeyler anlatmamı söylediler, çok kısa.

Bütün bu bahsettiğiniz ilkelerin çoğunluğunu kapsayan bir örnek, eğer müsaade ederseniz anlatayım. Az evvel siz de bahsettiniz, dünya'da bir küreselleşme süreci var, küreselleşme süreci tek düzeliği öngörüyor, sıradanlığı öngörüyor, özellikle kent yaşamında, bir yandan yaşam alanları kentleşirken hızla öte yandan da tekdü-

zeleşiyor, artık farkları kaybediyoruz. Burada da yeni ekonominin dayatmacı özellikleri bize öngörülüyor, uygulanıyor ve biz o doğrultusuna gidiyoruz, işte bu toplumcu belediye arayışları da bence oradan çıkıyor diye düşünüyorum.

Çok kısa anlatmaya çalışacağım. 1986 yılında İtalyan'lar biraz böyle geleneklerine ve rahatlarına düşkün insanlar, feastfood hareketine karşı çıkıyorlar ve yavaş yiyecek birliğini kuruyorlar. Bunların amaçları, insan gibi oturup, yerel yiyecekleri adabınca usulünce, sohbet ederek yiyip içebilmek ve yemek kültürünü paylaşabilmek. Daha sonra bu hareket, 1999 yılında, 2000'li yılların başında diyorlar ki, acaba bu yavaş hareketini tüm yaşama verebilir miyiz, bunu kentlerde uygulayabilir miyiz? İtalya'nın Toskana kentinde Paul Satuni diye bir belediye başkanının ilk öncülüğünü yaptığı hareket olarak ortaya çıkıyor ve yavaş hareketini tüm belediyecilik anlayışına ve kent yaşamına sokmaya gayret ediyorlar. Yavaş hareketi, işte o her şeyin hızla olduğu ortama karşı çıkmak, -İtalyan'ların kendi bir felsefeleri var, eski Roma'dan kalma, yavaşça hareket et diyorlar ve bunu tüm yaşama uygulamaya çalışıyorlar.

Şu anda tüm dünyada 150'nin üstünde kentte, cittaslow hareketi söz konusu ve bunların amblemi bir salyangoz, salyangozun üstünde de evler var arkadaşlar. Bu baştan yavaş yaşamı özleyen insanlar için bir çekim merkezi oluyor. Başta o kent turizmden kazanıyor, o amblemi aldığı andan itibaren. Buradaki ilkeler söz konusu, her kentin özellikle, tarihsel, kültürel ve mimari yapılarını muhafaza etmek, oraya özgü yapıyı ortaya koymak ve bunu kentin dokusuyla, şiiriyle, müziği ile diğer kentlerden farklılaştırabilmek, benim tabirimle diğer kentlerden bir Papatya saflığıyla sıyrılıp ortaya çıkabilmek.

Bu anlamda Türkiye'de bu hareketin önderliğini de Seferihisar yapıyor. Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer, CHP'li bir belediye başkanı. Şu anda 10 civarında yavaş şehir Türkiye'de söz konusu oldu arkadaşlar. Bu yavaş şehirler önce Seferihisar'ın akreditasyonundan geçiyor. Siz yavaş şehir olmak istiyorsanız, kendine özgü değerlerinizi öne çıkaran, çevre, katılımcılık, tarihsel kültürel değerlerin vurgulanması, yerel üretimin desteklenmesi, yerel pazarların desteklenmesi, tüketicilerle üreticilerin bir araya getirildiği ortam-

larda, dostluk ortamında, tüketici haklarının öngörüldüğü, dostça yaklaşımlarla çözümler üretilmesi, gerekir.

Örnek üzerinden anlatmamda yarar var laftan ziyade, Seferihisar örneğin vereyim, ben de gidip gördüm. Bu konuda da projemi hazırlıyorum, oranın kendine özgü yerel yiyeceklerini -az evvel dedim ya yavaş yiyecek hareketi- ortaya çıkarıyorlar, böyle yerel lokantaları belediye destekliyor ve özellikle kent halkı da o gibi yerlerde yemek yiyorlar. Kesinlikle AVM'lere, süpermanketlere değil de, bakkallara, yerel pazarlara öncelik veriyorlar. Kesinlikle halka çevre bilincinin aşılanmasını öngörüyorlar, buna yönelik projeler ortaya koyuyorlar. Dostluk, yardımseverlik, turiste saygı anlamında, hatta Yunan dilini bile öğreniyorlar oradaki esnaflar ki, bu dostluğu daha fazla kursunlar ve oradan onlara daha fazla turist gelebilsin anlamında. Bunu yaparken Seferihisar'ın meşhur Enginar'ını ortaya çıkardılar, Enginar'ı markalaştırıyorlar. Bakın ürünleri markalaştırma; bu doğaldır, sağlığa şu şekilde yararlıdır vs. satsumaları var, Seferihisar Mandalinası. Orada yapılan hareket şu, çok kaliteli bir satsuma, fakat pazar değeri yok. Belediye önderlik ediyor, büyük bir depo kiralıyor ve burada ambalajlamasını yapıyor. Artık köylü 50 kuruşa satsuma'sını satabiliyor. Fakat burada işte bizim düşünmemiz gereken konu, bunu da yurt dışına ihraç ediyorlar, özellikle Rusya'ya, Türkiye'de diğer kentlere de gönderiyorlar ama o 50 kuruşluk en harika satsuma'yı, biz geçen kış kaç liraya yedik arkadaşlar? Bakın hem sorular, hem de cevaplar kendiliğinden ortaya çıkıyor. Ben bunu daha sonra öneri olarak sunacağım.

Onun dışında Orta diye bir yerleri var, orada köyün bir kooperatifi var, çok güzel zeytin'ler var orada. Şöyle; ben ilk defa orada gördüm, Antik Yunan'dan kalma zeytinler var dağlarda, bunlar tam ekolojik, bunlara ne eksoz gazı ulaşabiliyor, ne başka bir şey ulaşabiliyor, hiçbir şey ulaşmıyor, ila nihaye asırlık ağaçlar yetişiyor, tohumdan falan. Fakat fabrikaya gelen zeytin, sordum, kooperatif başkanına kaç liraya geliyor, 1 lira diyor. 1 liraya zeytin geliyor, biz zeytini kaç liraya yiyoruz arkadaşlar? Evet, şimdi sorular ve cevaplar, bize de görev düşüyor burada. Bir markalaşma hareketi olamaz mı, Antik zeytin ve zeytinyağı diye dünya çapında? İşte bunun üstünde ben biraz da önerdim sayın başkana Tunç Soyer'e, antik zeytin dedim, şimdi onun üzerine çalışıyorlar. Tüm zeytin üreticilerini topluyorlar,

Satsuma'dan sonra onları işte markalaştıracaklar. Ekolojik zeytinyağını yapıyorlar fakat antik zeytinyağı'nı katacaklar buna.

Az evvel burada da sorularını sorduğumuz ilkelerin yanıtları; peki yönetim nasıl? Önce cittaslov ilkelerini zaman olsa da uzun uzun anlatsaydım, çok kısa olarak halka anlatıyorlar. Ben de Akyaka'nın cittaslov olmasından önce oraya gittim, acizane oradaki insanlara belediye adına anlattım ve bunun sonucunda bir referandum yapıyorlar, işte katılımcılık, işte demokratik belediyecilik, biz cittaslov olalım mı olmayalım mı? Mesela halk %93 oranında cittaslov olmayı istedi ve şimdi Akyaka'da tüm projelerini tamamladı, Seferihisar onu akredidite etti, İtalya'da citteslov merkezine gitti onlarda gereken kabulü verdiler. Akyaka'da bir yavaş şehir oldu arkadaşlar.

Yönetimde kent konseyi çok yoğun olarak var, önerilerini yapıyorlar, öyle laf olsun diye değil, önerilerini getiriyorlar, bu belediye meclisinde tartışılıyor ve gündeme geliyor. Kent konseyinin dışında çocuk meclisi var, şimdi orada bir gençlik merkezi var, kadın meclisi var, kadınlar örgütleniyor, bizzat kendileri e-ticaret yapıyorlar hocam. E-ticaretle tüm oranın yerel yiyeceklerini, ürünlerini Türkiye'nin her yerine belediye başkanının hanımının vasıtasıyla da onunda olduğu bir organizasyonda pazarlıyorlar. Böyle bir örnek, Rize'li arkadaşımıza da örnek olur ama kendisi yok. Eğer bir yer tarihsel, kültürel, yerel değerlerini kaybetmemişse ve nüfusu 50 binin altında ise, işte size toplumcu, çevresel, sürdürülebilir bir belediyecilik anlayışı, benim önerim bunun bu şekilde kayıt altına alınması. Cittaslow dünya genel kurulunu da Haziran ayında Tunç başkan Seferihisar'da yapıyor. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Can Hamamcı*; Tabi, cittasow küreselleşmeye bir başkaldırı hareketi gibi ama sayın konuşmacı da söyledi, nüfusu 50 binin altında olan yerlerde, onun için küçük ölçekli yerlerde kullanacağınız bir örnek. Şimdi Seferihisar'a bir akın var, insanlar oraya yerleşmek istiyor, yavaş yavaş sınıra geliyor, şu anda herkesi davet ediyor, yakında da özelliğini kaybedecek, onun için o dengeyi iyi kurmak lazım.*

Serhat Salihoğlu; İlkelere bakınca iki konuda ilkemizin eksik olduğunu fark ettim. Ferda Beyin konuşması, bu bizim 11. ilke olarak ifade ettiğimiz gelişmeye açık olma kapsamında değerlendirile-

bilir belki ama onu başka şekilde de ifade edebiliriz. Şöyle demişiz: "günümüzde kapitalizmin yarattığı çok boyutlu tahribata karşı hem ulusal düzeyde hem de dünyada süren arayışın ve çok sayıdaki uygulamanın izlenmesi ve ilham alınması" Bu kapsamda belki değerlendirilebilir. Gelişmeye açık olma lafı şayet bunu ifade etmiyorsa cittaslow gibi örnekleri veya başka örneklerden de ilham alalımı ifade etmiyorsa başka bir laf da bulabiliriz.

Bu ilkeler arasında bir de çevre meselesinde bir eksiklik gördüm. Çevre konusunun uzmanı değilim ve çevre konusundaki tartışmalarda kavramsal zenginliğin olduğunu biliyoruz. Ekoloji, politik ekoloji gibi kavramların kullanıldığını biliyoruz, onun için o konuda bir şey öneremiyorum ama heyetimiz çevre konusunu ilkesel olarak nasıl ifade edebileceğimiz konusunda bir çalışma yapabilir.

Mesela üçüncü havaalanı, üçüncü köprü, ondan sonra İstanbul kanal projesi, nükleer santraller, termik santraller, HES'ler; bunları düşününce belki de ayrı bir kavramsallaşmaya ihtiyaç olacaktır. Bunu bir soru işareti olarak sizlerin takdirine sunmak isterim.

Diğer bir konu gelişmeye açık olma ilkesinde yani cittaslov'da ifade edildi, ama yerel kültürün ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi konusunda da mı acaba bir ilkesel olarak eksikliğimiz var. Bilemiyorum işin uzmanı da olmadığımız zaman kafadan sallama şeyler de yapmayalım diye sadece bu soruna veya bu ihtiyaca dikkat çekmek istiyorum. Çünkü bir Seferihisar örneği, yerel kültürün ortaya çıkarılması, onun geliştirilmesi, bu yerel kültür orada o şekilde tezahür ediyordur, ne bileyim Hakkâri'de başka şekilde tezahür eder veya Rize'de o başka şekilde karşımıza çıkar. Dolayısıyla bu çevre meselesi 10. maddeden ayrı ifade edilebilir mi, bir sorumuz bu; bir de yerel kültürü nasıl ifade edebiliriz?

9. madde ile ilgili olarak kendi konumla ilgili olarak bir şeyler söylemek istiyorum. Nitelikli hizmet, üretken emek, nitelikli çalışma koşulları. Bunu açıklamak için söz aldım ama diğer konuları da ifade etme gereğini duydum. Belediye çalışanlarına ilişkin olarak şöyle bir algı var: belediye istihdamının özelliklerini biliyoruz, siyasi bir organ belediye ve belediye personeliyle çok oynanır. Her seçim dönemi belediye personelinin, yerinden edildiği, bazen işinden edildiği durumlarla karşı karşıya kalırız. Belediye personeli, biliyorsunuz 12 Eylül

darbesi sırasında da Kenan Evren böyle demişti: çöpçü profesörden çok alıyor filan gibi. Emeği sürekli aşağılayan bu sırf çöpçü anlamında değildi bütün belediye personeli için aynı yafta vardır, çalışmazlar, yatarlar, şunu yaparlar, bunu yaparlar gibi bir şey vardı. Bu hak edilmeyen bir yargı, bir ön yargı, çünkü belediye personelini yöneten bir makam var belediyelerde, dolayısıyla bir çalışmama veya üretken olmama durumu var ise şayet, verimsizlik gibi bir durum saptaması yapılıyorsa, bu belediye yönetiminin problemidir esas olarak.

Belediyelerde kadrolu tabir edeceğimiz işçi sayısı 130 bin civarındadır. Belediyeleşme hızını da dikkate aldığınız zaman çok yetersiz bir sayı ama öbür taraftan 600 bine yakın da bir taşeron işçisi söz konusu. Dolayısıyla toplumcu belediyeciliğin emek gücünün değerinin korunması ve geliştirilmesi anlamında bir ilkesel anlatıma ihtiyacı var diye düşündüğümüz için hem emeğin üretkenliğine, hem de çalışma koşullarının niteliğine vurgu yapan bir ilkeyi ortaya koyma ihtiyacı duyduk. Fakat toplumcu belediye sadece belediye hizmetlerinde istihdam edilenlerin çalışma koşullarına duyarlı olacak diye bir şey yok, aynı zamanda belediyenin sorumluluğundaki bütün işyerlerinde çalışanların çalışma koşullarına da bir duyarlılık göstermek zorundadır. Çalışma koşulları meselesi bir toplumcu belediyenin temel meselelerinden biri olmalıdır ve bu konuda da bildiğim kadarıyla, aramızda mevzuatı iyi bilen arkadaşlarımız var, en azından iş yerlerinin denetimi bakımından belediye epeyce bir yetkiye sahiptir. Emek gücünün sorunlarına duyarlı olan bir belediyecilikten bahsetmek anlamında bir ilke olarak bunu ortaya koyduk. Teşekkür ederim.

***Prof. Dr. Can Hamamcı**; İzninizle bir şey sorabilir miyim? Bu nitelikli hizmet üretmek, nitelikli çalışma koşulları dediniz, emek gücünün değerinin yükseltilmesi çok güzel. Buna, eski bildiklerimize ek olarak- bu zaten yapılan bir şey sadece Türkiye'de yapılmıyor- emeğin eğitimini ekleyebiliriz. Emeğin eğitimine yatırım yapılması gerekiyor. Ne yazık ki T. C. 'de son 20–30 yıldır bu konuda hiçbir şey yapılmadı. Sıçrama yapmak emeğin eğitimi ile mümkündür, emeğin eğitimine para harcamayan bir ülkeyiz. Emeğin eğitimine para harcamayınca iş kazası çok olur, performans düşüklüğü olur şu olur bu olur; yani aklınıza gelebilecek her şey… Kapitalist ekonominin yürüyebilmesi için bile bir ayak bağıdır emeğin eğitimi sorunu; ama Türkiye'de hiç değer verilmeyen bir şey, bunu koyabilir miyiz?*

Serhat Salihoğlu; Çok iyi olur hocam, çok iyi bir katkı oldu.

Prof. Dr. Can Hamamcı*; İşgücünden bahsederken belediye aynı zamanda, kendi sınırları dâhilinde emeğin eğitimini de üstlense, yoksa başka türlü üretken emeği nasıl yapacaksınız. Yetiştirmeniz gerekir.*

Serhat Salihoğlu; Tabi tabi ve bu iş kazalarını düşündüğümüz zaman, mesela Ankara'da bile geçen sene yaşadık. OSTİM'de iş kazalarında patlamalar nedeniyle 17 işçi yaşamını kaybetti. Olur, hocam bence hiçbir sakıncası yok, heyetinde sakıncası yoksa ki oybirliğiyle deniyor tamam.

Prof. Dr. Can Hamamcı*; Bir de izniniz olursa bu korumacılık, çevre sorunlarının bahsettiğimiz anlamda değil, buradaki korumacılık klasik bir korumacılık ama belki bu kentsel çevresel sürdürülebilirlik, sağlıklı yaşam ortamının ayakta tutulması lazım. Çünkü mutlu yaşasınlar diyorsunuz gerçi fazla şiirsel olmuş ama sağlıklı bir kent yaşamı için sanırım o çevresel değerlerin sürdürülmesi gerekir. Bu bir yönetim meselesi, yani sadece topluma değil, sadece camekân arkasına koymayacaksınız, onlardan yararlanacaksınız, kent ondan yararlanacak, kent onu sevecek kente aidiyet olacak. Böyle bir ilkenin yazılması için uygun görürseniz Gülser Hocaya rica edelim bize bir formülasyon yaratsın oturumun sonuna kadar, onu da ekleyelim bir ilke olarak. Çok teşekkürler.*

Mahmut Üstün; Mülkiyeliler Birliği adına geliyorum. Aynı zamanda Çankaya Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nde çalışıyorum. Kısmen her iki kurum adına da konuşmamı yapmış sayabilirim kendimi. Çünkü Çankaya Belediyesi yeni dönem içerisinde " Yeni Toplumcu Belediyecilik" adını verdiği bir programı oluşturmaya ve uygulamaya çalışıyor.

Öncelikle böyle bir sürecin; ilkelerin çok net olarak önden belirlenip ona uygun bir pratik yaratılması yolundan ziyade,pratiğin içerisinden belli deneyimler oluşturmak, bugünün koşulları içerisinde dünün Toplumcu Belediyecilik ilkelerini yeniden üretmek biçiminde yürütülmesinin daha doğru ve sağlıklı bir yöntem olduğunu vurgulamak istiyorum.

"Bugünün koşulları" vurgusu şu açıdan önemli; Toplumcu Belediyecilik kavramı, 1960'lı yıllardan bu yana çokça kullanılan, 1970'li yıllarda ise CHP'de Vedat Dalokay, Ahmet İsvan gibi örnek isimlerin pratiğinde simgeleşen bir oluşum. Fakat o dönemin ekonomi politikaları, o dönemin siyasal tablosuyla, bugünün ekonomi politikaları ve siyasal koşulları birbirinden çok farklı. 60'lı ve 70'li yılların içe dönük kalkınma modeli ile bugünün neo-liberal büyüme politikaları ve küresel kriz ortamı birbirinden epey farklı.

Bugün adeta bir mevzi savaşı, bir siper savaşı verile verile uygulanabilecek, yaratılabilecek bir yerel politikalar demetinin sistematik ifadesidir "Toplumcu Belediyecilik" … Böylesi köklü dönüşümün bir adımda sağlanması da çok gerçekçi bir beklenti değil. Yani stratejik hedef olarak biz fiyatlandırmada, hizmette, kamunun çıkarını öne alan, yoksulları önceleyen, toplumun dezavantajlı kesimlerini önceleyen bir belediyecilik anlayışını savunmakla beraber, bunun tam ve kesin anlamda realize edilebilmesinin en azından sermayenin birikim politikalarında farklılaşmaya yol açabilecek ciddi yön değişiklikleriyle mümkün olabileceğini de unutmamak durumundayız.

Toplumcu Belediyecilik anlayışını hayata geçirebilmenin iki önemli ayağının olduğunu söylemek mümkün;

İlk olarak AKP yönetiminin; sosyal belediyecilik adı altında, aslında sosyal devletin kurumlarının tasfiyesinin aracı olan yardım politikalarına karşı, sol belediyelerin yerel sosyal politika seçeneği oluşturabilmesi sorunu önem taşıyor. Bu konuya özellikle yoğunlaşılarak, mutlak surette bir alternatif oluşturulması gerekiyor.

İkincisi ise; örgütlenme boyutu… Bu örgütlenmeyi de üç boyutlu olarak düşünebiliriz: Uluslararası düzeyde örgütlenme, ulusal düzeyde örgütlenme ve yerel düzeyde örgütlenme. Karşı karşıya kaldığımız kuvvet; basit bir kuvvet değil, verdiğimiz mücadele sadece yerelde başarılacak bir mücadele değil… Bu nedenle Toplumcu Belediyecilik seçeneğinin uluslararası, ulusal ve yerel ayaklarının birlikte örülmesi gerekiyor. Yani benzer kaygıları duyan dünyadaki belediyelerle, ülkedeki belediyelerle bir işbirliği, Toplumcu Belediyecilik anlayışı çerçevesinde bir ortak program, ortak anlayış, ortak eylem, gerekiyorsa da ortak bir sivil itaatsizlik organize edilebilecek bir yapılanma çok ama çok önemli gözüküyor.

Bu örgütlenme silsilesinin yereldeki en alt ayağını da, kent yoksullarının örgütlenmesi oluşturuyor. Yoksulları muhakkak ki ekonomik olarak desteklemek lazım... Bu ekonomik desteğin bir boyutu, kaynakları yoksul mahallelere, teknik, fiziki, sosyal donatı alanları bakımından ayırmak, bugün yapılabilir bir şey. İkincisi o mahallelerde üretimi ve istihdamı artıracak yatırımlara öncelik verecek bir siyasi tercih içerisinde bulunmak, bu da yapılabilir, uygulanabilir bir şey. Üçüncüsü de bu kesimleri örgütlemektir. Kooperatif uygun bir örgütlenme biçimi gibi gözüküyor. Ama farklı bir örgütlenme de olabilir. Örneğin Çankaya Belediyesi'nin bünyesinde mahallelerde yapılandırılmış Toplumsal Dayanışma Merkezleri (TODAM) var... Kent Konseyi'nin mahalli birimleri var... Muhtarlıklar var... Çankaya Belediyesi yönetimi bütün bunların tek bir yapı içerisinde birleştiği bir semt evleri projesi için çalışmalarını yürütüyor bugün.

Bu semt evleri yerele dair karar oluşturma sürecinin organizasyonunda olanak yaratacaktır. Ayrıca üretimden pazarlamaya dönük bir yerel dayanışma ağının örgütlenmesinde de. . . Burada üretim, pazarlama, ekonomik refah anlamında çok büyük bir başarı beklemek değil öncelikli amaç... Önemli olan toplumu örgütlemek. . . Toplumu kendi mücadelesiyle bir şeylerin değişeceğine inandırmak. Birilerinden bekler, birilerine minnet duyar olmaktan çıkararak; talep eder ve talepleri için örgütlenir ve mücadele eder bir pozisyon içerisine sokmak. . .

Çankaya Belediyesi'nin üç-dört yıllık pratiği içerisinde Toplumcu Belediyecilikle ilgili genel bir ilkesel çerçeve de oluştu aşağı yukarı... Fakat bu ilkesel çerçeveyi, sayın hocamızın dediği gibi, bir dünya görüşünün en rafine, en özlü şekilde tanımlanması ile sınırlı tutmak bence bugünün Toplumcu Belediyecilik anlayışının ayrım noktalarını, farklılıklarını ortaya koymakta yeterli olamaz. Çünkü kavramların da buharlaştırıldığı, anlamsızlaştırıldığı, çoğu zaman da kullanılarak içinin boşaltıldığı bir dönemde; katılımcılık, dayanışmacılık, üretimcilik vb. kavramlarla; sadece bu özlü tanımlamalarla yetinmek yeterince işlevsel ve yol gösterici olmayacaktır. CHP'li ya da AKP'li pek çok belediyenin bu aynı kavramları ilkesel düzeyde çok rahatlıkla kullanabildiğini görüyoruz. Bu yüzden bir ayrım oluşturulacaksa, bir farklılık yaratılacaksa, bunların daha ayrıntılı bir biçimde, köşeleri çok daha belirgin bir biçimde formüle edilmesi gerekir.

Şöyle söyleyeyim; bugün ilkesel tanımlamaların ayrıntılandırılması, stratejik ve taktik unsurlarla birlikte formüle ve ifade edildiği daha geniş bir çerçeve zorunlu gözüküyor.

Bu bakış açısını esas aldığımızda, şöyle bir ilkesel yön haritası çıkıyor: Kent ekonomisinin rant ağırlıklı dönüşümüne karşı, üretimi ve istihdamı teşvik etmek zorundadır Toplumcu Belediyecilik. İkincisi yoksulları hem ekonomik hem de toplumsal olarak desteklemek durumundadır. Bunu bir öncelik olarak kabul etmek durumundadır. Sadece yardım etmekle yetinmeyen, eğitimden sağlığa, sanattan kentsel kamusal alanlara, ulaşımdan spora kadar yoksulları destekleyen, onlara öncelik veren bir hizmet anlayışını savunmak ve uygulamak zorundadır Toplumcu Belediyecilik.

Bugün kent yoksulluğunun çok ciddi boyutlara ulaştığı bir gerçek... AKP hükümeti ve belediyeleri ise yoksullukla mücadele etmiyor; yalnızca yoksulluğu yönetiyor. Hatta ve daha da ötesi yoksulların dışlanmaya başlandığı çok daha ağır ve vahim bir tablo ile karşı karşıya kaldığımız bir süreçten geçiyoruz.

Böylesi bir dönemde; yoksullara dönük yardım politikası sadece AKP tarafından yapılıyor olması gerekçesiyle en azından kısa dönem içerisinde reddedilebilecek bir uygulama değil. Bu tür yardımların da Toplumcu Belediyecilik anlayışı ile örtüşen bir yanı bulunmaktadır.

Kentten söz ediyorsak neoliberal politikaların en önemli sonuçlarından biri; hem sosyal hem de bir kentsel parçalanma yaratmak, kentlerin ve kent toplumunun iç bütünlüğünü ortadan kaldırmak, her iki anlamda da, bir gettolaşma yaratmaktır. O zaman Toplumcu Belediyecilik; kentlilik, yurttaşlık ve örgütlenme bilincinin de oluşabileceği alanlar olarak, kent meydanları başta olmak üzere, ortak açık ve kapalı kentsel ve kamusal mekanlar yaratmaya özel bir önem veren belediyecilik olmak durumundadır. Bugün kent meydanları çok bilinçli bir tercihin ürünü olarak ortadan kaldırılmakta; yaya yolları ise yine çok bilinçli bir tercihin ürünü olarak darlaştırılmakta ve araç trafiği ağırlıklı hale getirilmektedir. Amaç kent insanının yüz yüze temas ettiği, iletişimde bulunduğu, birbirini tanıdığı, birbirine dokunduğu, birbiri ile mücadele ettiği bu alanları yok ederek kent insanını, iş ile ev arasında sıkışmış bir hayata mahkum etmektir.

Kent merkezleri kentlilerin ortak sosyalleşme alanı olmaktan çıkarılmakta ve transit geçiş alanlarına dönüştürülmektedir. Bu çerçevede bu tür kamusal alanların oluşturulmasına özel bir önem verilmesi, Toplumcu Belediyecilik açısından bir başka vazgeçilmez ilkedir.

Bir diğer başlık olarak en kuvvetli biçimde ifade etmeliyiz ki, kentsel dönüşüm politikalarını Toplumcu Belediyecilik anlayışı reddetmek zorundadır. Ne yazık ki, bugün CHP'li belediyeler de dahil olmak üzere pek çok sol belediye kentsel dönüşüm politikalarını bu adla savunuyor ve uyguluyor. Toplumcu Belediyecilik 'İnsancıl Kentsel Yenileme Politikası' adı altında kendi farklılığını bu alanda da ortaya koymak durumundadır. 'İnsancıl Kentsel Yenileme Politikası'nın mevcut kentsel dönüşüm politikalarından farkı, önceliği o bölgede yaşayan insanları, o bölgenin doğal yapısını, tarihi yapısını, kültürel yapısını korumaya vermesidir. Toplumcu Belediyecilik böylesi farklı bir stratejinin savunucusu ve uygulayıcısı olduğunu deklere edip bunu pratikte de gösteren belediye demektir.

Yine tarihi ve kültürel dokuya dönük rant ağırlıklı kentleşmeyle beraber çok ciddi bir saldırı var. Kentler kimliklerini yitiriyorlar, kentlere yeni bir kimlik dayatılmaya çalışılıyor. Ankara'da Selçuklu giydirmesi tartışmasını ve her yere musallat olan tek tip TOKİ mimarisini hatırlayalım. Dolayısıyla; Toplumcu Belediyecilik kentin tarihi ve kültürel mirasının da en kararlı biçimde savunucusu olduğunu, hem deklere etmeli hem de uygulamasıyla göstermelidir. Aynı duyarlılık çevre açısından da geçerlidir. Ulaşım, sokak hayvanları, spor, yeşil alan konularında bile bugün hakim olan neoliberal anlayışa karşı programlaştırılabilir ve uygulanabilir Toplumcu Belediyecilik seçeneğini ortaya çıkarmak ve kısa vadede gerçekleştirebilmek edebilmek olanaklı. Örneğin bugünün neo-liberal rantçı belediyeciliği doğayı da bir rant alanı olarak görüyor. Kentin merkezindeki yeşil alanları yok etmeye çalışıyor. Yapabilirse rant alanı düşük alanlara yeşil alan yapıyor. Kent merkezindeki yeşil alanları yapılaşmaya açmaya çalışıyor. Tümüyle yapılaşmaya açamazsa betonlaştırıyor, ticarileştiriyor. Dolayısıyla Toplumcu Belediyecilik bu alanlarda çok kolay uygulanabilir ilkeler ortaya koyabilecek durumdadır. Biz Toplumcu Belediyecilik ekseninde kent merkezinde rantı yüksek olan alanları rant için değil toplumun çıkarı için, yeşil alan için, kapalı kamusal mekanlar için kullanan, parkları betonlaştırmayan, onla-

rın doğal yapısını koruyan ve ticarileşmeyi ve betonlaşmayı en az düzeyde tutan bir yerel yönetim politikası oluşturmalıyız. Başka sayılabilecek bir dizi konu da Toplumcu Belediyecilik programını oluşturup kısa vadede uygulamaya geçirmek olmalı.

Fakat tam da bu noktada bu programın kısa ve orta vadeli hedefleri olduğunu hatırlatmak da zorunlu. Bu programın sayıca çok ve önemli unsurlarını hemen ve kısa vadede hayata geçirmek olanaklı. Ama stratejik önemi olan iki konuda ise başarının çok daha zorlu bir mücadele sürecini gerektirdiğini bilince çıkarmak durumundayız.

Fiyatlandırmada, ücretlendirmede ve etkin bir yerel sosyal politika mekanizması oluşturmak konusunda Toplumcu Belediyecilik programını hemen ve bir çırpıda realize etmenin önünde ciddi yasal, ekonomik ve ideolojik kısıtlar var. Bunlar uzun vadeli süreçler. Bu konularda başarının ancak uluslararası düzeyde, ülke düzeyindeki ve her yerellikte sağlam bir örgütlenme ve ortak eylem ağı yaratılabilmesiyle olanaklı olabileceğinin altını bir kez daha çizmek isterim.

Bunları iki stratejik hedef, yerel yönetimlerin merkezinde olduğu ama onları çokça aşan bir örgütlenme ve eylem hattı ile realize edilebilir gözükmektedir. Bu mücadele sürecinde yasal olan -ama hukuksal ve meşru olmayan- konularda sol belediyelerin toplumcu belediyecilik politikalarını fiili ve meşru yöntemlerle ortak biçimde dayatmasının ve halkın sivil itaatsizliğin değeri olacak gibi gözükmektedir. Hizmetlerin belediyeleştirilmesi-kamusallaştırılması ve etkin bir yerel sosyal politika ağının yaratılması böyle bir kararlı mücadele sürecinin sonucunda elde edilebilir bir hedeftir.

Orta vadeli bu iki stratejik alan dışındaki tüm alanlarda ise, daha önce belirttiğim gibi, hemen bugünden yapılabilecek çok şey bulunmaktadır ve bu adımlar çok ama çok önemlidir. Teşekkür ederim.

Ahmet Müfit Bayram; Sizin ilk başta işaret ettiğiniz konu üzerine bir şeyler söylemek isterim. Kavramlar dediniz gerçekten o çok önemli bir konu. Hangi kavramlarıyla konuşacağız. Demek ki bu toplumsal belediyeciliğin dilinin özenli olması gerekiyor gerçekten de.

Sanıyorum siz de bunu çok bilinçli olarak söylediniz. Bizi uyardınız. Doğal olarak kullandığınız dille politik tercihiniz birbiriyle bağ-

lantılı. Bu gözle taslak metine bakınca, içerik açısından değil ama dilin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini düşündüm.

Bir de, benden önce konuşan arkadaş, mekanın yeniden yapılanmasına çok önem vermediğimizi hatırlattı bana. Gettolaştırma, saçaklanma, kent mekanının yeni bir insan tipi yaratacak şekilde yeniden yapılandırılması süreçleri de sanıyorum bu taslak metinde eksik olan kısımlar. Bu konularda biraz daha katkı yapmak gerekiyor diye düşünüyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Mehmet Yalçındere; Sanayici olarak Can Hocamın dediği gibi emeğin eğitimi konusunun çok önemli olduğunu ben de düşünüyorum. Hepimizin de bildiği gibi şu an mevcut iktidarın yürüttüğü politika çerçevesinde, maalesef nitelikliyi bırakın niteliksiz eleman bulamıyoruz. Dolayısıyla uygulanan bu ekonomi politikası sonucunda çalışanla çalışmayan aynı parayı alıyor. Çünkü niteliği yoksa zaten asgari ücretle başlayacak, asgari ücretle niye başlasın zaten çalışmadan alıyor. Dolayısıyla insanların özgürleşmesi için emeğin eğitimi bu anlamda önem kazanıyor. En azından belediyelerimizin kendi hizmetlerine yönelik her ne kadar hizmet içi eğitimleri söz konusuysa da, bu hizmet içi eğitimlerin nasıl olduğunu ben sizlerin takdirlerinize bırakıyorum. Bununla birlikte Belmek'ler Belmak'lar var, yasal prosedür içerisinde bununla ilgili bir fon ya da kullanılabilecek kaynak var. Bunun hayata geçirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Turhan Çakar; Sayın Başkanım, değerli katılımcılar, siz ilkeleri aslında belirlediniz, söylediniz girişte; onların hepsi bana göre ilke. Toplumcu belediyeciliğin ilkeleri sayın başkanım, Serhat bey de değindi, tabi birkaç eksik var, eklenebilecek şeyler var; ama bir de çok önemlidir, tüketicilere göre bir ilkenin olması gerekir diye düşünüyorum.

Ben aynı zamanda Tüketici Hakları Derneği Genel Başkanıyım. Biz de düzenleyiciyiz ve burada da birçok üyemiz de var. Hepimiz aynı zamanda tüketiciyiz. Tüketici kavramında bir olumsuzluk var ama bu bir realite ve özellikle sevgili arkadaşlar bu kapitalist düzende, neoliberal düzende ve dünyanın geldiği şu düzende bu tüketici hakları kavramının yerleşmesi önemli.

Yaşamımızın her boyutunu ilgilendiriyor, her alanını ilgilendiriyor. Bir defa hemen şunları belirtmek gerekir, bu haklar 1975 yılında BM Genel Kurulunda evrensel olarak kabul gördü. Sonra 1999 yılında birinci kez revize edildi, sürdürülebilir tüketim kavramı getirildi, bu çok önemli bir kavram, bir sürü detayı var bunun. . .

Sayın Başkanım ve değerli arkadaşlar; bu sene bizim de üyesi olduğumuz uluslararası tüketici örgütünün başlattığı dünya çapındaki bir kampanyayla 2014 yılında kendi üyelerinden ve tabi ki bizden de aldığı öneriler ışığında ikinci kez revizyona tabi tutulacak. 2014 yılında BM'in ilgili biriminde daha da geliştirilecek. Mevcut haklarda şunlar var tüketicilerin, beslenme, barınma ve temel ihtiyaçlarının giderilmesi hakkı, temel gereksinimlerin giderilmesi hakkı. Bu konuda belediyelerin görevleri birinci sıradadır. Çünkü doğrudan doğruya halkla haşır neşir olan, halkla ilişkisi olan belediyelerin, o kentte yaşayan, belediye sınırları içerisinde yaşayan halkın temel gereksinimlerinin giderilmesi konusunda sorumluluğu vardır, olmalıdır. İkincisi, satın aldığı mal ve hizmetlerle ilgili sağlık ve güvenlik hakkı... Nedir bu? Ulaşımdır, diğer kent hizmetleridir; eğer bu hizmetler tüketicinin sağlık ve güvenliğine zarar veriyorsa, orada toplumcu belediyecilikten bahsetmek mümkün değil. Şu anda birçok yerde zarar veriliyor, bunun detayına girmeye gerek yok saatler alır. Aynı zamanda, tüketicinin belediye hizmetleri ile ilgili eksiksiz ve doğru olarak bilgilendirilmesi gerekiyor, bu da bir haktır; temsil edilmesi gerekiyor ki katılımcılığın bir gereği o ikisi çakışıyor zaten. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı var, belediyeyi ilgilendiren, diğer haklardan bahsetmiyorum. Sağlıklı bir çevre derken devasa bir konu... Bu anlamda toparlıyorum Sayın Başkanım, toplumcu belediyeciliğin ilkelerinden birisinin de tüketici haklarına uygun bir belediyecilik olmalıdır diye düşünüyorum, bu da uygun bulunursa bir ilke olarak konmasını istiyorum, Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Turhan İçli; Bizim genel kurullarımızda, bizim kurullarımızı izleyenler biraz şaşırıyorlar dışarıdan katılanlar yani... Salonda toplanıyor insanlar, sahne karşıda, sahneye çıkmış biri konuşuyor. Diyelim protesto yapacakları bir konuşma yapıyor, arkalarını dönüp arkaya doğru yumruk sallıyorlar. Bir gazeteci diyor ki ben anlayamadım, karşıda konuşmacı ama onlar arkaya yumruk sallıyor. Çünkü hoparlör arkada, oradan geliyor zannediyorlar oradan geliyor zannediyor, şimdi benimki de öyle, ses bu taraftan gelince yerimi şaşırdım.

Ben de kendi alanımı taşımaya çalışıyorum buraya, genel olarak diğerleri için zaten söyleniyor, Turhan Çakar gibi, o hemen tüketicileri buraya ekledi. Engellilik sorununu da bir kavramsallaştırma içerisinde bir ilke çerçevesine oturtabiliriz. Çünkü dediğim gibi, 30 sene öncesinde yoktu, böyle kavramlar... Yani engellilerin gereksinimlerinin özel olarak hesaba katılması, hatırlanması falan... O zaman toplumcu belediyecilik de dâhil olmak üzere, böyle bir şey bilinmiyordu. Şimdi artık bu bilinir hale geldi, iyi kötü görünür hale gelmeye başladı. Bunu analiz etmek ve bir ilke haline, bir kavramsallaşma içerisine koymak lazım diye düşünüyorum. Yoksulluk içerisinde ifade edilebilir mi diye düşündüm hayır, çünkü sakatlık yoksulluğun ikiz kardeşi dedim ama yine de ayrı özellikleri ve gereksinimleri olan bir alan...

Yoksul insanı maddi olarak desteklersiniz sorunu çözersiniz ama maddi olarak destekleseniz de sakat insanın sorununu çözemezsiniz, onun bilgiye erişim, hizmetlere erişim, bağımsız yaşam, çevreye mekâna erişim yani pek çok ayrı sorunları var ve çok bilinmeyen normal kabul edilen nüfus tarafından çok bilinmeyen yönleri var. Onun için bunun da özel olarak ifade edilmesi gerekir- Can Hocam bana sormuştu bir toplantıda ne diyebiliriz diye orada da konuştuk ama herhalde unutuldu- diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Süheyla Suzan Alıca; Toplumcu belediyecilik açısından farklı kesimlerin de ele alınması yani korunması gerekiyor. Kadınlardan arada bahsedildi ama kadın sorunu Türkiye için önemli bir sorun alanı. Kadına karşı şiddet önemli bir sorun, belediye yasasında da var ama toplumcu belediyecilik açısından kadın sığınma evlerinin açılması önemlidir. Ayrıca, gençler ve çocuklar için de bazı eğitim ve kültür alanlarının açılması gerekir. Bunun yanı sıra, arada geçti ama kültür ve sanatla ilgili olarak, belediyelerin bu alanlarda faaliyette bulunması ve teşvik etmesi toplumcu belediyecilik açısından önemlidir. Bu hususların eksik kaldığını, dile getirilmediğini düşünüyorum.

Mustafa Meriç; Şimdi aslında gökten zembille mehdi beklemeye gerek yok. Kapitalizm, onun yeni biçimi neoliberalizm ne yaratıyor? Yoğun sömürü ve eşitsizlik yaratıyor... O zaman karşısında yer alacaksanız, eşitliği savunacaksınız...

Ne yaratıyor? Tüketim toplumu yaratarak, bireyselciliği, insanların insan olmak özelliklerinden çıkarılmasını dayatıyor, dayanışmayı koyacaksınız karşısına, onun gereğini yapacaksanız...

Ne yaratıyor? Bunlara itiraz edenleri susturuyor, bastırıyor, baskı ve terör... O zaman özgürlüklerden yana olacaksınız. Denklem bu kadar basit... Bunlar nasıl yapılacak sorusu geliyor. Hocam da anlattı, geçmişte Fatsa'da yapıldı, hatta biz o zaman şunu savunduk bu faşist düzen, oligarşi olduğu zaman biz karşı çıktık, o zaman seçimlere, seçim kampanyasına gitmeme gibi bir eğilim oluştu 1979'da. Biz arkadaşlarımızla bütün bu burjuva yasalarına rağmen bir şeyler yapılabilir diyerek karşı koyduk ve seçim alındı. Olabilir, yapılamaz diye bir şey yok.

Dünya Sosyal Forumunu unuttuk. Dünya Sosyal Forumunda kapitalistlerin yaptığı, onların en irilerinin en etkinlerinin yaptığı toplantılara karşı başka bir dünya mümkün denildi. Yapılabilir bu. Örneğin bizde benim de içinde yer aldığım, belki de duymadınız bir umut faaliyeti var, dayanışma evleri çalışmaları var. Biz ne ile yola çıktık? Demin anlattım üç temel var: eşitlikçilik, dayanışmacılık, özgürlükçülük üzerinden biz insanlarla, çaresiz insanlarla, gelmiş uçurumun kenarına, ya intihar edecek ya da başka bir şeye dönecek onun kolundan tutuyoruz, bir çözüm var diyoruz, bir umut faaliyeti ile. İşsizse nasıl dayanışarak iş bulabiliriz? Sağlık sorunu varsa nasıl yapabiliriz?

OSTİM patlaması sonrasında biz onların hukuk mücadelesini sürdürüyoruz. Ankara "bir umut" üzerinden her duruşmaya avukat arkadaşlarımız katılıyor. Oradan ortaya çıkan bir şey var, dayanışma yapısı var o aileler üzerinden... Başka yerlerde benzer eğitim dayanışması, sağlık dayanışması, bunları yapmamız lazım. Bakın ben size bir gazetede okudum anlatayım... Avrupa'da kriz başlayınca, konut sorunu, işsizlik sorunu had safhaya çıktı Avusturya'da bizim gibi sol gruplar ne yapıyorlarsa da bir türlü gelişme kaydedemiyorlar, hep öyle %2-3 noktasında kalıyor çabaları. Bunlar orada çok başat hale gelen konut sorununa el attılar. Burası Avusturya'da 300 bin nüfuslu bir kent, sol ve sosyalist partiler orada çalışanlar, işsizler adına bir fon oluşturdular. O fondan konut ihtiyacını karşılamaya başladılar, iş buldukları vatandaş da işe başlayınca aynı

dayanışma fonuna katkı sağlamasını yapıyor, bu temelde bir siyasi faaliyet yürüttüler. Yerel seçimlerde % 20 oy alarak- Avrupa'da farklıdır konut daireleri vardır yerel yönetimlerde- buranın çoğunluğunu elde ettiler. Yani konut dairesini yönetmeyi elde ettiler. Ondan sonra o fonları bu konutsuz, konutu olmayan, konut ihtiyacı olan insanların lehine kullandılar ve şu anda da güçlenmeye devam ediyorlar. Bu yapılamaz diye bir şey yok... Bu yasalar var, sizin karşı koyduğunuz bir sistem herhalde sizi güle oynaya karşılayacak değil, teşekkür ederim.

Önder Algedik; Bu sistemle uzlaşma yollarını mı arayacağız, yoksa ilkelerimiz neler onları mı koyacağız? Aslında bu çok önemli tartışma; biz burada ekonomi ile insan arasında bir dengede ilke oluşturmaya çalışıyoruz. Biraz bunun farkına varmamız lazım, örnek vermek istiyorum. Örneğin planlamacılık ve kalkınma maddesi. Bu kalkınma lafının şu anda Türkiye'deki tüm kötülüklerin anası olduğunu düşünüyorum: HES'ler, termik santraller, yollar.

Bir başkası, bakın üretken olmak. Somut birkaç veri vereceğim size. Ankara Belediyesi'nin gelirlerinin 2/3 borç ve faiz ödemeye gidiyor. Kalan paradan 2012'de asfaltlamaya ayrılan para ne kadar biliyor musunuz? 2012 rakamı 363 milyon TL. Bu para ile siz Afrika'nın açlık sorununu çözersiniz. Ben artık üretmek istemiyorum ben artık paylaşmak istiyorum, benim ilkem bu olmak zorunda. Toplumcu belediyecilik 1970'lerde çok basitti, İspanyol anarşistler öldürülüyorsa, ya doğal gazını kesersin İspanyol Büyükelçiliğinin ya da kesmezsin. Bu kadar somuttu, bugün de bu kadar somut. Hemen bir örnek vereyim hayatımızın en sıcak iki yazı ne zaman oldu? Bunu bir düşünün, son üç yılın içinde hayatımızın 2010 ve 2012 yılları hayatımızın en sıcak 3 yılından ikisi oldu ve geçen sene 27 Temmuz'da Ankara tarihinde yaşadığımız en sıcak günü yaşadık. İklim değişikliği artık gelecek falan bırakmadı, biz hala 10. maddeye korumacılık konusunu çevreye sıkıştırmış durumdayız. Burada önleyicilik ilkesini tartışabiliriz, başka şeyi tartışabiliriz ama günün ihtiyaçlarına uygun olmak zorunda. İspanya 3 tane anarşisti idam ediyorsa karar vermek zorundasınız, eğer iklim değişikliği, bilim dünyası 2015'in salım azaltımı için son olduğunu söylüyorsa iklim değişikliğiyle ilgili 2015'den sonra yapabileceğimiz en iyi şey bu belediye başkanına tekmeyi basıp, iklim dostu bir Ankara yaratmak. Bugün buna ka-

rar vermek zorundayız. O yüzden toparlayacak olursam ben burada kadın dostu belediyecilik görmek istiyorum, hayvan dostu belediyecilik görmek istiyorum, engelli dostu belediyecilik görmek istiyorum ve bunları gören bir ilke olmadığı sürece bunun başarılacağını düşünmüyorum. Bunun yolu da paylaşmaktan geçiyor. Temelde toplumsal belediyeciliğin bugünkü adı paylaşımdır. Ben artık aşırı ve ihtiyacımız olmayan saçma üretimden, 2 yılda bir asfalt yapılmasından, o asfaltın parasının verilmesinden, iki yıl sonra tekrar bozulmasından, 3 ay boyunca o asfaltı kullanamamaktan ve onun yanında yürüyememekten sıkıldım. Ben üretmek istemiyorum, ben paylaşmak istiyorum. Paylaşmak ama kiminle paylaşmak? Benim açımdan ekonomi ile insan arasındaki paylaşım tartışması yok. Bakın kapitalizm şunu söylüyor, ekonomik olarak ben alırım toplumu, paraya çeviririm, değerlerini her şeyini, alırım doğayı paraya çeviririm, yani sürdürülebilirliğin üç bacağından toplumu ve doğayı alırım ekonomiye çeviririm diyor. Biz ilkelerimizle "hayır çeviremezsin" dersek onun antitezi oluruz. Biz ekonomik kazanımların artık toplumun ihtiyacına ve doğanın ihtiyacına kazandırılması gerektiğini tartışmamız lazım. Dolayısıyla çok temel ve basit bir şey önereceğim. , Bir toplumcu belediyecilik bugün paylaşımcılıktır başka bir şey değildir. İki paylaşımın öznesi doğa ve toplumdur. Bunun altındaki eylemlerde de tabi ki toplumsal eşitlik girer, kadın dostu eylemler, iklim dostu eylemler yapılabilir vs. vs. Günün koşullarına çok net ve uygun davranmak zorundayız. Çünkü atı alan Üsküdar'ı geçiyor, atı alan bu dünyayı mahvetti ve biz artık onun antitezini üretmek yerine sentezini üretmek zorundayız. Biz artık ya İspanya Büyükelçiliğinin üç anarşisti öldürdüğü için ya şalterini indireceğiz ya indirmeyeceğiz kararımız bu kadar net olmak zorunda, teşekkür ederim.

Ahmet Müfit Bayram; Kalkınma kavramı konusunda çekincelerim olduğunu söyleyeceğim. Kalkınma kavramını aslında neoliberaller kullanmıyor. Onlar büyüme kavramını kullanıyor. Kalkınma kavramı ekonomik bir kavram değildir, içinde sosyal boyutu vardır. Bölgeler arası eşitlik, gelir adaletsizliği, sağlığın iyileştirilmesi, çocuk ölümleri vs. Sizin dediğinizin tam tersine neoliberalizm 30 yıldır kalkınma kavramını kullanmıyor, kullandığı iktisat okullarında kalkınma ekonomisi kaldırılıyor neredeyse ders olmaktan çıkarılıyor. Dolayısıyla kalkınma konusunda biraz daha dikkatli olmak o kavram konusunda yararlı olur diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

Ömer Çelik; Planlama ve kalkınma konusunda kısa bir şey söylemek istiyorum. Planlama ve kalkınma yerine, planlı kalkınma demek daha yerinde olacaktır diye düşünüyorum. Değinmek istediğim diğer bir husus ise yerelde planlamanın olup, olmayacağıdır. Ülkemizin ülke düzeyinde bir Ulaşım Master Planı yok diye yerelde ulaşım planı yapamayacak mıyız? Yerelde ulaşım planları yapılabilir ve mutlaka da yapılmalıdır. Ama doğru bir planlama yapmaya da özen gösterilmelidir. Mesela Gaziantep Büyükşehir Belediyesi kent içi ulaşım planı hazırladı ve hayata geçirdi. Planlama yanlış olduğu için, planlamada kullandığı argümanlar yanlış olduğu için, yöntem ve kullandığı veriler yanlış olduğu için projeyi yüksek maliyetle, hafif raylı sistem projesi olarak hayata geçirdi. Fakat beklenen faydayı sağlayamadı. Doğru veriler kullanılarak, yerelde de planlama yapılabilir. Teşekkür ederim.

***Prof. Dr. Can Hamamcı**; Şimdi programda bir değişiklik olmadı da sürenin akışında bir değişiklik oldu, son oturum için ara vermiyoruz ben şuradaki sandalyemi Sonay Bayramoğlu Özuğurlu'ya terk ediyorum ve toplumcu belediyecilikle ilgili oturum başkanı buyurun.*

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; Saat 5'i 20 geçiyor bayağı çalıştık bugün. Toplumcu belediyecilik bildirisinin yazım heyetinin belirlenmesi ve forum çalışmalarının izlenmesine ilişkin görüşme. Önce bir görevimiz var salonca bildirge yazım heyeti belirlememiz lazım. Önce yöntemine ilişkin isterseniz önerilerini alalım nasıl bir yöntemle seçelim ondan sonra diğer maddeye geçelim. Burada yazmayacağız bir yazım heyeti oluşturacağız ona vakit yetmez çünkü.*

Gülser Kayır; Bu düzenleyici kuruluşlardan mutlaka birer kişinin katılmasının sağlanması bence önemli. Bir başka önemli nokta da, toplumcu belediyecilikle ilgili belediyelerin katılacağı bir ulusal forum düzenlenmeli demiştik, kimse ilgilenmedi, böyle bir kavram yok belediyelerin kafalarında. Belki bütün belediyelere böyle bir bildiri oluşturulacak, sözünüz varsa iletin, e-mail yoluyla bir çağrıda bulunalım, pek sanmıyorum ama belki üstünde düşünürler.

Serhat Salihoğlu, En önemli konu şu: burada çok güzel şeyler yazabiliriz, fakat önemli olan bunun dağıtılması, halkın bunu bir görüş olarak benimsemesi ve biz yeni bir belediyecilik yapmak isti-

yoruz diyen siyasi, sosyal grupların bunu bir referans olarak kullanması. Yazım konusuna ben çok takılmıyorum, çünkü şöyle de yapabiliriz: bu işin sekretaryasını YAYED yaptı ve 11 örgüt birlikte bu işi kotardılar. Buradaki konuşmalarla birlikte çok yaratıcı düşünceler de ortaya çıktı. Eldeki tartışma metinlerini, çerçeve metinlerini bu örgütler bir araya gelerek bir taslak bildirge haline getirebilirler. Bu taslak bildirgeyi biz öncelikle buradaki tartışmalara katılan bütün arkadaşlarımıza göndeririz. Herkesin e-postası var artık bu çok kolay hale geldi. Bir süre veririz herkes bu taslak bildirgede olmayan konuları oraya işler ve son halini verme yetkisini de yine bu mevcut heyete veririz. Ondan sonra da asıl iş başlıyor, bu bildirgeyi bir toplumsal fikir haline dönüştürme işi, hem katılanlardan, hem katılan örgütlerden, hem katılmayan örgütlerden, herkesten ve bütün belediyelerden bunun olarak uygulanmasını istediğimizi; bu fikirleri izleyeceğimizi, uygulanmasını izleyeceğimizi söyleyebiliriz. Yani özet olarak bu işin hamallığını bu örgütlere veriyorum ve burada tartışmalara katılan arkadaşlarımıza da bu bildirgeye katkı yapma imkânının tanınmasını öneriyorum.

Gülser Kayır; Şimdi ilkelerle ilgili içerik oluşturulmaya çalışıldı ama mekanizmalar önermedik, örneğin arkadaşımızın sivil itaatsizlik söylemi bildirgeye girmesi gereken bir şey onu yapacak mıyız, yani biz şöyle hareket edeceğiz, toplantılar yapacağız gibi eyleme yönelik de bir şeyler içermesi gerektiğini düşünüyorum.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; Zannediyorum bunun iki aşaması var önce fikrin net olarak ortaya konması sonra da sizin söz ettiğiniz şekilde stratejilerin, taktiklerin geliştirilmesi bilmiyorum ama burada düzenleyici kuruluşların hepsinin görüşünü almak lazım. Bizim en azından şu ana kadar oluşturduğumuz düzenleyici kurul bir bildirge hazırlamak üzereydi. Bu bildirge bir taktik değil daha açık kısa ve öz ilke belirleme düzeyinde bir metindi, dolayısıyla içerisinde uygulamaya dönük elbette şeyler vardır ama çok net somut şeyler yoktu, adımlar olacağına dair konuşmalar olmadı, oysa onların adına konuşma yetkisini görmüyorum kendimde. Ama çok açık ki işin en önemli boyutlarından biri ve bunun için ayrıca belki oturup konuşmak gerekiyor ve muhtemelen bu bizim de şeyimizi aşar, daha fazla sayıda kurumun, örgütün, partinin falan desteği gerekiyor, bizi bugün için en azından aşacak olan bir konu.*

Önder Algedik; Bu metnin amacı ne? Çünkü önümüzdeki yıl Mart'ta seçimler var ve bizim en son sözü en güçlü şekilde Ekim'den önce söylememiz gerekiyor. Ekim'den önce basın açıklaması veya bahsedildiği gibi ilan edilmesi gerekiyor. Ne şekilde olursa olsun altına imza atarım ama asıl dert şu ki kayda geçecek bir şey olması çok önemli. Siyasi partileri, siyasi örgütleri pek önemsemiyorum, çünkü hangisini beklersek araba kalkmayacak. Halbuki araba kalkıyor, burada insan sayısına bakıyorum 100 kişi var ve başlarsak burası Ankara'yı sallar bence.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; Aslında bu metin çok kısa bir sürede 5-10 gün içinde yazılması gereken bir metin. Sizin söylediğiniz şeyler ondan sonraki aşamada yapılabilsin, bizim de bu metni öyle süründürme gibi, uzatma gibi bir derdimiz yok hatta gelecek hafta içerisinde bitirme, hatta bugün olsaydı ama ayrı bir ekip kurmak gerekiyordu ve toplantı düzeni bunun için uygun değildi. Yani çok kısa bir sürede bu bildirge hazırlanacak, ondan sonra da sizin söylediğiniz aşamaya geçilebilir. Teşekkür ederim bu arada.*

Ahmet Müfit Bayram; Ben direnme hakkı konusunun, gerçekten üzerinde konuşulması gereken, çok önemli bir konu olduğunu düşünüyorum.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; Dediğim gibi yöntemsel bir problem var, bu düzenleyici kuruluşlar adına bu konuda bir karar alma ve konuşma yetkim yok ve hepsi burada değil şu anda dolayısıyla, ayrı bir gündem olarak onlara sunulması lazım ama bunu yazılı hale getirip ben en azından kendim sunacağım.*

Mustafa Meriç; Tabi doğru ve güzel şeyler söylemek yetmiyor. Şimdi Dünya'da ve ülkemizde sistem çöktü, artık birbirinden farklı partilerin söyledikleri şeylere bakıyorsunuz o kanal diyorsa, o uzayda kanal, tepede kanal yani halkın doğrudan talep ettiği şeylerde kimse bir şey söylemiyor. Tam bu noktada koşullarımızı düzgün ifade edebilirsek, bütün olarak sadece YAYED demiyorum, sendikalar, siyasi partiler, dayanışmadan, özgürlükten, dayanışmadan yana olanlarla dayanışmak lazım… Bir ip ucu yakalarsak ben eminim ki bu çoğalacak. Yani halka güvenelim, halk, doğru şey söylerseniz sahiplenir.

***Sonay Bayramoğlu**; Kuşkusuz tam da öyle, 15 aydır biz aşağı yukarı, aralıksız neredeyse çalışıyoruz, kesinlikle halka güvenmek gerektiğine de inanıyoruz ama biraz önce söylediğim şeyler o zaman şunu diyebiliriz. Serhat beyin söylediği gibi bu bildirge burada alınan görüşler de eklenerek, sizlere iletilir sizler hepiniz, elinizden gelen katkıyı sunarsınız ve yeniden bu değerlendirilir. Sekretaryayı biz şu ana kadar yürüttük yine yürütürüz, bu birinci konuydu. Ben bilmiyorum daha işlevsel bir öneri var mı?*

Erdal Eren; Ben şöyle düşünüyorum, sağ olsunlar bir metin üretilmiş, bu metinde yazım tekniği çok önemli, ben sabah olamadım ama olduğum kısım için değişik görüşler değişik uyarılar geldi, o uyarıların içerisinde şu an konuştuğumuz konu ilkeler, bunun devamında belki, stratejiler belirlenecek, taktikler belirlenecek, vatandaşımızın, yurttaşımızın ilgisini çekebilecek hamleler gelebilecektir. Bunların yürütülmesi gerekiyor. Önümüzdeki bir yıl içinde yerel yönetim seçimleri yapılacak, bu da halkımızın bu konudaki görüşlere yoğunluğunun artması anlamına gelecek. Dolayısıyla çıkış zamanını da ayrıca tartışmak gerekecek. O çerçevede benim önerim: Zaten uzun süreden beri siz bu konu üzerine değerlendirmeler yapıyorsunuz. Bugünkü tartışmalar çerçevesinde, bu günkü tartışmaların metne yansıtılarak kısa sürede katılımcılara gönderilmelidir. Arkasından o görüşler çerçevesinde oluşturulan nihai metinin halka iletilmesi anlamında, katılımcı derneklerin sayıları artırılarak, onlarla bir platform oluşturularak, Türkiye'de belediyecilik konusunda, yerel yönetimler konusunda duruş vardır, toplumcu bir duruş vardır, bunun da ilkeleri bunlardır diye bizim ürettiğimiz metni tekrar onlarla paylaşarak ve büyük bir bildirgeyle duyurulabilir diye düşünüyorum. Şöyle bir şansımız olacaktır, zamanla; yerel yönetim seçimlerine çok yaklaştığımıza göre bunun sıkı duruşu olacaktır, olmak zorundadır. Bu da burada oluşan bir komite ile bu süreçte planlanabilir. Ondan sonra derneklerle işbirliği içerisinde duyurusu yapılabilir.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; İkinci forum çalışmalarının izlenmesine ilişkin görüşünü belirtmiş oldu Erdal bey. İsterseniz birinci maddeyi burada bırakalım. Gerçekten forum çalışmalarının devam etmesi, izlenmesine ilişkin başka görüşler varsa onları da alalım, neler yapılabilir, ne tür fikirler geliştirilebilir. Önder beyin düşüncesini de bu çerçevede ben not ettim aslında bu şekilde değerlendirebiliriz.*

Hesna Soylu; Sabahtan beri tartışmaları izliyorum. Ne diyoruz metin yazıyor, insanlara diyoruz ki bunları şunları, yapmayanlar toplumcu belediyeci değildir. Halkın düşmanıdır, değil mi? Halk sormaz mı bize, bir şey olması lazım biz bunlara oy vermeyelim tamam, bunlar kötü ama kimi seçelim, bununla ilgili önümüze bir adım koymalıyız. Bu noktayı da çok iyi değerlendirelim, bunu kanalize edelim, bence de sivil itaatsizlik yapalım, ben de istiyorum, 20 yıldır yeter artık...

Bu Forumu örgütleyenler diyecekler ki bir bağımsız aday çıkacak biz onu destekleyeceğiz veya atıyorum CHP'den Çankaya Belediyesi için bir aday çıkacak, biz orada politikalarımızı doğru, ilkelerimizin hayata geçip geçmeyeceğini nasıl kontrol edeceğiz? Biz dört yıldır bu belediyelerin çalışma mekanizmalarını görmüyor muyuz, ilkesizliklerini görmüyor muyuz, halka karşı oldukları görmüyor muyuz, faşizmin bir parçası olduklarını görmedik mi, bunlar yolsuzlukların, rüşvetin pek çok şeyin bir parçası olmadılar mı? Ama bu yarattığımız metin çok değerli... Sadece şunu söylüyorum ürettiğimiz şeyin kıymetini bilelim, aklımızı, birbirimizin aklının üzerine koyarak doğru bir yöne gidelim bu taktik mi stratejimi bilmiyorum?

Serhat Salihoğlu; Hesna Hanımın söylediklerini keşke yapabilsek, bu düşünceler ekseninde, bu düşünceleri temel alan bir siyasi organizasyonun belediyede Ankara'da, İstanbul'da her ne ise iş başına gelmesini sağlayabilsek. Ama böyle bir amaç gütmek sanıyorum bu Forumun formatına çok uygun değil. Bundan sonrası için ne yapılabilir, nasıl izleyebiliriz, fikri takibi nasıl yapabiliriz meselesi önemli. Benim burada görebildiğim kadarıyla bu örgütsel sahiplenme, örgütsel olarak ve bireysel olarak da bunların takip edilmesi, bu fikrin inşa edilmesi ve bu fikrin takip edilmesi önemli. Yoksa hakikaten bunu bir siyasi program olarak, bir forum örgütlenmesi çerçevesinde yapamayız; biz burada bir siyasi örgütlenme sağlayabilecek bir durumda değiliz. Ama fikri takip etmek bakımından elimizde araçlar var; onun için, bu örgütsel takip son derece önemli.

Sivil itaatsizlik meselesini de, kafamda oturtamadım arkadaşlar kusura bakmayın, şundan dolayı: İtaatsizlik yapalım, ama toplumcu belediye mi itaatsizlik yapsın bunu mu talep ediyoruz, yoksa halk olarak biz mi yapalım? Sivil itaatsizlik hareketleri dünyada vardır,

çok iyi organize oldukları zaman da başarı elde ederler, belli siyasi talepler vardır. Ben senin koyduğun kurala uymuyorum, senin otoritenin tanımıyorum, senin otoriteni meşru kabul etmiyorum düşüncesinin organize bir şekilde ifade edilmesidir sivil itaatsizlik hareketi. Biz toplumcu belediyecilik düşüncesini iktidara taşıyalım istiyoruz. Önder arkadaşımız bunun amacı ne olacaktır diye sorduğu zaman aklıma o geldi, Biz bu amacı şöyle ifade etmiştik: önümüzde yerel seçimler var, yerel seçim sürecini ve yerel iktidarı halk yararına, halkın çıkarı doğrultusunda belirlemek ve dolayısıyla üretilecek fikri de bu süreçte kullanmak. Bu parlak fikirler üretelim meselesi değildir. Birçok toplum örgütünün benimseyeceği bir düşünce ve onlar eliyle siyaset mekanizmasına, siyasete bunu iletelim, gücümüzü buradan alalım, bu düşünceleri aktaralım diye bir düşüncemiz vardı. Dolayısıyla bu sivil itaatsizliği, Müfit arkadaşımız da söyledi, bu metnin neresine yerleştirebiliriz? Metnin örgüsüne baktığımız zaman, durumu saptıyoruz, yeni bir şey ortaya koyuyoruz, ideolojik bir karşı çıkışta bulunuyoruz ve ilkelerimizi ortaya koyuyoruz. Orada bu sivil itaatsizlik meselesini tam olarak kavrayamadım ama şuna katılırım: Belediyenin, kendini sınırlayan yasalara karşı mevcut durumu zorlayan, onu değiştirmeyi hedefleyen bir belediyecilikte direnmesi, meşru mücadele araçları geliştirmesi... Toplumcu düşüncenin bayraktarlığını yapsın buna tamam, ama sivil itaatsizlik örneklerine de baktığım zaman metinde yerini bulamadım. Bu konuda eğer açıklayıcı olursanız metni düzeltecek olanlara bir ufuk açarsınız...

Tülin Yıldırım; Aslında bu yapılacak çalışma nereye oturacak ya da neyin altyapısını oluşturacağız tartışmasına birkaç şey eklemek istiyorum. Kendi deneyimlerimizden yola çıkarak eklemeler yapmak istiyorum. 2009 Yerel seçimlerinde Murat Karayalçın Belediye Başkanlığı adaylığını destekleyen "Gökçek Gitçek Sola'çek" diye bir kampanya yapmıştık küçük bir gruptuk ve bir karar verdik. Yerel seçimlerde nasıl belediyeyi değiştirebiliriz evet Gökçek'ten memnun değiliz. CHP'nin içinde yer almıyoruz yani CHP'li de değiliz, Gökçek'in gitmesini istiyoruz, Karayalçın'ın Gökçek'le kıyas kabul etmeyecek bir belediyeci olduğunu düşünüyoruz, tek aday ve kazanma şansının da olduğunu görüyoruz, o zaman Karayalçın'a destek vermek lazım diye düşündük... Dışında kalarak nasıl destek veririz, kendi kampanyamızı yaparız, yani Karayalçın'a kendi fikirlerimizi ulaştırırız, ulaştırdığımız fikirleri desteklediği oranda biz de onu

destekleriz. Karşılıklı bir katkı sağlarız birbirimize diye düşündük. Bu desteklediğimiz unsurlarda, biraz önce Önderin söylediği şeyler aslında, Murat Bey'e biz, iklim dostu bir belediyecilik istiyoruz, kadın, yaya, engelli dostu bir belediyecilik istiyoruz, bunları da sizden de duymak istiyoruz dedik. Yani istediğimiz belediyeciliğin adımları bunlardı. Şimdi burası açısından da böyle bir ikilem var. Buranın gücü ne ise ona göre bir eylem planı çıkarmak durumunda. Sahiden bağımsız aday çıkaracak kadar güçlüyse, bağımsız adayı toplumsal belediyecilik kavramlarıyla donatıp, o kavramların eşliğinde insanları örgütleyip belediyeye aday olmak lazım. Eğer böyle bir güç yoksa o zaman bir başka seçenek kalıyor, toplumcu belediyecilik kavramını kabul eden adayları desteklemek. 350 Ankara olarak iklim değişikliği ile ilgili z kampanyalar yapan bir grubuz. Bu kampanyaların sonuncusu, "Seçimin iklimse seçimim sensin" diye bir eylemler dizisi idi. Antalya'da yaptık, Ankara'da yaptık eylemler yaptık. "Belediye başkanı iklim değişikliğini durdurmayı seçen politikalar seçerse biz de onu destekleyeceğiz" dedik yani bizim sözlerimizi, bizim fikirlerimizi yaygınlaştıran onun üzerine politika icraatlarını gerçekleştirecek olan belediye başkanlarını destekleriz. İkinci yöntem olarak da bu gözüküyor. Sivil itaatsizlik konusunda evet belediye sivil itaatsizlik yapabilir, nasıl yapar, toplumun, ya da doğanın, ya da belirlediğimiz ilkelerin, değerlerin ötesinde zarar verenlere karşı sivil itaatsizlik eylemleri gerçekleştirir. Bunlar kim olabilir, hükümet olabilir, ilçe belediyeleri ise il belediyeleri olabilir. Bakın Başçavuş Sokak benim oturduğum sokak geçen yıl, baştan aşağı Çankaya Belediyesince asfaltlandı, aradan iki hafta geçmeden Büyükşehir belediyesi o asfaltı kesti, doğal gaz borularını değiştirdi, yani Çankaya belediyesinin yapması gereken sivil itaatsizlikti bence. Ne yapacaktı, Çankaya belediyesi Başçavuş sokağın her tarafını kesecekti bu asfaltı sana kestirtmem diyecekti. Gerze Belediyesi diyelim ki termik santrali desteklemiyor o zaman termik santrale giden yolları da açmayacak, termik santrale giden suyu da vermeyecek, termik santralle ilgili her türlü sivil itaatsizlik eylemini gerçekleştirecek. Belediye gücünü yöredeki insanlardan alır, halktan alır, bu paylaşmak durumunda Çankaya Belediyesi Başçavuş Sokak'ta böyle bir şey yapsa, bizimle paylaşsaydı bizler en büyük destekçisi olacaktık, belki bütün Başçavuş destekçisi olacaktı, sokak olarak. Evet, bunları eklemek istedim, teşekkür ederim.

Zühal Sirkecioğlu Dönmez; Bir toplantıda Müfit söylemişti, direnen belediye demişti. Ama biraz kavram karıştı galiba. Bence belediyenin farklı şekilde yapabileceği bir şey yoksa halka öncülük etmesi gerekir. Mesela Ankara'da gözümüzün önünde 20'ye yakın dava açıldı Çiftlik arazisi hakkında. Çankaya belediyesinin, yani Çankaya belediyesi sınırları içinde olduğu için söylüyorum hiçbir katkısı olmadı, çünkü bu davaları açmak çok pahalı, takip etmek gerçekten öyle. Ancak TMMOB'nin çabalarıyla davalar yürüyor. Bence bunu anlamak, cesur olmak, o düzene karşı belediyenin, vatandaşla birlikte hareketi olmalı, yoksa sivil itaatsizlik deyince akla çok farklı şeyler geliyor.

Tülin Yıldırım; Büyükşehir belediyesinin UKOME diye bir birimi var buraya ilçe belediyeleri aylık planlarını yapıp bildiriyorlar. Yani Çankaya belediyesi bir ay öncesinden burada şu çalışmayı yapacağım, diye bildirimde bulunuyor. Böylece orda başka birimler tarafından bir çalışma yapılıp yapılmayacağını öğreniyor. Bu kurun amacı da kaynakların boşa harcanmaması ve koordinasyonun sağlanması. Bu bildirime rağmen bir ay sonra büyükşehir belediyesi yeni yapılan asfaltı kesip doğalgaz boruları döşüyor. Pekala, Çankaya Belediyesine asfaltlama yapmayın bir ay sonra yaparsınız diyebilirdi. Fakat böyle yapmıyor. Kaynaklar boşa gidiyor. Kış boşunca orda oturan halk çamur içinde yaşıyor ve her iki çalışma nedeniyle yollar kullanılamıyor. Burada Çankaya Belediyesi dirense idi hem bizim hem de belediyenin zararlarını ortadan kaldırtabilir ya da bu zararların giderilmeni sağlayabilirdi.

Sonay Bayramoğlu Özuğurlu; Önder beye söz vereceğim, başka söz isteyen var mı ondan sonra da oturumu kapatacağım. Sonra fotoğraf çektireceğiz, buyurun Önder Bey.

Önder Algedik; Şimdi bizim sivil itaatsizlik çağrısı yapmamız mümkün değil. İnsanlar genel seçimlerden bir yıl önce adayların kendisiyle ilgili sözlerine bakar. 3 ay kala da artık kararını vermiştir. Bu Aralık ayının çok geç olduğunu gösteriyor. Aday adaylar ise Kasım'da yüksek seçim kuruluna başvurur. Partiler Aralık'ta aday adaylarını alır ve kararını verir. Mesela CHP Çankaya adayı Şubat 2009'da açıklandı. Bu da gösteriyor ki, adaylar seçim sürecinde pek de politika yapamazlar. Yapılması gereken, Kasım ayından önce

gündem yaratmak, tartıştırmak ve aday adaylarını bu yönde tartıştırmak. Bu durumda seçimlerde bu tartışmaları etkin kılmak istiyorsak, en geç Eylül ayında başlamalı, her türlü aracı kullanarak gündemi belirlemeliyiz. Sonuç olarak, bizim sivil itaatsizlik tartışması yerine, Eylül'de nasıl ses getirebiliriz, nasıl bu tartışmaya kamuoyunu katacak araçları oluştururuz sorularına cevap vermemiz gerekiyor.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**: Çok teşekkür ederim. Bu çalışma şey gibi hani Göle maya çalıyoruz gibi düşünmüştük ama hani bu yaptığımız şeye inanmama anlamında değil. Tam tersine inandığımız için kuşkusuz çalışıyorduk ama şimdi sizin söylediklerinizle iyice alın sürükleyin ve götürün diyorsunuz.*

Gülser Kayır; Sonay hocam bu sivil itaatsizliği netleştirmek gerekiyor galiba, kamuya açık olması, şiddetsiz olması, bir yasaya karşı olması ve sonuçlarına katlanılıyor olması. Biber gazı yemek, içeriye atılmak ne varsa, sivil itaatsizlik yapacağım diyen yurttaşlar, diyoruz ki bir böyle bir belediyecilik modeli ilkeleri belirledik. Bunu yapan belediye sayısı varsa gideceğiz oy vermeye, yoksa oy vermeyeceğiz diyeceğiz. Sivil itaatsizlik halktan gelir, ikincisi belediyelerden gelir, belediyelere biz bunu sunduğumuzda tamam güzel toplumcu belediyecilik yapacağım demeli.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**; Bir iki defa ifade edildi, mesela şöyle bir cümle ile kanunlar, her zaman kanunlar hukuka uygun değildir, önemli olan hukuka uygun davranmaktır. Burada tabi bu tartışma tarihi hukuka, doğal hukuka kadar gider bu tartışmanın ucu hangi hukuk ve dolayısıyla halkın yararına olan, halkın yararını temel alan, toplumsal yararı gözetleyen hukuk diyeceğim, bu sefer hukukçular, toplumsal yarar mı olur diyecekler. Ama sonuç olarak böyle bir kaygı zaten var. Önemli olan meşru ve genel olarak hukuka uygunluk, yani kanunlardan, yönetmeliklerden, tüzüklerden önce bunlar dillendiriliyor ama bu metne doğrudan mekanizma koymadan böyle bir ilkeyi koymak bir işe yaramaz, sadece cesuruz demek olur, onun dışında benim düşüncem dışında çok şey olmaz. Cesur olalım bence ayrıca da içeriye girmeye gerek yok, dışarıda kalıp mücadele etmenin daha doğru olduğunu düşünüyorum. İşi şamataya vurduk ama bu metin için çok detay buna sivil itaatsizliği koyduğumuz za-*

man diğer mekanizmaları düşünmeden, yöntemleri düşünmeden koymuş olacağız, bu büyük bir eksiklik olur. Onun için hem kavramı heba etmemek, ona yazık etmemek lazım, hem de daha iyi düşünülmesi lazım ama zannediyorum kaygılar aynı, hukuku savunmak, kanunları değil. Biz biliyoruz çünkü 1 seneden fazladır şeyi gördük, pek çok belediye başkanı, pek çok belediye, kanunların kendilerine vermiş oldukları yetkileri, çoğu zaman kullanmıyorlar, bu çok net olarak bizim gözlemlediğimiz bir şeydi. O yüzden onu bile tüketmeyen bir belediye yapısı var, pek çok boyutu var, çok fazla uzatmayacağım.

Sıdıka Hale Albay; Yenimahalle Belediye Meclis üyesiyim. Kentin geleceğini belirleyen çok önemli kararların alındığı bölümde görevi olan biriyim. Biz halk olarak Belediye Başkanı ve yönetimini seçiyoruz ancak daha sonra hata yapıyoruz.

Bu forum beni çok heyecanlandırdı, tam ümitsizliğe kapılmışken ümidim birden parladı, yine ateşlendi.

Biz seçiyoruz, göreve getiriyoruz ve takip etmiyoruz. Bugünkü heyecanın, takip sürecinin seçimlerden sonra da devam ettirilmesinden yanayım. Belediye Meclisi toplantılarımız herkese açık olmasına rağmen; bugüne kadar hiçbir Demokratik Kitle mensubunun ya da mensuplarının gelip bizim toplantılarımızı dinlediğini görmedim. Yani dinlenilsek ve takip edilsek daha doğru çalışmalar olacağına inanıyorum. Buradaki heyecanımız lütfen seçimlerle son bulmasın, seçtiğiniz insanların sonuna kadar çalışması için takipçisi olun diyorum. Bir zamanlar Ege'de "Ege Milletvekillerini" takip için bir komisyon kurdular. Egeliler "Kendi milletvekilleri ne yapıyor? Günlük faaliyetleri nelerdir?" diye takip ettiler. Değerli katılımcılar "Lütfen seçtiğimiz kişilerin takipçisi olalım" Teşekkür ederim.

***Sonay Bayramoğlu Özuğurlu**: Burada bitirelim toplantıyı. En kısa zamanda bir hafta içerisinde tüm katılımcılara, taslağı göndereceğiz, lütfen katkılarınızı orada belirteceğimiz süre içerisinde göndermeye özen gösterirseniz, bundan sonraki sürece dair bizim de umudumuz olur, hep birlikte daha umutlu bir şekilde devam edebiliriz. Katılımcılara teşekkür ederim.*

TOPLUMCU BELEDİYECİLİK BİLDİRGESİ

NEDEN YENİ BİR BELEDİYECİLİK ARAYIŞINDAYIZ?

Belediyeler, tarihsel olarak meta üretimi ve ticaretin merkezleri olarak kapitalizmin gelişme aşamasında kentleri yönetmek için kuruldular. Kuruluşun itici gücü kentin yeniden üretimine olan gereksinimdi. Kentin egemeni burjuva sınıfının sermaye birikimi için kente ve emek gücüne ihtiyacı vardı; emek gücünün ise barınmaya, suya, ısınmaya, karnını doyurmak için ekmeğe, giyinmeye ve bunları satın alacağı yerlere... Belediye örgütlenmesi esas olarak burjuva sınıfının ve işçi sınıfının asgari ortak ihtiyaçları üzerinde yükseldi...

Aradan geçen birkaç yüzyılın ekonomik, sosyal, bilimsel, toplumsal gelişmelerinin sonucunda bugünün dünyasında belediye yine aynı amaca hizmet ediyor; kentte üretim ve tüketim zincirinin aksamadan sürmesi için kenti ertesi güne, kent emekçisini üretime hazırlıyor. Belediyeyi kuran sınıfsal ilişkiler bugün de geçerli; sadece daha karmaşık, daha yüksek beklentiler, daha çeşitlenmiş ihtiyaçlar söz konusu...

Kapitalizmin tahrip düzeyi en yüksek dönemine tanıklık ediyoruz. Bu dönemin son 30–35 yılında yeni kavramlarla kendini yenilemeye çalışan kapitalizm, küresel finans kuruluşlarının ve emperyalist devletlerin gücü ile dünya halklarını yeni sağ ideolojinin egemenliğine sokmuştur. Bu süreçte yeni sağcılık yeni devlet örgütlenmesinin ve küresel düzeyde kurumsallaşmış kapitalizmin yeni ideolojisi olmuştur. Devletler anayasalarını bu doğrultuda değiştirmektedirler. Türkiye'deki yeni anayasa tartışmalarına bu açıdan da bakılmalıdır.

Toplumsal sorunlara karşı yazılan reçetedeki ilacın adı liberalizmdir. Özgürlük ise bu ilacın insanın aklını başından alan ana maddesidir. Ama bu özgürlük tiyatrosunun

aktörleri halk değil şirketlerdir. Özelleştirme, yerelleştirme, serbestleşme, şeffaflık, verimlilik, performans gibi liberal içerikli kavramlarla değiştirilen ve sağcılaştırılan devlet, artık küresel kapitalizmin doğrudan yerel iktidar aygıtına dönüşmüştür.

Yeni sağcı devlet yeni sağcı yerel yönetimi de kurmuştur. Türkiye bu kuruluş sürecini AKP eliyle 2003 yılından başlayarak daha yoğun ve derinlemesine yaşamaya başlamıştır.

Sağcı devlet anlayışı tüm belediyeleri kuşatmıştır. Yeni devlet yapısının getirdiği kamu yönetimi anlayışının farkında olarak sürece direnen belediye sayısı bir elin parmakları kadardır.

Tahribat büyüktür: insan, doğa ve tüm canlıların yaşam alanları tahrip edilmiştir. İn-san kendine ve kentine yabancılaştırılmış, doğa acımasızca katledilmiştir. Kentler yaşanamaz haldedir. Piyasa kentin üzerine kâbus gibi çökmüştür; belediye piyasanın hizmetine girmiş; insan ise tüketim çarkının dişlisi haline getirilmiştir.

Daha fazla katılım, yerele daha fazla yetki perdesinin arkasından şirketlerin katılımı ve şirketlere aktarılan yetkiler çıkmaktadır. Özgürlük ve katılım lafı çoğaldıkça belediye halktan uzaklaşmakta piyasaya yakınlaşmaktadır. Oysa özgürlük ve katılım piyasanın değil halkın talepleridir. Verimlilik ve etkinlik kavramlarının arkasından ise giderek vahşileşen emek gücü sömürüsü çıkmaktadır.

Yeni sağcılığın yarattığı toplumsal eşitsizliği kentin emekçisi iliklerine kadar yaşamaktadır. Eşitsizlik ile gelen yoksulluk yeni sağcı devlet için ortadan kaldırılması gereken değil yönetilmesi gereken bir sorundur; yoksulluğun yönetimi yoksulun bağımlı hale gelmesi, biat kültürünün

inşası ile mümkündür ve adım adım gerçekleştirilmektedir. Neoliberalizm bir yandan da yarattığı derin iktisadi ve siyasal krizlerin pençesinde can çekişmektedir.

Devletler ve toplumlar neoliberalizmin yarattığı buhrandan çıkmanın yollarını bulmaya çalışıyorlar. Bugün neoliberalizmin doğduğu İngiltere'de bile kamu hizmetleri kamulaştırılıyor; küresel su tekelleri ile tanınmış Fransa'da su hizmeti yeniden belediyeleştiriliyor ise yeni seçenekler aranmaya başlanmış demektir.

Türkiye'de en gerici elbiseleri giyen neoliberal anlayış, insanları büyük bir umutsuzluğa doğru hızla sürüklemektedir. Onuruyla geçinebileceği bir iş bulmakta zorlanan kentli; deresini, merasını, bostanını kaybetme korkusu karşısında yaşam mücadelesi veren köylü ve toplumsal statüsünü kaybetmeye zorlanan kadınlar yol ayrımındadır. İşte bu yüzden yeni seçenekleri konuşmanın zamanıdır.

ÇIKIŞ YOLUMUZ TOPLUMCU BELEDİYECİLİKTİR

Toplumcu belediye kapitalizmin çok boyutlu krizinin yarattığı tahribata karşı halkı koruyan ve insanın iyi kötü yaşadığı değil üretken, sağlıklı ve mutlu yaşayacağı kenti yaratan belediyedir.

İnsan ve doğa sömürüsünde sınır tanımayan kapitalizme karşı toplumcu belediye, insanı ve doğayı koruyarak kamu hizmetlerini geliştirmeyi, kamu malı üretimini piyasaya terk etmemeyi ve piyasalaştırılan hizmeti geri almayı hedefler; unutturulmaya çalışılan kamu hizmetinin bedava sunulması ilkesini ulaşılması gereken bir toplumsal hedef olarak sürekli gözetir.

Toplumcu belediye kamu erkini ve yetkisini piyasayı denetleme ve sınırlandırma amacıyla kullanır; başlıca aracı

planlama; gerekçesi ise toplumun ortak çıkarları ve toplumsal yarardır. Piyasa işleyişi toplum aleyhine olamaz; piyasanın kamuyu eritmesine izin verilmez.

Toplumcu belediye halkın yönetime ve karar alma sürecine katılımını sağlayacak araçları geliştirir; bizzat halkın iktidarını hedefler. Toplumcu belediye, kamunun toplum yararına çalışmasını talep eden örgütlü halkın yerel iktidarıdır. Yerel iktidarı kazanma süreci belediyenin nasıl yönetileceğinin göstergesidir; katılım, bilgilenme ve aydınlanma ile vücut bulur. Toplumcu belediye talebi ve toplumcu belediye iktidarı bu temeldeki bir katılım anlayışı ile demokratik içeriğine kavuşur.

Toplumcu belediye kent dayanışmasının yerel kamusal dayanağıdır. Kenti ağ gibi ören, dayanışma bilincini geliştiren yaygın kooperatif örgütlenmeleri kent dayanışmasının en önemli araçlarıdır. Kentli dayanışmasına rehberlik eden toplumcu belediye yoksulluğu yönetmeye değil; yoksulluğu ortadan kaldırmaya taliptir. Yoksulun olmadığı kentler yaratmak mümkündür. Planlama, dayanışma, yaratıcılığı teşvik, katılım ve kamu maliyesi olanaklarının toplum yararına kullanılması yoksulluğun ilacıdır.

Kent toprakları demokratik-katılımcı planla toplum yararına yönetilir; toplumsal yarar ilkesi, toprakta toplumsal mülkiyeti koruma ve geliştirme ile sağlanır.

Neoliberal kapitalizm çağı emek gücünün değerini düşürmek ve bu temelde sermayeyi kutsamak üzerinden yürütülmektedir. Neoliberal devlet ve neoliberal kamu yönetimi bu felsefe üzerinde yükseltilmektedir. Emek gücü sömürüsü Devlet politikasıdır; taşeronluk bu politikanın belediye yönetimindeki somut ifadesidir. Toplumcu bele-

diye, kamu erkini emek gücü sömürüsünü sınırlandırmak için kullanır.

ÇIKIŞ İLKELERİMİZ

1- Yeniden belediyeleştirme;

Piyasalaştırılan hizmetler belediyelere geri alınmalıdır. Bu konuda bugüne kadar yapılan özelleştirmelere karşı yeniden belediyeleştirme mücadelesi verilmelidir.

Elektrik dağıtım hizmeti, tüketicileri koruma amaçlı zaruri ihtiyaç maddelerine narh koyma yetkisi, her türlü denetleme yetkisi gibi daha önceleri belediyelere ait olup başka kuruluşlara devredilen ya da ortadan kaldırılan hizmet ve yetkiler de yeniden belediyeleştirmenin konusudur.

2- Toplumsal eşitlik;

Her kentli kentin sahibi ve ortağıdır; kentli, gelir durumundan bağımsız olarak belediye hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir. Toplumcu belediye kaynak tahsisinde gelir adaletsizliğini ortadan kaldırma hedefiyle hareket eder.

3- Dayanışma;

Toplumcu belediye kentte her düzeyde dayanışmaya öncülük eder ve kurar.

4- Demokratik yönetim;

Belediye karar organlarının seçim ve çalışma sisteminin demokratikleştirilmesi; halkın örgütlenmesine öncülük edilmesi; örgütlü toplum kesimlerinin karar, yönetim ve gözetim sürecine katılması, belediye uygulamalarının toplumsal yararını her an sorgulaya-bilmeleri toplumcu belediye talebinin ve yönetiminin temelidir.

Belediyenin sorumluluğunda planlama, karar alma; uygulama sürecinde yurttaş,üniversite,meslek kuruluşu, demokratik örgüt ve belediye çalışanlarının katılımı; siyasi ve mali çıkarcılığın ortadan kaldırılması yönetim ilkesidir.

5- Üretici ve paylaşımcı belediyecilik;

Toplumcu belediye, kaynak yaratır, üretir ve üretime yön verir; üretici kuruluşlara ve dayanışmalarına kaynaklarıyla ve yetkileriyle güç vererek istihdam olanakları yaratılmasına katkı sağlar; kooperatifçiliği destekler, kooperatif kurar; üretime ve adil paylaşıma eşdeğer önem verir.

6- Planlamacılık ve kalkınma;

Toplumcu belediyecilik, yereli yönetme anlayışıyla sınırlı değildir; yerelde toplum yararına planlama ve kalkınmanın ulusal ölçekte toplum yararına planlama ve kalkınma ile mümkün olabileceği düşüncesinden hareket eder.

7- Ortak yaşam kültürü ve kentlilik bilinci;

Piyasa ve tüketim mekânlarında bir araya toplanarak yalnızlaştırılan, kendine ve kentine yabancılaşan tüketici bireyi, toplumsal birlikteliklerde ve etkinliklerinde bir araya getirerek üretici, dayanışmacı ve paylaşımcı hemşeri yaratmak; kentine sahip çıkan, talep eden, sorgulayan, hak arayan yurttaşı destekleyerek kentli ve hemşeri bilincinin oluşması için olanak yaratmak toplumcu belediyenin bireye ve toplumsal yaşama bakış açısını yansıtır.

8- Nitelikli hizmet-üretken emek-nitelikli çalışma koşulları

Kamu erkinin belediye hizmetlerinde ve tüm kentte istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve emek gücünün değerinin yükseltilmesi yönünde kullanılması toplumcu be-

lediyenin emek gücüne bakış açısını yansıtır. Toplumcu belediye, kentte emek gücünün niteliği in yükseltilmesi ve eğitimini; işçilerin sağlık ve güvenliğini toplumsal bir görev bilir.

9- Doğal ve tarihi çevrenin korunması;

Çevreye duyarlı, ekosistemlerin, tarihsel kültürel değerlerin, doğal yaşam alanlarının korunması, iyileştirilmesi, çeşitlendirilerek çoğaltılması ve geliştirilmesi; toplumsal ve doğal miras olarak geleceğe aktarılması ve bu yönde bir toplumsal bilinç oluşturulması toplumcu belediyenin temel görevidir.

Toplumcu belediye kentlerde yaşayan sokak hayvanlarının yaşam haklarına saygı duyarak, onların korunması ve bakımı için gerekli çalışmaları yapar.

10- Gelişmeye açık olmak;

Toplumcu belediye, kapitalizmin yarattığı çok boyutlu tahribata karşı hem ulusal düzeyde hem de Dünya'da süren arayışı izler; bu yöndeki uygulamalardan ilham alır. Yerel değerleri ortaya çıkararak bunları toplumlara tanıtmak; yavaş şehir türü seçkin uygulamaları teşvik etmek toplumcu belediyeciliğe zenginlik katar.

Böylece piyasanın ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmeye çalışılan "marka kente" karşı insan ihtiyaçlarına odaklı yeni bir kent yaratma bilinci yeşertilebilir.

11- Herkesi görmek;

Toplumcu belediye, engelli durumunda olan, engelleri nedeniyle toplumsal yaşamdan dışlanma tehlikesi ile yüz yüze kalan her hemşeriyi görmek ve onların toplumsal yaşama katılımının önündeki engelleri kaldırmak zorundadır.

Engelli örgütleriyle birlikte çalışmak toplumcu belediyenin demokratik yönetim anlayışının gereğidir.

Toplumcu belediye, toplumda yardıma muhtaç durumda bulunan yaşlılar, çocuklar ile kadınların mağduriyeti önlemek ve korunmalarını sağlamak için gerekli çalışmaları yapar.

12- Tüketiciyi koruma;

Piyasanın denetlenmesinde tüketici bilinci ve örgütlenmesi önemli araçlardan birisidir. Toplumcu belediye piyasa işleyişi nedeniyle maddi-manevi kayba uğrama riskiyle yüz yüze bulunan tüketicilerin korunması amacıyla piyasayı denetler; tüketici örgütleri, bağımsız kuruluşlar ve araştırmacılarla işbirliği içinde hareket eder.

13- Toplumsal cinsiyet eşitliği;

Toplumcu belediye kadınların yaşadığı sorunlara duyarlı olan; kamu erkini kadın sorunlarını çözmek için kullanan ve toplumsal cinsiyet eşitliği için bilinç oluşturan belediyedir.

14-Kültür ve sanatı desteklemek;

Toplumcu belediye, kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve topluma ulaş-tırılması için gerekli ortamı hazırlayan, özellikle çocukların ve gençlerin bu faaliyetler kapsamında eğitilmesi için çaba harcayan belediyedir.